DAUDZESES PAGASTA VĒSTURES MIRKĻI

Izdevējs: © **Daudzevas pagasta biedrība „Spuldzīte”**

Izdota ar **Valsts kultūrkapitāla fonda, Jaunjelgavas domes, Nacionālās apvienības „Visu Latvijai!” – „Tēvzemei un Brīvībai/LNNK”** un **Kalnozolu dzimtas** atbalstu.

Autori, Daudzeses pagasta iedzīvotāji:
Edvards Lavrinovičs
Valija Lucāne
Līga Turjanska

Grāmatas vākam izmantotas bildes no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma, Daudzeses skolas arhīva un Daudzeses pagasta iedzīvotāju personīgajiem arhīviem.

AKKA/LAA licences Nr. 3/1L 63-18
Pateicamies visiem, kas deva iespēju izmantot viņiem piederošos materiālus.

Daudzeva, 2018

IBAN 978-9934-19-650-8

DAUDZESES PAGASTA VĒSTURES MIRKĻI

Veltīta daudzesiešiem, kas šajā grāmatā nav minēti,
bet kuru dzīve un darbs ir īstā pagasta vēsture

Daudzese, 2018

Saturs

Ievads **7**
Kur mēs esam? **8**
Kas mēs esam? **10**
Kāds ir īsts daudzesietis? 12
Kā daudzesieši ģērbušies? 13
VĒSTURE. 15
Aizvēsture. 15
PLATONS ZUBOVS 15
„MŪSU" BARONS. 17
Kur palikuši daudzevasieši? 19
Daudzevā dzimušajiem kristībā dotie vārdi (Zalves baznīcas grāmata). 20
Kartes. 21
Brīvlaišana un māju iepirkšana **24**
Uzvārdu došana **27**
23.04.1875. No grāfa Šuvalova nopirkto Daudzevas īpašumu saraksts **29**
Pagasta mīklas **31**
Pagasta ļaudis **33**
Par apvainošanu ar vārdiem un darbiem **36**
Sāksim no Adama (Laurentija) **38**
Kāds ceļotājs tā apraksta vienu no viņu vienkāršajām izpriecām 45
Vajag tikai rakt (meklējiet rakstos) **46**
Sākam ar 1797. gadu 46
Dažādas sludināšanas. 47
Ko rakstīja avīzēs pirms 150 gadiem 49
1905 . . . . . **54**
Bet dzīve rit tālāk... . . . . . **55**
1914 . . . . . **56**
Karš sācies!. 56
1919 . . . . . **58**
Lāčplēša kara ordeņa kavalieri – daudzesieši. 59
Sācies miera laiks 60
Sabiedriskā dzīve Daudzeses pagastā 20. gs. 20.–30. gados **62**
1930. g. 6. sept. likts pamatakmens Daudzevas 6-kl. skolas jaunajam namam 63
Par praktiskām lietām 66
Starp (zem) diviem „draugiem" **70**
Un sākās viss no gala... . . . . . **77**
Jauni laiki arī skolā **80**
Nāc, biedri, pie mums kolhozā! **81**
Lauku karaliene kukurūza 93

Ar šodienas acīm skatoties, gribas vēl pieminēt 98
Dzimuši Daudzesē 103
Kaupeniāde 105
Mēs atceramies 110
Daudzesiešu atmiņas un dzīvesstāsti (stāstījumu atšifrējumi) 110
Intervija ar Mildu Samu 110
Intervija ar Krišjāni Samu 119
Intervija ar Emīliju Grunduli 124
Intervija ar Uldi Sīpolu 128
Dzīve, darbs un pašdarbība 136
Literārais pielikums 180
Mirkļa momentuzņēmums Daudzesē 195
Attēli no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma 197
Avoti (kur rakt dziļāk) 206
Pēcvārds 207

IEVADS

Šis nav zinātnisks pētījums. Tie nav arī memuāri. Un nav arī mēģinājums aprakstīt pagasta vēsturi līdz mūsdienām, tomēr tajā ir gan līdz šim nezināmi fakti, gan cilvēku stāsti, gan mēģinājumi uzminēt dažas Daudzeses pagasta vēstures mīklas. Pats galvenais, šajā grāmatā ir izdevies apkopot dažu vecāko pagasta iedzīvotāju atmiņas, kas aptver gandrīz visu Latvijas valsts simtgadi. Tās palīdzēs labāk izprast to, kas mēs esam šodien, un (varbūt) mūsu bērniem un mazbērniem pastāstīs par to, ko viņi nekad nav piedzīvojuši un, cerams, nekad nepiedzīvos.

Paldies jāsaka visiem pagasta iedzīvotājiem, kas dalījušies ar atmiņām, fotoattēliem, it īpaši tiem, kuru saknes sniedzas pagasta vēsturē vairāku paaudžu dziļumā. Liels paldies Uldim Sīpolam, Vairai Kebžai, Alfrēda Baibas atmiņu glabātājiem viņa ģimenē, Ingai Batarei par atļauju izmantot viņas bakalaura darba materiālus, mūsu ārzemju korespondentiem – barona fon Drahenfelsa radiniecei Elgai Roellecke un aktrises Ninas Melbārdes meitai Andrai Zvārgulis. Pateicību parādā esam Nacionālā Vēstures arhīva, Latvijas Nacionālā kultūras centra, Nacionālā vēstures muzeja, Rakstniecības un mūzikas muzeja, Jēkabpils zonālā arhīva, Jēkabpils Zemes dienesta, Viesītes Dzelzceļa muzeja darbiniekiem, antikvariātam „Vitber", SIA „Staburags", Jaunjelgavas novada domei un daudziem citiem.

Grāmata izdota ar VKKF, Jaunjelgavas domes, Nacionālā apvienība „Visu Latvijai!"—„Tēvzemei un Brīvībai/LNNK" un Kalnozolu dzimtas finansiālu atbalstu.

Finanšu iespējas ierobežoja attēlu daudzumu, ko varējām ievietot šajā grāmatā. Daudz vairāk to būs tīmekļa versijā, īpaši jau krāsaino.

Grāmatas tekstā ir oficiāla publikācija par to, ka jaunā Latvijas valsts nesaņēma nevienu Daudzevas vai Zalves pagasta arhīvu, visi bija gājuši bojā kara un atbrīvošanas cīņu gados. 2. pasaules karā gājis zudumā arī neatkarības gadu pagasta arhīvs. Tāpat varētu būt ar atmiņām. Nav šaubu, ka atmiņas rakstīja arī viens otrs mūsu novadā dzīvojušais mācītājs, ārsts, ierēdnis, skolotājs – latvietis, vācbaltietis vai krievs. Cik tādu nav laikmeta griežos zudušas, cik tādu var būt vēl neatrastu...

Izturieties iecietīgi pret to, ko lasāt. Vēsture izskatās citāda jau piecas minūtes pēc notikušā, vēl vairāk, ja to apraksta no ar varu uzspiesta skatupunkta. Par kļūdām, atšifrējot senus rakstu darbus, esam pilnībā atbildīgi. Ja teksts nerada pārpratumus, esam saglabājuši dokumentu oriģinālo rakstību. Jūsu iecietība ir vajadzīga arī tad, kad lasāt veco ļaužu atmiņas. Viņi paši atsaucas uz laika gaitā aizmirsto, sajaukto un varbūt iedomāto. Tomēr labāk kaut ko zināt, nekā nezināt nemaz.

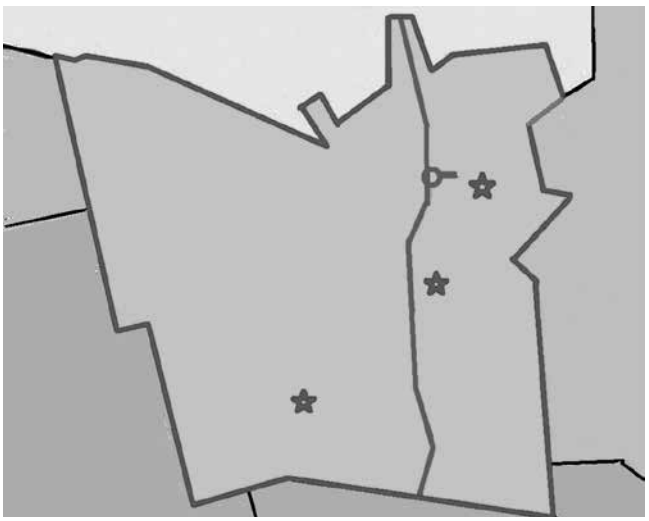
Esam pamanījuši vienu otru baltu plankumu mūsu kopējā vēsturē. Būtu labi, ja tos izpētīt dotos jauni pētnieki. Viņu uzdevums – apzināt sīkāk pēdējo 60 gadu vēsturi, kurai ir vairāk aculiecinieku, nekā iepriekšējam vēstures posmam.

Būsim pateicīgi par jebkuru piezīmi, padomu, labojumu, kas varētu noderēt, lai labotu un papildinātu tīmekļa versiju.

Cieņā, autori

KUR MĒS ESAM?

Daudzeses pagasts atrodas Jaunjelgavas novada dienvidrietumos. Robežojas ar Jaunjelgavas novada Sērenes un Seces pagastu, Viesītes novada Viesītes pagastu, Neretas novada Zalves un Mazzalves pagastu un Vecumnieku novada Valles pagastu.

Lielākās apdzīvotās vietas ir Daudzeva (joprojām saukta arī par staciju), Daudzese (saukta arī par muižu), Lāči (kādreiz saukti par Rundāles meža muižu). Pamazām pazudusi Bušu muiža, no kuras palikuši vien Kalnieši. Daudzese iekļaujas Taurkalnes meža masīvā, kas ir lielākais nepārtrauktais meža masīvs Latvijā. Augstākā vieta ir Baložkalns (110,6 m). Pagastā sākas Iecavas upe.

Kur sākas Iecavas upe?

Skatoties kartē viņas „tievgalis" atrodas Daudzevas pagastā. Jā, kur tad nu viņa sākas, purvu tur daudz, droši vien no kāda iztek. Tā domās lielais vairums no lasītājiem. Tomēr gluži tā nav. Gribu pastāstīt par to tuvāk. Mēs, Daudzevas vienības roveri, sarīkojām gandrīz vai zinātnisku ekspedīciju uz vietējiem sēravotiem. Valsts mežā, purvainā vietā, īstos mūsu dzimtenes „džungļos", staipekņiem, kropliem kokiem pieaugušā apkārtnē, atrodas sēravoti. Lielākie avoti apm. 1,5 m dziļi, smilšainu dibenu, piebiruši lapām, kuras palikušas augšpusē sudrabainā, bet apakšā brūnsarkanā krāsā. Ūdens dzidrs ar stipru sērūdeņraža garšu un smaržu. Tuvākā apkārtnē smaržo pēc puvušām olām. Iedzerot dažas glāzes avotu ūdens, sajūta tāda, ka būtu apēstas vairākas olas.

Avotu apmeklētājiem krīt acīs neparasts skats. Tuvumā augošos kokos un to zaros iesietas dažādu krāsu drēbju strēmeles, kuras tur atrodas ļoti sen. Agrāk avotos atrasta nauda, kuru, kā stāsta, pirms kara esot avotos metis katrs apmeklētājs. Kādēļ tas tā, nezina neviens pastāstīt.

Daži stāsta, ka pirms pasaules kara kāda vecāka sieviete saslimusi un nekādi nevarējuši izārstēt. Vasarā viņa aizvesta pie avotiem, iztīrīts no kokiem neliels laukums, kuru apspīdējusi saule un, kas vēl tagad ir blakus vienam avotam. Tur novietota vanna ar avotu ūdeni. Sieviete katru dienu mazgājusies, līdz beidzot palikusi vesela.

Sekojot tekošā avota ūdens gaitai nonākam „ellē" – vietā, kur cilvēki labprāt neiet. Zeme tur līgojas, koki krituši, cits pār citu. Netrūkst arī īsto džungļu pārstāvju – čūsku, ķirzaku, odu un citu zooloģijas pārstāvju.

Daudzo avotu ūdens šeit satek kopā un izdalās divās daļās. Viena daļa kā neliels strauts, ko sauc par Ellīti, ietek vairāk kilometrus attālajā Laucesē. Otra daļa tek pretējā virzienā plešoties arvien plašākā un dziļākā strautā, kuram dots vārds – Iecava.

Starp parastajiem kokiem aug arī daži retāki augi sēravotu apkārtnē. Kā viens no retākiem ir punduru bērzs – Betula nana un purva bērzs – Betula pubescens.

Rūdis

[Ugunskurs, Latvijas skautu organizācijas mēnešraksts Nr. 3, 1.3.1939]

Sēravots

Sēravotu sūneklī, Jēkabpils apr., Daudzevas pagastā

Pārejas purvs, apaudzis ar jauktu mežu. Purva platība – 56 ha, maksimālais dziļums – 6,0 m. Purva virskārtā – līdz 0,5 m – vidēji sadal. sfagnu-grīšļu kūdra; dziļāk – līdz 4,0 m – labi sadal. koku-grīšļu-hipnu kūdra, no 4,0-5,5 m – kaļķu ģitija, kas purva pamatā pāriet smiltī. [...]

Purvā ir 2 grāvji, kas ūdeņus novada uz Eķevas un Lauces upēm.*

Ūdens analīze

Krāsa.... iedzeltena.

* Nabaga Iecava, vēl ar vācisko nosaukumu...

Cietība... 5,3o.
pH... 6,9.
[...]
Laborātorijā izmeklējot sēravota ūdeni, H2S tai vairs netika atrasts. Jādomā, ka H2S – ja tas mazā daudzumā arī bijis – pa šo laiku sadalījies.

[Latvijas Ūniversitātes raksti, Lauksaimniecības fakultātes serija, I. sējums, Nr. 15–19, 477. lpp, Rīgā, 1931]

Kulturpļavas ietaisīšana „Elles purvā"

Šis purvs apaudzis pa daļai ar lapu – un skuju koku krūmiem. Caur purvu tek Iecavas upīte, kas izceļas pie Daudzevas virsmežasarga Iecaunieka mājam.

Kāds senāks Daudzevas muižas kungs bija licis gabalu krūmu „Elles purvā" nocirst un nodedzināt, pie kam arī zemes trūds bija izdedzis, tā ka vēlāk deguma vietā ne zālītes neauga un šis zemesgabals līdzinājās kailam lielceļam.

Vēlēdamies šo apm. 16 pūrvietas lielo zemesgabalu padarīt kultūraugiem derīgu, Daudzevas tagadējais virspārvaldnieks apņēmās šo bezvērtīgo zemi pataisīt par pļavu. Šim nolūkam purvu vajadzēja vispirms nosusināt, kadēļ 1903. gada rudenī izraka vajadzīgos grāvjus.[...]

1907. gadā izrādījās, ka pļava vēl par slapju, kādēļ nākošā gadā drenēja ar žagariem, t. i. izraka grāvi, piepildīja to ar žagariem un tos apbēra, tā ka grāvis tika pavisam aizsegts un nemaz nav redzams.

Labai pļavai vajag būt itin līdzenai. Lai to panāktu, plēsuma velēnai jāļauj satrūdēt; tāpēc pirmos gadus pēc uzplēšanas sēja mistru. Pēc tam arī gan vēl sēja mistru, bet tikai ka virsaugu zāļu sējai, un mistru pirms izplaukšanas nopļāva sienam, lai zāļu sējums drīzāk dabūtu vairāk gaisa un saules gaismas. – Pirms zāles sēšanas zeme rūpīgi sastrādājama un nolīdzinama, ka nebūtu ne velēnu, ne pinkuļu un arī nekādu bedru. Ir labi, ja jauno pļavu pārgadus mēslo ar pusmēslojumu, kas pārpārim atmaksājas caur bagātīgāku pļauju.

Pirmo reizi sētā zāļu sēkla īsti labi nebija dīguse, kādēļ nākošā gadā vajadzēja vēl drusku pārsēt. Tagad zāle ir pietiekoši bieza, un arī zeme ir citiem kultūraugiem derīga.

Šogad jūnijā uznāca stipras naktssalnas, kas dažas zāles nosaldēja, kādēļ šīgada siena raža mazinājās. Šīs pļavas sienu lopi ēd saldu muti, turpretim citur purvu pļavu sienu – tikai gaŗiem zobiem.

16. augustā 1910. g., P. Gutmanis.

[Zemkopis Nr. 35, 1.9.1910]

Kas gan tagad zina, kur ir šī pļava?

Kopš tiem laikiem, „pateicoties" padomju laikā gar purva malu izraktajam novadgrāvim, gan avots, gan tā ūdens kļuvis vēl nabadzīgāks...

Autoriem taisnība, sērūdeņradis oksidējas ļoti ātri. Ja gribat vasarā iedzert aukstu baltvīnu ungāru gaumē – atšķaidot ar 1 vai 2 daļām sēravota ūdens, ūdens jāņem pie pašas avota iztekas un trauks uzreiz jānoslēdz. Izmēģiniet!

Kurzemes zemes bagātības

[...]Agrākos laikos, 17. un 18. gadusimtenī, uzsāka purvos un muklājos atrodamo zāļu dzelzsrūdu izmantošanu. Tādas dzelzs fabrikas pastāvēja Baldonē Bauskas apriņķī, Daudzevā Jaunjelgavas apriņķī un Engurē Talsu apriņķī. Šīs rūdas nelielā dzelzs procenta dēļ mūsu dienās to nav vērts izmantot.[...]

[Ekonomists Nr. 17, 1.9.1921]

Kur????

KAS MĒS ESAM?

Kādreiz mēs bijām sēļi. Kari un sērgas, zemnieku (lasi: dzimtcilvēku) iepirkšana vai pārvietošana no muižnieka viena īpašuma uz otru jau labi sen atšķaidīja sēlisko mūsu pagasta iedzīvotājos. Padomju laika deportācijas un migrācija sēļu valodas pazīmes padarījušas gandrīz nemanāmas. To meklēšana vecāko pagasta pamatiedzīvotāju runā būtu interesants jauno zinātnieku, skolnieku, uzdevums.

Plašāku rakstu par sēļu apdzīvoto apgabalu rodam latviešu etnogrāfa, neretieša **Skruzīšu Mikus** rakstā „Sēļi – Kurzemes augšgala senči", ko Rīgas Latviešu biedrība izdeva brošūrā 1889. gadā. Vairāk par pāragri mirušo zinātnieku var uzzināt šeit: https://lv.wikipedia.org/wiki/Mikus_Skruzītis.

Pēc pusgadsimta, 1938. g. kāds K.R. dodas ceļojumā pa bijušajām sēļu zemēm. Savu reportāžu **Vērojumi Augšzemē** viņš sāk šādi:

„Senāko Augškurzemi – Zemgales austrumu galotni, kas aptver Jēkabpils un Ilūkstes apriņķus, 18. gadsimtā sauca par Sēliju, bet tās iedzīvotājus – par sēļiem. Gadsimtu garajā virknē daudz kas grozījies, un seno Sēliju tagad grūti atšķirt no pārējās latvju zemes. Vienīgi mazais novirziens valodas izloksnē, kas sākas jau ap Daudzevu, liecina, ka še meklējams mūsu zemes novads, kas kādreiz piederēja kādai senai latvju ciltij."

[Zemgales Balss Nr. 142, 29.06.1938]

Skaistu sēliskās izloksnes piemēru atrodam Valdemāra Ancīša (pirmajā) „Sēlijas grāmatā", kur 24. lpp. var lasīt apsveikuma vēstuli Ilgonim Bērsonam viņa pusmūža jubilejā.

Meiļais Bārsūn!

Dzieržu, ka Tev asūte jubileja. No ta i es jamu spolvu rūkā. Citoad vēļoak teiksi: visi visi souteja lobasdinas, tik nu Klaucānim nivins nivins nātsouteja. Rokstu pots savā volūdā. Esi skūlūts cilvāks, gon jou saprateisi. In kas munai volūdai vaiņas? Citi soka, mousu pusē visi tikai eimūt in eimūt, noakt nivins nanoakūt. Noak gon. Kas bez koaju, tis noak, kas koajoam, tis it. Vosara noak, vokars noak, migs noak, smīkli noak, šķaudas noak, jubileja noak, daudz kas noak. Bet, ja Tev je koajas, ta kas par noakšanu, ta tikai ej šur! Man redzis, ka mousu puses volūda jer i jer loboaka par citoam. Lejzemnīki cita voarda i nazina, tik ļūti ļūti. A mums nikas nav ļūti. Mums voardu natroukst. Pimāra pēc jemsim vīglu. Vīgla nosta. Ka tev vīgla nosta, ta i namoni, kas iz placim. Bet citureiz nosta net vīgloaka par vīglu. Koa ta tu pateiksi? Ļūti vīgla nosta? Par kū ļūti? Ta mes sokoam: smagi vīgla nosta. Vai otki meiksts. Meiksts vādars. Bet citu reizi tis pots vādars, bet meikstoaks vel par meikstu, eipaš ja esi idzērs šņapstu ar olu kūpā. Koa ta tu teiksi? Ļūti meiksts? Par kū ļūti? Ta mes sokoam: cīši meiksts vādars. Meičoates mādz bout cita par citu smukoakas. Bet je i toadas, kas smukoakas par visoam. Koa ta tu teiksi? Ļūti smuka meičoate? Par kū ļūti? Ta mes sokoam: brīsmeigi smuka. Nou i pots redzi, kas mums par skaistu volūdu. Mums var bout i troki zirgi, i trokai lāni zirgi. Gudri veiri i oplamai gudri. Voargi veceiši i stipri voargi. Tu, soka, ass nu jourmalnikim, nu Zentines. No, broal, tur jou ar narunoaj pec groamatas. Par kū golūknes rejit? Nesit āduš? Vai varbout cīši, smagi, brismeigi, trokai, oplamai steidzitēs? Bet kur jums joaskrīn? Pasaklausit, cik mēs proateigi runoajam. Net vēl pastīpjam tūs voardus. In kur Tu pots steigdamīs esi aizskrējs? Tik da pīcdesmit. A es lēneitēm lēneitēm jou asu tics da sešdesmit i vel toaļoak. Dzieržu, ka Tev asūte teikšana par toam montūjuma lītoam. No ta i zini: ka taiseišūs pi Pētera, īšu paprīšku pi Ilgūņa. Lai Tu palauzi savu galviņu, koadai joaboun tai munai testamentei. Es, raug, nagribu, ka muns monts palīk Klaucānu ļaudīm vīnīm pošīm. Es gribu, lai montūj visi: i bieržinīki, i neretīši, i akneišoani, lai montūj i reidzinīki, i saldinīki, i talsinīki, i zentinīki. Visi ku naku lai dabuj nu muna monta. Tu varbout dūmoaj, ka man je pamileja. Navaide, navaide. Vīnu laiku to koa bišku cerēju iz Toaravas Anniņu. Sok, voards smuks, i roksta smuki, var dabuit pasasmit. Bous man loba sīva. bet, kad īpazinu, izaroadejoas, ka Toaravas Anniņa navaide meitīts, bet puisīts. Eikstujā voardā par Ondru Upeiti sauce. Toa paliku bez sīvas, bez bārnīm. Viss monts tagad, koa soka, joanūroksta tautai. Noule gribu, lai Tu man paleidzi tū testamenti sastoadeit, koa jau toads montūjuma lītu zinoatajs.

In ta vel vīna līta. Garujā moužā asu sarakstejs daudz rokstu. Vai tu, lougtum, navarātim visus manus rokstus salikt kūpā in izdūt groamatā? Ja na citoad, ta vīnu sējumu nu Jaunsidrabiņa kūpūtīm rokstīm atstoaj eipaš del mane. Tautai muni roksti ītu pi sirds, tū es Tev varu golvūt. Ka jou Jaunsidrabiņa rokstus Tu tik brangi esi sagatavejs, ta i munejūs moacēsi sastoadeit koa vajagīs. Citam tūs rokstus nadūšu, tik Tev. Gaideišu Teve koadu sezdīn vai svēdīn cīmā. Bet vai Tu zinoasi mani atrast? Raudzeišu pastoasteit, kur Tev joabrauc. Lundberģa in Leiventoaļa kopus pi Bieržu bazneicas Tu zini. No ta nu toas vītas i soac! Tur Tev kotris zānoks paroadeis ceļu iz Klaucānīm. Atbrauksi – varbout vel i koadu azara rīkstu dabuisi. Bet vari Tu braukt i nu ūtras puses, nu Oažumīsta. Tur Tev mīščoaņi pateiks, koa tikt iz Klauces silu. Ka tikai da Rūcoarēm, ta Klaucāni jau tikpat koa ar rūku pasnīdzami. Tik, ceļa praseidams, nasajauc ar Klauces krūgu! Šūreiz izteic bez krūga! Krūgs je iz ūtra ceļa. Pa tū var tikt iz

Oaķeilānīm, iz Ormaņa kolnu, iz Arendzānīm, iz Apserdi, iz Skoardupi, bet iz Klaucānīm Tu pa tū ceļu natiksi. Vel apsamaldeisi. Man jou ar dreiži bous jubileja. Decimberī palīk septiņdesmit godu, koa nūdriķāts muns pirmais dzejūls. Bet da tam breitiņam vel toads streiķeits joagaida. Koleik kas, nūvēļu Tēv veseleibu koa rotu topu in lai Tavīm bārnubārnim bogoats vaicaistāvs! Lobasdīnas nu visīm augškoarzemnīkīm –

Tavs Klaucānu Šipla

Mūsu vietvārdus p. g. 30. gados pētījis LU profesors Juris Plāķis, kura pētījumi publicēti LU Rakstos. Īpašos izrunas apzīmējumus nespeciālistam būs pagrūti saprast, bet tie ir samērā plaši skaidroti. Pat ar visām datora iespējām ir grūti pārdrukāt oriģinālo tekstu, tāpēc to tālāk pievienojam kā attēlu.

Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi

profesora *J. Plāķa* sakrāti un sakārtoti.

II daļa

Zemgales vārdi.

Ievads.

II Latvijas vietu vārdu un latviešu pavārdu daļa neseko I daļai alfabēta kārtībā, bet tās tā nāk viena pēc otras tādēļ, ka Zemgale agrāk bija savienota ar Kurzemi resp. pieslēdzās tai kā administrātīva daļa, un abas tās sastādīja vienu veselumu — Kurzemes guberņu. Arī pagastu sadalījumu pa apriņķiem paturēju to pašu, kas bija agrāk, priekš kaŗa, jo tādējādi iespējams saglabāt kopējos lielo pagastu savienojumos sīko pagastu un pagastiņu ainu, kas tagad ir saraustīti un sadalīti citādās daļās un vienībās. Agrākais sadalījums ir svarīgs tādēļ, ka katrs pagasts un pat pagastiņš kā vienība atbilda senāk savai īpatnējai izloksnei, kas tagad sajūk un sajaucas jaunajās, pārkārtotās vienībās. Izlokšņu sabrukumu, zināms, jo lielākā mērā veicina pagastu iedzīvotāju bezgalīgā maiņa, kuŗas sākumi jau meklējami pagājušā gadu simteņa vidū; bet tagadējos laikos tā izārdījusi visus kopējos etniskos novadu pamatus, pat stabilākajā zemes īpašnieku sķirā — vecsaimniekos.

Vietu vārdu un pavārdu uzrakstīšana izloksnēs ir grūts darbs, jo sevišķi tagad, kad vēl tikai visvecākie ļaudis runā tīru dialektisku valodu, kamēr vecākā, vidusgadu un sevišķi jaunākā paaudze jau stipri to kropļo. Vienīgi gaŗumu intonācijas paliek attiectgo individu izrunā tādas pašas, kādas tie piesavinājušies ar pirmo valodas sākumu gan no saviem vecākiem, visvairs no mātes, gan arī dzimtā sētā un dzimtā pagasta skolā citu, viena novada bērnu starpā.

Izlokšņu savādības grafiski esmu apzīmējis ar mūsu parastā alfabēta burtiem, ja atskaitām platā e apzīmējumu ar ę. Kur ar savu ausi uztvēru a skaņu variācijās šīm pamata skaņām o piekrāsu, tur rakstīju °a, °ā burtus; kur man likās o skaņas jau nodibinājušās, tomēr ar zināmu piekrāsu uz a pusi, tur apzīmēju tās ar simboliem o^a^, ō^a^. Tāpat arī gaŗo, šauro patskaņu diftongizācijās apzīmēju tikko aizmetušos diftongizējumus ar petita burtiem, piem.: ^e^i, ^e^u, °u, bet pilnīgākās divskaņu variācijās ar īstu diftongu zīmēm: ei, eu, ou.

Daũdzev(a)s jeb daũdzeses p°ag°asts — daũdzesīeši.

1. májas: a) áizpúorīeši: α) áizpúorīeši: aūdze, °aūmaŋ(i), belaūš(i), ģízes, kaĮvits, kliban(i), krúmiņ(i), ķúnč(i), mežnīek(i), pupiņ(i) jeb rīekstiņ(i), rinīek(i), rúobežnīek(i), skudras, stámpa, stánstiņ(i), straŭmes, šúlmeīstar(i), tutęns; β) rūozenīeši: drēimans, ģę̄ŗķęns, mārķevičs, máršav(a)s, paŋebračs, rukmans.

b) mīesta gals jeb mīestnīek(i): bele, čaūpęlān(i), jaūdzem(i), jáķęlāni, kaĮv(i), ķester(i), labréncis, lejiņ(i), putran(i), púop(i), samanas, strémpe|(i), svik|(i), tīlan(i), vęcumnīek(i).

c) vīesītes gals: áizupīeši, bękas, dālder(i), gráveñdars, krúoŋkaĮn(i), pálęn(i), stūrs, upits, upnīek(i), vīesītes. d) ārīt(e)s, bálcers, igaũņi, ĩecavnīeks, júgas, júorģelan(i), kaktīeš(i), kárk|(i), krúmiņ(i), lipsan(i), plataūš(i), rúobežnīek(i), sala, silenīeks, siliņ(i), strazdiņ(i), sudmalnīek(i), ūosan(i), znúotiņ(i).

2. múižas: bušu múiža, dáudzev(a)s m. jeb dáudzeses m.

3. b°aznīcas: dáudzev(a)s b°aznīca.

4. skúolas: dáudzev(a)s p°ag°asta skúola.

5. krúogi: °akmeņkrūogs, b°aznīcas kr., lipsanu kr., pacer[(e)s] kr., t°ap(a)s kr., vīesītes kr.

6. sudmal(a)s: dáudzev(a)s sudmal(a)s.

7. k°aln(i): āpšk°alns, b°alúožk., b°aznīcsk., k°apiņk., ķ°iķerk., silink.; [augstais k., čigānk., grebļa k., totanu k., vāveres k., žīdu kalniņš].

8. pak°aln(e)s: baĮ°apur(a) (= baĮapara) pak°aĮne; [sirmā pakalne, ubagkalniņš]. [8a. lejas, gŗavas: dziļā grava, saltā leja]. [8b. alas, bedres: hercogkalniņš].

9. upes: ĩeķava, vīesīte; [ieķevs — iecavas upes augšgals, lauces upe].

10. upītes: kumes jeb jūorgalana upīte, ņiedrupīte, pālups; [ellīte, luku strautiņš, pātīte].

11. grāv(i): ģirupe, vēdze|upīte.

12. azar(i): °akláis azars, júgas jeb báltezeriņš; [znotiņezers].

13. °ak°ač(i) (=púorazari): dziļáis °ak°acs, g°aráis °ak., lieláis °ak., mazáis °ak.

14. d°ī̆ķ(i): múižas d°īķs.

15. °avũot(i): múižas °avũots, sēr°avũots jeb ellīts °av.

16. púor(i): dzę̄rves púors, elles p., jūorģu p., kaķu p., ķiršp., mazáis p., nāves p., lęjas p., s°alas p., siena p., vęllapara p.; [daudzeses pors, kraukļu p., kunga p. jeb kunga rājums, pūces p., rasenu p., tīra p., vārnas p., vēršu p.].

17. t°ī̆re|(i): °akláis t°īrels; [lielais t., skalu malkas t.].

18. s°ūnak|(i): lielie s°ūnak|(i), mazie s°ūnak|(i).

19. pļavas: álksna, °ap°aļáis k°alniņš, ādmenīete, bę̄rzu púors, druve|(i), dzę̄rves púors, g°ab(a)liņ(i), ģiruppļava, ĩeķavas pļavas, júgas álksna, kaĮvu ķiršu púors, ķesterķiršu púors, ķiršu púors, ķ°iķernīece, lejas púors, lielás pļavas, mudelīene, s°akárņe, s°alas pūors, sila pļava, siena púors, str°īda k°akts, ubúņģ(i); [āžu purvs, buļu pļ., dzilniņa, garā pļ., jaunā pļ., liesiņa, ļagatiņa, pīlīte, rājums, vilcenes, zvaigznīte, žebere].

20. līekņas: s°áltaį līekņa. [20a. dūkstis: dzilnas dūksts, slopja d., zirga d.].

21. °atm°at(a)s: kúnga láuks, mika rājumiņš; [baiļu apara].

22. mę̄ž(i): kaĮvu sils jeb kl°ajás prīedes, kl°ajáis sils, úoša sils, zāģu sils; [beku sils, biģu mežs, kalniņš, kuces sils, tīlēnu sils, vecumnieku sils]. [22a. krūmi: velna krūmi, vidsētas atauga, zolā atauga]. [22b. salas mežos, purvos: vilku sala (oklā sūnāklī]. [22c. lauki: akmineita, akļu gabals, līkais gabals, lielie lauki, mazie lauki, rasenes, rāzija].

23. rũozas: bleša rūoza, túmšā rūoza. [23a. līči: lielie līči, trakie līči]. [23b. salas ūdeņos: beķeru saliņa (aklā ezerā), varžu saliņa (viesītē)]. [23c. atvari: cūkudobe, čauplāna atv., kazakroga atv., klusais atv., lielais akmens, melnā dobe, pētera atv., salas atv., samāna atv., skudras atv., skujiņu atv., tapas kroga atv., tīlēna atv.]. [23d. zvejas vietas: brenču līkums, čauplāna tacis, garais taisnums (viesītē), gleta, lielais akmens, melnā dobe].

24. ceļ(i): azarce|š, grebļu c., zāģu c.; [apškalna c., matīsc., sila c.].

25. tilt(i): lielgᵒabᵒalu tīlts, nāves t., niedrup(e)s t.; [buļu t., desu tiltiņš, kraukas t., pelšu t., upmaļu t., viesītes t.].

26. kᵒap(i): bᵒaznīcas kᵒap(i), māršavu k., vīsītes k.

27. izvārd(i): áncelāns, ᵒapsans, ābels, ābele, bálsers, belruss, bénjaūs, bẹ̑rziņš, bīŗznieks, búomans, dravenieks, eglīts, élksnis, ézāus, kļaūs, kļaviņš, krūmiņš, ķibuls, lᵒazdiņš, lieps, māršáus, mᵒazjâns, mᵒazspans, melders, mẹļļbárzds, mudels, núorīets, palsans, pāvulans, púops, rudzits, sᵒams, sáulīts, skujiņš, spéltiņš, sténders, stráutnieks, upīts, ūodiņš, úozúols, zvanitājs, zvejnieks.

28. papildinājumi:

α) *pavārdī* (1850. g.): akmen, aufin, awotin, baltmann, beede, biḫlan, bildneek, brille, badſe, barge, diſchlan, drebul, druwin, dſerwe, ergel, grifke, griffit, jeſper, kafke, kaftin, kalnin, kalwe, kaneḫl, kaptſchin, kiker, kutſchpin, kweefit, lanke, lappin, liḫpor, loḫdſin, luḫzin, markau, meſchneek, nagle, nitſche, ohſit, parpan, plathor, rattneek, rigneek, roḫſe, rubben, ſomman, ſtanſtin ‖ ſtanſtin ‖ ſtangſtin, ſtempelſ, ſtradde, ſtraddin, ſtuḫrmann, ſuḫnin, ſchauſe, ſchnoore, ſakken, ſarre, ſweigſnin, tappe, tſchodel, uḫdre, wertul, wewer, weẓẓum, wilẓin, woit, zeḫlau, zelmin, zinnin; [awotan, jeſpar, tiḫkaſ, plattaiſ, pormabrat, ſipur, tiḫlen, wigant].

β) *māju vārdi* (1811. g.): daugaulipſan, droḫne, jaunſkung ‖ jaunkiunz (1850. g.), maſjaḫn, meſche, ſille libſan, ſweyneek, wetzkung ‖ wetzkiunz (1850. g.), wewerau; [buli, ſkudras].

[Latvijas Ūniversitātes Raksti, Filoloģijas un filosofijas fakultātes serija V. 5, 1939. 213, 214, 320–323 lpp.]

Te nu būtu labs darbs jaunajiem pētniekiem no Daudzeses skolas, lai noskaidrotu, kur katra darbā minētā vieta šodien atrodas dabā.

Jaunāks pētījums par daudzesiešu izloksni (varam būt lepni, mums ir bijusi pašiem sava izloksne!) atrodams Filologu biedrības rakstos.

[Vīksne, I. „Daudzesiešu izloksne", FBR, XVII, 143.–161. lpp. Rīga, 1937].

Visu rakstu skatiet interneta versijā, šeit pirmā un pēdējā lappuse.

Daudzesiešu izloksne.

Daudzeses pagasta tuvākie kaimiņi lokālā ziņā: Sērene, Secē, Zalve (izl. *Zòlv*ᵃ), Mazzalve; izloksnes ziņā tuvākie — secieši un sērenieši.

Daudzesiešu izloksne pieder pie augšzemnieku dialekta rietumu izlokšņu grupas. Bet jāpiezīmē, ka Daudzesē tāpat kā Secē un tālāk Skrīveŗos (sk. Le. Gr. 33) kādreiz dzīvojuši lībieši, no kam dažas reminiscences valodā, līdzīgi libiskajām izloksnēm (piem. gala un piedēkļu zilbju vokālismā).

Aprakstā galvenokārt esmu balstījusies uz faktiem, ko sniedza 92 gadus vecā Ieva Celmiņa (tai īpatnējās formas savā aprakstā atzīmēju ar C.) un 86 gadus vecā Lazdiņu māte, saukta Lazdiene (aprakstā — L.). Abas izloksnes pārstāves dzimtas daudzesietes, skolā nav gājušas nevienu dienu. — Diezgan daudz materiālu sniegusi arī 50 gadus vecā Mīle Strautniece Lazdienes meita (aprakstā — St.).

Oi kóimiņ, òi kòimiņ,
Nọ̀u mes dùmpi tûresim:
Tevⁱ pùišⁱ munᵃs maîtᵃs
Ik vôkarᵃ kôrinajᵃ.

Soskônẹ̄, sozvôžẹ̄
Zòabakàinⁱ precinìekⁱ;
Kur mòasiņᵃs mes bẹ̀gsim
Or tam kòarklᵃ veîzⁱtem?

Kāds ir īsts daudzesietis?

Tāds, kā Kārlis Kasandris. Daudzese ir Kārļa dzimtā vieta. Kad pēc Pirmā pasaules kara muižas zemi sadalīja, gabals pienācās arī Kārļa tēvam, kurš bija viens no valsts atbrīvotājiem. Vieta bija skaista, un tur pagāja zēna bērnība, jaunības gadi. Tagad dzimtas mājas ir vien atmiņās. Jau daudzus gadus Kārļa kungs ar sievu Valentīnu dzīvo paša celtajos „Dadzīšos".

K. Kasandris 1943. gadā ticis norīkots būvniecības brigādē un nācies būvēt lidlaukus netālu no Pleskavas, vēlāk Panevēžā, Pečoros Igaunijā un citviet. Vāciešiem tolaik bija lielākās lidmašīnas, tāpēc lidlaukiem vajadzēja būt plašiem, viens no tiem bija pat 1200 metru garš un 200 metru plats. Skrejceļam bija jābūt līdzenam un gludam kā galda virsmai.

Kad 1945. gadā Vācijas karaspēku sakāva un Latvija otrreiz nonāca Padomju Savienības okupācijā, 9. maijā nokļuvis Jelgavā. Vienā no vilciena vagoniem viņu pamatīgi pratinājuši – no kurienes esot, kā saucot vecākus, kādās armijas daļās esot dienējis. Pēc tam viņu kopā ar citiem garām Daudzesei izveda uz Tālajiem Austrumiem, uz Komsomoļsku pie Amūras. Neko līdzīgu Amūras upei viņš nebija redzējis, tā bija tik plaša un varena, ka sākumā nevarēju saprast, vai tā ir jūra vai ezers. Tur tika norīkots būvēt dzelzceļu.

Kad atgriezies Latvijā, kādu laiku dzīvojis pie vecākiem. Nepilnu gadu Secē kūlis labību, vēlāk pārnācis uz Jēkabpils mežrūpniecības saimniecības bāzi

Daudzevā. Vairākus gadus strādājis elektrostacijā, bet līdz pat pensijai darbojies kokzāģētavā. Darbs bijis divās maiņās, baļķus uz vagonetēm vajadzēja ar rokām velt virsū un stumt pie gateriem. Troksnis, putekļi un caurvējš bija visu laiku.

Kopā ar kundzi dzīvo jau 68 gadu. Kasandru pārim ir divas meitas, trīs mazbērni un divi mazmazbērni. Visi dzīvo tepat Daudzesē, Sērenē un, sanākot kopā, mājā rosība vēl ilgi nerimst.

Kā daudzesieši ģērbušies?

Publicēts ar LNKC laipnu atļauju
Foto: Reinis Oliņš, LNKC arhīvs

Info: www.katramsavutautasterpu.lv

Tērps komplektēts sadarbībā ar Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Arheoloģijas departamenta pētnieci Iritu Žeieri, meistariem Uģi Dravu, Aiju Brikmani un Madaru Briedi. Tērpa komplektācijā izmatotas rotas no Aīdas Rancānes kolekcijas.

Par to, kā mūsu senči ģērbušies, šo to var uzzināt vecās grāmatās. Tur gan attēlu gandrīz nemaz nav, tāpēc jāpaļaujas uz vēsturnieku priekšstatu par sēļu sievietes tērpu senajos laikos. Protams, ka tas nav ikdienas darba tērps.

„Sēļu sieviešu svētku tērpi un rotas līdzinājās latgaļu lietotajiem tērpiem. Arī sēļu sieviešu villaines bija bagātīgi rotātas ar ieaustiem bronzas rotājumiem, kas nereti noklāja audumu visā garumā. Kopā ar rotāto villaini dažkārt sedza arī vienkāršākas nekrāsotas vilnas auduma plecu segas ar krāsainu celaiņu apdari. Villaiņu saspraušanai bez saktām izmantoja arī rotadatas. No citām rotām iecienītākās bija kreļļu virtenes, vītie vai ar piekariņiem rotātie kaklariņķi, kā arī aproces – dobas, ar zvērgalvu galiem – un spirālaproces.

Tērpus, kas rekonstruēti, balstoties uz arheoloģiskajos izrakumos iegūtajiem materiāliem – audumu fragmentiem, rotājumiem un rotām, sauc par arheoloģiskajiem tērpiem. Latvijā vienīgais pieejamais avots par vietējo iedzīvotāju – kuršu, zemgaļu, sēļu, latgaļu, kā arī lībiešu un vendu apģērbu līdz 16. gadsimta beigām, ir arheoloģiskajos izrakumos iegūtās liecības. Senākie rekonstruējamie tērpu materiāli pieejami, sākot ar 7. gadsimtu. Arheoloģiskajos tērpos dominē tumši zilā krāsa un tiem raksturīga metāla rotājumu izmantošana. Šos tērpus papildināja arī liels skaits rotu, kas katrai no ciltīm bija atšķirīgas. Daļa seno darināšanas tradīciju pārveidotā veidā saglabājušās cauri gadsimtiem un radušas atspoguļojumu vēlākajos tautastērpos."

[www.katramsavutautasterpu.lv]

Šajā vietnē ir papildu attēli, kuros var labāk aplūkot apģērba detaļas.

No jaunākiem laikiem, 19. gs. vidus, varam skatīt Aizkraukles muižas zemnieku tērpus. 1839. gadā Tērbatas universitātes profesors Krūze vadīja arheoloģiskos izrakumus Aizkrauklē. Vienlaikus, kā var spriest no paraksta attēlam, profesors pats uzzīmējis Aizkraukles latviešu tērpus. Varam domāt, ka līdzīgi varēja būt arī daudzesiešu svētku tērpi (šķiet, ka modeļi bijuši saposušies Jāņu vakaram).

[Necrolivonica [...]. Dr. Friedr. Kruse, Dorpat, 1842]

VĒSTURE

Kad nu esam sevi mazliet apzinājuši, ieskatīsimies mūsu pagasta vēsturē.

Aizvēsture

Mūsu pagastā nav slavenu arheoloģisku atradumu un nav arī (zināmu) senlatviešu pilskalnu. Ir gan vieni senkapi Ceriešos (Brunovski). Par Brunovska kapiem tie nosaukti, lai „godinātu" saimnieku, kas šos senkapus, kādu metru augstu pauguru, bija noaris. Kaut kas tomēr palicis pāri arī arheologiem...

Laikam jau senos laikos šī mazā apdzīvotā saliņa mūža meža vidū, ko sargāja staigni purvi, upes un ezeri, nebija īpaši iekārota, tomēr apdzīvota jau sen. Skolas muzejā ir skatāmi pagasta laukos atrastie akmens, bronzas un dzelzs laikmeta priekšmeti.

Jau 13. gadsimtā Daudzevas novads esot pieminēts rakstos. Ar to arī sākas

VĒSTURE

Daudzeva kā daļa no sēļu novada nonāca Livonijas ordeņa varā 13. gs. Par nākamajiem trim gadsimtiem rakstos kaut ko atrast ir grūti. Kad Livonijas konfederācija beidza pastāvēt, Daudzeva kā Aizkraukles komturejas īpašums nonāca Kurzemes hercogistē. 1561. gadā tā to kopā ar Zalvi un Neretu izlēņoja bijušajam Aizkraukles komturam Vilhelmam fon Efernam. 1563. gadā, apprecot Kurzemes pirmā hercoga Gotharda Ketlera māsīcu Agnesi fon Šveicenbergu, viņš saņēma bagātīgas kāzu dāvanas, tostarp Daudzesi. Pēc Eferna nāves 1617. gadā par muižas īpašnieku kļūst kādreizējā Livonijas ordeņa mestra Valtera fon Pletenberga pēctecis, Eferna znots, arī saukts Valters fon Pletenbergs. Turpmākās īpašnieku maiņas mums neko sevišķu nepavēstīs līdz brīdim, kad par īpašnieku kļūst **grāfs PLATONS ZUBOVS.**

PLATONS ZUBOVS

Varētu jau šo faktu īpaši neapcerēt, jo īpašnieku maiņas Daudzevas zemnieku likteņus tieši neietekmēja. Tomēr stāsts par Zubovu ir viskrāšņākā meksikāņu seriāla cienīgs, tāpēc tam kā nenopietnai vaļasbrīža lasāmvielai kādu brīdi veltīsim. No necilas muižnieku dzimtas nākušā, 22 gadus vecā, ar protekciju līdz sekund-rotmistram (mūsdienās – kapteinis) uzdienējušā Platona Zubova galvu reibinošā karjera sākās 1789. gadā, kad viņu „atrādīja" imperatorei Katrīnai Otrajai.

Viņš kļuva par pēdējo favorītu 60 gadus vecajai kundzei, kas, gadiem ritot, iekāroja arvien jaunākus mīlniekus. Jau trešajā dienā pēc „atrādīšanas" viņš dāvanā saņēma 10 tūkstošus rubļu, pēc īsa brīža vēl 100 tūkstošus „krekliem". Laika gaitā viņam tika uzdāvinātas muižas Lietuvā ar kādiem 30 tūkstošiem dzimtcilvēku. Laika gaitā viņš izspieda no „teikšanas" oficiālo carienes favorītu – grāfu Potjomkinu (to pašu, kas slavenās Potjomkina sādžas būvēja) – un kļuva par otro ietekmīgāko cilvēku impērijā ar daudziem augstiem un labi apmaksātiem amatiem.

Pēc Katrīnas II nāves 1796. gadā Zubovs uz laiku krita nežēlastībā, zaudēja amatus un īpašumus, bet jau 1800. gadā, izmantojot spēcīgus aizbildņus, ne sevišķi gudrais (maigi sakot) cars Pāvils I viņu iecēla par infantērijas ģenerāli. Zubovs šo labvēlību „atlīdzināja" ar piedalīšanos Pāvila I nogalināšanā gadu vēlāk. Tronī kāpa Aleksandrs I, kas kādu laiku piecieta Zubovu, bet vēlāk, 1802. gadā viņam bija jāpārceļas uz Eiropu. Drīz vien viņš atkal ir Krievijā un pat ieņem kaut kādus amatus, tomēr 1814. gadā Zubovs ir spiests pārcelties uz saviem Lietuvas īpašumiem un apmetas Jonišķos. Viņam ir vēl vairākas muižas un pilis Lietuvā. Kā ļaunas mēles melš, viņš bija sev ierīkojis īstu harēmu, kurā bieži mainījis „favorītes". 1821. gadā (gadu pirms savas nāves) viņš Viļņā satiek savu liktenīgo sievieti – nabadzīgas poļu šļahtiču ģimenes atvasi Teklu Valentinoviču (1801.–1873.), kuras mātei piedāvā „labu naudu", ja meita būs ar mieru, no vētrainās dzīves stipri vien sagrabējušo donžuānu iepriecināt. Bet māte nav ar pliku roku ņemama un kaislē kvēlojošā grāfa piedāvājumu atraida. Gan ne uz ilgu laiku, jo drīz vien ieinteresētās puses „nejauši" satiekas Jonišķos baznīcā. Grāfs protas, lūdz Teklas mātei meitas roku, ko grūti atteikt, jo līgavai tiek dāvināts apaļš miljons.

Pēc kāzām jaunais pāris pārceļas uz Rundāles pili. Kurzemes hercogs Pēteris Bīrons bija pārdevis Kurzemes pilis un muižas, tai skaitā arī Rundāles pili, ķeizarienei Katrīnai II. 1795. gadā ķeizariene uzdāvināja pili grāfam Valeriānam Zubovam, Platona brālim. Pēc viņa nāves 1804. gadā to bija mantojis Platons.

Drīz vien Platons, smagas greizsirdības un slimības mocīts, mirst, nesagaidījis savas vienīgās meitas Aleksandras piedzimšanu. Ar to vēl seriāls nebeidzas, jo Zubova radi iesūdz atraitni tiesā, cenšoties atņemt mantojumu (tikai sudraba naudā vien mājās ir 20 miljoni rubļu), jo testamentu grāfs nebija atstājis, bet katram no saviem 4 ārlaulības bērniem pa miljonam bankā gan. Aizbraukusi lietas izskatīšanai uz Varšavu, grāfiene Zubova rada iespaidu, ka vecais, neglītais izvirtulis vecpuisis grāfs Novosiļcevs, kas ir Polijas pārvaldnieks, varētu tikt pie jaunas un skaistas sievas. Kad ar viņa palīdzību process beidzas Teklas labā, viņa no Varšavas klusi pazūd un parādās Vīnē, kur satiek savu otro vīru.

Jau 1826. gada beigās Tekla kļūst par grāfa Andreja Šuvalova (1802.–1873.) sievu. Grāfs arī nav nekāds nabagais, bet viņa sieva ir jauna, skaista un ļoooti bagāta, ar gada ienākumiem ap 120 tūkstošiem rubļu. Kā ļaunās mēles melš, to dēļ Andrejs varēja atteikties arī no diplomāta karjeras. Ar šo laulību Šuvalovi kļūst par vienu no bagātākajām Krievijas dzimtām. 1834. gadā Šuvalovi nopērk māju Pēterburgā, kas kļūst par vienu no populārākajām augstākās sabiedrības pulcēšanās vietām, kurā sastopams arī Puškins.

Grāfiene daudz laika pavada Pēterburgā, bet mūža beigās dzīvo arī Rundālē, kur mirst 1873. gadā, dažus mēnešus pēc vīra nāves. Tālākais stāsts jau ir ikdienišķāks, saistīts ar Šuvalovu dēliem Pēteri un Pāvilu. Bet par to vēlāk.

Kā vēsturē palikuši šī seriāla galvenie varoņi? Platons Zubovs, kā šodien teiktu, seksīgs, muskuļots jauneklis ar sakariem, nebija ne sevišķi gudrs, ne spējīgs. Nevar noliegt, viņš bija muzikāls, un vijoli iemācījās spēlēt tīri labi. Ja runātu par audzināšanu

ģimenē, nevar nepieminēt, ka viņa tēvs tika raksturots kā visnegodīgākais muižnieks visā valstī. Darbodamies valsts pārvaldē, Platons savārīja tādas ziepes, ka tikai carienes labvēlība spēja viņu glābt.

Otrā galvenā varone, Tekla, esot bijusi „klasiski skaista". No portreta grūti saprast, ko tas nozīmē mūsdienu valodā, bet kā kā viņas rakstura galvenās īpašības min taktiskumu, labestību un maigumu. Puškins, kas viņu savās atmiņās piemin vairākkārt, gan raksturojis Teklu kā „poļu koķeti, proti, ļoti nepieklājīgu". Varbūt atraidīja Puškina uzmanību? Derētu palasīt Puškina atmiņas.

Sava pirmā vīra gaišajai piemiņai grāfiene Tekla liek uzcelt jaunas baznīcas Lielzalvē un Daudzevā. Vietām rakstītais, ka to viņa darījusi, lai remdētu skumjas par mīļotā vīra nāvi, nešķiet īsti pārliecinošs, zinot viņas precību vēsturi un tālākās gaitas. Bet par baznīcām paldies.

Ar labu vārdu pieminējuši grāfieni Teklu, tālāk pievērsīsimies viņas dēliem. Vecākais dēls grāfs Pēteris Šuvalovs (1827.–1889.) bija Baltijas ģenerālgubernators (1864.–1866.), no 1874. līdz 1879. gadam – sūtnis Anglijā. Rundāles pils kļuva par viņa vasaras rezidenci. Te bieži uzturējās arī viņa brālis, sūtnis Vācijā, Pāvels Šuvalovs (1830.–1908.) ar ģimeni. Tā kā abi brāļi lielu daļu laika pavadīja Pēterburgā vai ārzemēs, viņu īpašumiem Kurzemē bija vajadzīgs pārvaldnieks. Par to kļuva

„MŪSU" BARONS

Ja padomāsim, ar vārdu „barons" mums nekas labs nesaistās. Parasti jau tas ir ļaunais vācu muižnieks, kas nabaga latviešu zemniekiem neko labu nav darījis. Īstenībā „barons" ir viens no aristokrātijas zemākā līmeņa tituliem, bieži vien šim aristokrātam nekas vairāk par šo titulu nepiederēja. Tajā laikā, par kuru mēs stāstām, vācu aristokrātiem Latvijā, lai lietotu šo titulu, bija jāsaņem apstiprinājums no Krievijas imperatora. Krievijā šo titulu ieviesa Pēteris I, un, pēc Kurzemes hercogistes pievienošanas Krievijai, lielāko Krievijas impērijas baronu daļu veidoja Baltijas aristokrātu ciltsrakstos ierakstītie muižnieki.

Kurzemes Drahenfelsiem barona titulu Krievijas Senāts apstiprina 1862. gadā. Tagad varam turpināt stāstu par „mūsu" baronu – **Gothardu Ferdinandu Filipu Eduardu fon Drahenfelsu,** kas kādu laiku dzīvojis **Daudzevas muižā**.

Publicēts ar laipnu Elga Roellecke atļauju

Vispirms par Drahenfelsiem. Šī dzimta ieguvusi savu vārdu no Drahenfelsas (Pūķa klints) pils Reinas krastā, uz klints apmēram Gaiziņkalna augstumā. No pils mūsdienās palikušas tikai drupas, bet 12. gadsimtā, kad ir pirmās ziņas par Drahenfelsu dinastiju, tā bija varena pils. Pēc Eduarda fon Drahenfelsa domām, dzimtas Latvijas atzars ieradies Livonijā ar pirmajiem krustnešiem. Nākamās ziņas ir no 1467. gada, kad Henrikus Drahenfelss minēts kā ordeņa vasalis Rēzeknes apkaimē. 1530. gadā mirst pēdējais Drahenfelss Reinzemē, tālāk saglabājas tikai Livonijas atzars. No 1580. gada Drahenfelsi dzīvo Grauzdes muižā, Džūkstes pagastā. 1615. gadā Kurzemes hercogs Frīdrihs piešķir Filipam II fon Drahenfelsam šo muižu lēnī, un Drahenfelsi tajā dzīvo līdz 1920. gadam. Šeit 1821. gadā piedzimst „mūsu" barons. No 15 gadu vecuma viņa gaitas ir saistītas ar armiju, lielāko daļu dienesta pavadot Kaukāzā. 1850. gadā dienesta gaitas pabeidzis, Eduards strādā dažādus darbus, līdz 1869. gadā kļūst par grāfa Voroncova īpašumu inspektoru. Tie ir izkaisīti no Vologdas ziemeļos līdz Krimai dienvidos (tostarp slavenā Voroncova pils Alupkā, padomju cilvēku apbrīnas objekts). Šajā darbā Eduards gūst lieliskus panākumus un labu reputāciju, tāpēc 1877. gadā brāļi Šuvalovi, Rundāles un citu Kurzemes muižu īpašnieki, aicina viņu par šo īpašumu pārvaldnieku. Pusotru gadu Eduards dzīvo Rundāles pilī, bet, kā var saprast no viņa memuāriem, nevarējis vienoties par savām pilnvarām ar grāfiem Šuvaloviem, atgriežas Jelgavā, kur trešoreiz apņem sievu, 20 gadus veco zviedru aristokrātu atvasi Silviju (von Sjöderhjelm).

Eduarda memuāros nav minēts, kad viņš ar sievu pārceļas uz Daudzevas muižu, bet šeit 1879. gada novembrī piedzimst

meita, Silvija Marija, par ko Zalves draudzes baznīcas grāmatā ir attiecīgs ieraksts. Otrā meita Luīze Silvija Tekla dzimusi 1881. gada janvārī un mirusi martā, it kā apglabāta Daudzeses kapu kapličā, taču tur pēdu nav. Kas stāstīja, ka Daudzeses baznīcas pazemē esot zārki? Tie tur nedrīkstētu būt, jo jau 1773. gadā, pēc lielā mēra, apglabāšana baznīcā tika aizliegta.

Šeit arī 1882. gadā barons Eduards fon Drahenfelss Daudzesē mirst, par ko Zalves draudzes grāmatā ir attiecīgs ieraksts. Silvija apprecas vēlreiz un nodzīvo līdz 1915. gadam.

Varētu jautāt, kāda mums daļa par kādu vācu baronu, kas nav pat bijis Daudzevas īpašnieks vai pārvaldnieks? Pirmkārt jau tāpēc, ka Eduards bija ļoti senas, slavenas un dižciltīgas (bet ne sevišķi bagātas) dzimtas pārstāvis, kura atstājusi manāmas pēdas Kurzemes vēsturē.

Drahenfelsu ģerbonis
http://vesture.eu/index.php/Drahenfelsi

Otrkārt, interesants ir stāsts, kas saistīts ar Drahenfelsu pili. 19. gadsimtā, kad uzplauka romantisms, Drahenfelsa kļuva par īstu svētceļojumu objektu. Šeit bruņinieks Zigfrīds esot cīnījies ar pūķi. Drahenfelsa minēta arī Lorda Bairona poēmā „Čailda Herolda svētceļojums". Kad Zigfrīds kļuva par Vāgnera operas varoni, tūristu plūsma uz Drahenfelsu kļuva tik intensīva, ka nācās uzbūvēt dzelzceļa atzaru uz šo „svētvietu". Vēl šodien Drahenfelsa ir iecienīts tūrisma objekts, un, kā rakstīts kādā stāstā, šis kalns Vācijā ir viens no visvairāk apmeklētajiem. Kad esat Reinzemē, nepalaidiet garām izdevību apmeklēt šo vietu.

https://en.wikipedia.org/wiki/Drachenfels_(Siebengebirge)

http://www.der-drachenfels.de/

https://lv.hotels.com/de1736533/viesnicas-vietas-puka-klints-drachenfels-kenigsvintere-vacija-tuvuma/

Mūsdienās Kurzemes Drahenfelsu atvases dzīvo vairākās zemēs. Vienai no viņu radiniecēm, Elgai Roellecke, jāpateicas par Eduarda fon Drahenfelsa memuāru rokraksta atrašanu, atšifrēšanu un izdošanu grāmatā „*Halt! Kosaken wohin?*", ar apakšvirsrakstu „Kurzemnieks Eduards fon Drahenfelss stāsta par savu dzīvi". Vācu valodas pratēji var izlasīt šo romantisko dzīves stāstu, jo grāmata pieejama Daudzevas bibliotēkā.

Memuāros gan nav ne vārda par atentātu pret Eduardu. Par to rakstīja gan latviešu, gan vācu avīzes.

No Daudzewases

„B.W." raksta, ka naktī uz 22. aprīli pa logu šauts uz Daudzevases dzimtkunga grāfa Šuvalova pilnvarnieku, baronu v. Drachenfels. Lieta ņemta izmeklēšanā no Jaunjelgavas pilstiesas; bet ļaundaris vēl neesot sadzīts. Gar muižu braukdami no Jaunjelgavas, ļaudis redzējuši vīru, no muižas izskreijam. Viņi to apturējuši, bet tas izrāvies un aizbēdzis".

[Latviešu Avīzes, Nr. 18, 6.6.1881]

Varētu būt kāda aizskarta muižas pārvaldnieka pasūtīta neizdevusies slepkavība. Eduardam bija uzticēts veikt visu Šuvalovu īpašumu auditu. No memuāriem, piemēram, redzams, ka ļoti nopietnas domstarpības viņam bija ar Rundāles pils pārvaldnieku.

Zalves draudzes baznīcas grāmatās minēti vairāki Daudzevas muižas pārvaldnieki, bet par viņiem neko uzzināt neizdevās, izņemot to, ka visai bieži viņi „piebaidīja" bērnu kādai no muižas kalponēm, ko gan godīgi atzina tautas un mācītāja priekšā, kad bērns tika kristīts...

Ja jau esam sākuši par muižu runāt, pabeigsim ar to, ka tajā sākumā atradās Daudzeses pamatskola, ka muižas māja nodega II Pasaules kara gados, ka no muižas mājām saglabājušās vien virtuves māja, pussabrukusi nabagmāja un daļa ūdensdzirnavu.

1930. g. 6. sept. likts pamatakmens Daudzevas 6-kl. skolas jaunajam namam.

[Avīžu ziņa]

Kur palikuši daudzevasieši?

Tālāk runāsim par Daudzeses pagastu.

Bet vispirms mēģināsim noskaidrot, kā radies muižas un pagasta nosaukums. Par to sava versija ir vienam no vecākajiem pagasta „aborigēniem" – Uldim Sīpolam. Kaut arī, savu cienījamo vecumu apzinoties, viņš parasti nav kategorisks, šajā lietā viņam ir samērā stingra versija. Kad Latvijas Republikā 20. gados visā Latvijā sāka ieviest kārtību vietu nosaukumos, vietējai pagasta pašvaldībai radās problēma ar Daudzevas muižas un Daudzevas stacijas līdzāspastāvēšanu. Ne muiža bija pie stacijas, ne stacija bija muižā. Staciju pārdēvēt (par Ķeikāniem?) nedrīkstēja, jo tā bija ierakstīta kā Daudzeva starptautiskajos dzelzceļu reģistros. Tad nu pagasta vīri ņēma un (varbūt no ilgus gadus vāciski lietotā vārda Daudzevase?) izveidoja Daudzeses muižu un pagastu. Ulda māte gan esot bijusi pret, bet vīriem bijusi tā teikšana. Tā tas varētu būt, jo līdz 20. gadiem nekur un nekad Daudzese nav minēta.

Pagastu nosaukumus iesāka koriģet

Vakardienas pašvaldības komisijā, piedaloties prof. Endzelinam. Starp citu Švītenes pag. pārdēveja par Svītenes, Bolvus par Balviem, Drabašu pag. par Drabežu, Lipnu par Liepnu, Daudzevu par Daudzesi. Nāk. sēdē pag. nosaukumu koriģešanu turpinās.

-ans.

[Latvijas Sargs Nr. 247, 16.11.1923]

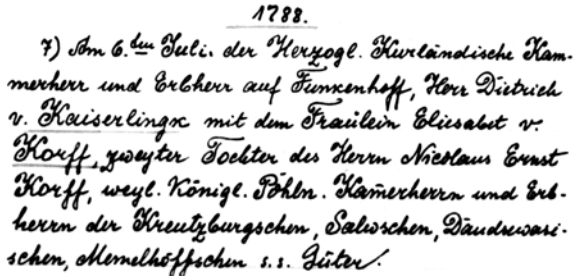
Toties gadsimtiem ilgi šī vieta kartēs ir saukta „Daudzevas" (nevis Daudzeva!) un ierakstos Zalves draudzes (kuras „filiāle" bija Daudzevas draudze) baznīcas grāmatās 19. gs. sākumā tikai dažreiz lasām *Daudsewa* (ģen. *Daudsewa-schen*), galvenokārt *Daudsewas* (ģen. *Daudsewas-schen*). Citu vietu nosaukumi, protams, vācu variantā, netiek tā mocīti: *Salwen: Salwen-schen, Sussey: Sussey-schen, Sauk: Sauk-schen, Herbergen: Herbergen-schen*, tikai Daudzevai nav paveicies. Vai mēs daudz ko varam uzzināt

baznīcas grāmatās?

Lūk, Zalves draudzes baznīcas grāmatu saraksts:

[http://www.lvva-raduraksti.lv/lv/menu/lv/2/ig/1/ie/139.html]

Tos, kas cer ātri un viegli atrast savus vec-vec-vecākus, jāapbēdina. 1775.–1833. gadu grāmata ir kādreiz rūpīgi (bet ar lieliem izlaidumiem) pārrakstīta no vecākām grāmatām, uzrādot tikai nelatviešus un dažus brīvos latviešus, kuri Daudzevā, šķiet, nav bijuši.

1788.

7) Am 6.ten Juli. der Herzogl. Kurländische Kammerherr und Erbherr auf Firmenhoff, Herr Dietrich v. Kaiserlingk mit dem Fraulein Elisabet v. Korff, zweyter Tochter des Herrn Nicolaus Ernst Korff, weyl. Königl. Pohln. Kämmerherrn und Erbherrn der Kreutzburgschen, Salisschen, Dändewarischen, Memelhöffschen s.s. Güter.

Viens no vecākajiem ierakstiem, ko vērts pieminēt, vēsta par 1788. gada 6. jūlijā notikušajām kāzām, kurās Kurzemes hercogistes kambarkungs un Bunkas muižkungs Dītrihs fon Kaizerlinks salaulāts ar Elizabetes fon Korfas jaunkundzi, Nikolaja Ernsta Korfa kunga, Polijas karalistes kambarkunga un Krustpils, Zalves, Daudzevases (!), Mēmeles muižu u.c. īpašnieka, otro meitu.

Maz ticams, ka daudzevasieši kāzu mielastā piedalījās...

Daudz labāk senos laikos ir klājies čigāniem – viņi bija brīvi cilvēki, un, piemēram, Seces draudzes grāmatās viņu dzimtu hronikas ir rūpīgi ierakstītas. Daudzevā pa ilgiem gadiem tikai viens čigāns Marcinkēvičs ticis pie šī goda, toties ir daudz vācu, poļu, franču, šveiciešu, krievu iedzīvotāju – gan grāfu, gan kurpnieku – dzīves mirkļu fiksējumu.

Ja bija ebreji, tad tie meklējami citās – Frīdrihštates sinagogas grāmatās.

Tad vēl jāņem vērā, ka līdz apmēram 1840. gadam latvieši ierakstos ir bez uzvārdiem. Saimnieki vismaz piesaistīti pie saimniecību nosaukumiem, bet kalpi tikai minēti kā, piemēram, „Rukmaņu saimnieka Jāņa kalps Pēteris". Meklējumi baznīcas grāmatās nav viegli, jo dažu gadu ieraksti ir vienkārši šausmīgā rokrakstā. Protams, pie visām nelaimēm var arī laimēties, piemēram, 1850. gada mirušo sarakstā atrast Jāni, kas dzimis 1770. gadā, tā pārkāpjot gadsimtu slieksni. Ja nu vēl var izsekot Jāņa dēliem...

Daudzevā dzimušajiem kristībā dotie vārdi (Zalves baznīcas grāmata)*

Vārds	1836	1837	1838
Ādams			2
Anna	3	3	3
Brencis		1	
Dārte		2	
Grieta	2		
Ieva	3	1	9
Ilze	2		
Jānis	2	2	2
Jēkabs		2	2

Vārds	1836	1837	1838
Jorģis	3	1	2
Lavīze			1
Lība		1	
Līze		1	1
Made	3	2	3
Māra		3	3
Mārtiņš		3	3
Pēteris	2	2	2

* grūtās lasāmības dēļ var būt nelielas kļūdas skaitļos

Kā redzat, Jānis toreiz nepavisam nav bijis pats populārākais vārds, toties Ievai 1838. gadā ir veicies.

Rūpīgi šķirstot baznīcas grāmatas, varam uzzināt arī to mācītāju vārdus, kas vairākus gadsimtus rūpējušies par daudzeviešu dvēselēm. Šķiet, ka neviens no viņiem (izņemot varbūt Jauno Stenderu) bauru valodu nav pārvaldījis tik labi, lai dotu nopietnu pienesumu latviešu valodai vai kultūrai. Vēl jāatzīmē, ka līdz 18. gs. otrajam ceturksnim Daudzevas draudzei kalpoja Sērenes mācītāji.

Vairāk par Kurzemes, tai skaitā Zalves mācītājiem varam uzzināt Kalmeijera Kurzemes baznīcu vēsturē: *[Theodor Kallmeyer. Die evangelischen Kirchen und Prediger Kurlands. Mitau, 1890].* Tur lasāms, ka Aleksandrs Johans STENDERS (Jaunais Stenders) Zalvē kalpojis no 1774. līdz 1778. gadam.

Ja jau sākām par baznīcu, tad arī mazliet par tās vēsturi.

Daudzeses baznīca 20.gs. 20-30 gadi.
Foto no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma

Zalves – Ērbērģes draudze

pieder pie tā saucamām daudzbaznīcu draudzēm. Kopš 1933. g. 9. decembra Ērbērģes draudze pārvaldes ziņā gan ieguvusi patstāvību, bet garīgās apkopšanas ziņā palikusi saistīta ar Zalves draudzi. Zalves-Ērbērģes draudžu mācītāja apkalpošanā ir 4 baznīcas un 2 lūgšanas zāles (skolas), no tām Zalves draudzei kā administratīvai vienībai pieder 3 baznīcas: Lielzalves, Mazzalves un Daudzevas. Tagadējā Daudzevas baznīca iesvētīta 1825. g. septembrī. Līdz 1727. gadam Daudzeva apkopta no Seces draudzes mācītāja, tāpat arī no 1907.–1911. g. Ērģeles pirmā pasaules karā izpostītas, – tagad baznīcā ir harmonijs. Altārglezna „Jēzus pie krusta", ko darinājis nezināms mākslinieks, uzstādīta 1874. g. Ziemassvētkos.

[Baznīcas Ziņas Nr. 14, 04.04.1943]

Vecais baznīcas zvans

1903. g. mācītājs Rozenbergers Jelgavas baznīcas vēstīs ziņojis, ka uz zvana lasāms: Anno 1750, Ernst Christopher von Budberg.

Par to rakstā „Latvijas baznīcu zvani un viņu lējēji" stāsta arhitekts Pauls Kampe, Latvijas Universitātes docents.

[Latvijas Universitātes raksti, Architektūras fakultātes serija, I sējums, M I–3, 71. lpp., Rīga, 1930]

Kā zināms, sākoties I Pasaules karam, visi krāsaino metālu krājumi tika aizvesti uz Krieviju, kur tos izmantoja kara rūpniecībā.

Kur atrodas aizvestie zvani?

Daļa no Rīgas izvestiem zvaniem uzieta Maskavas gub., kur tos ieguvuši zemnieki un uzkāruši savu māju priekšā. Lielais 800 pudu smagais katedrāles zvans nokļuvis Pleskavas gub. kādas sādžas īpašumā.

[Darba Balss Nr. 177, 16.10.1923]

Daļa no zvaniem tomēr izdzīvoja un vēlāk atgriezās Latvijā. Tikai ne Daudzeses baznīcas zvans. Tā vietā skan čuguna zvans, kura diametrs ir 0,5 m, zvanu rotā uzraksts: Daudzevas baznīcas 1926. g. 100 g. jubilejai. Bekers un Ko Liepājā. Kas to pasūtīja, apmaksāja, dāvināja? Mums nav atbildes.

Atgriezīsimies pie galvenā jautājuma – vai mēs esam daudzevieši, daudzevasieši vai daudzesieši?

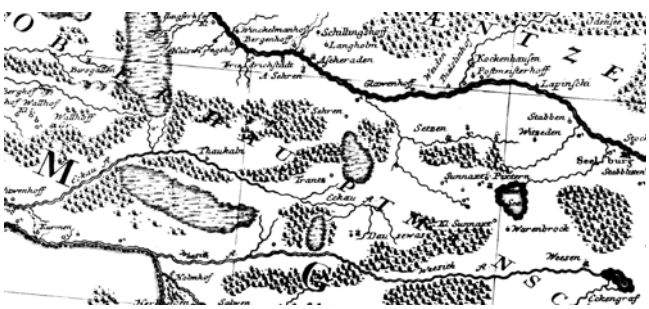
Kartes

Varētu domāt, ka visvienkāršāk noskaidrot Daudzevas nosaukumu vecajās kartēs. Te nu jāsaka, ka Daudzeva nekad nav bijusi pasaules naba, un bieži vien kartēs nav parādīta, pretēji Taurkalnei, Sērenei un Secei, un pat Tapas krogam, kas ilgus gadsimtus atradās svarīgā ceļu krustojumā. Tajā krustojās Bauskas-Jēkabmiesta un Frīdrihštates-Neretas ceļi.

Bet atgriezīsimies pie Daudzevas vecajās kartēs. 1705. gada kartē (un vēl ilgi pēc tam) lasām pavisam dīvainu nosaukumu: *Doutdzewitz*. Šai kartei ir dīvains „akcents", Viesītes upe tajā ir *Wesitza*.

Jāsaka, ka vislabāk vecajās kartēs klājies Taurkalnei (*Tourkaln)*. Tiesa, 1747. gada kartē tā kļuvusi par *Thaukaln*, toties Daudzeva par *Dausewas*.

Lieliskajā 1798. gada kartē esam no *Dautsewas*.

Taurkalnei atkal paveicies, tā ir *Taurkaln*, un arī Seci var atrast kā *Setzen*, nemaz jau nerunājot par veco un jauno *Sehren*!

Vēl sliktāk mums ir klājies oficiālajā Kurzemes guberņas 1820. gada kartē. Pamēģiniet tajā atrast Daudzevu! Nav! Toties slavenais Tapas krogs (*Tappen*) ir daudz svarīgāks.

1833. gada kartē labi redzams, ka Daudzeva nav tik svarīga, lai caur to ietu ceļš no Tapas kroga uz Neretu.

Daudzeva joprojām ir *Daudsewas*, arī Taurkalnei nav laimējies. Tā kļuvusi par *Taurkahnsch*!

Pirmajā latviešu valodā izdotajā kartē nekas nav mainījies (jo tā ir tikai „latviskota" vācu karte!). *Daudsewas* ir arī tajā!

Ieskatieties uzmanīgi šajā 20. gs. sākuma kartē. Bez ierastās *Даудзевасъ* tajā ir arī dzelzceļa līnija un Ķeikāni (*Кейканъ*), kas gandrīz kļuva par stacijas nosaukumu!

1. Pasaules kara laikā vācu armija izmantoja no Krievijas ģenerālštāba kartēm pārzīmētas kartes. Vienā no tām ir pazīstamas vietas!

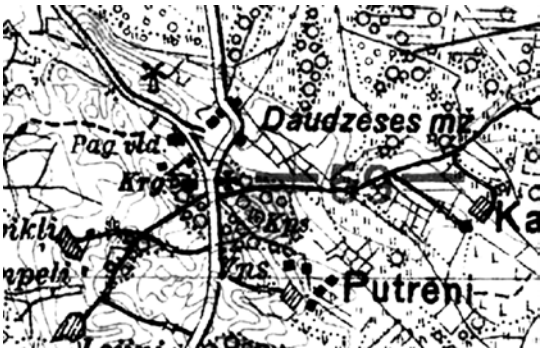

Divdesmitajos gados pat Saeimā vēl nebija skaidrības par to, kur īsti mēs dzīvojam.

[Bauskai] satiksmes ceļi ar Jelgavu ir labi, viens ceļš iet uz Meiteni un caur ziemeļdaļu Daudzevases ceļš. Tādā kārtā satiksme ar Jelgavu ir ļoti izdevīga.

[Latvijas Republikas Saeimas IV. sesijas 15. sēde 1924. gada 4. martā]

Un beidzot 1929. gada Latvijas topogrāfiskajā kartē Nr. 59 atrodam Daudzeses muižu, tā arī nenotvēruši to brīdi, kad kartē būtu parādījusies Daudzeva, nevis Daudzevas!

Bet kur palika Daudzevase?

Referents **G. Reinhards***: Augstais nams! Pašvaldības komisijas vārdā lieku jums priekšā šo likumu jūsu laipnai apspriešanai un lūdzu, iepriekš mēs sākam pāriet pie likuma, pārlapot uz šīs loksnes, kur karte virsū, sekošās vietas. Apakšā pagastu sadalījumā pa apriņķiem ir dažas kļūdas ieviesušās. Viņas ir tikai ortografiskas, gramatiskas kļūdas, bet viņām ir sava nozīme. [...] Tad zem romieša VI. „Jēkabpils apriņķis" 2. Nr., kur stāv rakstīts „Daudzevas", jāraksta „Daudzevases".[...]*

Tik tālu par apriņķu iedalīšanu.

Pie šis pašas reizes komisija atduras uz dažādiem citiem mazsvarīgākiem jautājumiem, bet atrada tomēr, ka tie būtu nokārtojumi pie šī paša gadījuma, t.i. pie mūsu pagastu un apdzīvoto vietu nosaukumiem. Komisija griezās pie latviešu autorativa zinātnieka ar lūgumu dot savu spriedumu, un pievienojoties profesora Endzelīņa kunga spriedumiem, kas ir izdarījis, kā jūs ziniet, pētījumus par vietu nosaukumiem Latvijā, komisija ir pieņēmusi še vietu nosaukumus tā, kā profesors Endzelīņa kungs, ir licis priekšā. Tāpēc šī nosaukumu rakstība, kāda viņa ir pieņemta, cerams, atradīs augstā nama piekrišanu, jo viņa vēsturiski un filoloģiski tā pareizā, īstā. Viņa gan vienam otram pat no vietām izliksies it kā nepareiza, bet tā tas nav. Piemēram, vārds „Daudzevas" droši vien vienam otram izklausīsies kā tas pareizais, un vārds „Daudzevase" kā nepareizs. Bet tas ir taisni otrādi. Vietējie, tie, kas pazīst šo vietu, sauc to par Daudzevasu, un tikai vācieši ir to samaitājuši pēc savas mēles.

[Latvijas Republikas Saeimas IV. sesijas 14. sēde 1924. gada 29. februārī]

Vietu vārdi Jēkabpils apkārtnē.

Rīgā iecelta komisija vietu vārdu pārdēvēšanai.

Interesanti novērot, kā maina vārdus, kā pārkristi vienu vietu pēc otras, kā iznīcina vecus latviešu nosaukumus, likdami viņu vietā jaunus, kur-nekur sagrābstītus vārdus. Šinīs dienās vēl lasījām laik-rakstos, ka notika vecāju Aknīstai pieou gadu lakā, jau ceturtās kristības un tā ka Latvija ir demokrātiska valsts, tad jau katram briv izvēlēt vārdu. Kādu

Tādēļ

Tā Rīgā strādā sekmīgi veseļa kodēvēšanas.

Tāds pat liktenis bija Daudzesei, kuŗu bija pārkristījuši par Daudzevasi. Endzelīna vietu vārdu sarakstā atrodam veco nosaukumu "Daudzese", tomēr klāt pielikts otrs, bet jau sakropļots nosaukums "Daudasa". Viens burts uz vienu vai otru pusi, par to jau nekas!

Jēkabpils pilsētas Izpildkomitejas Ekonomiskā vietu sarakstos, bet velti, „Subatas"

Vaidavas

esot vēl neder —

varēdu de-

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 39, 15.10.1926]

Nav gan dzirdēts, ka vietējie jebkad būtu cīnījušies par Daudzevasi vai Daudzevasu... bet citi gan:

Valdības Vēstnesis Nr. 209 (16.09.1930.) ziņo par pasta palīgnodaļas „Vecdaudzeva" atvēršanu Daudzeses pagastā. Nepietiek ar Daudzevu un Daudzesi, tagad vēl Vecdaudzeva... bet stāsts vēl nav galā:

Kopsim dzimto valodu!

VIETU VĀRDI

Mag. phil. A. Kalniņš

Latvijas vietu nosaukumiem pamatā liekama forma, ko lieto vietējie iedzīvotāji, pārceļot to tikai rakstu valodas skaņās: [ ] Daudzese (nevis: Daudzeva)...

[Līdums Nr. 19, 2.7.1944]

Pēc tam gan, tagad jau gandrīz 75 gadus ir miers...

BRĪVLAIŠANA UN MĀJU IEPIRKŠANA

Mazliet skaidrāku (?) skatu uz Daudzevas/Daudzeses vārda izcelsmi guvuši, ieskatīsimies, kāds bija **pagasts 19. gadsimtā.**

Latvijas Valsts vēstures arhīvā ir ļoti maz ziņu par Daudzevas pagastu. Uzzināt par vecākajām pagasta mājām varam pēc saimniecību revīzijas sarakstiem, kuros ir ne tikai māju nosaukumi, bet arī to iedzīvotāju vārdi, diemžēl bez uzvārdiem. Tie parādās tikai pēdējā, 1858. gada revīzijā. Sarakstā ir daži pārsteigumi, mājas te parādās, te pazūd, bet lielākā daļa šaubas nerada.

1816/1826	1858
	Auermaņi
	Balseri
	Beles
Buļi	Buļi
Čaupelāni	Čaupelāni
Daugavas Lipšāni	
Dreimaņi	Dreimaņi
Drone ???	
Jērkāni	Gērķēni
Ģizes	Ģīzes
Iecavnieki	Iecavnieki
	Igauņi
Jaunkinči	Jaunkinči
Jaunzemji	Jaunzemji
Jāķelēni	Jāķelāni
Jorģelēni	Jorģelēni
	Jūgas
	Kalna Tīlēni
Kalve	Kalves
Kārkli	Kārkli
Klibāni	Klibāni
	Krodzenieki
	Kroņkalni

1816/1826	1858
Ķesteri	Ķesteri
Labrenči	Labrenči
	Lejas Tīlēni
	Lejiņi
	Lieljorģelēni
	Lipšāni
Markeviči	Markeviči
Mazjāņi ???	
	Mazjorģelēni
Māršavi	Māršavi
Meži	Mežnieki
Ošāni	Ošāni
Panebrači	Panebrači
Pālēni	Pālēni
Platauši	Platauši
Pope	Pope
Putraimi	Putraimi
	Robežnieki
Rukmaņi	Rukmaņi
Samaņi	Samaņi
Sila Lipšāni ???	
	Siliņi
Stampe	Stampe

1816/1826	1858
	Stradiņi
Strempeļi	Strempeļi
Sudmalnieki	Sudmalnieki
Svikļi	Svikļi
Tīlēni	Tīlēni
Tuteni	Tuteni
Upes	Upenieki
Veckinči	Veckinči
Vecumnieki	Vecumnieki
Vēverāni (nodega 1817.)	
Viesītes	Viesītes
	Vladimiri
Zvejnieki ???	
	Znotiņi
	Tapas krogs
	Baznīcas krogs
	Viesītes krogs
	Lipšānu krogs
	Paceres krogs
	Beku krogs
	Akmeņu krogs
	Nabas krogs

Kur atradās Drone, Lipšāni, Vladimiri?

Vecākais saraksts ir no 1816. gada, kad tika gatavota Kurzemes zemnieku brīvlaišana. Likumu par brīvlaišanu pasludināja 1817. gada 30. augustā Jelgavā. Zemnieki tika pakāpeniski atbrīvoti no saistībām pret muižu, bet zeme palika muižas īpašumā. Kaut arī zemnieki bija formāli brīvi, pārvietoties ārpus muižas nebija vienkārši. Reforma tika pabeigta 1832. gadā, pēc tam zemniekiem Zalves baznīcas grāmatās parādās uzvārdi. Beidzot, 1875. gadā Daudzevas muižas saimniecības var nopirkt. Protams, nevienam pircējam tādas naudas nebija, vajadzēja iemaksāt vismaz 5% no cenas, pārējo izmaksāt ilgu gadu laikā ar procentiem.

Lūk, ko par to saka vēsturnieki:

„Dzimtbūšanas atcelšanas likumā bija noteikts, ka par zemnieka sētas inventāru atzīstami visi lopi un darbarīki, kas ievesti muižnieku sastādītajā inventāra sarakstā. Turpat bija norādīts, ka inventārā ieskaitītie priekšmeti ir muižnieka īpašums un, atstājot nomas māju, zemniekam jāatstāj pilnīgā kārtībā arī inventārs kā priekšmetu, tā vērtības ziņā. Par nomnieka īpašumu tika atzītas vienīgi tās mantas, kas, pēc muižnieka domām, nebija nepieciešamas klaušu pildīšanai un kas netika ievestas inventāra sarakstā. [...] līdz 60. gadiem Kurzemē vēl nebija neviena zemnieka – zemes īpašnieka, neraugoties uz to, ka ar 1817. g. likumu tiem bija piešķirtas tiesības iegūt nekustamu īpašumu. Bet tajā pašā laikā nebija tādas zemes, ko zemnieki drīkstētu iegūt savā īpašumā, jo minētajā likumā bija noteikts, ka visa zeme ir muižnieku īpašums un par zemes īpašniekiem drīkst būt tikai muižnieki."

[A. Mieriņa. Agrārās attiecības un zemnieku stāvoklis Kurzemē 19. gs. II pusē. Zinātne. Rīga, 1968.]

Tātad zemnieks varēja tikai nomāt zemi, māju un inventāru no muižas.

Bez materiāla rakstura problēmām radās arī citas. Viena no tām radās vāciešiem. Pēc oficiālās dzimtbūšanas atcelšanas Kurzemē vāciešiem radās pilnīgi jauna problēma – brīvie latvieši, kuriem dažas tiesības kā Krievijas pilsoņiem bija tādas pašas kā vācu muižniekiem. Ja brīvlaistie dzimtcilvēki būtu vācieši, nebūtu problēmu. Bet latvieši? Vai ir varianti? Kurzemes literatūras un mākslas biedrībā 1819. gadā tika nolasīti 7 referāti par tēmu „Latviešu pārvācošana". Tie pilnībā nav saglabājušies, bet arī to kopsavilkums ļauj izdarīt secinājumus.

Kā pirmais uzstājās Ādams Konradi, Salgales draudzes mācītājs, kas paredzēja nenovēršamu latviešu pārvācošanos. Jāsaka, ka Konradi neuzskatīja latviešus par nespējīgiem būt brīviem cilvēkiem – vienīgais, kas viņus atšķirot no vāciešiem, ir valoda. Latviešiem neesot savas literatūras, tā, kas izdota, ir vāciešu sarakstīta, izmantojot latviešu valodas vārdus. Latvieši nevarēšot atteikties no iekļaušanās civilizētu tautu saimē ar bagātāko vācu valodu. Latviešu vairs nebūs!

Nākamais lektors bija Kārlis Vilhelms Krūze, virsskolotājs un mācītājs no Jelgavas. Latviešu valoda, ar kuru varēja iztikt līdz šim, brīviem cilvēkiem nav pietiekama. Latvieši ir jāizglīto. To var panākt tikai ar skolām latviešu valodā, kurās būtu iespējams mācīties arī vācu valodu. Tikai liktenis izšķirs, kas tālāk notiks ar latviešu valodu un latviešiem.

Ernsts fon Trautveters, Jelgavas ģimnāzijas virsskolotājs, izvirza divus principus. 1. Katram cilvēkam jāsaglabā tā valoda, kas viņam no dabas, no Dieva dota. 2. Vienā un tajā pašā vietā nevar būt divas valodas. Te ir pretruna, jo tā sauktās vācu Baltijas provinces nozīmē, ka te galvenā ir vācu valoda, bet zemnieku valoda tikai tiek pieciesta. Taču ne ērtības, ko viena pati vācu valoda varētu sniegt, ne latviešu valodas nabadzība un nenozīmība nedod likumīgu pamatu pēdējās iznīdēšanai.

Kārlis Frīdrihs Vatsons, Lestenes mācītājs (tas pats, kas 1822. gadā sāk izdot „Latviešu Avīzes") stingri nostājas pret latviešu pārvācošanu un latviešu valodas atmešanu. Viņš uzskata, ka nācija var veidoties tikai ar savu valodu. Latviešu valoda nav nabadzīga un rupja, bet bagāta un lokana. Nav runa par tās pieciešanu, tā būs laba valoda šai zemei. Vēsture māca, ka valodas iznīdēšana ar cilvēku rīcību ir ne tikai grūta, bet arī negodīga un kaitīga.

Georgs Benedikts fon Engelhards, Kurzemes tiesas padomnieks, ir noteikti pret jebko, kas varētu sagraut latviešu valodu. Vecāku valoda ir tā, kurā cilvēks domā un dzīvo kā indivīds. Tā veido nāciju un atšķir to no citām nācijām. Svarīgākais latviešiem ir saprast jaunos likumus, nevis zināt vācu valodu.

Tukuma mācītājs Kārlis Elverfelds saka, ka neviens nevar pārmest latviešiem, ka viņi būtu absolūti slikti, viņi ir labi un kļūs vēl labāki, esot brīvi. Neviens nevar iecerēt viņu garīgo noslepkavošanu.

Dr. iur. Gerhards fon den Brinkens, justīcijas padomnieks, Sēlpils kreismaršals, stingri oponē pirmajam lektoram. Viņš pievērš uzmanību nepieciešamībai saglabāt divu miljonu latviešu valodu. Nevis atšķirība valodā, bet atšķirības izglītībā, nodarbinātībā, paražās jāuzskata par šķērsli sabiedriskajā darbā un darbā starp abām nācijām. Pāreja uz citu valodu mainīs uzvedību un paražas, kas netiks kompensēta, bet būs ļoti kaitīga šīs tautas raksturam un īpatnībām. Tiesības saglabāt valodu, tāpat kā tiesības uz dzīvi, jāuzskata par pirmo neatņemamo pilsonības tiesību. Lai dzīvo valoda un viņā gars!

Tā domāja vācbaltu inteliģence. Kad 1841. gadā nodibināja pirmo pagasta skolu, grūti iedomāties, ka bērni būtu mācījušies vācu valodā. Bet nebija ilgi jāgaida, kad viss mainījās.

„No 1885. līdz 1890. gadam krievu valodu visās Baltijas guberņu skolās un augstskolās ieviesa kā obligātu. Noteica, ka arī tautskolās visi mācību priekšmeti, izņemot reliģiju un baznīcu dziedāšanu, obligāti ir jāmāca krieviski."

[https://lv.wikipedia.org/wiki/Baltijas_pārkrievošana]

Caram, kā redzams, bija citādi uzskati, nekā vācu kungiem, kas 800 gadus bija verdzinājuši latviešus. Un, ja mēs vēl šodien būtu Krievijā, rezultātu nav grūti iedomāties.

Bet pagaidām vēl brīvlaistie ir brīvi kā putni un bez saimniecības. Atliek vien nomāt [savas!] mājas no muižas.

Pagasta tiesas lietās saglabājušies divi nomas līgumi starp muižu un zemnieku Jāni Šori. Citos papīros viņš gan ir Šņore. Pirmais ir no 1857. gada.

Kuntrakte

derēta starp
Daudzevas muižas valdīšanas lielskungu Bulovski vienas daļas,
kā iznomātāju, un to Jāni Shori otras daļas.
kā nomnieku to Markevicu māju

Inventariums
3 zirgi = 36 rubļi
3 govis = 18 rubļi
3 aitas = 3 rubļi
3 rati, 3 ragavas, 3 arkli
Kopā 60 rubļi 60 kapeikas

1858. gadā tanī 27. november šī kuntrakte it kā to novēl darīt, iekš tās Daudzevas pagasta tiesas kuntraktus grāmatas ir ievesta un no tiesas apstiprināta tapuse.

Priekšsēdētājs Miķelis Stenders

Otrais līgums (arhīva lieta 848-1-181) ir no 1858. gada 27. novembra (kad pirmais līgums beidzies). Tajā Jānis Šore nomā Markevicus no 1859. gada Jāņiem uz 4 gadiem, līdz 1863. gada Jāņiem, maksājot katru gadu 107 rubļus un 57 kapeikas. Kuntrakte jau ir no muižas puses sagatavota tipogrāfiski, viss labi salasāms.

Nekādās klaušās Jānim nav jāiet, bet tomēr: *„Vienu izaugušu darbinieku ar cirvi, šķipeli un kur vajadzīgs ar iejūgu arklu līdz 6 dienām iekš pavasara jeb rudeņa laikā, priekš meža darbiem jāsūta."*

Un ar roku pierakstīts: *„kad no lielkunga tapt paģērēts"*.

Līgumu parakstījuši: Jānis Šore, muižas pārvaldnieks J. Bullowski un pagasta tiesas priekšsēdētājs Miķelis Stenders.

UZVĀRDU DOŠANA

Būtu vērts mazliet parunāt par otro brīvlaišanas radīto nemateriāla rakstura problēmu. Brīvlaišana paredzēja, ka zemniekiem jāsaņem uzvārdi.

Kurzemē, pamatojoties uz 1834. gada 29. oktobra Kurzemes civilgubernatora Breverna patentes Nr. 7832 norādījumiem un 1835. gada 6. marta patentes paskaidrojumiem par iedzīvotāju sarakstu sastādīšanu, sākas uzvārdu piešķiršana zemniekiem. Ne visur tā gāja gludi, kaut gan tiek uzskatīts, ka kurzemnieki bieži par uzvārdu izvēlējās māju nosaukumu. Lai redzētu, kā mūsu vec-vec...tēviem gāja ar uzvārdu ņemšanu un došanu, vērts izlasīt pamācību šai lietā, kas paredzēta vidzemniekiem. Gan jau arī kurzemniekus kāds pamācīja...

Padohms pee Uswahrda Peeņemschanas.

(Iz „Widsemmes Kalenderis“ us to 1823-schu Gaddu.)

Tannîs jaunôs Likkumôs, kas Widsemmes Semneekeem irr dohti, ohtrâ Nodaļļa, 11-ta § irr nosazzihts:

„Tai Polizeijes Waldischanai par Atweeglinaschanu eeksch Uzluhko-„schanas un Ļauschu Pawaldischanas irr waijadsigs, ka katra Semneeka „Zilts saweem Kristibas Wahrdeem wehl weenu Uswahrdu peeleek, un ka „arridsan katris Weentulis, kas pats par sewim sinna un sawas Leetas „pats walda, sewim tapat tahdu Uswahrdu peeņem. Jo pehz teem Kristi-„bas Wahrdeem ween, kas tik daudseem irr tee paschi, ne warr wiss labbi „isschķirt un pasiht wissus Pagasta Ļaudis. Tas Uswahrds, ko katris se-„wim buhs peeņehmis, tad wairs naw pahrmihjams ar zittu bes Waldi-„schanas Paļauschanas. Pee scheem tahdeem Uswahrdeem tee Ļaudis, kas „irr israudsiti us Brihwlaischanu, teek usņemti Wahrdu Rullê.“

Un tanni Widsemmes Gubbernementes-Waldischanas Pawehleschanā no scha Gadda 21-ma Augusta irr pawehlehts:

„Mikkelōs, kad pirmai Saimneeku Daļļai Brihwlaischana tohp sluddinta, tad Muischneekeem buhs katru Saimneeku waizaht, kahdu Uswahrdu tas sewim un sawai Zilti gribb peeņemt, un tad wissus uz Brihwlaischanu isredsetus Zilwekus eerakstiht pee scheem Uswahrdeem tai ihsā Wahrdu un Skaitļu Rullē, kas irr nosuhtams us Draudschu Teesu wisswehlaki tai 22-trā Janwarā, tā kā 5-tais § to prassa un Munsturis B. to rahda.”

Pagahjuschōs Mikkelōs jau notizzis pehz schahm Pawehleschanahm un taggad ta pirmā Saimneeku Daļļa gan jau sawus Uswahrdus buhs peeņehmusi. Bet tomehr mehs dsirdam, ka dascheem schi Uswahrda Islassischana bijusi gruhta, un ka daschās Mallās dauds Saimneeki sewim tohs paschus Uswahrdus irr islassijuschi tā kā tomehr wiņņus un wiņņu Ziltis ne warr isschķirt.

Tad nu gan dascham gohdigam Lassitajam, kam wehl nahkoschos 3 Gaddōs Uswahrds buhs peeņemmams, patiks sche kahdu Padohmu par to atrast.

Ja tu, gohdigs Lassitais, sewim Uswahrdu gribbi peelikt, tad luhko us to, ka tu ne peeņemmi tahdu Uswahrdu, ko jau zits irr peeņehmis, jo tad tawu Zilti ne warr noschķirt no zitta Zilweka Zilts. Tadehl arri sawa Tehwa Krusta wahrdu ne peeleezi sewim par Usvvahrdu, jo tik dauds Ļauschu jau to irr darrijuschi, ka taggad gan tahds Pulks Adamsonu, Behrtulsonu, Indriksonu un Pehtersonu rohnahs, ka turpmāk wiņņu Ziltis labbi ne warrehs isschķirt sawā starpā. Wehl meklē sewim tahdu Usvvahrdu dabbuht, kam arri kahda Sapraschana buhtu klaht, prohti kas kaut kahdu Dohmu woi Siņņu, kahdu Leetu eesihmetu; jo tahdi Wahrdi allaschin paturrami dauds lehtaki, ne ka tahdi, kam tikkai Skanna ween, kas ne ko ne eesihme, kam ne kahda Sapraschana naw klaht.

1. Tu sawu Uswahrdu warri ņemt no kahda Zilweku Ammata, no kahdas Zilweku Kahrtas, Darbastrahdaschanas un Maisespelnischanas, kas tew jau buhtu, woi kas tew patiktu, ko tu saweem Behrneem wehletu. Tahdi Wahrdi buhtu schee:

Ahdminnis, Additais, Ahrditais, Ahrstis, Algadsis, Ammatneeks, Arrais, Audseknis, Bahders, Barrotais, Beedris, Behrns, Beķķeris, Bissineeks, Bittineeks, Blohdneeks, Brahlis, Brauzeis, Bruhdgans, Bruņņeneeks, Buhmannis, Buhmeisteris, Bundsineeks, Darbineeks, Darwdedsis, Dauguls, Dehls, Derretais, Deweis, Draugs, Drawineeks, Dreimannis, Dseedatais, Dselskalleis, Dsinneis, Dsirnukalleis, Dwihnis, Eesalneeks, Ehrgelneeks, Enģelis, Ezzetais, Gahjeis, Gaitneeks, Galdneeks, Galwineeks, Glahbeis, Glahsneeks, Grahmatneeks, Gultneeks, Jahtneeks, Jauneklis, Ihreis, Johstneeks, Juhrgahjeis, Juhrraalneeks, Kahjneeks, Kaimiņsch, Kalleis, Kapprazzeis, Kaschokneeks, Kegelneeks, Kehniņsch, Kohpneeks, Kohpmannis, Krahjeis, Krohdsineeks, Kuģģineeks, Kuhleis, Kuhms, Kuptschis, Kurpneeks, Kutschers, Laiwneeks, Lassmannis, Leezineeks, Leijineeks, Luhdseis, Lutteklis, Mahjineeks, Mahzeklis, Makschķerneeks, Malleis, Melderis, Malzineeks, Mannitais, Mantineeks, Meddineeks, Meesneeks, Meetneeks, Mehrneeks, Meisteris, Muhrneeks, Namneeks, Nesscis, Ohdsineeks, Ohrmannis, Pastneeks, Pawars, Pinneis, Pirzeis, Pirtneeks, Plahveis, Plawneeks, Pohdneeks, Prahmneeks, Prahtneeks, Prezzineeks, Puisis, Rattineeks, Razzeis, Remmesis, Rohbeschneeks, Sabakneeks, Sahtneeks, Sahzeis, Sargs, Sauzeis, Schahweis, Schķihreis, Schķuhtneeks, Sedleneeks, Seepneeks, Sehjeis, Sehneneeks, Sehns, Sellis, Semmturris, Skattitais, Snohts, Spehjneeks, Spehlmannis, Spreedeis, Stabulneeks, Stahweis, Starpneeks, Strahdneeks, Sweineeks, Sweschineeks, Tinneis, Usraugs, Waddineeks, Wads, Waddons, Wadmaliieeks, Wallineeks, Wallodneeks, Weddeis, Weentulis, Weenturris, Weesis, Weetneeks, Wehstneeks, Wehweris, Wihrs, Zehleis, Zeļļineeks, Zeppurneeks.

II. Woi tu sawu Uswahrdu warri ņemt no kahdas Zilweka Dabbas woi pee Meesas woi pee Dwehseles, kad tu pats buhtu kahds, woi wehletu, ka tawi Pehznahkami paliktu tahdi. Tahdi Wahrdi buhtu schee:

Agrs, Ahtrs, Baggats, Bahrsdains, Balts, Bees, Besbehdis, Behrnigs, Behrnischks, Brangs, Brohsch, Brohdigs, Dahrgs, Dailsch, Dedsigs, Derigs, Disch, Drohsch, Dseltans, Dsihws, Dsilsch, Gaddigs, Gahdigs, Gahrds, Gaisch, Garsch, Gattaws, Gaudens, Gaumigs, Gausigs, Geldigs, Glauns, Glihts, Gluds, Gohdigs, Greesigs, Gresns, Gudrs, Jautrs, Ihss, Ihstens, Kahrs, Kahrtigs, Karsts, Kaunigs, Klahjigs, Klausigs, Kluss, Knasch, Kohpigs, Kohsch, Krahschns, Kreetns, Kupls, Lahgs, Laimigs, Laipnigs, Leels, Leesmains, Leetigs, Lehns, Lihdsens, Lihdsigs, Lihgsms, Lipnigs, Lohkains, Lohzigs, Lustigs, Mahzigs, Mannigs, Mantigs, Masais, Masisks, Meddigs, Meerigs, Melns, Melnazzis, Mihksts, Mihls, Mihligs, Mohdrs, Mudrs, Muddigs, Pastars, Pilns, Pirmais, Plasch, Plats, Prahtigs, Prahws, Rahms, Rahtns, Raibs, Raschens, Redsigs, Remdens, Resns, Rohsch, Ruhpigs, Sahtns, Saldans, Saļsch, Sarkans, Saudsigs, Sauss, Schaurs, Schigls, Schķihsts, Seltans, Semmigs, Sihks, Silsch, Sillazzis, Silts, Sirdigs, Skaists, Skreisch, Skunstigs, Slawens, Smags, Smaidigs, Smalks, Smidrs, Spihdigs, Spirgts, Spohdrs, Spohsch, Spulgazzis, Stahws, Stalts, Stiprs, Swabbads, Swannigs, Swarrigs, Sweiks, Swesch, Taisns, Tauks, Teesigs, Tihrs, Tikls, Trekns, Tschakls, Tuksch, Tumsch, Turrigs, Uggunigs, Uhdains, Warrens, Weegls, Wehrts, Wehss, Weikls, Wessels, Wezs, Zeenigs, Zeetigs, Zeets, Zerrigs.

III. Woi arridsan Uswahrdu warri ņemt no radditahm Leetahm, no Lohpeem, Swehreem, Putneem, Siwim un zittahm, dsihwahm Deewa Raddibahm, woi no Kohkeem, Kruhmeem, Sahlehm un Puķķehm kas isaug no Semmes, woi no Akmineem, un no cittahm Leetahm, ko isrohk no Semmes. Bet kad nu Deeva Raddijumi irraid tik daschadi, ka ne kahds Zihweks tohs ne warr isskaitiht, tad arridsan tikkai masumu no tahdeem Uswahrdeem sche warr peeminneht:

Ahpsis, Ahsis, Auns, Bebris, Breedis, Ehrkschķis, Esis, Kuils, Kurmis, Lahzis, Luhsis, Pelle, Rohnis, Saķķis, Sirgs, Stirnis, Wahweris, Wehrsis, Wilks, Zauns, Zirksnis. – Appohgs, Ballodis, Dadsitis, Dsehrwis, Dsilnis, Duķķeris, Ehrglis, Gahrnis, Gaigalis, Gailis, Gulbis, Irbe, Ķauķis, Kimmuls, Kraukls, Lehlis, Meddenis, Paipale, Ruhbens, Sihls, Sohss, Stahrks, Stehrsts, Strasds, Swahpulis, Swirbulis, Tetteris, Tihteris, Uhpis, Wannags, Zahlis, Zihrulis. – Assers, Grundulis, Kihsis, Lihdeks, Plaudis, Renģis, Ruhdulis, Sams, Sandarts, Sebris, Silķis, Skaunats, Steepats, Suttis, Taims, Wimbis. – Bitte, Dsirneklis, Gleemesis, Sissenis, Spihguls, Tauriņsch, Wehsis, Zirzens. – Ahbols, Alksnis, Apsis, Behrse, Eewe, Egle, Ehrschķis, Elksnis, Gohba, Kahrklis, Klawa, Leepa, Ohsis, Ohsols, Pihladsis, Preede, Puhpuls, Reekstis, Lusters, Wihtols, Zehrmauksis. – Appiņs, Aschķis, Baldriņsch, Dadsis, Grihslis, Kahlis, Kahposts, Ķiploks, Linnis, Lohkis, Lupstagis, Maggons, Meirahns, Nahtris, Papardis, Rahziņsch, Rohsis, Rutks, Sinnaps, Sirnis, Steebrs, Suhnis, Swammis, Waiwariņsch. – Akmins, Alluhns, Alwa, Dselsis, Kaļķis, Klints, Mahls, Missiņsch, Sahls, Sehrs, Selts, Smilkts, Sudrabs, Swekķis, Swins, Swirgsdis, Tehrauds, Warsch.

IV. Pehdigi tu arridsan sawu Uswahrdu warri peeņemt no Rihkeem woi no kaut kahdahm zittahm tew patihkamahm woi tew derrigahm Leetahm. Schahdi Wahrdi buhs lohti daschadi, un ne tik lehti isskaitimi:

Ahkis, Airis, Ambults, Arkls, Atbalsts, Atspaids, Auglis, Auseklis, Austriņsch, Awots, Baļķis, Balsens, Bars, Behniņsch, Besmers, Birkaws, Blohdis, Bluķķis, Bohmis, Bunduls, Dahlers, Dahrs, Dakschis, Daktiņsch, Dambis, Deglis, Dibbens, Dihglis, Dohbens, Draudeklis, Dsellons, Dselskalns, Dsirkstels, Durwis, Eemaukts, Ehwels, Elkons, Enkurs, Gabbans, Galds, Gals, Garrohsis, Gehrbs, Gredsens, Grihsts, Ihlens, Iskapts, Jummis, Kabals, Kahts, Kakls, Kalns, Kalts, Kammans, Kammesis, Kammolsch, Karrohgs, Karrohte, Kaschoks, Katls, Kauls, Kausis, Keegels, Klehpis, Klehts, Knohpis, Kohklis, Kohks, Krahsnis, Krampis, Krasts, Krehsls, Krettuls, Krohķis, Kukkuls, Kummoss, Kurwis, Kuschķis, Laidars, Lauks, Lauschnis, Leddus, Leeschkers, Lemmesis, Lezeklis, Lihgotnis, Lohgs, Lohks, Lohzeklis, Luhks, Lukturs, Maiss, Maks, Makschkeris, Meeseris, Meets, Mehrs, Mehtels, Mesch, Muhris, Nams, Nasis, Needris, Pagalms, Pagrabs, Pahlis, Pakuls, Pamats, Pameslis, Papihrs, Paspahrnis, Pawehnis, Pellus, Pihlars, Pihtnis, Pils, Plauksts, Plazzis, Plezzis, Pohds, Prahmis, Puhrs, Pulks, Pulkstens, Pumpurs, Rags, Raksts, Rats, Rausis, Reschģis, Rihks, Rihtenis, Riņķis, Rittens, Rohbs, Rohzis, Rullis, Sahbaks, Sakne, Sākts, Salms, Sars, Schķeets, Schkehde, Schkehps, Schkirsts, Schkuhnis, Schnohris, Schohgs, Seddels, Seeds, Seegelis, Seeks, Seemels, Seens, Seets, Sehdeklis, Sehgelis, Sils, Sislis, Skabbargs, Skaischķis, Skaitlis, Skrustins, Sneegs, Sohbins, Sohbs, Spahrns, Spals, Speegelis, Spideklis, Spihkeris, Spilwens, Spohsts, Stahds, Stenders, Stohbrs, Stohps, Striķķis, Stuhris, Sturmis, Susseklis, Swahrguls, Swahrpsts, Swammis, Swans, Swars, Teegels, Telts, Tihkls, Tilts, Tinneklis, Tirgus, Trauks, Trummetis, Tscheekurs, Tschuhplis, Urbeklis, Wadmals, Wahrds, Waigs, Wainaks, Wakts, Walgs, Walnis, Wasks, Weesulis, Wehjsch, Wehsts, Wellens, Widdus, Wihns, Wilnis, Zaurums, Zeems, Zeļsch, Zehrtnis, Zeplis, Zeppets, Zimds, Zirwis, Zukkurs.

Gan ne weenam naw aisleegts, jo mihligas Usrunnaschanas dehl, sawa Uswahrda Gallam wehl peelikt kahdu iņsch woi ihts, tā kā daschi nosauzahs: Auniņsch, Esihts, Kraukliņsch, Gailihts, Asseriņsch, Grundulihts, Ohsoliņsch, Kohklihts, Kalniņsch, Kauliņsch. Bet mehs tomehr dohmajam, kad pats sawu Wahrdu raksta, tad lai to raksta skaidri: Auns, Esis, Kraukls, Gailis, Assers, Grundulis, Ohsols, Kohklis, Kalns, Kauls; tā kā jo katris sawu Krustawahrdu raksta: Kahrls un Pehteris, jebschu gan zitti Ļaudis scho Kahrlu un Pehteri mihligi usrunnadami sakka: Kahrliņsch un Pehterihts.

Wehl japeeminn, ka tik ween tahds Zilweks irr usskatams ka Ziltstehws un sewim ihpaschi Uswahrdu warr peelikt, kam neds Tehws, neds Tehwatehws, neds Tehwabrahlis wairs dsihwo. Zittadi wiņņam pee Brihwlaischanas taspats Uswahrds irr japeeņemmams, ko tahds Wezzakais pahr wiņņu jau sewim irr peelizzis, woi ko dohma turpmāk peelikt. Ja weena nomirruscha Tehwa meesigi Dehli us reisi teek atlaisti brihwi, tad wiņņi wissi to Uswahrdu peeņem, ko wezzakais Brahlis sewim israuga. Ja weena nomirruscha Tehwa meesigi Dehli ne us reisi teek atlaisti brihvvi, tad wiņņi wissi to Usvvahrdu peeņem, ko tas Brahlis sewim irr islassijis, kas pirmais irr nahzis pee Briwlaischanas.

Beidsoht mehs wehl ikkatram mihlas Latweeschu Tautas Ziltstehwam wehlejam, lai tas Ziltswahrds, ko wiņsch sewim un saweem Behrneem un Behrnubehrneem islassa, wehl pehz simts gaddeem stahw Gohda Peemiņņā pee wisseem Pasihstameem.

Ist zu drucken erlaubt worden.
Riga, den 6. November 1822.
Oberlehrer Keuszler,
stellvertr. Rig. Gouv. Schulen-Director.

[Pēc: Tieslietu Ministrijas Vēstnesis Nr. 2, 1936. Kr. Upenieks, Uzvārda došana Vidzemes un Kurzemes zemniekiem.]

Tad nu nebrīnīsimies, kur mūsu tautieši ņēmuši vienu otru dīvainu uzvārdu.

Kad uzvārdi bija saņemti, varēja domāt par savu stūrīti zemes. Beidzot pienāca tā diena, kad Daudzevas zemnieki varēja tikt pie savas saimniecības. Gan tikai dažiem uzvārds sakrīt ar māju nosaukumu, bet visi tolaik ir bijuši iepirkto māju saimnieki.

23.04.1875. no grāfa Šuvalova nopirkto Daudzevas īpašumu saraksts

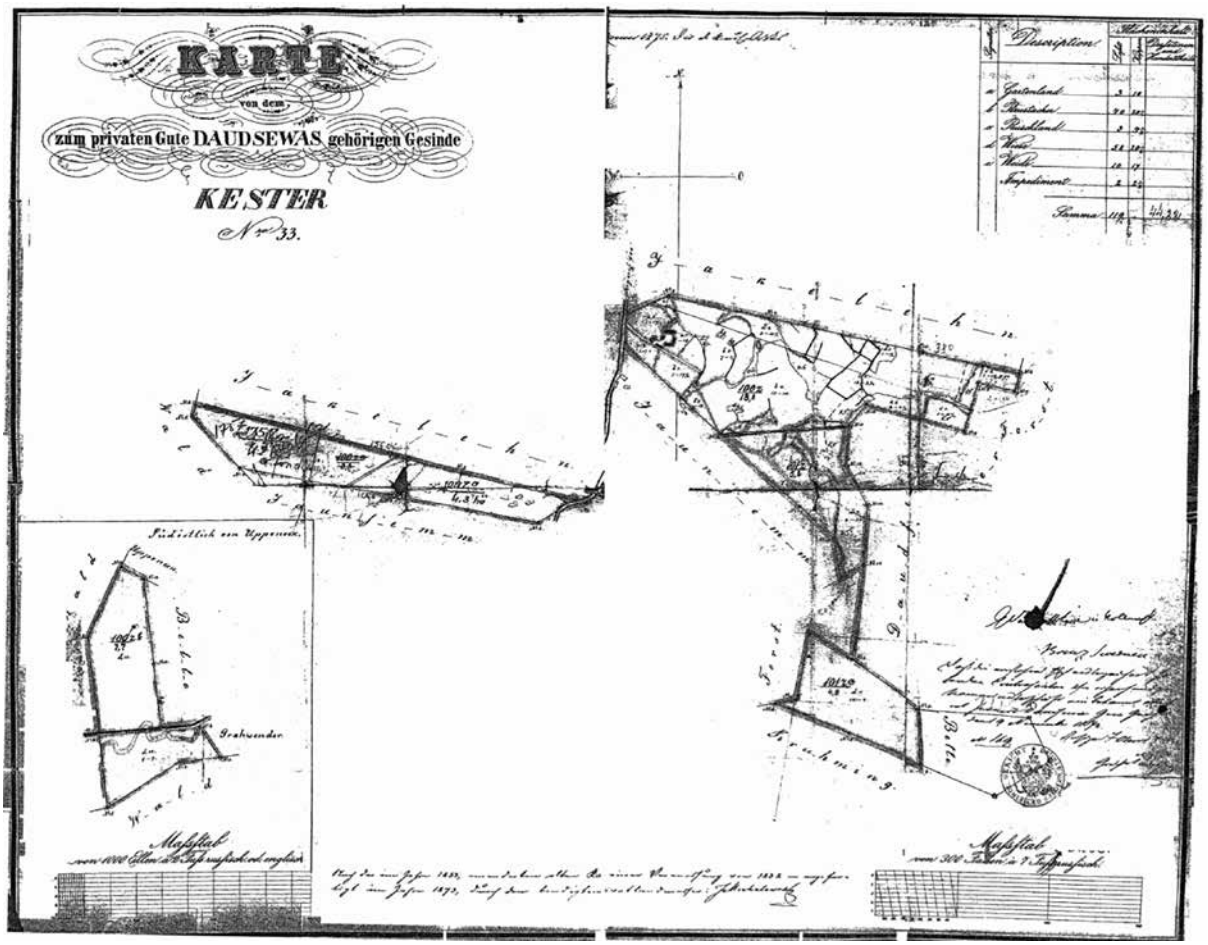
Māju Nosaukums	Pircējs	Cena
Balseri	Mārtiņš Osītis	1300
Beles	Mārtiņš Ozols	1600
Čaupelāni	Toms Ķibuls	1600
Dreimaņi	Pēteris Birznieks	2100
Gērķēni	Ādams Dadzis	1800
Ģīzes (Jāņa)	Reinis Ābols	2300
Ģīzes (Mārtiņa)	Mārtiņš Birznieks	2500
Jaunkunči	Jorģis Līdums	2500
Jaunzemji	Jānis Krūmiņš	1800
Jāķelāni	Jēkabs Ezavs	1600
Kalves	Jānis Saulītis	1300
Klibāni (Dombrovska)	Mārtiņš Dombrovskis	2200
Klibāni (Sama)	Andrejs Sams	2300
Ķesteri	Brencis Zvejnieks	1850
Labrenči	Reinis Bomans	1800
Lejiņi	Jorģis Skujiņš	2700
Lielie Jorģelēni	Brencis Apšāns	2100
Lipšāni	Juris Burkevics	1900
Markeviči	Mārtiņš Norītis	3050
Mazie Jorģelēni	Brencis Saulītis	2200
Māršavi	Jānis Māršavs	3550
Ošāni	Jānis Balsers	1900

Māju Nosaukums	Pircējs	Cena
Panebrači	Bērtulis Zaķis	3000
Platauši (Skujiņa)	Jānis Skujiņš	1200
Platauši (Strada)	Jorģis Strade	1300
Pope	Mārtiņš Šteinbergs	2600
Putraimi (Jāņa)	Jānis Pope	2700
Putraimi (Jorģa)	Jorģis Apšāns	2300
Rukmaņi	Jānis Krivickis	2300
Samaņi	Jānis Sams	1350
Siliņi	Jāzeps Skujiņš	2300
Stampi	Mārtiņš Zvanītājs	2300
Stradiņi	Jānis Stradiņš	2100
Strempeļi	Jānis Melnbārzdis	3250
Sudmalnieki	Jānis Lodziņš	1950
Svikļi	Jānis Bomans	7250
Tīlāni (Kalna)	Ādams Ķibuls	1900
Tīlāni (Lejas)	Jānis Voits	2500
Toteni	Jēkabs Ozols	3250
Upenieki	Mārtiņš Ābols	2100
Veckunči	Jānis Voits	2200
Vecumnieki	Brencis Vecums	2200
Viesītes	Krišs Liepa	2500
KOPĀ		**97450**

Pērkot mājas bija jāiemaksā ne mazāk par 5 % no līguma summas, kas bija aptuveni 100–200 rubļi. Līgums bija jāparaksta zemniekam un grāfa Šuvalova *pilnvarim* (kāds jauks vārds!).

Pirkšanas-pārdošanas līgumā lasām: *„Kad 20. September 1863. g. izdoti likumi novēlējuši Kurzemē pie muižnieku muižām piederīgas mājas pārdot par dzimtām, tad šodien general-adjutanta cien. grafa kungs Paul Andrejevič Šuvaloff, kam tās muižas par dzimtu pieder, caur savu priekš tam iezīmētu, apakšā parakstījušos pilnvari, oberhofs-tiesas advokata kungu Gustav Borkampf-Laue, kā pārdevējs no vienas puses, un tas... kā pircējs no otras puses, šo papriekš savā starpā norunātu un labi apdomātu pārdošanas un pirkšanas kontrakti, – kas ne mūžam nav pārkāpjama nedz pārtaisama – abi priekš sevim un priekš saviem mantiniekiem sataisījuši un noslēguši".* Un pašās, pašās beigās: *„Tā ir noticis."*

Iepirka mājas un dabūja „mērnieku laikus". Ne visām saimniecībām zemes plāni ir saglabājušies. Šis ir Ķesteru māju plāns.

PAGASTA MĪKLAS

Kad esam uzzinājuši pagasta māju sarakstu un iepirkto māju sarakstu, varam parunāt par pirmo pagasta mīklu: **Grāvenderiem**.

Grāvenderi parādās 1858. gada revīzijā, un 1873. gada „pagasta rullī" tie, kopā ar Kaktiešiem, Salām, Skudrām un Krūmiņiem ir minēti atsevišķā grupiņā, kas dēvēta par *„etablishement"*, kas varētu būt mēģinājums uzrakstīt franču vārdu „établissement" ar iespējamu nozīmi „uzņēmums".

Krievijas armijas kartē Salas, Skudras un Krūmiņi novietotas Bušu muižā (kur tās nekad nav bijušas!), Kaktieši mežā pie Daudzevas.

Neviena no šīm mājām nav 1875. gada iepirkto māju sarakstā. Vai šīs mājas vispār bija muižas īpašumā? No 1835. līdz 1850. gadam Zalves draudzes baznīcas grāmatās nav izdevies atrast nevienu no Grāvenderu māju iedzīvotājiem. 1863. gadā Grāvenderos Miķelim Stepiņam un viņa sievai Ievai dzimis dēls Niklāvs. Vēlākie Grāvenderu īpašnieki Pāvulāni pirmoreiz minēti 1885. gada pagasta tiesas lietās, bet 1903. gadā – baznīcas grāmatā. Šķiet, ka Pāvulānu vārds ar Grāvenderiem saistīts līdz pat 1945. gadam.

Kur gan ir tā mīkla? Noslēpums ir šo māju nosaukumā. Latvijā ir tikai vieni Grāvenderi (un no tiem nodalītie Jaungrāvenderi). Šķiet, ka Latvijā nav zināms neviens dzīvs Grāvenders, izņemot kāda romāna varoni. Vai vispār Grāvenders (*Grawender, Grafender*) ir uzvārds? Ir gan: Zviedrijā – trim, Polijā – 7 Gravenderiem. Visvairāk uzvārda *Grawender* īpašnieku ir ASV (14), ieceļotāju no Polijas.

Neizdevās atrast apstiprinājumu apgalvojumam, ka Cesvaines novada Kraukļu muiža kādreiz sakta arī par Grāvenderiem. *[https://lv.wikipedia.org/wiki/Cesvaines_draudzes_novads]*.

Interesants šajā sakarā šķiet paziņojums par valsts fonda zemju piešķiršanu:

Paziņojums

C.Z.E.K. zemes piešķiršanas komisija skatīs cauri sekošās dienās šādu valsts fonda zemju galīgu piešķiršanu:*

Jaunjelgavas apriņķa Daudzevas pagasta

sekošas mājas:

Meženieku, Kroņkalna, Viesītes kroga, Straumes, Rijnieku, Orites, Rocanu, Dalderu, Upīšu, Pupiņu, Audzes, Belerus, Robežnieku, Gravenderu.

Jāsecina, ka Grāvenderi nav piederējuši to saimniekam, un ka tās nav bijušas arī muižas mājas, jo muižas zemes dalīja citādi.

Neskaidrība ir arī ar bijušo Meža muižu, vēlāk **Bušu muižu** (*Buschhof*) (vāc. *Busch* – krūmi, tātad drīzāk Krūmu muiža, bet ne tās īpašnieka Buša vārdā saukta, kā daži ir apgalvojuši). Vienīgo reizi tā šķiet pieminēta Zalves baznīcas grāmatās, kad Bušu muižas galdnieks Krišs Ferdinands Stepāns 1847. g. apprec Emīliju Jozefīni Amāliju Lindenbergu no Frīdrihštates.

Varētu būt, ka taisnība Ulda Sīpola teiktajam, ka Bušu muiža ir bijusi tikai liellopu lielferma (tāpat, kā padomju laikā), jeb „uzņēmums". Un tajā būtu strādājuši algoti cilvēki? Tad jau cara laika „sovhozs"? Vai kādreiz to uzzināsim? Varbūt kaut ko izdotos atrast arhīvā rūpīgākos meklējumos, bet tas lai paliek nākamajiem meklētājiem.

Otrā mīkla. Kas bija Māršavi, ar kuru vārdu ir saistītas Māršavu mājas un kapi? Pēc ierakstiem baznīcas grāmatās gribas secināt, ka Daudzeses Māršavu senči varētu bijuši vācieši.

* Centrālā Zemes Ierīcības Komiteja

No baznīcas grāmatām

1829. Kristīta

Dzimusi 3. febr., kristīta 3. martā, Daudzevā. Ewa Julianna, Tapas krodzinieka Bernhard Marschau un viņa sievas Sophie Helena meita. Pātes: Ewa Arendt, Lisette Reinfeld, Adam Buschmann, Putraina Mahrtiņsch.

1831. Kristīts

Dzim. 14., kristīts 17. martā, Daudzevā. Georg Adam Benjamin, Tappenkrohga arrendatera Bernhard Lorenz Mahrschawa un wiņņa gaspaschas Sophia Helena, piedsimtas Freudenfelda dehls; k[ūmas]: Rukmanna Juhrgis, saimnieks, Adam Buschmann un viņa dzīvesbiedre, šveicietis Spelti, Amalia Spahr, Ponnebratscha Mahrtiņ, pagasta preekschneeks.

1832. Iesvētīts

19. maijā Daudzevā: Andreas Johann David Marschau, saimnieka Marschawa Adama un viņa laulātās draudzenes Madde dēls, 15 gadi, lasītpratējs.

Formāli, ja Bernhards Māršavs būtu brīvais latvietis, viņš varētu nomāt Tapas krogu, jo 1638. g. latviešu (nebrīvajiem) zemniekiem aizliedz būt par krodziniekiem.

[Livlaendische Geschichte... Ernst Seraphim. III Band, Dorpat 1904.]

Vienīgi viņa, sievas un bērnu vārdi nav īsti latviski. Un Andreas, kas 15 gadu vecumā bija lasītpratējs, kad pagastā skolas vēl nebija... Būtu labi atrast viņu tiešos pēctečus starp Latvijas Māršaviem un Maršaviem, jo garumzīme laika gaitā varēja pazust.

PAGASTA ĻAUDIS

1892.–1893. g. Kurzemes satiksmes un adrešu grāmatā par Daudzevu lasāms:
Daudzevas muiža, *5150 desetinas muižas zemes, 2233 desetinas zemnieku zemes.*
Draudze: *Lielzalves*.
Pagasta tiesa: *Lielzalvē*.
Adrese: *vienkārša, ierakstīta korespondence un naudas pārvedumi: Frīdrihštates pasts.*
Telegrammas: *Frīdrihštate. Piegāde ar ziņnesi – 2 rbļ.*
Īpašnieks: *Pāvels grāfs Šuvalovs, Krievijas vēstnieks Berlīnē.*
Pārvaldnieks: *Pāvulāns*.
Mežzinis: *Johans Gutmans, dzīvo Lielzalves mežniecībā.*
Amatniecības un rūpniecības uzņēmumi: *vējdzirnavas*
(īpašnieks Reinis Upītis).
4 krogi.
Baznīcas: *Lielzalves evaņģēliski-luteriskās baznīcas filiāle*.
Mācītājs: *R. Rozenbergers, dzīvo Lielzalvē.*
Skolotājs: *J. Upenieks*.

[Kurländisches Werkehrs- und Adressbuchs für 1892/93. A. W. Kröger, Riga, 1892]

No Rundales

Zemes dalīšana. Rundales majorat-muižas īpašnieks, grafs A. Šuvalovs, nolēmis no sava Jaunrundales meža, kuŗš atrodas starp Daudzevas un Liel-Zalves muižam Augškurzemā, vienu daļu nocirst un pārdot zemi, apmēram 500 desetiņas, tikai vienigi latviešu bezzemes zemniekiem, kuŗiem maz naudas pie rokas un kuŗi ari vēlas savu zemes stūriti iemantot. Zeme tikšot iedalita apmēram 25 un 30 pūrvietu lielos gabalos, uz pirceju vēlešanos ari lielaki gabali iemēriti; zemes dārgums noteikts uz 50 rbļ. par desetiņu uz ilggadīgu izmaksu zem maziem procentiem. Zeme tikšot ņemta taīs vietās, kur robežas saietas ar saimnieku zemi; zeme pa daļai ar māla apakšgrunti un atrodas tuvu pie Viesit upes krasta. – Bezzemes zemnieki varot jau pieteikties un savas vēlešanās izsacit pie vietejā mežkunga Jaunrundales muižā. (No Latviešu Avīzēm)

[Zemkopis Nr. 45, 5.11.1908]

Šķiet gan, ka tas palika tikai projektā...

Jaunā Latvijas valsts zemes reformu uzsāka 1920. gadā un pabeidza 1937. gadā.

Daudzevas pagastā projektēts sadalīt Daudzevas muižu ar Bušmuižu, kalpu un rentes mājām, 2769 pūrvietas, 50 jaunsaimniecībām, 10 piegriezumiem.

[Zemes Ierīcības Vēstnesis Nr. 9, 1.5.1921]

Daudzeva. Tautas nams. Vietejā saviesīgā biedriba nodomajusi pārbūvēt piešķirto krogu par tautas namu. Projekts jau apstiprinats, Kulturas fonds piešķīris 50 000 rbļ. pabalsta. Vispirms iekārtos izrīkojumu zāli, tad pārējās telpas.

-al-

[Darba Balss Nr. 177, 16.10.1923]

Rīkojums

pagasta robežu noapaļošanas lietās

Iekšlietu ministrijas pašvaldības departaments paziņo sekošās, ar iekšlietu ministŗa rezolucijām apstiprinātas pagastu dalīšanas, apvienošanas un robežu pārgrozīšanas lietas, kuŗas izvedamas dzīvē ar 1926. g. 1. aprili.

Pievienotas Sērenes pagastam [no] Daudzeses pagasta:

Akmeņa kroga, Lipsena kroga, Lipsena, Ošana, Stradiņa, Siliņa, Balsera, Paceres kroga un 2 Platauša mājas.
Pievienotas Daudzeses pagastam:
[no] Sērenes pagasta: Mazjāņa, Lazdiņa, 12 jaunsaimniecības pie Daudzevas stacijas, Boksberga, Kalniņa, Kasparsona, Kļaviņa, Ozola, Kuprana, Lujana, Zeltiņ-Ubunga, Klopman-Ubunga un Gutmaņa saimniecības.

[Valdības Vēstnesis Nr. 53, 8.3.1926]

Kaut kas ar Daudzevas un Sērenes muižu robežām īsti kārtībā laikam nebija arī senos laikos. Par to liecina senākais dokuments Daudzevas muižas arhīva lietā 6999-44-1221 no 1641. gada, kad kāds *Nicolaus von Butler* raksta vēstuli par Daudzevas-Sērenes robežām, kas adresēta *„Durchleuchtigster Hochgeborner Gnädiger Fürst undt Herr... Herzog Frederici"* par šo lietu. Tā kā attēlu tajā nav, par robežām skaidrība nerodas. Vienīgi skaidrs, ka *„durchleuchtigster"* (caurgaismotākais?) varētu būt latviskais „gaišība", un pēc gada spriežot, *Herzog Frederici* ir Kurzemes un Zemgales hercogs Fridrihs Ketlers...

1930. g. tautas skaitīšanas rezultāti Jēkabpils apriņķī

Daudzese *Vīriešu – 543 Sieviešu – 542 Kopā – 1085 Apdzīvotās vietas – 192*

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 10, 7.3.1930]

Kādus būvdarbus izvedis Zemgales dzelzceļlīnijās

Jelgavā šoruden stāv priekšā lielāki stacijas ceļu pāršūšanas un pārkārtošanas darbi sakarā ar Krustpils tilta atklāšanu un Jelgavas – Daudzevas – Krustpils līnijas pārnaglošanu uz krievu platuma. Šos darbus izvedis visdrīzākā laika, tiklīdz tilts būs gatavs. Ceļa pāršūšanai vajadzētu slēgt kustību uz 3–4 dienām. Lai atvieglotu šaursliežu ceļa pasažieriem nokļūšanu Rīgā, nodomāts vispirms pāršūt uz krievu platuma Daudzevas – Krustpils līniju, kas izdarāms samērā īsā laikā. Tad Jēkabpils šaursliežu ceļa pasažierus un preces paredzēts novirzīt uz Rīgu caur Krustpili, kamēr nebūs pabeigti ceļa pāršūšanas darbi starp Daudzevu un Jelgavu.

[Latvijas Kareivis Nr. 167, 21.08.1930]

Lauksaimnieku un citu zemes īpašnieku adresu grāmata

Sastādījuši V. Salnais, A. Maldups
(Valsts Statistikas pārvalde)
Rīga, 1931
Valtera un Rapas akciju sabiedrības izdevums

Daudzeses pagasts

Ābele, Jānis, Ģīzēs
Ābols, Teodors, Upeniekos
Apinis, Jānis, Bellēs
Aprans, Jānis, Pormaļos
Apsēns, Jānis, Putrēnos
Apsēns, Lība, Lieljorģelēnos
Arājs, Jānis, Viesītēs
Auzāns, Jānis, Bekās
Auzāns, Mārtiņš, Kārkļos
Baiba, Pēteris, pie Daudzevas dz.-c. stac. (ST)
Balsars, Kārlis, Mežniekos
Balsers, Jānis, Aurmaņos
Barisona, M. mant., Krūmiņos
Bēķis, Jānis, ST
Belruss, Krišjānis, Sīļos
Celmiņš, Fricis, ST
Dombrovskis, Juris, Viesītes krogā
Dubovskis, Berta, Tuteņos
Eglīte, Anna, Sudmalniekos
Ēzava, Pētera mant., Jāķelānos
Galviņš, Fricis, Mežsargmājā
Griķis, Kārlis, Audzēs
Griķis, Mārtiņš, Jaunģizēs
Grunduls, Jānis, Straumēs
Jaunmisiņš, Krišjānis, Klibēnos
Jēkabsons, Dārte, ST
Ješkovs, Pēteris, Lāčplēšos
Jasons, Pēteris, Upespālēnos
Jurģins, Emīlija, Skudrās
Kaktiņš, Matilda, Iecauniekos
Kalniņš, Ieva, Liepās
Kalniņš, Jānis, Purviņos
Kalniņš, Juris, Kalniņģīzēs
Kalnozola, Reiņa mant., Krūmiņos
Kalnrācens, Pēteris, ST
Kalve, Rūdolfs, Rocēnos
Kalve, Otto, Rocēnos
Ķibuls, Jānis, Čauplānos
Ķirss, Krišjānis, ST
Kļaviņš, Juris, Jaunķeikānos
Kļaviņš, Mīle, Rijniekos
Kleimans, Š., Stūrīšos

Klopmanis, Kārlis, Pļavniekos
Kozlovskis, Jānis, Mežsargmājā
Krieviņš, Daudzevas muižas Baltā mājā
Krūmiņš, Jānis, Jaunzemjos
Krūmiņš, Jānis, Krūmiņaizporēs
Latiševs, Jānis, ST
Liniņš, Alfrēds, Salās
Makarēvičs, Anna, Vecčunčos
Markuls, Albīne, ST
Marsavs, Herberts, Marsavās
Mazjānis, Jānis, Vecupmaļos
Mazpans, Jānis, Panbračos
Melbārzdis, Minna, Svikuļos
Melbārzds, Kārlis, Strempeļos
Melders, Jānis, ST
Melders, Kārlis, ST
Noriets, Jānis, Markevičos
Odiņš, Arnolds, Veckuprēnos
Odiņš, Pēteris, Ģerķēnos
Orlēns, Jēkabs, ST
Osis, Jorģis, Rūķos
Osītis, Jānis, Kalntīlēnos
Osītis, Jānis, Upespālēnos
Ozoliņš, Jānis, Labrenčos
Ozols, Alberts, Aizupiešos
Ozols, Arturs, Bellēs
Ozols, Fricis, Ozoliņos
Ozols, Natālija, Jauntutēnos
Pāvulāns, Jānis, Grāvenderos
Pāvulāns, Valentīns, Mežpālēnos
Pope, Kārlis, Putrēnos
Remanska, Andrēja mant., Jūgās
Riekstiņš, Jānis, Pupiņās
Rudzītis, Antons, Rundāles mežmuižā
Rudzīts, Jānis, ST
Sams, Jānis, Samklibēnos
Sams, Kārlis, Jaunčunčos
Sams, Kārlis, Samaņos
Saulīts, Jānis, Kaļvos
Saulīts, Kārlis, Mazjorģelēnos
Sīpols, Pēteris, Ārītēs
Skroders, Jānis, ST
Skujiņš, Kārlis, Skujiņās
Skujiņš, Reinis, Lejiņās
Spēlmanis, Jānis, Dz.-c. būdā, 257. klm.
Šteinbergs, Krišjānis, Popos
Stenders, Hugo, Znotiņos
Stugins, Alberts, ST
Taltera, Jāņa mant., Dālderos
Upītis, Kārlis, Upītēs
Vadze, Jānis, Kroņkalnos
Vecumnieks, Jānis, Palēnos
Vecums, Marija, Vecumniekos
Veide, Pēteris, Lejtīlēnos
Vimba, Elmīne, Rukmaņos
Vimba, Pēteris, Lojānos
Vītols, M., Siliniekos
Vītols, Mīle, Pagastnamā
Zālīts, Jāzeps, ST
Zālīts, Kārlis, Buļos
Zālīts, Pēteris, Rimeļos
Zālīts, Richards, ST
Zeltiņš, Juris, Zeltiņos
Ziediņš, Roberts, Jaunkuprēnos
Zvanītājs, Mārtiņš, Stampās
Zvanītājs, Reinis, Robežniekos
Zvejnieks, Jānis, Ķesteros
Zvejnieks, Reinis, Dreimaņos

No 1940. gada telefona abonentu saraksta Daudzevai

Burkevics – Lieljorģelēnos
Circenis Jānis – Circeņos
Dubovskis, Fridriks – Tuteņos
Grundulis, Jānis – Straumēs
Kazāks, Roberts – Panibračos
Kurmis, Elza – Būmaņos
Māršavs, A. – Māršavos
Melbārdis M. – Svikļos
Sams, Kārlis – Jaunķunčos
Speltiņš, Mārtiņš – Rukmaņos
Šteinbergs, Krišjānis – Popos
Stenders, Elmārs – Znotiņos
Zvejnieks – Dreimaņos

Šajos sarakstos varam pamanīt diezgan lielas atkāpes no pagasta iedzīvotāju ierastajiem uzvārdiem un māju nosaukumiem. Lieli kungi Rīgā jau neko uz vietas nepārbaudīja.

PAR APVAINOŠANU AR VĀRDIEM UN DARBIEM

Iegriezīsimies vēlreiz arhīvā. Pagasta fondā saglabājušies divi baku potēšanas žurnāli (Fonds 864, 1. apraksts, 8. un 9. lieta). Pirmais no 1828. gada, otrais no 1840. gada, kad potēšanu veica dakteris Gondels, kas iegājis vēsturē kā liels potēšanas entuziasts.

Fondā ir arī pagasta tiesas aktis. Lielākā daļa gan vāciski un grūti lasāma, un tīrā birokrātija, bet ir arī lietas, kas būtu lasāmas kā daiļliteratūra. Kaut vai Jorģa Beleruša prasība (Fonds 849, 1. apraksts, 419. lieta) pret Grāvenderu saimnieku Jorģi Pāvulānu par parādu atdošanu (1888. g.). Vēl labāka lasāmviela varētu būt Tapas kroga krodzinieces Annes Bruntāles sūdzība par apvainošanu no Lieljorģelēnu saimnieka Jorģa Apšāna un viņa sievas Evas puses, ko pagasta tiesa risinājusi veselus divus gadus, 1851. un 1852. gadā, tiesas priekšsēdētāju Reiņa Strempeļa (paraksts: *XXX*) un piesēdētāju Jura Bomaņa, Jorģa Vecuma, Brenča Birznieka un Pētera Sama sastāvā. Ja kādam būtu vēlēšanās apgūt tiesas sekretāra glīto, bet tomēr grūti lasāmo rokrakstu (vācu valodā), varētu sanākt interesants stāsts (Fonds 848, 1. apraksts, 699. lieta).

Vēl dažas lietas, kas varētu būt interesantas dziļākai un plašākai pagasta vēstures izpētei (norādīts: fonds-apraksts-lieta).

- 848-1-30 (1866. g.) Jaunjelgavas pilstiesas rīkojums un sarakste par venērisko slimību apkarošanu pagastā.
- 848-1-64 Pagasta tiesas protokols par zemes gabala nodošanu atvaļinātā kareivja Stepiņa lietošanā.
- 848-1-86/88 (1851.–1852. g.) Sarakste ar Zalves mācītāju par Baznīcskolā sūtāmiem bērniem.
- 848-1-122/130 (1866.–1884. g.)...par atlīdzības piedzīšanu no zemniekiem par neatļautu lopu ganīšanu muižas mežā. [Vai bija arī atļautā?]
- 848-1-131/147 (1867.–1890. g.)... par zemnieku sodīšanu par neatļautu ogošanu muižas mežos.
- 848-1-188... par zemnieka Strautnieka apstiprināšanu par skursteņslauķi.
- 848-1-194 (1854. g.)...par muižas kartupeļu aizdevuma piedziņu no zemniekiem.
- 848-1-638/660 (1862.–1889. g.) Krodzinieku parādu prasību lietas pret zemniekiem.
- 848-699/755 (1851.–1890. g.) Sūdzību lietas starp zemniekiem par apvainošanu ar vārdiem un darbiem.

Pagasta tiesu ievēlēja no pagasta saimniekiem. Tajā bija pagasta vecākais, kā tiesas priekšsēdētājs un piesēdētāji, pagasta priekšnieki. Šķiet, ka lielākā loma tomēr bija tiesas sekretāram, kas parasti bija vācietis, bet, galvenais – rakstītpratējs. Zemnieki, kā liecina dokumenti, bija lasītpratēji, bet ne vienmēr rakstītpratēji, un tiesas lēmumus parakstīja ar krustiem. Tiesas lēmumi bija jāapstiprina Frīdrihštates tiesai. Lai uzzinātu vairāk, varam ieskatīties Laimas Grīnbergas pētījumā **„19 gadsimta Baltijas guberņu zemnieku pašpārvaldes amatu zīmes Latvijas Vēstures muzeja fondos”.** *[Latvijas arhīvi, 1995 Nr. 4, 16–23]*

„Pagasta tiesa Kurzemē sastāvēja no pagasta vecākā priekšsēdētāja amatā un vairākiem piesēdētājiem, kuru skaitu noteica atkarībā no pagasta iedzīvotāju skaita (3–7 tiesas vīri). Tiesas priekšsēdētāju un pusi tiesas vīru ievēlēja no saimnieku vidus, otru pusi – no kalpiem un vaļiniekiem. Pagasta tiesnešu vēlēšana un apstiprināšana Kurzemē notika tāpat kā Vidzemē. (Tiesu ievēlēja uz 3 gadiem pilnā pagasta sapulcē. Par tiesnesi varēja ievēlēt tikai saimnieku, vecāku par 25 gadiem, bet par piesēdētāju varēja būt jebkurš pagasta loceklis. Tiesneša amatam pagasta sapulce ievēlēja 3 kandidātus, no kuriem muiža apstiprināja tikai vienu vai arī pieprasīja rīkot jaunas vēlēšanas. Ievēlētie un apstiprinātie pagasta tiesas vīri nodeva zvērestu baznīcā, klāt esot draudzes tiesnesim. Tiesas sēdes noturēja muižā, parasti katru sestdienu.) Arī te noteicošā loma bija muižniekiem. Viens no pagasta tiesas vīriem pastāvīgi dežurēja muižā, svarīgos un neatliekamos gadījumos viņš sasauca tiesas sēdi. Tiesas process notika vietējā (latviešu) valodā. Likums noteica, ka pagasta skrīverim sēdes protokols jāraksta latviešu valodā.”

Te nu jāsaka: ha-ha-ha. Skrīveris, kas parasti bija vācietis, neapgrūtināja sevi ar bauru valodu, kuras pareizrakstība vēl bija stipri vien neskaidra... pietiek vien ieskatīties Daudzevas pagasta tiesas aktīs.

„Pagasta tiesu tiesnešiem un piesēdētājiem nebija īpaša formas tērpa, kas viņus atšķirtu no pārējiem pagasta locekļiem, tādēļ, lai viņus tomēr respektētu kā amatpersonas, viņi nēsāja pagasta tiesas tiesneša vai piesēdētāja amata zīmes.”

Dažu amata zīmju attēlus varam redzēt tālāk. Pirmās amata zīmes bija tikai vācu valodā, datētas ar 1818. gadu un tajās bija cara Aleksandra I monogramma.

Nākamās, ar cara Aleksandra II monogrammu aversā, ir ar uzrakstu latviešu valodā! Reversā redzams Kurzemes guberņas ģerbonis.

Publicēts ar laipnu antikvariāta „Vitber" atļauju
Pagasta tiesas priekšsēdētāja amata zīme

Publicēts ar laipnu antikvariāta „Vitber" atļauju
Pagasta vecākā amata zīme

Publicēts ar laipnu antikvariāta „Vitber" atļauju
Pagasta priekšnieka amata zīme

Centrālā Valsts vēstures muzeja īpašums. Publicēts ar laipnu CVVM atļauju.
Pagasta tiesas priekšsēdētāja amata zīme

Centrālā Valsts vēstures muzeja īpašums. Publicēts ar laipnu CVVM atļauju.
Pagasta tiesneša amata zīme

Centrālā Valsts vēstures muzeja īpašums. Publicēts ar laipnu CVVM atļauju.
Pagasta vecākā amata zīme

Ar rūpīgu rakņāšanos baznīcas grāmatās un tiesas lietās būtu iespējams daļu no Daudzevas pagasta amatvīru vārdiem sameklēt. Bet varbūt kādam mājās ir vecākā zīme ar visu lentu vai ķēdi?

SĀKSIM NO ĀDAMA (LAURENTIJA)

Kad pagastā kārtība ir iedibināta, varam atgriezties pie senākiem rakstiem. Tajos ne vienmēr ir minēta Daudzeva, taču vispārīgu priekšstatu par mūsu senču dzīvi varam gūt. Sāksim ar pirmo vēstures grāmatu, kurā varam nedaudz uzzināt par latviešiem 16. gadsimtā.

Laurentija Millera hronika jeb **Ziemeļu stāsti** (*Septentrionalische Historien*) – 1585. gadā Ambergā izdota hronika par maskavitu–poļu karu 1577.–1582. gadā. Autors Laurentijs Millers (*Laurentium Müllern*) bija tiesību doktors, ap 1580. gadu ieradies Polijā, kalpojis Polijas karalim kā diplomāts, pēc tam Kurzemes un Zemgales hercoga Gotharda fon Ketlera galma padomnieks. Tajā pieminēti arī nevācieši (proti, latvieši).

Laurentijs raksta:

Visumā nevācieši ir ļoti barbariski. Lai gan pievērsti kristīgajai ticībai, viens otrs krīt ceļos pie vientuļa koka laukā un pielūdz to.[*]

Droši vien nav neviena, kas varētu par Auputu māju (vai Paceres kroga) tuvumā augušo Elku bērzu pastāstīt vairāk, nekā to izdarījis pazīstamais arheologs J. Urtāns grāmatā „Skudra pie kalna" (Rīga, Nordik, 2004). Tajā ir mazs apcerējums „Daudzeses Auputu Elku bērzs", kurā apkopotas ziņas par kādreiz pie Auputiem augušo Elku bērzu. Vēl pirms desmit gadiem esot bijušas redzamas pēdējā bērza atliekas.

Un atkal Laurentijs.

Pat saltā ziemā sievietes ģērbjas vien zila vai sarkana auduma gabalā. Lielu rotu vietā gliemežvāki un mazi gredzeni, ap kājām mazi zvaniņi, var dzirdēt nākam pa gabalu. Apavi ir vīti no lūkiem.

Lauku aršana nav grūta, arkli ir ar mazu vieglu lemesi, puslīdz stiprs jauneklis to viegli valda ar vienu roku un ar vienu viņu mazo zirgu tiek galā.

Vasara sākas īsi pirms Jāņa Kristītāja dienas, dienas ir karstas, naktis vēsas, pēc tam kļūst īsti karsts, kā Itālijā, un astoņās nedēļās labība ir gatava.[**]

Kad raža novākta, to kuļ rijā, kur pusotru dienu kurina krāsni, pēc tam labību uzliek uz garām kārtīm, kā papīra lapas žāvē papīra taisītāji, pēc tam kuļ ar mazu tievu rungu. Graudi izbirst tīri. Tā graudi ir labi sēklai un iesalam. Viņu graudi nonāk gan Spānijā, gan tiek sūtīti uz Indiju.

Savu alu brūvē šādā veidā: Viņi ņem lielus, cietus laukakmeņus, tos nokaitē, tad iemet iesalā, apiņos un ūdenī, ļauj tiem ar akmeņiem uzvārīties, tad vēl met karstus akmeņus, līdz viņi domā, ka ir diezgan. Šādā veidā alus iegūst lielisku garšu un stiprumu, un labi garšo arī ārzemniekiem.

Pirmo grāmatu par latviešiem (!!!) sarakstījis **Pauls Einhorns**, Kurzemes mācītājs, kas dzimis Iecavā. 1649. gadā viņš Tērbatā publicē pirmo latviešu vēstures grāmatu **„Historia Lettica"**, kuras garajā nosaukumā minēts, ka tā ir „latviešu nācijas apraksts, kurā stāstīts par latviešiem kā Vidzemes, Kurzemes un Zemgales senajiem iedzīvotājiem" [...] Mēģināsim kaut ko izburtot no vecās drukas un vācbaltu valodas.

<u>Piektā nodaļa</u>.

Par viņu gadiem un mēnešiem, pēc kuriem viņi dzīvo un iekārtojas.

Janvāris – ziemas mēnesis
Februāris – sveču mēnesis
Marts – sērsnu mēnesis
Aprīlis – sulu mēnesis
Maijs – lapu mēnesis
Jūnijs – ziedu mēnesis
Jūlijs – liepu mēnesis
Augusts – suņu mēnesis
Septembris – silu mēnesis
Oktobris – veļu / zemliku mēnesis
Novembris – saltais mēnesis
Decembris – vilku mēnesis

Kā redzat, mēnešu nosaukumi nedaudz atšķiras no tiem, ko mēs uzskatām par „senajiem" latviešu mēnešu vārdiem.

* Kā pie Auputu Elku bērza.
** Gluži kā 2018. gadā!

Astotā nodaļa.

Par viņu saimniecību, mājturību un uzturu, kā un kādā veidā viņi ēd un sevi uztur.

Ar pārtiku viņi sevi apgādā no laukiem un lopiem. Tā kā viņiem nepieved preces, arī apģērbus nē, viņi sevi apģērbj ar audumiem un vilnu. Tā kā viņiem nav naudas, viņi mainās savā starpā ar labību pret lopiem un otrādi, kā arī maina lopus un graudus pret apģērbu. Runājot par mājturību, tā kā viņiem nav alvas, vara, misiņa vai dzelzs trauku, un viņi tos nevar no citām zemēm dabūt, viņiem jāiztiek ar koka traukiem. Tajos viņi ne tikai uzglabā ēdienu un dzērienu, bet, tā kā viņiem nav katlu, viņi tajos gatavo ēdienu. Ir jābrīnās un jāmēģina izpētīt, kā to var izdarīt, koka traukos pagatavot ēdienu. Bet iespējams tas ir, un var atrast līdzekļus, ja tādi nav, un viņi ir izgudrojuši tādus veidus un līdzekļus. To, ko viņi grib vārīt, ievieto koka vai mizas traukā, uzlej ūdeni, un pēc tam met tur iekšā kvēlojošus akmeņus, no kā ēdiens izvārās tā, ka to var ēst. Ir ļaudis, kuriem var ticēt, kas stāsta, ka kara gados, kad cilvēkiem atņemti katli, viņi vārīja kā aprakstīts. Līdz šai dienai visā zemē alu brūvē, ieberot iesala miltus mucās, uzlejot ūdeni un sametot iekšā kvēlojošus akmeņus, lai uzvārītu. Apģērbus viņi gatavo paši, kā arī apavus no lūkiem, ko viņi plēš no kokiem, jo viņiem nav kurpnieku. Par plītīm un logiem viņu mājās viņi nezina neko, jo viņiem nav vārda stiklam, viņi to sauc vācu vārdā, jo to pirmoreiz redzēja pie vāciem. Bet viņiem ir cepamās krāsnis mājās, kas piedūmo istabu, viņiem vai nu jāiet ārā vai jāguļ uz zemes, jo dūmi kož acīs.

Te nu atkal ir tas slavenais „akmeņu alus", kuru pēdējā laikā mēģina pasniegt kā īpašu latviešu alus brūvēšanas recepti. Nekā īpaša tur nav, vienkārši cilvēki izlīdzējās ar to, ko varēja dabūt. Kā jau Einhorns minēja, metāla trauki mūsu senčiem ilgu laiku bija retums un dārgums.

Devītā nodaļa.

Par viņu ēdieniem, kādi ēdieni viņiem ir un kā tiek lietoti.

Latviešiem ir labi graudi un rupja, melna maize, un viņi joprojām negrib mazu un baltu maizi, ko viņi līdz šai dienai sauc par vācu maizi. Tā viņu labākais ēdiens ir kviešu vai rudzi, ko viņi vāra veselus un nemaltus, kā cūku nobarošanai domātus. Tos viņi gatavo ar pienu vai sinepju sēklām. Šajā zemē ir daudz putnu, visādi medījumi un zivis, bet viņi nepazīst garšvielas, vismaz viņiem tādu nav, tāpēc viņi tos ēd ar auzu putraimiem, zirņiem, pupām, kaņepju sēklām vai pienā sagrūstām kaņepēm. Tās ir viņu garšvielas.

Medī viņi ar cilpām un tīkliem, jo šauteņu viņiem nav, tās viņi ir saņēmuši no vāciešiem.

Viņu dzēriens ir alus, ko viņi gatavo no visu veidu graudiem, kviešiem, miežiem, griķiem un rudziem. Iepriekšējā gadā, kad tecēja bērzu sulas, viņi dzēra bērzu sulu. Ziemā viņi ēda kaltētus mežābolus, riekstus un ogas. Ābolus viņi sauc par vācu āboliem. Dārzeņus arī ieveduši vācieši, un tos sauc vācu vārdos, jo pašiem savu vārdu tiem nebija.

Zāles viņiem nav, ja viņi saslimst, tad viņus aizved uz pirti, kur īpašas sievas viņus ārstē. Tur ir daudz māņticības un buršanas.

Einhorna grāmata ir lielisks izziņas avots par latviešu dzīvi senatnē, gan grūti lasāma gotiskās drukas un diezgan jau senlaicīgās izteiksmes un formas dēļ. Tikai nelasiet veltījumu. Tajā autors cenšas parādīt, ka ir gudrs, izglītots un izlasījis vai visas grāmatas par vēsturi. Vai tās visas varētu būt bijušas Kurzemes hercogu bibliotēkā?

Interesanti sīkumi par dzīvi Kurzemes hercogistē 17. gs. atrodami Rozina Lentūlija atmiņās, kas saglabājušās rokrakstā.

Rozina Lentilija rokraksts
CURLANDIAE QUAEDAM NOTABILIA
(1677.–1680.)

Ievadam.

Manā rīcībā tika nodots rokraksts ar Rozina Lentilija atmiņām par Kurzemi latīņu valodā, pie tā klāt tulkojums un piezīmes vācu valodā. Norakstu, kā arī grūto tulkošanas darbu vācu valodā bija godam veicis mūsu Valsts Bibliotēkas darbinieks, sirmais Dr. phil. E. Kurca kungs, ļoti labs klasisko valodu pazinējs. Viņš arī cītīgi bija sakrājis piezīmes. Iepazinies ar nodoto rokrakstu, nācu pie pārliecības, ka viņš varētu saistīt plašu aprindu interesi, nevis vēsturnieku vien, kālab viņš pelna, lai to publicētu. Šo manu pārliecību apstiprināja arī speciālisti latviešu lietās. Pie kam tika izteiktas domas, ka derētu pielikt tulkojumu arī latviešu valodā. [...] Viņa bagātais saturs sniedz mums daudz interesantu ziņu par Kurzemes dzīvi 17. g. s. beidzamā pusē. [...] Informācijas nolūkos pasniegšu dažas biogrāfiskas ziņas par Rozinu Lentiliju (vectēva pārlatiņotais Linsenbarts). Dzimis L. 3. janv. 1657. g. Valdenburgā. 14 gadus vecs (1671) viņš [...] sāk studēt medicīnu Heidelbergas universitātē, kur parāda ļoti lielas

sekmes[...] Tīri nejauši viņš izdzird par Kurzemes viesmīlību un bez kādas drošas ziņas dodas turpu. Kurzemnieku viesmīlības slava arī pilnīgi apstiprinās, viņu laipni uzņem pierobežas muižnieki un apgādā vietu, par mājskolotāju pie Dobeles latviešu mācītāja Mussmaņa (1661.–1684.). Še viņš darbojas arī kā ārsts un ar savu veiklību un krietnību drīzi iegūst slavu [...] Pašā reizā ari viņa ģimene uzstāj, lai braucot uz dzimteni, jo laba vieta esot nodrošināta, pienāk arī oficiāls piedāvājums no Anhaltes markgrafa un L. aizbrauc uz Greilsheimu. Ar to tad ari izskaidrojas, ko viņš domājis raksta sākumā minot, ka ne labprāt atstājis Kurzemi. Tēvijā viņu sagaida slavas un sekmju pilna dzīve, kad viņš 1680. g. Altdorfā bija nolicis vajadzīgos eksāmenus. Sevišķi jāatzīmē L. ražīgums medicīnas literatūras laukā. [...] Mirst 1733. g., tā tad lielā vecumā.

Rīga, 1924. g. augustā. A. Tentelis.

[...]

Šis tas ievērības cienīgs par Kurzemi

1. Jau pagājuši 12 gadi, kamēr ne labu prātu atstāju Kurzemes robežas, to zemi, kas man vismīļākā.

[...]

5. Kaut gan luteriski-evaņģeliskā ticība visā Kurzemē tagad ieņem pirmo vietu, tā kā pat senie viņas iedzīvotāji pie tās turas, tomēr līdz šai dienai vēl var daudzus redzēt, kuru sirdīs vēl šis tas palicis no propagāniskā. Tāpēc var novērot, ka daži slepeni pielūdz zināmus svētus kokus, un zemnieki, kas man tur uzturoties bija jau lielā vecumā, maz ko zināja no lūgšanām un no vispārējās ticības mācības, aizbildinādamies ar to, ka šos pienākumus viņi atstāj saviem bērniem, kā jaunākiem. [...]

7. Kamēr viņi strādā, tie nepārtraukti dzied un tiem ir paradums garāmgājējus no galvas līdz kājām apdziedāt ar turpat uz vietas izdomātu dziesmu. Viņu valodu, kura aiz vietas dažādības ir dažāda, tā jūrmalas iedzīvotāji lieto igauņu, citi atkal citu, sauc par latviešu un lai gan viņu skaita par loti barbarisku un tai nav gandrīz nekā kopēja ar kādu citu valodu un runā viņu arī noteiktā Kurzemes un Vidzemes daļā, tā tad ļoti šaurās robežās, tomēr apbrīnojami, cik piemērotas regulas viņu saista un cik reti viņā atronamas nepareizības. Bez tam viņiem izsmalcināta valodas gaume, tā kā vārdos un tonī rūpīgi izvairās no katra nelīdzenuma un asuma, stingri ievērojot labskanību. Tādēļ arī pie viņiem tik apbrīnojamas burtu maiņas, tā ka viens un tas pats līdzskanis tiek izrunāts te gaiši, te asi, te cieti, te citādi, tāpat arī patskaņi: te tie ļoti gari, te tikai gari, te īsi, te ļoti īsi.

[...]

8. Viņu apģērbs ir diezgan neparasts un daudz dažādāks nekā citā kādā Eiropas novadā. Tai ziņā abēju dzimuma latvieši dara vienādi, ka valkā no lūkiem pītus apavus, kurus sauc par pastalām. Sievietēm gandrīz visā Kurzemē ir tas kopējs, ka viņas nes platas misiņa jostas ar 3 vai 4 rindām baltu, gludu akmentiņu, kurus sauc par čūsku galvām un atrod gar jūrmalu; citas apmet ap pleciem baltu villaini, saspraustu uz krūtīm ar platu, apaļu alvas vai misiņa ripiņu, ko sauc par brēci; villaines galos skan zvārgulīši, tā ka viņu tuvošanos jau iztālēm dzird. Tikdaudz par latviešu raksturu, valodu un apģērbu.

[...]

13. Bet kā jau Dievs, visžēlīgais cilvēku dzimuma sargs, parasti dara, tā viņš arī bagātīgi apgādā šos nelaimīgos ar kažokādu apģērbu un ar malkas pārpilnību, ar to viņi var sargāt savu miesu pret gaisa nelabvēlību un uzturēt to veselu. Tādēļ pa ziemas laiku nakti un dienu kuras krāsnis. Zemniekiem maizes cepjamās krāsnis noder arī sildīšanai, jo uz viņām dažreiz tie guļ, cik to tur pavisam ir, visu nakti, tā kā tikko neizcep. Turpretim vācieši taisa krāsnis, kas mūsējām līdzīgas, tikai iekšpusē līdz pašai augšai izoderētas ar ķieģeļiem plaukstas biezumā; tāpēc tās apēd gan daudz malkas, bet uzglabā ilgi siltumu un bez kādas kaites uzņem iemestos apbrīnojama resnuma celmus. Ir tomēr cilvēks (viņu sauc „nammika"), kura pienākums starp citu ir visu nakti cauri pastāvīgi nomodā uzskatīt krāsnis, lai uguns neizdzistu vai citādi kā neizceltos ugunsgrēks. Viņu [kurzemnieku] guļamās telpas ir pašas pirtis, tādēļ ka citās vietās lielā aukstuma dēļ nav gandrīz iespējams gulēt. Tomēr dabūju zināt, ka piemist šādos dūmukambaros nav diezcik veselīgi. Pēc slavējama paraduma viņi nesedzās ar pēli, bet vai nu ar vilnas, vai zīda segu, kas dažreiz ir ar vates oderi.

[...]

15. Cik ziema ir gara un auksta, tik vasara īsa un īsta vasara, t. i. ļoti karsta, tā ka īsti nesaskan ar joku apgalvojumu: Kurzemē deviņus mēnešus ir ziema un trīs mēnešus auksts. Jo kad tur saule sasniegusi debesu vidu, tad sācējas tāds karstums, ka to neieradis cilvēks tikko var panest. Neraugoties uz to vietējie zemnieki, kad saulesstari visspiedošāki, pašā dienvidū augšpēdu un mutes atplētuši dažas stundas no vietas ar lielāko prieku krāc un gozējas saulē. [..] augustā no jauna liesmo krāsnis, un tas ir gandrīz nepieciešams. [...]

16. Šī zeme ir bagāta dažāda veida kustoņiem; un kas attiecas uz meža zvēriem, tad iršus (cervos) var atrast tikai lielkungu vapeņos, meža kazas un meža cūkas turpretim it nekur. Brieži (alces) ļoti lielā skaitā skraida pa mežiem, viņu gaļu lieto ēšanai ne zemas kārtas cilvēki; tā ir drusku cieta un grūti savārāma [sagremojama], bet turēta dažas nedēļas sālījumā, viņa pēc manas mēles sprieduma ir ļoti garšīga. Vai tiem bieži uzbrūk krītamā vaina, tā es nevarēju izzināt. Viņu āda nes tirgotājiem labu peļņu. Lāči še it kā bauda dzimtenes tiesības [...] Viņus ķer apmēram šādi: biezākos

mežos izrauga ceļu, ne galveno, bet malkas vedamo; viņu atzīmē ar kādu pazīstamu zīmi, kas lai atgādinātu neuzmanīgos garāmgājējus. Tad izmeklē 2 kokus vienu pret otru nelielā atstatumā, bet atstatu no abām ceļa sliedēm; ceļa vidū vajadzīgā kārtā un paslepus ar virvēm pie minētiem kokiem nostiprina šķēpu ar cilpām; pašu ceļu, lai viltība nekristu acīs, apklāj no virsas ar koku zariem. Pāri par šķēpu lācim sagatavo ēsmu no nosprāguša kustoņa; kad nu lācis droši un kāri pēc tās ķer, tad viņš kājām uz cilpām mīdams dara, ka šķēps ar lielu spēku iekustināts caurdur viņa sirdi un lācis pašrocīgi dara sev galu. Viņu ādas galvenā kārtā izlieto kāju segām un zirgu deķiem; uz viņām arī guļ. Pēc lāču gaļas, cik zinu, nav kārotāju.

17. Ar vilkiem ir tur visas malas pilnas. Kā saka, tur tai zemē cilvēks dažreiz esot cilvēkam vilks. Ziemas laikā vilki nereti uzbrūk veselos pulkos aitu laidariem, un ar savu kaukšanu piepilda visas malas, arī ceļotājiem ne vienmēr ir ļauts droši savu ceļu turpināt. Viņi [vilki] samaksā savus noziegumus ar ļoti vēlamās ādas sodu [...]

18. Zaķus var redzēt tik daudz, ka nezin vai uz vēršu tirgus ir vairāk mušu, kad suņu dienās viskarstākais laiks [...] Bieži redzēju zaķi pārdodam par vienu Vāczemes grasi. [...]

19. Domāju, ka Kurzemē dzīvo lapsas vairāk, nekā „lapsas" vāciešu starpā tai pašā vietā; jo pie viņiem godīgums nav rets putns, kuru pie mums, tuvāku mānīgai Francijai, sāpīgi meklējam kā melnu gulbi. Lūšus ķer mežos diezgan lielā vairumā, vairāk tomēr Lietavā, tāpat arī zināmu lapsas sugu, ko, ja nemaldos, sauc par daudzēdāju, tai gandrīz nav nekā kopēja ar hijenu, kā to apraksta. Stāsta, ka šis dzīvnieks, ja viņš pāri par mēru sarijies, uzmeklē divus pavisam tuvi stāvošus kokus un caur viņu starpu ar varu spiezdamies izspiež tikko norīto barību pa pakaļu ārā un no jauna uzliek sev darbu [pierīties]. Dzīvu šo kustoni man nav gadījies redzēt, bet cik varu spriest pēc ādas, kas tam skaista un iztur pat vissliktāko laiku, tad viņš nezin vai būs lielāks par lapsu.

(Vai tik te nav runa par āmriju, jeb tini, kas jau sen zudis gan dabā, gan ļaužu piemiņā? Ja neskaita vecus daudzesiešus, kas esot šo redzējuši pa ceļam uz Sudrabkalniem. Ja jau kaut kur Latvijā āmrija var patverties, tad tie ir Taurkalnes meži...)

20. Starp mājas kustoņiem pirmā vieta gan pienākas „kara zirgam". Kurzeme viņiem bagāta, bet salīdzinot tos ar ārzemju zirgiem, tie ir tikai nelaikā dzimuši kropļi. Jo viņi ir nedaudz lielāki par mūsu ēzeļiem (šo četrkājaino visā zemē neatradīs neviena), darbā tie turpretim ir loti izturīgi. Viens vīrs ar vienu zirgu un arklu apgriež tīrumu bez kādas palīdzības, ko mūsu zirgi maz gan padarītu. Taču arkla veids ir citāds un zeme pa lielākai daļai smilšaina. Kājas viņiem vai nu nemaz netop apkaltas, vai tikai priekšējās. Kurzemnieki ir bagāti ar mājlopiem, tā ka to var saukt par Holandes gaļas tirgu, tāpēc ka netik turpu vien sūta sālīto gaļu, bet pat pāri jūrai uz Angliju. Tomēr lopi ir mazi, bet neraugoties uz to ļoti pienīgi un ārkārtīgi lēti. Dažreiz vērsi pārdod par 5 valsts dālderiem un mārciņa ļoti garšīgas liellopu gaļas ir dabūjama par tikpat feniņiem. Miesnieku nav pilsētās, bet zemnieki apmēram divas reizes nedēļā ieved pilsētā dažādas sugas kautu lopu; taču pa lielākai daļai pilsētās katrs savā mājā kauj to, ko viņš grib savai uzturai. Lopu kūtis būvētas ar saprātību, vispirms lai lopiem būtu siltums aprakstītā aukstumā [...] Priekšpusē ir tik vieni vārti, vidū plašs pagalms, visapkārt riņķī pašas kūtis. Kad govis pārnāk no ganībām, tad tās sadzen pagalmā un agrāk nelaiž kūtīs, kamēr tās nav savus mēslus atstājušas un samaksājušas meslus ar pienu. Sviestu Kurzemē nemēdz kausēt, bet to iesālītu un ar izkaltētiem un pulverī saberztiem klingerīšu ziediem dzeltenu nokrāsotu nevien uzglabā paši sev, bet izpalīdz ar to arī ārzemnieku trūkumam.

21. [...] Aitas ikkatrs tur mājās cik tam iespējas. Ar vilnu netirgojas, bet no tās mēdz adīt cimdus un apakšbikses, ko tad no Kurzemes izved uz Lietavu un Poliju gandrīz neticamā vairumā. Cūku viņiem pietiekošā daudzumā, bet desas ir retas un nav tādas, kā mūsu. Dažreiz viņi piebāž tievas zarnas ar rīsiem, citrona mizām, sagrūstām rozīnēm un labi savirco un tad liek uz pannas. Lai gan šādas viņi ļoti ciena, tomēr man labāk gribas mūsu puses desiņas. Cūkas visvairāk pieprasa viņu žāvēto sānu un šķiņķu dēļ.

22. Tagad piegriezīsimies putniem. Iršu un mežcūku trūkumu ar uzviju atsver miriadi rubeņu, lauka un meža irbju, medņu etc. Tie ir ļoti lēti, tā kā man, to varu apliecināt, bieži vien palika nelabi, jo tos ikdienas cēla galdā. Par rubeņiem atzīmēju īsumā, ka tos ķer ar melnas drēbes izšūta rubeņa palīdzību, to viņi sauc par „ballavan". To piesien pie kāda bērza zara; zem koka gaida meijām segts paslēpies mednieks. Dzīvie rubeņi laižas kaislības dzīti pie neīstā biedra un tūliņ sajūt šautenes šāvienu; atlikušies gan aizlaižas, bet savā muļķībā drīz atgriežas, tā ka vienā dienā daudzus apmāna ar šo kara viltību. Ir arī balti rubeņi, melnie retāk sastopami un mazāki, bet garšas ziņā patīkamāki.

23. Vistu suga, kuru troksnis pilda pusmuižas, ir skaitā bagāta. Nereti esmu brīnījies, kā tādā aukstā klimatā var audzināt tītarus, lai gan atzīstos, ka par viņiem tiek arī ļoti gādāts. [...] zosis arī tai apvidū nav mazums, bet tās nes labumu vairāk vāciešiem, nekā kurzemniekiem. Kurzemē viņām spalvas citā laikā neplūc, kā tik pēc nokaušanas. Reiz devu padomu, lai pa vācu parašai viegli ar roku izplūc spalvas zem spārniem un no krūtīm, bet manu padomu saņēma smiekliem; pa to laiku spalvas pašas izkritušas lidoja pa gaisu līdzīgi sniegam. Stāstīja, ka kāda muižniece, kas šad un tad mēdza šādā veidā zosīm atņemt viņu apģērbu, visā zemē tādēļ tapa apvainota mantas kārībā un skopumā. Pīles un baloži nava gandrīz neko vērts. Medus ievākšana ir ļoti izplatīta un neko daudz neatšķiras no mūsu parašas.

24. Kā jūras, tā upju zivju pārpilnība ir ļoti liela, viņas ķer ezeros un upēs [...] Daugava ar devīgu roku sniedz visgardākos lašus [...] Dažos strautos mājo foreles un vēži [...] bez skaita. [...] Butes grezno galdu, pie tam Rīgas butes skaita par delikātākām par citām. Ūdeņos netrūkst arī zušu un līņu. Baltijas jūra sniedz stores zivis un doršus, no tiem pirmajo gaļa ir gandrīz vēršu gaļai līdzīga.

[...]

26. Ievākto labību tūliņ neieved šķūņos, bet sakrauj kaudzēs ar vārpām uz iekšu; tās tiklab ar savu apmēru, kas [...] atgādina zemnieku māju. Dažas no šīm kaudzēm četrkantainas (tās sauc par stirpām) augšgalā arī saraudamās gluži kā jumts. Šīs kaudzes vai gubas viņi tikai tad noved šķūņos, kad vēlas kult labību, dažreiz vēl tad, kad tās visu ziemu laukā nostāvējušas, tomēr bez kāda zaudējuma.

[...]

27. Šķūnī ievestu labību viņi sagatavo kulšanai papriekšu to izžāvējot. Tā kā mūsu zemes šķūņos klona sānus no abām pusēm ieslēdz kopiņu turētāji, turpretim viņu šķūņos (kurus sauc par rijām, no šejienes daži grib atvasināt Vidzemes Rīgas vārdu), var redzēt abās pusēs no apakšas kurināmas krāsnis. Pār šīm krāsnīm apmēram 2 pēdu augstumā ir kārklu pinums, kur uzliek žāvējamās kopiņas, pēc tam apakšā kurina uguni; izžāvēto labību kuļ ar spriguļiem, ko dara visvairāk naktī. Ar šādu žāvēšanu graudi netik vien pilnīgi izkrīt no vārpām, bet tā tiek arī izžāvēts liekais mitrums un kamēr vien graudus glabā klētī, viņi ļoti labi izsargās no tārpiem un pūšanas. Viņu labības glabātuves (kuras sauc par „Kleet") neatrodas uz mājas augšas zem jumta caurvēja vietā, labību arī nesaber, kā tas mūsu paradums, kaudzēs, kuras tad noteiktā laikā pārmaisāmas, lai aizkavētu sapelēšanu, bet gan kastēs (apcirkņos) vai no kārtīm sasistos aizgaldos uz klēts grīdas, kur tā uzglabājas vairākus gadus bez bailēm par saduzēšanu vai inzektiem. Šādā ceļā žāvētā labība nebūt neizdod mazāku vairumu miltu, tādēļ ka tik liekais mitrums ir atstājis graudus. Ļoti plaša ir tur arī griķu kultūra. Citas labības sugas ir tādas pat, kā pie mums.

28. [...] Linus un kaņepes audzina plašos apmēros. No kokiem viņi sagatavo lielā mērā potašu; tāpat arī sveķus, kā cietos (piķi), tā šķidros (darvu), pēdējo viņi lieto ratusmēra vietā.

30. Šo apskatījuši tagad paraudzīsimies, ko tiklab zemnieki, kā vācieši lieto barībai. Zemnieki pa lielākai daļai pārtiek no viegli samaltas griķu putras, tad arī no miežu putras, abas vārītas ar pienu, pa lielākai daļai sarūgušu, viņu liek galdā koka traukos; tāpat viņi ēd putriņas un visādu sugu sakņaugus. Ziemas laikā un sevišķi pavasara sākumā viņi ir vistukšākie, jo viņi ar saviem krājumiem, kamēr vien kas ir, apietas izšķērdīgi. Tad viņi lūdz pazemīgi kungus, lai aizdod labību, tā ka nenomirtu badā; bet līdz ko sāk dīgt pirmā zāle, tad zūd bēdas un rūpes un krunkas pierē. Zāli viņi ēd ūdenī vārītu līdzīgi lopiem. Katram savā mājā ir ierīkotas rokas dzirnavas, kuras griežot viņi pastāvīgi dzied. Miltos paliek klijas un pat vairāk kā collu gari salmi, taču no tādiem miltiem cep maizi un ja viņa patiesībā ņemot arī nav smalka, tomēr gardāka nekā to varētu ticēt un ļoti barojoša. Arī vācieši cep paši sev maizi, bet gan no miltiem, kas krietni izsijāti; maizes cepēju tur pavisam nava.

31. Nezinu, vai varētu pie zemnieku barības vielām pieskaitīt šņaucamo tabaku, jo tā viņiem ārkārtīgi patīk un bez tās viņi gandrīz vēl mazāk var iztikt, kā bez maizes. Pat apsveicināšanās veids pie viņiem ir tāds: kad zemnieks sastop ceļā otru zemnieku, tad katrs sniedz otram savu tabakas dozi; ja kāds to nedara, tad to uzskata par lielu nepieklājību. [...]

32. [...] bagātākie zemnieki un citi vācieši brūvē alu no miežiem un apiņiem, veselīgu un garšas ziņā patīkamu. To viņi pagatavo apmēram šādi: lielas mucas dibenā liek miežu mīklu, to pietiekošā vairumā pārlejot ar ūdeni; vārīti apiņi peld sevišķā kurvī mucā; ciemata pagalmā ir bedre, kurā kurinot uguni sakarsē akmeņus; kvēlojošos akmeņus iemet mucā, tādējādi izvārot alu. No tā rodas veselīgs dzēriens, pie kam ar akmeņiem atņem alum kaitīgo skābumu. Viņi vēl taisa tā saucamo alus sieru un šādā kārtā: liek govs pienu vārīties podā; pienam vāroties pastāvīgi pielej līdzīgu vairumu alus, tā ka podā beidzot paliek tikpat daudz šķidruma, kā sākumā bija ieliets piens. Tas nu ir diezgan patīkams dzēriens, ko bez kaites sniedz arī slimiem drudža slāpēs un karstumā. Medus ūdens ir kurzemnieku parastais dzēriens. Medus ir ļoti daudz, tā kā to dažreiz atrod cauros kokos. Medus ūdeni vāra divējādā veidā: viens ar savu ļoti patīkamo skaidrumu nebūt nepaliek spāniešu vīnam pakaļ, tas ir salds un reibinošs dzēriens; otrs krāsas ziņā sacenšas ar alu. Tomēr labuma ziņā Kurzemes medu pārspēj Lietavas, sevišķi tas, kas nāk no viņas pilsētas Kauņas.

35. Viņi pagatavo zupu no stāda – ursina branca [lāča ķetnas, akants], ko sauc tad par barču (Bartsch) un tur to gandrīz par panaceju [universālu ārstniecības līdzekli] dažādās slimībās. Ar šai līdzīgu zupu viņi virco it garšīgi ari gaļu un zivis. Ja nemaldos, tad viņi ņem izkaltētas akanta lapas, sagrūž tās pulverī, piejauc klāt maizes raugu tāpat pulverī sasmalcinātu un līdzīgā vairumā; šo pulveri nu tik ilgi vāra avota ūdenī, kamēr tas pieņem zelta krāsu. [...] Par gardumu viņi arī tur ēdienu, izgatavotu kaviāra veidā, ja nemaldos, no zivju ikriem. Ikrus viņi liek etiķī ar sāli maisītā un tā aukstus bauda ar lielāko kāri [...] No siļķēm arī taisa ēdienu – Rossul: siļķu gaļu tīra no asakām, sagriež smalkos gabaliņos un pieliek klāt: rutkus, sasmalcinātus saldus ābolus, olivu eļļu, sāli, etiķi, piparus. Pēc tam šo maisījumu uzglabā dažas dienas zināmā vietā, tā ka šī stipri smirdoša viela sāk pūt. Viņi to ēd un kāri bauda. [...] Sieru viņi pārlieku bauda un taisni tad, kad tas vecs un jau smird.*

36. Maizi cep katrs pats savās mājās, un ir atrodamas šai mākslā tik krietni ievingrinājušās sievietes, ka tās varētu gūt uzvaru pat par mūsu

* Domāts vietējais latvānis (Eiropas jeb Sibīrijas latvānis), ne tas briesmonis, kas tagad pie mums izplatās.

maizniekiem. Bez parastās maizes no rudzu vai kviešu miltiem [...] Vēl sastopama maize, ko sauc par saldskābu maizi, jo viņa ēdējiem no sākuma liekas salda, tad skāba. [...] Taisa ari ļoti patīkamu caurspīdīgu šķidrumu no dzērveņu ogām, ko tur lielā cieņā un pasniedz nevien kā desertu, bet dod dzert arī dažādās slimībās stiprināšanas nolūkā [...]

37. Kas vēl atliekas teikt, ir tas, ka kurzemnieki ļoti reti iet kājām, ari zemnieki vai nu jāj vai brauc ratos, kurus paši prot izgatavot tīri no koka, tā ka pie visiem ratiem kopā ar riteņiem neatrasi ne drusciņas dzelzs, vai ziemas laikā brauc kamanās. Arī tie, kas dzīvo pilsētās un baznīcai kaimiņos, tomēr labāk vēlas turp braukt, nekā iet kājām. No dabas viņi ir stipri, muskuļaini un veselīga izskata, taču drusku aukstas sirds. [...]

38. Pirtīs viņi mazgājas jo bieži, gandrīz katru septīto dienu. Te viņi nesēžas ūdenī, bet kāpj lāvā un noguļas uz muguras pa lielākai daļai kaili un lielākā mērā svīzdami. Turpat ir arī kalpone, kas sasietu bērzu zariņu slotu papriekš mērcē karstā ūdenī vai sārmā un tad ar to viegli vispāri sit lāvā vispirms uz muguras, pēc uz vēdera gulošus, ko sauc „pērties". Un tas nav nevienam par kaunu, jo tāda ir ieraša. Zemnieki, kad tie krietni sakarsuši, metas no pirts tūliņ līdz kaklam garām tekošā ūdenī [...] vai ziemas laikā vārtās sniegā un to dara pat 3 reizes no vietas, bez kādas kaites; šādā kārtā esmu pats redzējis drudzi aizdzenam. Latvieši tur pirtis svētas, kā jau agrāk teicu, tāpēc tais viņi ēdina dvēseles. Naktī priekš visu dvēseļu svētkiem, t. i. 1. novembrī, viņi noliek 4 līdz 5 ēdienus vai apmēram, pēc mājas tēva spējām uz pieklājīgi klāta galda, ticēdami, ka viņu nomirušo vecāku, dēlu un radnieku dvēseles tur ieradīsies un šo barību naktī baudīs; no rīta viņi to, ko dvēseles atstājušas, t. i. visu, kas bija galdā celts, paši apēd ar gardu muti. Tāda ieraša gan jau dažās vietās caur mācītāju centību ir izzudusi.

[...]

41. [...] Tos kurzemniekus, kas varbūt lasītu šīs rindiņas, Dieva Kunga pēc uzaicinu, ja es būtu kaut kur maldījies, lai ar vēstuli man to laipni atgādinātu; es gādāšu par to, ka tiek izlabots, kas citādi būtu. Jo esmu pūlējies nenogriezties no patiesības, kura mani vienīgi pilda.

Vēl nedaudz par kurzemniekiem 17. gs. varam uzzināt no Kelha (**Christian Kelch**) 1695. gadā izdotajā grāmatā **„Liefländische Historia** [...]".

Visa šī jaukā zeme ir no Dieva tā apdāvināta ar lieliskām lietām, ka tā var nebūt sliktāka par vairumu Eiropas valstu un provinču.

Kāzas viņi parasti svin augošā vai pilnā mēnesī. Kad viņi dodas uz baznīcu laulāties, viens no brūtgāna kalpiem jāj pa priekšu un ar kailu zobenu dzen visus nost no ceļa, kad viņi atgriežas mājās no baznīcas. Kad viņi ir salaulāti, viņi cenšas uzkāpt otram uz kājas, lai būtu noteicējs. Kad brūti ieved vīra mājā, viņai aizsien acis, iespējams, lai viņa neskatītos atpakaļ uz tēva mājām, bet tās aizmirstu.

Par jaunākiem laikiem varam lasīt Kurzemes provinces aprakstā, kas izdots 1805. gadā.

P. von Keyserling, Ernst von Derschau. Beschreibung der Provinz Kurland. Mitau, 1805.

Latviešu pārtika galvenokārt sastāv no lauku un dārzu augļiem, tādiem, kā kāposti un zirņi, no tā, ko viņiem dod ganāmpulks, vai īstenībā maizi, biezputru un pienu. Zemnieks gaļu daudz nebauda, un tikai sevišķos gadījumos, īpaši rudeņos un svētkos. Ganāmpulki nav lieli, un viņš liekos pārdod, lai apmierinātu citas vajadzības. Tāpēc zemnieks iekārto kāzas un ar tām saistītās svinības bagātajā rudenī un ziemā, kad viņam ir sava pārtika. Dažās vietās viņš nemaz nebauda zivis, izņemot siļķes, kas importētas no ārzemēm, un kuras viņam bieži jāpērk par dārgu naudu. Tās dažreiz ir viņa vienīgā ikdienas iztika. Viņa maize ir garšīgākā un barojošākā pasaulē. Vasarā un rudens sākumā kalpi pārtikā saņem biezpienu ar biezu kārtu grauzdētu kaņepju sēklu pa virsu koka traukā, ko viņi bauda ar apetīti kā garšvielu. Zemniekam, kas visos gadalaikos un smagākajos darbos dzer tikai ūdeni, neiztrūkstošs dzēriens ir alus un degvīns, ko lieto tikai svētdienās, ar maizi vai ar pīpes dūmu ēdiena vietā. Bieži vien tas ir krogā.

Latviešu apģērbs Kurzemē ir tik dažāds, ka nevar tik viegli nacionālo apģērbu aprakstīt.[**]

Daudzevieti, sarkanbiksi,
Nāc ar mani tecēties!
Kad tu mani notecēsi,
Es tev došu sav' meitiņu.

Un atkal Keizerlings.

** Tautasdziesmā, kas pierakstīta Secē, lasām par daudzeviešu apģērbu.

Zemnieku sievu (vīri dzied reti, biežāk, kad iedzēruši) dziedāšana ir oriģināla. Vasaras vakaros vairākas zemnieces nostājas ciešā lokā un dzied dziesmu, kas vairāk izklausās pēc gaudošanas nekā dziesmas, un, kura no viņām katra panta pēdējo noti spēj noturēt visilgāk, tiek slavēta kā vislabākā dziedātāja. Dziesmas ir brīvas kompozīcijas, tām nav mūzikas pavadījuma, un tajās ir runa par lietām, ko viņas grib nopelt vai slavēt. Tā viņas, piemēram, dzied par saviem īpašumiem, draugiem, mīļākajiem, sāncenšiem un citiem. Bieži vien izteiksme ir jautra. Vairākās vietās ir ieviesušās nelaiķa Stendera pārtulkotās vācu dziesmas, pie kurām nāk klāt vācu mūzika, bet tās nav tautasdziesmas.

Jāņu vakarus svin ar dziedāšanu un dejošanu, īpaši krogos. Dažviet kārtīs dedzina darvas mucas. Šķiet, ka tie ir tādi kā nacionālie svētki. Sievas un meitas greznojas ar vainagiem un lasa jāņuzāles, par kurām tic, ka tās ir veselīgas.

Arvien biežāki kļūst svētki, ko muižnieki organizē saviem zemniekiem ar plašu vērienu. Ēdieni, dzērieni, mūzika un dejas, dāvanas tiem, kas sevi parādījuši, un citiem par paraugu, apkūlībās tuvina muižniekus un zemniekus.

Mazās un šaurās telpas ar zemiem griestiem un maziem logiem, kas nav atverami, sliktais gaiss rada neizbēgamu iespēju epidēmiskām slimībām. Rudens un ziemas mēnešos karstums ir vislielākais, kad jāsasilda aukstumā un mitrumā nosalušie locekļi un jāizžāvē samirkušās drēbes. Vakaros tiek dedzināti skali, gaismekļu vietā, tāpēc valda mūžīga kaitīgu daļiņu dūmaka, ko gan dūmi padara mazāk kaitīgu.

Latviešu morālais stāvoklis

Par to var spriest no mazā nopietno noziegumu skaita. Gadsimtiem ilgi Kurzemē nebija policijas, bet sabiedriskā drošība tika reti pārkāpta. Centība, paklausība, viesmīlība, labvēlība ir rakstura iezīmes, ko var attiecināt uz šīs provinces latviešiem. Viņam vienīgi pietrūkst pienācīgas gudrības aprēķināt sekas. Rūpes par rītdienu viņus reti nomāc. Tāpēc rudens viņiem ir ļoti laimīgs laiks, bet arī viņu nelaimju avots. Šajā gadalaikā viņi dzīvo izšķērdīgi, parasti rīko iesvētības un kāzas, kas mēdz ilgt sešas dienas, šajā laikā notērējot lielāko ražas daļu, tāpēc pavasarī ir grūti un jāaizņemas no pagasta klēts.

Dzeršanu droši var pieskaitīt latviešu morālajiem trūkumiem. Bet, ja ņemam vērā smago klimatu, kam latvietis pakļauts darbu laikā, rudenī un ziemā, vieglo un vienkāršo pārtiku, kas sastāv no graudiem un dārzeņiem, bet dzēriens tikai no ūdens, tad šī vaļība nav attaisnojums, bet vājība. Kurš gan šajā pasaulē neaizdzen vājību ar mākslīgiem līdzekļiem, un kāpēc gan latvietis šīs tiesības neizmantotu?

Kartupeļi*

Kartupeļus, ko zemnieki vēl ar degsmi un panākumiem neaudzē, kā to būtu pelnījuši šie cēlie augļi, nav iespējams pārslavēt kā maizes aizvietotājus neražas gados. Šo augli, ko var salīdzināt ar maizes koku, parastais cilvēks sāk lietot.

Kartupeļu raža bieži ir liela, un zemnieki pārliecinās, lai gan lēni, par daudzajiem labumiem, ko šis cēlais auglis sniedz. Kartupeļi daļēji aizvieto maizes trūkumu, no tiem var gatavot ļoti barojošu maizi.

Tikai galvaspilsētas Jelgavas tuvumā dzīvojošie zemnieki, kam ir augstāks kultūras līmenis, vairāk cenšas izkopt savus dārzus, audzē galvenokārt tādus dārzeņus, ko var ar labiem panākumiem pārdot galvaspilsētas tirgū. Gadalaikos, kad dārza augļi ir retums, tirgū (Jelgavā) var katru dienu sastapt vietējo fermeri ar sakņaugiem, kas tiek pārdoti mazā daudzumā. Šajā laikā par mēriņu kartupeļu, kas satur ne vairāk kā 5 līdz 6 kartupeļus, jāmaksā 1 vērdiņš jeb 2 1/2 kapeikas, trīs burkāni par to pašu cenu, kāposti 3 galviņas par 1 marku jeb 5 kapeikām. Kad piedāvājums pieaug, rudenim tuvojoties, cenas krīt. Tad kartupeļus var nopirkt par 4 rubļiem pūrā, kāpostus par pusrubli šokā (60 galviņas).

Viena no populārākajām grāmatām, kurā var vairāk uzzināt par latviešu zemnieku dzīvi 19. gs. un agrāk, ir Johana Kola **Die Deutsch-russischen Ostsee Provinzen; oder, Natur- und Völkerleben in Kur-, Liv- und Esthland. Dresden und Leipzig, 1841.**

Johans Georgs Kols sešus gadus bija darbojies kā skolotājs Kurzemē, tāpēc viņa vērojumi nav steidzīga ceļotāja piezīmes. Ieskatīsimies šajā grāmatā.

Nekas nav salīdzināms ar slaido egļu un priežu mežiem [...] Kurzemē. Protams, gadsimtiem ilgā lielā koku izmantošana degvīna destilēšanas krāsnīs, pirtīs, mājās [...] ir aprijusi daudzus mežus, un šur un tur dzird sūdzības, ka daba nespēj tik ātri atražot, ko cilvēks notērē ar pārmērīgu steigu. Man par pārsteigumu atradu, ka jau vecais Kelhs, kas savu Livonijas vēsturi publicēja 1695. gadā, runā par mežu izpostīšanu, kā par parādību, kas šajā zemē ir novērota un nožēlota jau ilgu laiku.

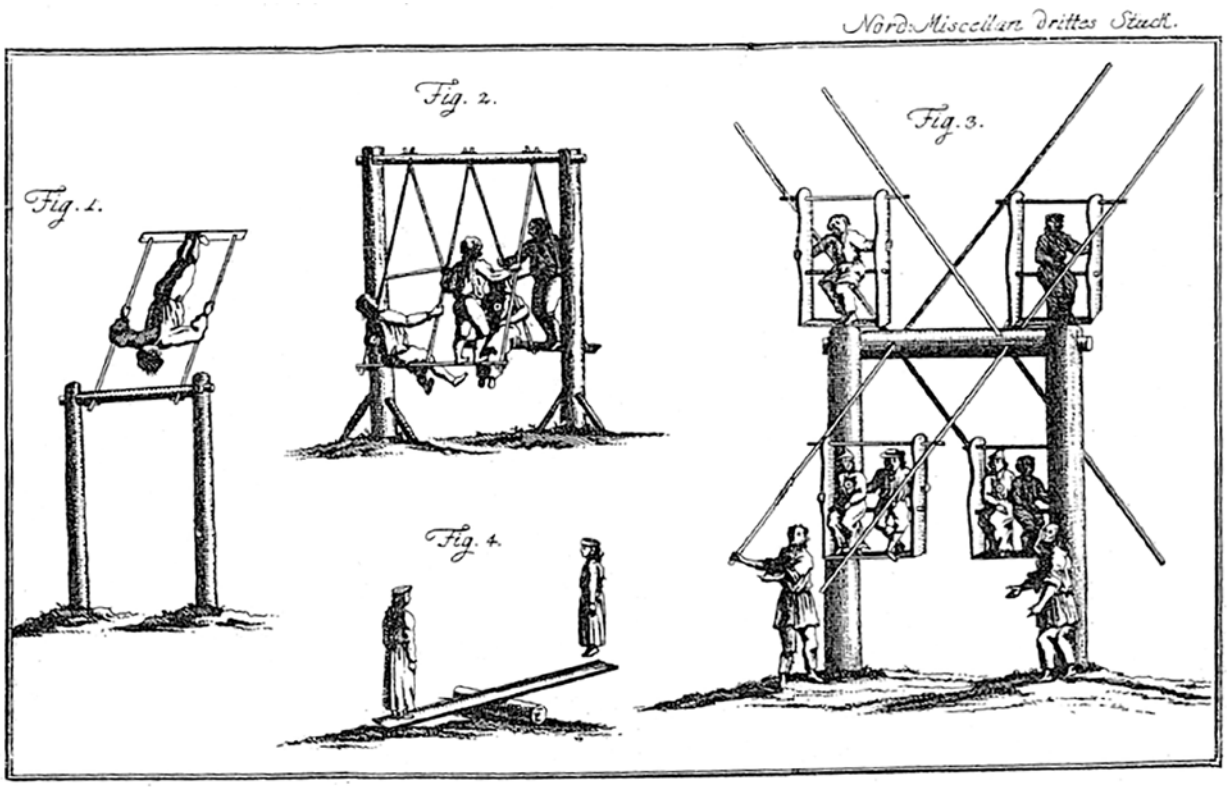
Visdīvainākā parādība, ko novēro dažādās muižās, ir lielā atšķirība uzvedībā un apģērbā. Ir grūti noticēt, ka tam pamatā ir ilgstoša dzīvošana vienā vietā.

Kols gan norāda, ka muižnieki centušies nepieļaut zemnieku precēšanos ārpus muižas robežām.

* Lasiet par kartupeļiem arī „literariskajā" pielikumā

Daudzi, kas rakstījuši par Kurzemes senatni, min vienu latviešu vājību…

Zemnieku svētki – Jāņi, Mārtiņi, Katrīnas, Ziemsvētki. Pavasarī ilgāku laiku ir šūpoles, ziemā ar ūdeni nolieti slīdkalniņi. Visilgākie ir šūpoļu prieki, kam nododas visu vecumu zemnieki, jo sevišķi jau jaunatne. Gandrīz pie katra kroga vai mazāka ciema, kā arī pie atsevišķām mājām ir šūpoles. Šūpoļu konstrukcijas daļēji aizgūtas no krieviem un vāciešiem. 1. un 2. attēls – igauņu šūpoles. 3. attēls – krievu šūpoles. 4. attēls – šūpoļu dēlis.

[August Wilhelm Huppel, Kurlands alter Adel [...] (Der nordischen Miscellaneen drittes Stück), Riga, 1741.]

Kāds ceļotājs tā apraksta vienu no viņu vienkāršajām izpriecām

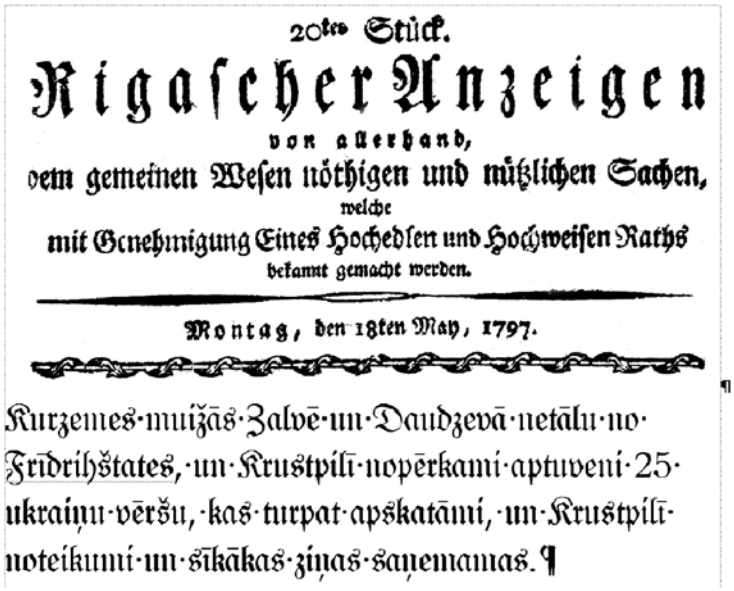
Pie katras mājas, kurai mēs gājām garām, bija viena neiztrūkstoša piedeva – šūpoles; un zemniekus varētu pareizi iedalīt divās daļās – tie, kuri šūpojas, un tie, kas gaida uz šūpolēm. Es redzēju garāmejošu māti ar bērnu pie krūts, ar kārām acīm veroties kārdinošajā aparātā. Tajā brīdī vieta atbrīvojās un, atdevusi bērnu paturēt citai, viņa skrēja atdoties šūpolēm. Meitene, kas apkalpoja pie pusdienu galda, pa logu ieraudzīja, ka atbrīvojušās šūpoles, izlikās, ka viņu kāds sauc, un tūlīt pameta istabu. Es redzēju, kā viņa metās pāri ceļam uz šūpolēm, un pēc trim vai četriem lidojumiem gaisā viņa apmierināta atgriezās. Vīrieši šūpojas, stāvot uz sēdekļa, dažreiz vairāki uzreiz, sievietes to dara sēdus stāvoklī.

[T. Milner. The Baltic. London 1854]

VAJAG TIKAI RAKT (MEKLĒJIET RAKSTOS)

Sākam ar 1797. gadu

Turpināsim meklēt rakstos, un atradīsim arī vienu no senākajām ziņām par Daudzevu.

20ter Stück.

Rigascher Anzeigen

von allerhand,

dem gemeinen Wesen nöthigen und nützlichen Sachen,

welche

mit Genehmigung Eines Hochedlen und Hochweisen Raths

bekannt gemacht werden.

Montag, den 18ten May, 1797.

Kurzemes·muižās·Zalvē·un·Daudzevā·netālu·no·Frīdrihštates,·un·Krustpilī·nopērkami·aptuveni·25·ukraiņu·vēršu,·kas·turpat·apskatāmi,·un·Krustpilī·noteikumi·un·sīkākas·ziņas·saņemamas.¶

Šis Rīgas avīzes sludinājums var nedaudz samulsināt. Kur te radušies ukraiņu vērši? Skaidrojums izrādās vienkāršs – vērši nav no Ukrainas, parasti šos ukraiņu vēršus ieveda no Lietuvas un Baltkrievijas, lai uzbarotu ar degvīna brūžu atkritumu – šķiedeni, bet pēc tam realizētu gaļai. Cik ilgā laikā vērši no Ukrainas varēja nokļūt līdz Daudzevai, atliek vien minēt...

Ticiet vai neticiet, bet drīz pēc tam Daudzeva iekļūst pasaules tehnikas vēsturē! No 1816. līdz 1855. gadam Tērbatas universitātes profesora Frīdriha Georga Vilhema Strūves vadībā notika ģeodēziskā loka mērīšana no Norvēģijas līdz Melnajai jūrai, un viens no šī grandiozā pasākuma mērījumu punktiem bija Daudzesē, Dziedātājkalnā. Lai saskatītu torņus Pil(s)kalnē un Arbidānos, bija jāuzceļ līdz 48 m augsts tornis. 2011. gadā ar radiolokācijas palīdzību šī torņa akmens pamati ir atrasti, bet izrakumi pagaidām nav veikti.

Kad 1822. gadā sāk iznākt „Latviešu Avīzes", Daudzevas vārds tur parādās regulāri.

Latviešu Avizes

Ar augstas ieviešanas-Kumisiones ziņu un novēlēšanu.

Nr. 1. Cetortdienā tanī 5tā Janvar 1822.

Jelgava, 2trā Janvar.

Ta augsta Ieviešana-Kumisione tam grāmatu spiedetajam Steffenhagen un Lestenes mācitajam Vatson, uz viņu lūgšanu atbildejusi: ***Ka viņiem esot vēlēts, apakš augstas Ieviešanas-Kumisiones uzraudzišanu, Latviešu Avizes sarakstīt un iknedelā vienu lapu rakstos iespiest.*** *Pēc šīs augstas un cienigas novēlešanas viņi ar šo lapu šo jaunu lietu iesāk un uzņem, bet papriekš ar saviem gōdigiem lasitajiem, īsos vārdos, vaijag aprunaties.*

Mēs gribam Latviešu zinašanas vairōt, dažas ziņas no klātenes un no tālenes atnezdami, dažu labu padomu dodami, dažas gudribas izpaudedami, ir brīžam pasmiedamies ko labu mācīt un tā cik spēdami piepalīdzēt, pie araju ļaužu prāta cilāšanas un labklāšanas. Voi šī mūsu sirds apņemšana izdarama būs jeb ne, voi mūsu Avizes lapiņas Latviešiem patīkamas būs jeb nepatīkamas, to ne zinam uz priekšu; tie augļi un tā svētiba pie visiem cilveku darbošanām no augšenes jagaida. Tas cilveks uzņem savu ceļu, bet Dievs vien pašķir viņa gājumu. – Par to vien īsti zinam, ka Latviešu tautu un Latviešu valodu no sirds mīļojam, tā kā vecais Stenders un vecais Stefenhagen, kas nu abi pie Dieva, tos mīļoja.

Ja kāds Daudzevā mācēja lasīt, varēja uzzināt cenas Rīgas tirgū.

Naudas, Labības un Preču tirgus uz placi. Rīgē tanī 4tā November 1822.

	Sudraba naudā			Sudraba naudā	
	Rb.	Kp.		Rb.	Kp.
3 rubuļi 74 3/4 kap. papīru naudas ģeldēja	1	–	1 pods tabaka tape maksāts ar	1	–
5 rubuļi papīru naudas	1	33	1 pods sviesta -"-	2	10
1 jauns dālderis	1	34	1 muca siļķu, priežu mucā -"-	6	10
1 pūrs rudzu tape maksāts ar	1	15	1 muca sarkanas sāls -"-	7	–
1 pūrs kviešu -"-	1	70	1 muca rupjas baltas sāls -"-	5	–
1 pūrs linu-sēklas -"-	3	50	50 graši ir vaŗa jeb papīres rubuls un vaŗa nauda stāv ar papīres naudu vienā maksā.		
1 pūrs kaņepu-sēklas -"-	1	30			

[Latviešu Avīzes Nr. 45, 9.11.1822]

Dažādas sludināšanas

Zittas sluddinaschanas.

Eeksch tahm tai Leelmahtei wirstenei Subow peederigahm Nerretas muischahm daschi krohgi eeksch Daudsewas un Nerretas no Jahņeem schi gadda us arrenti irr isdohdami. Tee kam tihk us arrenti ņemt, par to eeksch Daudsewas pee Brunnow kunga un eeksch Nerretas pee Huhn kunga warr peeteiktees, kur wiņņi plaschaku ziņņu dabbuhs.)

[Latviešu Avīzes Nr. 8, 2.5.1826]

Zittas sludinaschanas.

Kad tee krohgi un tahs sudmallas to muischu Nerrete, Salvene un Daudzewas, kā arri tee Ruhndales muischu krohgi no Jahņeem 1832 us trihs gadeem us renti isdohti, un radehļ teem wairaksohlitajeem torgi noturreti taps, prohti: Ruhndales muischā 9tā Janwara preeksh pussdeenas; Salvenes muischā 12tā Janwara preeksch pussdeenas, un Nerretes muischā 15tā Janwara preeksch pusdeenas – tad tas caur scho tohp zinņams darrihts, ka tee, kas schahs rentes gribb usņemt, ne ween us tahm noliktahm deenahm ar sawahm sohlischanahm un pahrsohlischanahm tur peeteiktees, bet arri vissas waijadzigas zinņas no tahm us renti isdohdamahm leetahm pee tahm muischas waldischanahm warr dabbut.

[Latviešu Avīzes Nr. 50, 10.12.1831]

No Liel-Zalves pagasta tiesas top visi pie Liel-Zalves un Daudzevas muižas piederigi pagasta ļaudis, kas uz pasēm citur dzīvo, uzsaukti, līdz 1mo Merc š. g. , dēļ jaunas uzņemšanas iekš tas reviziones, sev še ar priekšrakstītām liecībām pieteikties, citādi viņi kā nezināmi iekš tiem jauniem reviziones ruļļiem taps ielikti.

Liel-Zalvē, 24tā Janvar 1834.

XXX *Bērtlan, Rein, pagasta vecākais.*
Ernst Grosset, pagasta tiesas skrīveris.

[Latviešu Avīzes Nr. 7, 15.02.1834]

1836. g. Daudzevas draudzē ir 33 saimniecības, 788 iedzīvotāji.

[Das Inland Nr.6, 10.02.1837]

1839. gadā Zalves-Daudzevas draudzē [pret bakām] nepotēti palikuši 47 bērni.

[Das Inland Nr. 36, 6.9.1839]

Sludināšanas

Tie pie Liel-Zalves un Daudzevas muižas piederīgi krogi, proti: Liel-Zalves un Daudzevas muižas baznīcas-krogs, Smeltana, Zīles, Pulķu un Akmiņakrogs, taps no Jāņiem 1841 uz arenti izdoti. Kam patiktu šos krogus uz arenti ņemt, lai 27tā Janvar 1841 Liel-Zalves muižā pieteicās; klātākas ziņas dod Liel-Zalves muižas valdīšana.

[Latviešu Avīzes Nr. 3, 16.1.1841]

No Daudzevas pagasta tiesas top visi tie, kam taisnas prasīšanas būtu pie tā nomiruša Daudzevas saimnieka Rukmaņu Jāņa Upe, un pie tā saimnieka Upenieku Mārtiņa Palsan, kas savas mājas nespēcibas dēļ atdevis, un pār kuŗu mantām paradu dēļ konkurse spriesta, uzaicinati, divu mēnešu starpā pie šīs pagasta tiesas pieteikties, jo vēlāk nevienu vairs ne klausīs.

Daudzevas pagasta tiesa, 6tā Jūni 1841.

XXX *Vēsit Brenc Ozol, pagasta vec.*
Ernst Grosset, pagasta tiesas skrīveris.

[Latviešu Avīzes Nr. 25, 19.06.1841]

Cita sludināšana.

Tanīs tai grāfa gaspažai Šuvalov piederīgās muižās, Neretā, Liel-Zalvē un Daudzevas var par Jāņiem 1842 vēja- un ūdens-sudmalas un krogus uz arenti dabūt. Kam patiktu šīs vietas uz arenti ņemt, lai tālabad 6tā April š. g. Liel-Zalves muižā laiku priekš pusdienas sanāk. Klātākas ziņas var jau agrāki tiklab Liel-Zalves muižā, kā arī pie apakšrakstītā dabūt.

Landmarschall v. d. Howen.
[Latviešu Avīzes Nr. 7, 12.2.1842]

Vai ievērojāt? Neretā, Lielzalvē, bet ne Daudzevā: Daudzevas!

KO RAKSTĪJA AVĪZĒS PIRMS 150 GADIEM

Pirms 150 gadiem lasītpratējs varēja abonēt trīs latviskas avīzes, par kurām skolā māca: jau zināmās „Latviešu avīzes", tad vēl „Pēterburgas avīzes" un „Mājas viesi". Par Daudzevu tajās pagaidām neizdevās neko atrast, bet ieskatīties to saturā un valodā ir vērts.

Latweeſchu Awiſes.

47. gaddagadjums.

No. 45. Treſchdeenâ, tannî 6. (18.) Nowemberî. 1868.

Latweeſchu Awiſes lihdſ ar ſaweem peelikkumeem makſa 1 rubli ſudr. par gaddu. Kas uſ ſawu wahrdu apſtellehs 24 eksemplarus, wehl weenu dabbuhs klaht parwelti. Ja-apſtelle: Jelgawâ Latw. awiſchu nammâ pee Janiſchewſki; — Rigâ pee Dankêl Minnus, teâtera un wehwera eelas ſtuhrî, pee ſw. Jahņa baſnizas jaunaka mahzitaja Mueller un pee Dr. Buchholtz, leelâ Alekſander-eelâ Nr. 18. — Wiſſi mahzitaji, ſkohlmeiſteri, pagaſta walditaji, ſkribweri un zitti tautas draugi teek lubgti, lai laſſitajeem apgahda jo apſtellešchanu. — Redaktora adreſſe irr: „Paſtor Bierhuff, Schlok pr. Riga."

Politikas pārskats

Eņlandē *daudz sievieši ar varu vēl grib panākt, ka viņām ļauj līdzstimmēt un līdzrunāt iekš valsts lietām. Kamēr vīrišķiem pupa nau, ar ko bērnus zīdināt, tamēr sieviešiem būtu jāpaliek pie sava amata un nebūtu jājaucās vīriešu padarīšanās.*

Bismarks *slimāks bijis, ne kā ļaudis doma un tagad vēl esot tik vājš, ka labprāt pavisam gribējis atkāpties no saviem augstiem amatiem un darbiem, bet talab' to neesot darijis, ka savu vecu, mīļotu ķēniņu negribējis aphēdināt. Tad viņš vēl savā muižā būšot palikt un atpūsties, cik ilgi tik Berlīnē bez viņa vēl varēšot iztikt. Bismarks iekš tiem beidzamiem gadiem tik pārliecīgi ar darīšanām bijis pārdzīts, ka tas ierasts darbs un amats viņam palicis tīri riebīgs, un ka viņam tagad esot tas lielakajs prieks it klusam dzīvot savā muižā un tur darboties ar zemkopību un ar medīšanu.**

No ***Berlines****, 29. okt. (10. nov.). Šurp ta ziņa atnākuse, ka viņu godība, Krievuzemes Ķeizariene uz Peterburgu atpakaļreisodama** tanī 17. Novemberī atnākšot Berlinē.*

Breslavas *pilsētā, Vāczemē, radījuši lietu izrādīšanā šo vasaru „adīšanas mašīni", kādu vēl tik pilnigu un lielu nau redzejuši. Šī mašīne adot uz abām pusēm un katrā pusē esot 50 adatas tā, ka vienā pašā minutē varot mest 6000 valgus. Tādēļ nau nekāds brīnums, ka ar šo mašīni vienā pašā dienā 36 pāŗus zeķes varot noadīt. Un mašīne pate esot maza no izskates, kas pie galda pieskrūvejama un uz visādu vīzi nostellejama, ka ar to var adīt visu, ko vien grib, kā: lielas un mazas zeķes, šalves, dažādus lakatus sieviškiem, deķus, krēslu un zōfa spilvenus, bērbu drēbes, bērnu kurpes un cimdus un daudz citas lietas.*

* Vai ceļā uz Zalvi, lai pamedītu kopā ar grāfu Šuvalovu, viņš iegriezās arī Daudzevā?

** Reisoja no Odesas ar līkumu caur Eiropu.

==========

Redakcija, kas tikai uz šo pusgadu bija uzņēmusēs Peterburgas avizes apgādāt, tagad dod zinamu, ka uz nākošu pusgadu šīs avīzes vairs neiznāks.*

==========

Ārzemēs

Dienvidus-Amerikā nu Braziliešu un Paragvieši stipri vien sataisās viens pret otru uz niknu karošanu. Braziliešiem par paligu piestājas ari Argentinas valstis. Paragviešiem līdz šim gan diezgan kaŗošanā veicās, bet uz priekšu tiem patiesi grūti nāksies pret daudz pārākiem spēkiem turēties.

Par zemkopibu Japanā
(Beigums.)

Japanieši sūdo priekš katra sējuma un papuve viņiem nemaz nav pazīstama, tapēc viņi ari katra gada mēslu krājumu brūķe tā, ka viņš lai iztiek priekš visiem laukiem: tas ir iespējams tik pie kopšanas rindās un pie zemes mēslošanas tik ap iesētiem graudiem.

Japanietis nevaretu izbrīneties vien un nosauktu mūs par ļoti neprātigiem zemes kopejiem, ja redzetu mūsu salmaiņus mēslus un viņu izšķērdedamu izmētašanu pār visu mēslojamu lauku.

Pilsētas mēsli (t.i. visvairak ļaužu pameti) netop neka skunstigi pārvērsti par guano jeb pudretu; kā viņi ir, savā dabigā izskatā un būšanā, tā tie katru rītu un katru vakaru tek aizvesti no pilsētām uz ciemiem, lai pēc kāda laika atkal atgrieztos uz pilsētām atpakaļ voi pupu, voi svikļu jeb citā kādā izskatā. Rītos agri tūkstošiem laivu peld pa pilsētu kanaliem, smagi pielādetas ar mēslu toveriem, un aiznes tos uz visām pusēm. Šis ir tas īstais pasts priekš mēslaju pārvešanas, kas taisni noliktā laikā atnāk un aiziet, un nevar liegties, ka par ornieku pie tāda pasta būt, ir diezgan mociba. Vakarōs jūs satiekat gaŗas rindas ciemu araju, kas rītos atnesa uz pilsētu zemes augļus un uz mājām iedami nes divus spaņņus ar nestavām, pilnus ar mēsliem tanī frišā nepārvērstā izskatā, kādā viņi mēdz būt atejamās vietās. Ores, kas no 50 jeb 60 jūdžu tāluma uz galvas pilsētu aizveda sava gabala fabriku izstrādajumus (zīdu, elju, laķieretas preces), atpakaļ braukdamas ir piekrautas ar spaņņiem un groziem ari pilniem mēslu; bet pie tādas pārvešanas rūpējās ņemt tikai cietus pametus.

* Tāpēc arī 1868. gada avīzi nevaram piedāvāt.

Zemenes

Zemeņu ogas tagad Parizā ļoti cieni, tās palīdzot cilvēku miesai pret dažādām vājībām. Kāds aptieķeris Parizā dod zinamu, ka ar zemeņu ogām izsdziedinaja reumatismu. Pazīstams ir ari tas notikums, ka senak lielais botaniks jeb stādu pratnieks Linnē no neviļu baudija zemeņu ogas un tas caur to atvieglinaja savu slimibu – podagru. Pēcak viņš vēl baudija zemenes un arvien labojās, kamēr beidzot pavisam no savas vājibas izveseļojās.

Krokodils

Marseļas zvēru dārzā iztapa krokodils no sava sposta ārā. Brīvību juzdams viņš skraidija visapkārt pa dārzu un sakoda daudz mazaku zvēru, sevišķi lielu postu taī dārza daļā padaridams, kas priekš dažadiem putniem bija ierikteta. Dārza uzraugs ļoti izbijās. Briesmigu zvēru atpakaļ savā spostā iedzit nebij ne kā iespējams. Te piepeši tam šāvās laimigs padoms prātā. Viņš nolaida visus dārzā ietaisitus ūdeņa dīķus un kanaļus un atstāja tikai to ūdens krājumu savā dīķelī, kur elefantu dzirdija. Krokodils bez ūdeņa nevar iztikt un tadēļ viņš elefanta dīķi uzmeklejis iegāja še dibinā. Pēc tam izlaida elefantu. Šis pie sava ūdeņa nācis tūlīt manija viņā ienaidnieku, bāza savu snuķi ūdenī, apkampa ar to krokodila rumpi un svieda krokodilu it labi augstu gaisā. Krokodils krita zemē uz muguru un pārlauza muguras kaulu.

Rīgā, kaļķu ielā, pie citureizejiem smišu vārtiem, tai jaunā G. Minus kunga namā, tiek šinī gadā, tā kā līdz šo laiku ikkatrā gadā, iekš vairuma un mazuma pārdotas tās īstenas Estreiķeru jeb Steiermarkas zemes izkaptes, gan gaŗas un īsas, gan taisnas un līkas un aridzan tās patentes jeb kauseta tērauda izkaptes ar zelta rakstiem aprakstitas, kuŗas vēl asakas un sīkstakas, ne kā visas citadas izkaptes, tā aridzan vēl atvasu, Estreiķeru un Prūšu visu gaŗakas labibas izkaptes.

No bildes skaidrs, ka tas nebija vis enģelīšu, bet *English* veikals.

Karl Eusler'a

Jauns vīna pagrabs Rīgā

ir atvērts iekš ta jauna „de Chey" kunga nama; tas nams ir tas pirmais tiem lauceniekiem, kuŗi no Peterburgas Ārrigas Rigas pilsatā ienāk par labu roku, un tiem kuŗi no Daugavas caur kaļķu ielu uz Peterburgas Ārrigu aiziet, tas pēdigais nams par kreisu roku, un itin viegli atronams, jo šis vīna pagrabs ir J. Redlich Engelīšu Magazīnei tiešam pretim.

Es pārdodu iekš sava jauna vīna pagraba visadus Vāczemes, Ungaru, Francužu un Spaniešu vīnus, kā aridzan rumu, porteru, francbrandvīnu un visus citadus iekš gruntiga vīna pagraba piederigus dzērenus par īsteni mērenu maksu; andelmaņi un krodzenieki, kas preci priekš pārdošanas vairumā ieperk, dabon visadu preci vēl par lētaku maksu. Šādu ziņu izlaizdams lūdzu es ik vienu draugu, mani iekš mana jauna vīna pagraba apmeklēt un uz tam palaisties, ka ikkatris pirceis ar manu izdarišanu pilnā mierā būs.

Karl Eusler.

Būtu mans vec...vectēvs vienu ungāru tokajieša pudeli nopircis un malā nolicis, šodien par to jaunu mersedesu varētu dabūt!

No Pēterburgas. *Savā laikā jau stāstījām, ka no mūsu augsta Ķeizera izgāja tas padoms, ar citām valdīšanām par to nospriest, ka tās nevaijadzīgas sprāgdamas lielgabalu bumbas tiktu pie malas liktas un t. pr. Pēcāk dzirdeja, ka šinī rudenī komisione saiešot kopā Pēterburgā, kur to gruntigi izmeklēšot un pār to nospriedišot. [...] Varam gan cerēt, ka šī sanākšana bez labiem augļiem nepaliks.*

No Odesas. *Šejenes kopmaņiem un andelmaņiem uzgājušas bailes caur to, ka starp tām vecām 50 rubļu šeinēm atrodās dažas viltigas, kas caur to izrādās, ka ļaudis iet tās vecas izmīt pret jaunām, tur par tādām viltīgām, zinams, nenieku nedabū.*

No Ēstreiķu valstes. *Še valdīšanai vēl arvien papilnam darba ar saviem pretigiem jeb dumpigiem pavalstniekiem.[...] Nemierigi Čēki Bēmijā, kas valdišanas pavēlēšanām buntējās preti un ari žīdus vaijaja, ir nolikti zem kara valdišanas jeb aplēģeretu kārtā un nu tiem jāturās rāmi, ja negrib, ka kara-tiesas tos lai soda.*

No Romas. *Vecajam pāvestam veseliba atkal paliek šaubiga. Stipri reiboņi un ģībons tam bieži uszākot. Pāvests atsaucis to dokteri Malagoda vārdā, kam viņš visvairāk uztic un tas teicis, ka ta slimiba neesot nekāda bailiga. Vecam kungam ar diezgan bēdu un sirdēstu virsū mācās, kas ari viņa mūžu paīsina.*

No Spanijas. *Spanijā tagad visas vecas guberniju un pilsētu tiesas (Juntas) ir noceltas un jaunas ietaisitas pēc tādas vīzes, kā šie laiki paģēr un pagaidu valdīšana strāda ar likumu došanu arvien jo projam.[...] Pār Kuba salu stāsta, ka tur esot dumpinieki vēl arvien kājās un gribot no Spanijas atkāpties, bet nekas par to vēl nav skaidrībā.*

No Rīgas. *Savāda vasara mums bijuse*, savāds ar tas rudens. Karsta un sausa bij vasara, drēgns un lēns rudens, par ko Dievam sirsnigi jāpateic, jo mājas lopiņi, kam baribas maz vien dabuja sagādāt, tagad vēl arvien var iet ganos un to mazumu baribas aistaupīt uz garo ziemu.*

Latviešu teateris Rīgā. *Pagājušā svētdienā tika Rīgā jau otru reizi Latviešu valodā teateris jeb kumediņš spēlēts. No Latviešu sieviešu biedribas apgādāta tika teatera spēle turnhalles namā noturēta. Turnhalles zāle ar skatitajiem bij kā bāztin piebāzta un to uzskatot tautas mīletajiem sirds it sevišķi tika aizgrābta. Jo iz šādas sapulcēšanas varam redzēt, ka Latviešu krūtīs jauns un spēcigs gars mājo. [...] Te, tie puskokalēceji, kas savu mēli uz vācu vīzi ar makti lauza, var mācīties, ka tas nekāds kauns nav, dzimtam Latvietim būt, un ka tikai melot, vilt un nekārtīgi dzīvot ir kauns.*

Atbildedams redaktērs A. Leitan.

* nu gluži tāpat kā šogad

Varam tikai minēt, vai kāds Daudzevā šīs avīzes lasīja... Bet – vēl pirms gadiem piecdesmit Daudzesē varēja atrast ne tikai 1825. gada Bībeles (no kurām daļa bija arī vēlāk „driķētas"), bet arī agrākas grāmatas un pat Glika Bībeles otro izdevumu. Skauģi var teikt, ka tās atceļojušas pūrā ar kādu meitu, kas ieprecējusies Daudzesē, bet gluži tumsībā jau mūsu senči nedzīvoja.

Zemnieku zirgu skriešanās

Rīgas rikšotāju biedrība pēdējos gados izrīko pa divām braukšanām, pie kurām pielaiž bez kungu zirgiem arī zemnieku zirgus. Citās ziemās šāda skriešanās likās zemniekus mazāk interesējot, nekā šoziem.

[...]

Šoziem rikšotāju biedrība bij izrīkojusi zemnieku zirgu skriešanās 4. un 11. februārī; 4. februārī pie skriešanām piedalījās 13 [...] zemnieku zirgi.

[...]

Šās braukšanās iznākums bij: kā pirmo godalgu 40 rbļ. ieguva Pabažu Tidriķa 6 gadus vecā ķēve Maša, otro – 30 r. Vilsenes Ārgaļu gruntnieka Priedīša brūnā, 14 g. vecā ķēve Baba, trešo – 20 rbļ. Daudzevas M. Zvanītāja 6 g. vecā ķēve Līza...

[Balss Nr. 14, 03.04.1896]

No Daudzevas

Ka „spīdēšanai" un lielībai var dažu reizi būt it bēdīgas sekas, pierāda šis notikums. Divi S. pagasta „kavalieri", no kādas šejienes „balles" uz mājām braukdami, laiž ka „put vien" gar T[apas?]. krogu. Tur tie pamana, ka kroga priekšā stāv pūlis malkas cirtēju. Šiem „bauriem" jārāda, ko „kungi spēj"! Kavalieri uzsauc, lai ti neejot uz māju, bet uzraugot šo zirgu, „tad dabūšot par 5 rubļiem nodzerties" un paši ieiet krogā. Malkas cirtēji arī pacietīgi gaida salā un putenī, kamēr „kungi" plītē, jo 5 rubļi nav nieka gabals. Pēc pāris stundām „kungi" iznāk, pamet kumeliņa sargiem divus vara „petakus" un grib aizbraukt. Malkas cirtēji tos nelaiž un paģēr solīto algu. Gan kungi lūdzas, gan rāda tukšos maķeļus, gan solas „citā reizē" maksāt – neka, netiek vaļā. Beidzot izceļas plūkšanās un kaušanās, kuŗā vienam „kungam" tiek krietni muguras kauls sadragāts, otram mati un ūsas izplūktas. Arī „ancugi" tiem krietni sabojati. Tā „sameistaroti" tie gan, domajams, ievēros, ka no tukša maķeļa nav 5 rubļi izvelkami un sargasies ar tiem „spīdet".

[Mājas Viesis Nr. 8, 19.02.1897]

No Augš-Kurzemes

„Tēvija" ziņo, ka tur neprecējušies kalpi sagatavojoties nākošā gadā no saimniekiem prasit ne mazāk kā 150 rubļu lielu gada algu. Saimnieki gatavojoties uz šādu pārmērigu prasījumu atbildet ar Inflantijas latviešu ievešanu par puišiem un ar to, ka neprecetus puišus nemaz neturešot, bet tikai precetus.

[Zemkopis Nr. 20, 14.5.1897]

1905

1905. gada revolūcijas laikā Daudzeva nav kļuvusi slavena, jo pilis dedzināšanai nebija pieejamas, bet par pārējo varat izlasīt lieliskajā Arvīda Kvieša grāmatā „Kāda novada dziesma" (Aizkraukle, 2008), kurā ir vieta arī Daudzevas notikumiem. Tālāk tikai dažas avīžu ziņas no šī laikaposma.

No Daudzevas

Mūsu draudze atrodas pašā Kurzemes augšgala serdē, uz Viesites labā krasta, rīta un vakara pusēs aprobežota no grafa Šuvalova nepārredzamiem mežiem. Zeme ir līdzena un pa lielākai daļai smilkšaina, tā ka izdod gluži nepietiekošu ražu. – Gājēju pie mums paliek aizvien mazak, tā ka mūsu mazgruntnieki pa lielakai daļai apstrāda savu zemi ar no Kauņas guberņas ienākušiem strādniekiem – Leišiem. – Izglītības ziņā Daudzevas draudze skaitas ne pie pēdejiem. Varam norādit uz daudziem mūsu draudzes dēliem, kas ir augstāku izglītību baudijuši. Bet vaj tad no ta mazumiņa, kas turklāt izklīdis pa visām lielajas Krievijas malām, varam jau nosvērt draudzes izglītibu? Ta ir meklejama ļaužu vairumā un tai darba daļā, kas viņu izglītošanas labad tiek darīts. – Mums Daudzevasiešiem ir gan sava ugunsapdrošinašanas biedriba, bet nava tādas biedrības, kur jaunekļiem būtu ko pulceties, lai nebūtu pa krogiem jamētajas. Kur paliek pagasta jeb draudzes ārsts un tā vēl daudz citas lietas un iestādes, kas pēc manām domām nebūtu šķiramas no izglītības? Tas gan mūsu draudzei par godu jaliecina, ka rupju noziegumu, kā slepkavibu, zirgu zādzibu tikpat kā nemaz nenotiek.

Mežnieks.
[Balss Nr. 6, 20.2.1906]

No Daudzevas

30. apriļa vakarā tā ap pulksten 9 vietejā baznicas krogā ieradušies 3 jauni nepazīstami cilveki. Izprasijuši kādas pudeles alus, bet pusi neizdzēruši, kad iesākuši pildit nodomu. Viens izgājis ārā un ar revolveri rokā apdraudejis nevienam neziet. Pārējie, ari revolveriem apbruņojušies, izlaupijuši kasi, skapus, saplēsuši patentes, vīna un alus pudeles. Bez tam piekodinajuši turpmak ar alu netirgoties. Beidzot lēni aizgājuši uz baznīcas pusi, kurpretim krogā esošie, apmēram 15 līdzcilvēku, mierigi noskatijušies. Daudzevas muiža atronas no kroga tikai pāra simts soļu atstatu. Krodziniekam zaudejums pāri 200 rbļ.

K--s
[Balss Nr. 88, 9.5.1906]

***No Daudzevas** ziņo, ka izgājušo sestdien apbruņojusies banda nogalinājuse vietējo dzelzceļa stancijas priekšnieku un vietējo krodzniekuu.*
[Latviešu Avīzes Nr. 53, 5.7.1906]

Viens no viņiem varētu būt bijis no slepkavas rokas 1906. gada 1. jūlijā bojā gājušais **Paul Constantin Drews**, kura krusts ar apzeltītu un vandaļu sabojātu piemiņas plāksnīti atrodams Daudzeses kapos.

BET DZĪVE RIT TĀLĀK...

No Daudzevas

Kad priekš pāris gadiem caur mūsu pagastu izvilka Maskavas-Ventspils dzelzsceļa līniju un uztaisija staciju, tad domajām, ka ari pie mums sāksies drusku rosigaka dzīve. Bet nu staciju uztaisija tādā purvā un nost no lielceļa veselas divas verstis, bet ceļa pie tās nebija nekāda. Braukšus līdz stacijai varēja nokļūt ar lielām mokam pa mazu meža celiņu un pavisam neiespējami pavasarōs un rudeņōs, kad purvi bija pārklāti ūdeņiem. Tikai šoruden sāka ceļu taisit. Tas nāk no kroņa puses, ar dzelzsceļa valdes palīdzibu. Tā ka darbu iesāka ļoti vēlu, tad maz cerams, ka tas būs šoruden gatavs. – Šogad arī mūsu vietnieki izšķiroja pagasta nodokļus 6 šķirās. Saimniekiem, kā zemes īpašniekiem, uzlika sevišķu nodevu, – 8 kap. no desetiņas; lai gan bija daudz pretošanās, tomēr tas izdevās. Tad vēl, pateicoties mūsu centigajam pagasta vecakajam un visam vietnieku pulkam, tika paaugstinata mūsu ilggadejam skolotajam J. Upeniekam alga par 75 rubļiem gadā. Viņš nokalpojis pie mums jau pāri par 25 gadiem.

Atis

[Dzimtenes Wehstnesis Nr. 217, 18.9.1908]

Daudzeva (Jaunjelgavas apr.)

Pa visu mūsu pagastu, kurš sastāv no apm. 60 saimniekiem, pienāk tikai kāds pāris eksemplaru laikrakstu, un kam gan viņus abonet, jo mums jau neatliek laika lasit. Svētdienas, kad būtu drusciņ laika, pavadam baznicas krogā vaj ari pie mūsu labdariem „Motkas" un citiem. Biedrības mums nav nevienas un mēs ari necenšamies viņas iegūt. Par nopietnakiem izrīkojumiem ari nerūpejamies, sak' labi jau, ka vēl „zaļumus" izrīko. ko tad vēl vairak gribet. Saprotams, minetie „zaļumi" visi ir ar pilnu bufeti un pavakarē jau sāk pāriet „zilumos". – Ar lauksaimniecibu mums iet vāji. Lauksaimniecibas laikrakstus un žurnalus pie mums pavisam nepazīst. Atgadās pat saimnieki, kuŗi vēl nekad nav lietojuši māksligos mēslus un neaudzē āboliņu. Lielakā daļa apstrādā savus laukus ar veclaiku darba rīkiem. Pļaujamu mašinu par visu pagastu ir tikai kādas 4. Tā kā darba spēks tagad ļoti dārgs, tad labības kuļamā un linu plūcamā laikā tiek sarīkotas talkas ar sekojošām kaktu ballēm. Dzerts šinīs talkās tiek ļoti stipri, pēc kam notiek krietna plūkšanās. Laiks jau sen šīs talkas atmest, jo no viņām vairāk ļaunuma, nekā labuma.

[Dsimtenes Wehstnescha peelikums, 24.08.1912.]

1914

Karš sācies!

Jau jūlija mēnesī armijā aiziet pirmie pagasta vīri:

Pēteris Mārtiņa d. Zvanītājs
Jānis Mārtiņa d. Zvanītājs
Fricis Jorģa d. Zvanītājs
Reinis Jorģa d. Zvanītājs
Kārlis Brenča d. Balsers
Ansis [?] Jāņa d. Mazjānis
Kārlis Jāņa d. Graudiņš
Krišjānis Jorģa d. Beleruss
Kārlis Pētera d. Pāvulāns
Pēteris Strautiņš

un jau novembrī pienāk ziņa par bezvēsts pazudušo Pēteri Reiņa d. Bomani...

Daudzeva

Daudzevas Saviesīgā biedrība sāka darboties pusgadu atpakaļ. Pirmais viņas izrīkojums kara dēļ tika atcelts. Tomēr jaunā biedrība nepagura. Savā īsajā darbības laikā viņa paguvusi sarīkot 3 nopietnus izrīkojumus, kuru atlikums, apm. 260 rbl., ziedots Sarkanam Krustam. – 25. janvarī notika kārtēja gada sapulce. Tā kā daži līdzšinejie valdes locekļi savā darbibā bijuši diezgan nolaidigi, tad valdes sastāvā notika mazas pārmaiņas. Par priekšnieku ievēleja Melnbarzdu, par viņa vietnieku Svarenu, par kasieri Vītolu, par vietnieku Kalvi, par rakstvedi Popi, par vietnieku Lasi. Izrīkojumu komisijā ievēleja Ziediņu, Circeni, Melnbarzd jkundzi, Popes jkundzi un Upeniek kundzi. Jaunais valdes un izrīkojumu komisijas satāvs garantē, ka uz priekšu biedrības darbība būs vēl produktivaka. – Nākošais biedrības izrīkojums – teatra izrāde. Izrādīs igauņu rakstnieka Kīzberga dramu „Viesulī", kura Rīgas Jaunā teatrī vēl šajā sezonā guva labus panākumus.

[Jaunais Vārds Nr. 28, 4.2.1915]

Izrīkojumi

Daudzeva. Daudzevas Saviesīgā Biedrība sarīko 19. aprīlī Daudzevas skolā teātri. Izrādīs J. Akurātera komēdiju „Kurzemē". Pēc teātra izrādes tējas vakars ar rotaļām un deklamācijām.

*[Dzimtenes Vēstnesis Nr. 86, 31.03.1915]**

Krievijas kaŗa lauks

Augstā armijas Virspavēlnieka štaba ziņojums.

Pēterpilī, *14. aprīlī. Rietrumu fronte.*

Ienaidnieks turpina apšaudi Ikšķiles tilta priekšas nocietinājumus. Daugavas līnijas daudzās vietās parādījās ienaidnieka lidotāji un meta bumbas. Pār Daugavpils pozicijām vakar lidoja 7 ienaidnieka aeroplani; *viens no tiem bija maskojies ar mūsu pazīšanās zīmēm. Mūsu lidotāji sarīkoja uzbrukumu vāciešiem aiz muguras. Gaisa kuģis „Ilja Muromietis"** bombardēja Daudzevas staciju, uz dienvidiem austrumiem no Jaunjelgavas, kur nometa* ***13 puda un 7 aizdedzinošas bumbas.***

[Dsimtenes Wehstnesis Nr. 84, 16.(29.).04.1916]

* Tika izdots Pleskavā, kur bija apmetušies daudzi latviešu bēgļi.
** Par uzlidojumā cietušā „Iljas Muromieša" brīnumaino izglābšanu jālasa internetā: https://lv.wikipedia.org/wiki/Daudzeva_(stacija)

Šeit par pašu lidmašīnu:
https://lv.wikipedia.org/wiki/Ilja_Muromietis_(lidmašīna)

Un šeit par tās konstruktoru, vienu no izcilākajām personībām aviācijas vēsturē:
https://en.wikipedia.org/wiki/Igor_Sikorsky

1919

Kas gan varētu iedomāties, ka Daudzevas vārds ir iekļuvis Eiropas avīzēs? Lai nu kur, bet Šveices pilsētas Noišatelas avīzē! Iespējams, ka arī citās. Tas nekas, ka Latvijas ārlietu ministrs it kā ziņo par vāciešu sakāvi Lietuvā. Droši vien, ka Latvijas vārds šajā avīzē minēts pirmoreiz tās gandrīz 200 gadus ilgajā izdošanas laikā...

N° 264 — 131ème année — Un numéro : 10 centimes — Mercredi 12 Novembre 1919

FEUILLE D'AVIS DE NEUCHATEL

et du Vignoble Neuchâtelois

Abonnements — Téléphone 207 — Paraissant tous les jours, excepté le dimanche — Chèques postaux IV, 178 — Annonces

Organe général de publicité et Journal quotidien

pour le chef-lieu, le canton de Neuchâtel et les contrées avoisinantes

Bureau : Temple-Neuf, N° 1

Les Allemands battus en Lituanie

COPENHAGUE, 11. — Le ministre des affaires étrangères de la Lettonie, M. Meierovics, télégraphie de Riga :

Voilà quatre jours que notre attaque continue. En plusieurs endroits, les Allemands sont en retraite. Nous bombardons la chaussée de Riga à Mitau et la voie ferrée de Thorensberg, sur les derrières des lignes allemandes. Toutes les contre-attaques allemandes ont été repoussées. L'artillerie de la flotte alliée nous aide considérablement dans notre attaque.

Le bureau officiel de presse annonce la prise de Lutzansholm par nos éclaireurs. Près de Menten et de Grossmemelshof, sur le front de Daudsewa, ils ont dispersé des détachements allemands, faisant un riche butin.

Vācieši sakauti Lietuvā.

KOPENHĀGENA, 11. -- Latvijas ārlietu ministrs Meierovica k-gs telegrafē no Rīgas:

Mūsu uzbrukums turpinās ceturto dienu. Daudzviet vācieši atkāpjas. Mēs bombardējām Rīgas ceļu Jelgavā un Torņkalna dzelzceļa staciju vācu aizmugurē. Visi vācu pretuzbrukumi ir atsisti. Mūsu uzbrukumā mums ievērojami palīdz sabiedroto artilērija.

Oficiālais preses birojs ziņo par Lucānsholmas [?] ieņemšanu. Pie Mentas un Lielmēmeles muižas Daudzevas frontē vācu vienības ir izklīdinātas, iegūstot bagātīgas trofejas.

Pie Daudzevas muižas, 3. novembrī 1919. gadā, kritušo varoņu pēdējais ceļš.
No Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma

Dusat saldi! LATVIJAS BRĪVĪBAS cīņā kritušie varoņi.
No Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma

Piemineklis Daudzevas varoņiem

Sērenes Stalānu kapos 17. VII. svinīgi atklāts piemineklis Latvijas neatkarības cīņās pie Daudzevas 3. nov. 1919. g. kritušiem karavīriem. Atklāšanas svinībās bez vietējās sabiedrības pārstāvjiem piedalījās ģen. Balodis, Jelgavas mācītājs Ķullits, 3. kājn. pulka virsnieki un aizsargi. Piemineklis celts uz Latv. jaunatnes savienības ierosinājumu pēc. arch. Birznieka projekta no pelēkiem laukakmeņiem uz cementā lieta laukakmeņu pamata. Priekšplānā iemūrēta 188 klgr. smaga marmora plāksne ar 9 kritušo varoņu vārdiem un patriotisku pantu.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 29, 22.7.1927]

Šajās bildēs skatāmi daži no vīriem, kas to veica. Viņu vidū (stāv otrais no kreisās, ar krustiņu uz pleca atzīmēts) Jānis Pāvulāns.

Foto no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma

No Agritas Samas personīgā arhīva

Un ļoti līdzīgs viņam ir tas jaunais puisis, kas ar „papirantu" rokās stāv šajā bildē. Bildēts Jaunjelgavā.

Lāčplēša kara ordeņa kavalieri – daudzesieši

Jānis Benjavs

Dzimis 1899. g. Daudzevas pag. Sprīdīšos.
1919. g. 8. oktobrī Benjavs stājās kaujā ievainotā biedra vietā pie lielgabala, tika smagi ievainots, taču noturēja savu posteni līdz kaujas beigām
Ordenis piešķirts 1921. gadā.
Miris 1989. g. Apbedīts Kocēnu kapos.

Roberts Židovs

Dzimis 1896. g. Zalves pagastā.
1919. g. 12. nov. pie Lindes muižas Židovs pirmais forsēja Daugavu, atsita pretinieka uzbrukumu, lai upi varētu šķērsot citi. Ordenis piešķirts 1921. gadā.
Pēc atvaļināšanas no armijas bija jaunsaimnieks Daudzevas pagasta Pakalnos. Miris 1977. g., apbedīts Daudzevas kapos.

Stūre Kārlis Mārtiņa Dēls

Dzimis 1894. g. Sērenes pagastā
Krievu armijā iesaukts 1915. g.
Latvijas armijā iesaukts 1919. g. 16. jūlijā.
1919. g. 17. oktobrī kaujā pie Biržu muižas. Stūre ar savu vadu apgāja pretinieka spārnu, sacēla tā rindās apjukumu, kā rezultātā ieguva lielgabalu, ložmetēju un vairākus zirgus.
Atvaļināts 1921. g. Piešķirta jaunsaimniecība Sērenes pagasta „Druknas" (tagad Daudzeses pagastā).
No „Druknām" deportēts uz Krieviju.
Miris ieslodzījumā Vjatlagā 1941. g.
Ordenis piešķirts 1920. gadā.

Vairāk par viņiem lasiet šeit: *http://www.lkok.com*

SĀCIES MIERA LAIKS

Pārskats par archivu un biblioteku stāvokli Jaunjelgavas apriņķī

1921. gada janvārī „Izglītības Ministrijas Mēnešraksts" sniedz pārskatu par arhīvu un bibliotēku stāvokli valstī. Jaunjelgava pa pusei sagrauta, jo atradās kara zonā. Visi arhīvi (cara, okupācijas un lielinieku laikmeta) iznīkuši, iznīcinātas arī visas vietējās bibliotēkas.

Daudzevas pagasts. Tikai pēc kara pagasts atdalīts no Lielzalves pagasta, tā ka te ir tik tagadējās pagasta valdes arhīvs.

Lielzalves pagasts. Pagasta tiesas un valdes arhīvi izpostīti kara laikā. Bibliotēku pagastā nav.

Daudzevas pagastā *projektēts sadalīt Daudzevas muižu ar Bušmuižu, kalpu un rentes mājām, 2769 pūrvietas, 50 jaunsaimniecībām, 10 piegriezumiem.*

[Zemes Ierīcības Vēstnesis Nr. 9, 1.5.1921]

Lielzalve. *Vilku briesmas. Šīs nedēļas sākumā 8 verstes platā Viesites silā atrasta no vilkiem saplosita sieviete. No nelaimigās palikuši pāri tikai kauli un drānu lupatas. Nelaimigā gājusi pa ceļu uz Daudzevu, kur to pārsteiguši meža zvēri.* Turpat mežā atrasts saplosits zirgs. Vilki palikuši ļoti droši un pat sākuši apsēst mežā malkas cirtējus, kuŗiem nācies atgaiņaties no zvēriem ar ugunskura degošām pagalēm. Deretu mūsu mednieku biedribam sarīkot kārtīgas medības uz šiem klejojošiem meža zvēriem.*

M.

[Latvijas Sargs Nr. 260, 1.12.1923]

Daudzevas komunistu lieta tiesu palatā

Pag. gadā polit. pārvaldes ierēdņi likvidēja Jēkabpils apkārtnes Daudzevas komunistu organizaciju un apcietinaja šīs organizacijas vadoņus. 36 g. v. Peteris Kalnrācenis no 1928. g. septembra līdz 1929. g. julijam Daudzevas pagastā piedalījies slepenas komunistu organizacijas dibinašanā un organizešanā. Bijis šīs organizacijas vaditajs un noturejis slepenas apspriedes savā dzīvoklī. Uzturejis ari sakarus ar Latvijas komunistu partijas centralo organizaciju Rigā. u.t.t.

Viņa tuvakie palīgi bijuši 28 g. v. Akims Samochvalovs un 28 g. v. Peteris Rūtiņš: Š. g. 8. apriļa sēdē Jelgavas apgabaltiesa Kalnrāceni notiesāja uz 4 gadiem cietoksnī, bet Samochvalovu un Rūtiņu uz 8 gadiem cietoksnī katru. Notiesātie spriedumu pārsūdzēja, bet tiesu palata Jelgavas apgabaltiesas spriedumu Samochvalovam apstiprināja, Kalnrācenim sodu samazināja uz 8 gadiem cietoksnī, bet Rūtiņu attaisnoja.

[Latvija Nr. 56, 1.08.1930]

Jaunjelgavas iec. miertiesnesis,

pamatojoties uz Sodu lik. 218. p. ar šo paziņo atklātībai, ka ar manu 1929. g. 12. novembra spriedumu, kurš stājies likumīgā spēkā un nodots izpildīšanai, Šneiders Eliasa d. Kleimans, pēc S. l. 209 p. pamata, sodīts ar Ls 25.- naudas soda, vai maksātnespējas gadījumā ar arestu uz 7 dienām par pienācīgas tīrības neievērošanu savā pārtikas preču veikalā Jēkabpils apr., Daudzesas pagasta „Stūrīšos". Nr. 774

Jaunjelgavā, 1930. g. 20. febr.

Miertiesn. K. Pussars.

[Valdības Vēstnesis Nr. 46, 25.2.1930]

Tā vēl nebija sistemātiskā „piekasīšanās" ebreju sīktirgotājiem, kas attīstījās pēc Ulmaņa apvērsuma, cenšoties izspiest nelatviešus no biznesa. Vienkārši rutīnas pārbaude, un Š. Kleimana „žīda bode" „Stūrīšos" bija pietiekoši veca un nabadzīga...

Kādos virzienos lidmašinām jāpārlido mūsu teritorija

„Vald. Vēstnesī" vakar publicēti virzieni starptautiskā gaisa satiksmē pār Latvijas teritoriju. Lidojumu virzieni šādi: [...]

No Rīgas uz Smoļensku un otrādi: [...]

* Tak jau ceļā, nevis Daudzevā?

*Rīgas aerodroms – Švarceka mž.** – Baloži – Baldone – Birzgale – Tauerkalns – Daudzese – Āži – Dunava – Kalups – Višķi – Šķelteņi – Skaisti – Indra – Latvias SSSR robeža.*

No Karalaučiem uz Smoļensku un otrādi:[...]

Meitene – Bauska – Bārbele – Mūrmuiža – Daudzese – Sunākste – Birži – Dignaja – Preiļi – Peimaņu ez. – Kaunata – Rogaiži – Raipole – Zilupe

No Turmontiem uz Rīgu un otrādi:

Turmonti – Ilze – Eglaine – Asare – Āži – Daudzese – st. Tauerkalns – Birzgale – Baldone – Baloži – Švarceka mž. – Rīgas aerodroms.

[Latvijas Kareivis Nr. 109(3002), 16.5.1930]

Ja jums šķiet, ka Daudzeses pagastam lido pāri visas lidmašīnas no Rīgas un uz Rīgu, jūs maldāties. Tikai daļa, bet tās „brauc" pa to pašu celiņu, kas iebraukts tik sen...

Vietējās ziņas

– Š. g. 27. aprili Eda Pāvulēn, dzīvojoša Daudzeses pagasta Grāvenderos, ziņojusi Daudzeses pagasta kārtībniekam, ka 1929. g. augusta mēnesi viņai no dzīvojamās mājas izzagtas trīs maizes cepamās pannas, cirvis un miera laika svari. Aizdomas zādzības izdarīšanā Pāvulēne turējusi uz Antonu Gaidzi un tā ģimeni, dzīv. Daudzeses Rundzeles muižā. Izdarot pārmeklēšanu pie Gaidziem policija atradusi E. Pāvulānei nozagtās mantas. Antonu Gaidzi un tā dēlu Pēteri un meitu Emīliju sauc tiesā pie atbildības.

– Jānim Mazjānim, dzīv. Daudzeses pagasta Ličupu mājās, laikā no 1. līdz 13. aprilim izzagts no dzīvokļa automatisks revolvers Ls 40.- vērtībā. Kā norāda Mazjānis, tad revolveru viņam nozaguši meža strādnieki, kuri turpat uz Viesites upes plūdinājuši kokus un uzturējušies viņa, Mazjāņa, dzīvoklī. Izziņa turpinās.

Kode.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 21, 23.5.1930]

Vasaras vilcienu saraksts

no 15. maija 1931. g.

Krustpils	*Daudzeva*	*Jelgava*
2.24	*3.56*	*6.14*
13.45	*15.04*	*17.45*

Jelgava	*Daudzeva*	*Krustpils*
8.00	*10.45*	*11.47*
20.35	*23.25*	*0.24*

[Jēkabpils Vēstnesis Nr.20, 14.05.1931]

Jauns ordeņu birums

Triju zvaigžņu ordeņa goda zīmes, starp citu, piešķirtas šādiem jaunsaimniekiem:
II pakāpe: Daudzeses – Lapsās Jānim Draveniekam, Caunēs – Pēterim Kapelim.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr.20, 14.05.1931]

** Šī mistiskā vieta ir tagadējās Āgenskalna priedes (Melnsila iela).

SABIEDRISKĀ DZĪVE DAUDZESES PAGASTĀ 20. GS. 20.–30. GADOS

Pēc Pirmā pasaules kara sadalītās muižas laukos jaunsaimnieki sāka būvēt mājas. Vecie zemnieki sakopa kara laikā aizlaistos laukus un sāka sakopt arī kultūras dzīvi. Iedzīvotāju skaits pieauga, ap 1935. gadu Daudzeses pagastā bija 1236 iedzīvotāju un 222 saimniecības.

„Svikļu" mājās, netālu no skolas, ieprecējās skolotājs Jānis Circenis. Viņš kļuva par skolas direktoru un sabiedriskās dzīves organizatoru. J. Circenis pagastā organizēja vairākas sabiedriskās organizācijas. Kā atceras Alfreds Baiba savos pierakstos par pagasta vēsturi, visaktīvākā bija Daudzeses saviesīgā biedrība. Ap 1924. gadu tā pārbūvēja Daudzeses baznīcas krogu par tautas namu. „*Vecā krogus ēka pārvērtās līdz nepazīšanai. Tur, kur tagad veikals – plaša garderobe un tualešu telpas. Neretas galā – telpa veikalam, bufetei un dzīvoklis saimniekam.*" Zāle bija plaša, paredzēta 400 – 500 apmeklētājiem.

Daudzeses Tautas nams 20. gs. 20.–30. gados.
Foto no Vairas Kebžas personīgā arhīva.

Daudzeses Tautas nama zāle. 20. gs 20.–30. gadi.
Foto no Emīlijas Rudzītis personīgā arhīva.

Pieaugot aizsargu kustības lomai sabiedrībā, Tautas nams kļuva par Aizsargu namu. Aizsargi, kā arī Daudzeses luterāņu baznīcas sieviešu palīdzības komiteja lielā mērā sāka organizēt kultūras un sabiedrisko dzīvi pagastā. Papildus tām darbojās arī pie skolas esošais mazpulks un 89. skautu vienība.

Ļoti strauji attīstījās dramatiskais kolektīvs. Teātra zinības palīdzēja apgūt no Rīgas pieaicinātais rakstnieks un režisors Lejas-Krūmiņš. Daudzeses pagasta „Teikulejās" dzīvojošie Jūlijs un Ādolfs Vanagi aktīvi iesaistījās dramatiskā kolektīva aktivitātēs. Vēlāk plaši pazīstamais rakstnieks Jūlijs Vanags (1903.–1986.) tieši Daudzesē izmēģināja roku pirmo skeču un lugu rakstīšanā, kuras turpat uz Tautas nama skatuves arī tika uzvestas. Tai skaitā vēlāk plašāk zināmā pirmā autora komēdija „Vēja pūtiens", ko izdeva Daudzeses saviesīgā biedrība un arī rīkoja pirmo lugas uzvedumu.

Vanags, Jūlijs.
Jūlijs Vanags. Vēja pūtiens. Komēdija 3 cēlienos.
1933. Daudzevas saviesīgā b-ba. Spst. „Draugs".
18×13 cm. 66+(2) lpp. [500 eks.]. 33-205

Izrāžu iestudējumi izdevās kvalitatīvi, bieži vien tika aicināti ciemoties arī aktieri un režisori no Rīgas. Nākamā aktrise Nina Melbārde, kas dzīvo netālu no Tautas nama netālajās „Svikļu" mājās, daudz laika pavadīja, palīdzot dramatiskajam pulciņam. Viņas māte, kas bija talantīga gleznotāja, tika pieaicināta par dekoratori. Arī pašai Ninai reizēm laimējās kāpt uz skatuves ar dzejoļu deklamācijām un arī nelielā lomā Jāņa Jaunsudrabiņa lugā „Dzīvās un nedzīvās puķes". Tomēr visspilgtākās atmiņas viņai palikušas par „Pūt, Vējiņi" iestudējumu: „*Reiz bija sadomājuši, ka jāizrāda „Pūt, Vējiņi!". Visas galvenās lomas laimējās sadalīt sevišķi atbilstošiem un piemērotiem tēlotājiem. Es, protams, lomām biju par jaunu, bet priecīga palīdzēju kā sufliere. Pēc izrādes, kas visiem ļoti patika, kādam radās traka ideja. Nacionālajā teātrī tajā laikā sevišķu atzinību un cildinājumus Baibas lomā guva Mirdza Šmithene. Uzaicināsim viņu viesoties pie mums. Domāts –*

darīts. Jāpiezīmē, ka provinces amatieri Rīgas aktierus vasaras brīvdienu laikā bieži vien lūdza vai nu kā režisorus, vai kā viesus kādā lomā. Kas tas bija par uztraukumu, slaveno aktrisi gaidot! Šmithene atbrauca – vienkārša, mīļa, sirsnīga, nekā no lepnas primadonnas, kādu baidījāmies ieraudzīt. Izrādes laikā tikai pēc laba brīža atjēdzos, ka viņa visu zina no galvas, tomēr centos kā varēdama. kaut nu mūsējie nesaputrotu galavārdus. Vai es varēju ticēt, ka, no mums atvadoties, Mirdza Šmithene – apjūsmotā Dina un Baiba – sniegs roku arī man un teiks „Lai nu kas jums ir labs, bet suflierītis gan jums ir labs!" Vai es varēju iedomāties, ka pēc pieciem gadiem viņa mani uzrunās kā savu kolēģi un ka vēl dažus gadus vēlāk es grimēšos un ģērbšos tajā pašā garderobē, kur viņa?" (Likteņstāsti, 14. gr. R., 1999., 18.,19.lpp. *)*

Pēc izrādes „ Pūt vējiņi" Daudzesē, 20 .gs. 30. gadi.
Foto no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma.

„Skroderdienas Silmačos" ar Pētera Lūča piedalīšanos Daudzesē. 1932. gads.
Foto no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma.

30. gados Tautas nama zālē notika arī kino demonstrējumi. Spilgtas atmiņas par to ir pagasta iedzīvotājam Uldim Sīpolam, kuras sasaistās ar aktrises Ninas Melbārdes karjeru: „*Tad, kad tika uzņemta filma „Zvejnieka dēls" un kad notika pirmizrāde šeit, Ninas Melbārdes šeit nebija toreiz, bet pagastam tas bija ārkārtīgi liels notikums. Zāle, zāle bija pārpildīta, jo visi pagasta iedzīvotāji, nu ļoti daudzi pagasta iedzīvotāji Ninu pazina, ja filmas galvenā aktrise ir cilvēks, kas kaut kādā veidā nāk arī no šī pagasta, nu tas visiem bija ārkārtīgi liels, liels pārdzīvojums. Es arī šīs filmas noskatīšanos toreiz piedalījos, biju klāt, labi atceros, kā tas notika. Tas bija ļoti, ļoti, ļoti, ļoti saistoši, ļoti interesanti priekš pagasta tas bija, tas bija liels, liels notikums pagasta dzīvē toreiz*." Filma „Zvejnieka dēls" tika uzņemta 1939. gadā, īsi pirms Latvijas okupācijas.

Papildus dramatiskajam kolektīvam, pagastā bija vairāki kori, pūtēju ansamblis. Daudzeses pagasta „Rocēnu" saimnieks Kalvītis vadīja baznīcas un pagasta jaukto kori, kas sāka darbību jau pirmajos pēckara gados.

Tika rīkoti sarīkojumi un līdzekļu iegūšanai tā sauktie „bazāri": loterija, kurā apmeklētājs varēja laimēt biedrības biedru izgatavotās un loterijai dāvātās mantas.

Muižām sadaloties, palika brīvs viens no daudzajiem grāfa Šuvalova īpašumiem – Daudzeses muiža. Muižas pārvaldnieka mājā pie muižas dīķiem iekārtoja skolu. Sākumā četru klašu, vēlāk sešu klašu pamatskolu. Divās telpās mācījās četras klases. Ilgus gadus par skolas pārzini strādā Jānis Circenis. No 1924. gada skolā bija sešgadīgs mācību kurss. II Pasaules kara laikā ēka nodega.

Skola šajā divstāvu koka ēkā bija līdz pat 1932. gadam, kad mācības tika pārceltas uz jaunuzcelto, vēl nepabeigto, plašo divstāvu ķieģeļu ēku. Par mācībām Daudzeses pamatskolā 20. gados būtisku atmiņu liecību atstājusi Nina Melbārde – Lagzdiņš: „*Toreiz gandrīz vai katra diena nesa kādu pārmaiņu. Veco ortogrāfiju bija nomainījusi jaunā rakstība. Vecos svarus un mērus aizstāja ar eiropisko metrisko sistēmu. Cara laika pareizticīgo kalendāra vietā nāca jauns. Pamatskolas no četrām klasēm pārgāja uz sešām; vajadzēja jaunus skolotājus. (..) Ilgi un sīksti savas vietas gribēja paturēt verstis un pūrvietas, mārciņas un pudi, un, ja gadījās pajautāt: „Kad Tev dzimšanas diena?" – atbilde bija „Pa vecam – 5. decembrī, pa jaunam – paga', kā tur īsti ir, vai man jāpieskaita 13 vai 14 dienas?" Pagāja dažs labs gads, kamēr Veco nobīdīja pie malas cerību pilns Jaunais*

No Ninas Melbārdes – Lagzdiņš atmiņām (Likteņstāsti, 14. gr. R., 1999., 18.lpp.)

1930. g. 6. sept. likts pamatakmens Daudzevas 6-kl. skolas jaunajam namam

Jauno skolu uzcēla Jāņa Circeņa vadībā, kurš bija arī pirmais skolas pārzinis, vēlāk direktors. Sākumā šī skola ir sešu klašu pamatskola, kurā strādā 4 skolotāji un mācās 115 bērni. Tā atradās turpat netālu no vecās, celta kalniņā. Skolas būve izmaksāja

110 000 Ls, kas pagasta budžetā vēl 1937. gadā bija atstājis 50 000 Ls lielu iztrūkumu. Daudzeses pamatskola ārēji gandrīz neizmainītā izskatā saglabājusies arī līdz šodienai, tikai atjaunota un tai blakus slejas liela jauna sporta zāle. Skolā šobrīd strādā 12 skolotāji un mācās 9 klases, kopā 72 bērni.

Daudzeses sešu klašu pamatskola. Ap 1935. g
Foto no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma.

1932. gads. Vecajā skolā jau pagasta valde un pagasta tiesa...

Foto no Aizkraukles vēstures un mākslas muzeja krājuma

Latvijā radio sāka raidīt 1925. gadā no Rīgas, par šo laiku spilgtas atmiņas lasām Ninas Melbārdes – Lagzdiņš pierakstos*: „Daži neaizmirstami notikumi no Daudzeses pamatskolas laikiem ierakstīti manā atmiņā uz mūžu. Viens no tiem – kā skolotāji reiz saaicināja mūs vienkopus un ar dīvainu daiktu palīdzību demonstrēja, kā iespējams dzirdēt mūziku, ko spēlējot – Rīgā! Mēs neviens tam īsti neticējām, domājām – te notiek kaut kāda traka mānīšanās. Bet tad nu tika skaidrots, ka tur esot uzcelts augsts tornis, esot uzbūvēta raidstacija un drīz varēšot pirkt aparātus, ko saukšot – radio…"*

No Ninas Melbārdes – Lagzdiņš atmiņām (Likteņstāsti, 14.gr. R., 1999., 17.lpp.)

Daudzeses skolas skolēni un skolotāji.
Pēdējā rindā pirmais no kreisās skolas pārzinis Jānis Circenis. 20. gs 20. gadi.
Foto no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma.

Saimniecisko dzīvi vadīja Daudzevas krājaizdevu sabiedrība, Daudzevas savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, Daudzevas lopkopības pārraudzības biedrība, Daudzevas lauksaimniecības kooperatīvs „Darbs" un vairākas meliorācijas biedrības. Saimniecisko dzīvi veicina Seces piensaimnieku sabiedrības krejošanas punkts „Avoti". Agrāk tika izveidotas arī patērētāju biedrība „Daudzeva" un Daudzevas piensaimnieku sabiedrība, kas 1937. gadā tika likvidētas.

LITERĀTŪRAS AVĪZE

Redakcija un eksped. Rigā, Kr. Barona ielā 28-a dz. 7. Tālr. 34115. Tek. rēķ. pasts 10505. Darba l. 8—9 un 17—18.

Literātūras, kritikas un mākslas avize. Iznāk ik pārsvētdienas. Abonements: 2 num. Ls 0,35. Līdz 1931. g. B. (7 num.) Ls 1,20.

№ 1. Svētdien, 27. septembri 1931. g.

Daudzevas Saviesīgās b-bas drām. pulciņš ir rosīgākā teatrālās mākslas mīļotāju vienība visplašākā apkārtnē. Šogad *sesonu atklāja 19. septembrī ar kādu no Nac. Tēātra 1929. gada konkursam saražotajām lugām, – 3 cēlienu drāmu „Gubernatora kunga sekretārs". Luga vēl nekur neiespiesta un vienīgo izrādi piedzīvojusi Jelgavā, Raiņa klubā. – Autors (pazīstams politiķis un sab. darbinieks) slēpjas zem sveszemnieciski skanoša pseidonīma: Ģirts Bruens. Savā darbā, bez sevišķām literāriskām pretenzijām, skatuviski diezgan veikli, mēģinājis tēlot 1905. g. revolūcijas pēclaiku – 1907. gadu, kad sodekspediciju nagiem izmukušie revolucionāri slapstās, bēguļo un emigrē, pa starpām vēl izšalkdami no pagrūdes kādu verdošāku protesta mutuli. Galveno varoni autors rāda ne visai teicamos, tomēr intriģējošos apstākļos: revolucionāru vadonis palamā Binoklis, divus mēnešus vazā aiz deguna sodekspedīcijas vadību, izgādā bēgušiem biedriem viltotus dokumentus vairumā, (par ko gubernatora kungs saņem augstākās varas rājienu) tomēr nav notverams jo... sēd paša gubernatora kanclejā kā sekretārs un uzticams mājas draugs...*

– Stipri jūtamo realitātes trūkumu zināmā mēra līdzsvaro intrigas pārdrošais mezglojums; tas saista skatītāja uzmanību līdz pat tradicionālajam beigu šāvienam, kas atriebj spīdzināto un noslepkavoto revolucionāru asinis – un atpesta līdzi satrauktā skatītāja nervus. – Izdarot lietderīgus strīpojumus, luga provinces skatuvēm piemērota: 3 cēlieni vienā dekorācijā (gubernātora kabinetā), 6 personas, – pieci vīrieši, viena sieviete.

Par tēlotājiem jāsaka, ka tie šoreiz pārspēja paši sevi, un daži brīžiem spēlēja kā īsti aktieri – 27. septembri paredzēts viesoties Viesītē.

*J. V.**

Teātris Daudzevā

Daudzevas Tautas nama drāmatiskais pulciņš izveidojies par nopietnāko skatuves mākslas faktoru plašākā apkārtnē. Tas sasniegts nevien ar rūpīgo lugu izvēli, bet arī ar cienīgu lugu inscenējumu un lietpratēju režisoru pieaicināšanau no lielajiem teātŗiem. Lai tikai minam Šabertu Šmitdcheni no Nacionālā teātŗa, Bumbieri no Strādnieku teātŗa un Lejas-Krūmiņu no Ziemeļnieku Stūdijas. Lugu izvēlē liela vērtība piegriezta vērtīgām. Iepriekšējos gados izrādītas Raiņa „Pūt vējiņi", „Ģirts Vilks", Aspāzijas „Ragana", Tribvasera „Dzīves lietuvēns", Heijermansa „Cerība uz svētību", Blaumaņa „Indrāni" un „Pazudušais dēls", Rudzepa „Mārtiņciems" u.c. Šajā sezonā Ģirta Bruena vēl nedrukātais darbs „Gubernatora kunga sekretārs", Codera „Skrandu mācītājs" (sunākstiešu viesizrāde) un Raiņa „Mīla stiprāka par nāvi". Pašlaik iestūdē Fr. Lejas četrcēlienu drāmu no brīvības cīņu laikiem „Tā zeme ir mūsu". Pēdējā šoruden vairākas reizes izrādīta Rīgā Pārdaugavas teātrī un izsaukusi labvēlīgu kritiku latviešu laikrakstos un uztraukumu „Rigasche Rundschau'ā". Daudzevas teātris pirmais šo aktuālo drāmu pārnesis uz laukiem, kur tai paredzami labi panākumi, jo baronu darbi vēl nav aizmirsušies, un simtiem kapu kopiņu liecina par lugas notikumu patiesīgumu.

-is.

[Literātūras avīze Nr. 7, 20.12.1931]

* Jūlijs Vanags, nav šaubu

PAR PRAKTISKĀM LIETĀM

Jelgavas apgabaltiesa,

pamatodamās uz savu šā gada 11. februāŗa nolēmuma, dara zināmu vispārībai, ka parādi: 1) 2000 c. rbļ. lielumā pēc parāda raksta, korrob. 1913. g. 23. okt. ar Nr. 1578 un 2) 3000 c. rbļ. lielumā pēc pirkuma-pārdevuma līguma, korrob. 1913. g. 15. maijā ar Nr. 785 uz Daudzevas muižas „Jaunkunce Nr. 9" mājām ar zemes grām. Nr. 313, atzīti par samaksātiem un lūdzējiem Minnai-Karlīnai Sams un Kārlim Sams dota tiesība prasīt attiecīgas hipotēkas dzēšanu zemes grāmatās.

Jelgavā, 1932. g. 16. februārī.

[Valdības Vēstnesis Nr. 46, 27.02.1932]

Tā laika avīzēs ir ne mazums līdzīgu paziņojumu, gan par veiksmīgi nokārtotiem maksājumiem, gan izūtrupētām saimniecībām, kas to nespēja...

Nedroši tilti

Daudzeses pag. uz Neretas-Jaunjelgavas lielceļa atrodās divi tilti pavisam nedrošā stāvoklī. Viens pie Viesītes kroga pār kādu grāvi un otrs pār Iecavas upi. Uz tiltiem uzsviesti dēļu gali un šādi tādi nomaļi. Tuvojoties kulšanas sezonai, grūti nāksies pārvadāt pār tiltiem kuļmašinas. Šoseju un zemes ceļu departamentam vajadzēt kaut cik parūpēties par min. tiltiem uzturot viņus ciešamākā stāvoklī.

-dr-

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 32, 11.8.1932]

Jauna sliežu autobusa izmēģināšana

Vakar notika pārbūvētā sliežu autobusa otrreizēja pārbaude braucienā no Rīgas līdz Daugavpilij un no Krustpils līdz Daudzevai. Autobusu laidīs apgrozībā jau nākošā nedēļā.

U.

[Sociāldemokrāts Nr. 215, 22.09.1932]

Pie Daudzevas stacijas nodegusi aptieka, veikals un frizētava

Daudzevas pag. pie Daudzevas stacijas nodegusi Jāņa Bēķa dzīvojamā ēka un Jāņa Sietiņa pārtikas preču tirgotava, kur sadegušas un bojātas preces par 2000 Ls.

Nodegušā ēkā atradusies arī Jāņa Viļuma aptieka. Sadeguši medikamenti par 7000 Ls. Sadegusi arī ēkas otrā stāvā atrodošās Jadvigas Hralovskis frizētavas iekārta, nodarot zaudējumus par 1400 Ls.

Nodegusē ēka un veikalu iekārta bijušas apdrošinātas. Zaudējumi kopsumā sniedzas pie 17 000 Ls. Uguns izcēlusies no bojātas krāsns Hralovskis dzīvoklī pa tās prombūtnes laiku.

[Pēdējā Brīdī Nr. 267, 25.11.1932]

Tirgus slēgts

Daudzeses pag. pie Daudzevas stacijas katru otrdienu notika tirgus. Tirgū uzpircēju ierodās ļoti maz, tā kā lauciniekiem nekāda liela „andelēšanās" nekad neizināca. Uz laukuma bieži vien varēja redzēt tikai 10-20 pajūgu. Tagad Iekšlietu ministrija šo nedēļas tirgu slēgusi.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 18, 4.5.1933]

Daudzeva. Sīkbļodnieka kāre uz „Miss Daudzeva"

Vallenburga ir tiešām īsta brīnumu zeme. Pārsteigumu šeit nekad netrūkst. Gan notiek mīklainas buku šaušanas gan citādi brīnumi. Kā viens no izcilākajiem atgadījumiem 6. janvara masku ballē Daudzevā ar sīkbļodnieka spēka vīru, virsmežziņa darbvedi – Apranu. Pēdējais praktikanta,

jaunā mežziņa vietas gribētāja pavadībā bija ieradies ballē. Sākumā nodarbojušies tikai ar pārāk piedauzīgu meitu ķeršanu. Pate „vakara nagla" notikusies daudz vēlāk, kad milzīgais darbvedis bija apcēlis masku „Miss Daudzevu" un iespiedis tai saujā 2 Ls., aicināja to uz priedēm... „Miss" protams nepiederējusi pie naivajām un maigais pārītis devies ceļā. Bet tad sākuši nākt pārsteigumi, no kuriem sīkbļodniekam mute vēl tagad nav aizvērusies. Viss pagasts vēl šodien smej vēderus turēdamies. Un kā nu lai nesmejas, ja spēka vīram no ceretiem mīlas priekiem nekas neiznācis un bijis jāpaliek pie priedes...

Ari tas vēl nebūtu nekas sevišķs. Bet tas trakakais nāca tikai pēc tam, kad „Miss Daudzeva" pēc godalgošanas tikusi atmaskota un izrādījusies par... slaidu, jaunu vīrišķa cilvēku.

Ari ballei, cik dzirdams, beidzot sagaidamas atskaņas tiesas zālē, jo sīkbļodnieku varas vīru aizskartās meitas esot nolēmušas pret saviem uzmācīgajiem „kavalieriem" – iesniegt kolektivu sūdzību tiesu iestādēm. Gaidīsim, kas no tā visa iznāks.

O.S.

[Mūsu Dzīve Nr. 11, 07.06.1933]

Viņi dejoja vienu vakaru, un pēc tam...

Mazzalve

Daudzeses virmežniecības darbvedis R. Aprans uzaicināja „Miss Daudzeva" Osv. Zvejnieku uz „satikšanos" Rīgā pie izmeklēšanas tiesneša. Bet pats neieradās, laikam bija saslimis?... Tā to lietu laikam ir likvidējis jo apdomājies ka būs par daudz „kreptigu" jānoklausās no lieciniekiem.

[Mūsu Dzīve Nr. 10, 24.05.1933]

Sodits „Miss Daudzeva"

Kāds Osvalds Zvejnieks šā gada janvaŗa mēnesī pārģērbies par sievišķi un masku ballē ievēlets par „Miss Daudzeva". Laikrakstā „Taisnība" par šo gadījumu ievietots rakstiņš „Sīkbļodnieka kāre uz „Miss Daudzeva", kuŗā starp citu teikts, ka virsmežniecības darbvedis Aprans piesolījis „miss" 2 lati un aicinajis uz priedem. Par raksta autoru izrādījās pats „miss" Osvalds Zvejnieks, kuŗam šie prieki beidzās diezgan bēdigi, jo Aprans iesūdzeja Zvejnieku tiesā par neslavas celšanu presē. Šinīs dienās lietu iztiesaja Rīgas apgabaltiesa un sodija „miss" Zvejnieku ar 2 nedeļām cietumā. Zvejnieks tiesā nebij ieradies. Ari Aprans nebijis un viņa vietā sūdzibu uztureja adv. J. Stabulnieks.

[Latvija Nr. 27, 7.7.1933]

Daudzeva. Iekritis dauzoņa

Daudzevas apkārtnē pazīstanais dauzoņa Osvalds Zvejnieks atkal dzērumā sarīkojis tračus Daudzevas stacijas rajonā, par ko nodots tiesai.

[Jaunās Jaunjelgavas Ziņas Nr. 8, 28.04.1933]

Kādus muižas centrus sadalīs piešķiršanai brīvības cīnītājiem

Zemkopības ministrija sagatavojusi projektu iesniegšanai ministru kabinetā, par tiem muižu centriem, kas būtu sadalāmi atsevišķās vienībās un piešķirami brīvības cīnītājiem. Zemkopības ministrija liek priekšā sadalīt šādus muižas centrus: [...] Daudzevas...

[Latvija Nr. 20, 25.05.1934]

Zemes ierīcības departam. Kultūrtechniskā daļa

paziņo, ka zemkopības ministrs šī gada 6. nov. ir apstiprinājis Daudzeses pag. mel. sab. „Maiļupes" statūtus.[...] Sabiedrības valdes sēdeklis Jēkabpils apr., Daudzeses pag. Rimeļos c. Vecdaudzevu 25983.

[Valdības Vēstnesis Nr. 263, 19.11.1935]

Atzinība

Jēkabpils apriņķa priekšnieks izteicis Daudzevas pag. vec. policijas kārtībniekam Jānim Braucējam par viltotas naudas pagatavotāju atklāšanu.

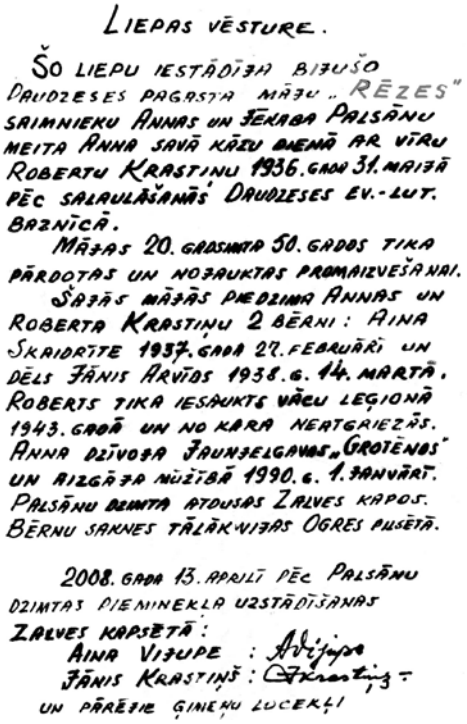
[Latvijas Kareivis Nr. 293, 24.12.1935]

Daži atradumi šīs grāmatas autoru rokās nonākuši pavisam nejauši. Reiz liepā, kur agrāk bija „Rēzes", atradām iekārtu pudeli ar vēstījumu.

Kāzas „Rēzēs"
Foto no Vairas Kebžas personīgā arhīva.

Liepā pie „Rēzēm" iekārtajā pudelē bija šāds vēstījums:

LIEPAS VĒSTURE.

ŠO LIEPU IESTĀDĪJA BIJUŠO DAUDZESES PAGASTA MĀJU „RĒZES" SAIMNIEKU ANNAS UN ĶEKAVA PALSĀNU MEITA ANNA SAVĀ KĀZU DAEMĀ AR VĪRU ROBERTU KRASTIŅU 1936. GADA 31. MAIJĀ PĒC SALAULAŠANĀS DAUDZESES EV.-LUT. BAZNĪCĀ.

MĀJAS 20. GADSIMTA 50. GADOS TIKA PĀRDOTAS UN NOJAUKTAS PROMAIZVEŠANAI.

ŠAJĀS MĀJĀS PIEDZIMA ANNAS UN ROBERTA KRASTIŅU 2 BĒRNI: AINA SKAIDRĪTE 1937. GADA 27. FEBRUĀRĪ UN DĒLS JĀNIS ARVĪDS 1938. G. 14. MARTĀ.

ROBERTS TIKA IESAUKTS VĀCU LEĢIONĀ 1943. GADĀ UN NO KARA NEATGRIEZĀS.

ANNA DZĪVOJA JAUNJELGAVAS „GROTIŅOS" UN AIZGĀJA MŪŽĪBĀ 1990. G. 1. JANVĀRĪ.

PALSĀNU DZIMTA ATDUSAS ZAĻVES KAPOS.

BĒRNU SAKNES TĀLĀK VIJAS OGRES PUSĒTĀ.

2008. GADA 13. APRĪLĪ PĒC PALSĀNU DZIMTAS PIEMINEKĻA UZSTĀDĪŠANAS ZAĻVES KAPSĒTĀ:

AINA VIJUPE : Aivijupe

JĀNIS KRASTIŅŠ : Krastiņš

UN PĀRĒJIE ĢIMEŅU LOCEKĻI

Vēl par sabiedrisko dzīvi Daudzeses pagastā no avīžu ziņām..

Vienots Līgo vakars Daudzevā

Pie krāšņās Daudzevas pamatskolas 23. jūnijā vietējā sabiedrība sarīkoja kopēju Līgo vakaru. Pamatskolas pārzinis Ziņģis ar pagasta vecāko Mūrnieku un vietējiem sabiedriskiem darbiniekiem bija rūpējušies, lai vienotā aplīgošana būtu jo sirsnīga. Kalna virsotnē dega vairākas Jāņugunis, kur pulcējās pagasta iedzīvotāji un kopēji pavadīja Jāņunakti. Piedalījās arī Jēkabpils apr. pamatskolu inspektors P. Baško.

[Jaunākās Ziņas Nr. 139, 25.06.1936]

Zemgales skautu stafete

ar adresi Valsts Prezidentam vakar sākās Jēkabpilī un vakarā plkst. 21 ieradās Jelgavā. Stafetei jāveic 370 km un tā virzās pēc sekojoša maršruta: Jēkabpils – Viesīte – Daudzeva – Jaunjelgava – Bārbele – Bauska – Rundāle – Meitene – Kalnamuiža – Mežamuiža – Bukaiši – Auce – Īle – Naudīte – Dobele – Šķibe – Jelgava. No Jelgavas adresi Prezidentam tālāk nogādās Jelgavas skauti.

[Latvijas Kareivis Nr. 202, 6.9.1936]

„Staburags" lido

1. Kokneses aviācijas svētkos vislielāko publikas uzmanību izpelnījās Latv. aero kluba Seces – Sērenes – Daudzevas nodaļas planieris „Staburags". To iesvētītu lidotāju lietošanā nodeva galvenās valdes pārstāvis M. Kalve. Planieŗa būvētājam Seces pamatskolniekam U. Vaskim kā atzinību pasniedza sudraba pulksteni. Sekoja Planieŗa demonstrējumi. Visos demonstrējumos noraudzījās vairāki tūkstoši apkārtējo pagastu iedzīvotāji.

kr.

[Brīvā Zeme Nr. 199, 4.9.1937]]

No Aizkraukles vēstutres un mākslas muzeja fondiem.
Daudzeses pagasta "valdīšana", 1937. gads.
Pagasta vecākais – Alberts Mūrnieks

Daudzeses pagasts 1937

(Agrāk: vāc. Daudsewas, kriev. Daudzevaskaja.)

I. Vispārīgs apskats.

Iedzīvotāji *(1935. g.).*

Kopskaits: 1246, vīr. 683 (54,82%), siev. 563 (45,18%).

Tautība: latvieši 1069 (85,79%), krievi 93 (7,47%), vācieši 1 (0,08%), poļi 37 (2,97%), žīdi 3 (0,24%), pārēj., tautīb. un nezināmie 43 (3,45%).

Ticība: ev.-luterāņi 975 (78,25%), katoļi 156 (12,52%). pareizticīgie 59 (4,74%), vecticīgie 42 (3,37%), pārējie un nezināmie 14 (1,12%).

II. Saimnieciskā dzīve

Saimniecību skaits*: 222.*

Mājlopi (1937. g.): zirgi 356, govslopi 1375, cūkas 684, aitas 1249.

Tirdzniecība un rūpniecība: 5 pārtikas preču trg. un 1 vīna trg.

III. Valsts, pašvaldību un sabiedriskās iestādes, to amata personas un brīvo profesiju darbinieki

Pg. vecākais *Alberts Mūrnieks, dzv. Igauņos, 7 km. no pg. n.; darbvedis Pēteris Skujiņš; plc. kārtībnieks Jānis Braucējs, dzv. pg.n.*

Izglītība*. 6-kl. pamatskola, prz. Augusts Ziņģis.*

Bibliotēkas*: Daudzeses aizsargu nod. bibl., 600 sēj.; 6-kl. pamatskolas bibl., 1073 sēj.*

[Apriņķu un pagastu saraksti, 1937]

Jēkabpils apriņķis

Dzīve un darbs	**Daudzeses pag**
1937	*Zirgi uz 1 saimn. 1,58*
Latvijas Lauksaimniecības kameras izdevums	*govis 6,18*

2018. g. pagastā ir 1 darba zirgs...

Publiski pieejamā lauksaimniecības datu bāze liecina, ka 2018. gada 1. jūlijā pagastā bija 29 slaucamas govis...

Bet vēl pirms gadiem piecdesmit stacijā vien bija vairāk... Lieko pienu pieņēma savākšanas punktā, pagrabiņā pretim „Elvi" veikalam. Ejot gadiem, govju palika arvien mazāk, jo ar ganībām un siena iegādi bija lielas grūtības.

Fazāni un neapzinīgi pilsoņi

Medību faunas kuplināšanai b-ba lielus līdzekļus ziedoja Mednieku b-bu savienībai fazanerijas ierīkošanai Kruškalnā pie Bēnes. Ārpus minētās fazanerijas b-ba izaudzināja un palaida brīvā dabā fazanus Ikšķiles un Daudzevas mežos, bet labi domātais pasākums neattaisnojās, jo putni izklīda pa apkārtējiem laukiem un krita par upuri gan plēsoņiem, gan nogalināti no neapzinīgiem pilsoņiem.

[Mednieks un Makšķernieks Nr. 12, 1.12.1939]

STARP (ZEM) DIVIEM „DRAUGIEM”

Ievēlēta jaunā Saeima
Saeimas vēlēšanu galīgie rezultati

Saeimas vēlēšanās 14. un 15. jūlijā visos vēlēšanu iecirkņos un apakšiecirkņos Latvijā nodotas 1 179 649 balsis, no tām par Latvijas darba tautas bloka kandidātu sarakstu Nr. 1 – 1 151 730 balsis, jeb 97,6 proc. no visa nodoto balsu kopskaita. Kandidātu saraksti, kuros Latvijas darba tautas bloka kandidāti strīpoti – 27 .919. Vēlēšanās piedalījušies 94,7 proc. no visiem pilsoņiem.

Jaunievēlētā Saeima izstrādās satversmi

Ministru prezidents prof. ***Dr. A. Kirchenšteins****, vērtējot tautas līdzdalību savas pārstāvības – Saeimas vēlēšanās, mūsu laikraksta pārstāvim izteicās:*

„Latvijas vēlētāji ir teikuši savu vārdu, vēlēšanas noslēgušās. Visi, kas ar savu roku vai galvas darbu cēluši, turpmāk cels vēl straujāk neatkarīgas Latvijas iedzīvotāju garīgo un materiālo labklājību. To apstiprina lielais balsotāju skaits. Tīkai retais nav nodevis savu balsi. Jau svētdienas rītā, ierazdamies kādā no Rīgas vēlēšanu iecirkņiem, lai nodotu savu balsi, varēju cerēt, ka maz būs tādu pilsoņu, kas atrausies no balsošanas. Par to liecināja balsotāju pulki, kas pa Rīgas ielām plūda uz vēlēšanu iecirkņiem.

Apbraukājot plašus apgabalus Ziemeļvidzemē un iegriežoties vairākos provinces pilsētu un lauku vēlēšanu iecirkņos ar prieku varēju vērot to pašu ainu. Limbažos balsotāju sajūsma bija sevišķi augsta, kā to redzēju ļaužu pārpildītajā pilsētas tirgus laukumā. Sarkanās armijas koncerts un vēlāk tam sekojošā deja pilsētas parkā piešķīra Limbažiem īstu svētku noskaņu.

Esmu pilnīgi apmierināts ar pilsoņu disciplinēto izturēšanos un apzinīgo rīcību šinī vēsturiskajā brīdī. Tāpat esmu pilnībā apmierināts ar Saeimas vēlēšanu iznākumiem.

Jaunievēlētā Saeima tagad drīzi stāsies savā darbā un izstrādās satversmi, kas nodrošinās Latvijas iedzīvotājiem visas neatkarīgās un brīvās tautas tiesības – pirmām kārtām tiesības lemt par laimīgāku nākotni saskaņā ar Latvijas un Padomju Sociālistisko Republiku Savienības savstarpējās palīdzības līgumu.”

[Latvijas Kareivis Nr. 159 (5671), 17.07.1940]

Darbu sākot

Nogāžot veco plutokratisko valdību, ir atsvabināti no žņaugiem visi progresīvie spēki, kurus tā apspieda. Pēc 1934. gada 15. maija visā kultūras darbā valdīja idejisks seklums un gara nabadzība, kuru kultivēja īstās un patiesās kultūras ienaidnieki – Ulmaņa rokas puiši.

Literātūra bija atsevišķu cilvēku monopols kameras iemiesojumā. Strādāt, līdzdarboties Ulmaņa presē varēja vai nu bada spiesti cilvēki, vai arī tādi, kuri tirgojās ar savu politisko apziņu, pārbēgot no viena polītiskā lēģera otrajā. Šādu cilvēku Latvijā netrūka.

*Ž. Spure**

[Karogs, Nr. 1, 01.09.1940]

Darba ļaudis atgūst savu namu

Daudzeses pagasta darba ļaužu aktīvs noorganizējis LKJS un laukstrādnieku arodbiedrības nodaļas. Jau šogad atvērs 7. pamatskolas klasi. Rīkos arī krievu valodas kursus. Darba tauta atguvusi savu namu, ko tai 1934. gadā nolaupīja aizsargi. Nams ar apkārtni bija ļoti nolaists, daudzesieši vairāku dienu sabiedriskās talkās to uzposa. Atdzīvojies arī vecais Daudzeses teātris. Tas jau sagatavo sezonas atklāšanai Jūlija Vanaga komēdiju „Vēja pūtiens”.

[Cīņa Nr. 67, 29.08.1940]

* Latvijas Komunistiskās Partijas 1. sekretārs

MĀCĪSIMIES, kā mācījās Ļeņins

Sociālistiskā sacensība turpina savu uzvaras gājienu skolās. Visur, kur skolēni patiesā sajūsmā piedalās sacensībās, jau neilgā laikā redzami spilgti panākumi. [...] Daudzas skolas ienes sacensībā jaunus īpatus pasākumus. Daudzeses pamatskolas audzēkņi sacentās krievu valodā: kurš iemācīsies lielāku skaitu vārdu? Vecāko klasu zēni sacenšas ar meitenēm praktiskos darbos augļu un ogu dārzā. Arī šīs skolas vadība atzīst, ka skolēni kļuvuši nevien sekmīgāki mācībās, bet arī disciplinētāki visās gaitās. Pret audzēkņu vājajām pusēm nesaudzīgi cīnās asiem zobgalības ieročiem sienas avīze Dzirkstele.

[Jaunais Komunārs Nr. 64, 29.10.1940]

Pionieŗi svin sava lielā drauga dzimšanas atceri

Paldies mīļotajam Staļinam par laimīgo bērnību

Daudzeses nepilnās vidusskolas pionieŗi un skolēni svinīgi atzīmēja biedra Staļina 61. dzimšanas dienas atceri. Programa bija pašu sagatavoti referāti, dziesmas, deklamācijas. Patlaban visi rosīgi pošas Jaungada eglītei. Pionieŗi kopā ar pārējiem skolēniem izdod sienas avīzi „Dzirkstele". Daudz abonentu žurnālam „Pionieris", mājīgi iekārtots sarkanais stūrītis, kur pionieŗi veic savus dažādos paškarbības pasākumus.

[Jaunais Komunārs, Nr. 112, 27.12.1940]

Veco laiku paliekām nav vietas padomju skolā

– tā domā Daudzeses nepilnās vidusskolas audzēkņi un skolotāji, kas šinī mācības gadā uzsāka nesaudzīgu cīņu pret dauzonību, netīrību, smēķēšanu un līdzīgiem netikumiem. Panākumi labi. Savā darbā skolā atgriežas arī tie skolotāji, kurus plūtokratu varasvīri bija padzinuši par draudzīgu sadarbību ar strādniecību.

[Jaunais Komunārs Nr. 5, 06.01.1941]

Likvidēja gan analfabētismu, gan biedrības, gan...

3592. Lēmums

1940. g. 31. decembrī, saskaņā ar likumu par bezpeļņas biedrībām un to savienībām [...], slēdzu šādas Jēkabpils apriņķī esošās biedrības:
[...]
2) Jēkabpils vecticībnieku bēru palīdzības biedrību,
[...]
6) Seces biškopības biedrību,
[...]
8) Neretas draudzes biškopības biedrību,
9) Daudzevas saviesīgo biedrību [...]

[Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotājs Nr. 7, 9.01.1941]

Analfabētisma likvidēšanas darbs

Jēkabpils apr. rit intensīvs darbs analfabētisma likvidēšanā. Sēlpils pagastā visās trīs skolās katru svētdienu 5 stundas mācās lasīt un rakstīt nepratēji. Analfabētus apmāca skolas pārziņi un skolotāji. Rītos pagastā analfabētus apmāca skolotājs Ramans un izpildkomitejas priekšsēdētājs b. Upelnieks kopā ar komjaunatnes un bezpartejiskā aktīva pārstāvjiem. Sunākstes pagastā jau bijušas 9 latviešu un 15 krievu valodas stundas. Analfabētu apmācība februārī sākta arī Ābeļu, Biržu, Elkšņu, Daudzeses, Mēmeles un Viesītes pagastos.

(LTA)

[Jaunais Komunārs, Nr. 52, 28.02.1941]

Latvijas iedzīvotāju 1941. gada 14. jūnija deportācija

Aperāne *Olga Lilija Friča m., dz. 1907, lieta Nr. 16714, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Ceļa meistara māja, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Nazarovas raj., atbrīvoš. dat. 1956.02.18.*

Aperāns *Pēteris Valfrīds Andreja d., dz. 1912, lieta Nr. 16714, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Ceļa meistara māja*

Auziņa *Hilda Indriķa m., dz. 1897, lieta Nr. 14391, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Celmiņi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Bogotolas raj., atbrīvoš. dat. 1956.10.15.*

Auziņš *Vilhelms Jāņa d., dz. 1893, lieta Nr. 14391, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Celmiņi*

Iklāva *Biruta Mirdza Radiona m., dz. 1932, lieta Nr. 20157, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Mežniecības māja, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Tjuhtetas raj., atbrīvoš. dat. 1947.11.15.*

Iklāva *Paulīne Pētera m., dz. 1909, lieta Nr. 20157, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Mežniecības māja, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Tjuhtetas raj.*

Iklāvs *Raimonds Radiona d., dz. 1931, lieta Nr. 20157, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Mežniecības māja, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Tjuhtetas raj., atbrīvoš. dat. 1946.08.15.*

Iklāvs *Radions Radiona d., dz. 1903, lieta Nr. 20157, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Mežniecības māja*

Mūrniece *Alma Pētera m., dz. 1900, lieta Nr. 19699, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Igauņi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Kozuļkas raj., atbrīvoš. dat. 1955.06.18.*

Mūrniece *Inese Alberta m., dz. 17.02.1942, lieta Nr. 19699, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Igauņi, atbrīvoš. dat. 1955.06.18.*

Mūrnieks *Alberts Andreja d., dz. 1888, lieta Nr. 19699, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Igauņi*

Novikova *Afanasija Faina Semjona m., dz. 1924, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1951.04.10.*

Novikova *Marfa Merkulija m., dz. 1893, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1956.03.20*

Novikovs *Agejs Ņikita Semjona d., dz. 1929, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1955.11.18.*

Novikovs *Grigorijs Semjona d., dz. 1937/1938, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1955.07.20.*

Novikovs *Jefims Semjona d., dz. 1929, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1946.07.06.*

Novikovs *Lāzars Semjona m., dz. 1924, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1951.04.10.*

Novikovs *Nikonons (Konons) Semjona d., dz. 1925, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1955.10.10.*

Novikovs *Ņikifors Semjona d., dz. 1935, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Biriļusu raj., atbrīvoš. dat. 1955.07.20.*

Novikovs *Semjons Konona d., dz. 1881, lieta Nr. 16774, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Jūgi*

Pope *Kārlis Jāņa d., dz. 1888, lieta Nr. 20814, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Putrēni*

Ziemīte *Emīlija Jāņa m., dz. 1875, lieta Nr. 16714, izs. adr. Jēkabpils apr., Daudzeses pag., Ceļa meistara māja, nometin. vieta Krasnojarskas nov., Nazarovas raj., atbrīvoš. dat. 1954.05.24*

[https://www.arhivi.gov.lv/content.aspx?id=319]

Par šo vēstures mirkli var vairāk lasīt Ulda Lasmaņa grāmatā „Ko neparedzēja hercogs Jēkabs". Kaktiņu ģimenes likteņa stāstu var lasīt A. Ozolas un R. Jansona grāmatā „Sibīrijas vēstules uz bērza tāss".

Uzaicinājums

Cēsu apriņķa priekšnieks uzaicina visus bijušos pašaizsardzības vienību dalībniekus, bijušos karavīrus un brīvprātīgos, kas vēlētos iestāties latviešu vienībās cīņā ar boļševikiem – pieteikties Cēsīs, Pils ielā Nr. 12, 8. istabā un arī pie pagastu virskārtībniekiem.

Tuvākas informācijas par darba vietu un atalgojumu saņems pieteikšanās vietās.

[Cēsu Vēstis Nr.10, 5.9.1941]

Pēc tam prese centīgi un bez pārtraukuma stāsta par brīvprātīgajiem visās okupētajās valstīs, un aicina sekot to piemēram. Pagaidām brīvprātīgi...

27. augusta rīkojuma 11 V 4 Ogo

ar 1942. g. 1. oktobri Latvijas ģenerālapgabalā stājas spēkā vāciskie un latviskie dzelzceļu staciju un pieturu šādi oficiālie nosaukumi:
Daudzeva – Daudsewas

[Dzelzceļa Vēstnesis Nr. 34, 19.09.1942]

Neretieši talkā krustpiliešiem

Jēkabpils apriņķa vecākais V. Stukuls, kopā ar apriņķa vecāko V. Mežvēveri, apriņķa būvinspektoru – A. Rubli un apriņķa lopkopības instruktoru T. Saivu garākā inspekcijas braucienā pa apriņķi iepazinušies ar lauku darbu veiksmi. Vispirms Viesītē iepazināmies ar atutošanas iestādes būvi. Tā izbūvēta pilnīgi jauna un bez drēbju dezinfekcijas kameras ierīkota arī pirts.

[...]

Neretā beidz arī atutošanas iestādes būvi. Vēl inspicējām arī Daudzevas pagastu un Jaunjelgavu, sevišķu vērību pievēršot atutošanas iestāžu būvju veikšanai. Pavisam apriņķī iekārto 8 atutošanas iestādes, kuras šīs nedēļas beigās būs lietošanas kārtībā...

[Daugavas Vēstnesis Nr. 253, 31.10.1942]

Rīkojums

Pamatojoties uz Latviešu SS-brīvprātīgo leģiona ģenerālinspektora 1944. g. 1. februāŗa rīkojumu par 1915. un 1916. gadā dzimušo vīriešu iesaukšanu Latviešu SS -brīvprātīgo leģionā, noteicu sekojošo:

1. Jēkabpils apriņķī dzīvojošiem 1915. un 1916. gada dzimušiem vīriešiem, kas līdz 1940. gada 17. jūnijam bijuši Latvijas pavalstnieki, obligāti jāierodas uz iesaukšanas komisiju Jēkabpilī, Aizsargu namā, zemāk noradītā laikā un kārtībā:

d) 1944. g. 14. februārī pulksten 8.00 – no Ābelu, Biržu, Daudzeses, Mazzalves, Zalves, Saukas, Mēmeles un Elkšņu pagastiem;

2. Iesaucamiem jāņem līdzi: pase, karaklausības apliecība, uzturs 2 dienām, apakšveļa pārmainīšanai (krekls, apakšbikses, zeķes), pēc iespējas stulmu zābaki, sega, katliņš vai māla bļodiņa, karote, nazis, dakšiņa, krūzīte, ziepes, bārdas skujamie piederumi, zobu suka, ķemme, spogulis u. t. t., kā arī iesaiņojums civīltērpa atpakaļsūtīšanai. Par savu zābaku un apakšveļas lietošanu izmaksās atlīdzību.

3. Visām iestādēm un privātpersonām līdz iesaukšanas dienai jāizsniedz iesaucamiem personīgi aprēķini un jāatbrīvo viņi no darba.

4. Kaŗa dienestam derīgos tūliņ nosūtīs uz karaspēka daļām, bet kaŗa dienestam nepiemērotiem jāatgriežas savas darba vietās.

5. Komisijā jāpiedalās pagastu resp. pilsētu vecākiem.

Pagastu vecākiem jārūpējas, lai attiecīgā pagasta iesaucamie ierastos noteiktā laikā un vietā.

Par izvairīšanos no iesaukšanas draud sods pēc Latvijas kara un karastāvokļa likumiem.

Jēkabpilī, 1944. g. 2. februārī.

Jēkabpils apriņķa priekšnieks un 11. kaŗaklausības komisijas priekšsēdētājs
latv. policijas: majors E. Bonders

Pēkšņi parādījusies Latvijas policija un sods pēc karastāvokļa likumiem... bet aizmirstiet par brīvprātību....

Darbs dzimtā pagastā

Daudzeses pagasta raksturīgākās ģeogrāfiskās īpašības ir meži un līdzenumi. 112 kv. km lielo pagastu gandrīz no visām pusēm ielenc valsts mežu masīvi, atstājot nelielu spraugu uz Sērenes un Seces pagastiem kā „logu uz ārpasauli". Pagastu šķērso Iecavas upe, izceldamas pie Popa mājām no kāda neizsīkstoša un neaizsalstoša sēravota, par kura dziedniecībai spējām liecina daudzesiešu senču pie avota atstātās dažādās pateicības zīmes. Pagasta centrā atrodas plašais Elles purva līdzenums, kuru sīkstie daudzesieši pamazām pārvērš lauksaimnieciski izmantojamā zemē. Visumā augsna smilšaina un tikai lielākās saimniecības iztiek bez blakus ienākumiem, turpretim vairums, sevišķi agrākos gados, galvenos ienākumus guva meža darbos, galvenām kārtām pie meža materiālu vešanas.

Daudz darba pagasta iedzīvotājiem sagādā plašā stacija, kas ir arī gala punkts Augšzemgales šaursliežu dzelzceļa tīklam. Caur Daudzevas staciju aizripo uz patēriņa vietām vairāku virsmežniecību sagatavotie kokmateriāli un daudzu pagastu lauksaimniecības ražojumi. Ir stalti skolas

un pagasta nami. Sabiedriskās dzīves vajadzībām kalpo Aizsargu nams, kurā iekārtotas ari pagasta valdes kanceleja un pasta palīgnodaļa. Darbojas krejošanas un lauksaimniecības mašīnu koplietošanas punkti. Par nepieciešamām patēriņa precēm gādā Seces-Sērenes pat. b-bas 1. veikals pie Daudzevas stacijas. Darbojas doktorāts un aptieka. Garīgo vajadzību kārtošanai kalpo mazā baltā grāfienes Šuvalovas celtā baznīca.

Lielu rosmi izraisa TP organizācija, vākdama visāda veida līdzekļus trūcīgiem, armijai un daudzbērnu ģimenēm. Atjaunota aizsargu organizācija.*

Daudzi pagasta vīri cīnās Austrumu frontē. Vairākiem par varonīgiem kaujas nopelniem piešķirtas augstas goda zīmes. Tā vientuļie, mežu ielenktie daudzesieši, strādādami un cīnīdamies, iet kopsoli ar tiem, kam dārga dzimtene un viņas nākotne.

A.V.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 15, 13.04.1944]

Vai ievērojāt? Atjaunota aizsargu organizācija. Tuvojoties sakāvei, Vācija mēģināja radīt iespaidu, ka Latvijai atjauno neatkarību...

Rīkojums

par 1921.–24. g. dzimušo un līdz šim darba vai saimniecisku apstākļu dēļ no iesaukšanas atbrīvoto Latvijas pilsoņu iesaukšanu aktīvā kaŗa dienestā

Uzdodu SS kaŗa apriņķa komandieŗiem laikā no š. g. 25.–29. jūlijam

iesaukt aktīvā kaŗa dienestā visus 1921., 1922., 1923. un 1924. g. dzim. Latvijas pilsoņus, kas līdz šim darba vai saimniecisku apstākļu dēļ bija atbrīvoti no iesaukšanas.

Rīgā, 1944. g. 15. jūlijā.

Latviešu SS brīvprātīgo leģiona
ģenerālinspektors un Latvijas
SS papildinājumu pārvaldes
komandieris ģenerālis
R. Bangerskis.

[Tēvija Nr. 164, 15.7.1944]

Pēc brīvprātības nepavisam neizskatās...

Šos punktus nepaspējām „atprečot"...

Nemaz jau nerunājot par visu kartīšu izmantošanu.

* Tautas Palīdzība

No Aizkraukles vēstures un mākslas muzeja fondiem

No Aizkraukles vēstures un mākslas muzeja fondiem

Bet vai tad par naudu neko nevarēja nopirkt? Protams, ka varēja, tikai par cenām nejautājiet. Kāda nauda bija apgrozībā? Varat neticēt, bet visa zemāk redzamā!

Oficiāli jau tā bija Vācijas reihsmarka, bet vēl apgrozībā bija padomju rubļi, kurus 1940. g. iemainīja pret latiem attiecībā 1:1, bet no 1941. g. marta lati vairs nebija derīgi. Protams, ka kāda daļa palika „uz rokām". Karam sākoties, arī rubļi palika...Tos oficiāli mainīja pret reihsmarkām attiecībā 10:1, bet atļāva lietot arī rubļus. Latus gan neatļāva. Kāds bija šo valūtu maiņas kurss kara gados, nav zināms, bet pēc kara kādu brīdi apgrozībā bija gan gan rubļi, gan vācu

markas, kuras mainīja pret rubļiem attiecībā 5:1. Tad nu parēķināsim bez kalkulatora: vispirms 100 latus apmainīja pret 100 rubļiem, tad par tiem iedeva 10 reihsmarkas, un beidzot par šīm 10 markām iedeva tos pašus rubļus, bet tikai 2... čiks vien palika. Par 100 latiem varēja nopirkt DIVUS lētākos VEF radiouztvērējus, par 2 rubļiem 1945. gadā – DESMIT 20 kap. pastmarkas vietējām vēstulēm... Bet, ja nopietnāk, pirms kara cūkgaļa maksāja 1,5 Ls, sviests 2,7 ls, bet cukurs 0,7 Ls par 1 kilogramu... Lūk, ko mums atņēma karš.. bet ne tikai materiālās vērtības.

Meklē piederīgos

māc. Plāti no Daudzevas, ziņot Kr. Steinbergam Alšvangas Stoķos.

[Tēvija Nr. 255, 01.11.1944]

Ja kāds. ko zinātu par VILMU LENCBERGU ar bērniem Ivaru un Pēteri no Daudzevas „Sprīdīšiem", lūdz ziņot Rīgā, Tallinas ielā 37-7....

[Tēvija Nr. 207, 9.02.1944]

UN SĀKĀS VISS NO GALA…

Uzlabot politisko darbu jaunatnes masās
LĻKJS Jēkabpils apriņķa aktīva sanāksme

„Padomju Jaunatne" 1944. gada decembrī stāsta par komjaunatnes aktīva sanāksmi, kurā norādīs uz nopietniem trūkumiem komjaunatnes pirmorganizāciju darbā. Sevišķi tas sakāms par jaunatnes masu politiskās audzināšanas darbu. Sarkanie stūrīši pagastos nav vēl kļuvuši par iemīļotāko jaunatnes sapulcēšanās vietu. Dažos pagastos, piemēram, Daudzevā, komjaunieši neveltī pienācīgu uzmanību pionieru organizācijas darba paplašināšanai...

Jēkabpils apriņķī nesteidzas

Jēkabpils apriņķī rudzu lauki jau nopļauti, bet vasarāju pļaujai trūkst vajadzīgā spraiguma. Vēl apriņķī daudz sarkanarmiešu un karā cietušo, Tēvijas kara invalidu un bezzirgu saimniecību, kas netiek ar darbiem galā un kurām nepieciešama steidzama sabiedriska palīdzība. Daudzos pagastos aktīvs un apriņķa pilnvarotie dzīvo mierā un, kā liekas, ir pārliecināti, ka viss kārtībā un ka darbi rit normāli. [ ]

Bet apriņķī ir arī tādi MZIP, kuri nesniedz zemniekiem nekādu palīdzību, pat savu saimniecību laikā neapkopj. Tādi ir Zasas, Daudzeses, Mēmeles un Sunākstes punkti. Par šo punktu vadītāju noziedzīgo rīcību atbildīgi MTS direktori, pagastu izpildkomiteju priekšsēdētāji un partorgi. Ja punkta vadītājs darbu sabotē, viņš jānodod tiesai, bet ja nespēj darbu organizēt un vadīt – tas nomaināms.*

E. Auželis

[Cīņa Nr.199, 24.8.1945] [https://lv.wikipedia.org/wiki/Sovetizācija]

Par katru no mums rūpējas Staļins Kremlī

Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidijs nolemj:

1. Nodibināt Jēkabpils apriņķī šādas ciemu padomes:
Daudzeses pagasts
Uzvaras ciema padome
Daudzeses ciema padome

[Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotājs, Nr. 193, 18.09.1945]

Lopkopības produktu piegāde Jēkabpils apriņķī

Tikpat svarīga kā labības, ir arī lopkopības ražojumu piegāde valstij. Jēkabpils apriņķis piena piegādes plānu līdz 1. oktobrim izpildījis 78% apmērā. [ ] Turpretī Daudzeses pagasts nodevis pienu tikai par 37%. [...] Visumā lopkopības produktu sagāde Jēkabpils apriņķī norisinās vēl lēni, sevišķi [ ] Daudzevas pagastā. [ ] Arī patērētāju biedrības neinformē zemniekus par to, kādas preces un cik var iegūt lopkopības ražojumu pārdevēji. Daži veikali par pārdotajiem ražojumiem piedāvā zemniekiem mazvērtīgas preces, kā pūderi, odekolonus u.c.

P. Straumnieks

[Cīņa,10.6.1945]

* MZIP – 1941. gada pavasarī sāka mašīnu un zirgu iznomāšanas punktu (MZIP) izveidi un šim nolūkam katrā pagastā nacionalizēja vienu zemnieku „lielsaimniecību" ar visu inventāru

Ceriņi *odekolons un smaržas ar spēcīgu smaržu*
Kā to drīkstēja saukt par mazvērtīgu?

Daudzevā blakus stacijai darbojās Labības pieņemšanas punkts, kurš kā graudu kaltes punkts bija tur arī pirms kara. 1947. gadā noliktavas pārzinis bija Pēteris Vecums, priekšnieks Štrikovs. Bija apmēram 36 strādnieki, galvenokārt jaunieši. Visi darbi bija veicami ar rokām. Bija viena noliktava. Ap 1948., 1949. gadu parādījās pirmais transportieris. Stacijā ar mazo bānīti atveda graudus, pēc tam visu pārveda uz labības punktu, kur kaltēja un pēc tam bēra maisos. Veda uz kolhoziem ar zirgiem, vēlāk – mašīnām. Kaltējot graudus, darbs ritēja visu diennakti.

Mežrūpniecības saimniecība (MRS), Labības punkts, dzelzceļa komplekss, pasta sakaru punkts un kolhozi bija galvenās darba vietas Daudzeses pagastā. Tas bija pamats blīvas apbūves izveidei purvainajā teritorijā ap staciju, kur pirms Otrā pasaules kara zemi dalīja nedaudzas lauku saimniecības. Skolotāja Antoņina Benjava atceras, kā 1956. gadā ieradās Daudzevas stacijā, lai pieteiktos darbam Daudzeses skolā: *„3. augustā agrā rīta stundā ar vilcienu ieradāmies Daudzevā. Stacijas ēka bija tā pati, kas tagad. Vislepnākā celtne bija pasta ēka, netālu arī necila dzelzceļa veikala ēka. Pārējās – barakas un dzīvošanai pielāgoti dzelzceļa vagoniņi, purvājs, krūmi…".* Strādnieki ieceļoja no malu malām, atgriezās arī daļa izsūtīto un karavīru. Pamazām tika celtas rindveida mājas, daudzstāvu dzīvojamās mājas ar centrālapkuri. Blakus stacijai bija mājas dzelzceļa darbiniekiem. Cauri Daudzevai vijās bruģēts ceļš, pa kuru notika visi svētku gājieni. Infrastruktūra attīstījās lēni, ko nevar teikt par sabiedrisko dzīvi.

No 1958. līdz 1999. gadam kultūras dzīvi Daudzeses pagastā vadīja daudzesiete Elmīra Matule. Elmīra darbu uzsāka neilgi pēc pārcelšanās uz Daudzevu 1955. gadā, kad ieradās vīra vecāku mājās. Tad viņa bija tikai 19 gadus veca. Vēlāk neklātienē viņa pabeidza gan kultūras darbinieku tehnikumu, gan universitāti. Daudzus gadus viņa strādājusi arī kā izvadītāja, organizējusi un vadījusi kapu svētkus. Elmīra atceras: *„Padomju laikā arī bija kapu svētku tradīcija. Braukāja ar kori, bija dziesmu repertuārs. Kapi vienmēr bija pārpildīti ar cilvēkiem. Sāka Viesītes kapos, tad Caunes, Daudzeses, Smaļķu kapi, nobeidzām Māršavu kapos. Tad sākās mācītāju laiki, bija tādi, ar ko ļoti labi varēja vienoties. Katras runāja savu, ansamblis dziedāja."*
Viņa atceras, ka cilvēki bijuši ļoti aktīvi pašdarbnieki un ar lielāko prieku darbojušies kādā no kolektīviem, piemēram, dramatiskajā kolektīvā vai pieaugušo deju kolektīvā, jauktajā korī vai kādā no diviem ansambļiem (krievu un latviešu). Bijis arī pūtēju orķestris. No Elmīras Matules atmiņām: *„Mums visā apkārtnē pašiem pirmajiem bija bungas, akordeons un trompete, nekur citur nebija. Mūs raustīja uz visām pusēm, jo tai laikā magnetofoni nebija. Tad vēlāk skolā Kurpnieks nodibināja pūtēju orķestri. (..) Te bija pilns ar jauniešiem, 12 pāru deju kolektīvs, piedalījāmies visos dziesmu svētkos."*

Mežrūpniecības saimniecības sieviešu ansamblis, trešā no kreisās Elmīra Matule.
Foto no Elmīras Matules personīgā arhīva.

Kultūras dzīve bija nedaudz sadrumstalota, jo savs ansamblis, koris vai orķestris bija gan Daudzeses skolai, gan Mežrūpniecības saimniecībai (MRS), gan dzelzceļa darbiniekiem. Pasākumi notika gan vecā Daudzeses kroga (Tautas nama) telpās, gan Jēkabpils MRS Daudzevas iecirkņa klubā, gan dzelzceļa darbinieku namā. Piemēram, Jēkabpils MRS Daudzevas iecirkņa kultūras iestādē „Sarkanajā stūrītī" vienā lielā istabā atradās gan bibliotēka, gan deju zāle ar skatuvi. Diemžēl 20. gs 70. gadu beigās remonta laikā ēka nodega.

Dzelzceļa stacijas ēkā darbojās pūtēju orķestris un dramatiskais kolektīvs, arī bija neliela zāle ar skatuvi.

Vasarā daudzi pasākumi notika ārā. Elmīra Matule

atceras: *„Bija vairāki āra deju plači. Bija liels deju placis pie varoņa kapa, Jaunsērenes kalnā. Daudzesē bija āra estrāde, pie kapiem."*

80. gados plaši pasākumi notika Daudzesē – Tautas namā, kurš vēlākajos gados tika pielāgots skolas bērnu sporta nodarbībām.

1987. gadā svinīgi tika atklāta Jēkabpils MRS jaunā kantora ēka, kurā bija arī plaša un skaista sarīkojumu zāle ar parketa grīdu, skatuvi un lieliem logiem. 90. gados ēka tika nodota privatizācijai un kultūras pasākumi tur vairs netika rīkoti.

No Elmīras Matules atmiņām: *„Kad klubs nodega, tad strādājām kantora ēkā, tur bija atpūtas telpiņa, rādījām kino, koncertus taisījām, pensionāru vakarus. Tad sāka celt lielo skaisto MRS klubu, otrā stāvā zāle, kino. Skaista parketa grīda. Tas bija ļoti skaists laiks. Reizē uzcēla arī jauno pagasta ēku. Man bija divi ansambļi (latviešu, krievu), deju kolektīvs, dramatiskais kolektīvais. Braucām visur ar koncertiem, pelnījām naudu. Jāatskaitās bija MRS, jādod vēl nauda arodbiedrībai. Pati sev nopelnīju algu un nopelnīju vēl MRS-am ko dot, stingras atskaites jāsagatavo. Papildus naudu nekam nedeva. Viss bija jātaisa pašai. Lielie rajona dziesmu svētki bija Vīgantē pie Staburaga. Tie bija skaisti laiki. Staburags vēl nebija appludināts. Cilvēki bija draudzīgi, izpalīdzīgi."*

Tajā laikā par pulciņa vadīšanu nekādu algu nemaksāja, bet bija noteikums, ka kluba vadītajam jāvada viens pulciņš un pašam jāpiedalās. Elmīra izsniedza grāmatas un bija kinomehāniķe no darba brīvajā laikā. Pati aktīvi piedalījās pašdarbībā, jo mīlēja gan dziesmu, dejas un teātri. Ar iestudētajām ludziņām, ansambļa kolektīvu izbraukāti daudzi Latvijas pagasti un piedzīvoti daudz dažādu kuriozu. Tajā laikā jau braukāšana notika ar kravas mašīnām. Bija gadījums, ka sarunāts ar ludziņas izrādi braukt uz Līvbērzi, pirms izbraukšanas neierodas viens aktieris. Ko nu? Vienai kundzei līdzi brauc vīrs, tad nu tas tika visa ceļa garumā „apmācīts". Izrāde notika un skatītāji pat uzslavēja viņu par labo tēlošanu. Laika gaitā ar ansambļiem piedalījās Mežrūpnieku skatēs, kur gūtas arī godalgotas vietas. Korī bija kora vecākā un piedalījusies visos dziesmu svētkos līdz 2008. gadam.

Un pats jaukākais un paliekošākais tomēr paliks uz visiem laikiem viņas sarakstītā un komponētā dziesma "Daudzeva, Daudzeva…"

2013. gada 18 augustā pēc rekonstrukcijas tiek atvērts Daudzevas Saieta nams. Kultūras dzīvi Daudzeses pagastā kopš 1999. gada aprīļa vada daudzesiete Rudīte Nāzare.

JAUNI LAIKI ARĪ SKOLĀ

Ar pavēli Nr. 15, izdotu 1945. gada 15. decembrī, no 1945. gada 1. augusta darbā pieņemta kopgalda vadītāja Ausma Stīpniece.

[no Jaunjelgavas reģ. arhīva dokumenta, fonds 1230, 3. apr., 23. lieta]

No 4.11.1958. līdz 14.04.1959. pastāvēja Daudzevas lauku jaunatnes skolas Bērzgala* filiāle.

1958./1959. skolā bija krievu plūsma un vakarskola. Kas par to pastāstīs sīkāk? Pagaidām nedaudz par to lasām skolotājas Benjavas atmiņās.

Par Daudzeses skolas direktoru 1952. gadā kļuva Vladislavs Antāns.

Leģendārais Vladislavs Antāns – skolas direktors 35 gadus. Foto no Daudzeses pamatskolas arhīva.

Vladislavs Antāns vadīja skolas un visu pagasta sabiedrisko dzīvi, bija jaunu tradīciju ieviesējs un īstenotājs. Pirmo reizi Latvijā tika sarīkots jauno ģimeņu vakars, kas kļuva par tradīciju arī citos pagastos.

Aktīvi cīnījās par veselīga dzīves veida izkopšanu jauniešu vidū.

No daudzajiem skolotājiem un skolas darbiniekiem daudzo gadu gaitā jāpiemin Irma Circene, Alma Kalniņa, Antoņina Benjava, Vladislavs Antāns, Vilma Podniece, Jāzeps Kravalis, Jānis Kapelis, Elvīra Krēsliņa, Biruta Antāne, Dace Dadeika, Česlavs Beļauskis, Skaidrīte Norvaiša.

Pēc skolas beigšanas kā skolotāji tajā atgriezušies: Ilze Ašaka, Aija Tukiša, Daina Nagle, Ieva Dundure, Dina Upelniece un Jānis Gusevs.

Ārpusstundu darbu vadījušas: Emīlija Liepiņa, Jautrīte Jasūne, Broņislava Strazdiņa, Gunta Valpētere, Antonija Maškova, Aina Ēvele, Valentīna Gaigalniece, Dina Upelniece.

Vairāk par Daudzeses skolu padomju gados var izlasīt skolotājas Antoņinas Benjavas atmiņās, kas publicētas grāmatas beigās. Šeit neliels ieskats viņas pierakstītajā par mākslinieciskо pašdarbību skolā:

„Ilgus gadus Daudzeses 8-gadīgajā skolā dziedāšanu mācīja un skolēnu kori (5.–8. klasei) vadīja skolotājs no Jēkabpils vidusskolas skolotājs Česlavs Beļavskis. Viņš arī mācīja sieviešu vokālo ansambli, kurā dziedāja skolotājas Biruta Antāne, Vilma Podniece, skolas tehniskās darbinieces Skaidrīte Ozola, Regīna Dika, Daudzevas mežniecības meža tehniķe Aina Bērziņa. Visas piecas izskatīgas sievietes labākajos gados, skanīgu balsu īpašnieces, mūzikas mīļotājas. Vienmēr eleganti ģērbtas, skaistām frizūrām un balsīm – ciema lepnums."

Daudzeses pamatskolas sieviešu ansamblis, solists Alfrēds Baiba. Foto no Elmīras Matules personīgā arhīva.

Orķestra vadību uzņēmās toreizējais Daudzevas dzelzceļa priekšnieks Pēteris Kurpnieks, kurš pats prata spēlēt daudzus mūzikas instrumentus, arī saksofonu. Izvēlējās muzikālākos zēnus no vecākajām klasēm. Muzicēt gribošo bija daudz un varēja izvirzīt papildu prasības – jābūt sekmīgam un disciplinētam.

Apbrīnojama bija skolotāja Kurpnieka pacietība, neatlaidība un darbaspējas, mācot šiem delveriem muzicēt.(..) Mūsu skolas pūtēji uzstājās arī TV raidījumā.

Nākošo pūtēju paaudze tika komplektēta savādāk – no vienas klases zēniem. Katram tika piemeklēts atbilstošs instruments, individuāli pastrādāts, un orķestris darbojās. (..) Tā bija mūsu skolas vizītkarte, jo ne katrā 8.-gadīgajā skolā bija savs pūtēju orķestris. Pūtēji piedalījās visos skolas, ciema un kolhoza pasākumos, arī rajonā."

* Pie Līvāniem.

NĀC, BIEDRI, PIE MUMS KOLHOZĀ!

NOVĀKT RAŽU LĪDZ PĒDĒJAM GRAUDAM!

Ātrāk nodosim valstij uzvaras ražu

Kļūst garākas karogoto vezumu rindas

7. oktobrī karogoto labības vezumu braucienu rīkoja Daudzeses un Uzvaras ciema padome (no Daudzeses pagasta). Uzvaras ciema darba zemnieki sapulcējās pie Daudzeses pagasta izpildkomitejas. Notika īss mītiņš. Darba zemniekus uzrunāja partorgs b. V. Osis un aicināja tuvākās dienās atkal rīkot kopīgu labības vešanu, lai pagasts drīzāk varētu nokārtot savas saistības ar valsti...

P. Straumnieks

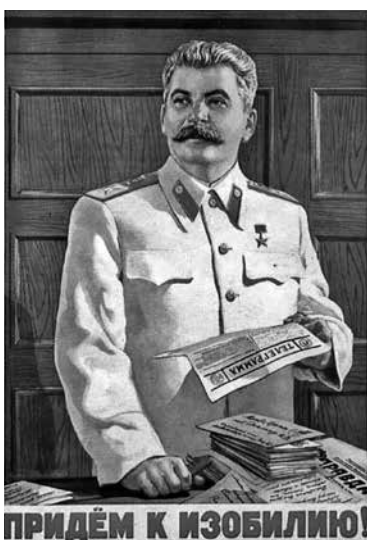
[Cīņa Nr. 242, 13.10.1945]

Nodrošināt meža strādniekus

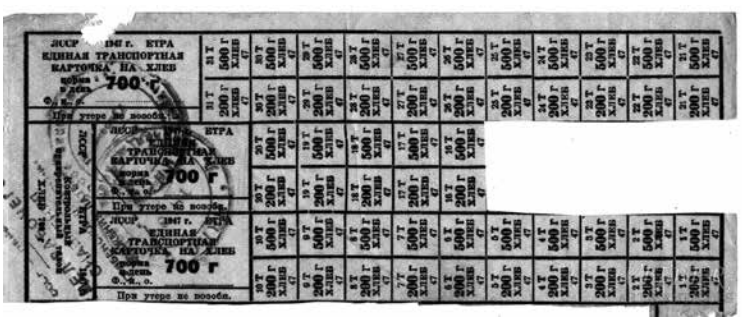
Daudzevas kokmateriālu pārkrautuves bāzē diennakti bez pārtraukuma iekrauj vagonos stutmalku un malku. Te strādā Rīgas uzņēmumu un iestāžu darbinieki, pavisam 120 cilvēki, no kuŗiem 70% sievietes...

R. Andrejs

[Cīņa Nr.153, 30.6.1946]

SASNIEGSIM PĀRPILNĪBU!

Maizes kartīte, 1947. gads.
Publicēts ar laipnu antikvariāta "Vitber" atļauju

1947. gada 14. decembrī daudziem Rietumu pasaulē palika vaļā mute. PSRS atcēla kartīšu sistēmu! Kā nu nebrīnīties, ja Lielbritānijā maizes kartītes atcēla tikai 1949. gadā, bet cukura kartītes tikai 1953. gadā. Tajā pašā dienā notika naudas reforma, nomainot vecās, 1938. gada naudas zīmes pret 1947. gada banknotēm attiecībā 1:10. Pamatojums: esot apgrozībā pārāk daudz naudas, daudz vācu viltojumu, visādiem šeptmaņiem esot pārāk daudz naudas (un ar mazākām summām tak vieglāka skaitīšana). Faktiski jau Krievijā daudziem naudas tiešām bija daudz, tikai par to NEKO nevarēja nopirkt... Nebija jau bez āķa: no krājkasēs esošiem noguldījumiem 1:1 mainīja tikai 3000 rubļu, līdz 10 000 kā 1:2, virs 10 000 – 1:3. „Uz rokām" esošo mainīja tikai krājkasēs un maiņas punktos. Visvairāk zaudēja nevis šeptmaņi, bet tālo lauku novadu iedzīvotāji, kas noteikto divu nedēļu laikā nespēja nokļūt līdz maiņas punktiem. Rezultāts – palika neapmainīti aptuveni 25 miljardi rubļu, ap 30% no tautai piederošo. Kādu brīdi pirms maiņas parādījās baumas par reformu, un cilvēki izpirka tukšus veikalus, pērkot arī to, ko nekad, nekad nebūtu pirkuši...

Bet kā tad ar solīto skaisto dzīvi pēc kartīšu atcelšanas un naudas reformas?

Pilsētās algas bija 500-1000 rubļu mēnesī. Cenas: kilograms ķieģelīša – 3 rub., baltmaize – 2,20 rub. par puskilograma „bulku", griķi – 12 rub., cukurs – 15 rub., sviests – 64 rub., piens – 3-4 rub. litrā, 10 olas – līdz 16 rub., alus „Žiguļi" – 7 rub. pudele, pusstops – 60 rub.

BET vienam pircējam drīkstēja „atlaist", piemēram, tikai 2 kg maizes, 1 litru piena, 0,5 kg cukura, 1 gab. ziepju, 2 kastītes sērkociņu. Tas nebija nekas slepens – veikalos pie sienas karājās „normu" saraksts. Bet kad pēc cukura nebija jāstāv rindā vai visu dienu, vai to kāds vēl atceras?

Un vislielākais BET – zemniekiem nodokļu summa jaunajā naudā palika tā pati, tātad 10x lielāka! Vienīgais glābiņš – kohozs!

https://en.wikipedia.org/wiki/Monetary_reform_in_the_Soviet_Union,_1947#/media/File:1rouble1947b.jpg

Un vēlreiz – 1961. gadā, un pēc tam atkal...

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rouble-1961-Paper-1-Obverse.jpg?uselang=lv

Republikas pilsētās un laukos

„Cīņa" 1948. gada novembrī ziņo, ka pavasara pludināšanas sezonai pludināšanas meistari V. Brālītis, O. Pavārs un tehniskais vadītājs J. Kapelis pie Viesītes un Zalvītes pieņēmuši vairāk nekā 3000 kbm kokmateriālu.

Latvijas iedzīvotāju 1949. gada 25. marta deportācija

Jēkabpils apriņķis, Daudzeses pag.

Arāja *Ede Kārļa m., dz. 1889, Viesītes; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 24.01.56, Krasnojarskas nov. Abanas raj. Lieta Nr. 4760.*
Arājs *Jānis Dāvida d., dz. 1883, Viesītes; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., miris 26.06.55, Krasnojarskas nov. Abanas raj. Lieta Nr. 4760.*
Dubovska *Hermīne Jēkaba m., dz. 1913, Tuteņi; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 01.12.56. Lieta Nr. 7789.*
Jaunmisiņa *Dora Jāņa m., dz. 1889, Klibeņi; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 25.01.55, Krasnojarskas nov. Nazarovas raj. Lieta Nr. 7781.*
Kaktiņa *Ināra Ļeva m., dz. 1942, Brendēni; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 30.05.56. Lieta Nr. 1975.*
Kaktiņa *Marta Mārtiņa m., dz. 1913, Brendēni; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 30.05.56. Lieta Nr. 1975.*
Kaktiņa *Matilde Kārļa m., dz. 1882, Brendēni; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., mirusi 07.04.56. Lieta Nr. 1975.*
Kapele *Maija Jāņa m., dz. 1934, Stampas; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 04.05.57. Lieta Nr. 7955.*
Lauva *Zeta Kārļa m., dz. 1922, Mazjorģelāni; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 15.01.57. Lieta Nr. 2499.*
Makareviča *Anna Jāņa m., dz. 1878, Vecķunči; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Soldatskas raj., atbrīv. 04.10.54. Lieta Nr. 7930.*
Makarevičs *Aleksandrs Filipa d., dz. 1909, Vecķunči; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Soldatskas raj., atbrīv. 04.10.54. Lieta Nr. 7930.*
Maspone *Biruta Skaidrīte Jāņa m., dz. 1934, Robežnieki; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 09.05.57. Lieta Nr. 7931.*
Maspone *Emma Reiņa m., dz. 1904, Robežnieki; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 09.05.57. Lieta Nr. 7931.*
Maspons *Jānis Andreja d., dz. 1901, Robežnieki; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., ieslodz. 13.06.50–30.10.55, pēc tam specnometin. Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 09.05.57. Lieta Nr. 7931.*
Zvanītāja *Alīna Reiņa m., dz. 1901, Stampas; izsūt. 25.03.49, Omskas apg. Tjukaļinskas raj., atbrīv. 04.05.57. Lieta Nr. 7955.*

[https://www.arhivi.gov.lv/content.aspx?id=319]
[http://www.archiv.org.lv/dep1941/saraksti/09_Jekabpils_apr.pdf]

Tagad varam dibināt kolhozus…

NĀC, BIEDRI, PIE MUMS KOLHOŽĀ!

Lauksaimniecības arteļa dibināšanas protokols

1949. g. 27. februārī Daudzeses pagasta tautas nama sanāksmi zemnieki, kuri izteikuši vēlēšanos dibināt lauksaimniecības arteli.

Par sanāksmes vadītāju ievēl b. Stumbri Pēteri un par protokolistu b. Kalnrāceni Pēteri.

Sapulcē piedalās LK(b)P Daudzeses pag. komitejas sekretārs b. Kuznecovs un Seces MTS agronome b. Majevskaja.

Dienas kārtība.

1. Lauksaimniecības arteļa statutu caurskatīšana.
2. Lauksaimniecības arteļa dibinātāju vēlēšanas.
3. Lauksaimniecības arteļa biedru uzņemšana.
4. Lauksaimniecības arteļa statutu pieņemšana.
5. Lauksaimniecības arteļa valdes vēlēšanas.
6. Valdes priekšsēdētāja vēlēšanas.
7. Revizijas komisijas vēlēšanas.
8. Arteļa nosaukuma izvēlēšana.
9. Lopu apvienošana.

1. Lauksaimniecības arteļa statutu carskatīšana.

Lauksaimniecības arteļa paraugstatutus nolasa b. Majevskaja.

2. Lauksaimniecības arteļa dibinātāju vēlēšanas.

Kā lauksaimniecības arteļa dibinātāju kandidātus uzstāda:

1. Kļaviņu Mārtiņu, Mārtiņa d.
2. Trofimovu Mildu Matīsa m.
3. Ancelānu Eduardu Kārļa d.
4. Veidi Pēteri Mārtiņa d.
5. Kapeli Pēteri Jāņa d.
6. Bērziņu Albertu Jēkaba d.
7. Maspani Osvaldu Mārtiņa d.

Uzstādītos kandidātus vienbalsīgi pieņēma, kā arteļa dibinātājus.

3. Lauksaimniecības arteļa biedru uzņemšana.

Nolemj uzņemt par biedriem lauksaimniecības artelī sekojošus darba zemniekus.

1. Ješkovs Mīli Jorģa m.
2. Skujiņš Mildu Pētera m.
3. Zeltiņš Annu Pētera m.
4. Kaktiņš Matildu Kārļa m.
5. Kļaviņš Annu Mārtiņa m.
6. Balseris Kārli Reiņa d.
7. Balseris Krišjāni Reiņa d.
8. Pavārs Annu D. meitu
9. Lauks Otīliju Jēkaba m.
10. Pikšteini Jāni Pētera d.

4. Lauksaimniecības arteļa statutu pieņemšana.

Ievēlētie darbinieki paraksta lauksaimniecības arteļa statutus.

Lauksaimniecības arteļa paraugstatutus pieņem ar šādiem grozījumiem: katrai kolchoznieka sētai personīgai lietošanai atstāt 0,5 ha aramzemes neieskaitot to zemi, ko aizņem dzīvojamā ēka | slaucamu govi | jaunlopu | cūku māti

ar sivēnu metieni un pārējo dzīvo un nedzīvo inventāru saskaņā ar paraugstatutiem.

Iestāšanās naudu noteikt Rbļ. 30.- apmērā no saimniecības. Arteļa nedalāmā fonda sabiedrības arteļa biedru mantas ieskaitīt drošības fondā pret neražu u.c. ieskaitīt apmērā no visa gada patēriņa palīdzības fondu invalīdiem noteikt 2% no bruto produkcijas atskaitījumu – arteļa nedalāmo fondu papildināšanai izdarīt 15% apmērā no arteļa naudas ienākumiem un atļaut izlietot arteļa administratīviem izdevumiem ne vairāk kā 2% no naudas ienākumiem.

5. Lauksaimniecības arteļa valdes velēšanas.
Uzstāda kandidātus.
1. Kļaviņu Mārtiņu Mārtiņa d.
2. Kapeli Pēteri Jāņa d.
3. Maspani Osvaldu Mārtiņa d.
4. Trofimovu Mildu Matīsa m.
Vienbalsīgi ievēl
1. Kļaviņu Mārtiņu Mārtiņa d.
2. Kapeli Pēteri Jāņa d.
3. Maspani Osvaldu Mārtiņa d.
4. Trofimovu Mildu Matīsa m.

6. Lauksaimniecības arteļa valdes priekšsēdētāja vēlēšanas.
Par kandidātiem uzstāda
Sapulces vad. Stumbris
Protokolists P.Kalnrācenis
Maspani Osvaldu Mārtiņa d.
Pikšteini Jāni Pētera d.
Par valdes priekšsēdētāju ar 14 balsīm ievēl Pikšteini Jāni Pētera d.

7. Revizijas komisijas vēlēšanas.
Uzstāda kandidātus
1. Circenis Irma Krišjāņa m.
2. Veidi Pēteri Mārtiņa d.
3. Bērziņu Albertu Jēkaba d.
Vienbalsīgi par revizijas komisijas priekšsēdētāju ievēl Circenis Irmu Krišjāņa m. un par locekļiem Veidi Pēteri Mārtiņa d. un Bēriņu Albertu Jēkaba d.

8. Arteļa nosaukuma izvēlēšana.
Ienākuši divi priekšlikumi arteļa nosaukumam. b. Maspanis liek priekšā nosaukt arteli (~~tautas rakstnieka~~) „Sarkanā partizāņa" vārdā. b. Bērziņš liek priekšā arteli nosaukt vārdā „Partizāns".
Sapulce vienbalsīgi nolemj nosaukt jaundibināto arteli par „Sarkanais partizāns" arteli.

9. Lopu apvienošana resp. inventāra apvienošana.
Sapulce vienbalsīgi nolemj: nedzīvo inventāru apvienot līdz 5. III 49. g. sēklu iztīrīt un sagatavot līdz 15. III 49. g. zirgu un citu lopu apvienošanu izdarīt līdz 1. IV 1949. g.

Pēc Jēkabpils zonālā arhīva fondu materiāliem

Kaut kas ar to politkorekto kolhoza nosaukumu tomēr nav klapējis, jo protokolā tas ir izdzēsts un no jauna pārrakstīts... Nez' kā veicās ar Staļina konstitūcijas un Vorošilova vārdā nosaukto kolhozu kristīšanu...

Varam ieskatīties kolhoza lietās un novērtēt Jāņa Pikšteina ieguldījumu kopīgajā lietā.
1. nenoteiktas šķirnes ķēve Maija, dzimusi 1943. g.
2. nenoteiktas šķirnes ērzelis Ojārs, dzimis 1942. g.
3. nenoteiktas šķirnes govs Venta, dzimusi 1936. g.
4. nenoteiktas šķirnes govs Neļķe, dzimusi 1945. g.
5. nenoteiktas šķirnes telīte, nav vēl vārdu saņēmusi, dzimusi 1948. g.
6. nenoteiktas šķirnes bullītis, nav vēl vārdu saņēmis, dzimis 1948. g.

Inventārā minēti arkli, ecēšas, rati, ragavas, zirga grābeklis, aizjūga piederumi, labības tīrītājs, vēl sēklas, kopā par 3444,03 rbļ.

Pēc Jēkabpils zonālā arhīva fondu materiāliem

Protokols N 12

L/a „Vorošilova" pilna biedru Daudzeses pagasta „Tutenos" 1949. g. 10. jūlijā. Par sapulces vadītāju vienbalsīgi ievēlēja biedru Ziediņu Robertu, protokolistu Tolmani Kārli.

Sapulce pieņēma sekošu dienas kārtību.

1. Lekcija par starptautisko stāvokli.
2. Lekcija par zemes izcelšanos.
3. Lekcija bied. Zvirbulei.
4. Jaunu biedru pieņemšana.
5. Īstermiņa aizņēmuma pieprasīšana no Valsts Bankas. 1949. gada ražošanas vajadzībām.
6. Rēķinveža pieņemšana.
7. Lūgumu caurskatīšana.
8. Dažādi jautājumi.

1. 1949. g. 10. jūlijā par starptautisko stāvokli referēja bied. Ņiķitins. Par stāvokli Bulgārijā, Grieķijā un Amerikas Savienotajās Valstīs.

2. Lekcija par zemes izcelšanos referēja b. Circene. Aizrādot ka zeme izcēlusies pakāpeniski, pilnīgi noraidot reliģisko pasaciņu par zemes izcelšanos 6 dienās. Zemes virsus pastāvīgi mainās. Saule gāzveidīga masa ja nebūtu saules, neviena būtne nevarētu dzīvot.

3. Bied. Zvirbule referēja par trakuma sērgu. Trakuma sērga lipīga. Trakumu slimība izceļas no baciļiem. Vispirms no trakuma sērgas saslimst...

Pēc Jēkabpils zonālā arhīva fondu materiāliem

PROTOKOLS No 1

PAR KOLHOZA Uzvara BIEDRU KOPSAPULCI

no 4. februara 1953. g.

Kolhoza biedru pavisam	256
Kopsapulcē piedalās	152
Sapulces priekšsēdētājs	Ģiedris Arturs
Sekretārs	Grundulis Alberts
Prezidija locekļi	b. Apsāns Kārlis – II. brig. laukkop. Jēkabpils lauks. raž. pārv. sekr. b. Kaļāns, Jēkabp. izp. k. p-tājs b. Peļņiks, Daudzeses skolas direkt. b. Antāns, Daudzeses c. p-tājs b. Skujiņš, l. art. Sark. Partiz. pr-js b. Kokainis Elmārs un „Sarkanais Partizāns" kolh. Pikšteins

Darba kārtība

[...]

4. Kolhozu apvienošana.

5. Kolhoza valdes vēlēšanas.

[...]

Iesākot sapulci Daudzeses 8gad. skolas pionieru delegacija apsveic kolhozniekus sakarā ar gada atskaites sapulci un novēl labus panākumus turpmākā dabā.

[...]

Klausījās: B. Kokaini [...] Un kas apgalvo, ka „Sarkanais Partizāns" ir bagāts un „Uzvaa „ ir nabaga, tad tas pats ir muļķis un garā nabags, jo kas tad ir mūsu bagātība, ja ne zeme. Kolhozā var dzīvot un var nopelnīt.

[...]

Klausījās: b. Kaļānu, kas norāda vēlreiz, kādu efektu dos apvienošanās ar Sark. Part. un piemēra pēc, kādas rezerves slēpjas Elles purvā, kuru varēs izmantot pēc meliorācijas izvešanas, kura būs iespējama ar kopējiem līdzekļiem un valsts palīdzību. Tad atbrīvosies vairāk kā 1000 ha priekš zālājiem, kad nosusinās Iecavu.

[...]

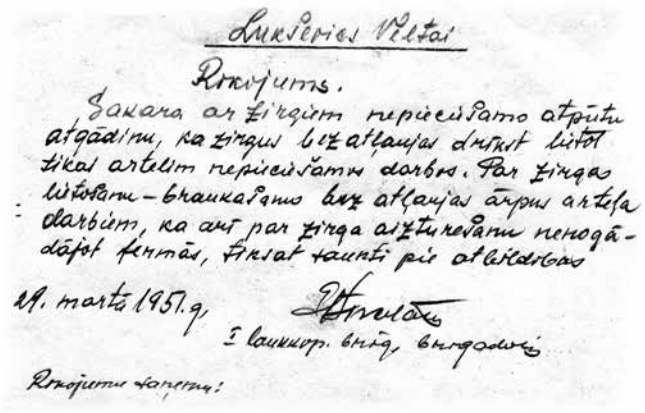
Klausījās: B. Ģiedris lūdz kopsapulci balsot par kolh. „Uzvara" apvienošanos ar kolh. „Sarkanais Part."

Nolēma: Ar 80 par 13 pret balsīm, pārējiem atturoties, nolēma apvienoties „Uzvara" un „Sarkanais Partizāns" un nosaukt jaunizveidoto kolh. par kolhozu „Daudzeva" ar centru pie Daudzevas stacijas.

[...]

Nolēma: [...] b. Kokainis Elmārs tiek ievēlēts vienbalsīgi par kolh. Daudzeva valdes priekšsēdētāju.

Pēc Jēkabpils zonālā arhīva fondu materiāliem

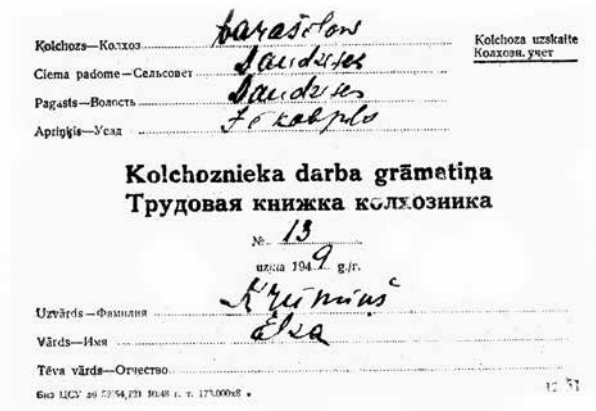

Latvijas Vēstures Rēķinājums.

Sakarā ar Ziņģēm nepieciešamo atpūtu atgādinu, ka Ziņģu bezatlaujas dienas tiktāl arteļim nepieciešamus darbus. Par Ziņģu vitošanu - braukšanu bez atlaujas ārpus artēļa darbiem, ka arī par Ziņģa aizturēšanu nenodādājot ēnas, tiesāt tiesā pie atbildības

29. marts 1951.g. [signature]

Rēķinjumu saņēmu:

Kolchozs—Колхоз Varakļānos

Ciema padome—Сельсовет Daudzeses

Pagasts—Волость Daudzeses

Apriņķis—Уезд Jēkabpils

Kolchoznieka darba grāmatiņa
Трудовая книжка колхозника

№ 13

uzsāka 194[illegible] g./r.

Uzvārds—Фамилия Krūmiņš

Vārds—Имя Elza

Tēva vārds—Отчество

Kolchoza uzskaite
Колхозн. учет

Kolchozs Varakļānos
Колхоз
Ciema padome Daudzeses
Сельсовет
Pagasts Daudzeses
Волость
Apriņķis Jēkabpils
Уезд

Darba grāmatiņa № 13.
Трудовая книжка

Krūmiņš
uzvārds / фамилия

Elza
vārds un tēva vārds — имя и отчество

Nostrādātas izstrādes dienas
Выработано трудодней

Mēn. un diena Мес. и число	Izstrād. dienu uzskaites pārskata № ved. uz. trudodnej	Darba nosaukums Наименование работы	Cik padarīts Сколько сделано	Aprēķinātās izstrādes dienas Начисл. трудодней	Brigadiera paraksts Подпись бригадира
31.III.	3	Kūts mēslu izkraušana	13 m³	0,85	Krūmiņš
16.IV.		Sainis pagatavošana	1 —	0,5 —	
19.IV.		Ravēšana un mahrošana	1 gab.	1 —	
22.IV.		Kultivēšana	1 ha	0,11	
25.IV.		— " —	1,5 ha	1 —	
28.IV.		— " —	1,5	1 —	

No Aizkraukles vēstures un mākslas muzeja fondiem

No Aizkraukles vēstures un mākslas muzeja fondiem

Cik tad Krūmiņš Elza kolhozā nopelnīja? Līdz 1960. gadam par izstrādes dienas apmaksu naudā statistika ir izvairīga, apmaksa ir galvenokārt graudā. No 1960. gada kolhozos vidēji par izstrādes dienu maksāja ap 1 rubli un 50 kapeikas, un tikai 1964. gadā samaksa pārsniedza 2 rubļus. Parēķiniet paši, cik gadā varēja nopelnīt...

Nebūtu prāta darbs pārstāstīt Daudzeses kolhozu vēsturi, ko savulaik labi veicis Pēteris Klišs, Jēkabpils reģionālā arhīva arhivārs. Ar viņa laipnu atļauju ievietojam viņa rakstu no Stučkas rajona avīzes „Komunisma uzvara" Nr. 13 (3243), 2.2.1988.

Daudzevas kolhozam jubileja

Kolhozu dibināšana Latvijā sākās 1946. un turpinājās līdz 1950. gadam. Tā skāra arī Jēkabpils apriņķi, kur 1947. gadā izveidojās trīs kolhozi, 1948. gadā – 62, 1949. gadā – 127 un 1950. gadā – viens kolhozs.

No toreizējā Jēkabpils apriņķa kolhoziem šogad savas pastāvēšanas 40. gadadienu svin tagadējais Stučkas rajona Daudzevas kolhozs. Tā pirmsākumi meklējami 1948. gada sākumā, kad Sērenes pagasta Sērenes ciemā nodibinājās kolhozs „Staļina Konstitūcija". Diemžēl dibināšanas protokols līdz mūsdienām nav saglabājies un tāpēc par tā izveidošanos varam spriest tikai no Jēkabpils apriņķa izpildkomitejas 1948. gada 11. februāra lēmuma projekta, kad tika apstiprināti lauksaimniecības arteļa statūti. 1949. gada 27. februārī Daudzeses pagasta Uzvaras ciemā nodibinās kolhozs „Sarkanais partizāns". Tajā pašā mēnesī Daudzeses pagasta Daudzeses ciemā izveidojās Vorošilova lauksaimniecības artelis. 1950. gadā kolhozs „Staļina Konstitūcija" un Vorošilova kolhozs apvienojās un izveidojās kolhozs „Uzvara". 1963. gadā, apvienojoties kolhoziem „Uzvara" un „Sarkanais partizāns", izveidojās tagadējais Daudzevas kolhozs. Tāda ir šī kolhoza īsa vēsturiskā uzziņa.

Tātad pirmais kolhozs bija „Staļina Konstitūcija". Dibinot kolhozu, katrai sētai personīgajā lietošanā atstāja 0,5 ha aramzemes, neieskaitot to zemi, ko aizņēma ēkas un pagalms, kā arī vienu slaucamo govi ar jaunlopiem un pārējo dzīvo inventāru. Saskaņā ar statūtiem, arteļa nedalāmajā fondā ieskaitīja 50 procentus no artelim nodotās mantas vērtības. Par arteļa valdes priekšsēdētāju ievēlēja Augustu Rikmani.

Valdes sēžu un kopsapulču protokoli mums sniedz kolhoza ekonomikas raksturojumu. 1948. gada 28. februārī tas ir bijis šāds: kolhoza kopplatība 175 ha, no tās 86 ha aramzemes, kopā apvienojušās 12 zemnieku saimniecības – iestājušies 34 cilvēki ar 14 zirgiem, 12 slaucamām govīm, 14 zirgu arkliem, 14 ecēšām un kultivatoriem, 5 zirgvilkmes pļaujmašīnām, 3 zirgu grābekļiem, 2 labības pļāvējiem un 12 darba ratiem.

Bet tā paša gada maijā artelī vēl bija apvienojušās 17 saimniecības, kopa 27 darba zemnieki. Visi kolhoznieki strādāja viena brigādē. 1948. gada vidū kolhozs „Staļina Konstitūcija" iegadījās vēl divus labības pļāvējus, kartupeļu racēju un rindsējmašīnu.

Kolhoza kantori ierīkoja Bidlās. Kantora vajadzībām iegādājās kancelejas inventāru, kā arī sīkos kancelejas piederumus. Vēlāk par arteļa kantori kļuva sabiedriskā ēka „Ausmas".

Kolhoznieki piedalījās arī ceļa labošanas darbos. Jēkabpils apriņķa laikraksts informē, ka 1948. gada jūnijā ceļa labošanas darbu uzdevums esot izpildīts – uzvesti 123 kubikmetri grants 1835 m garam ceļa gabalam, izcirsti krūmi 182 m un atjaunoti grāvji 202 m garumā.

Ceļu labošanas darbos sevišķi aktīvi bija vadītāji – arteļa priekšsēdētājs Rikmanis, vietnieks Dudeničs, brigadieris Jaunzems, posminieki Sīpols, Dudeničs un kolhoznieks Ķīselis (vārdi dokumentā nav minēti). Kolhoznieki pirmie apriņķī nokārtoja arī 1948. gada saistības maizes labības piegādē, nododot 3970 kg graudu jau augustā. Gada beigās kolhozs pieņēma Ogres apriņķa lauksaimniecības arteļa „Liesma" uzaicinājumu iekļauties sociālistiskajā sacensībā.

1949. gada februārī nodibinātajā kolhozā „Sarkanais partizāns" apvienojās 17 saimniecības ar zemes kopplatību 272 hektāri. Par arteļa valdes priekšsēdētāju kļuva Jānis Pikšteins. 1949. gada 8. aprīlī kolhoza biedru kopsapulcē tika pieņemts pirmais ražošanas plāns. Tā izpilde kļuva par galveno kolhoznieku uzdevumu.

Kolhozam palīdzību sniedza šefi. Tā 1949. gada 13. un 14. augustā Rīgas 4. kartonāžas fabrikas un arteļa „Darbs" strādnieki piedalījās kulšanas talkā. 23 talcinieki abās dienās iekūla 36 t rudzu. Bez tam Rīgas 4. kartonāžas fabrikas kolektīvs ar talciniekiem atsūtīja kolhozam dāvanu – bibliotēku ar 82 grāmatām. Nozīmīgs notikums bija arī pirmās smagās automašīnas. GAZ-51 iegāde 1952. gadā. Tas atvieglo transportu kolhozā. 1958. gadā kolhozs „Sarkanais partizāns" tika elektrificēts. Augstsprieguma līnijas izbūvē kolhozam vajadzēja ieguldīt 50350 rubļu. Turklāt pastāvēja zemas valsts iepirkumā cenas. Tās radīja grūtības kolhozu attīstībā. Darba diena pavasara sējas, siena pļaujas un rudens ražas laikā ilga no agra rīta līdz vēlām vakaram.

Lai cieņa tiem cilvēkiem, kuri atradās lauksaimniecības sociālistiskās pārveidošanas avangardā!

P. Klišs, valsts arhīva Jēkabpils filiāles arhīvists

Kolhozs „Daudzeva" pastāvēja līdz 1992. gada 1. februārim, tad tā vietā izveidojās paju sabiedrība „Daudzeva" un darbojās līdz 1994. gadam... palikušas tikai atmiņas.

Pirmie gadi kolhozā, salīdzinot ar šodienu, varētu teikt, ka tie bija necilvēcīgi smagi. Visi darbi jāveic ar rokām, pilnīgi nekādas mehanizācijas. Kūtsmēslus uz laukiem krāva ratos vai ragavās un veda uz lauka izārdīt, tad tos ieara. Rudzus pļāva un sievas tad sēja kūlīšos, un, kad bija sasiets zināms skaits, tad lika statiņos, virsū no kūlīša izveidoja cepuri, lai nelītu iekšā lietus. Vēlāk tos ar zirgu pajūgiem veda uz kādu novietni, lai pēc tam tos kultu. Arī pie kulšanas tikai roku darbs. Kūlīšiem sasieto vietu vajadzēja pārgriezt, un tad to ievadīt kuļmašīnā. Tas bija jādara ļoti uzmanīgi divu iemeslu dēļ: jāsaudzē pašam savas rokas un, ja gribēja visiem sagādāt pārtraukumu, lielāku daļu kūlīša iekšā un motoram siksna nost! Sākumā par nostrādātajām normām gada beigās izsniedza cukuru, miltus. Bija no darba dienām jāpērk kaut kādas obligācijas, solīja, ka tiks nākotnē atdota nauda atpakaļ, bet reti kurš ticēja (vēlākos gados tik tiešām „atprečoja"). Govis tika slauktas ar rokām, un piens liets kannās dzesēšanai. Kannās 25-40 litri, sievietes, kā svarcēlāji, to darīja katru dienu un katrā slaukšanas reizē. Slaucējām vajadzēja ar rokām izslaukt 10-15 govis un paspēt sagatavot pienu aizvešanai. Veda ar zirgiem uz pienotavu Dauzeses muižā, kur strādāja Modris Kļava un uz „Avotiem" Alfonam Auškapam. Pienu separēja, krējumu veda uz Seces pienotavu.

Lauku brigādē darbs nebija vieglāks. Sievietēm vajadzēja ravēt bietes, sienu pļāva ar izkaptīm, vēlāk ar zirgu pļaujmašīnu. Vajadzēja sagrābt. Vecie cilvēki stāsta, ka pļavā ap Iecavas upi, kas bija vienos ciņos, zāli vajadzēja izpļaut un savākt. Rudenī kartupeļu novākšana. Sākumā atara ar zirga arklu, vēlākos gados traktoram piekabināja ierīci, kas izsvaidīja kartupeļus, un tad tikai jālasa. Gāja gadi, un darbs tika arvien vairāk mehanizēts. Fermās tika uzstādītas slaukšanas ierīces un pienu savāca piena cisternā. Daudzevas kolhozā govju novietnes bija „Būmaņos", „Jorģelēnos", „Lejiņās", „Markevičos", „Smaļķos", „Strautiņos", „Svikļos", „Viesītēs", „Trepēnos", „Vanagos", „Zilgalvjos". Par slaucējām strādājušas: Skujiņa Milda, Griķe Lidija, Grundule Emīlija, Saduka Alvīne, Bertašute Juzefa, Laizāne Emīlija, Briška Paulīna, Židova Alma, Lazdiņa Emīlija, Kvedere Aina, Saulīte Valda, Bindere Vilma, Pimenova Anastasija, Navjikiene Jūlija, Kiseļova Frosja, Skaba Alvīne, Sitnika Matilde, Leonoviča Helēna, Remeiķe Nadežda, Šīmane Genoveva, Osipova Mirimeja, Skujiņa Marija, Strauta Nelda, Ugaine Veneranda, Rusiņa Valija, Panova Marija, Trofimova Milda, Lesniece Vaira, Beinaroviča Monika.

Nododot ekspluatācijā „Čunču" kompleksu, visas ~650 govis tika pārvietotas tur, izņemot „Markeviču" fermu. Kompleksa vadītāja Dzintra Kukule atceras, ka, strādājot šajā darbā, atalgojums bija labs. „Čunču" kompleksā bija arī novietne teļiem. Šoferis ilgus gadus Arvīds Griķis.

Cik vēl iedzīvotāji atceras, tad zirgu fermas bijušas „Māršavās", „Jāķelānos" „Pureņos", tos kopuši: Markovs Lukjāns, Šveiks Jānis, Kļaviņš Mārtiņš, Bērziņa Marija, Uļuku ģimene.

Cūku novietnes bija „Paņibračos", „Rubeņos", „Graudiņos", „Putrēnos". Tur strādāja Benīts Sofija, Dudeniča Vera, Ozola Maruta, Kapele Elza, Ancelāne Velta, Krastiņa Vilma, Ozola Tamāra, Feila Astrīda, Podāns Pēteris ar ģimeni. Vēlāk sivēnmātes tika pārvietotas uz „Vecumnieku" kompleksu un nobarojamās cūkas uz „Putrēniem".

„Būmaņos" tika audzētas nutrijas, tās kopa Kolosova Jekaterina, Jotsone Vija, un pie „Čunču" kompleksa uzceltajās ēkās viena tika piemērota ādu pārstrādes ceham, kur strādā Antons Gaigalnieks. Tomēr tas darbojās neilgu laiku, jo kaut kā nepaveicās nutriju biznesā, kā tagad teiktu.

Mehāniskās darbnīcas bija „Liepkalnos", „Kaķos", tur bija gan metinātāji, gan virpotāji, kas rūpējas par mašīnu un traktoru uzturēšanu kārtībā: Ņikaņonoks Nikolajs, Beinarovičs Jānis, Feils Jānis, Ozols Aivars, Konovs Ādolfs, Ozols Jānis, Osis Jānis, Rebans Andris un citi.

Grāmatvedības uzskaiti veica: Veisa Dzidra, Aina Bīmane, Mirdza Zemure, Aina Prostakova, Ligita Kalnozola, Vita Gabrāne, Alekse Vilhelmīne, Škutāne Mirdza, Vītola Vija, Nāburga Lilija.

Līdz kolhoza „Daudzeva" likvidācijai par galveno zootehniķi strādāja Dzidra Rubene. Ciltslietu zootehniķe Rasma Kļaviņa šajā kolhozā strādāja no 1971. gada pirmās dienas līdz 1991. gada jūnijam. Ja lopiņi runātu, pateiktu paldies vetārstiem Ligerei Dailai, Ozolai Rutai, Bružukam Pēterim, Bekmanei Vēsmai, Gaižus Andrim, Bružukai Elitai, Nāzarei Zigrīdai, Romanovai Intai, Donikam Ērikam.

PADOMJU TIESA – TAUTAS TIESA!

Sods par dzelzceļa vagonu turēšanu dīkā

„Cīņa" 1949. gada septembrī ziņo par vairākām tiesas prāvām, tai skaitā par Daudzevas kokmateriālu krautuves atbildīga darbinieka pilsoņa Dābollapas noziedzīgo un nolaidīgo rīcību, kas nodevies alkoholisku dzērienu lietošanai, vairākas reizes darbā bijis iereibis vai nav ieradies darbā un „norāvis" vagonu padošanu iekraušanai. Tika viegli cauri – tikai gads cietumā. Ja būtu dzelzceļa darbinieks, tad 25 gadi būtu ar garantiju – dzelzceļš Staļina laikā bija pielīdzināts armijai...

Nams Rīgā, Kirova ielā 36
„MANI VARĒJA PAZĪT PĒC PELĒKA MĒTEĻA..."

Latviešu partizāna atklāta vēstule MVD un Rīgas radiofonam*

Sniedzam lasītājiem kāda latviešu partizāna atklātu vēstuli sarkanajiem varasvīriem Latvijā. Vēstules autors, kas oktobŗa sākumā atstājis Latviju un ieradies Rietumos, lieku reizi atsedz Rīgas radiofona parasto melu propagandu, ziņojot konkrētus faktus no paša novērojumiem un pieredzes.

Rīgas radiofons aizrautīgi stāsta latviešiem ārzemēs par „jaunceltnību dzimtenē, par nepiedzīvotu saimniecisku uzplaukumu, kolhozu skaistumu, tautas sveicieniem Staļinam" un par to, cik „laimīgi" kļuvuši cilvēki pēc Latvijas neatkarības sagraušanas. Kārtējā melu raidījumā 15. janvārī un divas reizes pēc tam, aicinot latviešus atgriezties no svešuma, radio teicēji apgalvoja: „Mēs saprotam, ka atgriezties jūs baida latviešu ķengu lapeles publicētie šausmu stāsti par postu dzimtenē, deportācijām un partizānu cīņām. Neticiet tam visam, tie ir meli! Latvijā nav neviena partizāna, un nav arī nekādu cīņu! Brauciet! Dzimtene jūs sauc!"

Bet radiofona „biedriem" nebija ne vārdiņa, ar ko pierādīt savus apgalvojumus, it kā Latvijā vairs nenotiktu masu deportācijas un tur vairs nebūtu partizānu. Bet vēl 21. janvārī Minskas raidītājs ziņoja par lielām sadursmēm starp sarkanarmijas daļām un lietuviešu „fašistiskajiem" partizāniem. Rīgas radiofona un MVD biedri, vai vaat man atbildēt uz dažiem jautājumiem?

Kāpēc Viesītes technikumā septembŗa beigās apcietināja 7 skolniekus un kāpēc pirms sadzīšanas automobilī jūsu MVD vīrs vienu no viņiem tik nežēlīgi sita un spārdīja kājām? Kāpēc Skrīveru zootechnikumā un citās skolās notika līdzīgas apcietināšanas? Vai tāpēc, ka šiem bērniem un jauniešiem gribējās dziedāt dziesmas par brīvību, ko arī jūs savos raidījumos tā cildināt, jeb varbūt šos nelaimīgos 27. un 28. septembrī līdz zobiem apbruņotu MVD apsargu pavadībā sūtīja „izpriecas braucienā"?

Trešais vaicājums attiecas uz jūsu sludināto „cilvēka individuālo brīvību un dzimtenes mīlestību". Kādēļ šī brīvība visās jūsu okupētās zemēs piešķirta vienīgi sarkanarmiešiem, bet pārējo tiesības un brīvība ierobežota līdz beidzamam? 1944. gada 23. augustā sarkanarmijas 116. pulka kaŗavīri dzīrēs Seces aptiekā ar varu atveda 3 meitenes: Austru V., Rasmu P. un Emīliju P. Pēc kaŗavīru „dzīrēm" ar nelaimīgajām divas no viņām nošāva, bet trešai palaimējās izbēgt. Varbūt šis mans apgalvojums nav tiesa? Tad aizejiet aiz Seces aptiekas dzīvžoga, noskaitiet gar eglīšu žogu, rēķinot no pakalnē stāvošās baznīciņas puses, 36 soļus un duriet droši lāpstu zemē, – neko vairāk par 2 nošauto meiteņu skeletiem jūs neatradīsit.

Ne vien pieminētajā, bet arī daudzos citos gadījumos (Tukumā, Madonā, Cēsīs) sarkanarmieši „brīvības un tiesību" vārdā izvarojuši un slepkavojuši sievietes un pat meitenes zem 14 gadiem. Latviešu tautas Bērtuļa naktī – 27. septembrī jūs apcietinājāt Irēnu Kalēju Daudzevas pagasta Klibānos. Šī 24. g.v. sieviete nebija ne politiķe, nedz arī atbalstīja partizānus: partizānu tanī rajonā arī nebija. Viņas vienīgais „noziegums" bija tas, ka viņa bija apprecējusies ar kaŗavīru, kuŗam bija laimējies patverties ārzemēs. Jūs nošāvāt šo nelaimīgo, kad viņa pie Neretas-Daudzevas šaursliežu dzelzceļa pārbrauktuves izlēca no automašīnas, lai mēģinātu paslēpties mežā un glābties no baigā ceļa Uz Sibīriju.

Varbūt jūs interesē, kas esmu es. Esmu viens no tiem vīriem, kas 27. septembŗa naktī uz Viesītes-Daudzevas ceļa sagādāja jums lielas nepatikšanas. Tur krita jūsu dižvīri, kad 14. km pie koka tiltiņa Viesītes kooperātīva smagā mašīna ar deportējamiem iegāzās grāvī, jo šoferis pēkšņi

* Oriģinālā drukas kļūda – MDV

bija „aizmirsis elpot". Jūs laikam arī vēl nebūsat izmirsuši savu uzticamo ziņotāju Neldu Strombergu no Vējkalniem un Daudzevas milici ar bakurētaino seju, kas toreiz „palika pie mums". Šie divi jums laikam bija daudz vērts, jo vai velti jūs būtu divas dienas pēc notikuma rībinājušies pa Kuces un Zalves siliem un baidījuši zaķus.

Es biju viens no tiem, ko jūs labi pazīstat un kuŗu pilni arī visi Lietuvas, Polijas un Baltkrievijas meži. Mani varēja pazīt pēc pelēkā mēteļa un vēl kādas zīmes. Varētu jums teikt arī savu vārdu, bet tam nebūtu nozīmes, jo man dzimtenē nav vairs neviena piederīgā, kam jūs varētu nodarīt postu par to, ka man izdevies izkļūt brīvībā no elles, ko jūs saucat par paradīzi.

Jūs radiofonā nemitīgi runājat par spodrību kolhozos un pilsētās. Bet izejiet, piemēram, tveicīgā jūnija dienā cauri kaut Rīgas rajonam no centrāltirgus līdz Kuzņecovam vai uz otru pusi līdz 3. alusdarītavai. Tad tikai nepiemirstiet paņemt līdzi gāzmasku, jo smirdīgās saslauku kaudzes ielu malās bieži vien stāv vairākas nedēļas, atgādinot, ka kādreiz Rīgai bija netīrumu tvertnes un amfibusi. Ejot neaizmirstiet arī paņemt līdzi lietussargu, jo Maskavas priekšpilsētas vecajām mājām ne vienmēr ir kārtībā izlietnes un jūsu slavinātie kārtības mīļotāji — vissavienībnieki jeb, kā latvieši viņus sauc, „guškas" visai bieži mēdz izliet samazgas uz ielas caur atvērtu logu. Parasti viņi arī aizmirsta paskatīties, vai tai brīdī neiet gaŗām kāds no „pasaules brīvākajiem cilvēkiem".

Sarkanarmijas, Frunzes, Kirova, Komsomoļecu ielā uz pagaidu dzīvi ierīkojušies jūsu „diženie". Tas manāms jau iztālēm, jo nekur citur Rīgā pie namiem nestāv tik daudz vieglo automobiļu, nestreipuļo tik daudz ieskurbušo un nepārtraukti neskan klaigas un lamu vārdi. Šim rajonam cauri ejot, neieteicu apstāties pie Sporta kioska, jo diezin vai lietus ūdeņi būs paspējuši un maz spēs kādreiz nomazgāt no ietves tā sirmā zemnieka asinis, kuŗu jūs tur nošāvāt 1946. g. 14. maijā, kad viņš mēģināja aizstāvēt savu meitu pret diviem piedzērušiem sarkanarmiešiem.

Jo lielu līkumu ieteiktu mest apkārt pelēkajam Vaidu namam un Meža parkam. Tur karstās vasaras dienās maŝīnu saceltā vēsma met gājēju sejās asins dvingu. Tās ir cilvēku asinis, kas tur, sajauktas ar benzīna un dīzeļeļļu izdedžiem, tvano gaisā. Šīs asinis lijušas par brīvību un tiesībām dzīvot pašu zemē.

Sarkandaugavas „kultūrļaudīm" jūs gaŗāmejot varētu pateikt, kādiem nolūkiem īsti kalpo klozeti. Tikai dariet to uzmanīgi, jo tur dzīvo arī ļoti daudzi sarkanarmijas virsnieki; viņi ātri apvainojas, un ikvienam no viņiem parasti ir līdzi divas pistoles (un 3 pulksteņi).

Man interesētu vēl daži jautājumi:

Kad reiz beigsies jūsu apdziedātā „tēvijas kaŗa" invalīdu ubagošana Rīgas stacijās, pie tiltiem, krogu durvju priekšā, un ielās? Invalīddi viņi kļuva, cīnīdamies par vispasaules revolūciju un badu, un pašreiz saņem 120-200 rubļu mēnesī. Varbūt jūs parūpētos, lai viņi reiz šīs pensijas vietā ik rītus varētu saņemt pudeli piena un kilogramu maizes, bet pusdienās puslitru siltas viras, jo par 120—150 rubļiem viņi to nevar atļauties.

Man gribētos arī zināt, kā jums veicas ar pārbūves darbiem Rīgā, Kirova ielā 36? Dažs labs zina, ka šai celtnei būs sakars ar LPSR jūras kaŗaskolu, bet mūs interesē, vai šai jaunajā „kultūras namā" latviešus uz aizsauli raidīs jūsu visuwarenais, ar māgas jēlumu slimais Jaunozols, Circenis, Spaļenkovs vai kāda jauna no Maskavas atsūtīta „zvaigzne"? Kāpēc jūs citu sasniegumu vidū ne reizi neminat stachanoviešus — čekistus? Arī tas var interesēt latviešus.

22. janvārī Rīgas radiofona teicējs ziņās pl. 20.15 plaši stāstīja par Rīgas 1. slimnīcas archīvā „atrastiem" dokumentiem, kas nepārprotami liecinot, ka 1905. g. smagi ievainotie revolūcionāri izrakstīti no slimnīcas pirms izveseļošanās un nodoti policijas rīcībā. Personīgi par 1905. gadu neko nezinu, bet tik daudz man skaidrs, ka šodien kaut kas līdzīgs PSRS tiešām nevarētu notikt, jo uz Sibīriju un nāves soda vietām transportējamos neviens nedomā ārstēt.

Tai pašā reizē arī pasakiet latviešiem ārzemēs, ka finanču komisāra brālis doc. Tabāks veselus trīs mēnešus urbās pa universitātes arhīvu un meklēja kompromitējošus dokumentus. Rezultātā atrada dažas apliecības, ar kuŗām 1942./43. g. immatrikulējušies studenti pierādīja savu polītisko nostāju un kādreizējo piederību pie nacionālo partizānu vienībām. Kaŗa laika sajukumā daudzi šos dokumentus nepaspēja no kancelejas izņemt, un man jūsu vietā jāpasaka, ka apmēram 28 studentiem tas nozīmēja vispilnīgāko iepazīšanos ar Sarkanarmijas ielu, centrālcietumu un ceļu uz Sarātovu.

Kāpēc jūs 1945./46. g. izmetāt no mājām latviešu lauksaimniekus, pēc tam viņus padzināt arī no kolhoziem un ar 1947. g. 12. maija dekrētu aizliedzāt „šādu katēgoriju piederīgajiem Latvijas PSR dot jebkādu darbu", aizlieguma neievērotājus pielīdzinot valsts kaitniekiem? Par ārstu apmeklēšanai nepieciešamās apliecības viņiem neizsniedza ne MVD, e milicijas iecirkņi.

Un ja jūs paši būtu pārliecināti, ka no visa radiofonā nolasītā nav 98 proc. melu, kādēļ aizliedzāt šos raidījumus klausīties latviešiem dzimtenē, vai kaut kur dziļi noslēpusies kauna sajūta līka 1948. g. 13. februārī izdot šādu rīkojumu?

Vismaz 1948. gadā Latvijas mežos par cirtējām un kokmateriālu izvedējām bija nodarbinātas arī visas 16—45 g. vecās sievietes. Kā tas tiešām tā bija un vēl šodien ir, varat pārliecināties Daudzevas, Taurkalnes, Dundagas un Alūksnes mežos.

Daudz slavina kolhozus, to bagātības un priekšzīmīgi iekārtotās maŝīnu un traktoru stacijas. Arī man nācies šo to no šīs „bagātības" novērot.

Traktori un arkli tiešām ir, bet tajā pašā laikā Latvijas teritorijā pašreiz ir vismaz 3. milj. iedzīvotāju un pilnīgi neatalgots darba spēks; jo par atalgojumu jūs taču nesauksit 1,2–2 kg labības dienā, kas 1938. g. maksāja 30–40 santīmu. Un ko gan daudz dod traktori un arkli, ja labība jānopļauj gandrīz vienīgi ar izkaptīm un ja, samestakaudzēs, tā nereti trūd līdz janvāŗa vidum, jo daudzos apgabalos ir tikai 1–2 kuļgarnitūras, piemēram, neretā 2, Daudzevā 1, Secē 2, Zalvē 1. Kāpēc ļaudis kolhozos vienmēr redzami ģērbušies skrandās, sarkanarmiešu vecajos mēteļos un vācu kaŗavīru pārkrāsotajos un pāršūdinātos svārkos? Lūk, tāpēc, ka šodien Latvijā iegādāties uzvalku vai kurpju pāri ir apmēram tas pats kā laukstrādniekam 1935. g. par skaidru samaksu nopirkt VEF LUX radiouztvērēju.

Skaitļi ir skaitļi, ar kuŗiem izteic fabriku strādnieku mēneša izpeļņu un par kuŗas saņemšanu jāparakstās. Taču praktiski pēc atvilkumiem un vēlreiz atvilkumiem no tās paliek tikai niecīga daļa, un pat stachanovietis spiests dzīvot vispieticīgākajos apstākļos, kas viņam liek atcerēties neatkarības laiku.

Atvadoties gribu jums vēl pateikt, ka neviens latvietis, kas dzīvo trimdā, neko savā mūžā nav tā nolādējis kā jūs. Tas jūsu privātajai zināšanai. Mēs personīgi jau vēl satiksimies un pēc vecā paraduma „parunāsimies" kaulu zāģu valodā. Tie, kas kādreiz bijuši „paradīzē", tur pavadīto laiku un turienes paziņas neaizmirst nekad.

Vīrs pelēkā mētelī

[Latvija Nr. 11, 8.2.1950]

Izvilkums no LK(b)P CK sekretāra J. Kalnbērziņa runas Rīgas apgabala kolhozu priekšsēdētāju apspriedē 1950. gada 16. oktobrī

(..) Kā pacelt darba disciplīnu? Neviens nav pateicis, kādai jābūt disciplīnai un neviens šajā sanāksmē nav teicis, kā panākt disciplīnas pacelšanu. Sarunā ar Maskavas ekskursantiem, kuri zināja pastāstīt, kā Maskavas apgabalā, apvienojot 14 sādžas, taisa jaunu pilsētu, kurā būs visas ērtības un labierīcības, un to var panākt ar augstu disciplīnu. Ja tur nokavē 10 minūtes darbā, tad kolhozniekiem ir lielas nepatikšanas, bet ja tas atkārtojas, tad jau atskaita viņam no darba dienām.

Pie mums tas citādi, stāsta, ka kolhoznieka dēls bez atļaujas aizbrauca pelnīt maizi citur, bet vecāki atsakās turpināt darbu kolhozā un dēls ierodas kolhozā kā uz „daču" (*vasarnīcu).*

Šajā lietā jāieved kārtība. Ja kāds grib atstāt kolhozu bez valdes atļaujas, viņš to nevar darīt, bet ja viņš aiziet, viņš uzskatāms kā dezertieris, kuru nevar pieņemt arī citā darba vietā, un viņa vecāki, kuri negrib labprātīgi strādāt kolhozā, izslēdzami no kolhoznieku saraksta. (..)

[LVA, 611.f., 3.apr., 146.l., 26., 27. lp. Oriģināls]

No: Latvijas Vēstnesis Nr. 174/176, 28.05.1999

Ciema bibliotekā

Jaunjelgavas rajona ciemu bibliotēku vidu izvirzījusies Daudzeses ciema bibliotēka. Tajā gandrīz 220 lasītāju, kurus saista bagātais daiļliteratūras, zinātniskās, politiskās un lauksaimniecības literatūras krājums. Uz dažādiem jautājumiem, kas rodas darbā un dzīvē, atbildi meklē gan Daudzeses stacijā, gan kolchozā „Uzvara" strādājošie komjaunieši, jaunieši, gados vecāki ļaudis, gan arī Daudzeses 7-gadīgās skolas skolotāji un skolnieki. Izlasīto palīdz izprast lasītāju pārrunu vakaros nolasītās lekcijas un noorganizētās pārrunas. Pēdējā laikā notikušas pārrunas par A. Sakses romānu „Pret kalnu" un V. Ketlinskas „Vīrišķība", kurās piedalījās katrā ap 50 lasītāju. Vairāk nekā 100 cilvēku sapulcējās uz A. Upīša lielo darbu „Zaļā zeme" un „Plaisa mākoņos" iztirzāšanu. Bibliotekāre b. Petkeviča pratusi iesaistīt vietējo inteliģenci bibliotēkas darbā. Skolotājas bb. Morozova un Kauca palīdz sagatavot referātus, organizēt pārrunu vakarus, vāc materiālus sienas avīzei. Lai lasītāju skaitā iesaistītu vairāk kolchoznieku, bibliotekāre ieplānojusi vairākus pārrunu vakarus kolchozā. lekārtos arī ceļojošās bibliotēkas, ko izsūtīs laukkopības brigāžu sarkanajiem stūrīšiem.

A. Lazdiņš

[Padomju Jaunatne Nr. 11, 14.1.1953]

Lauku karaliene kukurūza

Pionieri un skolēni! Palīdzēsim savam dzimtajam kolchozam izaudzēt augstas kukuruzas ražas!

Kukurūzas audzēšana (lielā mērā ar bērnu rokām) gāja uz urrā. Jāatzīst, ka ne tikai autoriem, bet daudziem ir maldīgas atmiņas, ka kukurūzas vājprāts sākās pēc Ņikitas Hruščova vizītes ASV 1959. gadā. Īstenībā tas sākās jau 1953. gadā. Pēc Hruščova vizītes ASV kukurūzu pasniedza kā visu lauksaimniecības problēmu atrisinātāju. Centās gan politiķi, gan zinātnieki, gan pionieri. Tikai daudzi kolhozu priekšsēdētāji, ātri sapratuši, kas jādara, ap lauku apsēja dekoratīvu kukurūzas joslu, bet tālāk audzēja to, kas bija derīgs un vajadzīgs...

KUKURŪZA – PĀRPILNĪBAS AVOTS!

KUKURŪZA – TĀ IR GAĻA, PIENS, SVIESTS
[nav pierakstīts: VISS TAS, KĀ MUMS TRŪKST]

Republikas skolās

„Padomju Jaunatne" 1953. gada jūnijā ziņo, ka Saulkrastu vidusskolas jaunie naturālisti savos lauciņos audzē kukurūzu, idru, čumizu un citas kultūras.

= = = = = = = =

Par kukurūzu viss skaidrs, bet kas ir idra un čumiza?

Sējas idra ir rapsim līdzīgs eļļas augs, kura eļļa ir visbagātākā ar nepiesātinātām taukskābēm. Tagad šo eļļu var nopirkt arī Latvijā, tikai ar idras audzēšanu nav vērts blēņoties.

Čumiza ir sausumizturīgs un siltumu mīlošs augs. Čumiza izplatīta Ķīnā, Mandžūrijā, Japānā. PSRS to plašāk sāka kultivēt 1949. gadā Vidusāzijā un Aizkaukāzā. Čumizu izlieto sienam, skābbarībai un zaļbarībai.

No graudiem iegūst putraimus un miltus. Graudi var būt balti, tumšsarkani un pat melni. Ķīnā pazīstamas ap 300 formas un šķirnes. Latvija gan laikam nebija īstā vieta, kur to audzēt.

Palīdzēsim audzēt kukurūzu

1953. gada decembrī „Pionierī" lasām Mārupes septiņgadīgās skolas pionieru stāstu par kukurūzas audzēšanu. Kad uzzinājuši no kolhozniekiem, ka tiks audzēta kukurūza, sākuši audzēt savā izmēģinājumu lauciņā. Lai pasargātu no sala, pārklājuši sējumu ar kūdras slāni. Un rudenī izrēķinājuši – ja iegūto ražu pārrēķinātu uz vienu hektāru – sanāktu 500 centneru!

Kukurūza – vērtīga skābbarības kultūra

1953. gada decembrī „Padomju Jaunatne" publicēja Pļaviņu rajona lauksaimniecības arteļa „Varonis" kolhoznieka Arvīda Vīksnas stāstu par viņa darbu ar kukurūzas ieviešanu Latvijā. Izrādās, ka viņš sācis šo darbu jau pirms 30 gadiem, kad vēl buržuāziskās Latvijas skolās bērniem mācīja, ka kukurūza ir dienvidzemju augs. Un arī buržuāziskās universitātes profesors, pie kura viņš griezies pēc padoma, ieteicis neblēņoties. Savādāk jau nevarējis būt, jo buržuāziskā zinātne bija sapinusies morganistu-mendelistu* reakcionāro teoriju valgos. Bet lielā dabas pārveidotāja Mičurina grāmatas pavēra viņam jaunu pasauli. Padomju agrobioloģija izmainīja kultūraugu izvietošanas ģeogrāfiju. Kļuva skaidrs, ka kukurūza var augt arī Latvijā.

Bet kā veicās Vīksnam? Cik var spriest no raksta, viņa ilggadīgais un smagais darbs dažreiz deva iepriecinošus rezultātus, taču vairāk par ieteikumu audzēt kukurūzu viņš nespēja sniegt.

Bet morganisti-mendelisti pa šiem gadiem ir izveidojuši tādas kukurūzas šķirnes, kas tiešam var augt arī Latvijā. Varbūt kukurūza atgriezīsies, bet šoreiz jau nopietni.

Jaunas kultūras

Jau 1954. gada 3. janvārī „Cīņa" ziņo, laukkopji apgūst zināšanas, kā audzēt jaunās skābbarības kultūras kukurūzu, topinamburu, un arī to, kā stādīt kartupeļus kvadrātligzdās...

Vai tad radās latviešu padomju tautasdziesma ar romatisko tekstu „lauka malā tā kā klamburs, vientuļš auga topinamburs"?

Tūlīt pēc tam „Cīņa" stāsta, ka tiks audzētas jaunas skābbarības kultūras, kuras iepriekšējos gados audzēja reti kur un tikai „ļoti niecīgās platībās" (proti, pionieri). Tās būs kukurūza, saulgriezes, topinamburs un ķirbji (!!!).

Biedrs Hruščovs

savā referātā PSKP CK septembra Plēnumā esot īpaši uzsvēris kukurūzas izcilo nozīmi. Viņš ieteicis šo kultūru audzēt skābbarībai arī mūsu republikas kolhozos. Tā „Cīņa" apgalvoja 1954. gada februārī.

Plēnumā nebijām, bet grūti noticēt „Cīņai", ka biedrs Hruščovs būtu devis vadošus norādījumus īpaši mūsu kolhoziem.

Par kukurūzu

1955. gada martā „Pionieris" stāsta par kukurūzu, minot, ka šajā gadā mūsu republikā ar kukurūzu tiks apsēti 100 000 hektāri. Kā piemērs tiek minēts Čuvašijas APSR Staļina vārdā nosauktais kolhozs, kur ar rūpīgu darbu iegūti 800 centneri zaļās masas no hektāra. [Bet Latvijā?] Ļoti augstas ražas esot ieguvuši atsevišķi kolhozi. Viļānu rajona Kirova vārdā nosauktajā kolhozā 2 [divu] hektāru platībā komjaunieši esot ieguvuši 900 centnerus zaļās masas no hektāra.

Kaut kā šķiet, ka par vidējo ražu tajos 100 000 hektāros, kas (varbūt) tika apsēti, ar tādu sajūsmu nevēstīja...

Skolēni kukurūzas sējā

„Padomju Jaunatne" 1955. gada maijā ziņo, ka Pļaviņu rajona kolchozos skolu jaunatne iesējusi vairāk nekā 10 ha kukurūzas, turklāt kvadrātligzdās.

* Tā Padomju Savienībā dēvēja ģenētikas zinātni, palaikam nolamājot to par imperiālisma palaistuvi.

Kukurūzas sēkla no Amerikas

„Padomju Jaunatne" 1956. gada aprīlī ziņo, ka saņemta kukurūzas sēkla no Amerikas un gaidāma sēkla no Kanādas.

„Made in USA" gan nebija tas, ko gaidīja kolhozi – mūsu klimatam derīgas sēklas ASV nebija...

Republikas kukurūzas audzētāju sanāksme

„Padomju Jaunatne" ziņo, ka 1960. gada 28. novembrī Rīgā notika republikas kukurūzas audzētāju sanāksme, ko bija sasaukusi Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā Komiteja. Ministru Padomes priekšsēdētājs b. Peive norādīja, ka kukurūza ir tā kultūra, kas mums palīdzēs priekšlaicīgi izpildīt septiņgades plānu gaļas un piena ražošanā.

Bet līdz tam laikam...

Skolēni sagatavo zariņu barību

„Padomju Jaunatne" 1954. gada augustā ziņo, ka Daudzeses skolas skolēni kolhozam „Uzvara" ne tikai palīdz kopt kukurūzas laukus, bet arī gatavo slotiņu barību. Esot apņēmušies sagatavot 3 tonnas. Sērenieši ir čaklāki, jau 5 tonnas sagatavojuši.

Draudzīga tikšanās

Gan uz slēpēm, gan kamanās pie mums ieradās viesi – Jaunjelgavas rajona Daudzeses septiņgadīgās skolas pionieri. Kāds prieks bija viņus sagaidīt! Kvēli skanēja apsveikumi. Virs skatuves vizēja lozungs: „Draudzībā spēks". Mēs runājām par draudzību savā starpā un par draudzību ar dzimto kolchozu. Daudzeses jaunie naturālisti pastāstīja par vasaras nodomiem. Viņi grib ierīkot zivju dīķi, arī nelielu siltumnīcu. Apņēmušies arī palīdzēt dzimtajam kolchozam, apsēt un apkopt kukurūzas lauku sešu hektāru platībā. Dārzkopības brigādei pionieri palīdz gatavot kūdras un trūdzemes podiņus. Arī mēs audzēsim kukurūzu, taču mūsu skolas lepnums ir augļu dārzs un bišu stropi, ko izrādījām ciemiņiem. Vasarā, kad bites spietos, varēsim viņiem uzdāvāt kādu saimi. Mēs, jaunie ļeņinieši, gribam dzīvot saticīgi. Pieredzes apmaiņa palīdz mums labāk saprast draudzības spēku.

Ēvalds LĀCIS, Neretas rajona, Mazzalves septiņgadīgajā skolā
[Pionieris Nr. 16, 21.4.1955]

Zināt un prast...

– Ļoti labi, – mazajam Kārlim saka skolotajā Alma Kalniņa. Tas dod jaunu prieku turpmākajam darbam. Drīz arī citi 1. klases skolēni iemācīsies glīti un pareizi veidot „āķīšus" un „cilpiņas". Tad visa klase pāries pie burta un vesela vārda rakstīšanas. Kārlis Klaviņš skolā mācās pirmo gadu. Daudz ko viņš neprot, bet, lūk, burtu elementus zēns jau iemācījies uzrakstīt. [...] Pionieres Ingrīda Jākobsone, Rasma Lūka un viņu draudzenes ir čaklas jaunās techniķes. Pašreiz 5. klases audzēknes darbnīcā izgatavo no finiera tualetes plauktiņus internāta vajadzībām.

[Pionieris Nr. 37, 13.09.1956]

Konkurss „Stāsti par vasaru" noslēdzies

Par rakstiem un stāstiem
TREŠĀS GODALGAS

Herbertam Veidem
Daudzeses skolas VII klases skolniekam.

[Bērnība 12, 1.12.1956]

Būs pašiem sava estrāde un deju laukums

JĒKABPILS rajona Daudzeses ciema komjaunieši par godu komjaunatnes 40. gadadienai noorganizējuši talkas deju laukuma un estrādes būves darbos. Kopā ar komjauniešiem talkā piedalās arī pārējie ciema jaunieši un Daudzeses septiņgadīgās skolas skolēni. Lielu palīdzību jauniešiem sniedz ciema Izpildu komiteja, piešķirot šīm vajadzībām 20 kubikmetru kokmateriālu, naglas un citus nepieciešamos materiālus. Aktīvi talkās piedalās jaunieši Zīverts, Ozols, Bērziņš un citi ar ciema kluba vadītāju A. Goldgrēberi priekšgalā.

[Padomju Jaunatne Nr. 114, 11.06.1958]

Rakstnieki pie lasītājiem

„Literatūra un Māksla" ziņo, ka 1958. gada novembrī Jūlijs Vanags tikās ar bērniem Daudzeses septiņgadīgajā skolā.

Astotajā klasē

Šogad mūsu skolā sāka strādāt 8. klase. Jau no pirmajām septembra dienām nopietni sākām apgūt zināšanas. Šogad iepazināmies ar jauniem mācību priekšmetiem – ķīmiju, ražošanas pamatiem, anatomiju un rasēšanu. Man vislabāk patīk ķīmija. Mēs mācāmies par dažādām ķīmiskām vielām un jaunu vielu iegūšanu. Tagad jau zinām, ka visas vielas sastāv no atomiem un molekulām. Palīdzam arī kolhozam ražas novākšanā.

Rasma LŪKA, Daudzeses astoņgadīgās skolas, 8. klases pioniere

[Pionieris Nr. 41, 14.10.1959]

SAULE, ZIEDI, JAUNĪBA Svētku diena Daudzesē

Tāpat kā trīs gadus no vietas, tā arī šoreiz Daudzeses ciema darbaļaužu deputātu padomes kultūras un izglītības pastāvīgā komisija nolēma pilngadības svētkus rīkot maija pēdējā svētdienā.

Ceturtie pilngadības svētki... Tie prasīja lielus sagatavošanas priekšdarbus, pārrunas ar pilngadīgajiem jauniešiem, ar viņu vecākiem. Šos daudzos pienākumus, protams, nevarēja veikt bez aktīva atbalsta. Tā kā kultūras un izglītības pastāvīgās komitejas locekļu skaits tagad ir palielināts līdz 20, čakli darbojas kluba un bibliotēkas padome, arī par pienākumu sadalīšanu nebija ilgi ko spriest. Par svētku rīcības komisijas priekšsēdētāju ievēlēja Daudzeses astoņgadīgās skolas direktoru Vladislavu Antānu. Notika tematiska vakars ciema klubā par jautājumu „Pilngadības svētki vai iesvētības".

Tuvojoties svētku dienai, visai bažīgi domājām, kā gan tādā aukstā laikā jaunieši un svētku viesi varēs priecāties, bet bažas bija veltas. 28. maija rīts atnesa īstu pavasara sajūtu ikvienam. Siltās vēja vēsmas, šalkojošie bērzi un mākoņu atveidi ūdens spogulī stāstīja, ka svētki jauniešiem tiešām atnākuši līdz ar pavasari. To, kuriem šogad paliek astoņpadsmit, bija 12. Viņu vidū lauksaimniecības arteļa „Uzvara" cūkkopēja Tamāra Šeļegovska, kura, atsaucoties uz komjaunatnes aicinājumu jauniešiem doties uz fermām, jau otro gadu apkopj 10 sivēnmātes, iegūstot gadā pa 18-20 sivēniem no katras, tā paša kolhoza jaunietis Jānis Lazdiņš, kas tikko atgriezies no 4 mēnešu šoferu kursiem, laukkope Dzintra Šīmane, kultūras darba organizatore Inta Šukste. No lauksaimniecības arteļa „Sarkanais partizānis" pilngadības svētkos piedalās Zigmārs Grundulis un Uldis Goldgrebers. Zigmārs Grundulis piecus gadus vedis kolhoza pienu, bet šogad izteicis vēlēšanos ganīt šī kolhoza brūnaļas. Bez tam šajās dienās viņš beidza Daudzeses skolas 8. klasi. Būdams komjaunietis, viņš bija arī viens no tiem, kas izteica vēlēšanos strādāt lopkopībā. Pilngadīgo vidū ir Pļaviņu ķīmiskās mežsaimniecības strādnieks Ēriks Rudzītis. No vidusskolas audzēkņiem pilngadīgi kļūst Aina Vilcāne, Ivars Kapelis, Aina Baumane. Savā dzimtajā pusē saņemt pilngadības apliecību vēlējās arī Valentīna Panova, kas pašreiz mācās Rīgas kultūras un izglītības darbinieku tehnikumā. Pilngadīgo vidū ir arī Herta Auziņa, meitene, kura tematiskajā vakarā stāstīja Daudzeses iedzīvotājiem, kāpēc viņa neiesvētīsies baznīcā.

Tuvojas pulkstenis 17. Pie ciema izpildu komitejas sapulcējušies daudz ciema iedzīvotāju. Pionieru goda sardze ieņēmusi vietas gar lielceļu, kas ved uz skolu. Kolonna kārtojas gājienam. Pa priekšu pilngadīgajiem, nesot sārtiem ziediem apvītu skaitli „18", soļo Daudzeses astoņgadīgās skolas pirmās klases audzēkne Gunta Sēliņa ar savu māsiņu, nākošo pirmās klases audzēkni Skaidrīti. Pionieri sveicina pilngadīgos un viņu priekšā kaisa ziedus. Skaisti skan pūtēju orķestra izpildītie svētku marši. Gājiens tuvojas skolai – vietai, no kuras jaunieši pirms nedaudz gadiem šķīrušies. Svētku zāle izrotāta skaistiem ziediem. Pie sienas lozungs „Tālāk jaunība un ceļš pret kalnu būs...". Svinīgi skan Demokrātiskās jaunatnes himna pūtēju orķestra izpildījumā. Svētkus atklāj Daudzeses ciema darbaļaužu deputātu padomes kultūrizglītības pastāvīgās komisijas priekšsēdētāja vietnieks Vladislavs Antāns, novēlot jauniešiem būt mūsu laika cienīgiem, kam būs daudz prieka pilnu brīžu, ko sagādās labi paveikts darbs.

Orķestris atskaņo „Dziedi, jaunība". Pilngadības apliecības līdz ar labiem novēlējumiem dzīvē izsniedz ciema padomes priekšsēdētājs Kārlis Skujiņš, bet piemiņas veltes, no kolhoziem, iestādēm un organizācijām b. Antāns. Jauniešus apsveic kopsaimniecības „Uzvara" priekšsēdētājs

Artūrs Ģiedris, laikraksta „Brīvā Daugava" redaktors b. Kocēns un skolas pionieru delegācija. Svinīgi izskan jauniešu solījums mīļotajai partijai un valdībai atbildēt ar labu darbu.

Pilngadīgos sveic tuvinieki un draugi, drīz viņu rokas pilnas skaistu ziedu. Par skaistajiem svētkiem pateicas Herta Auziņa. Viņa izsaka pateicību arī vecākiem par audzināšanu. Un lūk, Intas Šukstes māmuļas, rajona Padomes deputātes rokās balto cēli kallu ziedi. Jaunieši noklausījās koncertu ar māsu Meikstumu, Regīnas Frinbergas, Maigura Andermaņa, Edgara Plūksnas piedalīšanos.

Pilngadības svētkos piedalījās ap 500 Daudzeses iedzīvotāju. To sarīkošanā lielu atbalstu sniedza kolhozi „Uzvara" un „Sarkanais partizānis", Jēkabpils MRS, Pļaviņu ķīmiskā mežsaimniecība. Tā kopīgiem spēkiem sarīkotā skaistā svētku diena, kas jau kļuvusi par gadskārtēju tradīciju, paliks daudzu Daudzeses jauniešu atmiņā kā gaišs, priecīgs pavērsiens uz lielo dzīvi.

B. Murāne

[Padomju Jaunatne Nr. 109, 4.6.1961]

Te nu jāsaka – diemžēl – ne ar kukurūzu, ne ar vidusskolas absolventu izsūtīšanu uz kolhoziem pārtikas deficītu Ņikitas Hruščova valdīšanas laikā līdz 1964. gadam tā arī neizdevās likvidēt... Bet vēl 25 gadus pēc tam mēs varējām lasīt, ka ir labi un būs vēl labāk. Par šiem gadiem lai raksta jauni novadpētnieki.

AR ŠODIENAS ACĪM SKATOTIES, GRIBAS VĒL PIEMINĒT

Baznīca

Daudzeses baznīca ap 2012. gadu. Foto no Aijas Tukišas personīgā arhīva.

Daudzeses baznīca pildīja savu misiju visus padomju gadus, neskatoties uz jaunās varas centieniem ierobežot draudžu aktivitātes. Dievkalpojumi notika reizi mēnesī, mācītāji un arī draudzes locekļi gadu gaitā mainījās. Draudzei bija jānomaksā nodoklis par baznīcu, summa tika savākta no ziedojumiem. Anonīmi ziedoja arī tie, kas uz baznīcu negāja. Uz dievkalpojumu atnāca 10–20 cilvēki, un šajā ziņā mūsdienās nekas nav mainījies. Protams, pret baznīcā gājējiem centās vērst nosodījumu un draudus, tomēr ticīgos tas neatturēja. Reizēm baznīcai izdauzīja logus, tad labi cilvēki palīdzēja tos atkal iestiklot. Vēl arvien baznīcā notika kristības un iesvētības. Reizēm bērnus veda kristīt un Jaunjelgavu, lai nav tepat blakus un mazāk redz. 2018. gadā draudzes mācītājs ir Rolands Eimanis.

Bānīša piemiņai

Pēdējais vilciens izpušķots no Viesītes uz Daudzevu devās ceļā 1972. gada 31. augustā.

Lai gan Daudzevas stacija bija galvenā visā Sēlijas šaursliežu bānīša tīklā, depo bija Viesītē, un tur arī tapis bānīša muzejs, kas katram būtu jāapmeklē. Mums bija palicis tikai viens apgaismes stabs. 2017. gada 26. jūlijā pie pagastmājas tika atklāts stends, lai iezīmētu vietu, kur kādreiz bija šaursliežu dzelzceļa sliedes. Tas bija sākums Mazbānīša parkam. Tas top laukumā blakus pagastmājai. Daudzeses pagasta pārvaldes vadītāja Signe Gaigalniece stāsta, ka šo parku paredzēts izveidot kā jauku atpūtas vietu ģimenēm ar bērniem, un šie ir vēl tikai pirmie darbi. Ģimenes dienā daudzesieši tur iestādīja kokus, tagad topošajā parkā ir lielformāta spēļu laukums, kurā var spēlēt sešas spēles. Tās darinājis vietējais uzņēmējs Andris Grāvītis un Artis un Gatis Kronīši no „Sproģiem". Šīs ieceres realizētas ar Valsts Kultūrkapitāla fonda un Latvijas valsts mežu atbalstu.

Pagasta pārvaldes ēka

Tik stalta un gaiša šodien, tā tika atklāta pirms 20. gadiem – 1988. gada 2. septembrī. Ar nelielu aizkavēšanos šo jubileju atzīmējām 2018. gada 22. septembrī. Bija ieradušies daudzi, ka šajā namā strādājuši. Piemiņas veltes saņēma gan saieta dalībnieki, gan pats nams – skaistu gleznu no Jaunjelgavas novada domes priekšsēdētāja Libeka kunga rokām. Pasākumu kuplināja koncerts Saieta nama zālē.

Tagad šajā namā ir pagasta pārvalde ar Latvijā jaunāko pagasta pārvaldnieci Signi Gaigalnieci pie stūres. Viņai jārūpējas par Daudzeses pagasta 980 iedzīvotājiem: 141 bērnu un jaunieti, 649 darba spējīgiem un 190 senioriem.

Pārvaldes vadītāji: Jānis Strazdiņš, Uģis Rubenis, Ināra Ozoliņa, Vija Dudeniča, Guntis Ozoliņš un ar 2017. gada 1. martu Signe Gaigalniece. Jāpiemin, ka daudzus gadus atpakaļ, pagasta izpildkomitejas priekšsēdētājs bija viņas vecvectēvs Antons Gaigalnieks.

Pagastā ir Viesītes, Daudzeses, Māršavu, Smaļķu, Cauņu kapi, Pirmajā pasaules karā kritušo karavīru pārapbedīšanas vietas un Otrā pasaules karā kritušo karavīru kapi. Agrāk nekādu kapu uzraugu nebija, katrs kopa kā mācēja. Karavīru atdusas vietas galvenokārt uzkopa Daudzeses skolas bērni ar skolotājiem. Vienu vasaru ieradās karavīri no Vācijas sakopt savas tautas kritušo piemiņas vietas. Vairākus gadus pensionāru padome rīkoja sakopšanas talkas Māršavu kapos. Laikam

ritot, tika izveidota štata vieta un par kapu pārzini sāka strādāt Inese Začeste (Volde), sākās kapu plāna izveidošana.

Ar 2017. gadu par kapu pārzini uzsāka darbu Bērziņa Anita un šo divu gadu laikā kapi uzkopti kā nekad.

Uzņēmēji, kam juridiskā adrese reģistrēta mūsu pagastā ir: Z/S „Ziediņi"; Z/S „Vairogi"; SIA „Sproģi"; SIA „Vairogi AB"; Z/S „Aizsili"; SIA „DAGATA"

Bibliotēka

Daudzeses pagasta bibliotēka reģistrēta Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Bibliotēku reģistrā 2004. gada 02. 02. Bibliotēka akreditēta 2015. gada 19. maijā, Izsniegta Latvijas Republikas Kultūras Ministrijas Bibliotēkas akreditācijas apliecība ar Nr. 525A un piešķirts vietējās bibliotēkas statuss.

Akreditācijas atzinumā teikts ka: krājums (6309) izvietots un sistematizēts pārskatāmi, tā fiziskā kvalitāte laba, saturiskā kvalitāte laba. Kopš 1985. gada vada Valija Lucāne, kas rūpējas ne tikai par vairāk nekā 6000 grāmatām un bērnu iecienītajiem datoriem, bet arī par neaizmirstamiem pasākumiem pagasta senioriem.

Pasts

Vecās adrešu grāmatas liecina, ka Zalvē telegrāfs bijis jau 1905. gadā, kamēr Daudzevas iedzīvotājiem telegrammas vajadzēja piegādāt ar kurjeru no Jaunjelgavas (par 2 rubļiem!). Pasts Daudzevā parādījās Pirmā pasaules kara laikā, gan vācu lauku pasts, gan civilpasts.

Ja kāds centīgs vietējais hronists nav pierakstījis visus notikumus, nav nemaz tik viegli noteikt, kad kādā vietā sācis darboties pasts. Teiksiet, ir taču arhīvi. Ir gan, bet tur dokumentos, ja tādi ir, var atrast ministrijas rīkojumu par pasta atvēršanu. Bet ne vienmēr viss notika tik gludi. Tāpēc pasta vēstures pētnieki cenšas atrast pirmo un pēdējo pasta sūtījumu, kas apzīmogots ar šis pasta nodaļas zīmogu. Ko pasta vēsturnieki noskaidrojuši par mūsu pagasta pastu?

Vecākais sūtījums ar pasta zīmogu „Daudsewa" ir ar 1920. gada 1. septembra datumu, pēdējais, jau ar Daudzevas zīmogu, ir 1944. gada 1. martā.

Pasta palīgnodaļas „Vecdaudzeva" agrākais sūtījums datēts ar 1931. gada 15. janvāri, bet pēdējais – ar 1944. gada 27. maiju.

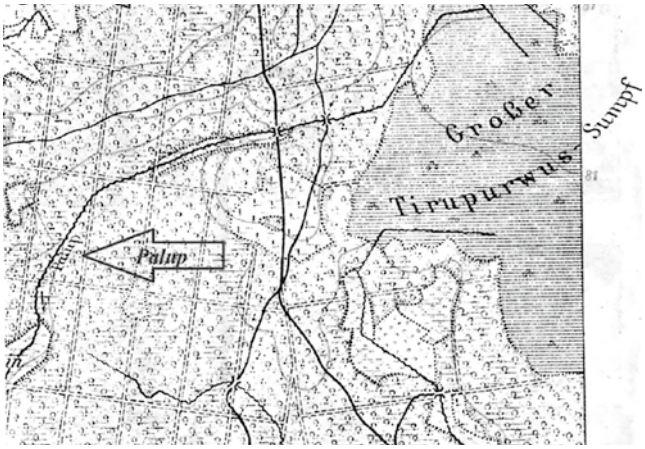
Pasta palīgnodaļas „Grāvenderi" (kas gan atradās „Jaungrāvenderu" mājās), vecākais zīmogs datēts ar 1932. gada 9. janvāri, bet pēdējais – ar 1941. gada 12. februāri.

Nevar nepieminēt pasta vagonus, kas gan cara laikā, gan pirmskara gados kursēja pa platsliežu dzelzceļa līniju. Iemetot vēstuli pasta vagona vēstuļu kastītē, to jau nākamajā dienā varēja saņemt Rīgā. Padomju perioda vēsture nav tik labi izpētīta, un mēs katrs, pārmeklējot vecas aploksnes un pastkartes, varam palīdzēt šajos pētījumos. Piemēram, noskaidrot cik ilgi pasta nodaļa „Vecdaudzeva" atradās Lietuvas PSR. Gandrīz fantastika, bet ap 1985. gadu tur kādu laiku bija zīmogs ar tekstu „ВЕЦДАУДЗЕВА ЛИТ. ССР"!

Kad Daudzeva parādījās uz pastmarkām? Bez jokiem! Pirmās Latvijas pastmarkas, kā visiem labi zināms, drukāja uz vācu armijas kartēm. Starp kādām 65 kartēm, uz kuru baltās muguras (cita papīra jaunajai valstij pēc kara nebija) drukāja pastmarkas, bija arī Lielzalves lapa (Q16), un tajā bija **Daudsewaß** (Даудзевасъ), arī krieviski, jo kartes vācu spiegi bija nozaguši krieviem... Un uz kādas Latvijas pirmās pastmarkas mugurpuses varat atrast Daudzevu... vai arī Pālupīti un Tīro purvu!

Jaunā paaudze noteikti nevar iedomāties dzīvi bez (mobilā) telefona. Pirmskara Latvijā pagastā bija diezgan daudz telefonu, par ko var pārliecināties abonentu sarakstā tepat grāmatas lapās. Bet pēckara gados lauku mājās telefonu gandrīz nemaz nebija. No lielā telefonu skaita maz kas bija palicis pāri. Lai sazinātos vienam ar otru, vajadzēja rakstīt vēstules, vai sūtīt telegrammas un tad tās pastnieki piegādāja adresātiem. Telefoni bija pasta ēkās, un no tām tad arī notika sazināšanās. Pie dzelzceļa stacijas pastā ēkā darbojās komutators, kad kāds zvanīja, tad atvērās „vāciņš", telefoniste redzēja, kas zvana un, uzzinot ar ko grib runāt, ar spraudni abas līnijas savienoja. Darbs bija visas diennakts garumā. Telefonistes, kuras mēs zinām: Ņina Vetriņa, Aina Pastare, Irna Kasandre, Ilga Skrodere, Valija Kazakupče, diemžēl visas mēs nezinām.

Ar 1971. gadu pastā notiek pārmaiņas, parādās automātiskā telefona centrāle. Telefoni jau ir ar ripu un ciparīem. Cik izdevies noskaidrot no pagasta cilvēkiem, tad pastā strādājušas par priekšnieci: Lidija Eglīte, Broņislava Studene, Edīte Osāne, Rita Kļaviņa, Velga Slaktere. Par operatorēm: Aina Markova, Mārīte Golubeva. Par pastniecēm: Maija Puķēna, Velta Pusbarniece, Irina Ļagušnika, Leontīne Laizāne, Aina Gasiņa, Vita Gabrāne, Iveta Puida, Ināra Kuvšinova, Mudrīte Konstantinova. Agrāk pastnieki gāja kājām, nesot pilnas somas ar avīzēm, žurnāliem un vēstulēm, kuru agrāk bija daudz vairāk. Vienā somā nemaz visu ievietot nebija iespējams, jo cilvēki presi pasūtīja lielos apmēros. Bija jānāk vēlreiz uz pastu papildināt somu. Vēlākos gados tika iedoti velosipēdi, tad vismaz smagā soma nebija jānes uz pleciem.

Līdz 2006. gadam Daudzeses pagastā darbojās divas pasta nodaļas. Daudzesē pasts atradās „Lielkalnos", mājas vienā galā, tur strādāja Anna Smildziņa, Lilija Kaktiņa, Anna Aļuskina. Kad pasts tika pārcelts uz kultūras nama ēku, Anna Aļuskina tika paaugstināta amatā kā priekšniece un pastnieces pienākumus veica Staņislava Briede. Vēlāk tiek samazināti štati un Anna iznēsāja arī pasta sūtījumus. Viņa nostrādāja līdz pasta slēgšanas brīdim. Pagastā, stacijas centrā palika viena pasta nodaļa, skaistajā pirmskara gados uzceltajā mājā.

2007. gada februārī pasts tiek pārvietots uz „Ābelītēm", bet 2018. gada jūnijā uz Daudzeses pagasta pārvaldes ēku. No 1999. gada pasta nodaļas vadītāja ir Velga Slaktere, bet jebkuros laika apstākļos ar automašīnu pastu piegādā Sarmīte Aļinavska.

Aptieka

Aptiekas recepte no Aizkraukles Vēstures un mākslas muzeja krājuma.

Daudzevā aptieka varētu teikt, ka bijusi vienmēr. Vismaz no šīs dienas redzējuma jau sen. Iesākumā Bēķa mājā (1927.–1932.), tad tā nodegusi un pēc mājas atjaunošanas atradusies atkal turpat, provizors (aptiekārs) bija Jānis Viļums. Vēlāk aptieka pārcelta uz mājām „Arodnieki", kur atradās līdz pat 1992. g. marta mēnesim, kad tika pārcelta uz pagasta pārvaldes jaunuzcelto ēku. Kopš 1996. gada Daudzevas aptieka ir Tatjanas Lucijanovas individuālais uzņēmums.

Ambulance

Pateicībā par ieguldīto darbu dakterus sveic pagasta iedzīvotāji.

1964. gadā Daudzevā darbu uzsāk dakteris Jānis Danevičs un feldšere Zelma Daneviča. Ģimenē trīs bērni. Dēls Jānis mācījās Daudzeses skolā, šobrīd ir dakteris Jēkabpilī.

Pieņemšanas notiek mājā „Eglīši", kur telpas ambulancei, zobu dakterim un neliels dzīvoklis dakteru ģimenei. Dakteri uz izsaukumiem galvenokārt dodas kājām, jo tajos gados reti kuram bija motocikls, nemaz nerunājot par automašīnām. Zelmas kundze regulāri apmeklēja jaundzimušos bērnus, sekoja bērnu tīrībai. Tad nebija tādu „pamperu", bērnus tina autiņos un tos vajadzēja izmazgāt, lai lietotu atkal. Deficīts bija marle!

1966. gadā ambulancē darbu uzsāka vecmāte Velta Lapiņa (Galviņa) Vienmēr savas pacientes sagaidīja ar laipnu vārdu. Arī Stučkas slimnīcai tādi jauni speciālisti bija vajadzīgi un viņa tika aizvilināta (1968.) uz pilsētu, jo tur arī dzīves apstākļi bija citi.

Pēc dakteru Daņeviču darba pārtraukšanas (1986) darbu turpināja Lilija Veselova, medmāsa Valentīna Gudženova.
Zobu dakteri bija: Aida Buzule, Seile Biruta, Helga Valtere, Briede.
60. gados ambulancē daktere Rozes kundze, ja vajadzēja, veica zobārstniecības darbu.
1991. gadā darbu ambulancē uzsāka daktere Inta Ziediņa pagasta pārvaldes ēkas labiekārtotās telpās.

Bērnudārzs

Ruta Lūse, kas "Čiekuriņu" vadīja 38 gadus.

PII „Čiekuriņš" 70. gados. Foto no Rasmas Matules personīgā arhīva.

Oficiāli: **PII „Čiekuriņš".**

LatvijasPSR Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijas
Jēkabpils mežrūpsaimniecības

MRS 1964. gada 9. jūlijā

Jēkabpilī
PAVĒLE Nr. 398

Ar Jēkabpils mežrūpsaimniecības Daudzevas bērnu dārza nodošanu ekspluatācijā skaitīt par patstāvīgu saimniecisku vienību Daudzevas bērnu dārzu. Vadītāja b. Onužāne Rasma Vladimira m.

Direktors: O. Buse (Ojārs Buse)

Laika gaitā mainās darbinieki un vadība. Ruta Lūse kā audzinātāja strādā no 1968.–1971. g. Ar 1971. gadu 1. augustu tiek paaugstināta darbā par bērnu dārza vadītāju un šajā darbā nostrādā 38 gadus līdz 2009. g. jūnija mēnesim. 1992. g. septembrī Jēkabpils MRS bērnudārzs „Čiekuriņš" kļūst par Daudzeses pagasta bērnudārzu PII "Čiekuriņš".

2009. g. ar 1. jūniju PII "Čiekuriņš" vadītāja ir Ieva Bērziņa.

Tagad bērnudārzā „Čiekuriņš" ir 2 grupas katrā 17 audzēkņi, 10 darbinieki.

Kā šodien pagastā nav?

Šķiet, ka vismaz šogad **nav sēņu**. Bet kādreiz bija ne tikai zāle zaļāka... Kaut kad 70. gados kāds žurnālists ar vieglu roku avīzē uzrakstīja, ka labākie sēņu meži Latvijā ir pie Lāčiem. Kas tad te darījās! Brauca lieliem un maziem autobusiem, maldījās un apmaldījās nepazīstamā un ne pārāk „kulturālā" mežā, auroja no rīta līdz vakaram...

Vairākus gadus Jēkabpils patērētāju biedrība pieņēma sēnes pie „Gobām". Sēnes tika vārītas un dzidrajā strauta ūdenī mazgātas un sālītas. Pagasta cilvēkiem tas bija labs peļņas avots. Par nodotajām sēnēm varēja iegādāties toreiz tik deficītos metāla vāciņus konservēšanai, ja bija nodots attiecīgs daudzums sēņu, dažreiz bija arī citas preces – jo tas bija preču deficīta laiks.

Nav vairs talonu, uzskrūvējamie vāciņi vai katrā veikalā... Bet ne jau tāpēc šogad sēņu nav. Globālā sasilšana...

Nav pirts, kas „izsala" ap 2005. gadu...
Nav zobārsta, jau gadus 20...
Un **nav vilciena**, ne lielā, ne mazā... garām skrien kravas vagoni, bet kas no tā pagasta iedzīvotājiem?

bet kādreiz bija <u>īsta</u> dzelzceļa stacija

[Autors Aleksandrs Timofejevs]

Daudzeses pagastam dzelzceļš ir bijis noderīgs un vajadzīgs visos laikos, jo tas deva darbu daudziem pagasta cilvēkiem. Bija stabila satiksme ar Jelgavu un Rīgu, Krustpili. Līdz 2000. gadam no Jelgavas uz Krustpili kursēja pasažieru vilciens, kas bija ļoti izdevīgs studentiem, skolēniem un pārējiem pasažieriem. Dzelzceļa vadība secināja, ka tas nav rentabls un ar vieglu roku slēdza.

Pagastam pie dzelzceļa bija Patērētāju biedrības noliktava, kurai ar vagoniem pieveda kombinēto lopbarību, ko pēc tam ar mašīnām izvadāja pa veikaliem, kolhoziem, uz dīķsaimniecību Secē.

Lauktehnikas noliktavai ar vagoniem pieveda cementu, minerālmēslus. Pie izkraušanas strādāja divi šīs organizācijas strādnieki, Nikanors Labanovskis un Jāzeps Ivanovs. Protams, divi cilvēki izkraut vagonu īsā laikā nevar, tāpēc nāk daudzi piepelnīties, jo tie, kas krauj vagonus, var nopirkt bez rindas cementu vai minerālmēslus. Noliktavā darbs rit visu dienu, jo visu atvesto ar mašīnām ved projām. Dienā jāpiekrauj līdz 10-12 mašīnām. Visgrūtāk jau veicās ar cementa vagonu izkraušanu, jo tie putekļi visus atbaidīja, bet nopelnīt vajadzēja, jo tādas humānās palīdzības vai „simtnieku" nebija. Visu nācās pelnīt ar savu darbu pašiem.

Stacijas darbinieki-svērāji sekoja, lai vagoni tiktu laikā izkrauti un iekrauti. Ja nebija laikā izdarīts, iestādei uzlika soda naudu un tā nebija mazā. Pārkraušanas bāzei, apvienotajam ceham dienā citreiz bija jāpiekrauj vairāk par 20 vagoniem.

Stacijas ēkā bija uzgaidāmās telpas pasažieriem, kase. Bija pat bufete, kur varēja paēst zupu un otro ēdienu, iedzert alu.

Kolektīvs bija liels, un viņiem bija savas izklaides un pašdarbība. Darbojās sieviešu ansamblis, ko vadīja Jānis Lošaks, pūtēju orķestris ar Krišjāni Samu vadībā.

Kādreiz stacijā bija arī telegrāfs.

Pašreiz stacijas priekšniece (nu jau 5 stacijām) ir Olga Perepečaja.

Šajos gados stacijā strādājuši ļoti daudzi pagasta cilvēki, bet visus ierakstīt nevaram, domājams, ka atradīsies kāds uzņēmīgs cilvēks un sarakstīs plašāk izpētītu stacijas vēsturi.

DZIMUŠI DAUDZESĒ

ANITA (Nina Melbārde-Legzdiņš)

Ar mūsu pagastu ir saistīti daudzu populāru un cienījamu cilvēku vārdi, tomēr nešaubīgi var teikt, ka visplašāk pazīstama ir izcilā aktrise Nina Melbārde-Legzdiņš, kas palikusi vairāku paaudžu atmiņā kā Anita no 1939. gada filmas „Zvejnieka dēls". Šīs grāmatas ietvaros nemēģināsim pārstāstīt to, kas par Ninu publicēts Latvijā un ārzemēs. Pateiksim, ka daudz plašāk, ar jauniem materiāliem par viņu būs stāstīts pagasta bibliotēkas stendā un internetā.

Anita – Nina Melbārde. Oskars – Pēteris Lūcis

Nina Melbārde-Legzdiņš, 1992. g. Daudzesē
Foto no Andras Zvārgules personīgā arhīva

Kārlis Melbārdis,

aktrises Ninas Melbārdes tēvs, dzimis 1875. gadā Daudzeses pag. „Strempeļos". Strādājis par skolotāju Zalves un Mazzalves skolās.

Melbārdis (Melbārzdis) Kārlis, Triju Zvaigžņu ordenis, V šķira, Nr. 4453, piešķirts 1938. g. 16.11., amats: Zalves pagasta 6.-kl. pamatskolas pārzinis.

Audzinātāja un sabiedriska darbinieka godināšana

Zalves 6 kl. pamatskolas pārzinim Kārlim Melbārdim, kā jau zināms, piešķirts – Trīszvaigžņu ordenis. Svinīgs bija brīdis, kad to pasniedza daudzu viesu, kolēģu un audzēkņu klātbūtnē skolā jubilāram tautskolu inspektors P. Baško. Savā runā viņš izcēla M. lielo neatlaidību un izturību skolas un sabiedriskajā darbā. Skolas audzēkņiem bija izdevība redzēt, kā godina darba krietnu darītāju.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 18, 4.5.1939]

Balsars Jānis, Triju Zvaigžņu ordenis, V šķira, Nr.4513, piešķirts 1938. g. 16.11., amats: Priekuļu mašīnu izmēģināšanas stacijas vadītājs.

Par viņu var izlasīt Latvijas Lauksaimniecības muzeja izdotā brošūrā „JĀNIS BALSARS, inženieris, docents, (02.02.1888.–04.05.1980)", diemžēl tikai Nacionālajā bibliotēkā...

Jāmin vēl viena no **Melbārdu** dzimtas – Elīza. Dzimusi 1897. gadā „Strempeļos". Mācījusies pagasta skolā, Jaunjelgavas vidusskolā, bet 1925. gadā kā pirmā sieviete ieguvusi inženiera-mežkopja grādu, absolvējot Latvijas Universitātes Lauksaimniecības fakultāti.

Kara beigās nonākusi Vācijā, bet 1950. gadā ASV, Talsas (Tulsa) pilsētā, vēlāk pārcēlusies uz Čikāgu, kur mirusi 1972. gadā.

Latvijas Universitāte,

izsniegdama šo diplomu saskaņā ar **Lauksaimniecības fakultātes** padomes 1925. gada 25. septembŗa lēmumu, apliecina, ka

Eliza Ore dzim. **Melbārzda,**

dzimusi 1897. gada 21. martā,

ļoti sekmīgi beigusi Latvijas Universitātes Lauksaimniecības fakultātes mežkopības nodaļas pilnu kursu ar visiem praktiskiem darbiem un pārbaudījumiem, izturējusi akadēmisko gala eksāmenu, iesniegusi un aizstāvējusi zinātniski-tehnisku darbu un ieguvusi

inženieŗa mežkopja gradu

ar visām likumā paredzētām tiesībām.

Rektors: A. Tilde

Rīgā,
12. novembrī 1926. g.
№ 120.

Lauksaimniecības fakultātes
Dekāns: J. Wārmanis

Universitātes Sekretārs: A. Kalniņš.

KAUPENIĀDE

Visplašāk Latvijā un ārzemēs Daudzevas vārds izskanēja saistībā ar bandīta Kaupēna slaveno uzbrukumu Viesītes-Daudzevas šaursliežu bānītim netālu no Daudzevas stacijas. Par to jau tūlīt pēc uzbrukuma parādījās vairākas versijas, kuras neiztirzāsim. Lai runā tālaika prese.

Daudzeva

Daudzevas dzelzsceļa stacija izvērtusēs par prāvu centru, jo ar Daudzevas staciju ir savienota Ekengrava un Nereta, kur katru nedēļu notura nedēļas tirgus, uz kuŗiem brauc daudz Rīgas uzpircēju. Daudzevas stacijā liela drūzmēšanās, trūkst telpu, trūkst solu, galdu u. t. t. Uz šiem trūkumiem vajadzētu attiecīgām iestādēm griest vērību un kauču drusku parūpēties arī par pasažieru ērtību, jo pasažieriem stundām ilgi nākas gaidīt uz Rīgas vilcienu.

Daudzevas pagastā vēl ir lieli meži jo tas ar mežiem bagāts jau no seniem laikiem. Pagasts nav liels – ap 900 iedzīvotāju.

[Zemkopis Nr. 38, 19.09.1923]

Rīkojumi un paziņojumi. Iekšlietu Ministrija. Paziņojums

Jaunjelgavas apriņķī š. g. 25. zept. Taurkalna mežā uz Jaunjelgavas-Lindes un Juanjelgavas-Valles ceļiem nezināmi bruņoti ļaundari aplaupījuši vairākus ceļa braucējus, pie kam viens ievainots. Naktī uz 28. zept. uz Daudzevas-Eķengrāves šaursliežu dzelzsceļa, apmēram 1 kilometru no Daudzevas stacijas, nezināmi ļaundari uz dzelsceļa sliedēm uzlikuši baļķus, tā apturēdami vilcienu, pēc kam no meža izskrējuši 4 šautenēm bruņoti un maskoti laupītāji, apšaudījuši vilcienu, ievainodami lokomotīves vadītāju un vienu pasažieri un aplaupījuši pasta vagonu un pasažierus, pēc kam aizbēguši. Domājams. ka minētās laupīšanas izdarījuši viena un tā pati laupītāju banda. Uzdodu policijas ierēdņiem un pagastu aizsargiem pielikt visas pūles pie laupītāju sagūstīšanas un uzaicinu visus pilsoņus pabalstīt minēto noziegumu atklāšanu.

Personām, kuras uzrādīs vai dos iespēju izzināt un apcietināt vainīgos, izmaksāšu kopīgi gratifikāciju 50 000 rbļ.

Rīgā, 1923. g. 28. zeptembrī. Iekšlietu ministrs A. Birznieks.

[Policijas Vēstnesis Nr. 44, 2.10.1923]

Par vilciena aplaupīšanu pie Daudzevas

Par pasažieru vilciena aplaupīšanu pie Daudzevas stacijas dzelzsceļu policija ir ievākusi sekošas ziņas.

27. zeptembrī, apmēram plkst. 15.30 m. pēc pusdienas šaursliežu dzelzsceļa strādnieki, strādājot uz dzelzsceļa stigas viena kilometra attāļumā no Daudzevas stacijas, kur dzelzsceļu stigai no vienas puses atrodās diezgan biezs mežs bet no otras puses ganību krūmāji, redzējuši iznākam no meža kādu slaika auguma vīrieti, ģērbušos pelēkās drēbēs, pelēku cepuri galvā un ar šauteni uz pleca, bet tā kā minētais vīrietis stāvējis apmēram 200 soļu attālumā no strādniekiem, tad pēdējie viņa tuvākas pazīmes nav varējuši saredzēt. Minētais cilvēks kādu brītiņu paskatījies, tad neko nerunādams, atkal iegājis atpakaļ mežā, tāpēc strādnieki nepiegriezuši viņam nekādu vērību un noturējuši to par mednieku ar medību bisi uz pleca. Pirms aplaupīšanas nekas aizdomīgs notikuma vietā nav novērots.

No Eķengrāves nākošajam vilcienam Nr.124 tuvojoties Daudzevas stacijai, kur dzelzsceļa stiga iet no kalna lejā un pakalnes beigās ir liels līkums, lokomotīves vadītājs, neskatoties uz lielo tumsu, tomēr lokomotīves priekšējo lukturu apgaismojumā pamanījis kautko uzliktu uz dzelzsceļa sliedēm un tūdaļ sācis bremzēt vilcienu, lai to apturētu, bet dēļ attīstīta liela ātruma un vagonu spiediena no kalna uz leju braucot, nav varējis vilcienu ātri apturēt un uzbraucis virsū uz sliedēm uzliktiem priekšmetiem, lai gan jau ar samērā mazu ātrumu. Vilcienu apturot, izrādījies, ka uz sliedēm uzlikti divi apaļi apses malkas kluči, bet soļus sešus tāļāk vēl trīs tādi pat kluči, no kuriem pirmos divus, kā apaļus priekšmetus, lokomotīve ar sitienu pievēlusi klāt pēdējiem trim un apstājusies. Pēc vilciena apturēšanas apkārtnē viss bijis klusi un mierīgi, nekādas uzbrukuma pazīmes nav manītas, tāpēc lokomotīves vadītājs būdams pārliecībā, ka še ir darīšana ar vienkāršu huļiganismu, uzaicinājis savu palīgu novelt klučus no sliedēm, lai turpinātu braucienu. Kad jau 4 no klučiem bijuši novelti un tie ķērušies pie pēdējā novelšanas, piepeži no meža atskanējusi skarba balss: „Neaiztiec, ja neklausīsi, šaušu!". Uz to lokomotīves vadītājs atbildējis, ka par tādiem nedarbiem sastādīs protokolu, vainīgo saukšanai pie atbildības, un turpinājis kluci novelt, bet tad atskanējusi vēl otrreiz tā pati skarbā balss – lai tūliņ ejot nost no kluča, bet kad lokomotīves vadītājs negriezis uz to

nekādu vērību, turpinājis kluci novelt, tad atskanējis šāviens un šāviens trāpījis lokomotīves vadītāju kājā. Tai pašā laikā no meža tuvākā krūmāja iznācis maskots slaika auguma cilvēks ar šauteni rokās, gatavībā uz šaušanu, ko pamanījis mašīnista palīgs un ieskrējis krūmājā otrā pusē ceļam, kur sastapis virskonduktoru un abi aizskrējuši uz Daudzevas staciju, ziņot par notikušo. Laupītājs lokomotīves vadītājam uzkliedzis, lai ejot no lokomotīves nost uz vagonu pusi, ko pēdējais arī izpildījis, bet redzēdams, ka ļaundaris viņam neseko, noslēpies grāvī aiz krūmāja un sācis novērot, kas tālāk notiks. Šāvienu izdzirdis, kāds pasažiers iznācis no vagona; tam ļaundaris uzsaucis, lai ejot vagonā. Tomēr šis pasažiers ļaundara brīdinājumam nepaklausījis, atbildēdams, ka tādi vīri kā viņš, būtu jāliek aiz restēm, pēc kam atskanējis atkal šāviens un pasažiers ievaidēdamies iesteidzies vagonā, jo bijis ievainots krūtīs. Viņam sekojis laupītājs; uzkāpdams uz vagona bremzes, tas atvēris durvis un uzkliedzis, lai nodzēšot ugunis, ko arī kāds no pasažieriem izdarījis, pēc kam laupītājs, uzkāris šauteni uz pleca, ar revolveri labā rokā un elektrisko kabatas lukturīti kreisā rokā, pie durvīm stāvēdams uzkliedzis, lai pa vienam nākot ārā no vagona un nostājoties rindā uz dzelzsceļa stigas turpat pie vagona, ko arī pasažieri izpildījuši. Ļaundaris, iznākot pasažieriem pa durvīm, elektriskās laternas gaismu stipri laidis tiem acīs, lai tos apžilbinātu. Kad visi pasažieri no vagona bija izkāpuši, laupītājs iegājis vagonā, kur atradies ievainotais un tam pārmetis nepaklausīšanu, par ko tagad esot jācieš, aplaidis elektrības gaismu pa visu vagonu, acīmredzot pārliecinādamies vai visi ir izgājuši, izkāpis no vagona uzprasījis, kurā vagonā braucot žīdi, pēc kam vienam otram pasažierim uzprasījis lai atdodot naudu un pats pārmeklējis kabatas, rūpīgi novērodams, kurš pēc ārējā izskata spriežot varētu būt turīgāks.

Kad viena vagona pasažieru šāda pārmeklēšana bijusi pabeigta, laupītājs pavēlējis visiem iet atpakaļ vagonā, pēc kam aiztaisījis durvis un visiem piekodinājis, nenākt ārā. Nākošos divus vagonus pārmeklējis tādā pat kārtībā, tikai ar to starpību, ka aplaupīšanu izdarījis tieši vagona durvīs pie izejas. Nav zināms aiz kādiem iemesliem pārējos divus vagonus nav aizkāris, jo pavisam bijuši 5 pasažieru vagoni, bet uzprasījis, kur esot pasta vagons, kuru kāds pasažiers tūliņ esot uzrādījis. Laupītājs piegājis pie pasta vagona un ar dūri sisdams pie sienas saucis, lai pastnieks nākot ārā, jo pretējā gadījumā šaušot. Pastnieks tūdaļ nav paklausījis. Tad laupītājs piegājis pie durvīm un uzkliedzis lai tūliņ tiekot no vagona laukā, jeb viņš šaušot un pastnieks atstādams savu nagana zistemas revolveri uz pasta kastītes, kā arī slēdzamo kastītes atslēgas caurumā, atstādams pēdējo neaizslēgtu, izgājis no vagona. Laupītājs tūliņ iegājis minētā pasta vagonā, paņēmis atstāto revolveri, uzplēsis pasta kastē atrodošos naudas paketi, naudu izņēmis, bet pavadrakstus iesviedis atpakaļ kastītē.

Tai pat laikā jau no Daudzevas stacijas nākuši aplaupāmiem palīgi, virskonduktora un mašīnista pieaicinātie 7 cilvēki ar ieročiem, kuri, tuvojoties notikuma vietai, šāvuši, ko redzēdami laupītāji-līdzdalībnieki, kuri, kā redzams stāvējuši uz vakti un rezervē, sākuši svilpt un saukt no krūmājiem, tiklab vilciena priekšgalā, kā astes galā, lai nākot drīzāk. Izdzirdis zignālus, laupītājs, teikdams: „Nu brauciet tāļāk!" iegājis mežā un ar to viss aplaupīšanas notikums izbeidzies, kurš turpinājies apmēram 40–50 minūtes. Tā tad noteikti neviens nezin cik īsti laupītāju ir bijis, jo operējis tikai viens.

No Daudzevas stacijas pienākušie glābēji, 7 vīri ar stacijas priekšnieku priekšgalā, tumsas dēļ nav iedrošinājušies dzīties laupītājiem pakaļ, lai gan visiem bijuši ieroči – revolveri un medību bises, bet vilcienu noveduši stacijā, pēc kam steigušies ziņot policijai uz apriņķi un Jelgavu, jo vietējais Daudzevas stacijas uzraugs bijis izbraucis jau dienu agrāk apsargāt kasieri pie algu izmaksas dzelzsceļniekiem.

Minētā vilcienā braukuši 50-60 cilvēki, bet aplaupīti no tiem pavisam 17. [...] Kopumā nolaupīti pavisam apmēram 730 000 rubļu.

Neskatoties uz visām pūlēm, laupītāju gūstīšana, kuru vadīja Jaunjelgavas apriņķa un dzelzsceļa policijas priekšnieki, palika bez panākuma, jo laupītāji bija paspējuši pārbēgt uz Lietuvu.

Šis aplaupīšanas apraksts rāda, cik lielā mērā viens laupītājs var terorizēt daudzus cilvēkus tikai aiz tā iemesla, ka vilcienā nav bijis neviena iniciatora pretošanās iesākšanai, lai gan pasažieru skaitā atradās pilsoņi, kuriem bija ieroči, ar kuriem tie bez šaubām būtu atsituši laupītājus, 3-4 cilvēkus, kuri pat neuzdrošinājās rādīties, lai nezinātu, cik viņu spēki niecīgi. Aiz tā paša iemesla, vilcienam apstājoties, tie tūliņ arī neuzdrošinājās uzbrukt, lai novērotu un noskaidrotu, kas brauc vilcienā un tikai tad, kad bija pārliecinājušies, ka pretspiediens nav sagaidāms, viens pats no noziedzniekiem, juzdamies pilnīgā drošībā, uzsāka aplaupīšanu.

H. G.

[Policijas Vēstnesis Nr. 45, 5.10.1923]

Latvijas vēsturē lielākā vilciena aplaupīšana guva plašu ievērību gan iekšzemē, gan ārzemēs.

Saeimas III sesijas 7. sēdē 1923. gada 13. novembrī sociāldemokrāts A. Rudevics, iebilstot pret Ministru prezidenta Z. A. Meierovica paziņoto lēmumu pagarināt ārkārtas stāvokli (pastiprinātu apsardzību) uz 3 mēnešiem, piemin Daudzevas vilciena aplaupīšanu: *„Iekšlietu ministra kungs jau pirms mēneša pasacīja, ka vilciena aplaupīšana pie Daudzevas nevar būt par iemeslu pastiprinātās apsardzības pagarināšanai, jo tas var notikt ari pie pastiprinātas apsardzības, un var nenotikt pie normāliem apstākļiem."*

[Saeimas Stenogrammas Nr. 2, 9.10.1923]

Apcietināts noziedznieks

Policijas meklētais, 25 g. vecais Valles pagasta pilsonis Jānis Ludvigs Celmiņš, kā dzirdams, Daugavpilī apcietināts kādas jaunas laupīšanas lietā. Tas izdarījis laupīšanu un slepkavību Cēsu apriņķi, 2 reiz izbēdzis no apcietinājuma un to tur aizdomās par piedalīšanos vilciena aplaupīšanā pie Daudzevas stacijas. Par viņa atrašanu vai uzrādīšanu izsolīta 5000 rubļu liela atlīdzība.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 9, 7.12.1923]

Aizdomas nepiepildījās...

Kaupēna tiesas prāvā liecinieki no aplaupītā vilciena sniedza visai pretrunīgas liecības. Daudzi tumsā pie vagoniem redzējuši vismaz 2, ja ne visus 4 laupītājus, ar šautenēm bruņotus. Ja vienīgais gaismas avots bija Kaupēna lukturītis, loģiski domājot, šāda „gaišredzība" šķiet maz ticama. Pats Kaupēns neatkāpās no apgalvojuma, ka bijis vienīgais laupītājs. Var jau būt, ka tā bija tikai dižošanās, taču tiesā to neizdevās apgāzt.

Līdz 1926. gada 29. maijam Kaupēns un viņa līdzdalībnieki veica vairāk nekā 35 laupīšanas un 19 nežēlīgas slepkavības. Nav skaidrs, vai kāds palīdzēja policijai, vai arī tas bija labs policijas darbs, vai veiksme, bet Kaupēnu nenotvēra nozieguma vietā, drīzāk gan izskaitļoja. Kaupēnu arestēja 1926. gada 8. jūnijā. Gandrīz gadu ilga tiesas process, kurā nopratināja ap 300 liecinieku.

Sludinājums

Bandita Kaupena nozeegumi

I. sehjums iznahzis. Dabujams pee wiseem awischneekeem.

Zena 20 sant. Peeprasijumus adreset Rigâ, pasta kaste Nr. 1060

[Rīgas Ziņas 09.09.1926.]

Daudzevas vilciena aplaupītājiem draud nāves sods

Daudzevas vilciena aplaupītāji atrasti. Izmeklēšana šinī lietā pabeigta un vainīgie nodoti kara tiesai. Aplaupīšanu izdarījis Zemgales bandīts Ansis Kaupēns. Vilciena aplaupīšana izdarīta 1923. g. 27. septembrī. Kaupēns kopā ar citām vēl nenoskaidrotām personām nolicis uz sliedēm, 1 klm. no Daudzevas stacijas, koka bluķus un vilciens plkst. 11 vakarā šinī vietā apstājies. Kaupēns, tērpies maskā un bruņojies ar šauteni un „Buldoga" sistēmas revolveri, draudējis vilciena pasažieriem un kalpotājiem ar nošaušanu. Raidījis gaisā šāvienu un izšāvis uz mašīnistu E. Balodi un pasažieri K. Osīti. Balodis ievainots kājā, bet Osīts krūtīs. [...] Kara tiesai nodots arī viņa līdzdalībnieks 62 g.v. Jānis Vālodze, kurš tam iedevis vācu kara šauteni ar patronām. Lietas iztiesāšanai noliks sevišķu sesiju. Kaupēnam un Vālodzem draud nāves sods.

Bandīts Alberts (Ansis) Kaupēns

Pēdējos gados Zemgalē darbojās slepkavu-laupītāju banda, par kuru pastāvēja domas, ka tā iebrūk pie mums no Lietuvas, uz kurieni bandīti pēc izdarītās laupīšanas atkal aiziet. Dzelzceļnieka Māriņa noslepkavošana un pārdrošais uzbrukums Jelgavas-Rīgas šosejā ārkārtīgi uztrauca apkārtnes iedzīvotājus. Iedzīvotājos, sevišķi pēc laupīšanas uz Rīgas šosejas radās pārliecība, ka laupītājs ir kāds vietējais, labs apstākļu pazinējs, jo policija notikuma vietā ieradās jau pēc apmēram 20 min. Aizsargi aizsprostoja visus ceļus un tikai labs vietas pazinējs varēja izbēgt. Drīz policija uz aizdomu pamata arī apcietināja kādu tapsētāju-galdnieku Ansi Kaupēnu, kurš vēlāk izrādījās par jau sen meklēto dezertieri Albertu Kaupēnu. Kaupēns pēc dezertēšanas bija aizbēdzis uz Krieviju un no turienes pārnākdams bija bēglu karantīnā uzdevies par Ansis, uz kāda vārda arī viņam izdota pase. Vārda maiņas dēļ arī Kaupēns nebija jau agrāki arestēts.

Pateicoties tagadējā Jelgavas kriminālpolicijas priekšnieka Virziņa veiklībai, drīz vien atklājās drausmīga aina: Kaupēns izrādījās par bīstamu bandītu, uz kura sirdsapziņas guļ 21 cilvēka dzīvība.

Kaupēns sākumā stūrgalvīgi liedzās, bet policija nenogurstoši pētīja pakaļ Kaupēna gaitām un atklāja viņa darbus visā pilnībā.

Kaupēns izrādījās par ārkārtīgi pārdrošu nežēlīgu slepkavu-laupītāju. Viņš pats atzīstas, ka nejutis ne mazākās bailes ne pirms ne pēc izdarītām slepkavībām-laupīšanām.

Galvenāki Kaupēna darbi: Daudzevas vilciena apturēšana un aplaupīšana, Sveķu māju saimnieka un viņa kalpa noslepkavošana netāļu no Taurkalna stacijas, Taurkalna koku zāģētavas kasiera aplaupīšana, četru sieviešu noslepkavošana, iebrukums zemnieku mājās Braknu pagastā un saimnieka noslepkavošanā, dzelzceļnieka Māriņa noslepkavošana un pārdrošais uzbrukums Jelgavas-Rīgas šosejā. Tagad noskaidrojās, ka Māriņu Kaupēns nav gribējis aplaupīt, bet gājis aplaupīt Berlīnes ātrvilcienu. Granāta kurai vajadzēja uzspridzināt Berlīnes vilcienu, Kaupēns, acīmredzot nepazīdams dzelzceļa pārmijas, bija novietojis nepareizā vietā, caur ko vilciena riteņi granātu neķēra un vilciens laimīgi aizbrauca briesmām garām. Laupītāju bija ievērojis pārmijnieks Māriņš un bija laupītājam uzsaucis stāvēt. Kaupēns baidīdamies, ka Māriņš viņu nesagūsta, bija Māriņu nošāvis un pēc tam aplaupījis.

Uz laupīšanām Kaupēns vienmēr gājis maskojies un tērpies dubultdrēbēs: virsū vienkāršākas, apakšā labas drēbes. Tādā tērpā Kaupēns izskatījies resnāks un cietušie to grūtāki varētu uzzīmēt. Interesanti daži sīkumi: Kaupēna tēvas, arī slepkavību līdzdalībnieks, ap 20 gadu nodzīvojis Svētes pagastā Pogu mājās un tikai 1925. gada Jurģos aizgājis uz Cenas muižu (ap 5 verstis no Jelgavas-Rīgas šosejas). Alberts Kaupēns arī uzaudzis Svētes pagastā pie tēva; mācījies pie Jelgavā pazīstama galdnieka Bitnera tapsētāja amatu un arī galdniecību. Kaupēns arī pēdējā laikā strādājis pie Bitnera un baudījis pēdējā pilnīgu uzticību, tā ka Bitnera izbraukumu gadījumos Kaupēnam dažreiz uzticēts veikals ar visu kasi. Pēdējās 6 nedēļas Kaupēns dzīvojis pie dzelzceļnieka Treimaņa. Mājās bijis kluss un pieklājīgs. Bieži i8zpalicis no mājas, bet tā kā Kaupēns kā jauns cilvēks bijis liels skaistā dzimuma cienītājs, tad izpalikšana no mājas nekādas šaubas nav radījusi. Kaupēns pēc izdarītiem uzbrukumiem droši braucis uz riteņa pretim ķērājiem un tā kā viņa dokumenti biju;si kārtībā, nevienam nav bijušas nekādas aizdomas.

Kad noslepkavoto Māriņu apbedīja, Kaupēns arī bijis kapsētā un smaidīdams noklausījies mācītāja Kulliša sirsnīgo runu, kā arī dzelzceļnieku pārstāvja Maisiņa pēdējos sveicienus noslepkavotam.

Maskas Kaupēnam pagatavojusi viņa māsa. Tāpat slepkavībā gan kā līdzdalībnieki, gan kā zinātāji apcietinātas kādas 7 personas un, cerēsim, savam pelnītam sodam neizbēgs.

Uztrauktie iedzīvotāju prāti sāk nomierināties, visur dzird uzslavu jaunajam Jelgavas kriminālpolicijas priekšniekam Virziņam.

Cerēsim, ka nu Zemgalē laupītāju uzbrukumi vairs neatkārtosies!

Kā es braucu Kaupenu skatīties

„Švaks" tas žurnālists, kas neaizbrauc uz Jelgavu kaut uz pāris stundām, lai ***paskatītos****, kā tiesā Kaupenu. Plašā zāle pārpildīta. 90% skaistais dzimums. Pirmos solos redz Jelgavas aristokrātiju, virsnieku un augstāko vīru kundzes. Kā arī Jelgavas teātra aktrises. Kaupena tiesa Jelgavā tas pats, kas Rīgai cīkstoņu čempionāts – abos nāk publika, lai kairinātu savus nervus. Visiem spēkiem pūlas iekļūt tiesas zālē „ģimnāzistes". Jaunatne neapmierinājās ar krāsaino un aizgrābjošo preses atreferējumu, bet viņiem gribas pašiem redzēt mūslaiku bandītu. [...] Vagonā uz Jelgavu runāja, ka Kaupenam Krievijā kāds brālis komisārs, un ka Krievija pieprasīšot Kaupenu apmaiņai, protams, tās visas tukšas baumas. Kur liks Krievija tādu bandītu?*

[Aizkulises Nr. 13, 1.4.1927]

Spriedums

Ansis Alberts Kaupēns, dzimis 1895. gadā, atzīts par vainīgu un notiesāts uz nāvi pakarot.

Voldemārs Piebalgs, dzimis 10. janvārī 1897. g., atzīts par vainīgu un notiesāts uz nāvi pakarot. [...]

[Pēdējā Brīdī Nr. 29, 4.04.1927

Burlacības romantika

Jelgavas apkārtnes „ievērojamā" vieta. – Karātavu priedes. –„Nāves maskas" vieta. – Klusa cīņa starp noziedznieka draugiem un ienaidniekiem. – Vaj Kaupēna līķis vēl atrodas aprakšanas vietā?

Sēnalu literatūras apkarošanas komisija raujas vaiga sviedros, cīnīdamās pret „Kraupenu", „Adamaitisu" u. c. varoņdarbu aprakstiem. Neatliek laika pat pozēt fotogrāfam, par ko žēli nogaužas kāds no mūsu laipnākiem laikrakstiem.

Tomēr burlacības romantika laidusi dziļas saknes. Jelgavniekiem ir savs „varonis", pie kuŗa kapa ikdienas aiziet daudz apmeklētāju. Katrs

važonis, katrs šofers zin Kaupena kapu un noteikti tūlīt pasaka minimālo maksu par aizvešanu līdz turienei. Priekš grupām pastāv gandrīz vaj kārtīga autobusu satiksme.

Kad auto nobraucis pa Jelgavas-Meitenes lielceļu apm. 4 klm., šofers pietura pie maza lauku ceļa. Lielceļa malā patlaban gaida divi važoņi. Kā redzams, viņi ir atveduši ceļiniekus un tos uzgaida. Nogriežoties pa celiņu, kurš ved pāri dzelzsceļa līnijai, apm. pus klm. no lielceļa, pārejam pāri mazam tiltiņam, kurš taisīts no apaļiem kokiem.

– Te Kaupens, vedot uz karātavām, esot paklupis, – stāsta mans ceļa biedris. Drīz vien nogriežamies pa vienu no daudzajiem kājceliņiem, kuri ved pa labi mežā. Divi pilsoņi patlaban nostājušies un apbrīno

karatavu priedes,

pie kuŗām bijušas uzceltas karatavas. Šķērskoks tagad noņemts, bet vēl var redzet vietu, kur bijis sols. Kādus 10 soļus tālāk atrodas vieta ar ģipša atliekam. Te no Kaupena ņemta

nāves maska.

Daudzie kājceliņi, pa kuriem staigajuši simtiem cilveku, bcidzot noved pie kapa vietas. Tā atrodas klajumiņā, ap kuru aug staltas priedes. Nezinamas rokas iegriezušas priedēs krustiņus un vārdus, starp kuriem visvairak sastopams burts „K". šur tur mētājas novītušas puķu buķetes, skuju zariņi un mazi krustiņi.

Nezinamas Kaupena cienitajas

ikdienas nesot uz kapu puķes, bet jau brītiņu vēlak, citu apmeklētāju kājas tās izspārda un samin. Tamdēļ ari noziedznieku kaps samīdits no daudzu kāju pēdam un uz tā neaug neviena zālite.

Ejot atpakaļ, sastopam daudzus svētceļniekus, starp kuriem vairakums jaunas sievietes. Dažas, ieraudzījuša mūs, jau no tālienes piesarkst un iebēg mežā.

– Vaj jūs domājat, ka te patiesi aprakts Kaupens? – mans pavadonis piepeši jautā.

– Saprotams...

– Varbūt ari, kaut gan es esmu dzirdejis kautko pavisam citu. Kā zinams, līķi universitates fakultātei iestādes neizdeva. Tomēr stāsta, ka dienu vēlak smiltis uz kapa bijušas citadi sabērtas, nckā pēc sodīto aprakšanas... Kāds ierednis, kura vārdu negribu uzdot, stāsta, itkā par līķi ļoti interesejies kāds ārzemju zinatnieks. Patiesibu šai lietā varetu izzinat tikai atrokot kapu...

Braucu atpakaļ uz Jelgavu, nobrīnedamies, kamdēļ vietejā administracija šādiem „svētceļotajiem" nepiegriež vēribu un nedara tiem galu. Sen būtu laiks apkarot šādas burlaku romantikas – puķu buķetes!

Šerloks

[Pēdējā Brīdī Nr. 83, 14.6.1927]

1927. gada 6. maijā A. Kaupēnu pakāra Svētes pagasta mežā. Viņa kapavieta nav zināma

Sīki Kaupēna tiesas prāva aprakstīta Andra Grūtupa grāmatas „Tiesāšanās kā māksla" II grāmatā (Jaunā Daugava, 2002). Daudz personīgāks stāsts ir Ingrīdas Karstās romāns „Kaupēna līgava" (Jumava, 20070, Māras Zālītes librets mūziklam „Kaupēn, mans mīļais!" (lugu izlase „Sauciet to par teātri" (Jumava, 2001). Lāsma Ģibiete apcerējumā „Laupītāja Kaupēna gaitas 21. gadsimta literatūrā" vērtējusi šos darbus (http://www.satori.lv/article/laupitaja-kaupena-gaitas-21-gadsimta-literatura).

MĒS ATCERAMIES

Daudzesiešu atmiņas un dzīvesstāsti (stāstījumu atšifrējumi)

Publicējam četras intervijas, kuras 2002. gadā pierakstīja un atšifrēja Inga Batare (Orola) kā sava bakalaura darba materiālus.

Intervija ar Mildu Samu

Milda Sama

Milda (meitas uzvārds – Taltere) Sama dzimusi Daudzeses pagastā 1920. gadā un visu mūžu dzīvojusi un strādājusi Daudzesē, mācījusies Daudzeses pamatskolā, strādājusi savā saimniecībā, vēlāk kolhozā.

– Tagad pastāsti par skolas laikiem, kurā skolā Tu sāki mācīties?

– Es sāku mācīties vecajā skolā, tā bija muižas vecā pils, kur es nogāju pirmajā, otrajā un trešajā klasē, līdz pusei aizgāju, un tad iztaisīja – mums atradās tāds enerģisks cilvēks Jānis Circenis, kas iztaisīja mums jaunu pamatskolu ar sešām klasēm, un tad mēs 1938. gada oktobrī aizgājām uz jauno skolu.

– Un cik tad skolā bija skolotāju? Kā viņus sauca?

– Skolā mums bija 4 skolotāji – Jānis Circenis, Alvīne Rūķīte, Emīlija Liepiņa un Skujiņš Pēteris.

– Un kur tad viņi dzīvoja?

– Visi skolotāji dzīvoja skolā, jo skolēni mums bija 100 pāri – 110 - 120, bet visiem skolotājiem pietika dzīvokļu, jo mums klases bija apvienotas – pirmā ar otro, trešā ar ceturto, nu tad piektā un sestā, tās bija atsevišķi, vairāk mums klases nebija, tikai sešas.

– Jums esot bijusi laba skolas pavāre?

– Skolā mums bija ļoti laba pavāre (mēs gulējām skolā), mums vairāk ēst nedeva skolā – tikai pusdienas, bet tās bija ļoti garšīgas kā kādā restorānā, mēs no tām pusdienām vien dzīvojām. Mums ko iedeva līdzi – vakariņas, brokastis – mēs maz kad ēdām, mēs to pusdienu pieēdām. Divus ēdienus deva, un paēduši mēs bijām labi.

– Un kā sauca to pavāri?

– To pavāri sauca Upīte Anete. Viņi bija ticīgi cilvēki, gāja uz baznīcu. Viņa ar' apkopa baznīcu, un tas viņas vīrs ar' skolā strādāja par apkopēju, tas pieveda malku – skolai no šķūņa un iznēsāja pa visām krāsnīm, jo toreiz jau nebija centrālā apkure – pieveda ūdeni, jo ūdens arī pie skolas nebija, kādu 400 m bija jāved, ar zirgu viņš veda ūdeni skolai.

– Un kādus Tu atceries toreizējos pagasta un iepriekšējos pagasta priekšniekus un pagasta cilvēkus?

– (..) Ķibuls Jānis(..) kādā 1915. gadā bija par ciema priekšsēdētāju, tad tos pēdējos es atceros – Sīpols (..), Ozols Kārlis bija un pēdējais mums bija Belrušs Kārlis.

– Un ar ko tad tajā laikā nodarbojās daudzesieši?

– Daudzesieši nodarbojās ar savām zemītēm – cits bija lielsaimnieks, kā nu kurš strādāja – audzēja lopiņus, jo nodokļi bija lieli. Tā kā manā saimniecībā bija tikai 6 ha aramzemes, pārējais bija mežs un pļavas, un ganības, tad mums bija 4 slaucamas govis, 4 jaunlopi, aitu bariņš un 2 zirgi un viss ar zirdziņiem bija jāpadara – zemīti apara un apsēja un visu ar zirgiem.

– Un kur to saražoto lika?

– Saražoto labību mēs paši patērējām. Lielie saimnieki, tie veda uz Daudzeses staciju un nodeva valdībai, bet mums maza saimniecība, mēs patērējām paši – barojām cūciņas, zirdziņiem ar' vajadzēja bišķi miltus, gotiņām ar' drusku vajadzēja. Un sienu piepļāvām. Mums bija pļavas, tāda Pālupīte tecēja pie meža, un tur mums bija labs lapains siens. Sieniņu piepļāvām, un āboliņa lauciņu kādu iesēja. Un toreiz jau bija liela pārprodukcija – govis jau mēs pārdevām, tad mēs vedām uz Neretu, bet mums jau parasti žīdiņi braukāja pa mājām, un tie izpirka aitas un govis, jaunlopus. Neretā bij' liels tirgus, tur zirgus pārdeva

arī un govis, bet ar citiem produktiem mēs braucām uz Jaunjelgavu – ar sviestu, ar olām – tur katram savas kundes bija, kas noņem to produkciju. Toreiz jau nebija tik lēts sviests kā tagad – kā ratu smēre – toreiz jau maksāja ziemā Ls 4 kg sviesta. Nu, vasarā bija daudz lētāks, un tā mēs vedām uz Jaunjelgavu – 27 km. Braucām uz tirgu, un nebija jau kā stāsta, kad Ulmaņa laiki bija zelta laiki, nebija, toreiz bija grūtāk kā tagad – elektrības nebija. Mēs gājām, meitenes, skolā, mēs pie lampiņas petrolejas mācījāmies – tas bija grūti, un ceļi ar' nebija asfaltēti. Ceļi bija grantēti un ļoti slikti.

– Un kurā gadā tad ievilka elektrību?

– Elektrību, ka ienāca krievs, tad, kurā gadā nezinu, bet 60-tajos gados ievilka elektrību, tad jau mums kā saule uzlēca, jo(..) uz kūti arī ar lukturiem bija jāiet.

Tagad par kulšanu.

Rudeņos, kad mēs labību visu savedam šķūņos, tad bija jākuļ. Tad bija privāti dampji – Zalvē bija un Secē bija, Daudzevā arī vienam bija. Bet tie dampji bija tādi, ka viņi tik paši aizgāja, to kuļmašīnu vedām ar zirgiem, kaimiņi deva – viens kaimiņš divus zirgus, otrs, treš's – un tā mēs vadājām no mājas uz māju to kuļmašīnu, bet dampis jau pats aizgāja. Un tad no rītiem, kad sāka kult kurā mājā, tad liela taure bija dampim, tad viņš tā pūta, ka 4 km tālumā varēja dzirdēt – sauca kūlējus.

– Tad pēc kulšanām jums bija arī svinēšana?

– Kulšanas laiki mums bija ziedu laiki, tad mēs izēdāmies un izdzērāmies. Katrā mājā cepa pīrāgus, garšīgus pīrāgus, un katrā mājā kāva aitas – vai vienu vai divas – nu, cik jau liela tā saimniecība, ja liela saimniecība, tad jau bija vairāk ko kult. Un tad pusdienās mums deva kāpostu zupu un vakarā šmorētu aitas gaļu deva ar kartupeļiem un pie tam vēl miežu alu. Nu daži, kas jau netaisīja miežu alu, tie no cukura un no maizes taisīja alu. Un tad vakarā beidza kult, tad ēda un dzēra visu nakti un dziedāja, galvenais – visu nakti dziedāja. Tagad jau visas dziesmas aizmirsušās, jo tagad jau vairs cilvēki nedzied, bet toreiz dziedājām.

– Kādi vēl kultūras pasākumi notika?

– Visādi kultūras pasākumi bija – teātris mums bija, teātri rādīja, deju kolektīvs bija, un kori bija, dziedāja. Un tad 1938. gadā bij' lieli dziesmu un deju svētki – aizsargu sporta svētki – Rīgā, un tur es arī piedalījos, un tad es pirmo reizi un pēdējo redzēju Ulmani. Mēs laukumā vingrojām un atpūtāmies, sēdējām, un tad Ulman's ar vaļēju mašīnu braukāja riņķī laukumam un ar cepurīti mums visus sveicināja.

Vingrojošu meiteņu grupa 1932. gada 13. februārī
Foto no Mildas Samas personīgā arhīva

– Runājot par to deju kolektīvu, Tu atceries arī, kas deju kolektīvu vadīja un kādas dejas jūs dejojāt?

Mēs dejojām tautiskās dejas, un bijām ļoti daudz dalībnieki, bet es jau viņus visus neatceros. Mums mācīja Alvīne Rūķīte, dejotājus dažus es zinu – Edvards Ancelāns, Sams Alfrēds un Arāja Velta, Krastiņa Valentīna, Pope Jānis, Talters Milda, Rusovskis Minna, Pumpurs Pēters.

– Un liela rosība taču notika arī Daudzesē, jo bija baznīca. Vai Tu atceries, kādai draudzei piederēja baznīca?

– Daudzeses baznīca piederēja pie Lielzalves baznīcas, un mācītājs dzīvoja Zalvē. Viņam tur bija māja, un viņš apkalpoja 4 draudzes – Daudzeses, Mazzalves, Zalves un Ērberģes. Un, kad mēs gājām iesvētības mācībā, tad mēs visi gājām uz Zalves mācītāja māju, tur mums notika tās nodarbības. Visas 4 draudzes kopā mācījāmies, divas nedēļas bija jāiet (..), bet iesvētīt mūs iesvētīja katru savā baznīcā – katru draudzi.

– Un kā to mācītāju sauca?

– Mācītājs ilgus gadus dzīvoja tāds Kiršteins iepriekš, viņš bija vācietis, bet tad vācieši aicināja savus cilvēkus uz Vāciju, un viņš 1939. gadā aizbrauca uz Vāciju.

– Tad mums bija mācītājs Plate, un tas mani arī iesvētīja, bet tas jau ilgi nenodzīvoja – nāca karš, un 1944. gadā viņš aizbrauca uz Kurzemi, tā kā brauktu uz ārzemēm, bet viņš beigās neaizbrauca uz ārzemēm, viņš palika Kurzemē, un tur viņš kalpoja.

– Jums baznīcā esot bijusi arī dāmu komiteja?

– Baznīcā bija dāmu komiteja – jā, bet kādi tur cilvēki bija, to es neatceros.

– Cik ilgi viņa pastāvēja?

– To arī es nezinu.

– Un turpat esot bijuši arī vairāki krogi?

– Daudzeses pagastā bija 3 krogi – Viesītes krogs un Daudzeses muižas krogs, un Tapas krogs – trīs krogi bija. Veikali jau daudz bija – stacijā jau vien kādi 4 bija.

– Un muižas arī bija kādas, Bušu muiža?

– Muižas jau kādreiz bija bijušas – Bušu muiža bijusi tāda neliela muižele, un to izdalīja, kas karā bija gājuši, tiem (..) karavīriem izdalīja pa cik tur ha (..). Vēl tagad viņu sauc par Bušu muižu, jo Bušs ir bijis tas muižas valdnieks.

– Un muižā, tur, kur tagad ir veikals, to arī sauc par muižu, kāpēc tur ir tāds nosaukums?

– Daudzevas muiža – tur arī ir muiža bijusi, bet, kas tur pa muižkungu tāds ir bijis, es nezinu. Un tad vēl Rundāles muiža bija, tagad viņus sauc par Lāčiem. Tur arī bijusi tāda neliela muižele, bet, kas tas par īpašnieku bijis, to es nezinu (..).

– Un kādi tad tajos Ulmaņa laikos bija mājvārdi, ar' bija tādi interesanti salikti?

– Mājvārdi jau visādi bija (..). Interesantākie mājvārdi bija „Kroņkalni", tie jau nu parasti – „Dālderi", „Kroņkalni" un „Upītes", „Jāķelāni" (..) „Čaupelāni", „Labrenči" un „Paņebrači" un vairāk jau tādi – nevar jau visus uzreiz tā atcerēties.

– Tas būtu par Ulmaņa laikiem, un ko Tu atceries, kādi pirmie iespaidi, kad sākās karš?

– Karš iesākās, tad jau bija briesmīgi. Es karu nebiju redzējusi, man jau viņš briesmīgs izlikās. Krievu kareivji, tie jau tādi brutāli un netīri apauguši tādi ienāca. Kad vāciet's nāca iekšā – vācieši – tie jau spīdēja un laistījās, kārtīgi paēduši. Tie jau neko jau neprasīja, viņi tikai teica, ka gaļu ir atēdušies – gaļu, konservus. Tad viņi deva mums gaļu, konservus, lai mēs dotu olas un sviestu, to viņi gribēja, jo viņiem to nedeva armijā. Bet krievi tie jau bija bezkaunīgi, tie jau nokāva – man govi nokāva – un vairāk cilvēkiem, un gurnus izgrieza, mīkstumus un pārējos atstāja (toreiz tak bija briesmīgs karstums, tik liels karstums nekad nebija bijis, kāds toreiz – visi purvi bija sausi un ūdens nebija) un to pārējo gaļu atstāja krūmos – tā smirdēja, ka garām nevarēja paiet. Viņi bija izlepuši – izgrieza tikai tos mīkstumus, atņem govis. Man arī 2 govis tikai bija, vienu paņēma un nokāva, ko tad es darīšu – nekā. Zirgu ar' man krievi paņēma, aizbrauca, ar' man viens zirdziņš tikai bija.

– 1941. gadā te no Daudzeses arī izveda kādas ģimenes?

– 1941. gadā izveda tos neuzticīgākos – neuzticīgākās ģimenes – aizsargus, aizsargu priekšnieku, visus aizsargus jau nē, bet dažus.

– Tu atceries arī kādus vārdus?

– Mūrnieku Albertu aizveda, Popi – manu mātes brālēnu – Popi Kārli aizveda. Un tad Auziņš tāds mežzinis bija, un mežzinis Linde bija – tos 1941. gadā aizveda, varbūt vēl kādus. Tie neviens neatgriezās – sievas viena otra atgriezās, bet vīrieši neviens neatgriezās.

– Tu kara laikos dzīvoji savā mājā?

– Es kara laikā – man izdevās – es tikai 2 naktis pārgulēju ārpus mājas. Man bija māja pie mežmalas, un tad bija mans mežs un Pālupīte – tāda upīte – un pļavas, ganības – tur mēs sajūdzām zirgus ar kaimiņiem un aizbraucām tur mūsu krūmos un mežā. Un govis ēda pļavā, un tur mēs dzīvojām. Tad vienā reizē atnāca (..) krievi. Krievi dzīvoja pie „Viesītēm", pie Zalves sila, bet vācieši dzīvoja apmetušies bija Daudzeses baznīcā, tur viņiem štābs bija 6 km attālumā, un viens ar otru šaudījās. Un tad mūs izdzina laukā, tad mēs 2 naktis bijām laukā, un tad vēlāk krievi atnāca, krievi teica: „Ejiet uz mājām, nekas vairs nebūs!"

Un tad tanī baznīcā tie vācieši, tas štābs un vis noturējās 2 mēneši. Krievi bija kādi 6 km uz Neretas pusi pie Zalves sila, un mana māja bija pie krieviem, un vācieši bija Daudzevas baznīcā, bet tad 2 mēneši viņi noturējās, bet tad krievs viņus izpurķīja laukā un tad vācieši aizgāja caur Jaunjelgavu pāri Daugavai uz Vidzemi (..).

Vāciet's kapitulēja, un krievs mums valdīja, tad lielsaimniekiem, kam bija pāri 30 ha zemes, ņēma nost un deva tādiem, kam zemes nav.

1944. gadā mums bija frontes līnija te un visus no mājām dzina laukā, kur nu kurš aizbēga. Cits aizbēga pie radiem uz Sauku, jo Saukā karaspēks nekad cauri neiet tur. Viņiem tā līnija, viņi te gar Daudzevu te gāja projām, un citi aizbēga – Daudzevas muižas iedzīvotāji – aiz „Saliņām" tāds liels purvs, tur visi sabēga. Tur bija pļavas, tur viņi ganīja govis un 2 mēneši viņi tur nodzīvoja. Pēc tam, kad atnāca mājās, tad jau visa labība bija nobirusi, kartupeļi visi bija norakti – zaldāti bijās

norakuši un apēduši, un tad saimniekiem diezgan švaki gāja, siens arī bija izbarots – zaldāti bija zirgiem izbarojuši.

Un tad mūs pagastvalde nozīmēja uz Saukas pagastu, deva sienu no Saukas pagasta, jo tur saimnieki lielie bija aizbēguši prom, un viss palicis bija, kas jau viņiem bija. Un tad mēs braucām tur Saukas ezeram pāri pēc siena, katram vezumu deva.

1949. gadā mums izveda ļoti daudz cilvēkus – visus lielos saimniekus un gudros cilvēkus. Un kad nodibinājās kolhozs – 1950. gadā – mums nebija ko ielikt par priekšsēdētāju, visi tādi bija gadījušies tikai tie, kas nekam nederēja, kas skolās nebija gājuši. Un tad mums ciema priekšsēdētāju (1950. gadā mums nodibinājās kolhozs) ievēlēja no Seces pagasta tādu Aleksandru Kalniņu. Tas nodzīvoja daudz gadus, un pēc Kalniņa aiziešanas, tad mums bija Pikšteins tāds priekšsēdētājs. Tas bija ļoti paviršs ar'. Un pēc tam mums bija Kokainis Elmārs, tas bija kārtīgs priekšsēdētājs, kolhozs uzplauka viņa laikā. Bet tad ilgi viņš nebija, jo viņu aizsūtīja atkal uz kādu atpalikušu kolhozu – uz Neretu, lai viņš tur paceltu to kolhozu. Un tad mums laikam Rubens priekšsēdētājs atnāca no cita pagasta, un tas mums nodzīvoja ilgi, ilgi, bet pēdējos gadus, tad viņš negāja vairs. Tad mums Kalnozolu ievēlēja par priekšsēdētāju. Tas mums bija pēdējais priekšsēdētājs. Viņš jau pēdējā sapulcē jau teica: „Kad jūs variet dzīvot un strādāt, darbs ir, bet es redzu, ka jūs negribiet strādāt!", jo mūsu kolhozā visi bija iesākuši, kas fermās strādāja, tikai zagt – baroja ar kolhoza miltiem savus lopus, tas vēl nekas, pārdeva vēl, un tie kolhoza lopiņi cieta badu, un tā mūsu kolhozs nomira.

– Kā kolhozu sauca?

– Mūsu kolhozu sauca – mums bija tāda gara strēmele kolhozam, tad divās daļās sadalīja – „Boļševiks" bija un „Sarkanais Partizāns". Es biju „Sarkanajā Partizānā".

– „Sarkanais Partizāns" bija šeit Daudzeses pusē?

– Jā. Te uz Neretas pusi bija „Sarkanais partizāns", bet beigās jau tie vecie cilvēki izmira, jaunie jau uz kolhozu negāja, palika ļoti maz cilvēku, tad mums kolhozu apvienoja un nosauca par kolhozu „Daudzeva" (..).

– Vai bija arī tādi cilvēki, kas kolhozā negāja?

– Visi jau nelabprāt kolhozā gāja, daži aizgāja uz mežu mežniecībā strādāt un dažs uz Rīgu – kur jau kurais. Lielākā daļa jau palika kolhozā – kur tad nu iesi pats no savas mājas laukā. Mums bija 0,5 ha zemes katram kolhozniekam, mums pietika zemes kartupeļiem un dārzam.

Un govis gan – drīkstēja gan tikai vienu govi turēt, teli, teļu, putnus – tos varēja turēt, cik grib. Tad mums no reizes bija švaki – nebija naudas, jo mums tikai 14 santīmus pirmo naudu sāka maksāt pa darba dienu – nebija vīram ko papirosus nopirkt. Bet vēlāk iedzīvojāmies, tad mēs turējām kādu bullēnu, pārdevām, un vairāk mums sāka maksāt par darba dienām, tad mēs dzīvojām labi, bijām paēduši un apģērbušies.

Toreiz jau nebija tā, kā tagad, kad maksā par bērniem, mums ne par ko nemaksāja, mēs paši visu gādājām.

– Jums bija jāstrādā – nevarēja kādu dienu arī neaiziet slimības dēļ – jums bija jāstrādā?

– Darbā jau bija jāiet katru dienu, ja tu neaizgāji, tad vajadzēja no ārsta zīmi un tāpat to darba stāžu – gadā bija noteikts: tik un tik darba dienas jāizstrādā, un, ja tās darba dienas neizstrādāji, tad tev to gadu neieskaitīja. Man tādi 4 gadi tika neieskaitīti, jo man piedzima meitene, un kur tad ar mazu bērnu var aiziet strādāt. Tepat pie mājām gurķi bija iesēti, kāposti – tos es izravēju, bet tālāk es nekur ar mazu bērnu nevarēju aiziet, un tā man tie gadi maz iznāca. Tagad pensija ar' man ir maza.

– Esmu lasījusi, ka bija kādreiz ateistu biedrība?

– Mūsu Daudzeses pagastā grūti gāja ar baznīcu, mēs nedrīkstējām iet 60-tajos gados uz baznīcu, jo bija ateistu biedrība, kas sekoja līdzi, un tie, kas gāja uz baznīcu, ar bailēm bija jāiet, negājām pa ceļu, bet gājām pa krūmiem, lai mūs neredz. Un skolotājs sūtīja uz baznīcu lielākās klases bērnus pa divus, lai apskatās, kādi bērnu vecāki ies uz baznīcu, bet bērniņi jau nebija vainīgi – nu viņiem bija jāiet un jāstāsta. Un mums citi stipri postīja to baznīcu, katru sestdienu gandrīz bija jāliek logi, bērni līda pa logiem iekšā, izsita logus, apzaga visu, kas bija – svečturus un vāzes – un daudz ko, kas jau bija, visu aiznesa – Bībeli aiznesa. Un pēc tam mēs jau neko neatstājām baznīcā – visu nesām uz mājām.

– Un baznīcā vēl tagad ir ērģeles, vai tās jau sen kā netiek lietotas?

– Baznīcā ērģeles jau mums ir sen, tās jau ir pirms Pirmā pasaules kara ar koka stabulēm, bet tās jau ir izjauktas un tās nedarbojas (..).

Krievu laikā ļoti maz gāja – pa 4, 5. Cilvēki negāja, bailes bija, no ateistu biedrības pat pateica: „Ja tu iesi uz baznīcu – tev pensiju atņems!" Un cilvēki arī baidījās un negāja.

– Tu atceries, kādi mācītāji pēc kara baznīcā bija?

– Mācītāju mums bija ļoti daudz (..). Ilgāk dzīvoja mācītājs Lībiets (..), un mācītājs no Cēsīm brauca vienu laiku, un tad Vainovska, sieviete, no Rīgas bija. Tagad viņa Rīgā dzīvo, ļoti slima. Tā bija ļoti jauka sieviete – labi dziedāja. Viņai otra brauca līdzi, kas spēlēja tās ērģelītes mazās, un tā ar' dziedāja. Un viņas dēls ar' bija mācītājs, un tagad Rīgā ir. Tad mācītājs Balodis no Rīgas, tas tagad vēl ir Rīgā, bija mums ar' vairākus gadus, tas aizgāja pensijā un aizgāja projām. Pašreizējais mācītājs mums ir Mārtiņš Drinks, tagad jau kādus 2 gadus strādā. Iepriekš bija mācītājs Dainis Markovskis. Tas aizgāja uz Rīgu, tur pie Rīgas vai Ogres viņš kaut kur strādā.

Mums ir daudz mācītāji bijuši, un bērnus ar' tagad vairāk krista. Agrāk krievu laikā neviens nekristīja bērnus, aizveda kaut kur citur, nokristīja, lai neredz un nezin', jo nedrīkstēja. Bet tagad jau krusta bērnus un baznīcā laulājas ar' jaunie pāri.

– Un ko Tu varētu teikt, Tu esi nodzīvojusi 81 gadu, nu kas Tavā dzīves laikā ir uzlabojies pagastā, un kas Tev patīk labāk, varbūt sliktāk?

– Es esmu nodzīvojusi garu mūžu – 81 gadu – te Daudzeses pagastā, bet tā kā es justos – es esmu nodzīvojusi laimīgi – tā es nejūtos, jo vairāk bēdu ir bijis kā prieka.

– Bet tieši pagasta kultūras dzīvē varbūt kaut kas ir uzlabojies vai tieši sliktāks palicis?

– Kultūras dzīvē mums nekas nav uzlabojies – sliktāk ir. Agrāk mums bija gandrīz katru sestdienu zaļumballes, mums laukums bija pie muižas un estrāde bija, tagad estrāde visa nojaukta, laukums pieaudzis ar krūmiem, un tur nenotiek it nekas, pat tautas nama nav – mums jābrauc uz Daudzevas staciju uz pagasta zāli, bet nekādi priekšnesumi, nekas jau mums te nenotiek gandrīz.

– Nu, bet, piemēram, agrāk taču nebija ceļi asfaltēti, tagad jau ir asfaltēti, tas jau arī ir labums?

– Ceļi tagad mums ir asfaltēti, un elektrība mums ir, tas mums ir labums, bet tā kā no kultūras dzīves mums nav it nekā. Tagad mums ir ļoti maz iedzīvotāju, agrāk bija 5 reizes vairāk. Visi vecie ir nomiruši, un jaunieši, kas izskolojas – tie visi aiziet projām un mājās vairs nenāk, un kur vecīši nomirst – mājas paliek tukšas. Mums apkārt ar' ir daudz, daudz tukšu māju un mājas ar laiku sabrūk, jo neviens viņas nekopj un nedzīvo. Jaunieši visi tik mācās, tik mācās, strādāt tagad neviens negrib, jo nav jau kā agrāk. Agrāk mēs ar prieku strādājām, patika strādāt, kolhozā ar', kurš tik varētu vairāk padarīt – izravēt, kartupeļus salasīt vairāk, jo par to jau maksāja un tad vēl goda rakstus deva. Tas jau bija mums liels pagodinājums. Bet tagad cilvēki strādāt negrib, tagad tikai pa roku galam, ka tikai viņam algu maksā, bet par darbu viņš neskatās. Toreiz – mūsu laikos – tā nebija, toreiz cilvēki katru darbiņu darīja un visu kārtīgi padarīja, ka otrreiz nebija pakaļ jāiet, jāskatās.

– Bet ir jau arī tādi, kas strādā ?

– Ir jau, kas strādā, ir, bet ne jau viņi no sirds strādā un no patikas. Viņi spiesti strādāt, jo tad nebūs jau ko ēst, un daudzi jau mums ir tādi, kam tagad darba nav – dzīvo uz vecāku rēķina, vecākiem ir pensija, bet viņiem nav ne pensijas, ne algas, ne darba nav.

– Pastāsti tagad, ko Tu atceries no savas bērnības?

– Es jau no savas bērnības sevi jau no 5 gadi atceros, ka mums bija, tagad jau maz – nevienam gandrīz nav pirtiņas (..), mums pirtiņa bija, un tur kaimiņiem 2 vēl tur bija, un vairāk nevienam pirtiņas nebija, un tad nāca tie kaimiņi pie mums pērties. Viens tāds onkuls brauca 3 km ar zirgu, tas bija mums tas pirts kurinātājs, tas sakurināja. Tā pirts jau bija tāda paliela – mums priekšnamiņš bija, kur drēbes novilka, un tad tālāk bija tā pirts, un pirts vienā malā iekšā bija krāsns. Tā krāsns bija mūrēta no akmeņiem kopā ar cementu, tāda diezgan liela. Un tad tā krāsns bija jāsakurina tik daudz, lai jau gandrīz balta būtu, tad var visi nopērties, un tad aiz pirtiņas tūlīt ūdens bija, un atnesa aukstu ūdeni, un tad, kad gribēja to siltumu, tad lēja spaini ūdens virsū uz tiem akmeņiem un tad tādi garaiņi gāja karsti, ka karsts galīgi bija. Mēs, tie bērni, jau pa apakšu līdām, apakšā tās siltums nebija, lieliem, tiem jau patika tā siltuma. Un tad bija lāva, kur pērties, speciāli slotas jau vasarā bija sagatavotas priekš pirts, ar lapām. Un tad ielēja spainī ūdeni, siltu, un tad uzkāpa uz lāvas, kas jau gribēja pērties un samērcēja to slotu ūdenī, un tad pērās. Un lēja garu – uzlēja ūdeni uz tiem ķieģeļiem, un tad atkal tā siltuma piegāja pilla pirtiņa, karsts, karsts bija, bet visi jau nevarēja pērties, visi citi pa apakšu mazgājās.

– Jūs katru sestdienu pirtī gājāt?

– Katru sestdienu mēs negājām. Mēs tā pāris sestdienas kurinājām pirti, un tad blakus mums dzīvoja viena ebreju ģimene. Viņiem arī zemīte bija 9 ha, viņš to izīrēja, to viņam rentnieks strādāja, un viņš pats turēja veikaliņu, nu tādas nepieciešamās preces, kādas vajadzīgas bija. Un tad tas arī nāca katrreiz uz to pirti, un tad par to pirts kurināšanu viņš atnesa ziepes – vārītas ziepes – toreiz tādas, te jau mums tādu nav, toreiz bija baltas ar zilu – raibas – ziepes, (..) tad viņš atnesa par to kurināšanu.

– Viņiem veikals bija, ko jūs vēl pie viņa pirkāt?

– Viņiem veikaliņā bija viss kas, tādi sīkumi bija – sāls, cukurs un petroleja (toreiz elektrības mums nebija, mēs ar petroleju dedzinājām lampas), putraimi un milti, un šis tas viņam tur bija. Un tad preces viņam, kas pieved, jau viņam nebija, dārgi jau bija jāmaksā, tad man mamma, kad brauca uz Jaunjelgavu, veda sviestu un olas pārdot, tad atpakaļ braucot, viņa no tā, kur jau viņš pastāvīgi pirka tās preces, no tā mana mamma atveda viņam vai pa cukura maisam vai pa miltu maisam, vai konfektes – konfektes gan nē, konfektes veda mums, mašīnas negāja toreiz nemaz pa ceļu, brīnums bija, ka kāda mašīna gāja, tad konfekšu mašīna gāja, tā visiem veikaliem konfektes pieveda, (..), un viņam veda ar mucām marmelādi. Tā marmelāde bija tik briesmīgi garšīga, ka mums neviens ievārījums nav tik garšīgs, un mēs pirkām to marmelādi no viņa un ēdām. Un konfektes viņam tādas stiklenes bija – tādas bleķa burkās, un šokolādes konfektes arī viņam bija, bet mums jau nebija tik daudz naudas, lai mēs tādas nopirktu. Mēs pirkām tās stiklenes – tās lētākas, cik tad mums bija – kādi 200 m pāri ceļam veikaliņš, un tad mums jau, ka tik mēs varam aiziet, jo petroleju vienu pudeli tik nopirkām. Nopirka vienu pudeli, tad to pudeli izdedzināja, tad gāja atkal pakaļ pēc tās petrolejas.

– Cik tad jūs ģimenē bijāt ?

Minna Taltere (M. Samas māte).

– Mēs ģimenē bijām – tēvs, māte un māsa, un es, un tēva māte – vecāmāte – bija. Vecāmāte jau veca bija, 80 gadu, bet briesmīgi strādīga, laba, laba māte bija, tā kā saulīte. Un tēvs nomira man agri – tēvs nomira – bija man 8 gadi – 1928. gadā, audzējs bija. Tā viņš tāds švaks visu laiku bija – nevarēja neko lielu strādāt nekā, un mamma padzīvoja vēl 5 gadi un nomira ar sirdi. Toreiz jau mums ārstu nebija, daudz pagastos nebija, Daudzevā nebija visu laiku ārsts. Ārstu mums veda vienu reizi pa nedēļu no Zalves ar zirgu. Toreiz jau mašīnu nebija, un cik tad tur nu varēja paņemt tos cilvēkus, ka vienu reizi pa nedēļu, dažreiz nemaz neatbrauca – kā kuru reizi gadījās. Un tad ne potes toreiz nebija, ne tās ripiņas nekādas nebija, tikai kādas drapītes bija – ar to jau nevar sirdi izārstēt – galvenais jau potes.

Un tā viņa nogulēja kādas 2–3 nedēļas un aizmiga 1935. gadā, tad man bija 14 gadu, kad viņa nomira, un tad mēs palikām tikai vecāsmātes apgādībā, vecaimātei jau bija 80 gadu, un mums zeme bija 47 ha, nu strādājama jau tik bija 6 ha. Mums bija meži un pļavas, un ganības, un turējām puisi pa vasaru, dažreiz ziem' neturēja, ka ziem' nevajadzēja, dārgi jau maksāja, ja vasarā ņēma cilvēku kādu strādāt – Ls 5 pa dienu un ēst jādod bij', un, kas labi ēst nedeva, pie tā nemaz negāja strādāt. Bija tādi piedzīvotāji, (..), kam nebija māju pašiem savu, tie dzīvoja pie saimniekiem, kuriem jau bija kāda lieka istaba – izīrēja, deva viņiem zemīti kartupeļiem un dārzam un govij ganību, sienu gan nē – sienu viņiem piešķīra pagastvalde no mežniecības pļavām.

Toreiz jau ar mašīnām kokus neveda, kā tagad, toreiz kokus veda ar zirgiem, es ar' tiku braukusi mežā – labi maksāja. No meža bija jāizved uz upi uz krautuvi tie stenceļi, kā sauca baļķi, un tad, kad nāca ūdens līmenis tāds, kā var pludināt, tad gāja cilvēki atkal iekšā mest baļķus un papīrmalku un pludināja uz Jelgavu. Tur Jelgavā viņi vilka ārā, tad plostus taisīja un sūtīja uz ārzemēm vai kur projām. Toreiz jau bija daudz to strādnieku – visas mājas gulēja mums pilnas – nebija jau viņiem, kur gulēt, tad kam kādas istabas bija brīvas, tad viņi gulēja, maksāja 10 santīmu par nakti. Tad mēs viņiem pārdevām olas, sviestu un pienu, un maizi, jo maizes toreiz veikalos nebija uz laukiem – pilsētās bija, bet uz laukiem nebija, jo visi paši cepa maizi, tad mana mamma ar' cepa – divi reizes pa dienu – maizi un pārdeva.

– Un kādi Tev kaimiņi dzīvoja blakus ?

– Kaimiņi man dzīvoja – tie ebreji dzīvoja. Tas bija viens pats tēvs, (..), uzvārds viņam bija Kleimans. Un tad pa vasaru viņam bija maza istabiņa un tas veikaliņš, un tad pa vasaru viņam brauca bērni, viņam bija meitas – Paula, Rozālija, Ance – un dēls bija Liepājā – to es netiku redzējusi. Tai Paulai bija atkal bērni – Fanija un Miks, un Meiers, tie visi bērni brauca pa vasaru te dzīvot, bet viņiem mazs, mazs kambarītis bija, kur gulēt viņiem nebija. (..), mums bija viena istaba brīva, tad viņi nāca pie mums pa nakti gulēt, un tad no rīta atkal visi vācās pāri ceļam uz to savu mājiņu. Labi cilvēki bija, tiešām labi. Un

visi jau bija tie ebreji apšauti, un viņš teicis tā: „Man jau 80 gadu pāri, mani jau neviens neaiztiks, jo es jau nevienam nekā ļauna neesmu darījis, visu laiku tai veikaliņā strādāju". Vienā dienā mūsu pašu šucmaņi atbrauca divi gabali ar mocekletu un lika sakrāmēt visas drēbes – un labās, sliktās, lai neņem – tikai labās – līdzi, kad viņus sūtīs strādāt darbā uz Jelgavu visus kopā un lika tam rentniekam iejūgt zirgu un aizvest, un paši bija piedzērušies tie šucmaņi. Un tas bija Zvejnieka Arvīds un tāds Rosovskis, bet es to Rosovski nezinu, no kurienes viņš bija, stacijā viņš dzīvoja, tad pie mums. Un aizveduši uz staciju un izsēdinājuši laukā, un likuši 2 km iet kājām (meita jau bija kādi 50 gadu, bet tēvam jau bija 80 pāri, kādi 82 gadi) un aizdzinuši uz tās grantsdobes, tur bija, un pie tām grantsdobēm bija nošāvuši abus divus, tās drēbes bija labās visas paņēmuši, vēl jau cilvēki tika redzējuši viņa māsai mugurā kažoku, jo (..) tiem ebrejiem jau bija ļoti labas drēbes – dārgas. Un tā viņus tur atstāja neapraktus, mežiņš tāds bija, kur tās grantsdobes bija, un tā viņu dzīve izbeidzās.

– Ko tu vari pastāstīt par citiem kaimiņiem?

– (..) tādas mājas „Kroņkalni" bija, tie ar' bija tēvs, māte, vecāmāte un divi dēli. Vienu dēlu iesauca krievu armijā. Saimnieks bija Novickis Jānis un saimniece bija Matilde Novicka, un vecāmāte (..), un dēli bija 18, 19 gadu, viens Jānis, viens Valdis. To Jāni paņēma krievi krievu armijā, un Valdi paņēma vācieši, un (..) Jānis rakstīja no Krievijas, un beigās atrakstīja viņa draugs, ka Jānīt's ir nomiris bada nāvē – ēst briesmīgi gribējies un nebijis ko ēst, un redzējis, ka pudelē stāv eļļa kaut kāda, un izdzēris to eļļu, un tā bija ne ēdamā eļļa, bet kaut kāda mašīneļļa, un tā viņš nomira. Un tas otrs brālis, kas leģionā bija – Valdis – to nezin neviens, ne paziņojuma kāda bija, meklējās un bija, bet kur viņš miris un kad viņš miris, to viņi nemaz nezina. Un tā ģimene ar' izbeidzās.

Un tad blakus atkal „Viesītes" – lielas mājas, briesmīgi strādīgi cilvēki bija. Viņi jau turēja puisi un meitu pa vasaru, bet tie puiši, meitas, tie jau svētdienas visi svētīja un bija tā sapucējušies. Saimnieka meitai nebija par ko tā pucēties, tie saimnieki gāja paši svētdienās strādāt, ja siena laiks bija un uz lietu taisījās, viņi gāja svētdienās ar' – katru svētdien strādāt.

Un kad bija aizvešana 1949. gadā (to meitu jau aizveda agrāk – 1941. gadā. Meita apprecējās uz Sunāksti, aizsargu priekšnieks viņu apprecēja. Un veda projām to vīru, viņu jau neveda, bet viņa ar' brauca līdzi, un aizveda viņus uz Krieviju, un (..) 1949. gadā atkal tēvu un māti aizveda abus divus uz Omsku. Lopiņus visus kolhozs paņēma un aizveda prom. (..) tā meita nodzīvoja ilgāk, tā kādi 16 gadi nodzīvoja ar to vīru, bet viņas to vīru izšķīruši, kā aizveduši prom – sievieši atsevišķi, vīrieši atsevišķi – tā viņa to vīru netika redzējusi. Un viņa vēl tagad dzīva, viņai ir 87 gadi. Velta Arāja.)(..) tēvs nomira Krievijā, zirgus kopa. Zirgs viņu saspēris bija, un viņš nomira Krievijā, bet māte tā atbrauca uz Latviju un nodzīvoja 86 gadi, un nomira Jelgavā. Viņi atnāca no Sibīrijas un strādāja tajā ķieģeļu fabrikā, un iztaisīja no ķieģeļiem mājiņu (..).Viņu „Viesītēs" lielas mājas bija, viņus iekšā nelaida tanī mājā, un tagad tamā mājā – viņai ka jau te ļāva pārdot, viņa pārdeva to māju un tie iedzīvotāji aizgāja projām, noplicināja,(..), jumtu nelika, un tagad māja stāv tukša – liela māja, skaista, un liela kūts. Viņiem jau bija kādas 20 govs un klēts liela ar' no cementa lieta. Un tagad viss stāv tukšs.

– Un kādas vēl Tev tur mājas bija kaimiņos?

– Bija jau vēl tur mājas – „Viesītes krogs" – tagad jau par „Tiltniekiem" sauc, toreiz bija „Viesītes krogs". Tur dzīvoja rentnieki, saimnieks bija miris, un tur pagastvalde rentēja, un tur dzīvoja lietuvieši tādi – tie ar' nomira, un māja sabruka. Tur bij' krogs – „Viesītes krogs" skaitījās agrāk Ulmaņlaikā.

– Kā to māju sauca?

– Tagad viņu sauca „Tiltnieki". Tā viņš bija „Viesītes krogs", jo viņš bija senu laiku krogs. Mana vecāmamma ar' bij' strādājusi tai krogā par pārdevēju.

Un tad Upītes man atkal kaimiņi bija. Upītes tie ar' nomira – tēvs nomira, māte nomira un tēva māsa – tā pēdējā nomira, un māja palika tukša, un ar' neviens nedzīvoja, un tā ar sabruka, tagad sabrukusi. Daudz, daudz tukšu māju sabrukušu, vecie nomirst un nav jauno, kas dzīvo.

Mani kaimiņi Upīši – tā saimniece jauna jau ar' nomira, tas vīrs gan padzīvoja ilgāk un nomira – Upīt's Kārlis. Un meita un dēls viņiem bija, dēls bija kāds mehāniķis, traktorists, tas nositās automašīnā, nositās. Bērni jau viņai dzīvo Secē tagad, un tad meita bija – Tija. Tā par skolotāju mācījās, tā kaut kur Lielvārdē vai kaut kur dzīvo. Viņa ir precējusies, kāds viņai uzvārds, to es nezinu. Tā kā māju tur vairs nav.

– Un ko Tu vari pastāstīt par šīm apkārtnes mājām? Kas tagad te dzīvo?

– Es, kur tagad dzīvoju, mums ar' ir tukšs te, mums bija pilns ar cilvēkiem, tagad ir tukšs. Vienā mājā sieviete bij' liela dzērāja, man blakus kādu simts metru. Tā dzēra stipri. Un piedzērusi vienu nakti bija nokritusi decembrī un nosala – vai nomira vai nosala. Un tā mana kaimiņiene – viņai Kļaviņš Zenta bija uzvārds – dzīvoja „Jāķelānos" – tā ar savu dzeršanu

aizgāja bojā. Tagad tur pagaidām viņai ir (..) mazdēls, bet vai viņš te dzīvot nāks vai nē, nezinu. Pagaidām tā māja ir tukša.

Un vēl tur tālāk – tur dzīvoja atkal tādi Bērziņi. Tie Bērziņi ar' abi veci bij', abi nomira, un ar' tā māja palika tukša. Un tagad tā māja sabrukusi, tikai palicis lielais skursten's – tā kā agrāk, kur bija lielie skursteņi.

– Un kāds tai mājai bija mājvārds?

– „Jaunzemi". Un tad vēl tālāk bija, tā Jaunzemienes māsa dzīvoja. Tai tur zeme bija piešķirta. Tās mājas bija „Lāčplēši". Un tā ar' nomira un parakstīja savai māsas meitai to māju, un tā ar' nomira, un tagad tā mājiņa ar' ir tukša, tā kā mums apkārt viss ir tukšs.

Man otrā pusē atkal dzīvoja mana māsīca Ķibule Alīda. Tā nebija precējusies. Tā viņa nodzīvoja un tā jau bija veca ar' – 86 gadi -, un tā kādi gadi atpakaļ ar' nomira. Tā ar' māja tukša, brūk kopā. Mums viss tukšs paliek – jaunie aiziet prom un vecie ir nomiruši. Ķibule Alīda dzīvoja Čauplānu mājās. Viņa jau bija veca, veca. Tagad tur ir tukšs. Un tālāk vēl dzīvo Maskalāni „Tīlēnu" mājās. Tur ir vīrs un sieva, ar' abi divi veci, un meita ir ar trim bērniem, un visi dzīvo. Meita izgāja universitāti, un piedzima bērni, trīs bērni tagad (..).

Mums jau agrākos laikos nebija kā tagad. Mums bija saticīgi cilvēki, sadraudzīgi. Jāņos gāja visi kopā – pa 20 cilvēki sagāja – no mājas uz māju līgodami, ēda sieru un dzēra alu, ne jau šņabi jau nedzēra, nepiedzērās, kauties nekāvās, kā tagad. Tagad tik kaujas, bet toreiz tik dziedāja, dziedāja, ka viss mežs skanēja, un gāja visi viens pie otra, saticīgi cilvēki bija, bet tagad nevar vairs viens pie otra aiziet, neiet ne viens pie otra.

– Un Tu minēji sākumā – pastāsti, kādus tad darbus darīja, kad dzīvojāt vēl „Dālderos"?

– Kad „Dālderos" dzīvoja, mēs visu ko strādājām. Mums jau, kad rudzi bija kuļami, mums jau daudz nebija to rudzu (lielie saimnieki ņēma divreiz to kuļmašīnu, rudzus kūla, priekš sēklas vajadzēja, un pēc tam atkal vasarājus), bet mēs nē. Mēs paši mēs ar zirgiem noklāja (mums rija bija), klājeni noklāja rudzus, tad ar zirgiem meņģēja laukā un ap trepēm sita kūlīšus. Paņēma un tad tos rudzus izsijāja, un tad tos sēja sēklai. Mēs kūlām visu labību reizē kopā, lai nav tik daudz tās kulšanas.

– Vai jums tur upē kādas zivis arī dzīvoja ?

– (..), mums bija gara, gara pļava – strēmele tāda, gar lielo mežu mums bija pļava un gar pašu mežu upīte bija tāda neliela. Un tad, kad mans tēva bija dzīvs – ap 20.-to gadu (..), tad bija daudz zivis tur – visvisādas līdakas un asari, un raudas – visādas zivis. Tēvs bija liels zvejnieks, viņš kā švaks veselībā bija, tad viņš gāja zvejot. Katru dien', tādu kuli nesa mājās. Mamma jau teica: „Tīri tu pats, es viņas netīrīšu. Man viņas apnikušas jau tīrīt – tās zivis." Un viņam ar' laimējās, viņš katru dien' to kuli nesa, tās zivis mājās, bet tad valdība atkal izgudroja, ka mežā esot slapjš un ka tā Pālupīte jābagarē. Un tad to Pālupīti izraka. Kā to Pālupīti izraka, ielaida Viesītes upē, tā vairs zivis nevienas – tukša upe.

– Vēži arī tur bija?

– Vēži nebija. Vēži bija Viesītes upē, bet tagad tie ar' nav neviena vairs – kāda slimība vai kas viņiem bij', bet Ulmaņlaikā tad vēži bija daudz. Mans krusttēvs, tas jau ķēra vēžus, pakoja kastītēs un lika sūnas pa starpām, un sūtīja uz Rīgu – viņi bija dārgi. Tagad mums nav ne vēžu, ne zivis – nekā.

Pēc 1940. gada pie mums ienāca vāciešu zaldāti, teica, ka jāizvācas no mājām, ka te būs apšaušanās, jo krievi nebija tālu no vāciešiem. Nu un tad mēs uz divām dienām – kaimiņš un mēs – salasījām visas savas pekeles, salikām vezumā un braucām (mums viena km attālumā no mājām bija pļava) braucām krūmos tamā mūsu pļavā. Gotiņas tur ēda. Lodes gan gāja pa virsu – džinkstēja vien, bet netrāpīja mums – nevienam lopiņam, ne mums. Mēs paši tamos krūmos – govs ēda tur pļavā. Un tad mēs nodzīvojām 2 naktis, un tad skatāmies, ka nāk krievi. Un krievi teica: „Ejiet tik atpakaļ uz mājām, vairāk nekas nebūs, un dzīvojiet!" Tad mēs gājām atpakaļ uz mājām.

Un mēs kamēr bijām tur izbēguši tās 2 dienas, es jau visus lopiņus salasīju, savedu līdzi – cūciņu ar' un vistas – viena man palika, un es tā kā muļķe abas ar kaimiņieni iesim uz tām mājām to vistu ar' dabūt, atvest te pie citiem lopiem. Un gājām, skatāmies – nāk vācieši pa lauku – mēs bēgt! (..), tā kaimiņiene kur iebēga, es nemaz neredzēju, un es bēgu uz saviem krūmiem – tai virzienā, kur mums ir tie zirgi. Un vācietis šauj man pakaļ, es domāju: „Nu es beigta būšu", nekā. Es tamos krūmos laižos iekšā. Vācieši bija bailīgi, tie jau krūmos negāja – un vēl man šāva pakaļ, bet nekā – netrāpīja, tad es vienās bailēs un aizgāju pie saviem cilvēkiem.

– Nu, un to vistu tā arī nenoķēri?

– Vistu noķēru! Vistu noķēru un padusē aiznesu līdz zirgiem. (..), un kaimiņiene netika mājās, tur viss ar vāciešiem pilns, un tā grāvī. Pie manas istabas grāv's tāds 2 m dziļš, apaudzis ar tādiem krāšņumkrūmiem, un viņa tur iekšā tai grāvī un nevar tikt laukā, nevar tikt uz mežu. Mežs kādu 0,5 km un tur lauki, un, kad tu iesi pa laukiem, tad redzēs, ja tu bēdz, viņš tevi

nošaus. (..), mēs domājām, ka viņa nošauta ir, pašā vakarā atnāca noplēsusies pa grāvjiem, kā līduši bija, kleita visa saplēsta bija, visas drēbes saplēstas bij'. Tie bija šausmu laiki, tagad nāk smiekli, bet toreiz gan es nezināju, es karu nebiju redzējusi, tad man šausmīgi likās – džinkstēja vien lodes pa gaisu, tu nezini, kura tevi ķers...

– Nu, un kā uzzināji, ka karš sācies? Tad, kad tanki pa ceļu gāja?

– Jā. Sāka nākt zaldāti, ka gāja projām, atkāpās vācieši, tad viņi atkāpās līdz mūsu baznīcai. Viņiem štābs bija tur, viņi dzīvoja divus mēneši, turējās pretim ar krieviem. Vācieši atkāpās, prom iedami, gar ceļmalām zāģēja nost telefona stabus, lai nevar sazināties neko, un no mums kādi 3 km uz Neretas pusi Zalves sils – tur mežā sagāza kokus no vienas puses uz otru, lai krievi netiek iekšā ar saviem tankiem. Un tad tomēr krievs vācieti izdzina – 2 mēneši nodzīvoja un izdzina no tās baznīcas laukā, tad viņi devās prom uz Vidzemi pa Neretas ceļu uz Jaunjelgavu projām un tad (..) Kurzemē aizgāja un tur arī viņi vairs nevarēja pretim turēties – tur viņi 1945. gada 9. maijā kapitulēja. Un tā izbeidzās te mums tās briesmas.

Viss karaspēks aizgāja projām, tad mūsu cilvēki, kuri bija izbēguši, nāca uz savām mājām, jo palika labība nepļauta, kartupeļi neņemti, bet labību jau neko nedabūja vairs. Labība jau bija nopļauta un vācieši bija nodedzinājuši gabalus – pielikuši rudziem klāt uguni un kartupeļi ar' bija noēsti – viņi kā 2 mēnešus dzīvoja, ko ēst vajadzēja. Bet es jau biju tik gudra, es aizgāju uz savu lauku un tur man bija drīzie kartupeļi, es visiem norāvu lakstus un aiznesu projām. Un tad viņi domāja, ka tur kartupeļu nav, ka nav lakstu, un tā man tie kartupeļi palika. Citiem, kam jau bija laksti, viņi redz, ka laksti ir, rauj tik nost un zaldātu taču daudz bija – viņiem daudz vajag – visiem kaimiņiem kartupeļus bija aprakuši. Un tad labību palikušo jau cilvēki atnāca cik, bija palicis, pļāva, jo vajadzēja taču labības – vajadzēja lopiem, tāpat kādu graudu vajadzēja.

Tādas briesmas kā es pārdzīvoju karā, es nebiju redzējusi karu, tad man likās tas briesmīgi, šausmīgi... Lai Dievs nedod vēl redzēt tādas briesmas, kādas redzējām, lai mūs Dievs pasargā no tādiem ļaunumiem.

Un tad bija atkal tādi no krieviem, tādi virsnieki vai kas viņi bija, braukāja pa mājām un tos vīriešus, kuri tādos pusmūža gados bija, ved līdzi, ka šaus nost – lai kaut ko izmānītu, lai dotu. Viens saimnieks, tam bija bites daudz, nu tas iedod medu burku viņam, viņi izēd to burku un neved viņu šaut un atkal klāt ir, kad jāiet – sieva, lai paliek – vīru ved uz mežu un vīru šaus nost. Nu ko – šie dod atkal to medu tiem krieviem, lai jau viņi ēd un atkal neved to vīru un nešauj. Un šitā nāca un izmānīja viņam visu medu. Viņam jau daudz, kādas divas piena kannas bij' meda un visu medu izmānīja un apēda, tādi, kas viņi tādi bij', es nezinu kā viņus sauca, no tiem bail bija taisni, kad viņi gāja.

– Bet viņi tikai vīriešus it kā veda?

– It kā vīriešus, jā. Un tad jau pēc kara mums mājā leģionāri, kas aizgāja, citi labprātīgi aizgāja leģionārā un citus jau mobilizēja un gandrīz neviens neatnāca. Mūsu pusē neviens neatnāca, visi krita tur – Volhovas purvos un krievu armijā – kas aizgāja tie ar', tie ar' neatnāca. Citiem paziņoja, citiem nepaziņoja, ka krituši un kur krituši un tā mums izputēja visa mūsu jaunība. Manā jaunības laikā tas bij', man bij' toreiz 24 gadi tikai un visi tie zēni leģionāra, visi tie aizgāja leģionārā un tāpat krievu armijā ar' – vecākie tie krievu armijā jau aizgāja, un tad mēs sievieši vien vairāk palikām, to vīriešu jau nebij' vairs.

Tad pēdējie vācieši, kad gāja projām, tie bija briesmīgi nežēlīgi. Es minēju – stabus zāģēja un vienam vecīšam iegāja mājā un viņam pie meža bija māja un teica: „Tu pabalstīji partizānus visu laiku un tagad ejiet laukā no mājām, izdzeniet no kūtīm lopus un mēs ar degošām raķetēm nodedzināsim jums visas mājas!" Un tā ar' bija. Tie vecīši bija aizgājuši, kur viņi aizgājuši pie citiem tiem, kas izbēguši no mājām un viss viņiem palika kā stāv. Bagāti saimnieki dzīvoja, bet neko līdzi neļāva paņemt, lopi tie palika visi – govis palika un aitas palika, jo no dūmiem kad jau dega bēga projām un vācieši arī nebija aiztikuši – ne kāvuši ne kā tos lopiņus – lopiņi visi bija dzīvi. Un tā vairākas mājas gar ceļmalu, kur gāja, kur gar mežu bija mājas, lielām strīpām mums tika nodedzinātas, jo tie visi esot pabalstījuši partizānus, kam pie meža mājas ir. Mēs jau tikām sveikā, mums jau neko neizdarīja, tikai man govi vienu nokāva un zirgu paņēma.

Atmiņas ir šausmīgas, nevar jau nemaz visu izstāstīt.

Intervija ar Krišjāni Samu

Krišjānis Sams

Krišjānis Sams ir dzimis 1919. gadā Daudzeses pagastā un visu mūžu dzīvojis un strādājis Daudzeses pagastā.

– Tagad pastāstiet par savu dzimtu!

– Nu, es atceros savus vecākus un vecvecākus. Viņi pastāvīgie arī Daudzevas iedzīvotāji bijuši, zemnieki visu laiku. No tēva puses tie ir dzīvojoši Daudzevā uz dienvidiem, uz Zalves pusi, viņu saimniecība tur bijusi ir, un pa mātes pusi vecaistēvs, kad izkarojis turku karu, tad viņam kungs ir kā nu tiesības bijis iegādāties zemi. Un tad viņi nopirkuši uz nomaksu, tā uzreiz jau naudas nebijis, un tos celmus viņi pamazām un to zemi iekopuši, izlauzuši, un iztaisīta ir māja.

Nu, par sevi ko es varu teikt, es esmu 82 gadi vecs pensionārs un dzīvoju mātes mantotajā mājā, 17 ha zemes kādreiz bija, mātes tēvam bija 25 un tēva tēvam bija ap 30 ha.

Nu, es esmu visu laiku lielāko daļu nostrādājis uz dzelzceļa, un es kā vecs dzelzceļnieks esmu pāri 30 gadiem. Nu, un lielu daļu esmu darbojies arī sabiedriskajā dzīvē, vairāk kā pusgadsimtu spēlējis orķestrī, pūtēju, sākot jau no 12 gadiem, no skolas laikiem. Man tēvs bija bundzinieks toreiz, tad es arī viņam sekoju kā muzikants līdzi, mācījos, (..), tas bija mans vaļasprieks, var teikt.

– Nu un tagad pastāstiet. Jūs jau zināt, kā tas nosaukums Daudzese ir cēlies?

– Pagasta Daudzese nosaukums atvasināts no vācu vārda „Daudzevasse". Bērnībā manās rokās nonāca vecs vācu valodā izdots Daudzeses pagasta plāns, un tas pagasts tā arī saucās par Daudzevassi. Atceros, ka tajā plānā bija tikai dažas vecas māja (lielsaimniecības), kuras bija mums kaimiņos. Tie bija „Ģērķēni", „Skudras", „Krūmiņi" un mežsarga māja „Aurmaņi".(..).

Lielākā daļa jaunsaimniecības veidojās, dalot muižas zemi un dalot nocirsto meža zemi. Tas notika 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā. Tādu bijušo muižas zemi nopirka mans mātes tēvs, uz kuras es šodien dzīvoju.

Daudzeses muiža atradās pagasta vidū. Tā bija pagasta lielākā muiža, otra – mazāka – uz dienvidiem bija Bušu muiža. Tās bija pakļautas Lielzalves muižām kā grāfa Šuvalova īpašums. No Tapas kroga starp Iecavas upi un dzelzceļu atradās neliela poļu pusmuiža, kuru tā arī tolaik sauca par poļvarku.

No tiem laikiem saglabājušies māju nosaukumi: „Paņbrači", „Markeviči". Bez Tapas kroga, kur kādreiz atpūties Jaunsudrabiņš, bija centrā Daudzevas krogs un uz Dienvidiem pie Viesītes upes, Neretas ceļa malā, Viesītes krogs.

– Nu un Tu no tiem krogiem varbūt atceries arī kādus krodziniekus?

– Nu cik es zinu no vecu ļaužu stāstījuma, tad Viesītes krogā bijis tāds krodzinieks Dombrovskis, tāds nikns vīrs. Un tad tur jau tie citi, viņa kaimiņi, salikuši pļavā, sadzinuši tapas, un, kad viņš pļāvis to sienu, tad to izkapti viņam atgriezuši, tad bijis vēl niknāks par to.

– Un tagad varbūt pastāstiet, kādi bija sēravoti un upes, un dzirnavas, tieši arī dabas objekti Daudzevā?

– Daudzesē pie Popu mājām, purvainā meža vietā, atrodas vairāki sēravoti. Tie saglabājušies arī tagad. No tiem savu tecējumu uz rietumiem sāk Iecavas upe. Otra mazāka tek uz austrumiem, kura saucās Ellīte, un tā Sērenes pagastā pie Trepēnu mājām ietek Laucesē. Tajā vietā kādreiz bija ūdens dzirnavas. Sēravota ūdens bija tāds dziedinošs ūdens, un viņu izmantoja arī cilvēki, un tur vēl tagad var atrast kādu vecu monētu vai kaut kur kādu drēbes gabaliņu uzkārtu, ja ir saglabājies. Kādreiz, kad es mazs zēns biju, redzēju arī. (..).

Dienvidos gar pagasta robežu tek Viesītes upe, kura kādreiz pavasaros izmantota koku pludināšanai. (..)

Pagastā vēl atradās dzirnavas, tagad jau viņas saglabājušās nav vairs, mūra vēja dzirnavas pie Bundu mājām. Tās celtas 19. gs. beigās, nopostītas 1. pasaules karā. No muižas 1 km attālumā uz „Jorģelānu" pusi atradās Muižas vēja dzirnavas, ceļa malā.(..).

– Viņas nopostīja?

– Nu, tās jau Pirmā pasaules kara laikā tika nopostītas. Nu, tad vairāk laikam dzirnavu mums nav. Pēc tam bija ietaisītas tur muižas saimniecības mājā vienas, bet tās jau ilgi nepastāvēja, tās bija Ulmaņa laikā.

– Un Jums vecāki arī tās dzirnavas izmantoja?

– Jā. Es tiku kādreiz aizbraucis līdzi tur pie „Trepēniem", tur pie tām mājām, kur bija tās ūdensdzirnavas, aizbraucu ar' kādreiz līdzi, to es atceros.

– Tagad pastāstiet, kādas tad skolas ir bijušas un kādās Jūs esat gājis?

– Pirmā skola ir nodibināta kaut kad 19. gs. vidū. Līdz Pirmajam pasaules karam tās atradās vairākās vietās – cik es zinu – Eglainē un Dziedātājkalnā. Pēc kara vecajā muižas koka pilī kā 6-klasīgo iekārtoja pamatskolu, un pirmais skolotājs bija Kalve. Viņš ir apglabāts Māršavu kapos. Tolaik viņš bija arī baznīcas ērģelnieks un kora vadītājs, vēlāk skolotājs Upenieks, tad skolotājs Circenis (līdz 1934. gadam). Nu, es pats gāju vecajā Daudzevas skolā, 6-klasīgajā pamatskolā.

– Jums skolā kādi pasākumi ar' notika?

– Bija jau tādi kultūras pasākumi. Nu, parasti, kas jau bija lielākie – Ziemassvētku eglīte jau bija. Un tad vēl bija, nu, tādi klases pasākumi bija, nu vairāk nekādu plašu jau tajā laikā nebija.

– Nu, cik tad Jūs skolā bijāt?

– Nu, kaut kas 100 jau bija.

Trīsdesmito gadu sākumā netālu no vecās muižas skolas uzbūvēja, (..), jaunu 2 stāvu ķieģeļu skolu, kura glabājas vēl šodien. (..).

– Par Pasaules karu vēl mazliet. Pirmajā pasaules karā, Daudzesi atbrīvojot no vāciešiem, tās centrā no baznīcas torņa tika nošauti 8 kareivji no 3. Jelgavas kājinieku pulka, apglabāti Stalānu kapos. Un tad vēl no stacijas 1 km dienvidu virzienā apglabāti 2 karavīri no tā paša pulka. Mežā šī vieta man ar' zināma, cik atceros, tie bijuši no Vidzemes (Liepiņš vai Lapiņš).

Vēl par Daudzevu ko es varu pastāstīt. Daudzevu šķērso lielceļš Nereta-Sērene. Vecais ceļš gāja cauri Eglainei. Vēlāk no centra līdz Tapas krogam uztaisīja jaunāku, taisnāku ceļu pāri Elles purvam.

Tajā Elles purvā mans tēva tēvs kādreiz ar koka bezmenu esot nositis lāci. Nu, tas tā jocīgi izklausās, bet tā ir patiesība.

Un no Neretas ceļa atdalās tālāk ceļš vēl uz Jēkabpili.

Nu, Daudzesē ir ļoti daudz mežu, te ne tikai vietējie iedzīvotāji, bet arī no citiem pagastiem cilvēki brauca ziemā strādāt meža darbos.

– Jūs ar' zinot par mežsargu, kurš esot kādreiz strādājis un dzīvojis tajā mežsarga mājā „Aurmaņos"?

– Jā. Tas man tepat netālu kaimiņos ir. Blumbergs viņu nesauca vai kā, tāds dusmīgs onkuls arī bijis, kad gājuši ir cilvēki ogot, tad viņš viņus dzinis ar' ārā. Atceros vienu tādu gadījumu, ka kaut kādi zēni pārģērbušies sieviešu drēbēs un tad ar' gājuši lasīt, tad to mežsargu bišķiņ patrankājuši. Tad viņš bijis tāds mierīgāks palicis. Tā tur bijis.

Par Daudzeses ezeriem ar' pastāstīšu. Lielākais ezers meža purvā uz Rietumiem ir Aklais ezers jeb Znotiņu ezers. Šajā apkārtnē ligzdo dažas reto putnu sugas. Nu, tur ir tāds liels purvs, dzērvenes tur aug ļoti daudz, daudz brauc lasīt viņas un bagātīga vieta ir.

Lielākie kalni: Baložkalns, Ķīķerkalns un Siliņkalns. Siliņkalnā 20.-to gadu beigās pēc koku nociršanas zemi izdalīja pieciem jaunsaimniekiem, viens no tiem bija arī rakstnieka Jūlija un viņa brāļa Ādolfa Vanagu tēvs. Savas mājas viņš nosauca par „Teikulejām". Par šo vietu ir teika, un tā ir tāda: „Sensenos laikos tur tajā vietā ir bijusi baznīca un krogs, kuri kādreiz nogrimuši. Pusnaktī, šai vietai garām ejot, var dzirdēt (..) baznīcas zvanu skaņas."

Un pie Baložkalna esot Baiļapariņa – tur pusnaktī nauda spīdot.(..)

Pieminot kultūras dzīvi, jāsaka, ka pēc Pirmā pasaules kara Daudzeses krogs tika pārbūvēts par kultūras namu, ēka ir saglabājusies vēl šodien, (..), kādreiz notika rosīga kultūras dzīve – darbojās koris, pūtēju orķestris, kurā mēs ar tēvu ar' esam spēlējuši ilgus gadus, dramatiskais kolektīvs un dejotāji.

Nu, es pats mūzikas gaitas iesāku, kad orķestris nodibinājās – apmēram 1924. gadā. Toreiz mans tēvs gāja par bundzinieku, un visu laiku viņš tur darbojās. Nu, es sāku spēlēt, kad gāju skolā, no 12 gadu vecuma jau. Tad mani ar' kā puiku pieņēma tajā kolektīvā. Nu es jau biju lepns, ka jau man tāds gods tika dots. Un tā es nospēlēju vairāk kā pusgadsimtu, jāsaka visu laiku.

– Un Jūs braucāt arī kaut kur uzstāties?

– Bijām daudz vietās. Es jau personīgi, lielākā vieta, kur tālāk esmu bijis, ir Ogrē, Ķegumā un Jēkabpilī tad jau bieži biju, Neretā, nerunājot jau par tuvākiem pagastiem un vietējiem, kā saka.

– Varbūt atcerieties arī kādus tādus notikumus?

– Nu, nevar tā momentā, tad ilgi jādomā ir. Nu, vienu, kas man tāds jocīgs notikums bij' vienreiz jāpiedzīvo, kad pēc kara nodibinājās, tika pārveidoti rajoni, un tad izveidojās tā saucamais Jaunjelgavas rajons, nu, kurā mēs te daži orķestri braucām, kā saka, spēlēt uz to Jaunjelgavu, nu rīkoja ar' Dziesmu svētkus. Nu, un vienu gadu bija tā, ka rīkoja tos Dziesmu svētkus, nu, un mēs tur ar' sagatavojām iepriekš programmu koncertam orķestrim. Nu, un sarunājām kora diriģentus jau kuru tur Pāvilu un Krūmiņu, nu, lai nodiriģē mums to orķestri. Aizbraucām uz Jaunjelgavu uz mēģinājumu, iznāca tik jocīga lieta, ka tie kora diriģenti pasaka: „Mēs nediriģēsim, lūdzu, esi tik labs, Tu pats stājies priekšā un diriģē!" Nu, mīļo pasaulīt! Es tādu lietu nekad dzīvē nebiju darījis, un man iznāca pirmo reizi ar to saskarties, nu, bet ko darīs, ja jādara, jādara, nevar taču tādu sabiedrisku lielu darbu, kā saka, nicināt! Nu, tad konsultējos ar citiem vēl tur kaimiņdiriģentiem kā un ko, mani pamācīja, parādīja, nu, tad iznāca tiešām, ka es to Dziesmu svētku orķestri nodiriģēju.

– Jūs esot bijis arī Daugavpils Dziesmu svētkos?

– Jā. 1940. gadā es biju Daugavpils Dziesmu svētkos, spēlēju 2. trompeti. Nu, brauca ne jau Daudzevas orķestris, bet nu es kā biju tāds centīgs muzikants tajā laikā, jauns zēns un centīgs tā, un tad mūs divus no lauku orķestriem pieņēma tā papildus. Viens bij' no Sēlpils, un es biju no Daudzevas. Un tad mēs tiešām apmeklējām 1. reizi Daugavpilī 1940. gadā Dziesmu svētkus, toreiz biju spēlēt ar'.

– Jūs gājāt arī uz kādām bērēm spēlēt?

– Nu, tas jau bija bieži. Tādas lietas jau notika bieži. (..).

– Daudzesē ar' atrodas baznīca, 19.gs. vidū kaut kur būvēta, neatceros konkrēti, kas pastāv arī šodien un ir pie Lielzalves draudzes.

– Nu, tad pastāstīšu varbūt par dzelzceļu kaut ko. Pagasta ziemeļu pusē šķērso platceļa dzelzceļš – Jelgava – Krustpils, kur atrodas stacija Daudzeva. Tā viņa arī nosaukta par Daudzevu. Līdz 20.gs. vilciens kursēja no Jelgavas tikai līdz Daudzevai, 20.gs.sākumā dzelzceļa līnija tika būvēta no Daudzevas Krustpils virzienā. Jaunā stacija tagad atrodas 1 km Krustpils virzienā no vecās. Stacijas apkārtnē esošā zeme tika sadalīta sīkās saimniecībās, kuru iedzīvotāji strādāja pie dzelzceļa būves stacijā un tur kā amatnieki, uz zemes bija kādu tādu saimniecību ap 20.

Pirmajā pasaules karā, kad Daudzesi ieņēma vācieši, tika būvēts no tās vecās stacijas šaurceļu dzelzceļš uz mežiem, tas tika domāts koku transportam. Viens atzars gāja gar Dreimaņu mājām uz Alksnu, otrs gar „Ķeikāniem" uz Seci uz Taimiņiem. Šo ceļu būvēja krievu kara gūstekņi. Vēlāk šos ceļus, pēc kara, neizmantoja. To vietā tika no Daudzevas uzbūvēts ceļš līdz Viesītei, tas pats šaurceļu dzelzceļš, un no Viesītes tālāk uz Neretu. Atzars gāja no Viesītes līdz Šiliņiem, kur sazarojās no Šiliņiem uz Jēkabpili un no Šiliņiem uz Aknīsti. 70.-tajos gados šo dzelzceļu likvidēja kā nerentablu. Nu, kur viņu izmantoja? Galvenokārt viņu izmantoja kokmateriālu transportam, arī pasažieru pārvadājumiem. Atsevišķi pasažieru vilcieni gāja sastāvā kādiem 5-6 vagoniem, tādi mazi vagoniši bija. Pirmie sastāvi Latvijas laikā gāja ar 9–10 vagoniem ar kravu, pēckara gados jau parasti sastāvs bija 12 vagoniši.

Kokmateriāli bija, cukurbietes veda, nu, arī minerālmēslus krāva no platceļa uz mazā, Daudzevā bija pārkraušanas brigāde, kas pie tā strādāja, nu, un dažādas veikala preces, nu, un arī visu, kas toreiz bija. Nu, tagad jau tiek transportēti ar automašīnām, bet toreiz jau to visu izmantoja pilnīgi ar dzelzceļu.

– Nu, un pasti ar' tagad te ir divi, un kā tad bija Jūsu bērnībā, jaunībā?

Aiz stacijas centrā bija pasts un telefoncentrāle Kļaviņa mājā. 30.-to gadu otrajā pusē tika uzbūvēta stacijas tuvumā jauna liela pasta māja, 2 stāvu, apakšā bija pasts un telefoncentrāle un augšā bija dzīvokļi.

Toreiz pasts strādāja Daudzevā (..) un Grāvenderos, tad galvenā centrāle bija tur stacijas tuvumā, tajā pastā. Mazāka centrālīte bija Viesītes krogā.

– Un tagad pastāstiet, kā tad Jūsu jaunībā bija ar tām ballēm?

– Nu, balles jau bija tā paredzētas, balles bija tur, kur Saviesīgā biedrība atjaunoja muižas veco krogu, tur bija zāle, skatuve, un vienā galā bija atkal veikals un garderobe, un dzīvoklis vēl bija. Tur parasti telpās notika tās zaļumballes, nu, tad vasarā jau parasti tās balles, sarīkojumi, nu, vasarā bija zaļumballes, nu, zaļumballes jau bija, tie laukumi bija uztaisīti vairākās vietās. Nu, viena tā visvecākā bija pie Sudmalnieku mājām, un tad viena vēl vieta bija, uztaisīja Saviesīgā biedrība, pie vecā krogus mājas centrā tur to laukumu un tad vēl bija kādreiz ar' neilgu laiku, kad es sāku skolā iet pie vecās skolas turpat, un tad vēl pie stacijas bija Ķeikānu eglēs tie laukumi. Nu, var teikt, ka es ar', varu teikt, gandrīz visos esmu spēlējis kā jau toreiz zēns.

– Atceraties varbūt kādu slavenu cilvēku toreiz satikāt?

– Ā.... Tiešām gan. „Sudmalniekos" ar' es kādreiz tiku redzējis Kārli Ulmani. Toreiz bija zaļumi sarīkoti – aizsargi sarīkoja, un viņš brauca apmeklēt to vietu pie mums Daudzevā. Un tad interesanta bija tā viņa sagaidīšana, bija nokomandēti uz „Cunčiem", uz ceļa aizsargi aizsūtīti viņu sagaidīt, bet izrādījās, ka viņš brauca no Neretas puses, un, kad atbrauca bez tiem aizsargiem viens pats, tad sūtīja ziņu, lai tie sagaidītāji jāj, ja nemaldos, laikam jātnieki bija, griezās atpakaļ, ka Ulman's jau ir atbraucis jau. Tas bija tāds interesants gājiens toreiz.

– Viņš teica arī kādu runu?

– Jā. Viņš teica runu toreiz arī, referātu lasīja toreiz tiem apmeklētājiem, kas bija.

– Un tagad pastāstiet, kā tad bija ar to Pasaules karu?

– Nu, tā bija, cik es atceros, kā saka, vācieši 1940. gadā pie mums te, Daudzevā, ienāca pirms Jāņiem. Nu daži, kas bija, cilvēki toreiz strādāja tanīs izpildkomitejās, toreiz valdīja. 1941. gadā sāka vadīt Vanags Ādolfs, kas dzīvo tamās „Teiku Lejās" kādu laiku, tad viņš aizbrauca krieviem līdzi, arī Circens, skolotājs, un citi. Un pēc tam vācu laikā par pagasta vecāko bija tāds Belrušs, un tad pēc kara Bērziņš, Stumbrs, un tad jau viņi vairāki mainījās arī tie vadītāji. Pie mums 1944. gada 8. augustā sāka nostiprināties apmēram km no manām mājām pirmās līnijas. Mēs visi tikām no mājām izdzīti, var teikt, ļoti, ļoti daudz cilvēku tika no Daudzevas izdzīti un aizbrauca kur kurais sakarā ar frontes līnijas izveidošanu. Un nostāvēja apmēram 1,5 mēnešus tur pirmās līnijas, un tad mēs pēc tam tikām vēl atpakaļ, mājās atnācām. Un daudzi palika citur dzīvot, neatbrauca mājā, jo mājas pa frontes līniju bija nopostītas, nodedzinātas. Bija šausmīgi skatīties tai naktī, kad sāka dedzināt, visas mājas bija zināmas, pazīstamas. Mēs jau arī gatavojāmies uz visu to sliktāko, un tas bija riebīgs skats tiešām, kad tās mājas citu pēc citas dedzināja, kā saka, vēl otrā dienā tas notika, tā kā tas skats bija riebīgs.

Un tad pēc kara jau atkal, kā saka, jauna nāca tā valdīšana, tad bija tas Bērziņš priekšnieks pagasta, Stumbrs, un vēl vairāki jau tur mainījās viņi.

Nu, tad tika atkal izvesti cilvēki 1944., 1945. gadā, tāpat 1949. gadā dažas ģimenes.

– Jūs atcerieties arī vārdus, uzvārdus, kādus cilvēkus izveda?

– Nu, Mūrnieki tika izvesti, Markeviču māju saimnieks tika izvests, Puķēna Maija tika izvesta, nu, vairāki bija no „Robežniekiem". Visus jau nevar uzskaitīt, kas tur aizbrauca.

– Un atgriezās arī kādi no tiem atpakaļ?

– Atgriezās, jā, atgriezās.

– Tagad pastāstiet, kādas te bija biedrības Ulmaņa laikā Daudzeses pagastā!

– Nu, pēc 1. pasaules kara izveidojās tāda kultūras biedrība „Saviesīgā biedrība", ko vadīja skolotājs Circenis. Nu, tad vēl bija aizsargi, nu tiem tur priekšnieki ar' mainījās, dažādi bija – Sīpols, Mūrnieks vairākus gadus bija, neatceros kādi viņi bija. Nu tad bija Piensaimnieku biedrība, tad tiešām nepateikšu, vai Lauksaimniecības ar' bija vai nebija tāda. Vispār mums tie cilvēki jau tādi kūtri, par cik jau tādi mazturīgi ir, tās zemes ir švakas, vairāk jau uz tiem balstījās kā uz tām saimniecībām, tie cilvēki tādi rosīgi nebija, kas jau bija – tie gāja, strādāja sabiedrībā, bet viena daļa jau tādi bija, kas tikai, kā saka, dzīvoja, lai varētu izdzīvot.

– Tagad varat pastāstīt, kāda tad bija tehnika cilvēkiem tajos laikos saimniecībās?

– Nu, pirms abiem kariem, tad jau galvenais darbarīks bija rijas un spriguļi. Arī manam vectēvam „Rijniekos" bija rija, atceros arī, kā kūla, spriguļi bija, un tajā laikā bija tāds veltnis pie zirga, zirgs viņu vilka pa to riju pa klonu. Nu bija liela, liela sieta, (..), kaut kur 2 m gara un vairāk kā m plata. Un tad jau tajā rijā ietaisītas vairākas durvis bija, no vienas puses, ka vējš pūš, no otras puses, kad vējš pūš, tad tos graudus pa to sietu sijāja jau izkaltētus, mums blakus atkal tā kulšana bija.

Nu, pēc Pirmā pasaules kara, tad jau to zirgu bija palicis maz, bet tie cilvēki jau centās. Ar laiku jau tos zirgus, kā saka, izmantoja, jau tika atņemti un visādi tur, nu tā kā to zemi jau bez strādāšanas neatstāja, pamazām jau sāka zemi strādāt, sēklu iegādāties. Zirgus meklēja ar', kaut cik bija kādam nauda, brauca uz Neretu pirkt, jo tur ieveda no Lietuvas toreiz tos zirgus, tur varēja lētāk nopirkt.

Nu, tehnikas jau tikpat kā mums nebija tai Daudzevā, kā saka, tāda nabadzīga vieta kā bija. Nu, tad pamazām jau sāka ieviesties tā tehnika arī. Nu, pirmās kuļmašīnas, cik es atceros, mums pa vairākiem kopā bija ar zirgu darbināmas, tāda vienkārša. Un pēc tam to izkulto labību ar tīrāmo mašīnu atkal iztīrīja.

Nu, tad vēlāk nāca Dreiman's, nopirka dampi ar kuļmašīnu, gāja kuldams apkārt. Tad bija traktors „Pātēm" ar kuļmašīnu,

Zālītim bija tāda maza kuļmašīna „Bulos" ar motoriņu. Nu tad mums jau vairāk brauca arī kult no citiem pagastiem – no Sērenes bija, no Sēlpils atbrauca. No Sērenes bija Pelše, un tad no Zalves arī kāds atbrauca.

– Jums par to kulšanu, ja Jums brauca kult, Jums bija arī jāmaksā tiem kūlējiem?

– Jā, jā. Tur bija noteikta maksa, cik par pūru, (...). Es atceros, kad 5, 6 santīmi. Nu tad „Popos" atradās arī tās graudu tīrāmās mašīnas, (...), bet tur varēja pagasta cilvēki braukt un tīrīt, mēs arī tikām braukuši tur tīrīt, kā saka, lai sēklai jau galvenokārt būtu tā labākā.

Nu, tad Dreiman's bija ar to savu dampi savā mājā tādu nelielu, nelielas dzirnavas, bet viņas ilgi nepastāvēja, vai no tās kurināšanas vai kā – viņas ātri sadega.

– Un kādus tad tolaik vietējie daudzesieši lasīja laikrakstus?

– (..). Nu, galvenokārt jau toreiz Latvijas laikā iznāca „Jaunākās Ziņas", tad bija „Brīvā Zeme", dažādi žurnāli par zemkopību bija, kā saka, bērniem žurnāli, „Svari", nu, tad bija žurnāls „Atpūta", vairāki žurnāli bija sieviešiem – par rokdarbiem, par mājturību tādi bija.

Nu, pagastā atradās arī bibliotēka, tā bija tajā tautas namā vai kultūras namā, kā sauca, nu tur galvenokārt bija tikai grāmatas, kas vēlējās varēja iet.

– Un gāja tur kāds?

– Jā, gāja. Es arī kādreiz tiku tur aizgājis, kādu grāmatu paņēmis.

– Bija jāmaksā arī par grāmatām?

– Nē, par brīvu viss bija, par to nebija jāmaksā.

– Jūs varbūt atceraties, kādu Jūs radio klausījāties tajā laikā?

– Nu, 30.-to gadu beigās nopirkām VEF divu lampu radioaparātu, kuru darbināja akumulators, un tādas lielas baterijas bija, nu, tad jau, kā saka, bija mājās, sevišķi man patika sestdienas vakaros un svētdienās, pēc plkst. 10.00 deju mūziku spēlēja. Par cik jau man tā mūzika vispār interesēja, tās dejas, es daudz jau spēlēju tās dejas orķestrī tamos sarīkojumos, tad man patīk, tas gāja pie sirds.

Nu tad mums stacijā tika ierīkota 40.-to gadu sākumā tāda maza elektrostacija pie pumpētavas, tas bija domāts stacijas vajadzībām. Nu, par cik es strādāju pats uz dzelzceļa, tad es tiku ap 1954. gadu jau pie elektrības, nevajadzēja vairs ar petrolejas lampiņām darboties. Nu, vēlāk tika uzbūvēta uz Daudzevu no Seces lielā elektrolīnija, nu, tad tā mazā stacija nedarbojās vairāk, un tad mēs jau tikām pie tādas īstas, kārtīgas elektrības visu diennakti.

– Un tagad pastāstiet, ko Jūs patlaban dariet, kā Jums klājas?

– Nu, tagad esmu pensijā un dzīvoju, strādāju vecāku saimniecībā. Nu, kopā tagad man zeme ir 21 ha, lielākā daļa ir ganības un mežs. Ir nedaudz tehnikas, visa vēl nav sagādāta, bet nu kāda ir, ar to strādājam, kas ir vajadzīgs, ja nav pašam nu sarunā ar kaimiņiem, kas man par to samaksu izpalīdz, citādi jau es nevarētu ar' galā tikt ar zemes lielākiem darbiem, kombains, piemēram, nav jāņem, zemes aršana jāmeklē, jāmaksā, bet kaut kā jau to zemi apstrādājam.

Bērniem jau ir savas ģimenes, tie dzīvo citās vietās, ir kopā man 7 mazbērni, visi iet pa skolām, tāpēc es savu, kā saka, saimniecībā izaudzēto ar' paši paturam, pašu vajadzībām, jo citādi jau, kā saka, mēs kā liela, liela ģimene netiktu galā. Nu, saimniecībā audzēju no visa pa druskai – 4 ha ar labību no katras šķirnes, kā saka, pa 0,5 ha ar kartupeļiem, tad vēl ir dārzs ar sīkumiem dažādiem. Nu, ir liellopi, sīklopi. Ar tiem jau ņemas saimniece. Nu, man ir 82 gadi, viegli jau nav strādāt, jau nav tā kā jaunam zēnam vairs, tas vecums jau tomēr savu zīmogu uzspiež, bet nu cenšamies kopā ar savu saimniecību visu izdarīt. Nu, vasarā man atbrauc palīgā mazbērni, palīdz savākt sienu, palīdz kartupeļus noņemt. Nu, tā mēs visi, kā saka, kopā dzīvojam.

– Vai ir kādam mazbērnam doma turpināt Jūsu gaitas?

– Nu, nevar pateikt to patreiz jau, kā saka, iet pa skolām, un ziniet, kā pa tiem laukiem viņiem jau mazāk iznāk dzīvot. Nu, varbūt dienās kādreiz kāds būs, bet tagad grūti pateikt ir. Nu, kas manās pēdās pa mūzikas līniju iet, tā ir viena meita, kas mācās Rīgā mūzikas skolā, bet nu ļoti žēl, ka man tās taurītes stāv mājā, rūsē un neviens gan man uz tām negrib mesties.

– Jūs pa brīvajiem brīžiem neuzspēlējat?

– (..).Nu, tā reti, reti, kad nav jau vairs tā, ļoti žēl, ka tā skaistā tauru mūzika tagad aiziet tā kā nebūšanā, jo ar tām mašīnām, ar tām ģitārēm, viņām vairs taču nav tā dvēsele tāda iekšā, bet pūtēju mūziku, kad dzird, taču tā ir kaut kas cits. Es nevaru to pat vārdos izstāstīt, tas jau ir kaut kas tāds sevišķs. Te vismaz dvēsele ir, var just, ka tomēr tāda dzīvība nāk no viņām ārā, bet ar tām mašīnām jau tagad – nu, mašīna paliek mašīna. Viņām jau nav tā siltuma, tā sirds siltuma vairs, (..). Nu, tā

man tā taurīte stāv mājā. Es jau gan esmu iedevis bērniem, mazbērniem, pie viņiem jau tur ir, man jau to instrumentu bija vairāk, (...).

Pirmais jau sāku 12 gados ar altu, tad 14 gados jau pārgāju uz trompeti, es jau tāds centīgs biju, man jau tā ļoti, ļoti ieinteresēja tā lieta. Nu, skolas jau neiznāca man tās mūzikas iet, kaut gan man vēlāk teica, ka vajadzējis gan, bet tai laikā jau nevarēja atļauties tādu lietu.

Vienīgi es gāju to Lauksaimniecības skolu. Un tad, kad to izgāju, tad jau es nostājos, kā saka, jau tēvam burtnīcas un kurpes nevajadzēja pirkt, es jau nopelnīju. Par mērnieku gāju strādāt, jau 4 Ls dienā tajā laikā pelnīju, un tā jau diezgan liela nauda tajā laikā bija.

Nu, un tā es līdz šim laikam esmu sasniedzis 82 gadi. Nu, tā spēka jau vairs nav tāda, nu bet tomēr kopā ar sievu un mazbērniem cenšamies to zemi apstrādāt, lai jau neaug krūmi. Daudz jau dzirdēts par tiem neapstrādātiem laukiem. Es tiku redzējis kā mans vecaistēvs vēl pēc pirmā kara celmus lauza ar tādiem lieliem, lieliem kokiem, nu un es tā tādu ļoti lielu cienību pret veco paaudzi jūtu, ka viņi tos celmus izlauza, to zemi iestrādāja, un tad nedrīkst būt tagad tā, ka viņi aizaug ar krūmiem vai nezālēm. Nu, tāpēc jau es ar' cenšos to zemi, cik jau ar' spēkos ir, apstrādāt, un es gan domāju, ka es jau apstrādāju, kas jau man ir strādājams, un kas aug ciet gan nav.

– Nu, un Jūs jau arī vēl kaut kādos kursos papildus kaut kādas zināšanas esat mācījies?

– Ā. Nu, ir gan, tā bija, jā. 70.-tajos gados, lai jau tie gadi man bija daudz, es gāju neklātienes tehnikumā un beidzu 2 nodaļas. 7 gadus man tas aizgāja, par tiem 5 gadiem beidzu to neklātienē arī elektriķa tehniķa kursus, (..), nu, un pēc tam 2 gadus atkal mehanizācijas nodaļu. Nu, tā kā mazliet ir par tām mašīnām, visām tām lietām tāda zināšana, tāpēc jau tagad pats remontēju tehniku, nevajag jau tā prasīt man iet meklēt citur, kaut kas man tas palīdz dzīvē arī.

Intervija ar Emīliju Grunduli

Emīlija Grundule

E. Grundule (meitas uzv. Orlovska) dzimusi 1915. gada 5. decembrī. Visu mūžu dzīvojusi un strādājusi Daudzeses pagastā.

– Tagad pastāstiet no bērnības, ko Jūs atcerieties? Kā Jums tēvs ieguva šo māju savā īpašumā, kā uzcēla?

– Nu, manam tēvam iedalīja te jaunsaimniecību, bijušās pagasta skolas zemi, uz kuras ēkas karā bija nopostītas, nodedzinātas. Un tur bija vēl palikuši augļu koki ap tām mājām, cik es atceros, ļoti skaisti ķirši bija, un man liekas, ka nekad nekur savā mūžā nekad neesmu ēdusi tik garšīgus ķiršus kā tie, kur auga tur.

– Vecāki Jums ir visu mūžu Daudzeses iedzīvotāji?

– Vecāki te dzīvojuši visu mūžu, un tad tēvam iedalīja te to jaunsaimniecību, un tad uzcēla mājas, es sāku iet Daudzevā skolā.

– Kādus Jūs skolotājus atcerieties?

– Skolotājus atceros – skolas pārzinis Circenis. Kad gāju pirmajās klasēs, tad vēl bija vecais skolotājs tāds Upenieks, kurš bija bijis par skolotāju tajā skolā – vecajā – kur mums tagad bija mājiņa uzcelta, un pie viņa bija mana mamma gājusi skolā. Un tad es atceros, ka, starp citu, viņš mums skolā stāstīja, tas laikam bija (..) 1925. gadā, viņš stāstīja tā, ka: „Paies 75 gadi, un tad būs 2000 gadu jubileja. Es jau esmu vecs, es jau to nepiedzīvošu vairs", viņš bija tāds vecs, sirms skolotājs, „bet jūs varbūt, ja kurš nodzīvosiet ilgu mūžu, tad to 2000-gadi piedzīvosiet"! Un tagad, kad es tā domāju, redziet, kā es tomēr to 2000-gadi piedzīvoju. Maz jau mēs noteikti esam palikuši, bet es šito vecā skolotāja teikumu allaž atceros.

Nu, un tad bija tas skolotājs Circen's, kas bija skolas pārzinis, jo tas vecais skolotājs 2 gadi bija skolā un tad viņš aizgāja pensijā.

– Un tad bija 2 skolotājas.

– Tad mums bija 2 skolotājas, 6.-klasīgā skola bija pagastā, un tajā strādāja 4 skolotāji, 2 skolotājas bija visu manu skolas laiku. Un tad vēl bija 4. skolotājs, bet tas tā mainījās.

– Skolā Jums esot bijusi arī laba pavāre – Upīšmāte?

– Upīšmāte bija skolas apkalpotāja. Viņas vīrs, tas gādāja par malciņu, un tas to malciņu ienesa, izslaucīja visu, sakārtoja.

– Jūs te atcerējāties, ka skolā jums esot bijis kamīns?

– Skola bija mums tajā vecajā muižas pārvaldnieka ēkā, un tur bija ļoti skaists kamīns no zaļiem podiņiem – tāds liels un skaists vienā stūrī.

– To kamīnu kurināja?

– Jā, jā, kurināja.

– Jūs pirms skolā iešanas esot iemācījusies lasīt?

– Jā. Toreiz tik tiešām bērni, kad sāka iet skolā – lasīt prata un rakstīt – nu, ne jau kā, bet tomēr (..).

– Jūsu jaunībā Jūs esot strādājusi dramatiskajā kolektīvā par suflieri?

– Bija pagastā tas dramatiskais kolektīvs, uzveda ludziņas. Es gan netiku kā aktieris piedalīties, es gāju suflēt. Braukājām mēs pa citiem pagastiem – zinu, Zalvē bijām un Viesītē.

– Atceraties varbūt, kādi tur piedalījās aktieri?

– Skolas pārzinis Circenis ar savu kundzi, Danilēvičs tāds bija, tas ar savu kundzi piedalījās allaž tajās galvenajās lomās, tad bija tāds Ancelāns Edvards, arī mana draudzene Rūde Irma, un tad bija tāds Fricis Lazdiņš, kurš arī spēlēja interesantas lomas.

– Atceraties varbūt kādas lugas nosaukumu, kādas Jūs spēlējāt?

– Visumīļās vecās labās „Skroderdienas".

– Kur tad notika tie teātra pasākumi?

– (..), teātra izrādes notika kultūras namā. Kultūras nams bija pārbūvēts no veca kroga, senos laikos bija bijis krogs, un tam krogam vienā galā bija tā zirgu novietne, saucamā „kroga stadula", nu, un tur bija tā kultūras nama zāle, jo tā telpa bija liela, viņa bija pārbūvēta priekš tā kultūras nama. Vienā tajā galā bija skatuve iebūvēta, otrā zāles galā tādi balkoni, kur arī varēja sēdēt un skatīties teātra izrādes.

– Daudz nāca uz tām izrādēm?

– Zāle bija pilna allaž. Toreiz jau ar', kad bija tās izrādes, ne jau tikai vietējā pagasta cilvēki, bet brauca no Zalves, tāpat no Sērenes, kad bija tādas teātra izrādes jeb kaut kādi lielāki sarīkojumi, tāpat brauca kādreiz mums, koncertēja. Es atceros – vienreiz bija kaut kāds vīru koris, tas bija Daugavpils kaut kāds armijas vīriešu koris un orķestris. Tad tas bija kaut kāds liels pasākums, un cilvēki no daudziem pagastiem sabrauca. Vispār jau tā zāle bija diezgan liela, un, kad vēlāk pēc tām izrādēm tos solus novāca gar malām, un tad bija tā dejošana tajā zālē.

– Un kas Jums spēlēja ballēs?

– Bija pūtēju orķestris pagastā – vietējie. Un tāpat vasarā viņš pa zaļumballēm spēlēja, tas pūtēju orķestris. Senās tās muižas parkā – tur bija tām zaļumballēm laukums, un tad bija vēl pagastā tur kaut kur pie vienām meža mājām tāds laukums mežā, un tad tur notika zaļumballes atkal vasarās. Vispār ļoti jauki bija, man liekas, tagad nav vairs tik jauki, kā toreiz bija, tas laikam tāpēc, ka toreiz bija mani jaunības gadi.

– Par bānīti Jūs stāstījāt ļoti interesantu atgadījumu, kā Jūs uz kāzām braucāt?

– (..), mazbānītis bija tāds rets eksemplārs, kurā varēja, viņam pilngaitā ejot, iekāpt un izkāpt. Vajadzēja braukt uz kāzām vienām, Viesītē tās kāzas notika, un uz turieni gāja no Daudzeses stacijas mazbānītis. Un tagad mēs aiziesim uz staciju un ar to bānīti brauksim uz kāzām, nu, un mēs aizgājām uz to staciju, un bānītis mums gar degungalu – nokavējām. Ko tad mēs tagad darīsim? Jāiet kājām uz Viesīti, bet Viesīte 30 km, nogājām mēs 10 km, un tagad nāk mazbānītis, bet tas preču vilcieniņš ar tukšām platformiņām. Nu, un kad viņš gāja, tur bija tāda maza piekalnīte, un tajā piekalnītē un viņš gāja tur tik lēni, ka mēs varējām uzrāpties uz tām platformiņām. Un tad mēs tīri laimīgi bijām un aizbraucām uz Viesīti uz tās platformiņas, un mums nevajadzēja iet kājām tos 30 km.

– Tas bānītis veda ne tikai cilvēkus, bet arī ko citu?

– Tas bānītis vispār veda kokmateriālus, jo Daudzevas stacija tā bija tā centra stacija, no tās gāja lielais vilciens uz Jelgavu – Krustpils-Jelgava, (..), nu, no mežiem, no Viesītes, no Neretas, tur veda kokmateriālus, galvenais, nu, un gāja arī pasažieru vilcieniņš.

– Jūs varbūt atcerieties par pagasta cilvēkiem, kas te kurās mājās dzīvoja?

– Iedzīvotāji, kuri te dzīvoja manos jaunības laikos, jau te ir palicis pagastā – droši vien uz pirkstiem viņi ir saskaitāmi vienas rokas.

– Te tāds vietvārds ir „Nabagmāja", kāpēc tas tā ir?

– Nabagmājā Latvijas laikā – ap 30.-tajiem gadiem – tur bija tie pagasta vientuļie, vecie cilvēki palikuši, kam savas ģimenes nebija, kas par viņiem rūpējas, tad pagasts viņus tur iemitināja tajā nabagmājā, sauca viņu nespējnieku māja. Tad tur kurš jau vēl spēja kaut ko darīt, tas jau pats kaut ko, un, kad nē, tad deva viņiem to uzturu, lai visi būtu kaut cik apgādāti.

– Un kad Jūs bijāt jauna. Jūsu saimniecībā strādājot saražoto Jūs arī kaut kur vedāt?

– Bija mums gotiņas, tad jau to pienu, kad nepatērēja, tad sataisīja sviestā vai kā tur. Braucām uz Jaunjelgavu uz tirgu, pārdeva kādu cūku, izaudzēja, bekonus pieņēma te stacijā, kad sūtīja uz kaut kurieni.

– Esot arī žīdiņi pa mājām braukājuši...

– Žīdi jau toreiz samērā maz braukāja, varēja jau veikalos vis kaut ko nopirkt, un brauca uz Jaunjelgavu. Jaunjelgavā jau bija veikali, tur jau bija viss kaut kas. Nu žīdi, tie jau tur kādreiz kaut kādas vecas lupatas, kaut kādas tādas nederīgas mantas viņi savāca.

Visa braukšana notika ar zirdziņiem galvenokārt, mašīnu jau toreiz nebija, nu, tas tā ap 30.-tajiem gadiem, reti kur uz lielceļa varēja kādu mašīnu satikt.

– Jūs kara laikos arī šeit pat bijāt vai bijāt kaut kur citur?

– Kara laikā mēs bijām izbraukuši uz Kurzemi, Ēdolē nodzīvojām pa ziemu, 1945. gadā atbraucām atpakaļ. (..)

– Jūs stāstījāt, ka daudzesiešiem esot kādreiz bijusi sava izloksne? (...)

– Es pate sev breinišķu vaiņagu veišu,
Deviņi krāsu lapiņas šķeišu
Treis zaļas, treis zilas, treis sarkanas
Ar saulītes vizuļiem rotātas.

– Iespējams, ka te, Daudzesē, neviens nezin, ka tāda izloksne ir bijusi?

– Jā. Tagad jau vecie tie daudzesieši ir jau izmiruši, un neviens tā nerunā. Un es pati ar' jau esmu aizmiruši, jo valodu jau vajag lietot, tad viņu zina, tā tad vairs nekā.

– Jūsu vecāki arī tā runāja?

– Jā. Toreiz Daudzevā tas bija liels brīnums, nu, ka kāds runāja pa grāmatas valodai, tai pareizajai valodai, te ne viens te nerunāja.

– Un tad izzuda pakāpeniski?

– Nu, jā. Nu, un tad pēc kara tie vecie cilvēki, kas jau bija, tie jau izmiruši un ļoti daudzus izveda, un citi paši izbrauca un neatgriezās vairs, nevarēja atgriezties, un tā tas viss aizgājis.

– Jūs varbūt atcerieties konkrēti kurus no šejienes – Daudzeses – izveda? (...)

– Nu, izveda jau diezgan daudz ģimeņu, bet tagad, lai sakarīgi par tām pastāstītu, tagad es neņemos. Mums no kaimiņiem aizveda tādu Lauvu Zetu. Viņai mazs bērniņš bija, gadu vecs, ar to viņas brālis aizgāja, kaut kā bija no tiem varas vīriem dabūjis uz mājām. Tad viņu vecvecāki audzēja, to puisīti, kamēr mamma atgriezās no izsūtījuma, tad jau viņš skolā gāja.

– Kādas vēl te ģimenes izveda? Aizsargi arī esot vesti ārā?

– Nu, ziniet, tas bija tik sen, es tiešām nevaru pateikt pēc vārdiem. Nav jau man tā galviņa tik skaidra kā vajadzētu (...).

Bija tāds gadījums – bija tur, nu, tur aiz mājas, tāda piekalnīte, un tur bija viņiem tā virtuve, un tur bija izgāzts kaut kāds tur zupas katls vai kaut kādi virtuves atkritumi, un es no rīta vedu zirgu uz ganībām garām tur, un tas zirgs satrūkās no šitiem netīrumiem, jo, ziniet, no tādām lietām zirgi baidās. Un viņš kaut kā palēcās un uzmina man uz kājas, un ar to savu pakavu viņš man ievainoja te, kā viņš man uzmina un salauza pirkstiņu un es to zirgu tomēr ar visu to salauzto pirkstu aizvedu uz ganībām un atnācu, un kaut kā es to kāju aptinu ar lupatu, bišķiņ tur apmazgāju un tagad es te kliboju pa sētu. Un tie vācu zaldāti bija ievērojuši, kad es šitā tagad esu kliba, un prasīja man, kas man tai kājai. Nu, zirgs man uzmina! Un viņiem bija tas, pie viņiem kaut kāds ārsts bija, (..), nu, un tagad viņš mani apsēdināja uz, tāda piekalnīte, apsēdināja un to kāju man tur iztīrīja, tur pārsēja kārtīgi, ar kaut ko man tur izmazgāja ar kaut kādām zālēm, (..), un tad mēs pēc tam drīz izbraucām no mājām, un tā man tā kāja tā stāvēja. Es nekur netiku griezusies ne pie kāda ārsta, jo tas bija tas bēgšanas laiks un fronte un karaspēka pilni ceļi, un es nekur negriežos. Tā man tas no viņa pārsiešanas tas pirkstiņš pieauga nepareizi. Man tas mazais pirkstiņš stāv uz augšu kā radziņš, bet tā kāja man palika vesela. Varbūt, ka nebūtu viņi man to kāju iztīrījuši un pārsējis tas pat vācu ārsts, varbūt es būtu palikusi bez tās kājas vai būtu mirusi, kas to lai zina. Tā kā es nevaru teikt sliktu par vācu zaldātiem.

– Jūs barojāt arī viņus, kad viņi dzīvoja pie Jums?

– Nē, nē. Ar ko mēs varējām veselu rotu pabarot? Viņiem bija sava virtuve, savu viņi ēda (..). Tās jau bija dažas dienas, un tad mēs izbraucām prom, un viņi te palika, bet, kad ienāca krievu armija, tad es gan tik labus vārdus nevaru teikt, bet tas lai paliek.

– Kad Jūs atgriezāties no bēgļu gaitām, māja arī tāda pati bija?

– Māja? Mājai nekā vairāk nebija kā tikai baļķu sienas un jumts – ne grīdas, ne griestu, ne logu, ne it nekā, it nekā, it nekā, tikai jumts un sienas. Laika gaitā te mežniecība kaut ko atjaunoja it kā priekš saviem strādniekiem. Ko man vienai sievietei ar mazu bērnu bija atjaunot? Un tad nāca kolhoza laiki. Un vispār kad mēs bijām bēgļu gaitās un kad ienāca krievi, armija, tad gan varu teikt, ka tikai šausmas bija, un ar vārdsakot tas ir šausmīgi atcerēties, ko tad, kas tad tika pārdzīvots, bet nu lai tas paliek.

– Kad kolhoza laiki sākās, Jūs jau no pirmsākumiem kolhozā strādājāt?

– Jā, jā.

– Atcerieties varbūt pirmos kolhoza priekšniekus, kādi bija?

– Pirmais kolhoza priekšnieks tak mums bija Pikšteins. Kaut kādu neilgu laiku pēc tam (..) kaut kāds nudien neatceros, jo tas Kokainis, kad sāka strādāt, tad mums sāka tā kā labāk iet, tad sāka tai kolhozā iet labāk, tad sāka kaut ko jau maksāt.

Tā bij' tāds gadījums, nu ziniet, nē, priekšniekam vajadzēja būt kaut kādam citam, bet es tiešām neatceros, jo es tikai atceros tādu momentu, kad vienu gadu es nostrādāju tajā fermā visu gadu un tad kad bija tās gada atskaites, pēc tās gada atskaites, nu nāca tā gada atskaites sapulce, un tad viņiem nu kantorī tie rēķini jāsakārto, jāsaved kārtībā, tad man atnāca tas grāmatvedis vai kasieris, es nezinu, te uz māju un tad tur pie fermas man izmaksāja 11 santīmu, jo vajadzēja parakstīt papīrus.

– Tad bija santīmi vai jau rubļi ar kapeikām?

– Kapeikas, kapeikas – es pārteicos – toreiz taču santīmu nebija, kapeikas, 11 kapeikas, bet kad sāka Kokain's strādāt par priekšsēdētāju, tad mums, tad mums kaut kā labāk, tad sāka jau kaut ko maksāt. Un tad toreiz, kad tās 11 kapeikas saņēmu, tad, tad par gadu kādu tur graudu deva drusciņ, (..), bet bija ļoti maz, un tad cukuru deva par gadu dažus kg, bet nu vienreiz pa gadu, un tad tā cukura saņemšanas diena tā bija lieli svētki, kaut kas tāds. Nu grūti jau, ļoti grūti gāja! Vēlāk jau kolhozā ar' vairs nebija tik slikti, vēlāk jau varēja nopelnīt, tad jau bija citādi, bet tie pirmie gadi jau nu bija...

– Varbūt Jūs atcerieties, kādus Jūs svētkus svinējāt bērnībā?

– Es nezinu, man te liekas kad... Var jau būt, ka kaut kur gāja, bet mēs netikām te staigājuši, mēs te diezgan tā vientuļi dzīvojām, tad vēlāk, kad es apprecējos, tad man vīratēvs bija Jānis un tad mēs pa Jāņiem vienmēr tur pie viņiem braucām. Tur bija tāds ģimenes pulciņš, bet nekas tāds liels vispār, es nezinu, te Daudzevā tāda liela Jāņošana nebija. Es zinu, ka mamma man tika stāstījusi, ka senāk, viņas jaunības laikos, tad gan cilvēki Jāņos gājuši no mājas uz māju līgodami, bet manā jaunības laikā, vismaz te pie mums, tā nebija. Var jau būt, ka bija...

– Dzimšanas dienas Jūs jau ar' nesvinējāt?

– Nu, tā kā es biju viena pati meita, tad manu dzimšanas dienu svinējām, daži radi atnāca, atbrauca uz manu dzimšanas dienu, ne jau kāda nezin kāda tur dzimšanas diena, samērā mēs jau bijām nabadzīgi cilvēki, nebija jau nekas tāds.

– Pīrāgus taču izcepa?

– Jā, pīrāgus, un vispār mana mamma savās jaunības dienās bija strādājusi pie kaut kādiem bagātiem – nu par kalponi – pie kaut kādiem bagātiem kungiem. Tur gatavoti visvisādi ēdieni un visādi tādi – nu, viņa vispār prata kaut ko tādu ļoti labu pagatavot, ļoti garšīgus gaļas ēdienus, kur man liekas, es nekad tādus vairs neesmu ēdusi, ja tikai bij' no kā un tad uz svētkiem tad nu tas tika kaut kā darīts, ne jau nu vienmēr.

– Nu, un pirts Daudzesē arī kaut kur bija tajos laikos, mazgāties kur gāja?

– Nē, pirts nebija. Tad es atceros gan, pirts bija gan – tur pie mana vīra vecākiem, tur bija pirtiņa viņiem, bet tā pirtiņa bija tik piekvēpuši un nokvēpusi, ka tur man nepatika, tur vairāk varēja nosmērēties kā nomazgāties (..). Ar pirti man nav bijusi nekāda darīšana savā mūžā, tik es zinu izteicienu no veciem laikiem, maniem bērnības laikiem, ka teica, ka cita pirtī kašķi nav ko iet meklēt -svešā pirtī nav ko kašķi meklēt.

– Jūs esot arī liela adītāja, pastāstiet, kā Jūs sākāt adīt!

– Kad es sāku? Nu, kad es biju ļoti maza, mamma ļoti labi prata, mums bija aitiņas, mamma prata savērpt vilniņu, ar kārstuviņu sakarsa to vilniņu mājas apstākļos un tad savērpa. Un, ziniet, cik tā dzītiņa smalka un mīksta bija! Es arī mācēju vērpt, bet man tik labi tā dzija neiznāca kā mammai, mammai labāk iznāca. Nu, un adīt tos pirmos adīšanas jau viņa man iemācīja, cimdiņus, zeķes noadīt es pratu pavisam maza, jau adīju cimdus, zeķes un vēl šo to noadīju sev.

– Skolā arī varbūt Jūs mācīja adīt?

– Skolā nē, skolā gan mūs nemācīja adīt. Skolā nemācīja.

– Mājturību vispār nemācīja?

– Mājturības stundas kaut kādas bija (..). Jaunības dienās es šo to noadīju priekš sevis, kādu džemperi, cimdus, zeķes. Un tad, kad pienāca tie kolhoza gadi pa to lopu fermu, tad jau nebija laika nemaz adīt, it ne kaut kā (..), bet tad jau es sāku noadīt ir' sev šo to, tomēr pa kādiem vaļas brīžiem (..), šitie pēdējie pensijas gadi – nu jau kādi 25 kā es vairs nestrādāju un tā arī vairāk ar to adīšanu noņēmos.

– Lasiet arī kaut ko, kādas avīzes?

– Es? Man šausmīgi daudz grāmatu, viņas ir izlasītas un aizmirstas, un pārlasītas, un tagad ar', kad es redzu kur kāda grāmata – izlasu, labi, ka es nekur neaizbraucu uz grāmatveikalu – tad ko tad? Es taču nevaru nopirkt grāmatveikalu ar visām grāmatām.

– Jūs varbūt kādreiz bibliotēku arī apmeklējāt?

– Jā, jā, jā, es apmeklēju, es ņēmu tagad jau labi sen, te jau muižā likvidēja to bibliotēku, un tur uz staciju tagad es vairs neeju, jo nevaru aizstaigāt.

– Mūziku arī klausāties?

– Nu, radio tas jau man ir, televizoru tad gan es neskatos daudz gadus, (..), man nav laika skatīties televizoru.

Intervija ar Uldi Sīpolu (U. Sīpola pārskatīta 2018.g.)

Uldis Sīpols

Esmu Uldis Sīpols, dzimis Daudzeses pagastā 1929. gadā. Dzīvoju šeit līdz 1944. gadam, kad devos bēgļu gaitās uz Vāciju, un atgriezies esmu tikai tagad, pēc neatkarības atjaunošanas, pēc aiziešanas pensijā…

– Mana tēva dzimta ir daudzesieši, Sīpolu ģimene ir no Daudzeses. Tajos pirmskara gados bija ārkārtīgi daudz radu šeit, radinieku, no kuriem nekas nav palicis pāri. Ir tikai no tām tēva brālēnu dzimtām, tikai divas šeit saglabājušās, vajadzētu būt vēl vismaz astoņiem brālēniem vai māsīcām šeit, bet viņu vairs nav. Daļa dzīvo Kurzemē, daļa Rietumos, bet lielākā daļa palikuši Sibīrijā.

Māte nāk no Zalves. Viņas vecāki bija kalpi pie Šuvalova. Mana vecmāmiņa bija istabene Zalves muižā pie Šuvaloviem, bet vectēvs bija zirgu puisis, kā man stāsta mana māte. Kā stāstīja mana māte, zirgu puisis tajā toreizējā muižas darbinieku hierarhijā bijis trešais pēc lieluma cilvēks. Galvenais ir bijis vagars, tālāk nākamais ir bijis pēc hierarhijas kučieris, un trešais ir bijis zirgu puisis. Tur, kur tagad atrodas bijušās kolhoza darbnīcas, ceļa malā pie muižas bijusi vagara dzīvojamā māja, aiz tās kučiera māja, un trešā bijusi zirgu puiša māja.

Šuvalovi. Viņiem piederēja bez Daudzeses muižas arī Neretas muiža. Viņi šeit parasti pavadīja vasaras, ziemā viņi dzīvoja Pēterburgā. No Pēterburgas uz šejieni viņi vasaras sākumā ieradās ar vilcienu, brauca līdz Skrīveriem, Skrīveru stacijā viņus sagaidīja. Informēja pa telefonu, 1900. gadā Zalvē jau bija telefoni. Ar diviem vai vairākiem pajūgiem brauca grāfam pretī uz Skrīveriem, tātad jau pie Jaunjelgavas acīmredzot bija pārceltuve vai kaut kas tamlīdzīgs, kā viņus varēja dabūt no Skrīveru stacijas pāri Daugavai uz Jaunjelgavu, tālāk uz Zalvi.

Manas mātes vecākais brālis Kārlis bija pusaudža vecumā, kādus 15, 16 gadus vecs, viņš kalpoja grāfa Šuvalova bērniem. Viņiem bija dēls un meita, kādus 10–14 gadus veci, un bijis tāds poniju pajūgs. Pajūgs bijis nelieli ratiņi, un ar tiem ratiņiem Kārlim vajadzējis vizināt gan pa Zalves muižas dārzu, gan arī pa alejām. Un viņam bijis atļauts ar bērniem braukt tik tālu, cik tālu ir nostādītas koku alejas, līdz pēdējam kokam un tad bijis jāgriežas atpakaļ.

Jā, tātad manas mammas vecāki Daudzesē nokļuva tā iemesla dēļ, ka, sākoties Ulmaņa laika agrārajai reformai, mans vectēvs tad, kad dalīja muižas zemi, nedabūja, zemes gribētāju bija tik daudz, vairāk nekā zemes gabalu. Viņš palika bezzemniekos. Tad izrādījās, ka šeit var kļūt par rentnieku vai graudnieku uz „Stampu" mājām, un sāka saimniekot „Stampu"

mājās. Tālāk ātrā laikā mans vectēvs kļuva samērā turīgs, jo ap 1934. -1935. gadu nopirka apmēram 40 ha lielu saimniecību, Daudzeses pagastā, mājas „Kārkļi", un no „Stampām" aizgāja projām.

Mans tēvs ir mācījies šeit, Daudzeses skolā, kas atradās „Eglainēs". Viņš mācījies kopā vienā klasē ar Pēteri Skujiņu, Aijas Tukišas tēvu. Toreiz skolā latviski runāt nedrīkstēja, bija jārunā skolā krieviski, par runāšanu latviešu valodā draudēja sods. Skolotājs bija Upenieks; par skolotāju Upenieku ļoti labas atmiņas bija manam tēvam. Tālāk mans tēvs piedalījās Latvijas atbrīvošanas cīņās, bija 4. Valmieras pulka karavīrs, un pēc atgriešanās mājās viņš piedalījās muižas privatizācijā, zemes reformā. Viņš darbojās kā mērnieka palīgs, kalpoja mērniekam, vilka tās mērāmās ķēdes, sprauda robežas. Un tad viņš sāka saimniekot, piedalījās samērā aktīvi pagasta sabiedriskajā dzīvē, no pirmās dienas pagastā viņš bija pagasta padomes loceklis. Pēc Ulmaņa apvērsuma viņš kļuva par pagasta valdes locekli, un kā tāds viņš bija līdz 1940. gadam. Pēc tā viena krievu gada atkal visu vācu okupācijas laiku bija pagasta valdes loceklis, diezgan bieži pildot arī pagasta vecākā pienākumus, vēl Ulmaņa laikos. Valdes locekļi bija mūsu māju kaimiņš no „Ozoliem" – Kārlis Ozols, viņš bija arī kādu laiku pagasta vecākais, un Kārlis Belruss no „Sudmalnieku" mājām. Pagasta vecākais bija Alberts Mūrnieks. Lūk, šie četri cilvēki tad arī visus Ulmaņa gadus realizēja politisko varu šajā pagastā.

Nu ko vēl par to laiku var teikt? Šis laiks bez šaubām palicis prātā, kā tāds dinamisks un saulains, ja tagad strīdas, vai Ulmanis bija labs vai slikts, man jāskatās ar tēva acīm uz šo lietu. Mans tēvs nebija aizsargs, viņš nesastāvēja aizsargu organizācijā, jo viņš bija pacifists. Viņam ieroču lieta un kaut kāda vardarbība bija nepieņemama gan kara laikā, gan toreiz. Kaut kādās militārās organizācijās viņš nesastāvēja, bet sabiedriskā darbā piedalījās ļoti aktīvi, viņš bez šaubām bija Ulmaņa saimnieciskās politikas piekritējs, un tas izpaudās, šī darbība visa labi atainojās mūsu lauku saimniecībā. Tā saimniecība bija 15 ha liela, tajā nebija kalpotāju, strādāja mana māte, es strādāju, vēl kā mazs puika būdams, mans brālis piedzima tikai 1941. gadā, tā ka viņš vairs nepaspēja piedalīties šīs saimniecības darbā. Bet saimniecība bija ļoti rentabla, katru gadu iegādājās kādu vērā ņemamu lauksaimniecības tehniku. Es atceros – nopirka zirgu grābekli, nākamā gadā nopirka zāles pļāvēju, pēc tam nopirka kartupeļu racēju, tepat Liepājā, „Tosmārē" ražotu, tad nopirka labības pļāvēju, un bija iecerēts nopirkt labības sējmašīnu. 1940. gadā un 1941. gadā bija ieplānots kūlīšu sējēju nopirkt, un tad jau visa tā toreizējam laikam nepieciešamā tehnika būtu bijusi.... Tādēļ šo laiku es atceros kā tādu, kad katra cilvēka ienākumi, labklājība pieauga. Cilvēks kļuva daudz turīgāks nekā iepriekšējā gadā, to ļoti juta. Šis labklājības pieaugums bija ārkārtīgi straujš, un kopš tiem gadiem tādas sajūtas man nekad nav bijis, nekad laikam tādā tempā labklājība nav augusi kā Ulmaņa gados, lūk, tādēļ arī cilvēki tādā labā atmiņā tura šo laiku.

Ja runā par politiskiem strāvojumiem, pagastā bija viens komunists Kalnrācenis, bija sociāldemokrāti - Strautnieks, Circenis. Sociāldemokrātu bija vairāk, populārākais no viņiem Circenis, kas 1940. gadā kļuva par skolas direktoru, bet par komunistu, manuprāt, viņš nekad nekļuva.

Dzīvoja šeit Vanagu dzimta Siliņkalnā, rakstnieka Jūlija Vanaga un Ādolfa Vanaga vecāki; apmēram 1939.–1940. gados. Viņi tās mājas pārdeva Podskočiju ģimenei. Podskočijs bija drēbnieks, un viņa dēls Tālivaldis bija ļoti gaišs cilvēks, starp citu, viņš bija Aizkraukles rajona partijas komitejas otrais sekretārs ideoloģiskajā darbā, bet ļoti pozitīvi to cilvēku vērtēja. Jūlija Vanaga brālis 1940. gadā, kad nodibinājās padomju vara, šeit kļuva par pagasta izpildkomitejas priekšsēdētāju.

Eksistē tāda Daudzeses un Daudzevas problēma. Starp citu, es biju ļoti nepatīkami pārsteigts, kad sāku dzīvot atkal šajā Daudzeses pagastā, kad atgriezos gandrīz pēc 50 gadiem, ka šo vietu sauc par Daudzevu, nevis par Daudzesi. Tajos – manā bērnībā – pirmskara gados bija šeit Daudzevas stacija, teritorija, kas apkārt bija, zemnieku mājas sauca par staciju, teritoriju ap staciju sauca par staciju, nesauca par Daudzevu, un bija Daudzevas pasta nodaļa pie stacijas. Pagasts bija Daudzese, un visas organizācijas, ieskaitot aizsargu organizāciju un baznīcu, visas bez šaubām bija nosauktas šīs vietas vārdā par – Daudzesi, tātad Daudzeses baznīca, Daudzeses mežniecība, Daudzeses skola, un Daudzeses skola ir saglabājusies. Nez kādēļ tagad Daudzeses mežniecība kļuvusi par Daudzevas mežniecību, un acīmredzot kāds tanī laikā, kad bija kolhozs „Daudzeva", uzskatīja par nepieciešamu Daudzeses mežniecību dēvēt par Daudzevas mežniecību - tas skan līdzīgi, tikai es nesaprotu, es nezinu, vai tas tā ir vai nav. Es domāju, ka mums ir Daudzeses baznīca, bet citi apgalvo, ka tā ir Daudzevas baznīca. Es zvanīju šinī sakarībā uz konsistoriju, luterāniskās baznīcas konsistoriju, mēģinādams noskaidrot, kā tas ir, un noskaidroju, ka vietas baznīcu sauc tās apdzīvotās vietas vārdā, kur šī baznīca atrodas.

Ja Daudzeses baznīcu sauc par Daudzevas baznīcu, tad jau atbilstoši lietu kārtībai tā būtu jāsauc par Daudzeses Daudzevas baznīcu. Tādēļ, kad katoļu baznīcas dievkalpojums mūsu baznīcā notika, tad cilvēki ļoti eleganti izgāja no situācijas, rakstīja:

„Dievkalpojums notiks Daudzesē, baznīcā," un tad bija viss skaidrs, ka tas atrodas Daudzesē, baznīcā, vai tā ir Daudzevas vai Daudzeses, tas nav svarīgi.

Bet tik daudz laika pagājis, daudzesieši, kas bija pirmskara gados, tikpat nav, es domāju, ka 3-5, varbūt 7% ģimeņu, kas atrodas Daudzeses pagastā, var atrast savas saknes pirmskara pagastā. Pirmskara Daudzeses pagasts bija blīvi apdzīvots, es atceros no tā laika lasītā avīzēs, ka vislielākais iedzīvotāju skaits uz 1 km2 Jēkabpils apriņķī (Daudzeses pagasts toreiz ietilpa Jēkabpils apriņķī). Tagad bez šaubām viss ir izmainījies, iedzīvotāju skaits ir kāds 1000. Ir veseli rajoni, teiksim, Viesītes upes palienes, visas ir pilnīgi neapdzīvotas, toreiz tur bija lauku māja pie mājas. Tagad nekas nav, tikai atmiņas palikušas, pat atmiņas nav palikušas no šīm mājām. Tik daudz par Daudzeses pagastu.

– Nu, un kas vēl no tā laika?

– Bija sabiedriskā dzīve organizēta tā, ka visi sabiedriskie jautājumi tika skatīti ceturtdienā. Ceturtdienās visa tā pagasta vadība sanāca, kā toreiz teica, muižā, tagad tā nesaka, bet toreiz (..) to vietu sauca par muižu, un tanīs ceturtdienās notika pagasta valdes sēdes, lauksaimnieku biedrības sēdes, tad bija lauksaimnieku pašpalīdzības kase, laikam tā viņu sauca, tās sēdes tur izskatīja aizdevumus lauksaimniekiem un to apmaksas jautājumus un naudas jautājumus. Varēja saņemt aizdevumus un samaksāt, tas viss notika ceturtdienās, kad tur notika tā saimnieciskā darbība. Mans tēvs, tāpat kā pārējie valdes locekļi, saimniecībā ceturtdienās strādāja līdz pusdienai, tad viņš skuvās. Sēja kaklasaiti, devās uz pagasta namu. Pagasta vecākais, viņam arī piederēja zemnieku saimniecība, kurā viņš strādāja divatā ar sievu bez kaut kādiem kalpiem, arī kādi 15 ha, varbūt mazāk drusciņ hektāru bija tajā saimniecībā Mūrniekam. "Igauņi" sauca šīs lauku mājas. Viņš pagasta valdē bez ceturtdienām strādāja arī pirmdienās. Pirmdienās un ceturtdienās pieņēma cilvēkus, pārējā laikā pagasta vecākais strādāja savā saimniecībā, pelnīdams sev maizi. Ko tagad dara pagasta vecākais, kad nav cilvēki jāpieņem, tad to man tā grūti ir saprast. Bez tam tehniskais personāls toreiz bija 1 vai 2 cilvēki, tagad pagastā tehniskais personāls ir kādi 7 - 8 cilvēki. Vai pagasta iedzīvotāju apkalpošana ir kļuvusi labāka?

– Pastāstiet par kultūras dzīvi 30. gadu beigās, par biedrībām!

– Likvidējot muižu, baznīcas krogs tika pārveidots par tautas namu, par aizsargu namu. Aizsargi, ja tā nopietni ņem, bija kultūras organizācija, kas organizēja visu kultūras dzīvi pagastā.

Daudzeses aizsargu nodaļas koris 1940. g. 16. jūnijā. Centrā skol. Ziņģis. Foto no U. Sīpola personīgā arhīva

Šajā pagastā bija ārkārtīgi, nebaidos no šī vārda, ārkārtīgi labi organizēta dažāda veida pašdarbība, bija pūtēju orķestris, koris, pašdarbības kolektīvs, kas iestudēja lielus darbus, kā, piemēram, „Skroderdienas Silmačos". Šim mūsu Daudzeses pagasta pašdarbības kolektīvam dažādus skečus rakstīja arī Jūlijs Vanags, es atceros ka bibliotēkā bija tādas mazas brošūriņas ar Jūlija Vanaga vārdu, tādas plānas brošūriņas , bet tipogrāfiski iespiestas gan. Un tur bija dažādas pašdarbības kolektīvam domātas ludziņas vai skeči, kur darbojās tā laika dažādi personāži, un es ļoti spilgti atceros, ka tur figurēja aizsargi dažādās labās un sliktās nozīmēs. Žēl, ka tas kara laikā gājis bojā, bet Jūlijs Vanags pagasta dzīvē, piedalījās ļoti aktīvi un pozitīvi. Vēl no pazīstamiem cilvēkiem šeit dzīvoja pa vasarām Nina Melbārde, pie sava onkuļa Svikļu mājās. Ninas Melbārdes tēvs bija skolas pārzinis Zalvē, bet Nina ļoti bieži dzīvoja šeit. Es viņu pazinu, es ar viņu tiku runājies, jo viņa manās kaimiņmājās dzīvoja. Tad, kad bija uzņemta filma „Zvejnieka dēls" un kad notika pirmizrāde šeit, Ninas Melbārdes šeit nebija, bet pagastam tas bija ārkārtīgi liels notikums. Zāle bija pārpildīta, jo daudzi pagasta iedzīvotāji Ninu pazina, ja filmas galvenā aktrise ir cilvēks, kas nāk no šī pagasta, tas visiem bija ārkārtīgi liels, liels pārdzīvojums. Es arī toreiz piedalījos, biju klāt, labi atceros, kā tas notika. Tas bija ļoti saistoši, ļoti interesanti, tas bija liels notikums pagasta dzīvē.

– Kas vēl no tādiem cilvēkiem?

– Mana māte dzīvoja Stampu mājā, tēvs „Ārītēs", pa vidu bija „Markeviču" mājas, kurās dzīvoja Norieši. Norieši bija

vedēji manu vecāku kāzās. Viens no viņu dēliem bija stacijas priekšnieks, jaunākais dēls Jānis bija pagasta aizsargu komandieris. Noriešiem bija 3 dēli, viena mazdēls ir Uldis Norietis – tagad pazīstams kā dzejnieks.

– Un ko Jūs varat pastāstīt par cīņām Daudzesē?

– Ja ir runa par 17.–18. gadu, nu ko es varu zināt, vai ne?

1940.–1941. gadā šeit nekāda liela karadarbība nenotika. Viens tēva brālēns Jānis Blāzma bija virsnieks Litenes militārajā nometnē latviešu divīzijā. Un tad, kad bija tā Litenes virsnieku likvidācijas akcija, viņš, dienu iepriekš, bija komandantūrā, dežūrā kā dežūrējošais virsnieks Alūksnē. Viņu atlaida mājās pirms dežūras beigām, un priekšnieks bija teicis: „Ātri, ātri nodod ieroci karaspēka daļā, nodod ieroci un ej mājā, atpūties!" Bet viņš bija sapratis Alūksnē, ka nav kaut kas labs, viņš bija aizgājis uz mūsu kaimiņmāju „Krūmiņiem", atsveicinājies no sievas, iegājis mežā, un, kad sākās karš, viņš apmainīja virsnieka formu pret zemnieka apģērbu, pārcēlās pāri Daugavai, un ar visu ieroci pārnāca mājās. Viņš bija šeit, bet, patiesību sakot, nekādās militārās operācijās, lai gan viņš virsnieks bija, nepiedalījās. Šeit tikpat kā nebija karadarbības, vienīgi sašāva Sarkanās armijas automašīnu, kas sadega uz ceļa netālu no skolas, un tas arī viss.

Vācu okupācijas laikā šeit apmetās Božukova vienība, Oškalns arī saimniekoja. Bija tādi cilvēki, kas aktīvi pretojās, piemēram, „Znotiņu" māju saimnieks Stenders. Kāds Božukova vienības loceklis dezertēja, pieteicās, un viņš pateica, ka zina, kur ir ieroču krājums nolikts, ka to var dabūt, ja vien grib, ka viņš var uzrādīt. Tad Stenders bija gatavs iet tiem ieročiem pakaļ, bet kārtība bija tāda, ka pa dienu Božukova cilvēki kontrolēja visus ceļus, stāvēja posteņos, pa dienu nekur neviens nevarēja iet pa mežu, varēja tikai nakti iet, un tad viņš ar to izbēgušo nakts tumsā aizgāja līdz Jūgam, atrada slēpni, paņēma ieročus. Tā saucamais „Mīnu kalniņš", kur iznīcināja Božukova vienību, tā iznīcināšana notika 1944. gada Lieldienās, to kauju es dzirdēju savām ausīm. Mēs, visi radi, bijām sapulcējušies mana tēva brālēna mājās „Sudmalniekos" Lieldienās. Sākās intensīva mīnmetēju uguns mežā. Tas „Sudmalnieku" saimnieks Kārlis Belruss toreiz bija pagasta vecākais, un viņš tūlīt metās pie telefona, mēģināja noskaidrot, bija skaidrs, ka pie „Jūgam" notiek kaut kāda apšaudīšanās, bet nekādu skaidrību neieguva. Šī apšaudīšanās notika pēc tam, kad Božukovs bija uzbrucis „Jūgu" mežsarga mājai, kurā dzīvoja Kārtiņš un Rubenis. Tad, kad mēs devāmies bēgļu gaitās augustā, tā paša gada augustā, tad mēs vienās lauku mājās Madlienā kādu mēnesi dzīvojām kopā ar Rubeni. Rubenis tā daudz stāstīja par to, kā tas viss noticis, viņš bija tas, kas uzrādījis to vietu, kur atrodas novietne, jo viņi jau sen zināja, kur tā novietne atrodas, toreiz mežsargam bija liela apgaita, un mežsargs zināja visu, kas notiek mežā. Vienā naktī Božukovs uzbruka Kārtiņa mājai „Jūgās" un māju nodedzināja. Dabiski, ka nometnes iznīcināšana bija reakcija uz šo mežsarga mājas nodedzināšanu. Bet tas ir lielākais notikums, citādi tādu īpašu notikumu, manuprāt, šajā pagastā nebija.

– Runājot par 1941. gadu, vai Jūs varat nosaukt, kādus cilvēkus un kādas ģimenes izsūtīja?

– Es visus neatceros. Pie dīķa dzīvoja vietējais mežzinis, mežzini izveda, tālāk izveda no „Putrēniem" Apsēnu, no Daudzeses pagasta daudzus cilvēkus izveda, daudzas ģimenes izveda, bet man ir zināms, ka ir bijusi kaut kāda informācijas noplūde, jo tās pašās „Krūmiņu" mājās Jānis Blāzma, tas Latvijas armijas virsnieks slēpās jau toreiz, un viņa brāļi, vairāki, nakti pavadīja mežā, bet ģimenes bija mājās, jo neviens jau nezināja, ka sodīs visu ģimeni, domāja, ka tikai vienu no ģimenes sodīs. Viņi kaut ko bija zinājuši, jo viņi tajā naktī atradās mežā, kā tas noticis, vairs nav kam pajautāt.

Tālāk par muižu. Par muižu tās ir sāpīgas atmiņas. Daudzeses muiža atradās ļoti skaistā vietā, tā bija arhitektoniski ārkārtīgi labi ierakstīta tajā. Tā bija koka arhitektūra, mājas man ir atmiņā, kā ļoti skaistas, tagad, kad skatos fotogrāfijas pēc 60, pēc 50 gadu pārtraukuma, vairs tā īpaši neliekas, bet toreiz likās ļoti skaistas mājas. Par nožēlošanu lielā ugunsgrēkā padomju laikos šīs ēkas nodega. Arī tajos tā saucamajos Ulmaņa gados šī teritorija bija ļoti labi apkopta, bija pastaigu taciņas, bija atpūtas soli uz pauguriem, tagad nekas neliecina, ka kaut kādas taciņas būtu bijušas. Visu to apkārtnes kopšanu toreiz veica skolnieki, skola. Skola gan tās taciņas ierīkoja, gan ravēja tos celiņus, visa kopšana bija skolnieku ziņā. Visu skatu sabojāja ceļš, kurš tika uzbūvēts, aizberot dīķi; toreiz tie dīķi bija skaisti, tīri, nebija aizauguši, tagad tur ir neglīta apbūve, kas ne ar ko neatšķiras no ļoti nolaistas sādžas. Par nožēlošanu Daudzeses muiža ir viena no tām, kas ir pilnīgi gājusi bojā.

Ļoti interesanta ģimene bija Novikovs – Novikovu ģimene, kas dzīvoja „Jūgās". Šim Novikovam Semjonam bija kaut kādi īpaši nopelni Latvijas neatkarības cīņās, viņš bija izdarījis kaut ko īpašu, un vai viņam tas bija Lāčplēša Kara ordenis vai kaut kādi citi apbalvojumi, bet viņš bija ārkārtīgi priviliģēts. Tā bija daudzbērnu ģimene, ļoti daudz bērnu viņiem bija, ļoti interesanta tāda kolorīta figūra viņš bija, ļoti populārs, ļoti populāra ģimene šajā pagastā, un tas bija arī diezgan satriecoši, ka tieši viņi tika izvesti.

Tālāk šajā sarakstā ir Mūrnieks Alberts. Mūrnieks Alberts bija pagasta vecākais, katrā ziņā visus Ulmaņa gadus, un mans tēvs ar Mūrnieku Albertu ļoti cieši šajos gados arī sadarbojās. Izvešana bija tāda, pie Mūrnieka dzīvoja arī viņa māte, kura

gulēja uz gultas, un viņu no sākuma mēģināja ielikt automašīnā, bet tas virsnieks, kas komandēja izvešanu, čekistu virsnieks, viņš tomēr bija licis viņu nest atpakaļ istabā un atstāt uz vietas guļošu. Viņa meita Inese ir arīdzan sarakstā, bet viņa ir piedzimusi tikai 1942. gada februārī Sibīrijā izsūtījumā. Mūrnieks to, patiesību sakot, nezina, nepaguva uzzināt, ka viņam ir piedzimusi meita, ka viņam vispār meita ir. Un Inese stāstīja, ka viņas māte un tēvs Sibīrijā ir redzējušies, jo toreiz tie izsūtītie ļoti ilgi dzīvoja vagonos, viņus Sibīrijā turēja dzelzceļa stacijās nedēļām ilgi, nebija, kur viņus novietot. Un vienā tādā stacijā, kad garām brauca vīriešu ešelons, viņa tajā lopu vagona lodziņā bija pamanījusi savu vīru un arī viņas vīrs bija viņu pamanījis, pazinis, un tā viņi viens par otru uzzinājuši, ka viņi abi divi atrodas Sibīrijā.

Man ar Inesi, Alberta meitu, iznāca sastapties pirmo reizi mūžā tikai 2001. gadā, kad viņa atbrauca ar saviem diviem dēliem šeit uz Daudzeses pagasta „Poriešiem". Man bija iespēja viņai izstāstīt par to, ka Ulmaņa gados Alberts Mūrnieks bija pagasta vecākais, mans tēvs Kārlis Sīpols, tālāk Kārlis Ozols un Kārlis Belruss – visi trīs Kārļi bija pagasta valdes locekļi.

Šeit ir sarakstā Iklāvs Radions, izvests no mežniecības mājas. Tālāk bija nākamās lielās traģēdijas. Lieta tāda, ka mežziņa izvešanu ļoti ietekmēja mežziņa palīgs Kārlis Kabelis, kurš bija cīnījies par to, lai šo mežzini iekļautu izvedamo sarakstā. Nelaime bija tā, kad ienāca vācieši, viņš ar linča tiesu bez tiesas sprieduma tika vienkārši nošauts. Viņam aizgāja pakaļ, lai vestu uz nošaušanu, uz Daudzeses pagasta „Svikļiem", bet tur viņa sieva Minna, „Svikļu" saimnieka meita neļāva viņam iet vienam, viņa teica, ka ies līdzi, nu tie šāvēji teica, ja gribot, lai ejot līdzi. Un tā Minna aizgāja līdzi, un arīdzan tika nošauta. Kādu laiku, kādas dienas tuvinieki nevarēja viņu atrast, zināja, ka nošauts, bet nezināja – kur, un tad viens no viņa tuviniekiem, Valdis Kapelis, brauca uz Paņibraču mājām pie to māju saimnieka ar ieganstu, ka viņš grib pirkt zirgu, jo bija aizdomas, ka „Paņibraču" saimnieks piedalījies Kapeļa Kārļa nošaušanā. Un sarunā, kas notika zirga pirkšanas laikā, tika noskaidrots, kurā vietā – „Putrēnu" laukos pie kāda grāvja – Kārlis Kapelis nošauts, Valdis tur viņu sameklēja un apglabāja pēc tam pie Kapeļa Valda mājas Daudzeses pagasta „Caunēs". Nu, tas arī viss par 1941. gada izvešanu.

Ja ir runa par 1949. gadu, tad šeit tika izvesta Kaktiņa Matilde. Viņas vīrs bija Kaktiņš Ļevs, ļoti patīkams cilvēks, viņš bija iegājis nacionālo partizāņu grupā, kuru komandēja brāļi Pormaļi, un tad, kad viņi atradās mežā, viņiem tāds negadījums bija, ka, lai sagādātu iztiku, viņi bija nošāvuši nošāvuši stirnu, un viņi tika atrasti tajā mežā, un vietējie istrebiķeļi no Daudzeses pagasta, Sunākstes pagasta un Seces pagasta, gandrīz vai bez čekistu līdzdalības, bija organizējuši viņu medības. Un to viņu – Pormaļu – novietni vai slēpni atrada un trīs no Pormaļu grupas nošāva, tanī skaitā nošāva arī Ļevu Kaktiņu.

Pastāstīšu par Barisonu ģimeni, kas dzīvoja „Krūmiņu" mājās. Visi tie ģimenes bērni bija mana tēva brālēni un māsīcas. Tanī skaitā viena no meitām – Marta – bija mana krustmāte. Šī ģimene ir pilnīgi gājusi bojā kara laikā, jo tajos gados, kad vajadzēja precēties, kad viņiem varēja būt bērni, notika karš, viņi visi šajā kara ugunī sadeguši, sadeguši tik tālu, ka tagad, kad bija denacionalizācija, kad varēja atgūt īpašumus, nebija neviena, kas uz „Krūmiņu" māju saimniecību, t.i., 40 ha lielu saimniecību, pieteiktos, neviena mantinieka nebija, visiem daudzajiem viņu bērniem nebija bērnu. Nu, vispirms Vilis Barisons. Vilis Barisons kādu laiku bija Daudzeses pagasta vecākais, vīrieši bija aizsargi, un sievietes bija aizsardzes, viņi bija politiski aktīvi. Vilis ir miris Vācijā, kaut kādos garnizona kapos viņa kapavieta. Vēl brālis Kārlis, kas ir miris Kurzemē – Ēdolē, brālis Rūdolfs bija leģionā, pēc tam tika tiesāts, tūlīt pēc kara – kādā 1946. gadā, atgriezās Rūdolfs Barisons no filtrācijas nometnes atpakaļ uz Daudzeses pagastu. Viņš šeit atgriezās, un nebija neviena tuvinieka, māsa dzīvoja Kurzemē, un bija zināms, ka viņa brālis Jānis atrodas Kurzemē nacionālajos partizānos, Rūdolfs baidījās uz Kurzemi braukt. Viņam īsti nebija, kur palikt, un arī Daudzeses pagastā viņam nebija, kur palikt. Un tad pašās beigās viņš apmetās uz dzīvi Secē pie mana tēva brāļa sievas. Tēva brālis atradās tanī laikā jau Anglijā, pēc leģiona. Un viņš sāka tur dzīvot, bet viņu ātri tur atrada, apcietināja neilgi pirms izvešanas tanī pašā 1949. gadā, lai tiesātu, iedeva gan tikai 7 gadus. Un tūlīt pēc tam nāca izvešanas, mana tēva brāļa sievai atnāca no pagasta padomes un pateica, ka viņa ir sarakstā, rīt būs izvešana un viņus izvedīs. Viņa bija enerģiska sieviete, iejūdza zirgu, ja nemaldos, ragavās, ielika tur savu dēlu, kuram bija kādi 5 vai 6 gadi, manu vecomammu un iebrauca mežā, Tīrajā purvā. Katrā ziņā tā grupā, pie kuras viņa tur ieradās, bija saistīta ar Pormali, bet vai Pormalis toreiz jau bija apcietināts, vai pats Pormalis arī tur bija, to es nezinu, bet tā bija principā tā Pormaļa grupa. Un viņi tur bija – tajā mežā, pēc tam viņi dzīvoja pie mežsarga, mājās neatgriezās, atpakaļ „Ūzēnos" – Seces pagasta „Ūzēnos". Un tā viņi izdzīvoja, viņi netika ne izvesti, ne represēti. Bet Rūdolfs, tas tika notiesāts, un pēc tam atgriezās, arī neapprecējās, bērnu nebija. Un visbeidzot pats jaunākais dēls Jānis, tas dienēja robežsargos uz Krievijas robežas, viņš beidza Latvijas karaskolu, bija Latvijas armijas virsnieks, mazliet viņš pašās kara beigās dienēja latviešu policijas bataljonā, jo viņam bija dienesta pakāpe tāda, ka viņš nevarēja izvairīties no iesaukšanas. Tad viņš kara beigās, 8. maijā, mēģināja izbraukt uz Zviedriju ar kuģi. Kuģi kaut kur turpat ne pārāk tālu no Ventspils pārtvēra krievu flotes kuteri, un pavēlēja viņam atgriezties atpakaļ. Tas kuģis neieradās ostā, bet

nobrauca krastmalā. Visi izkāpa krastā, jo viņiem no Ventspils ostas signalizēja, ka viņus jau gaida ostā, lai apcietinātu, tādēļ viņi ostā nebrauca iekšā, bet aizbrauca kaut kur blakus krastmalā, izkāpa, un lielākā daļa iegāja mežā, tanī skaitā arī Jānis Barisons, kurš, būdams Ulmaņa karaskolā, mainīja uzvārdu uz Jāni Blāzmu, Barisons pārdēvēja sevi par Blāzmu. Un viņš pēc tam pazīstams kā Jānis Blāzma. Vecajos partizānos viņš bija vairāk nekā 9 gadus, tad viņu notvēra, notiesāja uz 25 + 5 gadiem, bet nosēdēja reāli 15 gadus, un pēdējo mūža daļu viņš dzīvoja Jaunjelgavā kopā ar kāda cita virsnieka bijušo sievu civillaulībā, bērnu viņiem nebija. Neatkarīgās Latvijas pēdējā gadā viņš bija precējies. Es atceros to precēšanās procedūru, tas bija diezgan sarežģīti, jo bija kaut kāda virsnieka goda tiesa – pirms virsnieks gribēja precēties, viņam, jāiepazīstina dienesta biedri, virsnieki, ar savu līgavu, nākamo sievu, un tā virsnieku goda tiesa pieņem kaut kādu lēmumu, vai viņi akceptē šo laulību vai neakceptē. Viņa sieva tad, kad viņš bija cietumā, no viņa laulību šķīra, lai gan tā mīlestība saglabājās visu mūžu. Kad viņš nomira, viņa, īstā sieva bija atbraukusi uz bērēm. Šī ir viena ģimene, kura pilnīgi tika izpostīta. Visi gāja bojā, visi bez bērniem, un neviens no viņiem nepaspēja pat apprecēties kara apstākļu dēļ jeb apprecējās un nebija bērnu, tādēļ īpašumam – „Krūmiņu" mājām – nekādu mantinieku. Man jāteic tā, ka no mana tēva ģimenes, mana tēva brālēni un māsīcas, šeit es varu saskaitīt 6 vai 8 saimniecības, kurās saimniekoja tie brālēni vai māsīcas, nevienā nav man tuva radinieka, nu vispār man nav radinieku, visi ir šajos kara gados gājuši bojā. Ja viņi ir bijuši izsūtīti, viņi atgriezušies, bet dzīvo vairs ne šeit, Daudzeses pagastā.

– Tagad varbūt pastāstiet par 1940.gadu! Ko Jūs atceraties?

– Es atceros, kā Daudzeses pagastā varēja redzēt Latvijas okupāciju, un atmiņas ir ļoti, ļoti tādas svaigas, jo tas bija ārkārtīgi neparasti, un dažādu iemeslu dēļ. Un viens no iemesliem bija tāds, ka iepriekšējā – 1939. gadā – notika lieli Latvijas armijas manevri, tie manevri norisinājās arī Daudzeses pagasta teritorijā. Tā bija Latvijas armija, tādas regulārā karaspēka daļas, lidoja Latvijas armijas lidmašīnas, to nez kādēļ bija daudz, un tās lidoja virs galvas, tā ļoti zemu lidoja, un atceros tos Latvijas armijas karavīrus, viņi brauca mūsu pagalmā pirkt pienu. Nākamajā gadā parādījās krievi. Kontrasts bija vienkārši fantastisks. Pati tā krievu parādīšanās, mēs pa radio zinājām, ka ir tāds tas ultimāts un ka karaspēks ienāks.

Es dzīvoju pie Neretas – Jaunjelgavas lielceļa, toreiz tas bija zemesceļš. Un brauca tanku grupas, un tās tanku kāpurķēdes šausmīgu troksni deva, tas troksnis bija vienkārši fantastisks, mājā to varēja dzirdēt. Ziņkārība, kā saka, ņēma savu, un es braucu ar velosipēdu skatīties, kas tur notiek, un aizbraucu uz Daudzeses muižas centru pie baznīcas kroga, jo pie baznīcas kroga dzīvoja mans tēva brālis, viņš turēja veikalu un pārzināja arī Daudzeses pasta nodaļu. Tur viņš dzīvoja un strādāja. Un dažas tās krievu tanku daļas – tās brauca tādās nelielās grupās – pa 9 tanki vai 10, un nedaudz bija, jo tie putekļi sacēlās tik briesmīgi, putekļu mākonis bija tik liels, turklāt bija sauss bezvēja laiks, ka viņi paši vairs neredzēja ceļu, pa kuru braukt, viņiem bija vienkārši jāsadalās grupās.

Tad es atceros, ka mans tēva brālis teica, ka viņam viss veikals, visas preces, kas tur bija, zeltera pudeles, alus pudeles un maize, un cukura pakas – viss bija ar biezu putekļu kārtu, kaut arī logi visi bija ciet, visur bija bieza, bieza pelēka putekļu kārta. Viņš teica, ka viņš nu katrā ziņā rakstīs iesniegumu, prasīs kompensēt zaudējumus par to, ko viņam šie te tanki ir nodarījuši. Nu, nekādu kompensāciju viņš nedabūja, jo viņš bija spiests atvadīties no sava veikala un, patiesību sakot, bija laimīgs, ka nonāca Anglijā, un tādēļ arī mierīgi varēja nodzīvot līdz mūža beigām.

Pēc tam nāca tās regulārās karaspēka daļas – vezumnieki. Bija tādi lieli rati, un tad jau parādījās krievu karavīri, kuri ar vietējiem sarunāties nedrīkstēja, ja viņus uzrunāja, viņi neatbildēja, griezās projām un nerunāja. Viņi ļoti atšķīrās no latviešiem, viņi visi bija izteikti daudz mazāka auguma, un ļoti dīvaina bija viņu forma, viņiem frenči tādi, vai krekli, pārlaisti virs biksēm pāri, un tā frenča apakšējā mala bija līdz ceļiem vai gandrīz līdz ceļiem, bet tas viss izskatījās šausmīgi jocīgi, salīdzinot ar Latvijas armijas formu, kura bija ļoti tāda korekta un izskatīga. Viņi izskatījās nožēlojami, bez tam tie cilvēki bija arī šausmīgi nonīkuši, jo viņiem acīmredzot tas ceļš bija garš un laikam viņi nebija ēduši, dzēruši, un visi tie karavīri izskatījās nožēlojami, nožēlojami izskatījās arī viņu zirgi, jo tie zirgi pēc auguma bija apmēram uz pusi zemāki, nu, es varbūt drusciņ pārspīlēju, bet par 1/3 droši zemāki nekā pagastā redzamie zirgi. Tik mazus zirgus es nekad savā mūžā nebiju redzējis, bet nu tagad nācās iepazīt. Teica, ka tie esot mongoļu zirgi vai kādi tur zirgi, bet zirdziņi bija maziņi, sīciņi. Un vēlreiz atkārtoju vārdu – nožēlojami.

Tika rīkoti pirmie sabiedriskie pasākumi, tika izsludināta bezzemnieku un kalpu sanāksme pagastā, kas notika turpat pie muižas, centrā pie baznīcas kroga zaļumplacī. Tur vakarā tāds kā sarīkojums bija, sanāca cilvēki, runāja kāds krievu armijas virsnieks. No vietējā pagasta runāja Jānis Circenis – sociāldemokrāts, ne komunists. Un tad šie karavīri deva priekšnesumu, un tas bija atkal viens liels pārsteigums, jo tur vīrieši ar vīriešiem dejoja. Tur tajā krievu armijā sievietes taču nebija, bet dejas

viņi rādīja, un viņi tur vīrieši ar vīriešiem dejoja. Es atceros, ka visi šausmīgi uztraucās, runāja, kas nu tagad tur notiek un kas tas ir. Lēca arī kazačoku, tas arī bija mūsu acij nepierasti, bet tas bija ļoti eksotiski, ļoti dīvaini, ļoti neierasti.

Pēc tam nākamie noteikumi bija' tādi, ka zemnieku saimniecības tika apliktas ar obligātajām nodevām, tika izsniegtas tādas lapas, kurās bija rakstīts, cik piena, cik olu un cik gaļas zemnieku saimniecībai jānodod. Visi Daudzesē pārrunāja, ka tur ir kazu piens jānodod, jo kazas jau, manuprāt, Latvijā nekur nebija, un tad runāja, vai ne, ka tas ir pārtulkots no krievu valodas, Krievijā kazas esot, un tādēļ arī kazu piens, kazu villa ir jānodod. Jāteic gan, ka zemnieki bija ļoti priecīgi, jo bija jau grūtības – gaļu nodot bija grūti, tās cūkas nodot bija grūti, ne katrs varēja pārdot. Arī piena nodošana šur tur bija problēma, bet tagad valsts to pienu labprātīgi ņēma, visi bija priecīgi, ka ir atvēries tirgus un nu tikai būs laba dzīvošana. Tas izrādījās viss pēc tam mazliet savādāk.

Vēlreiz par 1941. gada izsūtītajiem no Daudzeses pagasta – Auziņu un Mūrnieku. Kad ienāca vācieši un vajadzēja dibināt pašvaldību, pie mana tēva atnāca kaimiņš, arī pagastvaldes loceklis, Kārlis Ozols, un viņi sprieda, ko tagad darīt – vajadzētu pagastā kaut kādu varu organizēt, bet Mūrnieka nav. Un tad viņi sprieda, kas ar Mūrnieku – Mūrnieks ir aizvests. Un tad viņi sprieda, cik ilgi tas Mūrnieks varētu būt aizvests, un nolēma, ka nu vēlākais Ziemassvētkos Mūrnieks būs atpakaļ mājās un tad jau nu būs viss kārtībā, tā ka jau pašiem vien pagaidām jāiztiek līdz tam laikam, kamēr Mūrnieks atgriežas, līdz tiem Ziemassvētkiem. Un tā arī viņi – tātad mans tēvs, Kārlis Ozols un Kārlis Belruss – organizēja to pagasta pašvaldību. Kārlis Ozols uzņēmās pagasta vecākā pienākumus un saaģitēja Kārli Griķi no Vecčunču mājām, tā ka pagasta valdes locekļi bija Kārlis Sīpols, Kārlis Belruss un Kārlis Griķis. Vēlāk Kārlis Ozols veselības dēļ no pagasta vecākā pienākuma atteicās, un par pagasta vecāko kļuva Kārlis Belruss līdz pat krievu armijas. Un es esmu runājis ar Kārļa Belrusa meitu Dzidru Strazdiņu par viņa notiesāšanas un nāves apstākļiem, un viņa stāstīja, ka viņas tēvu ir notiesājuši, par to, ka viņa saimniecībā ir strādājis kara gūsteknis, it kā tajā tiesā citu apvainojumu par viņa darbību vācu okupācijas laikā nav bijis. Viņu aizsūtīja uz nometni, un vecuma dēļ viņš ļoti ātri gāja tur bojā. Tik daudz par Kārli Ozolu un Kārli Belrusu.

Par Auziņu. Es biju Auziņa mājās pēc tam, kad ienāca vācieši. Pagasta darbvede toreiz bija Aina Saulīte, un viņa bija aizsūtīta uz Auziņa māju veikt mantas aprakstīšanu, tur tiešām visas mantas, kā bija, tā stāvēja, drēbes skapjos bija, es nezinu, vai pat tās mājas tika slēgtas vai ne, bet tur nekas nebija izlaupīts, un viss bija saglabājies. Viņa pagasta valdes uzdevumā veica mantas aprakstīšanu, tās mantas tika sasaiņotas, daļa tika atvesta uz pagasta valdi un novietota pagasta seifā. Pagasta valde atradās muižas pārvaldnieka mājā, un tajos muižas laikos bija uzbūvēts liels, ugunsdrošs seifs, tā bija tāda telpa, varbūt 20 m^2 liela, ļoti biezām ķieģeļu sienām, gan griesti, gan sienas tajā koka ēkā iekšā, iebūvēta ēkas vidū, un tajā bija seifa durvis – ugunsdrošās seifa durvis. Tad 1943. gadā, es domāju, ka 1943., varbūt 1942. gadā, kad šī ēka nodega, tas seifs saglabājās. Seifa atslēgas bija pie mana tēva. Māja nodega vakarā, tas bija droši vien novembra mēnesis, bija ļoti auksts, zeme bija sasalusi vakarā, kad mēs gājām uz ugunsgrēka notikuma vietu. Nākamajā dienā es gāju tēvam līdzi ap pusdienlaiku, kad tās krāsmatas bija jau mazliet atdzisušas un varēja pieiet pie seifa un vērt durvis vaļā. Durvis atvēra bez kaut kādām problēmām, un dokumenti, arī Auziņa ģimenes mantas, atradās seifā. Tas viss bija saglabājies pilnīgi nebojāts. Tās ir manas pēdējās atmiņas par Auziņu ģimeni. Neviens gan Daudzeses pagastā viņu neatceras, lai gan viņa pienesums Daudzeses sabiedrībai tajos tā sauktajos Ulmaņlaikos bija, manuprāt, ļoti liels.

Tālāk par Artūru Vītolu, Hertu Vītolu (Hertu Vītolu pirms laulībām, pēc laulībām – Stenderu). Kad mēs devāmies bēgļu gaitās, Jelgavā jau bija krievi un no Daudzeses varēja doties tikai Igaunijas virzienā, bet manam tēvam bija skaidrs, ka bēgļu gaitās jādodas, ka mājās palikt nevar. Pārcēlāmies pāri Daugavai un nokļuvām Madlienas pagastā, tādās „Skujenieku" mājās, un, iebraucot tajās mājās, lai nakšņotu, tur mēs atradām pazīstamu ģimeni no Daudzeses pagasta, tātad Stendera Hertu, viņas brāli Artūru Vītolu. Hertas bērni bija divi – Monvīds un Modris, Modris bija maziņš, kādi 3 gadi vecs, tam Monvīdam bija kādi 9 gadi. Un vēl bija „Jūgu" mežsargs Rubenis. Un mēs dzīvojām šajā mājā, „Skujeniekos", veselu mēnesi, un man bija iespēja dzirdēt sīku stāstu par to, kā notika tā saucamā „Jūgu" kauja, tad tur vācieši likvidēja krievu izlūku grupu.

Tad, kad mēs bijām jau bēgļu gaitās, Stenders atradās pie ģenerāļa Kureļa „Glāzšķūņos", 7 km no Skrīveriem ceļa kreisajā pusē bija tādas lauku mājas, kurās kurelieši dzīvoja. Elmāra Stendera liktenis nav zināms, vai viņš gājis bojā Buhenvaldē, vai viņu nošāva pie Talsiem, kur notika vāciešu izrēķināšanās ar Kureļa grupējumu. Katrā ziņā pēc kara viņš nav manīts. Ar Stenderu ģimeni un Artūru Vītolu mēs kopā aizbraucām uz Vāciju, pārdzīvojām dažādas bombardēšanas, tanī skaitā arī Drēzdenē ļoti grandiozo 1945. gada februāra bombardēšanu. Tajā laikā es un mans tēvs, mēs neatradāmies Drēzdenē, mēs atradāmies Rūdu kalnos, Nemtmendorfas nometnē, mēs strādājām šahtās, bet mana māte, mans mazais brālis, kuram bija 4 gadi, un Herta ar abiem dēliem dzīvoja Drēzdenē. Viņas sāka strādāt Ceis-Ikona aviācijas nometnē, kaut kādas alumīnija

sagataves lēja. Mana māte strādāja kopā ar Hertu Vītolu un notika tā – viņas tika pārvestas vienā jaukā dienā no viena nometnes sektora uz citu sektoru un viņas paņēma savus mazgadīgos bērnus un kaut kādas mantas un aiznesa uz savu jauno sektoru. Pēc tam kad viņas atgriezās atpakaļ, tika izsludināta gaisa trauksme, viņas tika iesūtītas bumbu patvertnē, notika spēcīga bombardēšana, un tad, kad viņas gāja uzmeklēt savu bijušo baraku, tanī vietā atradās viena milzīga aviācijas bumbas bedre. Citiem vārdiem, gaisa trauksmes laikā neviens jau uz patvertnēm neskrēja, jo tad jau visu laiku būtu jādzīvo tikai pa patvertnēm, varu apgalvot, ka viņas no savas drošās nāves izglābās. Tāpat mans brālis un mana mamma no savas drošās nāves vietas aizgāja apmēram pusstundu pirms tā, kad tā vieta tika iznīcināta. Tādā veidā mana ģimeni un Vītolas ģimeni, bez šaubām, saista kopīgi diezgan smagi pārdzīvojumi.

Es īsti nezinu, ko un kā oficiālie vēsturnieki, padomju vēsturnieki, aprakstījuši tos notikumus, to kauju „Jūgās", tos notikumus. Šim notikumam bija arī citas, diezgan traģiskas sekas. Tā vāciešu vienība, kas veica operāciju „Jūgās", dzīvoja „Lieljorģelānu" mājās. Blakus „Lieljorģelānu" mājām atrodas „Eglaines", un tur dzīvoja Orlovsku ģimene, bet viņu meita bija precējusies ar Jāni Grunduli, kas bija izbēdzis no leģiona un dzīvoja šajās „Eglainēs", turpat blakus vācieši, var teikt, soda ekspedīcija. Situācija bija ļoti nepatīkama, un palīdzēja viens kaimiņš Jānis Bērziņš no „Dobelniekiem". Viņš Grundulim Jānim aiznesa savu aizsarga formastērpu, Jānis Grundulis pārģērbās tādās aizsargu drānās bez zīmotnēm un pārcēlās pāri Daugavai pie sava brāļa kaut Vidzemes pusē. Pie tā brāļa atradās vairāki arī dezertējuši leģionāri. Vācieši viņus atšifrēja, ielenca šīs mājas, visus, kas tur bija, tai skaitā arī Jāni Grunduli, sadzina siena šķūnī, aizdedzināja un viņi visi sadega.

Ja nebūtu tās „Jūgu" kaujas un nebūtu vāciešu soda vienības „Jorģelānos", Jānis Grundulis būtu droši vien būtu dzīvojis „Eglainēs" un, visticamāk, būtu palicis dzīvs. Tā varēja būt.

– Un tagad varbūt pasakiet, kad Jūs atgriezāties šeit Daudzesē, kā Jūsu dzīve turpinās šeit?

– Atgriezos pēc aiziešanas pensijā, atguvu tēva īpašumu, jaunsaimniecību un arī dzīvojamo māju, ēkas, un likās, ka aizejot pensijā varētu šeit kaut ko vēl ražot, strādāt un mazliet piepelnīt pie pensijas klāt, tādēļ es arī esmu šeit.

No sociālā viedokļa atgriešanās bija patiesībā negaidīti grūta, gandrīz 46 gadus es šinī pagastā dzīvojis nebiju un man bija tāda idilliska doma, ka es atgriežos tajā pašā pirmskara pagastā. Patiesību sakot, izrādījās, ka nav vairs šeit to cilvēku, kas toreiz dzīvoja, nav vairs to ģimeņu, nav tās daudzās mājas, kas toreiz bija. Ļoti daudzas mājas stāv tukšas, vai pussabrukušas, vai sabrukušas, vai nodegušas, godīgi sakot, māju pamati pie māju pamatiem, šo cilvēku, kas toreiz dzīvoja šeit vairs nav.

Tālāk, pati sociālā vide ir daudz savādāka, nekā toreiz, toreiz bija ļoti, gribētu teikt, demokrātiska dzīve, toreiz nebija televizora, arī telefona, daudz kā nebija šinī pagastā. Bija gan avīzes, gan žurnāli, bet cilvēku sadzīve notika, savā starpā komunicējoties. Un kaimiņš par kaimiņu zināja visu vai gandrīz visu un nezinu tās sauc par tenkām vai informācijas apmaiņu. Bet tiešām, cits par citu zināja, tādēļ arī tādi antisociāli darījumi toreiz bija gandrīz neiespējami. Bija neētiski slikti strādāt, bija neētiski iekulties kaut kādās nepatikšanās, ja tevi notiesāja uz mēnesi vai 3 mēnešu cietumsodu cietumā, tādas lietas gadījās, par to tad ļoti runāja un tiem, kas šādās nepatikšanās nonāca, pēc tam bija ļoti lielas morālas paģiras, bija grūti atgūties.

Par cik nav to veco ģimeņu, nav arī tās sociālās vides, es nejūtos šim pagastam tā īsti piederīgs, godīgi sakot, mani vecāki bija piederīgi, es zinu, ka viņi bija šim pagastam derīgi un vajadzīgi, bet mana dzīves pieredze, neļauj man īsti labi pagasta dzīvē iejusties, bet nu tā tas ir noticis.

Es domāju, ka regress, salīdzinot ar 1940. gadu, noteikti ir, bet atliek tikai cerēt, ka tauta saņemsies, būs noskaņota uz darbu un vēl jo vairāk uz radošu darbu, ka lietas pagastā sakārtosies.

Nu vēl jāpiebilst, ka pagasta galvenā nodarbošanās ir lauksaimniecība. Zemes ir šinī pagastā samērā neauglīgas, auglīgas zemes ir maz un ienesīga lauksaimniecība, moderna lauksaimniecība ir grūti iespējama.

Tūrismam arī nav lielas iespējas, tādēļ, ka vienīgā interesantākā vieta, kas bija – muižas centrs – tas ir nodedzis, arī koka arhitektūra, tā ir gājusi bojā. Šeit ir tūrisma iespējas, kas saistītas ar mežu, ar ekostruktūrām, purva bioloģiju, kas ārzemniekus var ļoti interesēt, Eiropai nepazīstamas lietas. Bet vai tas notiks vai ne, nākotne rādīs, bet šajā jomā pagasts var pelnīt, pagasta iedzīvotāji var darboties un ienākumus gūt. Tas arī laikam viss.

No Alfreda Baibas atmiņām

Alfreds Baiba 1924.–2009.

Dzīve, darbs un pašdarbība

Dzīve. Darbs.

Esmu atkal mājās. Pēc deviņu gadu prombūtnes karā un citās nepatikšanās. Viens pats kā pirksts. Tēvs miris, māsiņu izvadīju uz kalnu vēl 1943. gadā. Māmuļa Jelgavā psihiatriskajā slimnīcā. Pēc pārciestā tikusi pie insulta, un tas daļēji aptumšojis prātu. Tēva būvētajā mājā man mātes istabiņa, pārējo aizņēmuši sveši ļaudis. Lielajā istabā vecais leģionārs Sproģis iemitinājies ar no Rietumu zonas atvesto jauno dzīves biedri Dējis Annu. Mazajā – mans skolas biedrs Vetriņš Leons, pusdzīvs atgriezies no filtrācijas. Apprecējis no Krievzemes bada izbēgušu meiteni Mariju un jau sagādājis divas meitas. Virtuvē krievietīte Aņa (laika gaitā uzvārds mainījies) ieņēmusi gultas vietu.

Kur apmesties ir, jāsāk domāt, kā dzīvot, kur strādāt, kā vispār iegrozīties privātajā dzīvē. Mugurā vēl krievu dotā Berijas armijas forma, pajauns šinelis un krietni panēsāti kerzinieki. Apskatu ģimenes skapi. Mūsu ģimenīte bija neliela, šaurs arī šis štātu glabātājs. No manām drēbēm tikai no Paplakas atsūtītās, tiekot pie vācu ancuka. Arī no tēva štātēm nekas pāri nav palicis. Daudzevai pāri gājusi fronte.

Stacijā aprunājos, vai nav vajadzīgs kāds strādnieks. Saka, ka vajagot gan. Kara laikā mūsu mājā dzīvoja Smalkais Ēvalds, nu jau izkalpojies par stacijas dežurantu. Braucam abi uz Jelgavu; es darba meklējumos dzelzceļa nodaļā un apciemot māti; viņš arī kaut kādās darīšanai. Tā nu Jelgavas stacijā abi kāpjam uz otro stāvu – kadru daļu. Ēvalds ieiet mani pieteikt. Tieku aicināts iekšā. Priekšnieks, protams, krievs, prasa manus dokumentus. Tad liek, lai priekštelpā uzgaidu. Pēc brīža tiek paziņots, ka Daudzevā darbinieku neesot vajadzīgs. Tanī manā grāmatiņā kaut kāds šifrs, tas viņam atklājis manas kara gaitas. Apciemoju māmuļu, viņa mani pazīst, bet jūt kaut kādas bailes, prātiņš maldās kaut kur projām. Aprunājos ar ārstējošo ārstu. Tas sola, ka gaidāma uzlabošanās. Tā, darbu nedabūjis, braucu uz mājām. Kādas dienas klīstu pa Daudzevu, aizeju uz „Kaijām". Tur satieku savu jaunības biedru Kalnozolu Alfrēdu. Izgrozījies no vācu armijas, tātad bezgrēcīgs, jau beidzis Lauksaimniecības akadēmiju. Es neko nemākošs bezdarbnieks, viņš topošs agronoms. Pat nobildējāmies kopā. Pie pasta satieku skolas biedru Pēteri Ļahu. Viņš no „ekskursijām" ātrāk ticis mājās, apprecējies un pat meitu sagādājis. Strādājot par „desmitnieku" vai kaut ko līdzīgu Daudzeses meža izstrādāšanas iecirknī. Aicina, lai nākot uz iecirkni, tur meža darbos strādnieki vienmēr vajadzīgi. Otrā dienā esmu, kā saka, muižā. Iecirknis vecajā Daudzeses mežniecībā. Tieku pieņemts par automašīnu iekrāvēju, izkrāvēju. Otrā dienā dodos uz darbu. Savācamies kopā seši vīri. Viens, pavecāks, Raila Valdis kā brigadieris. Viens krieviņš nospeķotā katūna uzvalkā un pārējie Latgales puiši no kokzāģētāju brigādes. „Jūgās" iemitinājušies un tanī mežā kokus gāzuši un garinājuši meistara Kiņča vīri ar pirmajiem smagajiem „Vakop" elektrozāģiem, un darbs it kā pierimis. Tā daži tikuši krāvējos. Veļam mašīnās klučus un baļķus, kad tā piekrauta, guļam paēnā un barojam dundurus. Tā vai visu pusvasaru. Man tā staigāšana no stacijas līdz muižai diez ko nepatīk. Salīgstu pie mātes māsas Otīlijas naktsmītni. Viņa vīru apglabājusi, tikusi pie jauna – Krišjāņa Rūdes. Tas bēgļu gaitās Vāczemi izbraukājis, uz Sibīriju ekskursijā arī neticis. Pats savā mājā rūmi neradis, sievu pametis, un nu man rados. Abi dzīvo „Dobelniekos". Bijušie saimnieki arī no tālās „ekskursijas" atgriezušies, mājās netikuši, apmetušies „Sudmalniekos" Krastiņa mājās. Otīlija ar Krišjāni čakli kolhoznieki. Krišjānis, uzaudzējis sarkanu bārdu, un viens pats apsēj vai visus kolhoza laukus. Dabūjis iesauku „sarkanais kombains".

Turpat kaimiņos „Muižniekos" vecākā mātes māsa Minna Benjava ar meitu Veltu un znotu Skujiņu Kārli. Tas Daudzeses mežniecībā mežzinis. Mežniecība „Sudmalniekos".

Gatavojas 1950. gada Dziesmu svētkiem. Kori diriģē direktore Kūma. Velta ved mani uz kora mēģinājumu. Kā nu neiešu, taču no bērnības dziedu. Veidojas deju kolektīvs. Dancošana gan pa karošanas laiku piemirsusies. Velta salīgst man dejošanu pārī. Kad jāsāk dejot, Ļahu Pēterim jauna pāriniece Gūtmaņu Dzidra (to uzzinu vēlāk). Liekas – notika sazvērestība. Dzidra – Pētera sievas draudzene –, un sievietes visu prot noorganizēt. Pēteris dejošot ar Veltu, bet man jālokot kājas ar jauno deju partneri. Meitēns tīri smuks – slaids, kājiņas kā konfektes, tikai tāds kautrīgs. Saka gandrīz vai nē. Liels lamzaks, vēl zaldāta ancukā, laikam pat kirzinieki kājās...nu nebija cita ko vilkt. Tā nu mēs abi lecam.

Pa dienu strādāju mežā un arī pie mašīnu izkraušanas. Vīri mežā ripina mašīnās mizotus baļķus, mēs abi ar Raila Voldi

mazā bānīša malā pie „Andzēniem" piekraujam pilnu laukumu. Cik tur tālu līdz stacijai, tur trūkst rūmes, un mēs pildām plānu mazā bānīša malā.

Vasarā notiek Dziesmu un deju svētki Jaunjelgavas „Liepās". Virsdiriģents Kalve Rūdolfs no Sērenes skolas. Dziedātāju krietns pulks. Dejotāji gan netika uz lielo sadancošanos. Pietika ar jaunākajiem vidusskolēniem, mūsu kolektīvs palika pašu pagasta vajadzībām. Lai paši tiktu pie dancošanas, taisījām koncertu. Reizēm kādas dziesmas un kāds dancis pa vidu. Ar mūziku švaki. Kultūras vadītāja Kalnrācene Alma ar savu Pēteri pašķīrusies, salīguši Krūmiņu Pauli. Tas kaut ko prot izvilināt no akordeona. Tā, bundziniekam piepalīdzot, tīri priecīga dancošana. Man tā dancošana ir tāda pagrūta. Visos deviņos gados nebija izdevības nedz aiziet uz īstu balli, nedz padejot. Krusttēva Otto Kļaviņa sieva Milda ierāda man pirmos soļus valša ritmā, un tā šīberēšana jau vienkāršāka – piespied meiteni pie krūtīm un dejas ritmā bīdies pa zāli.

Runājot par darbu – esmu arī kaut ko nopelnījis un nu braucu uz Rīgu pirkt jaunu uzvalku. Tāda jocīga tā pasaule. Agrāk Jaunjelgavā piecās žīdu un divās latviešu apģērbu bodēs tevi saģērba kā kungu. Nu Rīgā māsīcas Ļenas vadībā atradām tikai kādus piecus veikalus, kur ir vīriešu uzvalki. Izvēle maza. Uzvalki ir tikai vai pārāk lieli, vai mazi, vai arī ne pa manai kabatai. Tā vienā bodē jauni puiši pārdevēji, un mēs sarunājam, ka neskatīsimies izmērus, bet pielaikosim uzvalkus. Viens ancuks man pa kaulam. Samaksājis toreiz 1200 rubļus, esmu priecīgs ticis pie lepna tumši zila ar strīpiņu uzvalka. Mātes mantās atrodu zilu pašaustu vadmalas gabalu. Eju uz Siliņkalnu pie vecā Podskočija – skrodera. Tā tieku pie rezerves biksēm un pat, kā saka, žokejcepures. Arī kaut kā esmu ticis pie kurpēm. Nu jau var rādīties cilvēkos.

Atkal jauni kreņķi – man nav dzimšanas apliecības, un pasu galdā uz manas zaldāta apliecības vai karaklausības grāmatiņas pamata izsniedz personu apliecinošu dokumentu pāris nedēļām. Tādēļ soļošana kājiņām uz Jaunjelgavu vai katru mēnesi. Beidzot dabūnu norīkojumu pie daktera, lai kā zirgam skatās zobos un nosaka manus gadus. Dakteris Štifts ar šo blēdību ņemas ne pirmo reizi, raksta, ko es stāstu, un ar viņa zīmi dodos uz dzimtsarakstu nodaļu pēc dzimšanas apliecības. Apliecība derīga vēl tagad, un pases saņemšanas grūtības arī beigušās.

Kalnozols Paulis, arī jau augsti izglītots, beidzis akadēmiju un strādā kaut kādā institūtā. Viņš solās ar savu veco divriteni nebraukt, tā es tieku pie sava braucamā. Vēl tāda ne sevišķi priecīga lieta – tieku obligāti aicināts uz rajona drošības komiteju. Tur parastais pratināšanas riņķis. Kas es tāds, ko darījis, ko vācu laikā ēdis, un izjautā par Daudzeses cilvēkiem. Tie, par kuriem jautā, ir Daudzeses muižas gala ļaudis, un es galīgi neko nezinu. Man pārmet, kā es neatceros Liniņu, ar kuru esot kopā vai Vasarsvētkus pie Oto kaimiņiem svētījis. Viņš taču esot piedalījies manā apcietināšanā 1941. gadā. Godīgi atzinos, ka neko tādu neatceros. Tā tieku palaists mājās. Stingri tieku brīdināts par notikušā klusēšanu.

Bet dzīve jau turpinās. Mēs abi ar Raila Voldi pretim „Popiem" cērtam nelielu cirsmiņu. Divi vīri, divroku zāģis un divi cirvji. Kaut ko jau nopelnām. Man tā dejas partnere tā nedaudz no manis attālinājusies. Es sāku lūkoties uz citu pusi. Maspaņu saimniekam ir meita Herta, mācās tehnikumā. Glīts meitēns. Gana kolhoza govis. Es piesakos palīgos. Es iesāku dziesmu, viņa, cilvēks, mēģina vilkt līdzi. Nu nemaz neskan. Tātad trūkst „viena prāta". Tā manas mīlas alkas pieklust.

Jaunjelgavā tiek rīkots Dziesmu svētku atskaņas koncerts. Esam atkal kopi ar savu danču partneri Dzidru. Jā, tas magnēts mani stipri pievelk. Tāpēc koncertā esam tik cieši kopā, ka norunājam nešķirties.

Benjavu jeb Skujiņu mājai nodedzis jumts. Mēs ar Kārli vedam no meža baļķēnus spārēm. Sestdiena vai svētdiena, nav nozīmes, vai visi mežsargi mežziņa kunga mājai riktē jaunu jumtu, māja arī iekšpusē papostīta. Kad jumts uzlikts, mans klasesbiedrs, arī slims atgriezies no filtrācijas, gan paguvis appreceties un sagādājis meitu, tagad veic mājas iekšējo apdari. Es viņam, Saulītim Kārlim, stāstu, ka gribu likt kauliņus kopā ar Gūtmaņu Dzidru. Viņš man lej, cik tas meitēns palaidnīgs, pat ar viņu esot brūtējies. Kā vēlāk noskaidroju, viņam pret Dzidru bijuši nopietni nodomi, bet nesanācis, un aiz spīts no Kurzemes atvedis čaklu kurzemnieci.

Man tā Amora bulta pamatīgi trāpījusi. Viņai 18, man 26. jādzīvo būs taču mums. Māte vesela, esmu pārvedis no slimnīcas. Tagad dzīvoju mājās un katru rītu pāri Elles purvam kātoju uz „Kaktiešiem", kur apmeties mans darba biedrs Voldis Raila. Piemirsu, ka izmantoju pirkto velosipēdu. Tā dienā cērtam mežu, kraujam grēdās un valstām baļķus. Vakaros tas magnēts mani velk uz „Rožkalniem".

Nu ir jāstāsta par Dzidras tēva mājām „Rožkalniem". 1944.gadā, vāciešiem atkāpjoties, fronte bija nonākusi Daudzeses – Kučpintes ceļa malā. Vācieši, taisot „izdedzināto zemi", dedzina visas ceļmalas mājas. Cilvēki ar lopiņiem patveras mežā, mājas paņem liesmas. Kad tika „Rožkalnos", kūtij uzlikts jumts, piebūvēts siena šķūnis un, kā jau saimniekiem pienākas, labības šķūnis. Vienīgi paši visa ģimene apmetusies no meža izvestajā, krievu veidotajā bunkurā. Tam vidū plīts, neliels siltuma mūrītis un skurstenis, uz ceļa pusi viens logs, galā durvis un priekšnamiņš. Mantība – neliels skapītis, galdiņš stūrī pie loga.

Katrā pusē pa gultai. Dzidras tēvam un mātei aiz skursteņa negara gultiņa, tēva māsai Minnītei Dzidras māsas vīrs Artūrs Ozols piebūvējis bunkura galā klētiņu un vienu istabiņu, ieeja no bunkura, galā gulta pašu pārim, pie loga šaurs guļamais Dzidrai un vidū šūpulis – gultiņā mazajam Aivaram. No visas saspiestības velk kaut kāds mājīgums. Ap mājām sakopts, zied puķes. Ābeles un ogu krūmi arī rotā visu mājas apkārtni. Vasaras siltajā laikā Dzidra pārvākusies ar šauro gultiņu uz labības šķūni. Tā nu es vai ik vakarus tur ciemojos. Tā precināšanas kampaņa turpinājās vai visu vasaru. Kristabas mazajam Aivaram. Kā jau parasts meža kungs Skujiņš ar sievu tur ielūgti. Arī es tieku ņemts līdzi. Tad Ļahu ģimene izdomājusi kristīt mazo Jautrīti. Mēs ar Dzidru krustmāte ar krusttēvu. Man tas pirmo reizi. Lieli manevri – bērns trīsreiz jānes apkārt baznīcai un vēl citas izdarības. Tas viss mūs ar Dzidru vēl vairāk satuvina.

Rudenī tieku darbā Daudzevas krautuvē pie meža materiālu izkraušanas, pārkraušanas no mazā bānīša vagoniem. Darbs trijās maiņās. Brigādē un visā krautuvē strādnieku pamatsastāvs – krievi. Arī priekšnieki un meistari, grāmatvežus ieskaitot prot tikai mūsu „atbrīvotāju" valodu. Tā brigādē esam bariņš cilvēku. Brigadieris Zigačovs, viņam palīgos Ozoliņš Atis, tad es un Slapiņš Jāzeps, divi Sorokini, liekas Dūda Pēteris un stipri jauns krievu sievišķis Ļoļa. Man nu maiņu darbs traucē dziedāšanu un dancošanu Daudzeses skolā. Dzidra turpina, dabūjusi jaunu pārinieku. Es brīvajos brīžos vēl cenšos apmeklēt „Rožkalnus". Rudenī vai ziemas sākumā sākas lielā meža izvešanas kampaņa. Gan kolhoza pajūgi, gan no citurienes atsūtīti meža vedēji brauc ar kravām uz Daudzevu. Dzidra no Daudzeses izstrādes iecirkņa iecelta par materiālu nodevēju. Nu abas kopā ar krautuves pārstāvi Auziņu Vilmu mēra un uzskaita atvesto. Nu jau tiekamies vai katru dienu. Liekas, Vilmas skubināta, Dzidra maniem aicinājumiem nākt dzīvot pie manis grib atsaukties. Tomēr maisa māju veco saimnieku nostāja. Sak, ko darīs, atnākusi pie plika puisieša, stacijas babulnieka, kam tikai zaldāta šinelis mugurā. Jā, tas mantas velns toreiz vēl bija stipri iekšā. Es vairs Dzidras mājās nedrīkstu rādīties. Sola vai ar koku izdzīt. Dzidru tomēr velk uz staciju. Viņa raud un strīdas ar vecākiem. Ozolam Artūram viss šis troksnis apnicis. Tas sola iejūgt zirgu un Dzidru atvest uz staciju. Zirgs iejūgts, Artūrs gaida ragavās, un Dzidra tēvu, kurš sargā durvis, atgrūdusi, kā stāv ierodas mūsu mājās. Tā nu esam pavisam kopā, mātes gultiņa virtuvē, mums sava – istabā. Cik labi toreiz bija! Mēs divi, un tikai māte virtuvē. Dzidrai bija tikai tas, kas mugurā, braucot uz mūsu māju, es arī vai tikai krievu zābakos. Dzidras radi turas no mums pa gabalu. Norunājam, ka jāiet uz ciemu kārtot mūsu ģimenes attiecības. Pirmais gājiens neizdodas. Tas viss notiek jau 1951. gadā. Nav ciema priekšsēdētājas. Tā izbraukusi. Atkārtojam janvāra beigās. Nu ciemā visa valdīšana. Toreiz, liekas, vēl no kara laika tā precēšanās būšana bija atvieglota. Bez liekas runāšanas tiekam sarakstīti, un, samaksājis toreizējos 15 rubļus, esmu ticis pie sievas un laulības apliecības. Mājup nākdami, stacijas bufetē nopērkam pāris pudeles kaut kāda sarkana liķiera. Mājās māte sacepusi kartupeļus, klāt vēl laikam no tirdziņa atvests gurķis, un tā nu mēs svinam savu kāzu mielastu. Viesi – mana māte un lielajā istabā mītošie Sproģis ar savu jauno mīlestību Dējis Annu. Tā nu esam jau viena ģimene. Es strādāju pie malkas kraušanas un kluču valstīšanas. Peļņa kā kuru mēnesi. Māte gādā par produktu iegādi tirdziņā, gan trūcīgajos veikalos. Dzidra kaut ko dara pa mājām. Uz pavasara pusi radu dusmas pārgājušas. Mums abiem „stipri" papīri rokās. „Rožkalnu" mamma ierodas mūsu mājā ar miera līgumu un vezumā sakrāvusi visu Dzidras mantību. Mums draiskojoties, bija saplīsusi pēdējā kleitiņa. Nu vedums tieši laikā, arī mūsu šaurais ģimenes skapis papildinās ar apģērbiem. Nu jau arī mēs reizēm kātojam uz „Rožkalniem". Tiekam uzņemti pavisam laipni. Pavasara pusē tiek atvesta Dzidras pūra govs. Nu jau sākas saimniecības klapatas. Līdz ganos laišanai meklējam, kur pieplūkt govij, ko likt priekšā. Plūcam ap mājām saaugušās nātres un, aplietas ar vārošu ūdeni, cienājam ragu lopiņu. Vasarā jau labāk. Māte pēc papīriem skaitās kolhozniece; tā nu govi ganām pa kolhoza nomali. Ari sienu pļaujam brīvajos, nenopļautajos stūros. Ravējam savu biešu gabalu un pat piedalāmies kulšanas talkās. 1951./52. gada ziema pagadās tāda silta. Es vai līdz aprīļa sākumam nāku mājās slapjš kā žurka. Darba drēbes toreiz nedeva, un es esmu noplēsis visu savu bagātību un tēva atstāto. Dzidra netiek galā ar cimdu un ancuku lāpīšanu. Tā uz pavasara pusi domāju par citu darbu. Turpat bāzē tieku pieņemts par „prijomščiku" – materiālu pieņēmēju no mazajiem bānīšiem. Alga tāda jocīga – 450 rubļi; es taču, valstīdams bluķus, pelnīju līdz 1500. Darbi tagad divās maiņās pa 12 stundām. Vairāk brīva laika. Man gan tā rēķināšana pavisam piemirsusies. Lai tiktu galā ar „vienreizvienu", nēsāju līdzi burtnīcas vāku. Vēl no skolas laika palikusi atmiņā praktiskā ģeometrija; tā krauto un atsūtīto sarēķināt varu. Kā teicu – krautuvē krievu valdība. Priekšnieks krievs Baglajevs. To tiesā par vagonu aizturēšanu, un viņš tiek vaļā no cietuma nosacīti. Glābj dūšīgā karošana. No staršinas ticis līdz majoram, un apbalvojumi diezgan lepni. Meistari arī tā jocīgi pazūd. Bija Šaligins un Minicevs, pāris nedēļu laikā naktīs tika čekas savākti. Kādēļ – neviens nesaka. Arī mūsu Dūdu Pēteri vienu rītu darbā nesagaidām. Māte, brālis un māsa jau Sibīrijā, arī viņš tiek aizvākts tālajā ceļā. Toreiz tā mode bija tāda jocīga. Arī tie vīri, kas tika pieminēti manā pratināšanā, visi tika arestēti un

notiesāti. Laiks tāds jocīgs; arī es, kad brauc kāda mašīna garām mūsu mājām, saraujos. Man tā biogrāfija tāda jocīga. Nekas slikts neatgadījās.

Mainījās darba vietas nosaukumi, vai pāris mēnešos mainījās krautuves pārziņi un bāzes priekšnieki. Es biju ticis par iekraušanas meistaru. Jāraksta brigādēm darba norīkojumi, jāvada visi darbi vagonu iekraušanā. Tur palīgos pāris brāķerudesmitnieku. Kārtējā reorganizācija. Jēkabpils meža kombināts likvidējas. Mēs tiekam pie Jaunjelgavas mežrūpsaimniecības – direktors Turčins, galvenais inženieris Vidavskis. Kas komandēja krautuvi, jau aizmirsies. Vienu brīdi bija bargs vīrs, tas aizgāja uz Jaunjelgavu par rūpkombināta vadītāju. Tur tika apcietināts. Kādēļ?

Ģimenes dzīvē ritms nemainās. Tikai man tā kundzīte sāk palikt apaļīga. Kā viņu nogādāju Jaunjelgavas slimnīcā, atkal neatceros, bet 1952. gada septembrī piedzima meitiņa. Problēmas bija ar atgādāšanu mājās. Daudzeses mežniecībā bija visi Jaunjelgavas MRS transports un mehāniķi. No priekšnieka izprasīju saimniecisko mašīnu, šoferis bija jāmeklē pašam. Tā salīgu Lazdiņu Imantu (drusku tāds jocīgāks). Dabūju viņu meklēt mājās. Tā nu no Jaunjelgavas braucām šoferis, Dzidra ar mazo kabīnē, es augšā kravas kastē. Māte sagaidīja ar aitas taukos ceptiem kartupeļiem. Liekas, bija kāds pudeļuks grādīgā, to izbrūķējām. Nu viss mainījās – mēs bijām tikuši lielajā istabā. Mēbeles – tēva taisītā vienguļamā gulta ar salmu matraci gulēšanai. Istabas vidū galds, pāris ķeblīšu, pie siltuma mūra pagarš sols un pie sienas bagātības glabātājs – viendurvju skapis. Nu blakus gultai šūpulis, kur reizēm sacēla troksni mūsu pirmdzimtā. Dzidra ar manu māti ņemas ap mazo. Es taču no visa tā neko nesaprotu. Vēlāk jau prakse radās, un priecīgs biju bērnu gultiņā vai šūpulī pašūpot, jo tad atlika laika grāmatu lasīšanai. Nu jau ģimenē četri, un radi brauc ar pīrāgiem. No Dzidras puses tādi, kurus nekad nebiju redzējis.

Darbs tanī pašā krautuvē, vēl visu laiku meistaroju. Liekas, 1953. gada rudenī kaut kas sagājis grīstē ar materiālu sagādi. No meža gandrīz neko neved. Arī mazie bānīši pieklusuši. Lielajam strādnieku baram sāk trūkt darba. Vācam izmētāto pa krautuvi, stumjam vagonetēs uz taras cehu, un es rakstu darba norīkojumus, arī drusku piefantazēju. Tā nu septembrī vai oktobrī algu fonda pārtēriņš. No Jaunjelgavas pāris inženieru pārbauda, vai manis un citu meistaru rakstītais atbilst īstenībai. Es jau mēģinu pierādīt, ka viss tā ir bijis. Beidzas ar MRS rīkojumu no mūsu rakstītāju bara daļu norīkot darbā uz mežu. Ko es tur darīšu? Iesniedzu atlūgumu. Un esmu brīvs pilsonis.

Sākusies biešu sezona. Daudzevā viss ar mazo bānīti vestais un ar mašīnām un zirgiem pievestais tiek krauts vagonos uz Krustpils cukurfabriku. Tā nu tieku biešu krāvēju brigādē. Naudiņš Jānis, Vecums Pēteris, Kaspars Vilis un es. Ķieģeļus biju krāvis, baļķus, klučus un malku arī, bet tādā katorgas darbā kā ar bietēm nebiju ticis. Tas tikai pirmajā brīdī. Vēlāk likās – kas tur – dakšu vicināt. Kad nebija kraujamas bietes, Kaspars Vilis mums dispečers, salīdzis kādam pārkraut no lielajiem vagoniem miltus vai citas preces. Un galvenā lustīgā lieta – Vilis ar maišuku biešu nesas uz mūsu mājām (biju jau iegādājies sivēnu). Māte bietes vāra sivēnam, bet saldajam šķidrumam, pievienojot raugu, taisa tīri grādīgu padzērienu, vienīgi apiņu nebija, bet izlīdzēja svaigas apšu mizas, tāpat rūgtumiņš. Tā pēc darba reizumis pavisam priecīgi viesojāmies mūsu mājā. Man tā jaunā sieviņa un mazais meitēns šūpulī liek būt atturīgam. Tā dažu reizi darba biedri vai nēšus jāgādā mājās.

Biešu kraušanas sezona beidzas, man darbs arī. Tomēr laikā modusies dzīvība arī meža materiālu pārkraušanā. Mani aicina atpakaļ darbā. Piekrītu strādāt par materiālu pieņēmēju vai desmitnieku. Mainās atkal „valdība". Firma saucas – Lielupes pludināšanas kantoris. Jauni priekšnieki: direktors Forands, galvenais inženieris Lāčkājs. Kantoris mitinās Jelgavā, Lielupes malā. Atkal karoga maiņa, esam Jelgavas meža materiālu pārkraušanas kombināts. Robežas – visas dzelzceļa malas meža materiālu krautuves no Krustpils līdz Ventspilij un pat Indrā un Nīcgalē. Kā arī mazo bānīšu tīkli Viesīte – Aknīste – Nereta – Jēkabpils ar gala punktu – Daudzeva. Tā arī viss Stendes šaursliežu dzelzceļa tīkls. Es „tēloju" iekraušanas meistaru. Krautuves pārzinis Lasis, kurš pārceļas uz Stendi un pierunā mani uzņemties krautuves pārzināšanu. Tā nu komandēju un atbildu par vagonu nokraušanu un citiem darbiem. Bija mums vienu laiku krautuves pārzinis Naglis Broņislavs. Vecs dzelzceļnieks, labs dzelzceļa likumu pārzinātājs. Rakstām par vagonu aizturēšanu aktus, un Naglis izgrozās no tiesu darbiem. Bet cilvēkam ļoti patīk nauda, tā mēneša beigās taisa rūpīgu materiālu uzskaiti un par lieko taisa papīrus ar Jūgu meža meistaru Kiņču. Kiņčs par ciršanu-pievešanu, Naglis par pieņemšanu.

Savs rublis sanāca. Pludināšanas kantora laikā Nagli pārceļ uz Šiliņiem mazajā bānītī. Tā nu strīdos par daudzumu ar viņu un viņam reti taisnība. Grib dabūt „uzkūlumu".

Tā saimniekoju krautuvē, braucu uz Jelgavu uz sapulcēm un sāku pieņemt jau stumbrus krautuvē. Būvējam primitīvas estakādes. Vārdu sakot, sākas jauna ēra meža materiālu izvešanā no meža stumbros. Braucu uz mežu vērtēt cirsmas, jo koksnes tilpums tiek vērtēts kokam uz celma. Mums krautuvē jādabū gatava produkcija. Naglis Šiliņos atkal sašmucējies. Pāris

sastāvu ar malku nosūtījis Jēkabpilij. Saņēmējs ebrejs. Gaidām, kas nu būs. Viss noklust. Jēkabpilietis salīdzis ar mūsu direktoru, tas arī ebrejs. Tanī pašā laikā mainās iecirkņa priekšnieks, un Lāčkājs aiziet pensijā. Naglis atkal Daudzevā jau par iecirkņa priekšnieku. Es pārmaiņu laikā biju atvaļinājumā. Krautuvi biju nodevis Grandānam. Ar Nagli kopā strādāt nepatika. Tā pēc atvaļinājuma krautuvi nepieņēmu, bet Naglis bija priecīgs, ka palieku par desmitnieku. Tā katru otro dienu esmu pie sagarināto materiālu uzskaites un stumbru pieņemšanas. Naglis tikumu nav mainījis. Kopā ar Daugavpils dzelzceļa dispečeriem noorganizējis dažu baļķu vagonu nosūtīšanu uz Ukrainu. Naglis pavirzījies maliņā. Vainīgais materiāli atbildīgais krautuves pārzinis Grandāns tiek pie gada vai diviem cietumā.

Ģimenē nekas daudz nemainās. Dzidra ar mazo pa māju, un šuj rokdarbus. Brīvajos brīžos braucam uz „Rožkalniem" palīdzēt saimniecības darbiem. Tur rodas Dzidrai ar vīramāti konflikts. Ko lai dara? Sievasmāte saka, ka Rožkalnu vecie arī gribot ēst. Neviens lielāks darbs vai lauks netiek apstrādāts bez mūsu palīdzības. Tad tas mūsu ragu lopiņš un pāris sivēnu arī prasa darbu un barību. Kartupeļu no pašu lauciņiem pietiek, bet lopbarībai nepaliek. Tā nu dēstām kartupeļus pie Skujiņu Veltas, arī viņai piepalīdzot zemes darbos. Tad „Mežkalnos", kur Artūram mežniecības pushektārs. Atkal es galvenais arājs un vagotājs. Un tā siena sagāde krautuves strādniekiem kādām 40 govīm ganībās vislielākā problēma. Kur tikai netika pļauts: gan Ellītes purvā aiz Bundiem, gan Iecavas grīšļainajās pļavās, un arī sienu varēja atvest vienā vezumiņā. Pļaujam uz savu roku Ellītes malā jau Sēravota tuvumā. Tur ziemai rezerve pelavu pūnē.

Atkal kārtējā mežrūpniecības reorganizācija. Jelgavas bāzi likvidē. Mums piedala Jēkabpils MRS. Tas jau 1958.–59. gadā. Naglis Daudzevu pametis. Mums par priekšnieku krievs, vecs lāģeru priekšnieks, latviski nesaprot ne vārda un no darāmā arī galīgi neko. Jēkabpilī jaunā priekšniecība stingra. Ražošanas sapulcē dod vārdu mūsu krievam, tas neko nav spējīgs pateikt, tā cilvēks atvadās no priekšnieka un arī Daudzevas.

Arī ģimenes dzīvē pārmaiņas. Braucot no dzelzceļnieku dienas atzīmēšanas 1959. gada augusta beigās, drezīna vai kaut kas līdzīgs tramvaja vagonam, iebraucot Daudzevas stacijā, līkumā paņem taisni. Vagons apgāžas. Esmu sēdējis pretim stikla logam, un tā mana roka iziet cauri saplēstai rūtij un tiek pamatīgi salauzta. Vāģis apgāzies. Mums līdzi meitēns Vija. Tas kaut kur iesprūdis. Dzidra, ieraudzījusi manu savainojumu, krīt histērijā. Roka nolauzta pamatīgi. No bailēm asinis netek. Saprotu, ka vajadzīgs žņaugs. Komandēju pats. Kāds vīrs iedod bikšu siksnu, otrs, jauns puisis, nosien rokas augšstilbu. Cietusi kreisā roka. Kad tieku ārā no vagona, ieradušies vietējie mediķi. Roku kaut cik iztaisno un piesien pie dēļa vai finiera gabala. Pēc laiciņa ierodas no Jēkabpils ātrā palīdzība. Mani, Vili Kasparu un vagona vadītāju, kam traumēti pleca kauli, saliek mašīnā. Dzidra ar meitēnu pie rokas paliek raudādama. Kad Jēkabpils slimnīcā tieku uz operāciju galda, man noņem žņaugu, asins strūkla trāpa sienā un dakteris māsiņai liek uzlocīt bikses – grīda pārāk asiņaina. Mēnesi nogulēju Jēkabpils slimnīcā. Roka ģipsī pakārta kaklā, ģipsī izgriezts robs strutojošās vietas ārstēšanai. Rētu kaut kā aizdziedē, un pēc mēneša ar drusku līku kreiso roku tieku atbrīvots no ieģipsējuma. Tā kādu laiku neesmu darbā. Slimības lapu apmaksā kā darba traumu. Braucām taču no pašu sniegtā koncerta. Ar labo roku varu darīt visu, kreisā pie darba jāradina. Tā drīz esmu atkal savā desmitnieka amatā.

Tas vēl nav viss. Vai no bailēm avārijas reizē vai citādi Dzidra atkal cerībās. 1960. gada martā atkal Jaunjelgavas slimnīcā piesakās puika, nosaucam par Ivaru. Šoreiz uz slimnīcu brauca ar ātro palīdzību. Mājās vest švāģeris Ādolfs bija salīdzis vieglo mašīnu, arī sagaidīšana cita. Tā atkal autiņu mazgāšana, nakts miera traucējumi nu jau gan zināma lieta. Esam pakupla ģimene un vēl mana māte.

Darbā Daudzevā ierodas jauns priekšnieks. Viesītes meža kungs nu celts par galveno mūsu iecirknī. Buse Ojārs – brašs puisis vai visu divu metru garumā. Stingrs pret dzērājiem, sevišķi darba laikā. Vajadzīgs meža materiālu noliktavas pārzinis, salīgst desmitnieku Edmundu Rāceni. Tas ilgi neturas: vai nu nesaskaņas ar priekšnieku, vai apreibst no varas augstumiem. Ieceļ kaimiņu Jāni Ploteru. To cilvēku jau par dzeršanu no stacijas priekšnieka nometa. Tagad atkal labi draugi palīdz piedzerties. Viņš tiek degradēts par desmitnieku. Beidzot 1962. gada sākumā tieku pierunāts uzņemties šo ne sevišķi priecīgo darbu. To prieku izbaudīju Jelgavas bāzes laikā, un man tas ne sevišķi patika. Steidzīgi tiek būvētas estakādes, tās sāka jau Jelgavas bāzes laikā, celtnieku sliežu ceļi un stādīti tilta celtņi, tiek būvēts jauns kantoris un zāģētava, kā plašs taras un mucu dēlīšu izgatavošanas cehs. Visa celtniecība notiek vecajos Kalnozola malkas plačos, kur vācieši bija sabūvējuši barakas un gāzģeneratoru malkas fabrīķi.

Es skaitos mežmateriālu noliktavas pārzinis. Mēnesī krautuvē apgrozās tūkstošiem kubikmetru koksnes. Es skaitos materiāli atbildīgs par visu no mazā bānīša izkrauto, ar mašīnām pievesto, un tālāk patērētājiem jau sagarumotu sortimentos nosūtīto.

Lai tiktu iecelts šinī glaunajā amatā, tieku komandēts uz Rīgu nodot celtnieku organizācijai pāļu baļķu kravu. Kantoris

Ganību dambī. Priekšnieki bargi. Vagons vai jau mēnesi nostāvējis preču stacijā. Soda nauda lielāka nekā baļķu vērtība. Ar mani sarunas ved Zakenfelds – galvenais inženieris. Man pēc pasūtījuma papīra un valsts standarta viss izskatās kārtībā. Pieņēmējs saprot, ka mežrūpniecībai lietu piesiet nevar. Vajadzēja priedes pāļus, tas līgumā nebija rakstīts. Mēs atsūtījām egles. Tā koksne tiek pieņemta, un es arī esmu pārbaudi izturējis.

Sākas parasts darba ritms. Ir darba vadītāji. Sagarināšanas meistari – brāķeri. Iekraušanas meistari un viņu palīgi. Mežrūpniecības ministrs aiziet no šīs pasaules, un mūsu direktors Kariss tiek celts par ministru. Mežrūpniecībai vajag jaunu direktoru, un mūsu priekšnieks Buse Ojārs tiek šinī amatā. Uz Daudzevu atnāk par priekšnieku Onužāns Leonards ar jaunu sieviņu Rasmu, kura gaida pirmdzimto. Mežrūpnieki čakli uz būvēšanos. Pirmais – pirtij piebūve ar drēbju žāvētavu. Tad sāk būvēt bērnudārzu. Nu arī ar tā uzbūvi sievām rodas darbs. Onužāne Rasma tiek celta par bērnudārza vadītāju, manējā – Dzidra – par pavāra palīgu. Dārziņš vēl nav pabeigts, kad jau abi ar dēlu Ivaru un dažām strādnieku sievām un viņu bērniem, pirmajiem audzēkņiem, tur darbojas. Tad sāk būvēt 36 dzīvokļu māju 4 stāviem ar visām piebūvēm, katlu māju, attīrīšanas ietaisi, kam pieslēdz bērnudārzu un dziļurbuma aku, kas visu apgādā ar ūdeni. Kāds celtnieks atbrauc no Jēkabpils, pamatamatnieki mūsējie – daudzevieši. Draudzīgi sadzīvojot kopā ar Onužānu dzimtu, nodzīvojam deviņus gadus. Viņu pirmdzimtajam dēlam šinī laikā pievienojas meita. Visādi jauks kopā darbošanās laiks.

Lielās vētras vējgāzes laikā no dzīves aiziet mana māte. Vedam uz Māršavu kapiem un guldām blakus vīram un māsiņai. Bērēs visi kaimiņi un daļa darba biedru. Tā mājās paliekam četratā. Vija sāk apmeklēt Daudzeses pamatskolu. Ar skolu saikne bija pārtrūkusi. Nu atkal vecāku sapulces un tāpat interese, kā meitēnam iet. Mums tie mazie radās ar palielu atstarpi. Tā es kādus piecpadsmit gadus vecāku padomē sekretārs. Vēl daži amati kādus gadus biju ceha komitejas arodbiedrības priekšsēdētājs un liekas, ka diezgan centīgs. Tiku pat MRS arodbiedrības komitejā un vienreiz uz Rīgu uz republikas konferenci. Tiku arī nepatikšanās. Buse, disciplinēts priekšnieks, bija iesācis kaut ko līdzīgu politmācībām. Vienā mācību reizē notiek smags nelaimes gadījums. Desmitnieks Staņislavs Sondors, atvaļinājuma laikā piepelnoties, strādājot pie stumbru izkraušanas no automašīnām, neveiksmīgi nokrīt no kravas un viņam uz galvas stumbra resgalis. Tā beidzas jaunā puiša dzīve. No mežrūpniecības ieradies direktors Kariss, vēl citi priekšnieki, mūsu Ojārs tiek atstādināts no izmeklēšanas, un es palīdzu prokuratūras izmeklētājai apskatīt bojā gājušo, izmērīt vietas apstākļus un beigās vēl parakstīt izmeklēšanas protokolus. Bēres mežrūpniecība ņem uz sava rēķina. Man bēru organizēšana.

Jālīgst muzikanti, racēji, nesēji un vīri goda sardzei. Vai visu pusdienu sēru mājā skan pūtēju sērās melodijas. Es mainu goda sardzi, un pašu izvadīšanu vada no Jēkabpils lietas pratējs. Tā darba biedrs kapu kalniņā, bet mēs tie nesēji, racēji pie bēru mielasta. Bojā gājušā tēvs mani pieliek pie šņabja dalīšanas.

Otrs tikpat netīkams gadījums jau Leonarda „valdīšanas" beigu posmā. Pavasarī stumbrus neved, visu pārbaudām, remontējam. Kabeļkrānam, kas stumbrus pacēla no mašīnām un padeva uz estakādes vai sakrāva laukumā, arī, liekas, visu pārbaudījām. Nelaime iepriekš sevi nepiesaka. Ceļot stumbru kravu, izrādās – viens pālis pussapuvis. Virs zemes to redzēt nevarēja. Vinča noraujas un nosit vinčas vadītāju Artūru Orleānu. Man atkal tiek krietns stūris bēru organizēšanā. Brauc visādas inspekcijas un mēģina atrast vainīgo. Neatceros – rājienus dabūja priekšnieks un galvenais mehāniķis.

Abi ar Dzidru ejam darbā: es uz krautuvi, viņa uz bērnudārzu. Vienu brīdi ieriktējusies par kurinātāju, es vēl guļu, viņa jau dodas uz darbu. Atstājusi uz galda zīmīti „pabaro sivēnu un pats ēd, ko gribi".

Tāds priecīgs uzdevums – turēt govi, un atkal tā siena sagāde. Dabūju vai visu hektāru Alksnes pļavās. Zāle vardei līdz krūtīm, vedu mākslīgos mēslus. To tanī laikā Daudzevā bija pilna dzelzceļa mala. Nu jau skats labāks – ir, kur izkapti vicināt. Pāris reizes švāģeri nopļauj ar mašīnu, tikai ne visu – vietām dampis grimst. Pārējo vicinu ar izkapti. Abi ar Dzidru kāšam un kraujam uz kokiem. Tikai ar atvešanu uz mājām atkal prasti. Bāzei tādi vecs vai vācu zortes zirgs ar lielām pēdām. Braucam pēc siena vezuma, līdzi arī meitēns Vija. Piebraucot gubai, tai sānos tāds apaļš caurums. Es nosaku: „Velns, kas tur ielīdis?" meitēns saprot, ka velns ielīdis gubā, un brēc pilnā kaklā. Dzidra, izcēlusi no ratiem, mierina. Lielais kumeļš, nepacietīgi mīdīdamies, vienu kāju iebāzis purvā līdz vēderam. Ko nu? Jūdzu zirgu ārā, ratus atvelku sausākā vietā, un tikai ar pūlēm dabūnu zirgu līdz ratiem. Tā visi trīs tukšā braucam uz mājām. Sienu ziemā, kad piesala, atvedu ar mašīnu. Tad pļavas ierādīja meža vidū lielai saimniecības laukos „Kārkļos" kādus 15–20 km no stacijas. Mērām un dalām strādniekiem – govju īpašniekiem. Man tiek gabals pie pussabrukušas rijas vai šķūņa. Zāle laba – īsts tūruma timotiņš un citas puķes. Pirmajā reizē sanāk kādi četri žeperi. Nākošā gadā arī pļauju, un zāle vai visai ziemai – deviņas gubas. Aizbraucu vienu reizi vasarā un gribu ar vienu reizi arī nopļaut. Vakarā odu ka biezs un pļaušana nesanāk. No rīta ar sauli sāku vicot un līdz vakara tumsiņai visu

gabalu esmu nopļāvis. Tas mans pļaušanas lielākais rekords. Govij visai ziemai siens. Vēl pāris gubiņas ganībās pa mēslu čupām un grāvmalām. Tad Jaunjelgavas MRS izdomā „Kārkļus" apmežot, un mums leknā pļava tu-tū.

Mainās priekšnieki. Leonards aiziet uz Gaujas pludināšanas kantori par priekšnieku. Kantoris Allažos pie Baltezera (mazā). Mūsu kolēģa Zuša dēls Antons beidzis Aizupes tehnikumu un nu priekšnieks. Tā lieta neiet sevišķi labi. Viņam interesē viss cits, tikai ne darbs. Izšķiras arī ar sievu un aizklīst uz Vidzemi. Atkal priekšnieku maiņa. No Jēkabpils darbnīcām atsūta puisi, kas beidzis Ļeņingradas Meža akadēmiju Pēteri Vorfolomejevu. Ļoti gudrs un visu ātri apgūstošs vīrs, neprecējies. Nejūt Daudzevā perspektīvu un beidzot tiek par Inčukalna mežrūpniecības direktoru. Es kā visu laiku materiāli atbildīgais, liekas – vecākais meistars.

Jēkabpilī kaut kāda iedzeršana vai kādam apaļa jubileja, vai kādu vada pensijā. Es arī tur. Partijas sekretārs Gunārs Krecers, vienlaikus koksnes pārstrādes koriģētājs mežrūpniecībā, aicina savā kabinetā uz pārrunām. Tā nu Daudzevā vajagot priekšnieku, un viņš domājot, ka es tam amatam būtu derīgs. Es atrunājos. Tā biogrāfija man tāda jocīga. Izglītības nav, un leģionā arī esmu kalpojis. Viņš aizbildinās, ka esot gandrīz tāds pats – no 1941. gadā izvestas ģimenes. Maķenīt iereibis, solos padomāt. Laika gaitā arī direktors mainījies. Nu direktors Peilāns. Tas mani aicina uz Jēkabpili. Es vēl atrunājos. Tad īsti bargs aicinājums. Direktora kabinetā visa mežrūpniecības priekšniecība. Liek man priekšā pieņemt krautuvi un visu apvienoto cehu. Galvenais inženieris Zvaigzne gan tāds domīgs, strādāt protot, bet pārāk daudz runājot pretim. Nospriež, ka tieku celts par apvienotā ceha, starp citu, lielākā mežrūpniecībā, priekšnieku. Braucu mājās jau kā priekšnieks. Kādus 3–4 gadus biju ceha tehniskais vadītājs. Tā es biju darba vietā nogājis visus amatus. Dzidra ņemas pa bērnudārzu, arī izmēģinājusi dažādus darbus un līdz pensijai strādā par auklīti.

Dzīve ir ne tikai darbs. Līdztekus darbam rit ģimenes dzīve. Meita Vija beidz Daudzeses pamatskolu. Jādomā, kur tālāk mācīties. Viņa, potējot insulīnu vecaimātei, domā, ka būtu jāmācās medicīnas virzienā. Tā braucam uz Rīgu, kur meitēns tiek pieņemts 2. vai Stradiņa slimnīcas feldšeru-medmāsu skolā un apgūst feldšera profesiju. Tā brīvdienās pie mums ciemojas vairākas kursa biedrenes. Pilngadības svētkos Viju sveic vai visas istabiņas biedrenes. Dzidras krustdēls, kā toreiz teica, izdienējis krievos gaisa desantniekos, sadraudzējies ar aizkrauklieti Jostsonu Daini, tas ar Viju veido „diplomātiskas" attiecības. Beidzot paziņo, ka jārīko kāzas. Radu un draugu pulks liels. Tā nu ābeļdārzā būvējam lielu būvi kāzu mielastam. Vedēji Skaidra ar Artūru. Laulāšana Aizkraukles dzimtsarakstu birojā. Plašas svinības ar lustīgu dziedāšanu un dancošanu. Jaunais pāris pārvācas uz Aizkraukli. Daiņa mamma dabūjusi divistabu dzīvokli. Vija iestājas darbā par medmāsu Aizkraukles slimnīcā. Dainis strādā dzelzceļa sakaru releja līnijas punktā. 1973. gadā piesakās pirmais mazbērniņš Viesturs. Pēc pāris gadiem mazmeita Iveta. Tā pāris nosvin 9 gadu kopā dzīvošanu. Viņiem kaimiņos krievu ģimene, sieva palikusi viena, vīrs – aizmucis. Vija mierina draudzeni. Tanī pašā laikā Dainim trāpījusi lielā mīla uz kaimiņieni. Tā ģimene izput. Vija palikusi viena ar diviem bērniem. Kur tiem jaunajiem tik ātri izplēn pirmā karstā mīlestība? Tā mazie vairāk mūsu aprūpē. Pat pirmās skolas gaitas sāk Daudzeses skolā. Dēls Ivars arī beidz mūsu skolu, un tāpat kā savulaik es kopā vienā klasē ar direktora meitu. Izlaidumā abi ar klases biedreni Ivetu dzied duetā. Papildus mēs abi ar direktora kundzi Birutu arī raujam vienu dziesmu. Atkal jautājums – kur mācīties. Kolhoza vadībā – Saulaines tehnikumu beigušie. Tā nolemjam braukt uz Saulaini. Skolas apliecība Ivaram puslīdz laba, un nekādu šķēršļu nav apgūt automehāniķa profesiju. Rudenī Ivars dodas, liekas, mani pavadībā uz skolu. Ir arī kopmītnes vecajā Kaucmindes pilī. Kā jau viņš tur mācījās – tomēr diplomu dabūja. Galvenais pirms pēdējā kursa Daudzesē pilngadības svētki. Ivaram līdzi atbrauc tāds paglīts meitēns. Ivars tehnikumu beidzis, bet Guntai vēl vesels kurss. Paziņo, ka jārīko kāzas.

Es, sadomājis vienai kājai izoperēt vēnas, guļu slimnīcā. Dzidra nāk pie manis pēc pilnvarām manas algas un prēmijas saņemšanai. Kāzu rīkošanai likti kopā visu radu prāti. Guntas tēvs ar māti cenšas, cik var. Guntas mātei brālis Ēriks strādā Ķekavas putnu fabrikā. Tas sagādājis lielu katlu žāvētu vistu. Kāzu mielastā dažs brīnījās, kur tām zivīm tik lieli kauli. Kāzu mielastam izrūmēta vecā pagasta tautas nama zāle. Galdu riktētājs krusttēvs Ādolfs. Viņš arī galvenais šņabja un alus gādātājs. Es no slimnīcas tieku ārā tikai uz sarakstīšanās brīdi atkal Aizkraukles dzimtsarakstu birojā. Tā lieta pavisam svinīga, un tā lielā bildēšanās. Ivars, Saulainē mācīdamies, iemācījies kaut ko darīt arī ar ģitāru. Tā vienu brīdi bija neliels orķestrītis – klavieres vai akordeons, pāris ģitāras un bungas. Tagad Ivaram par godu mūziku taisa šī orķestrīša puiši. Tā jaunajai ģimenei pēc laiciņa piesakās pirmdzimtā – atkal mazmeita – Inga. Jaunie dabū dzīvokli jaunbūvētajā kolhoza mājā. Vēl jau gadu Gunta ar mazo dzīvo Saulainē pie vecākiem, tad, beigusi tehnikumu, pārnāk uz Daudzevu. Ivars vienu laiku brigadieris, Gunta – agronome, visilgāk kolhoza galvenās agronomes amatā. Ziemā jaunais dzīvoklis tāds pavēss, un tā pirmā uz mūsu māju pārnāk Inga, un viņai seko pārējie.

Nu var atkal par darbu. Kas tik tanī krautuvē nenotiek! Strādnieki zāģētavā apzāģē pirkstus. Uz estakādes zāģis savaino kājas un ielec krūtīs, pārzāģējot ribas. Kamēr bija priekšnieks, daļa atbildības tika viņam. Ja ko negribējās izlemt, sūtīju pie viņa. Nu esmu pats priekšnieks. Pie kā sūtīsi? Arī Jēkabpils priekšnieki 50 km attālumā. Tā nu viss jāizlemj pašam. Ar veselību sācis iet grīste – moka sirds aritmija. Reizēm ar ātro palīdzību tieku vests uz slimnīcu. Nu pavisam man nepatīk tā priekšnieku būšana. Man divi atvaļinājumi, tos paņemu ar 1. novembri, lai pensijā varētu aiziet ātrāk.

Tā 1984. gada 8. janvārī taisu lielu balli. Mūsu būvētajā ēdnīcā paliela rūme, tur tiek aicināti visi radi, draugi un darba biedri. Pat no mežrūpniecības bariņš ar direktoru un galveno inženieri priekšgalā. Direktors vada svinīgas runāšanas. Apsveicēju vai vesels bars, un svinēšanu turpina vēl otrajā dienā, kad paaicinu celtņu brigādes vīrus un ceha ļaudis. Tā nu pēc 33 gadiem krautuvē esmu ticis atkal it kā vaļā no zaldātiem. Tā jocīgi – kara laikā tiku komandēt līdz vadam, un darba beigu periodā komandēju lielu mehanizētu „rotu". Priekšniekošanas gadi man veicās. Regulāri pildījās plāni. Saņēmām prēmijas, un vienreiz pat ministrijas karogu par 1.vietu krautuvju sacensībā. Dzidra vēl turpina darbu bērnu dārzā. Viņai līdz pensijai vēl pāris gadi.

Sākas lēns sabrukums varenajā Padomju Savienībā. Brežņevu ar lielu troksni pieraka pie Kremļa sienas. Sākās greznu bēru piecgade. Andropovs cīnījās ar dzērājiem. Šņabis veikalos vai uz kartiņām. Tad Čerņenko, kurš vēl pusmiris balstīja komunisma prestižu. Televizors bija pārslēdzies vai vienīgi uz grezno politbiroja veču apbērēšanu. Sākās Gorbačova ēra; viņš jau no jaunākās paaudzes. Centās nosargāt no komunisma celtniecības sabrukuma ar jaunām metodēm. Rīgā notika plašais Rakstnieku savienības plēnums, Tautas frontes dibināšana. Darbam nebija laika, nedrīkstēja aiziet no televizora. Kad Lietuvā parādījās pie valdības ēkas krievu tanki, kara tuvumu mani nervi neturēja. Ar spēcīgu sirds aritmiju ātrā palīdzība nogādāja slimnīcā. Pēc pāris nedēļām sirds darbība nostabilizējās. Sākās jauna ķibele, man kājām paplašinātās vēnas reizēm iekaisa, kreisajai jau tika izoperēta. Nu iekaisa iekšējās, neoperējamās. Kāja sāp, kar vai kaklā. Slimnīcā apskatījuši, sūta uz Rīgu uz konsultāciju. Tur diagnoze – tromboflebīts. Jāliekot pie kājas dēles, pašu jākarinot pie sistēmas, jāšķīdina asinis, lai nerastos trombi. Uz Aizkraukles slimnīcu negribas braukt. Jēkabpils slimnīcā ķirurgs mūsu Daudzevas ārsta Daņēviča dēls. Tur kādus pāris mēnešus gultas režīmā ar kāju kā bluķi tieku dakterēts. Pat ieteiktās dēles nodarbojas ar asins atsūkšanu. Kad tieku pie slaidākas kājas, brīdi tieku mājās" tad atkal mēnesis slimnīcā. Kur tik netieku potēts, pat dažādas kompreses izmēģinātas. Rezultāti slikti. Intensīvu ārstēšanu traucē manas sirds aritmija. Vija izgādājusi man Rīgas slimnīcā pie kāju speciālista vietu. Tā mēnesis Rīgā Lāčplēša ielā tieku dakterēts. Liftnieks, vecais leģionārs, stāsta, ka esot lepni gājuši vecie zaldāti uz Brāļu kapiem. Tātad esam tikuši brīvi no komunistu valdīšanas. No slimnīcas mani izraksta ar mierinājumu, ka vairs nekas briesmīgs nedraud, bet kāja vienmēr būšot nedaudz sapampusi. No savas sirdskaites arī netieku vaļā. Kāds mēnesis Stradiņa kardioloģijas centrā. Tad Pirmā līča kara laikā pie Tukuma Durbes pilī uz rehabilitāciju. Tur cītīgu mācos sadzīvot ar savām nebūšanām. Līdzbiedros tādi paši sirdzēji. Tā, ik dienas pagarinot ceļa gabalu, soļojam pa Smārdes ceļu. Liekas, kad tieku mājās, veselība krietni labojusies. Tā aritmija tomēr liek sevi manīt. Paklīst baumas, ka vecos leģionārus Rīgas Sarkanā Krusta slimnīca ārstējot pa blatu. Tā tieku tur iekšā. Blats izpaužas tanī, ka leģionāriem vakariņās lieka bulciņa. Dakteri atrod īstās zāles aritmijai, un esmu puslīdz ticis galā ar savām kaitēm. Pa manu slimošanas laiku esam tikuši pie atjaunotas Latvijas. Sabrucis lielais Padomju republiku bloks. Sākusies jauna dzīve. Noiets arī barikāžu laiks, man gan slimnīcā jūtot līdzi pie televizora. Daudzevā Tautas frontes nodaļa aktīvi darbojas. Paceļ uz MRS kantora pirmo Latvijas karogu. Veido piemiņas vietu – akmeni 1941. un 1949. gada represētajiem. Man gan vēl nav skaidrs, vai es sevi arī varu pieskaitīt represēto pulkam. Avīžu ziņas rāda, ka visi, kas izbaudījuši Staļina nāves lēģeru priekus, tādi esot. Sāku arī es līdzi darboties. No Tukuma atbrauc bijušais zalvietis dzejnieks Osītis, dibinot Daugavas vanagu nodaļu. Sanācis krietns bariņš veco leģionāru un citu, kas cietuši no komunistu okupācijas. Jāvēl nodaļas priekšnieks. Man atkal tiek šis „prieks".

Tā es par sevi vien un savām kaitēm. Bez tām arī ģimenes dzīve turpinājās. 1987. gada janvārī Ivara dzīvoklī viss bērnudārza kolektīvs izvada manu kundzi pensijā. Bet līdz šim brīdim tika gādāts, lai es nepaliktu bez darba. Vedekla 1984. gada vasarā „iegādājās" mazmeitu Gunitu. Sievas māsa Velta uzdāvināja telīti, un, lai abām būtu piens, dēls atveda mājās govi. Par bezdarbu nebija ko domāt. Ar mazo jau ņēmās Gunta, tie ragaiņi bija manā aprūpē.

Tā brīvā Latvija tāda jocīga padarīšana. Kolhozi, kas padomijas beigās bija tīri turīgi, tika ar steigu likvidēti. Veciem zemju īpašniekiem jāatgūst savas zemes, tanī skaitā arī man tas babuļnieka 0,81 ha un 3 ha purva. Likās, kas to veco īpašumu pieprasīs. Tomēr daļa to, kas tika represēti, gribēja atgūt kādreiz atņemto. Tie, kas bija devušies trimdā, kā toreiz teica, uz brīvo pasauli, arī cerēja uz atgriešanos Ulmaņa laikos. Cilvēki centās, sāka atjaunot vecās saimniecības, apstrādāt zemi. Tie, kas bija kolhozā tuvāk pie dalīšanas, pagrāba vairāk. Izrādījās – tas viss bija nederīgs jaunajai Latvijai. Solījām „kaut pastalās,

bet brīvi". Brīvi jau tikām, bet pārējais ne tā, kā cerējām. Piena nevienam nevajadzēja, graudu kaltēšana iznāca dārgāka nekā nokultie graudi. Daudzi padevās uz pilsētām. Manējie turējās pie Daudzevas. Ivars pagasta zemes dalīšanas priekšnieks, Gunta kā valsts pārstāvis pie papīru kārtošanas. Pašiem steidzīgi būvējās jauna kūts (tēva būvētais viss sagruvis zemē), šķūnis un piedevām pirtiņa. Kūtī 4 govis, aizgaldā pa pārim sivēnu. Es viens no galvenajiem saimniekotājiem. Vāru cūkbarību dzirdu un baroju ragaiņus. Govju slaukšana kļuvusi mehanizēta. No šī darba es atturos.

Laiks iet. Tas, ko domāja latviešu zemnieks, vairs nepas jaunajam laikam. Jau minēju: mūsu zemē vairs neko nevajagot, visu saražošot Eiropā un Amerikā, mums tikai no viņiem jāiepērkot. Man nav skaidrs, kur ņemsim naudu. Tā viss lēnām paput.

Dzīvojam tālāk. 2001. gada janvāra beigās pagasta mājas zālē bērni riktē mums abiem vecajiem Zelta kāzas. Kopā nodzīvoti 50 gadi. Gala iznākumā ir kāzas, kādu nebija mūsu kopdzīves sākumā. Pa vidu gan bija sudrabkāzas. Tās sabiedriskā kārtā rīkoja ciems kādiem četriem pāriem. Mēs ar Dzidru abi tanī saiešanā. Tomēr Zelta kāzās pāri par pussimtu viesu, radu pulks kļuvis lielāks un mūžā satikto un darbā kopā bijušo draugu arī padaudz. Pats lielākais, ar ko varu palielīties – mums abiem ģimenē seši mazmazbērni. Mūžu velti neesam dzīvojuši.

Pašdarbība.

Atnācis no garajiem zaldātiem, diezgan aktīvi piedalījos dziedāšanā un dancošanā. Šis niķis man vēl no priekškara laikiem. 1938. gada rudenī sāku dziedāt pagasta korī un dejot deju kolektīvā. Tā līdz krievu ienākšanai. Pēckara dancī sadancojos kopā ar sava mūža dzīves biedri Dzidru Ainu (tā viņai rakstīts pasē). Pārnākot uz krāvēja darbu krautuvē, nekādi nevarēju tikt uz nodarbībām. Tā Dzidruks vēl mēģināja danci vecajā kolektīvā, bet, kad pārnāca dzīvot pie manis, danči apstājās. Kad sāku strādāt par materiālu pieņēmēju, brīvā laika palika vairāk. Vecais pašdarbnieks Osvalds Skroderis, jau Ulmaņa laikos izmēģinājis roku teātra iestudēšanā, organizēja vodeviļas iestudēšanu, saucās „Saulainā istaba". Mūziku, liekas, taisījis Muradeli. Tā nu Osvalds, viņa meita Ilga (spēlēja ģitāru) un mēs trīs puiši ņemamies ar iestudēšanu. Tanī trijniekā es, Leons Grincunas un Valdis Krustiņš. Viņi abi stacijas darbinieki. Krišjānis Sams, muzikants ar stāžu, arī dzelzceļnieks, māca, pūšot aitiņā, melodiju. Ilga dzied un pavada uz ģitāras, prieks, kur tu rodies! Tiem abiem jaunekļiem ar dziedāšanu ne sevišķi veicas, Osvalds savu partiju večuka balsī dzied vareni. Tā pirmā izrāde Kazukrogā vai „Ausmas" zālē. Tur vēlāk kolhoza „Uzvara" kantoris. Pavadījumā mums vesels orķestris: Krišjānis Sams ar baritonu, Otto Kalniņš ar klarneti un Pēteris Kalnrācenis piespēlē vijoli, bija arī bundzinieks. Ar šo pašu gabalu uzstājamies arī tautas namā Daudzesē un pat Jaunjelgavas rajona skatē. Mūsu dziedoņiem tā dziedāšana ne sevišķi labi skan. Vietu nekādu nedabūjām, tikai mūsu režisors Osvalds saņēma Goda rakstu par aktīvu darbošanos pašdarbībā. Dzelzceļnieki sasparojušies uz aktīvu teātra rādīšanu. Osvalds Skroderis režisors, un mēs mācāmies Blaumaņa lugu „Purva bridējs". Aktieri – vai viss stacijas kolektīvs. Kaimiņienei veltai Ploterei galvenā loma, otrs mīlētājs Čuders (kaut kur no Jaunjelgavas), man tiek barons. Labi, ka no pārbrauciena uz Vāciju krustmātes jaunais dzīves biedrs paķēris līdzi īstu zaļu mednieka svārku un vācu hūti, tikai gaiļa spalva jāsagādā. Kā tur iet, es pats nezinu. Dzidrai jāgana meitēns, pašdarbībā viņa nepiedalās. Tomēr izrādēs ir vienmēr līdzi. Licies tā jokaini, kad es to barona runājamo ar vācisku akcentu muldējis.

Izrāde Daudzeses tautas namā. Pilna zāle vai līdz pēdējai vietai. Skatītāji saradušies arī no kaimiņu pagastiem. Beigu skatā, kad aktieri tēlo to lielo mīlestību, publika norauš pa asarai. Tā nu maisam gals sprucis vaļā. Vienu pēc otras mācāmies vairākas lugas. Izrādām „Ausmas" zālē un Daudzeses tautas namā. Kur mazāk personu, to izrādi arī rādām krautuves sarkanajā stūrītī vai klubiņā. Meitēns apvēlies. Tā dažā labā lugā arī Dzidra dabūn kādu lomu. Beidzamais lielākais gabals kopā ar dzelzceļniekiem Griguļa „Karavīra šinelis". Man nu galviņā loma, kaimiņu Velta tā galvenā mīlamā. Garš gabals ar Pulvermahera lomu humora radīšanai. Izrādīt braucam uz Sunāksti. To aktieru tā padaudz, citu uz skatuves jāuzstumj, un tāpat viņš neko nespēj pateikt. Tā, vienreiz viesizrādi uztaisījuši, pie šīs lugas neatgriežamies. Nāk dažādi svētki. Mūsu mazajā klubiņā nekas no pašdarbības nenotiek. Reizēm krievietītes uh-uh nolec kazačoku. Mūsu pulkā papildinājums – Petzāļu Pēteris no Kurzemes atvedis jaunu sieviņu. Tā uz šīm lietām ļoti aktīva. Mūsu klubiņā vajadzīga bibliotekāre – kultorgs. Tā nu Elmīra Petzāle tiek šinī amatā. Mēs sākam domāt par darbošanos ar pašu ļaudīm un savā klubā. Pirmo Elmīra organizē nelielu ansamblīti. Dzied viņa pati, viņas māsa, priekšnieka Nagļa sieva Mihalīna, mana kundze Dzidra un Skroderu Ilga. Nu jau pie mums svētku reizēs dzied. Mācāmies īsus skečus vai runājamos gabalus, tur jau es ari piedalos. Elmīra tēlo režisoru. Lugu nosaukumi aizmirsušies. Ari Dzidra vienā ludziņā bija tikusi pie lomas. Jābrauc uz Ērberģes jeb Mazzalves klubu vecajā krogā. Visi ir pie mašīnas, bet galvenais varonis Piļāns Albīns nerādās. Es Dzidrai līdzi – sievu vienu jau nevar laist pasaulē.

Pēdējais laiks – jābrauc. Tā nu man tiek iedots lugas eksemplārs, lai lomu līdz izrādei iemācos. Pārlasu, kaut ko mēģinu atcerēties. Ir jau arī suflieris. Turos viņa tuvumā. Vai publika manīja, ka nemākulis uz skatuves, nezinu. Turpmākos braucienos es paliku lomā. Dzidra dzied sieviešu ansamblī, sastāvs mainās, cita jaunkundze iet prom, cita nāk vietā, reizēm vai viss desmits sievu rindā. Vēl lielāka luga „Anton, mums jāšķiras!" gatavojam dekorācijas un ar izrādēm braukājam pa apkārtējiem klubiem. Es tāds puspalīgs. Antonam Elmīra salīguši jaunāku, tam galīgi tā aktieru būšana neiet. Tā tieku pie lomas, meklēju miliča formu un siksnu ar pistoles maksti, un atkal esmu galvenais kautrīgais mīlētājs. Kad tikām pie Jēkabpils mežrūpsaimniecības, viens no pašdarbnieku braucieniem bija uz centru kuplināt kaut kādu saiešanu. Tur nu rādījām savu varēšanu. Jaunais priekšnieks Buse Ojārs arī centās aktīvi dalīties mūsu pasākumos. Daudzesi pie skolas bija atjaunojies jauktais koris, tur dziedāja visi mani radi. Tā mēs ar Dzidru un daļu dziedošo meiteņu un puišu pievienojamies šim korim. Sākumā kori vadā dziedāšanas skolotājas. Tad mūsu korim piebiedrojas priekšnieks Ojārs.

Ir rajona dziesmu svētki Neretas saliņā. Esam jau Jēkabpils rajonā. Tur arī daudzesiešu koris, diriģents visam pasākumam Jēkabpils MRS vīru kora vadītājs Česlavs Beļavskis. Tā tiekam pie pazīšanās Jēkabpilī. Jēkabpils kultūras namā Krustpils pusē rajona skolu padomju skolotāju sapulce. Mēs ar savu kori kā skolas kori uz skatuves. Dzied skolas sieviešu ansamblis un koris. Es vienai dziesmai velku solo. Braucam uz Jēkabpils koru mēģinājumiem, virsdiriģents Jānis Ozoliņš, konservatorijas rektors. Tur māca lielo Dziesmu svētku dziesmas. Pāris reizes līdz brīnišķās estrādes noslīkšanai dziedam Vīgantes parkā un priecājamies par Staburagu un pakrastes parku. Ojārs salīgst Beļavski par diriģentu mūsu skolas korim, skolas direktors Antāns – par skolotāju dziedāšanas mācīšanai skolā. Kora būšana sit augstu vilni. Piedalāmies visos dziedāšanas pasākumos. Kad Vīgantes estrāde noslīcināta, nu jau Stučkas pavadījumā kājas cilājās viegli. Stadionā ieņemam sēdvietas skatītāju rūmē un varam noskatīties deju ģenerālmēģinājumu. Pats Dziesmu svētku koncerts!!! Sajūta nav izsakāma. Liekas, ka latviešus vieno vienā latviešu dziesmu melodijā. Tās obligātās tautu draudzības un Ļeņinu slavinošās liekas tikai pienākums, lai notiktu šis tautas vienotības demonstrējums.

Otrā reize – Dziesmu svētku simtgade. Esam abi tikuši rajona skolotāju korī. Dzidra pie pirmajām balsīm, es – basiem. Rajona koru virsdiriģents no Rīgas Jānis Brants, vada arī skolotāju kori. Pirms Dziesmu svētkiem Skrīveru vidusskolā veselu nedēļu apgūstam dziedāšanas prasmi. Būšot jāpiedalās dziesmu karos. Lepni tiekam vizināti uz Rīgu. Visiem jauni tautas tērpi, speciāli šūdināti šim gadījumam. Apmetāmies, liekas, krievu skolā Kalnciema ielas malā. Tur visi mūsu rajona kori un rajona valdīšana. Tā nu braucam uz Meža parka estrādi uz mēģinājumiem. Kādu brīvu brīdi tiekam arī uz Jūrmalu peldēties. Svinīgais brīdis universitātes aulā – skate. Cik koru? – aizmirsies. Mums obligātā dziesma Melngaiļa „Līgo vakars". Solo dziedājumam diriģents salīdzis solistus no operas. Tā nu esam žūrijas priekšā. Tomēr rezultāts viduvējs. Vismaz piedalījāmies. Gājiens tāpat no Daugavas malas garām valdības vīriem. Šoreiz kaut kur pie Vidzemes tirgus gaida autobusi. Tā mēs pa savām skolām. Tā simtgades svinēšana tika pielāgota kaut kādai gadadienai. Tā visi oficiālie runātāji savos vēstījumos simtgadi vai aizmirsa. Vienīgi ministre no Maskavas – Furceva bija atbraukusi uz latviešu dziesmas simtgadi. Koncerts jau labi zināmais. Vienīgi „Pūt, vējiņi!" noslēgumā skanēja publikā un mūsu autobusos.

Daudzese uz ziemeļiem no dzelzceļa

Iet laiks... Mājas pazudušas, lauki aizauguši, cilvēki aizvesti, aizbraukuši vai beiguši šīs zemes gaitas. Mēģināšu uzrakstīt, ko atceros no Latvijas 30. gadu beigām par toreizējām apdzīvotām vietām, mājām un iedzīvotājiem uz ziemeļiem no dzelzceļa. Sākšu no vistālākā stūra pa dzelzceļu uz Taurkalnes pusi 1938. gada pavasarī beidzu Daudzeses 6-gadīgo pamatskolu. Pie saimnieka par ganu neaizgāju, dzīvoju pa mājām. Tēva saimniecībā bija viena slaucama gotiņa; reizēm manos pienākumos iekrita paganīšana, piesiešana, pārsiešana un vakaros mājās dzīšana. Siena sagāde tēvam bija problēma, katru gadu bija jāpļauj citā vietā vai nu meža pļavās, vai lielākiem saimniekiem lieki palikušajos zemes gabalos. Tēvs salīga zemes gabalu no „Lojānu" saimnieka Vimbas. Par pļavu neprasīja nekādu atlīdzību, bet jāsūta mani uz „Lojāniem" par ganu – puspuisi. Tā nu, palīdzējis tēvam pļavas gabalu nopļaut, savākt un sakraut kaudzē, 1938. gadā, liekas, 1. jūlijā kājoju uz „Lojāniem". Pēdējās mājas Daudzeses pagasta rietumu pusē, tālāk Sērenes pagasta meži, aiz neliela mežiņa „Rūķu" mājas. Mājas – plaša saimniecība, gara, labi uzturēta dzīvojamā māja. Ar saimnieku galu un kalpu – strādnieku galu. Ceļa Māršavas – Rūķi malā mūra klēts arī ar saimnieku un kalpu galu. Vasarā puišiem laukstrādniekiem nakts mītne. Leņķveidīga kūts, garākais gabals govīm un jaunlopiem. To ir pāri divdesmit, īsākajā daļā, kas ir ar galu pret ceļu, cūku kūts. Mājas galā – neliela upīte, kas iztaisnota par meliorācijas grāvi, zirgu kūts, vāgūzis ceļmalā ar vārtiem pret sētsvidu. Liels labības šķūnis ar pelavu pūnīti un starp šīm ēkām kārtīgs malkas šķūnis.

Saimniecības zemes platība vai pāri 100 ha, pļavas līdz Iecavas upītei. Gar upītes-grāvja malu lielāks pļaujamais klajums, kur uzbūvēti divi siena šķūņi. Ganības pažogotas ar dzeloņdrāšu žogu, daļēji iesniedzas mežā.

Iedzīvotāji: saimnieks Vimba, vecs vīrs, ne sevišķi liela auguma; sieva, varbūt jaunāka, vada visus mājas un kūts darbus, viņiem palīdz meita Milda, jau tikusi vecmeitas gados, divi Latgales vīri – puiši un es, gans – puspuisis. Saimniecība labi iekopta. Mājas labā stāvoklī un labā kārtībā. Kūts un mājas darbi jādara abām sievietēm. Man pusdienas laikā jāpiešķin runkuļu lapas cūku barībai. Līdz lauku nopļaušanai lielais ganāmpulks dzīvoja pa aplokiem. Mans uzdevums bija visa bara dabūšana aplokos un pusdienā un vakarā – kūtīs. Pārējo laiku kopā ar lielajiem puišiem gan pļāvām, gan krāvām sienu, vedām mājās āboliņu. Tā jocīgi saimnieku zorte bija saradojusies tikai ar saimnieku kārtas vīriem vai sievām. Tā „Lojānu" saimnieks sievu ņēmis no „Rukmaņu" mājām. Otra māsa turpat aiz mežiņa ieprecējusies „Rūķos". Ģimenē divas meitas. Milda palikusi mājās, otra mantojusi „Rukmaņus". Vīrs viņai jau no kalpu kārtas. Pati jau mirusi, un mājās saimniekoja znots Speltiņš. Vecajam saimniekam ne sevišķi patika tā laika lauksaimniecības tehnika. Znots, „Rukmaņu" saimnieks savās mājās ieviesa visu jauno. Kūtī bija iekārtota automātiskā dzirdināšana, un ragaiņu dzīvoja seklajā kūtī. Bija sējmašīna, labības pļāvējs, zāles pļaujmašīna un arī kartupeļu racējs. Viss uz divu zirgu vilkmes. Pļavas pļaut un vākt mēs pabeidzām trijatā. Saimnieks ar grābekli mūs uzpasēja. Pa novākto pļavu ar grābekli uz pleca pārvietoties nedrīkstēja, tas bija jāvelk aiz sevis, savācot katru siena stiebriņu. Rudzus nopļāva ar labības pļāvēju. Mēs visi sējām kūļus un likām statiņos. Atkal savs rituāls: Aleksis, vecākais puisis, kūli nostatīja un pielieca vārpas, saimnieks pieslēja pirmo kūlīti, un mēs – pārējos. Katrā statiņā – pieci kūļi. Skaistu auzu lauku nopļāva ar labības pļāvēju kūļos, un mēs visus sasējām un sastatījām pa vidām pa visu tīrumu. Pie mājas logiem bija padevies ražens kviešu lauks. Tur saimnieks mašīnas nelaida. Abi puiši pļava ar vienkocēm. Tā bija izkapts, kas ar vienu roku turama līkā rokturī, bet otrā rokā labību pieliecamais grābeklītis. Mēs ar Mildu sējām kūļus.

Zirgi bija puišu aprūpē, vai nu jāpiesien laukā, vai jāielaiž dārzā. Vecākie puiši parasti jāšus veda zirgus uz ganībām vai uz Iecavu peldināt, man tika neliels, apaļš sirmītis. Es pa vienu pusi mugurā, šis sāk skriet – es otrā pusē lejā. Lielajiem smiekli. Vēlāk iemanījos.

Tā līdz ziemai visi lauki tika novākti, saknes norautas un kartupeļu lauki norāpoti. Atara ar spīļarklu lielie puiši, tad visi trijatā metamies uz rāpošanu. Aleksis mums kā priekšpuisis rīkojumus saņēma no saimnieka un izrīkoja mūs. Tā, apnīkstot kartupeļu vākšanai, Aleksis sola mums parādīt joku. Lauka malā liela liepa ar nolaideniem zariem. Mēs visi trīs ņemamies ar vingrošanu – pievelkamies un kūleņojam ap zaru. Aleksis brīdina, paskatījies uz mājām, kur apaļais saimniekpaps stāv kalniņa galā un mīdās no kājas uz kāju. Tātad caur pie šķūņa pieslietajiem žeperiem vērojis mūsu darbu.

Kad visi vasaras-rudens darbi padarīti, lielie puiši aizgāja. Es paliku tikai par ganu. Viss lielais ragaiņu pulks klīda pa Iecavas plašajām pļavām un nopļautajiem tīrumiem. Saimnieks rudenī solīja lietuviešu ģimeni par strādniekiem saimniecībā, un es tiku brīvībā. Seko katrās mājās divējas kulšanas: pirmie ziemāji, kam salmi tiek sakrauti kaudzēs, graudi klētīs. Tas pats ar vasarājiem. Kulšanas talkas kopējas ar kaimiņiem. No Viesītes malas *„Pātu"* saimnieks ar savu Fordsona traktoru un Imantas tīrkūlēju apbraukā visas saimniecības. Es, puika, pie salmiem, lielie puiši – pie labības padošanas uz kūlēju un graudu aizvešanas. Abas kulšanas reizes katrās mājās ievelkas vai pāris dienas, pat naktī darbu nepārtrauc. Lielie puiši, kā jau talkā, paliek cienāties ar alu. Es dodos uz saimnieka mājām pagulēt un tieku pie kartupeļu lakstu pļaušanas. Saimnieks skaitījās pie tiem, kam nevarēja atļaut izmantot poļu-leišu laukstrādniekus. Tā vecais saimnieks ziemas sākumā, iejūdzis zirgu kamanās, ierodas mūsu mājās. Lietuviešu ģimenei pie viņa nav atļauts strādāt, un viņš līgst manu tēvu, vai nevar palaist puiku palīgos saimniecībā. Liels ganāmpulks, pats vecs un ne sevišķi spēcīgs. Divām saimniecības sievām ar darbu galā netikt. Tā ziemas vidū esmu kādu mēnesi *„Lojānos"*. Baroju zirgus un govis, kapāju saknes govīm un tieku mīļi uzturēts kā dēliņš. Kādēļ neļāva strādāt ārzemju laukstrādniekiem, nesaprotu. Uzturs – saimnieka maize. Saimniecei, liekas, visam mūžam bija sastādīts putru vārāmais grafiks katrai nedēļas dienai. Svētdienās, ja puiši strādāja, tika ceptas pankūkas mums trijiem vesels kalns un vēl ievārījums. Parasti pie strebjamā piekožams bija mīcīts biezpiens ar krietnu kārtu sviesta. Mums parasti biezpiens izēdās un sviests palika bļodiņā. Saimniece pienu mājā izcentrēja, vecais saimnieks pielikts pie centrifūgas griešanas. Krējumu sakūla sviestā un katru piektdienu ar sviesta vezumu cauri mežam brauca uz Jaunjelgavas tirgu. Tad vakariņās bija lepnākā, garšīgākā rikte. Katram ēdājam avīzē ietīta uz oglēm cepta siļķe un svaigais krējums piedevām, vēl uzdzerot paniņas. Nu saimniekam nekādas vainas. Kad dzīvojām klētiņā, veļu mainīja saimniece, arī rudenī, pārvācoties dzīvojamā mājā, par mums rūpe bija tāda pati. Aleksis strinkšķināja mandolīnu, un tā mūsu klētiņā notika danču vakari ar kaimiņu kalponēm Latgales, Polijas meitenēm. Tāda bija dzīve pārtikušā, pat bagātā lauku sētā. Saimnieks bija vecs tikumu glabātājs. Kulšanas talkā saimnieki

barojās un alu dzēra saimnieku galā. Kalpi, puiši un meitas – saimes galā. Mans nākamais švāģeris kalējs – mehāniķis bija ataicināts salabot centrifūgu un tika cienāts saimnieka galā. Es tur netiku pat aci iemetis.

Kara laikā, nākot krieviem, saimnieks izputēja, kur vecie palika, netiku dzirdējis. Milda, māju mantiniece, 1949. gadā iemuka mežā, un kaut kur Aizkraukles, Skrīveru pusē pat bez pases nodzīvoja līdz Latvijas atjaunošanai. Pēc kara mājās dzīvoja sveši ļaudis. Kolhoza laikā māju nojauca un pārveda kolhoza ābeļdārzā, tāpat sauc par *„Lojāniem"*. Ceļš garām tur neiet, pārbrauktuvi likvidēja un palikušas klētiņas un kūts drupas.

Nākamās mājas uz Daudzevas pusi divējas *„Klibēni"*, otras pārkrustīja par *„Krastiem"*. Tur manā skolas laikā dzīvoja Samu ģimene. Divi puikas nāca Daudzeses skolā. Māte viņiem bija mirusi. Tēvs saimniekoja, piepalīdzot kalponei un laukstrādniekam, arī mūsu puses cilvēkam. Tad kalpone pazuda. Policija atrada pieraktu kūtī zem govju silēm. Briesmu darbu bija pastrādājusi saimniece, puisim piepalīdzot. Abus tiesāja. Bāreņus puikas radinieki paņēma projām no Daudzevas. 1938. gadā „Krastos" saimniekoja rentnieku Zvejnieku ģimene. Kad viņi aizgāja no „Krastiem" – nezinu. Māja tiem laikiem plaša – mūra ēka, liels šķūnis vai veca rija un pārējās ēkas. Zvejniekam ģimenē bija divas meitas. 50. gados vecākā bija Jēkabpils tehnikuma direktore. Māju vietā tagad ir drupas.

„Klibēni" – liela, jāsaka, bagāta saimniecība. Liels ganāmpulks. Saimnieki jau padzīvojuši, bērnu viņiem nebija. Saimnieks Jaunmisiņš, bankrotējot patērētāju biedrības veikalam, visu to būšanu nopirka un turpināja veikala un degvīna noliktavas darbību Daudzevas stacijas tuvumā. Veikalu vadīja Lilija Liepa, radiniece no Sērenes pagasta „Ziemeļiem". Veikals nesa peļņu un apgādāja ar produktiem plašu apkārtni. Pats Jaunmisiņš saimniekoja „Klibēnos". Pāris Latgales vai Polijas puiši un pāris meitas. Liels ganāmpulks lielajā piena laikā piena kannas tika uz Daudzeses krejotavu vestas divu zirgu pajūgā. Kulšanu reizēs Lilija cienāja ar kulšanas talku jēra gaļu un dzeramo. Lilija Liepa apprecējās jau 1940. gadā ar Aperānu, dzelzceļa remontstrādnieku brigadieri. 1941. gadā tika represēti, kā dzirdēts, Jaunmisiņš miris izvešanas laikā, arī saimniece kara laikā zudusi. Pēckara laika ilgi „Klibēnos" dzīvoja Arbidanu ģimene, tad plašas koka ēkas nodega, bagātais stūris palika tukšs.

Tālāk jau pie dzelzceļa pārbrauktuves bija nelielā *Krūmiņu saimniecība* – neliela mājiņa, saimniecības ēkas un iedzīvotāji. Īpašnieks ar sievu un jau padzīvojušu meitu. Vecā saimniece bija apkārtnē pazīstama dziedniece-vārdotāja. Kad kādam gadījās „roze" vai sasāpējās zobi, tad devās pie viņas. Mājas pēc kara saglabājās, un tur dzīvoja meita Elza, pārmantojusi mātes spējas un, cik varēja, palīdzēja apkārtējiem cilvēkiem.

Pašā dzelzceļa malā pie pārbrauktuves atradās vēl cara laikā būvēta ceļa sarga mājiņa, tanī dzīvoja, liekas, pensionēts dzelzceļnieks ar sievu un meitu. Pēc kara mājiņā bija palikusi tikai Bērziņu māte. Meita kara laikā bija aizklīdusi uz Angliju. 60. gados arī māte aizbrauca no Latvijas pie meitas. Tagad nav nedz pārbrauktuves, nedz dzelzceļnieka mājiņas.

Uz Daudzevas pusi plaša saimniecība *„Pupiņas"* – skaista, balta dzīvojamā māja, būvēta īsi pirms kara. Uz dzelzceļa Pupiņu pārbrauktuve, tātad saimniecība stiepās abpus dzelzceļam. Kas tur dzīvoja, nezinu, tikai Māršavu kapu kalnā plašu rūmi aizņēmusi Riekstiņu ģimene. Pēdējā saimniece bija pēdējā kalpone, un arī tā apgūlās Pupiņu saimes rindā. Mājas neapdzīvotas.

Paša purva – meža malā uz pagasta robežām divas nelielas saimniecības „Klokmaņi". Vienās mājās vēl tagad dzīvo Klokmaņu Zeltiņa meita.

Tad *„Robežnieki"* – plaša saimniecība, bet kā parasti vecsaimniekiem gadījās pēdējā īpašniece palikusi vecmeitās un īsi pirms kara salīga atraitni ar meitu par iegātņiem. Visu ģimeni 1949. gadā izveda uz Sibīriju. Viņi atgriezās mājās, tikai tās jau bija aizņēmuši sveši ļaudis. Maspanis pakļuva zem vilciena un gāja bojā Daudzevas stacijā. Saimniece mūžu beidz invalīdu namā. Jau abi dus Māršavu kalnā. 90. gados saimniecību atguva audžumeitas ģimene un sakopa labi būvēto balto māju un visu saimniecību. Mantiniece Biruta Nagle palika viena un, liekas, atkal mūsu laukos ies bojā cilvēku mūža darbs.

Uz dzelzceļa pusi „Rocēnu" mājas. Dzīvoja gaišā Kalvju ģimene. No dzelzceļa bija redzama gara, balta māja, dažas saimniecības ēkas, es gan netiku tur bijis. Arī tīrumi meža ielokā nekādi plašie nebija. Būvējot dzelzceļu, saimniecība bija sadalīta divos gabalos un uzbūvēta pārbrauktuve. Saimnieks muzikants, izglītots cilvēks, vadīja kori, baznīcā spēlēja ērģeles vai harmoniju. Kad vecākais dēls izdienēja Latvijas armijā, apguva mūziķa diriģenta un arī komponista iemaņas. 1933. gadā Daudzevas skolā sāka iet jaunākie bērni – dēls un meita – Emma gadu vecāka un Jānis. Liels brīnums mums skolā bija, kad abi četrrocīgi sēdās pie klavierēm un prata spēlēt. Vēl ģimenē dzīvoja saimnieka māsa vecmeita, invalīde Olga. Viņa dziedāja korī. 1941. gadā, ienākot vāciešiem, tika nošauta. Kādēļ? Mājas bija saglabājušās arī pēc kara, bet tur saimniekoja sveši ļaudis. Šodien māju vietā šalc sirmi bērzi, un ne sevišķi bagātie tīrumi aizauguši ar mežu. Arī no Kalvju dzimtas mūsu pusē nekas nav palicis.

Jaunjelgavas – Neretas lielceļa malā no ceļa neredzamā *„Audžu"* saimniecība. Ģimenē kā parasti vīrs, sieva un viens dēls. Mājas pēc kara apdzīvoja saimnieks. Kolhozā traktorists, dēls – šoferis. Liekas, ka uz šodienu māju vietā palicis tikai ozols.

Pa ceļu uz Jaunjelgavas pusi *„Jaunčunči"*. Tā mūsu pusē tās sauca. Jauns saimnieks, īsi pirms kara nodibināja ģimene. Pēc kara īpašnieki neparādījās. Māja apdzīvota.

Tālāk *„Kuprēni"* – divēji, liekas *„Lejaskuprēni"*. Saimnieks Ziediņš bija iesācis būvēt lieli, plašu dzīvojamo māju. Tā palika līdz galam neizbūvēta. Tagad tur plašā „Čunču" govju kompleksa drupu lauks. Ģimenē Ziediņš Roberts, sieva, divi dēli un divas meitas. Saimniekam neveicās ar saimniekošanu, tādēļ represijas slota pārgāja pāri. Kolhozā reizēm pat bija brigadieris. Vecākie bērni – dvīņi Ilmārs un Daina strādāja Daudzevas mežmateriālu krautuvē. Jau pensijā. Māsa Rīgā, bet jaunākais dēls gāja bojā. Mājas pat uz kartes nav ko atzīmēt.

Tālāk no ceļa *„Kalnakuprēni"*. Līdz karam nekad tur netiku bijis. Vēl tagad labi uzturēta dzīvojamā ēka un plašas saimniecības būves. Saimnieks Odiņš, bet, cik liela ģimene, nezinu. Mājas pēc kara palika bez saimniekiem.

Lielceļa austrumu pusē *„Vecčunču"* saimniecība. Liela dzīvojamā ēka, plaša kūts un šķūņi. Parādi komandēja vecā saimniece. Dzimtai bija krievisks uzvārds, aizmirsies, jo dzelzceļa būves laikā saimniece bija salīguši par vīru krievu dzelzceļnieku vai ierēdni. Tas Pirmajā karā bija pazudis. Divi dēli Kola, klibs, vai no kara, vai pēckara mantojums, un Saša arī ar izkapti savainoja kāju, ko dabūja amputēt. Vēl meita Olga, apprecējās ar kalēju Sniķi. Viņai divi dēli, kur palikuši – nezinu. Es vienu vasaras cēlienu tiku darbā pie siena novākšanas Iecavas malā pa grīšļu pļavām kapājām grīšļu galvas. Abi klibie dēli pļāva ka prieks, es puika pa ciņiem netiku līdzi. Tad vilkām uz zariem sakrauto sienu un krāvām lielu kaudzi. Koste gan bija slikta. No pienotavas atvests vājpiens un no vājpiena ražots biezpiens un plāna sviesta kārtiņa, vēl vājpienā vārīta putraimu putra. Uz pļavu māla podiņā meita atnesa zupu vai putru – putraimi, kartupeļi, ūdens un piedevām gabaliņos sagrieztais sadzeltējušais speķis. Vīri, maizi piekozdami, locīja iekšā, man tie zupas vardulēni sitās atpakaļ. Koļa, kā vecākais dēls, bija aizsargs, un reizēm pilnā formā pa mūsu māju logu bija redzams, soļojot uz staciju. 1949. gada 25. martā māti ar vienkāji dēlu Sašu izveda uz Sibīriju. Koļa bija aizbraucis uz Jaunjelgavu, un, kad ieradās mājās, ešelons bija aizgājis. Pēc tik grūtas, trūcīgas dzīves – kādēļ viņus represēja? Tas ir jautājums. Māja apdzīvota tikai ar vecajiem īpašniekiem.

„Tuteni" – liela, plaša saimniecība jau robežojās ar mūsu mazgruntnieku gruntēm. Liela dzīvojamā māja, kuru 30. gadu beigās kapitāli remontēja, gara kūts un divi labības siena šķūņi. Saimnieki – Ozolu ģimene. Īpašnieks Ozols Pirmā kara laikā pazudis Kur? Vēlāk saimniekoja iegātnis un Ozola sieva ar dēlu. Abi saimnieki apaļīgi, dēls – bāls, slimīgs. Abi vīrieši bija aizsargi. Saimniecība bija tik liela, ka daļu gar ciema robežām izīrēja ganībām. Kaut kas tika maksāts, un abās kulšanas talkās bija jānodrošina strādnieks. Pēc kara par nespēju samaksāt nodokļus saimnieks tika cietumā. Pirms kara mira mantinieks dēls, kara laikā saimniece. Saimnieks apņēma jaunu sievu. 1949. gadā viņa tika izvesta uz Sibīriju. Saimnieks, iznācis no cietuma, mūža galu pavadīja pie radiem Sērenes pusē.

„Jauntuteni". Māja tikusi būvēta kā kalpu māja uz robežas ar muižas mežu, kuru dzelzceļa izbūvē izcirta un zemi sadalīja amatnieku zemju laukumos. Ap mājām pāris ha zemes, saimniekoja atraitne Ozolu Tāle (varbūt citādi), dēls, divas meitas. Mūsu pusē uzvārdu neminēja, bija Tāles Vilis, Tāles Irma un Tāles Lidija. Saimniecībā apstrādāja daļu lauciņu, bija zirgs un govs, un pāris aitas. Mājas it kā piederēja „Tutenu" saimniekam. Māja bija blīvi apdzīvota. Bez Ozolu ģimenes tajā dzīvoja plašā Vanagu dzimta. Tēvs skroderis, sieva un 4 dēli un meita. Vecākais dēls Pirmā kara laikā bija cietis gāzu uzbrukumā. Redzēju tādu bālu staigājam pa ceļu, drīz nomira. Dēli Jūlijs un Ādolfs strādāja pie vagonu pārkraušanas, jaunākais – Pēteris mācījās Daudzeses skolā. Dēli visi centās pēc zināšanām. Jūlijs vēl Daudzevā dzīvodams sāka mēģināties rakstniecībā, piedalījās Daudzeses sabiedriskajā dzīvē Daudzeses saviesīgā biedrība izdeva un uzveda Jūlija Vanaga lugu „Vēja pūtiens". Ādolfs kaut kur Zalves pusē strādāja par pagasta skrīveri vai viņa palīgu. Meita (varbūt Olga) palīdzēja ģimenē. Kad nocirta Siliņkalna mežu, tur tika iemērītas zemes jaunsaimniecībām. Vanagu dzimta tur sāka būvēties, jo viņiem kā kara invalīda ģimenei tika viens zemes pleķis. Kad tur kaut cik tika zem jumta, no „Jauntuteniem" aizgāja. Ozolu Tāles ģimene tur saimniekoja līdz krievu ienākšanai. Kad notika lielā zemes dalīšana, daļu Tuteņu zemes sadalīja kā piegriezumus mūsu ciemata sētām. Ozolu ģimenei tika tukšas palikušās „Birznieku" mājas. Karam sākoties „Jauntuteni" bija tukši. Meita Irma, strādājot pie grants iekraušanas dzelzceļa vagonos Taurkalnē, iepazinās ar Latgales puisi Lukjāni Markovu, kas arī pārnāca uz dzīvi „Jauntutenos". Irmai tika dēls Ozols Artūrs. Ģimene nesanāca, un Irma apprecējās ar latgalieti Šukstu Ādolfu. Līdz karam bija tikuši pie divām meitām Ilgas un Intas. Irma, čakla strādniece, strādāja kolhoza fermās „Tutenos" un „Būmaņos". Ādolfs, dzelzceļa remontdarbu priekšstrādnieks. Šukstu ģimene daļēji paputēja. Ādolfs stipri dzēra. Tāles dēls Vilis tika ierauts kara ritenī. Izgājis filtrāciju, atgriezās Daudzevā. Dēls Jānis drīz mira, un palika dēls Ozols Jānis, kas tagad dzīvo Jaunjelgavā.

Tāles jaunākā meita izgāja pie vīra Kliņģeru Jura, meita Rūta gāja skolā. Tā nu sanācis, ka no Tāles dzimtas palikušas tikai mazmeitas Inta un Ilga. Pārējie jau apgūluši kapu kalniņos. „Jauntuteni" pārbūvēti, remontēti, tikai vairs nav apdzīvoti.

„Ģīzes". Liekas, ka starp „Vecčunču" robežām un Tuteņu grunts līdz pat „Krūmiņu" – „Kaiju" robežām un „Ģērķēnu" Siliņkalna mežam viss plašais purvainais un mežainais klajums bija „Ģīzes", kas laika gaitā dalījušās, un daļa zemju palikušas dzelzceļa dienvidu pusē.

„Ābeļģīzēs" (varbūt nepareizi) dzīvoja saimnieks Ābelis ar sievu, divām meitām un dēlu. Karš ģimenei un mājām pārgāja pāri bez zaudējumiem. Šodien gan palikusi tikai vidējā meita Aina Grundmane, pārējos paņēmis laiks.

„Sproģi". Zemnieku sēta tika atdalīta no Ābeļa zemes kā māsas daļa. Saimniekoja Kalniņš ar sievu, bērnu nebija. No pirmā kara bēgļu gaitām viņu ģimenē dzīvoja audžudēls Kliņģeris Juris. Mūsu pusē līdz sētu pārkristīšanai teica „Ģīzes". Tā dzimta arī jau beigusies.

„Vecģīzes" – pašā dzelzceļa malā, līdz galam neizbūvēta kūts, šķūnis un apdzīvojamais gals. Tās vēl atrodas savā vietā. Bijusi arī ceļmalā dzīvojamā māja, kad tā degusi vai nojaukta – netiku dzirdējis. Redzami pamati un ceriņu krūmi ap akmeņu krāvumu. Saimniekoja Tolmanis (iegātnis) ar sievu. Bērnu nebija. Saimniecības mazākā puse bija dzelzceļa ziemeļu pusē, pārējais otrpus. Kā kara laikos būvēta saimniecība, kuru savienoja pārbrauktuve. Krietnais mājlopu pulciņš katru dienu tika dzīts pāri dzelzceļam. Toreiz gan tie bāņi gāja retāk.

Tā nu esmu ticis līdz mūsu būdeļnieku nelielajām mājiņām un viņu apsaimniekotājiem. Pie Daudzevas – Jaunjelgavas dzelzceļa pārbrauktuves sākās ceļš, kas caur „Ģīzēm" savienojās ar Jaunjelgavas – Neretas lielceļu. Pārbraucot pārbrauktuvi, bija ceļa rādītājs „Jaunjelgava 18 km". Tur arī beidzas „Ģīžu" plašie lauki un sākas mūsu ciemats. Dzelzceļu būvējot, bija izrakts dziļš novadgrāvis, kas susināja visu Daudzevas ziemeļu pusi. Sadalot cirsmu rentniekiem, tika izveidoti divi ceļi, viens gar lielā grāvja malu, otrs – veidojot trijstūri uz jaunapgūtajiem zemes gabaliem.

Līdz 30. gadu otrajai pusei māju vārdu nebija. Zemes gabali bija sanumurēti, un tēvs uz adreses rakstīja Nr. 3., tad 30. gados notika kristības, un, pārbraucot pārbrauktuvei, stāvēja divi ceļa rādītāji, kas rādīja uz otru pusi Jaunjelgavas virzienam. Varbūt samelošu ar māju vārdiem – *„Žagatas"*. Tieši pretim pārbrauktuvei atstatus no ceļa un pa robežu ar „Ģīžu" zemi gāja ceļš uz „Sproģiem". Zema, paplaša dzīvojamā ēka. Rietumu galā 2 istabas, vidū virtuve un aiz tās saimnieku istabiņa, vēl ar ieeju no austrumu gala neliels dzīvoklītis. To apdzīvoja Kliņģeris Juris ar savu sievu Lidiju. Saimnieki divi paveci cilvēki. Dēli it kā divi, viens armijā virsdienestā, otru netiku redzējis. Plašākās istabas parasti tika izīrētas. Man, pavisam mazam esot, tur esot bijis fotogrāfs, no turienes manas bērnības bildes. Pirms kara tur dzīvoja Šuksts Ādolfs ar brāli Aleksi.

Kad 1940. gadā sākās armijas demobilizācija, Celmiņu dēls atgriezās Daudzevā. 1941. gadā strādāja veikalā par veikalvedi. Liekas, tika represēts. Tēvs ar māti Māršavu kapu malā. Brauca apkopt, bet es netiku saticis. No saimnieku Celmiņu dzimtas mūsu pusē nekas nav palicis. „Žagatu" zemes pleķītis bija divreiz lielāks nekā pārējiem, daļēji slapjš, gandrīz pārpurvojies, pat zāle neauga.

„Rudzīši" – pa ceļu tālāk no grāvja. Pirmsākumā no dzelzceļu gulšņiem celta mājiņa, tikai viena istaba, turpat arī virtuve. Tāda pati kūtiņa. Puse no zemītes neapstrādāta, akmeņi, pat vienā stūrī dīķis. 30. gadu sākumā sāka būvēt dzīvojamo māju pārdesmit metru no ceļa. Toreiz, liekas, tā būvēšanas lieta bija vienkārša – kam bija kāda bēda, ko tu uz tās savas zemes darīsi. Vienlaikus mājas sāka būvēt trīs kaimiņi – Rudzīši, mans tēvs un trešais kaimiņš Skroderis. Projektēšanas nekādas nebija, kā meistari prata, tā būvēja. „Rudzīšos" un „Dzintaros" mājas būvēja amatnieku brigāde. Mūsu māju tēvs būvēja pats.

Par Rudzīšu ģimeni: tēvs Jānis strādāja pie vagonu pārkraušanas. Kad lielā darba vairs nebija, bija uzņēmējs kravu pārkraušanai. Pats galvenais krāvējs, un mēs, stacijas puikas, piepalīgi. Sieva strādāja stacijā par vagonu apkopēju. Kad sivēni no mazā bāņa bija pārkrauti lielajos vagonos, tad mazā lokomotīve padeva karstu ūdeni, un Rudzītis skaloja ar šprici sievas no grīdām un sienām atberztos netīrumus. Ģimenē paši ar sievu un no bēgļu gaitām adoptēts puisis Krišus, vēl divas meitas Emīlija un Ermīne. Krišus no ģimenes paklīda. Meitas mācījās Daudzeses pamatskolā. Karš ģimeni neskāra, vienīgi Ermīnes pirmo vīru, kas bija diezgan čakls šucmanis (pašaizsardznieks), ienākot atkārtoti krieviem, represēja. No lāģera neatgriezās.

„Vālodzes". Vectēvs jau no cara laikiem no muižas uz 99 gadiem bija izīrējis 0,81 ha (divas pūra vietas) zemes pleķīti. Līdz Pirmajam pasaules karam tika uzbūvēta guļbūve, vienā galā virtuve, pa vidu pavards, siltummūris, otrā galā dzīvojamā istaba. 30. gados, kā teicu, tēvs sāka būvēt jaunu māju. Pats, iegādājies zirgu, mežā izcirta baļķus un saveda jaunbūves vietā, bet daļu „Dreimaņos" pie gatera dēļiem un latēm. Kopā ar mātes brāļiem baļķus aptēsa, saskavoja un pat ar gludo paksi cēla māju. Pamatus gan iepriekš netika izbūvējis, un, kad māja bija uzbūvēta, tad tikai salīga cilvēku, kas iebetonēja pamatus. Logus, durvis tēvs taisīja pats, arī grīdas dēļus abi ar māti, velkot divroku ēveli, apēvelēja. Māja līdz karam bija pilnīgi pabeigta.

Apdzīvot sākām jau 31., 32. gadā. Skurstenim ķieģeļus no betona tēvs lēja pats, arī siltummūri uzbūvēja no paštaisītiem jēlķieģeļiem. Silda vēl tagad. Zemes gabaliņš, cik atceros, visriņķī bija nogrāvots un apstrādāts. Vienīgi vēl grāvmalā auga trīs stalti bērzi. Bet, kur aug bērzi, turpat zāle neaug. Tie tika nozāģēti.

Ģimenē bijām četri – tēvs, māte, es un māsiņa Velta. Veltiņa mira ar difteriju 1943. gada pavasarī. Tēvs visu laiku sūdzējās par kuņģa čūlu. 1944. gada rudenī pēc krievu ienākšanas sākās slimības paasinājums, tēvs mira 1944. gada rudenī, māte Karlīne mūžu beidza 1969. gadā. Tā mājās saimniekoju es ar dēla ģimeni.

„Dzintari”. Starp mūsu māju un kaimiņu būvi ved ceļš uz „Jauntuteniem” un tālāk caur „Tuteniem” uz Sērenes pusi. Šo ceļu izmantoja Čunču – Tuteņu un arī Sērenes ļaudis, dodoties uz Daudzevas staciju vai veikaliem. Zemes pleķīša pirmais īpašnieks bija Tauriņš. Pašā stūrī bija nomaļiem apšūta būve. Viena istaba, virtuve un turpinājumā priekšnams, pieliekamais. Jauno māju tāpat kā mans tēvs būvēja līdztekus ceļam. Kad Tauriņš savu īpašumu pārdeva – neatceros. No kurienes jaunie kaimiņi, arī neatceros. Tēvs Jānis Skroderis, viņa sieva, vecākais dēls Osvalds un meita Velta. Sieva slimīga. Jānis čaklākais vīrs mūsu pusē. Smējās: „Kad Skroderim nebijis ko darīt, paņēmis grābekli un skrejot ap istabu”. Dēls Osvalds strādāja par pastnieku un vienlaicīgi tirgojās ar patafoniem un platēm. Pie mājas stūra bija izkārtne. Rudzītis ar Skroderi sagāja naidā. Rudzītim jumts jau pabeigts, Skroderis uztaisa jumta piebūvi. Kaut kas pilsētniecisks. Mājai otrais stāvs un parādes durvis. Osvalds pirmais mūsu pusē sāka nodarboties ar radio klausīšanos. Augstu gaisā uzcēla antenu un ar austiņām varēja klausīties. Gribējās vairāk. Uzmontēja kaut kādu torni un saaicināja kaimiņus. Gaidījām, kas nu būs. Dažu burkšķi – kaut kas līdzīgs mūzikai, un – viss. Gājām mājup.

Osvalds no „Dzintariem” aizprecējās uz ielas vidu. Mājās palika māte, tēvs un meita Velta. Tēvs pēc vieniem Jāņiem bija sētmalē atradis pusdzertu alus pudeli, patukšojis, bet tur izrādījās esam ziepju zāles. Nogādāja Jelgavas slimnīcā. Atgriezās Daudzevā, bet karu nesagaidīja. Māja stāv vēl tagad – tikai citi saimnieki. Velta jau smiltājā. Dēls aizklīda no dzimtās puses.

„Bajāri”. Bija divas saimniecības uz lielā grāvja pusi: Zālīši – tēvs un dēls. Vecais Zālītis nomira, mājas arī bija uz brukšanu, un tika nojauktas. Māte pārnāca pie dēla, un abas gruntēs apvienoja. Zālītis strādāja stacijā par pārmijnieku. Sieva mājās par saimnieci. Turēja govis, vienmēr saimniecībā bija zirgs. Meita Milda no mājām aizprecējās. Dzīvojamā māja ar galu pret ceļu, liekas, ka nekad netika pabeigta. Dienvidu galā istaba, virtuve un neizbūvētais gals uz ceļa pusi kūtiņa, paša ceļa malā pagrabs un paliels labības un siena šķūnis. Pretim mūsu mājai trijstūris bija celmains, ziedēja cirsmas puķes. Celmus nolīda un iznāca labības lauks. Kad mūsu pusē parādījās kuļmašīna ar dampi, tad uz šī lauka kūla visas mazturībnieku labību ražas. Vecie Zālīši Totēnu un Māršavu kapos, liekas, nav vairs pat vietas. Jaunie Zālīši Daudzeses muižas kapos. No vecajām mājām palicis pagrabs un kūtiņa.

„Ūdri”. Saimnieks Melderis Kārlis, sieva, divi dēli Kārlis un Otto un meita Anna. Pirmajā karā bēgļu gaitās nebija devies, tā māju saglabājis, pat saposis. Kā jau mūsu pusē – priekšnams, virtuvīte, istaba un vēl viena, bez durvīm, neapkurināma istabiņa. Bija sadēstīts mūsu sādžā lielākais ābeļdārzs un vairāki labu jāņogu krūmi. Vecais Melderis bija klibs, kādēļ – nezinu. Vienmēr turēja zirgu un govi. Ganības īrēja Tuteņu gruntē kopā ar manu tēvu un Skroderi katrs pa hektāram. Vai kur strādāja – nezinu. Bija čakls zvejnieks un bieži bija redzams ejam ar dukuri uz upītes pusi. Vecie Melderi Māršavu kalnā, dēli izkarojušies un izgājuši filtrāciju, arī turpat. Mājās saimnieko jau citi ļaudis.

Jēkabsonietes mājiņā dzīvoja vientuļa sieviete, vīrs pametis, kaut kur Rīgā. Māju remontēja, sairušo koka būvi izbūvēja no kaļķu betona. Kad Daudzevā uzklīda baptistu sludinātājas, tad lūgšanas un sludinātāju apmešanās notika šinī mājiņā. Sieviņa krāto naudu bija glabājusi bēniņos aiz spāres, amatnieki bija atraduši, un tantiņa vai nojuka no prāta. Pēc kara viņas vairs nebija.

„Indrāni”. Liela, plaša guļbūves māja. Vai tika pilnīgi izbūvēta – neatceros. Saimniece, saucām – vecā Markuliene, kaut kur no Lietuvas, bija iepirkusi divus zemes gabalus. „Indrānos” 30. gadu otrajā pusē izbūvēja jaunu kūti pat ar šifera jumtu. Ģimenē trīs meitas – Alvīne, Ērika, Alise. Alvīne dzīvoja Rīgā un brauca tikai ciemos. Ērika apprecējās ar Skroderi Osvaldu, un dzīvoja mātes mājā. Alise, jaunākā, īsi pirms kara kļuva ar Okmani Alisi, apprecoties ar dzelzceļa remontstrādnieku, liekas, dzīvoja dzelzceļa dzīvoklītī, meita Rasma. Pēc kara māja vēl stāvēja, bet bija tik tālu satrunējusi, ka tika nojaukta. Tagad tur laba, skaista, sakopta māja, dzīvo Rasma.

„Bebri”. Meldera otrs brālis saucās par „melno Melderi”. Mājas jau tur nekādas nebija. Būcenis ar lodziņu durvīs, pie durvīm skapītis, galdiņš, kaktā plīts ar nelielu siltuma mūri, un kaktos pāris vietas gulēšanai. Pats Melderis strādāja savā saimniecībā, zemīte mitrā vietā, bija sarakti dziļi grāvji. Vai sausāks palika – nezinu. Lauciņi tika apstrādāti. Kad mūsu ciema gruntniekiem tika piešķirti piegriezumi 3 ha purvā, tad viņam tika gabals sausākā vietā. Tad nu plēsa tur līdumu un mājās

brauca vēl melnāks. Vai tur ko iesēja – nezinu. Ģimenē trīs dēli – Jānis, Kārlis un Pēteris. Jānis strādāja darbos stacijā un par laukstrādnieku pie saimniekiem. Apprecēja kaimiņa meitu Kalniņu Lidu, sagādāja divas meitas, kaut kas nepasēja, izšķīrās. Kad bija jāmaksā alimenti – nemaksāja. Tika Valmierā kulstīt linus (vienīgais daudzesietis). Karu pavadīja kā dzelzceļnieks. Pēc kara bija cita ģimene un citi bērni. Vidējais brālis Kārlis bija zaglīgas dabas, ja kaut kur apkārtnē tika kas nozagts, tad policists gāja meklēt pie viņa. Pēdējais „varoņdarbs" – Skaistkalnes baznīcas aplaupīšana. Noķēra un sodīja. Vācu laikā pieteicās policijas bataljonā. Kaut kur Polijā, netikumu nemainījis, tika sodīts ar augstāko soda mēru. Jaunākais – Pēteris – mūsu ielas visu palaidnību vadonis. Skolā arī taisīja dažādus brīnumus. Par savu ne sevišķi labo uzvedību tika gadu Jelgavas labošanas seminārā. Tad jau nāca karš. Ne sevišķi labas attiecības bija ar vietējiem šucmaņiem, tādēļ brīvprātīgi iestājās vācu transporta organizācijā „Štrals". Tad jau atvaļinājumā lepni vācu formā staigāja pa stacijas peronu. Paziņas bija satikuši Kurzemes katlā, liekas – karojis. Pēc kara, vai bijis filtrācijā – nezinu, strādājis biešu pieņemšanas punktā, tad aizklīdis uz Lietuvu. Sieva lietuviete, bērnu nav. Ārī par pašu Pēteri ziņu nav.

Tālāk otra Markulienes grunts. Neliela mājiņa, parasti kādam tika izīrēta. Pēc kara vairs bija tikai tukša vieta.

„Āres". Lielāks zemes gabals – purvs, krūmājs, iesākta plaša māja, tā arī netika pabeigta. Kalniņu ģimene apsaimniekoja, kaut ko ara, kaut ko sēja, bet bieži rudenī nekas pļaujams nebija izaudzis. Pašu saimnieku atceros pēc lielajām kājām, pastalās vai lapčās ieautām. Divas meitas – Lidija un Vilma. Lidija, šķīrusies no Meldera Jāņa, pēc kara ar meitām dzīvoja Viesītē. Vilma par dzīvesbiedru bija izvēlējusies nelielu žīdiņu Leibe Morēns, tas ar otru vīru Daudzevā turēja skārni. Vilma dzīvoja kā sārta zemeņoga. Ienākot vāciešiem, Morēnu vietējie šucmaņi kaut kur pieraka, un nezinu, cik tas prasīja, lai Vilma saglabātu savu un Morēna dēlu. Pēc kara viņš bija dzīvs. „Ārēs" tad dzīvoja Vilma, jau Leskoviča. No vecas brūkošas mājas kaut ko veidoja. Strādāja mežmateriālu krautuvē. Mūža galu sagaidīja Pļaviņās – pansionātā.

Nu jau par to ielu, kas iet gar grāvmalu.

Pirmās mājas *„Cīrulīši"*. Īpašnieks vecs dzelzceļnieks Studens. Ģimene – sieva, dēls Artūrs un meita Antonija. Kā jau latgalietis rūpējās, lai katram bērnam atstātu pa mājai. Cik atceros, viena neliela guļbūves māja stāvēja vai no cara laikiem. Tur dzīvoja visa ģimene. Saimnieks būvēja otru lielāku māju un, kad tā bija uzbūvēta, tad veco izīrēja tam, kas atklīda uz mūsu pusi strādāt. Vecais saimnieks mūžu beidza līdz karam. Meita un dēls beiguši Daudzeses pamatskolu. Meita apprecējās ar dzelzceļa ierēdni un dzīvo Baložos, dēls Antons, izgājis leģionāra gaitas, filtrācijas lāģerus un Igaunijas darba bataljonus, atgriezās mājās. Tagad tur saimnieko viņa meita ar znotu.

„Bērziņi". Divi, jau toreiz veci, māju apdzīvotāji, arī Bērziņi. Pēc kara viņu tur nebija, un, liekas, arī mantinieku nebija. Tagad mājas vietā pusdedzis grausts.

„Ķirši". Labi būvēta māja, apšūta ar ēvelētiem dēļiem. Saimnieki Ķirsis ar sievu, mūsu kaimiņienes Skroderienes māsu. Vīrs strādāja par krāvēju, un runāja, ka, sasvīdis pēc darba, iedzēris aukstu alu, dabūjis plaušu karsoni, un no šīs saules atvadījies. Atceros – mājās pie sienas bija dēla ģīmetne. Tas pēc kara palicis Krievijā, reizēm sūtīja pa vēstulei. Tad viss apklusa. Tā māte palika viena. Pie viņas apmetās vīra darbabiedrs Miķelis, to vācu laikā arestēja, tad atlaida. Viņš pazuda. Kur? – kas to lai zina. Arī Ķiršu mātes mūžs drīz beidzās. Mājā ienāca māsas dēls Skroderis Osvalds ar sievu un diviem bērniem – dēlu un meitu. Paši Skroderi bija aktīvi pašdarbnieki, Osvalds pat reizēm režisors. Nu mājās dzīvo dēls Vilnis ar sava dēla ģimeni.

„Viļņi". Tieši pretim stacijai. Saimnieks Kalnrācenis Pēteris. Māja veca, varbūt no cara laikiem, tika nepārtraukti pārbūvēta. Divstāvīga piebūve, apakšā ieeja, augšā – istaba bēniņu dzīvoklim. Apakšējā stāvā, liekas, tika iekārtota krāsns maizes cepšanai. Zemes gabals – varbūt hektārs uz mūsu ielas galu – celmaine. Kalnrācenis celmus izlauza un sakrāva grēdās. Tie fosforizēja un naktīs spīdēja. Bija nobiedējis garāmgājējus. Austrumu pusē grunti norobežoja grāvis, slikti izejams ceļš un dzelzceļam piederoša meža josla. To 30. gados nocirta, piešķirot Kalnrācenim kā piegriezumu. Tā arī krūmājs tur palika. Kalnrācenis – šķirtenis, šķirtajai sievai aiz „Ārēm" arī celmainē bija zemes gabals. Kara laikā vai tūlīt pēc kara viņa tur uzbūvēja nelielu mājiņu. Kur dzīvoja Latvijas laikā – nezinu. Kalnrācenis Pēteris bija izkarojies latviešu strēlniekos, arī viņu Krievzemes karagājienā. Kā sacīt, saindējies ar komunisma sērgu. Mūsu pusē vienīgais pārliecinātais komunists. Strādāja krāvēju brigādē pie materiālu pārkraušanas no šaursliežu uz platsliežu vagoniņiem. Krāvēju pulka daudz bija ienācēji, skanēja arī krievu valoda. Kalnrācenis kopā ar Samohvalovu, kaut kur no Līvānu puses, noorganizējuši komunistu šūniņu, meklējuši sekotājus un sludinājuši savu ticību. To organizatori tika tiesāti un pāris gadus nosēdēja cietumā. 30. gadu beigās Kalnrācenis veda mājās jaunu sievu – Almu Šausi. Piedzima dēls, tad vēl divi puikas. 1940. gadā, pēc okupācijas karaspēka ienākšanas, Kalnrācenis čakli organizēja jauno, jau kreiso valdīšanu. Rīkoja pagastā sapulces, dibināja komjaunatni. Pats kļuva par

Daudzevas dzelzceļa stacijas milici. Tad vēlāk par visu dzelzceļa miliču priekšnieku. Karam sākoties, ar sievu un bērniem evakuējās uz Padomiju. Kara laikā tika dienējis Sarkanajā armijā. Pēc kara atgriezās mūsu pusē, kaut kur bija partorgs, tad pagasta sekretārs. Beidzamais amats – bagāžas strādnieks stacijā. Sieva pēc kara viņu pameta un ar jaunākajiem dēliem aizklīda no Daudzevas. Vecākais dēls kaut kur Krievijā.

Pats Kalnrācenis dzīvoja vientuļi, pūta tauri Daudzevas pūtēju orķestrī, ar komunisma celtniecību vairs nenoņēmās. Atrada mirušu paša būvētajā un remontētajā mājā. Tur tagad sveši ļaudis.

„Kasparsoni". Māju vārdu neatceros. Ar galu pret ceļu aiz meža strīpas bija uzbūvēta šī māja, samērojot ar mūsu sādžas būdām, liela un gaišiem logiem. Ieeja no dienvidu gala un rietumu sānos. Mājā pāris dzīvokļu. Vecos saimniekus neatceros. Viņiem bija dēls Kasparsons Vilis un meita, kas 30. gadu vidū apprecējās ar „Jaunčunču" saimnieku. Īsi pirms kara māju apsaimniekoja īrnieki – rentnieki. Aiz dzīvojamās mājas un saimniecības ēkām sākās mežs, ap māju apgūts tikai dārza tiesai. Vienu rudeni palīdzēju rentniekiem lauku darbos. Kasparsoni bija īrējuši no „Tuteniem" zemes gabalu apstrādei, uz turieni vedām mēslus un aparām tīrumus. Liekas, tur kādreiz bijusi mājas vieta, to rādīja vecu pamatu atliekas. Pēc kara mājas sabruka un neviens šinī pusē neatgriezās.

„Vecozoliņi". Šīs jau bija vecākās mājas mūsu ciematā. Māja ar plašu virtuvi, četrām lielām istabām un kalpones istabiņu bēniņos. Mājai bija piebūvēta piebūve lielāka par pamata ēku. Atsevišķa ieeja un plaša istaba pirmajā stāvā, plašs dzīvoklis arī jumta izbūvē. Mūra klēts, tāda paša materiāla kūts ar galā piebūvētu siena un malkas šķūni. Klēts galā Pirmā kara laikā vācieši bija uzbūvējuši bunkuru – ložmetēju ligzdu, griestu segums vai viss metrs dzelzceļa sliežu un betona. Izmantoja kā pagrabu. Vienu brīdi jaunajā mājas galā mitinājās vetārsts. Tam par godu bija pagalma galā ēka lopiņu pieņemšanai apskatei. No mājām attālāk – labības šķūnis. Lauki nogrāvoti un apstrādāti. Pie mājas uz dzelzceļa pusi plašs augļu dārzs. Saimniecība turīga. Sauca par bagāto Ozolu. Sieva mira 30. gadu vidū, dēls dzīvoja kaut kur citur, saimnieks atveda jaunu sievu no Sunākstes. Pēc kara saimnieka vairs nebija. Mājās saimniekoja palikusī sieva ar māsu. Jaunajā ēkas galā bija ievācies Jēkabpils meža kombināta un Daudzevas pārkraušanas bāzes kantoris. Tagad mājas nodegušas, viss sabrucis.

Pirmā pasaules kara laikā platsliežu dzelzceļš nācis tikai līdz Daudzevai. Lokomotīvju apgriešanai tika uz Ozola un Kļaviņa zemēm uzbūvēts sliežu ceļa trijstūris. Tas saglabājās visu Otrā kara laiku. Tupikas galā bija kapu kopiņa, parasti apkopta. Kas apglabāts – neieklausījos. Trijstūra vidū – māja, kur atradās Daudzevas pasta un telefona centrāle.

Pasta Kļaviņi" (to es izdomāju un tā arī saucu). Māja ar jumta izbūvi, apakšējā stāvā pasta telpas un telefona centrāle. Bēniņu stāvā īpašnieki – Kļaviņu pāris. Pats saimnieks – mūrnieks. It kā viņiem bija meita, kas dzīvoja Rīgā. Kad 1938.–1939. gadā uzbūvēja jauno pasta ēku, māja palika pustukša. Kas tur dzīvoja bez saimniekiem, nezinu. Toreiz darbojās dzelzceļa raktie novadgrāvji, tādēļ zeme ap „Vecozoliņiem" un Kļaviņu māju bija sausa; uz dzelzceļa pusi pat kuploja vairākas ābeles. Tagad tur līdzena, krūmiem aizaugusi slīkšņa.

Lai nokļūtu no Jaunjelgavas – Viesītes ceļa Daudzevas stacijā, tika uzbērts, tā sauktais, jaunais ceļš. Tas tika novilkts pa purvainu vietu, un atceros, tēvs šķūtīs gāja uz ceļa remonta darbiem. 1939. gada ziemā gar ceļa malām saveda dolomīta gabalu kaudzītes. Vasarā visi Daudzevas puikas dauzīja akmeņus, rudenī šķembas nolīdzināja pa ceļu, pierullēja, un nu jau bija šoseja. Kara un pēckara brūķi šoseja neturēja un atkal grima purvā. Sliežu trijstūris pēc kara bija pazudis, arī ceļš tagad vairs sliedēm pāri neved.

„Kalniņi". Varbūt nepareizi nosaucu. Neliela saimniecība. Mājā saimnieks, saimniece, dēls, kurš potēja ābeles un veidoja pie mājām augļu dārzu. Kaut kas sagāja grīstē ar psihi, un tā viņš savu dzīvi beidza. Vecie Kalniņi pieņēma audžumeitu Katrīni. Tā bija atspaids vecajiem cilvēkiem mūža galā. Mājās tagad saimnieko jau citi.

„Bogsbergi". Ir cits nosaukums, man prātā palicis šis. Atkal pāris vecu cilvēku, viņu pulkā pundurīte. Mūsu desmitā šīs mājas bija pēdējās uz Sērenes robežām. Pēc kara pamatiedzīvotāju vairs nebija. Mājas remontētas, pārbūvētas, un ir vēl saglabājušās.

Neaprakstīju būvi, kas atradās pašā dzelzceļa joslā. Pretim „Cīrulīšiem" vai Studenu mājām grāvim pāri bija tilts, pāris dzelzceļa sliedes un gulšņu klājums. Kājiniekus izturēja. Bet pēc kara, kad sāka dzīties ar zirgiem un traktoriem pāri, tad ielīka grāvī. Aiz tilta grāvja uzbērumā gara būve. Liekas, ka, būvējot dzelzceļu, zem ēkas rietumu gala bija izurbta vai izrakta aka un visas sūknētavas ietaises; vidū dzīvoklis, virtuve, istaba un pārējā galā mantu noliktava. Pumpētājs nedarbojās. Arī ūdenstornis Pirmā kara laikā vai vēlāk bija noputējis; tā ēku apdzīvoja dzelzceļa darbinieki, 30. gadu beigās Dragūnu ģimene. Meita un dēls gāja Daudzeses skolā. Kur palika kara laikā un pēckara jukās – nezinu. Dēls it kā ticis leģionā. Pēc kara arī šīs ēkas nebija.

Varbūt vietu nosaukumi un cilvēku vārdi nav īsti precīzi. Ej nu atceries pēc septiņdesmit gadiem.

Daudzeses dienvidu puse

Daudzeses pagastu divās daļās dala Iecavas upīte un, tā sauktais, Elles purvs. Kādā brošūrā par Daugavas tecējumu lasīju, ka ir tāda Daudzevas senleja, šļūdonim kūstot, ūdens meklējis ceļu uz jūru. Tā nu viens tecējums veidojis šo senleju. Sākums Vīgantes pusē, ziemeļu pusē „Ķeikāni", dienvidu pusē Kuces sils, „Popi", tad „Iecavnieki", bet mūsu pusē „Aurmaņi", Siliņkalns, „Jorgelāni", „Dreimaņi", tālāk dienvidos – „Sudmalnieki", ezera purva līdzenums, „Ancelāni" un „Dzeņi", ziemeļu pusē – „Māršavas", „Rukmaņi", „Klibēni" un „Lojāni". Tālāk Iecavas palienas – plašas pļavas. Sākšu no dienvidu gala. Starp „Tutenu", „Čunču" un „Ģīžu" gruntēm liekņā līkumoja maza upīte – grāvis. Tikusi cauri dzelzceļam, līkumoja pa zemieni starp Siliņkalnu un „Stampu" grantsbedrēm, saņemot vēl papildinājumu no Daudzevas līdzenuma novadgrāvja. Saucām par Stampu upīti, jo Jaunjelgavas – Neretas ceļu šķērsoja pie šīm mājām. Aiz „Rukmaņiem" ietecēja Iecavā. Tomēr jāsāk ar pašu Iecavu. Senlejas vidū Elles purvs; pretim „Popiem" sākās sēravots, kas veidoja Ellītes upītes sākumu, uz otru pusi mežā divi grāvji: viens pa meža vidu, otrs gar „Mežiniekiem". Tiem satiekoties, liekas gan rakts, Iecavas sākums. Šķērso to pašu Jaunjelgavas lielceļu. Tālāk taisni no dienvidiem, pieņemot Pālupīti vai Jorgelānu upīti, līdz Tapaskroga – Silenieku ceļam ar Dreimaņu tiltu. Cauri grīšļainajām pļavām aiz Stampupītes, izmetot kādu līkumu un papildinoties ar Daudzevas purva ezera grāvi, cauri dzelzceļam ielīkumo plašajā, grīšļainajā līdzenumā līdz Lojānu – Ancelānu ceļa tiltam. Tālāk jau cauri Taurkalnes siliem plašā plūdumā.

Par mājām un cilvēkiem uz dienvidiem no dzelzceļa.

Pašā dzelzceļa malā no pārbrauktuves uz Daudzevas pusi „Rocēnu" zemes gabals; no tā ticis atdalīts saimnieka brālim neliels apstrādātas zemes gabaliņš. Neliela dzīvojamā māja un citas saimniecības ēkas. Dzīvoja Kalve Ādolfs? ar sievu un adoptēto dēlu Oskaru. Pats strādāja Rīgā it kā uz dzelzceļa par ierēdni. Karam sākoties, dēls tika leģionā. Izdzīvoja. Pēc kara bija palikuši divatā ar audžumāti. Aizgāja uz Rīgu, kur strādāja par rotkali. Māte dzīvoja mazajā mājiņā. Tagad nav palikusi pat mājas vieta. Aug mežs.

„Rukmaņi". Pirmās mājas no dzelzceļa pārbrauktuves aiz Stampas upītes, graviņas malā, pakalnītē. Senas vecsaimnieku mājas pašā ceļa līkuma malā – akmens mūra kūts, uz Iecavas pusi veca, pie zemes pieplakusi dzīvojamā māja, augstāk, ceļmalā, liels labības šķūnis. Māju īpašnieks bija Speltiņš. Radu raksti tādi – „Lojānu" saimnieks Vimba bija apprecējis „Rukmaņu" saimnieka meitu. Tā viena meita palika „Lojānos", otra paņēma par vīru muižas kalpa dēlu Speltiņu. Kad ar šīm mājām iepazinos, saimniece jau bija mirusi. Iegātnis, cilvēks, kas centās apgūt visu jauno zemkopībā, bija iegādājies vai visas tiem laikiem modernākās lauksaimniecības mašīnas. Lauki tika apsēti ar sējmašīnu un nopļauti ar labības vai zāles pļāvēju. Arī „Lojānu" tīrumos labība auga sējmašīnas veidotajās rindās. Tā arī visa labība nopļauta ar labības pļāvēju. Kūtī bijusi iekārtota lopiņu dzirdināšana. Arī Iecavas grīšļu ciņu pļavas saimnieks bija sašķīvojis, veidojot līdzenas pļavas un ganības. Saimnieks bija pirmais darba darītājs un palīgos Latgales vai Polijas meitas un puiši. (Tā toreiz sauca laukstrādniekus.) pēc kara mājas bija palikušas tukšas. Saimnieks aizklīdis un palicis Kurzemē. Tur it kā vēlreiz apprecējies. Mūsu pusē netika rādījies.

„Panibraču". Tā arī vecsaimniecība, gara, labi sakopta dzīvojamā ēka. Pats saimnieks tika redzēts aizsarga formā. Vai ģimenē bija bērni – nezinu. Satiku Kazaku (tāds uzvārds) „Vecozoliņu" saimnieces bērēs. Mājas bija pametuši, vai īpašnieks ticis represēts – nezinu. Apmetušies bija Kurzemē. Mūsu pusē nerādījās. Mājas vēl vecajā vietā, tikai citi saimnieki.

„Stalāni". Arī saimniecība ceļa malā Iecavas ielejas nogāzē. Mājas izskatījās jaunākas nekā pārējās saimniecību rindā. Saimnieki Sami – divi dēli, nāca dziedāt Daudzevas korī, viens bija arī muzikants pūtēju orķestrī. Mājas vēl stāv, tikai no vecajiem iedzīvotājiem pēckara laikā neviens nav manīts.

„Markeviči". Priežu uzkalniņā skaista mūra dzīvojamā ēka, tāda paša materiāla kūts, plaša saimniecība. Kas saimniekoja – nezinu. Viens saimnieka dēls bija virsnieks Latvijas armijā. Tiku redzējis, ejot uz Daudzevas staciju. Pēc krievu ienākšanas 1940. gadā saimniecībā tika ierīkots zirgu un lauksaimniecības mašīnu nomas punkts. To vadīja „Rukmaņu" īpašnieks Speltiņš kā kalpa dēls un kā lietpratējs par zemes apstrādi un lauksaimniecības mašīnām. Pēckara laikā par īpašnieku likteni netiku dzirdējis.

„Māršavas". Liela un plaša vecsaimniecība. Starp „Māršavām" un „Markevičiem" bija braucams un kājnieku ceļš ar tiltu pār Iecavu. Varēja tikt uz „Sudmalniekiem" un „Ārītēm", Iecavas palienas otrā pusē. Saimnieks bijis aktīvs cilvēks – pagasta aizsargu priekšnieks(?), saimniekoja kopā ar māti, neprecējies. „Māršavu" zemes platība piegāja pie Siliņkalna, kur nogāzē bija

ierīkots deju laukums un, kā toreiz teica, būve muzikantiem. Vēl negāju skolā, bet tēvam un mātei biju līdzi danču placī. Liekas – bija arī bufete. „Māršavu" saimnieks vienmēr kaut ko aktīvi organizēja, ragu mūzikas skaņas plūda vai līdz pašai Daudzevai. Programmā, atceros, bija rakstīts „Zaļumballe pie teiksmainā Siliņkalna". Vēl muzikantu rūme bija saglabājusies pēc kara. Saimnieks kā aizsargs turēja ieročus un kabatā pielādētu pistoli; vai netīšām, velkot ārā, izraisīja šāvienu, sašaujot īpašnieku vēderā. Tas bija nāvīgs. Bija plašas bēres – vai visi apriņķa priekšnieki un aizsargi. Es arī tēvam pie rokas, galīgi nobijies, kad pūta muzikanti un zārku ar cepuri virsū nesa uz kapa vietu. Kapos vai visi tuvākās apkārtnes ļaudis. Kapam virsū uzcēla stikla mājiņu, iekšā vēl ilgi glabājās bleķa un vaskoti bēru vainagi. Lielo saimniecību komandēja vecā saimniece. Strādāja vairāki puiši un meitas. Tā viens puisietis vienā vasarā trim kalponēm bija pagādājis bērnus. Mājas karu pārcieta, bet vecā saimniece nē. Kāds viņiem bija uzvārds – nekad netiku dzirdējis.

Aiz Māršavu kapiem un Stampu upītes plašā saimniecība esot bijusi pusmuižiņa „Stampas" pāris simtu metru no Jaunjelgavas – Neretas ceļa rietumu pusē. Plaša saimniecība, liela dzīvojamā māja, plaša kūts un viss, kas pie saimniecības pieder. Īpašnieki līdz karam paši nesaimniekoja, mājas izrentēja. Kara laikā saimniekoja Kapele ar meitu, tika nodarbināts kāds gūsteknis kā laukstrādnieks. Tā lielā māja, plašie lauki bija par iemeslu saimniekus ar meiteni-skolnieci 1949. gadā represēt. Pēc 1956. gada atgriezās Latvijā, mājās atpakaļ netika, tur saimniekoja kolhozs un dzīvoja kolhoza strādnieki.

Pāri dzelzceļam Stampu pārbrauktuve, uz Daudzevas pusi Stampu grantsbedres, kad sāku atcerēties, tās bija tikai nekārtīgas bedres, līdz karam uzauga mežs. Tām ir slikta slava – tur tikuši apguldīti 1941. gadā pēc vācu ienākšanas nošautie žīdiņi un komunistu atbalstītāji.

Tad jau uz dienvidiem no „Māršavām" attālu no Jaunjelgavas – Neretas ceļa Iecavas senlejas malā, liekas, Tapas krogu sadalot, izveidotā jaunsaimniecība *„Gravāni"*. Mājas labi iekoptas, kas saimnieki – nezinu. Saimnieks bija aizsargs. Pēc kara neviens tur neatgriezās.

Tapas krogs. Ceļa stūrī, kas veda uz „Sudmalniekiem" – „Sudrabkalniem" pāri Iecavai. Uz Neretas pusi akmens mūra stadula (braucēju zirgu novietne). Atkal liekas, ka jaunsaimnieki Rūdes – tēvs un dēls (kas ģimenē vairāk – nezinu) būvēja no kaļķu betona dzīvojamo māju. Pēc kara mūra ēka atradās vecajā vietā, jaunbūvētā māja sabrukusi un arī iedzīvotāju vairs nebija.

„Dreimaņi". Plaša saimniecība. Senkrasta kraujas galā gara dzīvojamā māja uz ceļa pusi klēts, sena ēka, un tad pagalma ziemeļu pusē pārējās saimniecības ēkas. Saimnieks Zvejnieks saimniekoja turīgā vecsaimniecībā. Bija īpašumā kuļmašīna un tvaika pašgājējs dampis. Kad kulšana beidzās, dampis darbināja gateri, kas izvietojās laukumā uz Tapas kroga pusi. Tur tika sazāģēti dēļi un brusas visām apkārtnes jaunsaimniecībām 1937. gada vasarā, ganot govis pie vecāsmātes, Daudzeses baznīcas tornī vai pusdienu dunēja zvans. Onkuļi sprieda – miris bagāts saimnieks. Tas bija Zvejnieks „Dreimaņu" īpašnieks. Plašajā saimniecībā, kas pletās no lielceļa līdz Iecavas upei arī plašajās zemienes pļavās. Palika saimniekot sieva ar dēlu Arvīdu un meitu Smuidru, kuri tolaik vēl mācījās Daudzeses pamatskolā. Saimniecei bija tirgotājas ķēriens, uzpirka teļus, aitas, kāva un brauca tirgot stacijas apkārtnes iedzīvotājiem. Vācu iebrukums sagrieza dzīvi jau kara ritenī. Arvīds pieteicās brīvprātīgajos, trāpīja it kā SD daļā, kāds tur bija dienests – nezinu. Bieži tika redzēts Daudzevā apakšvirsnieka formā. Pēc kara tika tiesāts. Daudzevā no ģimenes neviens neatgriezās.

„Purvāji". Ceļmalā bija plaša dzīvojamā māja, vēl līdz galam neizbūvēta, varbūt hektārs vai divi apstrādājamas zemes, tālāk krūmājs – priedītes. Dzīvoja Belerusis ar savu ģimeni – dēls Rūdolfs un vismaz divas meitas. Mājas kara sākumā vai vēlāk tika pamestas, varbūt nodega. Visa ģimene pārvācās mūsu ciematā, Beleruša māsa – vīra mājās „Bojāros". Dēls Rūdis izdzīvoja gan leģionu, gan filtrāciju; pēc kara dzīvoja kaut kur Viesītes upes malā. Vecais Belerusis bija čakls palīgpolicists vai šucmanis. Kad mūsu mājiņu iedzīvotāji, frontei tuvojoties, 1944. gada rudens pusē tika izdzīti no mājām, apmetās aiz „Jauntuteniem" krūmājā. Krievu lidmašīna uzlidojumā viņus apšaudījusi, un tavu trāpīšanu – nošāvusi mūsu sādžas vienīgo šucmani. Tur arī viņu pierakuši. Piederīgie nebija turējuši par vajadzīgu pārapbedīt kapos. Mājiņas vietā aug mežs.

„Šulmeistari" – „Kalniņi". Elles purva malā pie Zalves – Jēkabpils ceļa, kas nogriezās uz austrumu pusi no Neretas ceļa smilšainos paaugstinājumos bija izvietojusies plaša saimniecība. Māja bija būvēta jauna, augstākā vietā plaša klēts guļu būve un tālāk citas saimniecības ēkas. Kādēļ manā atmiņā saglabājies iedzīvotāju Šulmeistaru Pētera, Olgas vārds un vēl viens brālis, to es nesaprotu, varbūt vainīgs māju vārds vai uzvārds. Pēc kara no saimniekiem neviens neatgriezās.

„Mežinieki". Mājas purvainā mežā ielokā, gar mājām gāja braucamais ceļš Klīves – Iecavnieki. 30. gados cauri mežam paplašināja meža trasi, izraka grāvjus, un tad jau katru ziemu pa šo ceļu uz Daudzevas staciju plūda meža materiālu vedēju rindas. Mājas senas, gara dzīvojamā guļbūves māja, aiz tās saimniecības ēkas. Uz meža pusi veca rija, tā palikusi atmiņā kā

senos zīmējumos. īpašnieki mājās nedzīvoja, pats bija zinātnieks lauksaimniecības akadēmijā. Mājās saimniekoja rentnieki. Atceros Dobriku, kura dēls gāja Daudzeses pamatskolā. Pats Dobriks bija čakls meža braucējs. Zirgi peļņā bija tā nodzīti, ka pavasarī nespēja arklu pavilkt. Vāciešu frontes līnija bija apstājusies pie šīm mājām. Mājas nodegušas. Pēc kara jau kā iebūvieši dzīvoja Ozoliņa – Veides daudzbērnu ģimene.

„Sīļi". Labu gabalu no ceļa smilšainā viršu klajumā. Šīs senās mājas arī kara laikā pazuda. Atceros īpašniekus – vecu cilvēku pāri, bērnu – mantinieku laikam nebija. Palikusi prātā plašā rija, kurā bija uzbūvēts aplis linu malšanai, telpa bija silta. Es vēl skolā negāju, bet atceros, kā no zārdiņiem ņēma izkaltušos linus un klāja uz apļa, zirgs vilka, iedams pa apli, apaļu ripuli, kas drupināja linu stiebrus. Uz garās dīsteles bija kaste, lai ratu piespiestu, uz šīs kastes akmeņiem tiku uzsēdināts es. Karš arī šīs mājas paņēma. Kur palika saimnieki – netiku dzirdējis.

Purva malā jau uz Sērenes pagasta robežām tika iemērīts vai nopirkts neliels zemes gabals. Tur Grigoru ģimene uzbūvēja māju. Karš šo māju paņēma. Kur palika saimnieki – nezinu. Dēls Grigors Laimonis strādāja Daudzevas stacijā dažādus darbus, māte gāja darbā pie svešiem ļaudīm.

Meža ielokā, pie pašas Sērenes „Vanagu„ saimniecības lauka malā bija neliela māja, kur dzīvoja brāļi Stumbri. Māju vārdu neatceros. Mājas pēc kara bija saglabājušās.

Tagad atpakaļ uz Jaunjelgavas lielceļa malu.

„Klīves". Liekas, vecsaimniecība, tikai dzīvojamās ēkas nebija, varēja redzēt vecus pamatus. Tas jau no Jēkabpils ceļa uz rietumiem. Gara guļbūves ēka ar piebūvētu siena šķūni. Viena istaba ziemeļu galā ar loga rūti apaļo baļķu starpā, māla klons un pavards vienā stūrī. Ģimenē vecais saimnieks un saimniece. Vecākais dēls aizklīda no ģimenes. Jaunākais pēc skolas beigšanas centās paplašināt saimniecību – līda līdumu, purvā raka grāvjus. Kara laikā tika iesaistīts vācu armijā vai policijas bataljonā. Vecais Aigars (uzvārds) iztiku pelnīja meža darbos, nekāda lielā saimniecība jau nebija. Vecie Aigari pēc kara mitinājās savā vecajā miteklī. Dēls no kara neatgriezās.

„Straumes". Liela, plaša saimniecība purvainā līdumā. Māja tika būvēta jauna. Apgūtas aramzemes platības līdz pat Jaunjelgavas lielceļam. Kad brauca ar arklu, rādījās baltā purva smilts. Prātīgs nekas neauga. Dēli, no nabadzības mukdami, vai nu aizprecējās no mājām vai ņēmās ar tirdzniecību. Viens no brāļiem kopā ar mūsu sādžas žīdiņu Leibi Moreinu Daudzevas stacijā turēja skārni (gaļas bodi). Jaunākais dēls Alberts tika leģionā un pēc filtrācijas „priekiem" atgriezās Daudzevā. Vējkalniņā, jau Sērenes pusē, uzbūvēja nelielu mājiņu un strādāja kolhozā par dārznieku. Meita dzīvoja ar savām abām meitām „Straumēs". Viņas vīrs Kamerauskis bija „Ozolnieku" māju īpašnieks, kas atradās kaut kur Zalves silā. Vāciešiem ienākot, bija čakls šucmanis, tad pārmetās pie sarkanajiem partizāniem. Kur palika – neviens nezina.

„Ģērķēni". Plaša saimniecība Siliņkalna dienvidu pusē. Gara, balta mūra dzīvojamā māja. Plaša kūts ar lielu ganāmpulku. Saimniekoja Odiņš un meita, kas mājā ieveda iegātni. Zemes robežojās ar Tapas kroga zemi un uz austrumiem ar „Ģīžu" un „Straumju" platībām. Ceļmalā pie Iecavas tilta krietnais klajums bija „Ģērķēnu" pļavas un ceļmalā priediņas. Kad vasarā gājām pa ceļu, kas tika ierīkots uz „Kaijām" – „Krūmiņiem" līdz „Dreimaņiem", vienmēr bija jābaidās no ganāmpulka lielā buļļa. Pēc kara mājās dzīvoja sveši ļaudis.

„Siliņkalni". (Varbūt neprecīzi.) saimniecība, iespējams, tika veidota uz kroga zemes. Neliela guļbūves ēciņa, pārdalīta divās daļās, kūtiņa, siena šķūnis – un visa bagātība. Saimniekoja kara invalīds Lazdiņš ar tāda īpatnēju gaitu. Viņš vienlaikus bija arī Māršavu kapu uzraugs un zvaniķis. Čakls aizsargs, kuram vai katros valsts svētkos piesprauda pie krūts pa medālim. Ģimenē sieva un divas meitas. Viena, šķiet, vecākā sāka iet Daudzeses pamatskolā, bet 33. vai 34. gadā nomira, palika otra meita invalīde, garīgi slima, kas neko nesaprata. Zemi apstrādāja pusgraudnieks, jo saimnieks nespēja veikt lauku darbus. Mājiņa pēc kara vēl stāvēja. Tur saimniekoja Lazdiņa jaunā sieva. Atkal nekas pāri nav palicis.

„Jaunģīzes". Uz vienas krievu laika tūrisma kartes meklēju Daudzevu. Varēja atrast tikai „Ģizes". Cara laikos bijusi plaša vecsaimniecība. Laika gaitā sadalīta. Zemais klajums uz dienvidiem no dzelzceļa līdz pašam Siliņkalna mežam bija ticis vienai „Vecģīžu" saimnieka meitai. Tā kopā ar vīru iegātni Griķi bija sausākajā vietā bija uzbūvējuši jaunsaimniecību. Zema guļbūves dzīvojamā māja, saimniecības ēkas. Kalna malā plašākais, sausākais tīrums. Iebrauktais ceļš no Māršavu kapiem gar danču placi un pār grāvi mājās. Saimnieks – baznīcas pērminders. Mācītājs dzīvoja Zalvē, reizēm izvadīja mirušos un kristīja jaundzimušos. Pērminders baznīcā vienmēr sēdēja altārim blakus – „pērminderu solā". Bērnu viņam nebija. Tā mājas pēc kara gan saglabājās, tomēr jau bija svešu cilvēku apsaimniekotas.

Siliņkalns – augstākais punkts šinī apkārtnē. Manā bērnībā bija apaudzis ar priežu egļu mežu. Tas bija Valsts mežs. Es vēl negāju skolā, kad mūsu ciemata iedzīvotāji saviem ragaiņiem bija dabūjuši meža ganības. Tā kādus pāris gadus tie pāri

Stampu pārbrauktuvei tika dzīti ganos. Katrai ģimenei bija sava ganu diena. Tā nedēļā reizi vai retāk visa lopiņu „armija" bija rītā jādzen uz kalnu, bet vakaros atpakaļ. Parasti bērni galvenajam ganam piepalīdzēja. Lai lopiņi pusdienās nebija tik tālu jādzenā, tad sabūvēja uz Daudzevas pusi zaru būdas, kur patverties no dunduriem. Sievas tad ar slaucenēm pāri purvainajai, rāvainajai pļavai gāja uz slaukšanu. Mežu vienā ziemā nocirta. Nocirsto kalnu sadalīja jaunsaimniecībās. Mūsu mazgruntnieki cerēja, ka viņiem tiks piegriezums. Nekā. Zeme tika citiem, kas vai nu dūšīgāk bija karojuši vai citi kādi nopelni bijuši. Mājas no Jaunjelgavas ceļa puses.

„Sveķi". Gandrīz kalna augstākajā vietā jaungruntnieks Veide uzbūvēja nelielu apaļbaļķu mājiņu – istaba, virtuve, pa logu bija redzams Lazdiņa auglīgais labības lauks. Šeit, smilšainajā plēsumā, pat auza neauga. Veide bija liels grāmatu lasītājs. Tā arī es pie viņa piestaigāju pēc jaunas lasāmvielas. Kā viņš savilka galus kopā – nezinu. Varbūt bija amatnieks. Dzīvoja divatā ar sievu. Meita un dēls bija izgājuši pasaulē. Pēc kara māju vairs nebija.

„Putniņi". Būvējās Gavarovsku ģimene. No kurienes viņi atnāca – nezinu. Viņu rīcībā bija kalna ziemeļu nogāze līdz „Jaunģīžu" zemei un danču placim. Uzcēla pieklājīgu dzīvojamo māju. Ceļa malā būvēja lielu šķūni un plēsa līdumu ziemeļu nokalnē. Kara laikā ģimene paputēja. Vecais bija salīdzis jaunu sievu. Kas notika ar dēlu – nav zināms. Meita ar māti pēc kara saimniekoja mājās. Tagad tur tikai ceriņu krūmi.

„Teikulejas". Siliņkalnam vidū divas iedobes, it kā sadala kalnu divās daļās. Teika stāsta, ka kalna galā bijusi baznīca, bet lejā krogs. Tiem ļautiņiem ar ticību tā pašvaki bijis, un Dievkalpojumu laikā krogā dziesma skanējusi varenāk kā baznīcā. Un tā kunga sods reiz nācis pār neticīgajiem, nogrimis krogs un baznīca. Vēl klusās svētdienās Dievkalpojuma laikā, ja ausi piespiežot pie zemes, varot dzirdēt pazemē ļaudis dziedam. Būvējot jauno dzelzceļa pārvades tiltu un ceļa gabalu, noraka kalna zemāko pauguru. Noraka arī daļu no augšējās iedobes. Baznīcas nebija. Kolhozs tur ierīkoja kartupeļu šķirotavu. Tagad tur aug jauns mežs. Bet mājām radās „Teikulejas" nosaukums. Tur dzīvoja Vanagu dzimtas galva ar sievu un meitu. Māja bija vislielākā Siliņkalna jaunsaimnieku vidū. Vienā galā iekārtoja pāris istabas, pārējā daļa tā arī nekad netika izbūvēta. Dēli no mājas aizgāja, bija kreisi noskaņoti. Pēc krievu ienākšanas 1940. gadā dēls Ādolfs Vanags kļuva par Daudzeses pagasta vecāko. Jūlijs Vanags vingrinājās rakstniecībā, tika celts par jaunā literārā žurnāla „Karogs" redaktoru. Karam sākoties, dēli un meita devās līdzi mākošajai krievu armijai. Jaunākais dēls Pēteris saslimis un it kā kaut kur sanatorijā miris. Ādolfs ar Jūliju karoja Sarkanajā armijā. Pēc kara atgriezās Latvijā. Vārdnīcā „Latviešu rakstnieki" minēti abi. Ādolfs gan drīz aizgāja no dzīves. Kara laikā „Teikulejās" dzīvoja Podskočiju dzimta. Kā Vanagi, tā vecie Podskočiji jau kapu kalnā. Māja tā arī netika pabeigta un jau sabrukusi.

„Leimaņi". Atnāca no Vidzemes puses saimnieks, sieva, dēls un meita. Vecais Petzāls, meita Leontīne. Viņu gruntsgabalā trāpījās Pirmā kara vāciešu būvētais betona bunkurs, tanī viņiem arī bija pirmā dzīves vieta. Šo ģimeni piemeklēja liela nelaime. Bunkuru kurinot, pārāk ātri aizšāva šīberi, un dēls tvana dūmos noslāpa. Atceros viņa bēres. Toreiz bija tāda organizācija pie sociāldemokrātiem „Strādnieku sargs un sports". Viņš bija vai nu šis organizācijas vadītājs vai biedrs – izvadīšanā piedalījās bariņš šīs organizācijas biedru zilās formās ar zeltītām lapām rotātas. Izvadīšana bija gandrīz tikpat nozīmīga kā izvadot „Māršavu" saimnieku. Šīs organizācijas biedrus tautā sauca par „siseņiem". 1934. gadā tā tika likvidēta. Palika vecie Petzāļi ar meitu – skolnieci. Leontīne mācījās Daudzeses pamatskolā. Remdinot sāpes par dēla zaudējumu, vecāki adoptēja zēnu vārdā Pēteris. Karš mājas un cilvēkus saudzēja. Tika uzbūvēta pieklājīga māja.

„Indras". Zemes gabals pašā austrumu stūrī ticis iedalīts kādam, kas šo zemes pleķi pārdeva pensionētajam dzelzceļniekam Strautam. Strauta ģimene ar znotu Benjavu Agustu un meitu uzbūvēja kalniņā, pēc tiem laikiem, skaistu māju un citas saimniecības ēkas. Karā neviens, arī mājas, necieta.

Esmu ticis Siliņkalnam pāri Daudzevas pusē. Pirmā pasaules kara laikā no Daudzevas stacijas līdz „Dreimaņiem" un tālāk līdz aiziecavas mežiem šaursliežu dzelzceļa līnija. Laikam meža materiālu izvešanai 30. gados. Tā vietā izraka grāvjus un uzbēra ceļu, savienojot ar Jaunjelgavas lielceļu. Ceļa malā palika Mazā stacija – arī kara laika būve, kas bija frontes apgādes šaursliežu dzelzceļa un platsliežu pārkraušanas punkts. Karam sākoties, Mazajā stacijā dzīvoja Podskočiji ar meitu un diviem dēliem. Eduards, vecākais, tika leģionā, pēc visām „lustēm" strādāja uz dzelzceļa. Pretim stacijas ēkai – barakai – bija laukums, kur kādreiz bijuši sliežu ceļi, vēl varēja manīt gulšņu rindas. Mežiņā uz Daudzevas stacijas pusi uzbērti vaļņi, munīcijas noliktavas, vidū paliels dīķis. Zeme rakta sliežu ceļu un vaļņu būvei, tā bija visu Daudzevas puiku pirmā peldvieta. Aiz mežiņa bija it kā veidots zemes ceļš, kas veda uz „Birzniekiem".

„Birznieki". Atkal viens no „Ģīzes" saimniecības atzariem. Tā arī ļaudis sauca „Birzniekģīzes". Saimnieks – slimīgs vecpuisis, brālis „Vec- un Jaunģīžu" saimniecēm. Trīsdesmito gadu vidū aizgāja no dzīves. Sākās lielā zemes dalīšana starp radiem.

Talmanim tika Mazā stacija un mežs un lauki ap šo vietu. „Birznieki", liekas, tika Griķim. Tur parasti dzīvoja kāds rentnieks. Māja plaša, bet apdzīvojams tikai viens gals. Atceros, ka pretim mājas ieejai vēl bija redzami gūstekņu nometnes drāšu žogi un būves, kas lēnām sagruva. Jau pie savienošanas ar dzelzceļa pārbrauktuves ceļu stāvēja gara barakveidīga ēka. Dzīvoja apaļīga kundze, saucām par Resno Mariju, ar savu piedzīvotāju Samohvalovu, bārdainu krievu. Kur palika šie iedzīvotāji pēc kara, nav zināms, nebija arī vairs barakas.

„Krūmiņi" – „Kaijas". Atceros, ka šo māju iedzīvotājus sauca par Krūmiņu Albertu Edvardu un Austru. Mājas pārkristīja par „Kaijām", un tā visi iedzīvotāji tika par Kalnozoliem. „Kaijas" arī liels zemes pleķis, it kā muižas mežsarga mājas, dzelzceļa dienvidpusē pāri slīkšņu pļavai stiepās līdz „Rijnieku" – „Rukmaņu" īpašumiem. Nedaudz apstrādājamas zemes. Tuvākā pie dzelzceļa tika izīrēta malkas plačiem. Pārējā trūcīga, ciņaina pļava, ganības un krūmi. Māja gara, ar ieeju vidū, pie zemes pieplakusi, apaļbaļķu būve. Trīs īpašnieki, kurš no brāļiem vecākais, nezinu. Albertam mājas dienvidu gals, garena virtuve ar plīti vienā stūrī un tāda pati istaba. Saimnieci sauca par Melno Mariju, briesmīgi strādāja un bija tikpat netīrīga. Divi dēli – Valdis vai Osvalds vecākais un Paulis, meita Zelma. Karš šo ģimeni neskāra, vienīgi saimnieks jau bija beidzis dzīves ceļu. Otrs mājas gals tika dalīts meitai Austrai un dēlam Eduardam. Ieeja mājas vidū ar durvīm uz trijām pusēm. Pretī durvis veda Austras istabā un virtuvē, tur viņa viena pati. Kreisās durvis veda Eduarda mazajā rūmītē, kur mitinājās pats saimnieks ar sievu un sešiem bērniem. Stūrī neliels pavards, un visur guļamie. Lai saimnieks tiktu pie gulēšanas, tad galdiņš izbūvēts uz eņģiem un tika pacelts pretim logam. Briesmīga nabadzība, bet saimniece ļoti tīrīga – katra lupatiņa izmazgāta. Saimniecībā katram „gruntniekam" bija sava kūts, sava klēts un sava šķūņa daļa. Turēja pa gotiņai, droši vien pa sivēnam, un katrs brauca ar zirgu. Aiz ceļa uz plača pusi bija liela, pagara celtne, vēl no kara rotājās ar drāšu žogu. Karu gan iedzīvotāji, gan ēkas pārdzīvoja. Brālēniem Paulim un Alfrēdam kaut kā izdevās izgrozīties no leģiona. Abi beidza lauksaimniecības akadēmiju un beidzot tika par zinātniekiem, kādreiz sauca par zinātņu kandidātiem.

„Skudras". Stāstīja, ka šīs saimniecības dzīvojamā māja bijusi tur, kur jābūvē stacija. Tad nu izjaukta un sastellēta vietā, kur atradās. Kā jau tanī laikā gara, zema apaļkoku guļbūves ēka ar divām ejām. Saimniecības ēkas Pirmajā pasaules karā daļēji papostītas. Viss atjaunots, uz „Kaiju" māju pusi liels labības šķūnis. Mazais bānītis savas sliedes bija sariktējis gar kūts galu un pagalma malu, šķūnis atradās jau aiz sliedēm. Saimniekoja Juģinu ģimene. Māte māju mantiniece, un vīrs, ar briesmīgu krievu akcentu, no dzelzceļa būves laika ticis par saimnieces vīru. Dēlu sauca Skudras Žanis, bet izrādījās Juģins Jānis. Saimniece trīsdesmitajos gados nomira. Saimniekot palika tēvs ar dēlu. Daudzevā trīsdesmito gadu sākumā no Sunākstes pārnāca dzīvot Lujānu ģimene. Vīrs, sieva un divi bērni – dēls un meita. Kā nekā Skudras Žanis par saimnieci bija salīdzis Lujāna kundzi ar visiem bērniem. Radās jauna ģimene, kas turpināja saimniekot Skudru mājās. Saimniecība – diezgan liels zemes gabals gar stacijas pievadceļa malu no dzelzceļa robežām līdz „Aurmaņu" gruntei. Pie dzelzceļa tuvāk izīrējami malkas plači. Parasti bija piekrauti ar stutmalku, malku starpā slīkšņainā pļava un atkal ceļmalā tīrumi, tālāk pļavas, ganības. Žanis zaldātiem nevienai valdībai nederēja, jo, rotaļājoties ar munīciju, kas mūsu pusē pēc Pirmā kara bija atrodama vairumā, bija palicis bez rokas pirkstiem. Karš pasaudzēja mājas un cilvēkus.

Pasts. Stūri starp „Skudrām" un ceļu, kas toreiz bija bruģis, bija atstāts neliels zemes gabals pasta būvēšanai. Trīsdesmito gadu beigās uzbūvēja divstāvu staltu pasta ēku. Lepnāko plašā apkārtnē. Tur tika rūme pastam, telefonu centrālei un dzīvokļiem daļai darbinieku. Starp novadgrāvi un pasta ēku zemā, grīšļainā liekņā patērētāju biedrība līdz trīsdesmitajiem gadiem bija uzbūvējusi veikala ēku. Biedrībai bankrotējot, ēku iegādājās „Klibēnu" saimnieks Jaunmisiņš. Veikals zēla un labi darbojās līdz krievu ienākšanai. Tad tika nacionalizēts. Pirmais veikalvedis bija Latvijas armijas virsdienestnieks Celms, es biju par zelli, citam amatam pārāk jauns. Iepriekšējo veikala vadītāju Liepu Liliju (apprecoties mainīja uzvārdu) *1941.* gadā represēja, izveda uz Sibīriju. Kad veikalu pārņēma Apinis ar sievu, man darbs beidzās. Veikals darbojās visu kara laiku. Nodega vai tika nodedzināts, krieviem atkārtoti ienākot Latvijā.

„Vecrijnieki". Mājas Ķeikānu – Dreimaņu ceļa malā, vecsaimniecība. Saimnieks Sams bija aizsargu nodaļas dalībnieks, pagasta saietos un Valsts svētkos staigāja lepnā formā. Kāds bija ģimenes sastāvs – nezinu. Pēc kara iedzīvotāji mājās neatgriezās. Kur palika? Nav atbildes.

„Jaunrijnieki". Saimniecība, liekas, atdalīta no „Vecrijnieku" gruntes. Jauna, labi būvēta dzīvojamā ēka, kūts un liels labības šķūnis. Taisnākā taciņa, ejot uz skolu, bija no „Kaijām" cauri „Jaunrijniekiem" un „Klīvēm", tad pār Šulmeistaru smilgaino lauciņu un ciņaino ganību rozu (zemes paaugstinājums purvā) līdz Jaunjelgavas ceļam. Mājās saimniekoja tēvs Sams. Pa svētkiem sita bungas pūtēju orķestrī un baznīcā sēdēja pērminderu rindā. Sieva vadīja saimniecību. Dēls Krišjānis mācījās Sērenes skolā, kur bija pūtēju orķestris. Tā arī viņš bija čakls muzikants, reizēm pat orķestra vadītājs. No ieraušanas kara ritenī izglāba dzelzceļnieka darbs. Karš, represijas ģimeni neskāra.

„Aurmaņi”. Saimniecība ceļa malā, robežojās ar „Kaiju”, „Skudru”, „Rijnieku” saimniecībām un pāri ceļam purvaino meža kvartālu. Graviņas malā, kalniņā, dzīvojamā ēka, graviņas pusē – kūts. Grāvja caurteka veda uz dziļāko mežmalas grāvi, kas vadīja ūdeņus no „Klīvju”, „Sīļu” un „Mežinieku” laukiem uz Iecavu. Kas bija māju īpašnieki – nezinu. Parasti tur saimniekoja rentnieki. Kaut kādi tīrumi bija otrpus līdz stacijas ceļam, gar meža malu ciņaina pļava. Manā skolas laikā dzīvojamā māja nodega, kaut kas tika uzbūvēts no jauna. Tad neliels, bet bargs pērkona mākonītis saspēra pāris bērzus mūsu ciematā, piedevām aizdedzināja „Aurmaņu” kūti.

Esmu ticis līdz bruģa galam. Tur abpus ceļam divas nelielas mājas. Guļbūves baļķu mājiņa, nelielas saimniecības ēkas, zemīte – saukta amatnieku zeme. Dzīvoja Kalniņu ģimene. Saimnieks strādāja gadījuma darbus, saimniece, divi dēli un meita. Vecākais dēls, saucām par Oti, izrādījās Jānis, dienēja virsdienestā aviācijas pulkā Latvijas armijā. Atvaļinājumā pārbraucis, lepni staigāja melnajā lidotāju formā. Karam sākoties, ar visu pulka mantību bija ticis līdz Urāliem. Kad tika organizēta latviešu divīzija, iesaukts tanī, bet no došanās uz fronti glābusi līdzi paņemtā trompete. Kad organizēja latviešu aviācijas vienību, pārskaitīts par mehāniķi. Kā saka: „ar uzvaru atgriezies mājās”. Jaunākais dēls Rūdolfs strādāja pie dzelzceļa ceļmeistara darbu uzskaitē. Paņemts vācu armijā un pazudis bez vēsts. Meita Mirdza strādāja par telefonisti. Pēc kara dzīvoja tēva mājās. Dzīvesbiedrs Grantovičs, dzelzceļnieks, stacijas dežurants. Viens dēls.

„Kļaviņi”. Varbūt mājas sauca savādāk. Tā arī neliela mājiņa ceļa malā, saimniecības ēciņas, neliels apstrādājams pleķītis purvmalas nogāzē un kāds hektārs celmaina sūnekļa. Saimnieki – divi paveci cilvēki, slimīga meita, kas mira pirms kara. Mājas karā necieta.

Nu jau mazgruntnieki uz stacijas pusi starp „Ķeikānu” ceļu un mazo bānīti.

Varžu dīķis. Stacijas pievadceļu būvējot, bija izrakts dīķis, aiz tā būcenītis vai smēdes ēciņa, tālāk no ceļa jau būvējās tīkama dzīvojamā māja un saimniecības ēkas. Īpašnieks – vientuļš dzelzceļa darbinieks – kara laika pazuda. Vai tika ierauts kara būšanas – nezinu. Pēc kara strādāja Ugālē mežmateriālu krautuvē.

Tālāk *Dunduru* nelielā mājiņa. Ģimenē pats saimnieks ar saimnieci, dēls un meita. Mājiņa kā visiem būdeļniekiem. Vecais saimnieks bija īpatns, pīpi nekad neizlaida no zobiem. Kaimiņiem Celmiņiem abi purvā cirtām priediņas malkai un vedām uz „Celmiņu” mājām. Abi zāģējām, cirtām zarus. Vecais saka: Jāuztaisa pīpis, bet pīpis visu laiku bija zobos, tikai jāuzpilda. Pat pusdienojot pēc ēdamā steidzīgi mutē tika likts „pīpis”. Dēls Artūrs no vācu armijas izgrozījās, tika iesaukts krievos, tomēr frontē netika, kaut kur pie Veļikaje Lūkiem vilcis telefonus. Māsa no Daudzevas aizbrauca un viņai līdzi arī vecie Dunduri. Saimnieko Artūrs ar savu ģimeni.

„Vīksnas”. Tāds pats saimnieks kā citi, tikai prata kalēja amatu un tā kaut ko piepelnījās dzīvošanai. Ģimenē vēl dēls un meita. Dēls Rolands bija čakls skauts, pat Roveru skauts, lepni staigāja ar hūti un īsās biksiņās. Viņam bija nedaudz maitāta dzirde. Pēc kara kaut kur Bulduros par dārznieku strādājis. Meita piecdesmitajos atgriezās mājās, bet pārcēlās uz Lielvārdi. Māju pārdeva. Tur atkal citi saimnieki.

„Rozāni”. Uz pašas Sērenes – Ķeikānu robežas. Maza mājiņa, mazi cilvēciņi. Visi amatnieki. Vecākais dēls Roberts tika iesaukts leģionā. Daudzevā izkāpa pie radiem un par sodu tika Salaspilī nometnē. Pēc soda beigām Kurzemē frontē, tad viss filtrācijas brauciens. Jaunākais dēls tika atdots par audžu dēlu Audzes Piedūra ģimenē palieliem saimniekiem Seces meža vidū. Meita Irma apprecējās ar Kasandri Jāni, dzelzceļa remontstrādnieku. Bija meitiņa, kas agri mira. Irma strādāja par telefonisti Daudzevas pastā. Vidējais dēls pēc kara palika Kurzemē. Mazā mājiņa palikusi bez saimniekiem.

„Strautnieki”. Jau uz stacijas pusi, cieši blakus mazajam bānītim. Saimnieka dēls strādāja par mašīnistu uz pašbraucējām lokomobilēm un pie kalēja, un gateriem. Mājas jau mainījušas saimniekus.

„Mantinieki”. Patālu no šosejas, paša Ķeikānu meža malā, ne sevišķi greznas būdiņas. Pirmos atceros Mucenieku ģimeni, dēls Alberts 1937. gadā beidza Daudzeses skolu. Kaut kur Neretas tuvumā ģimene mantoja saimniecību, un mājiņa ar grunti tika pārdota Krusiešu ģimenei. Vēl pēc kara bija apdzīvota.

Latiševa māja. Māju vārdu neatceros. Pašā ceļa malā, liela ar paredzētu jumta izbūvi. Pats saimnieks, liekas, bija kurpnieks. Reizumis izbūvētajā galā bija veikals. Saimnieks Latišev ar ģimeni, karam sākoties, devās krieviem līdzi. Mājās neatgriezās, it kā kritis cīņā pret nacionālajiem partizāniem. Māja remontēta, pārbūvēta, turpat, kur bijusi, tikai no iedzimtajiem nekā.

Parka Melderi. Tā viņu māju sauca. Māja liela, arī ģimene liela, kas to apdzīvoja. Skolā gāju kopā ar dēlu Arvīdu, kas izkarojies leģionā, plinti aiznesis līdz amerikāņiem, bet, piemānot krievus, ticis bez filtrācijas mājās. Meita Anniņa. Pēc kara Austrālijā. Vilma un Elza vēl kaut kur Latvijā. Cik vēl brāļu un māsu – nudien nezinu. Pats saimnieks bija dzelzceļa

remontstrādnieks, kas prata visus darbus, un kopā ar manu tēvu remontēja mājas, kala un asināja instrumentus. Ceļa remontdarbiem laika daudz neatlika. Māju saimniece pēc kara pārdeva. Tagad dzīvo citi.

Starp Latiševa un nākošo – Bēķa – īpašumu bija, tā sauktais, *Tirgus placis*. Līdz 1934. gadam tāds tur arī darbojās, arī pēckara laikā.

Gar Latiševa un Melderu mājām veda ceļš uz Ķeikānu mežu. Tur sirmo egļu ielokā bija ierīkots *deju laukums*, muzikantu paaugstinājums vienā malā, soli visriņķī, un bieži sirmajā Ķeikānu eglēs tika rīkotas zaļumballes. Pūtēji, reizēm pat divi orķestri, pūta, ka visa pamale skanēja. Kad krievi ienāca, tad tautas mānīšanai eglēs iekāra lielu, baltu drēbi un rādīja filmas.

Bēķa mājas. Zeme šim saimniekam nebija lielāka kā citiem, bet uz gruntsgabala bija uzbūvētas divas ēkas: vienā ar jumta izbūvi bija reizēm veikals, reizēm, kad piebūvēja maizes ceptuvi, restorāns un bodīte, bet augšā, atceros, pirmais feldšeris mūsu pusē – krievs pēc tautības. Otrā galā, barakveidīgā ēkā, bija aptieka, un tur dzīvoja arī aptiekņieks. Tā trīsdesmito gadu pirmajā pusē nodega, laikam labi bija apdrošināta, jo steidzīgi tika uzcelta staltākā ēka šinī ielā. Apakšā aptieka un ārsta pieņemamā telpa, tad plašs dzīvoklis aptiekāram. Toreiz tuvākie ārsti bija Zalvē un Jaunjelgavā. Tajā laikā dakteri brauca no Zalves.

Bēķu saimnieks turēja plašu bišu dravu. Bija nodibināta bitenieku biedrība, kas Sērenes „Kazu Krogā" ierīkoja 4-gadīgo skolu un biedrības namu. Četrdesmitajā gadā, strādājot veikalā, atceros, ka bija pārdošanā medus burciņas no Bēķa bišu dravas. Saimnieks laikam mira pirms kara. Māršavu kapos melna akmens piemineklis, Palika saimniece ar dēlu. Lai netiktu „ekskursijā„ uz Sibīriju, jauno ēku atdeva pagastam. Pati mūža vakaru sagaidīja bēniņu istabiņā. Pēc kara visas telpas bija apdzīvotas.

Sīpola mājas vistuvāk stacijai. Mājiņa ceļa malā, tur, cik atceros, vienmēr bija veikals. Pirmais bodnieks bija Sērenes puses Vimba, tad mainījās citi bodnieki. Pēdējā bija Rasovsku Minnas tējnīca. Blakus vecajai veikala ēkai Sīpols uzbūvēja nelielu mājiņu, kur pašam apmesties. Mantojot Sērenē pie „Toteniem" saimniecību, mājas un zemes gabalu pārdeva. Mājas saglabājušās.

Starp Bēķa un Sīpola māju pretim patērētāju veikalam bija liela celtne, reizēm tur bija veikals, reizēm vienā galā skārnis. Mājas piebūvē neliels dzīvoklītis. Tur dzīvoja Jujānu ģimene un sievas brāļi Okmaņi – Jānis un Kārlis. Ēka vai īsi pirms kara, vai kara laikā tika nojaukta.

Vēl aiz Bēķa mājām bija betona celtne – Pirmā kara atutošanas pirts. Tai bija saimniece sēreniete Ķeikānu Lība.

Stacijas ēkas. Tās stāv vēl šodien. Trīsdesmitajos gados izbūvēja kantori un dzīvokli ceļmeistaram. Tad divas plašākas ēkas dzelzceļa darbiniekiem. Kas kur dzīvoja, vairs neatminu, arī toreiz to nezināju. Tuvāk stacijai garākajā ēkā bija policistam dzīvoklis. Pienākot pasažieru vilcienam, viņš vienmēr dežurēja stacijas priekša – gaiņāja dzērājus. Aresta telpas bija tur, kur tagad kase.

Uz austrumu pusi likvidētajam ūdenstorņa pamatam bija piebūvēta neliela mājiņa – virtuve, istaba. Tur dzīvoja ceļa remontstrādnieku priekšstrādnieks Orliņš. Viņa dēls kopā ar mums gāja Daudzeses skolā.

Laiks daudz ir paņēmis. Tas, ko rakstu, ir atmiņu drumslas. Vai tās kādam noderēs? Un var gadīties, ka daļa no rakstītā īsti neatbilst patiesībai, jo atmiņa pazūd. Varbūt pierakstītais nepazudīs.

Daudzevā, 2008. gada 19. martā

Skola

Pēc Pirmā pasaules kara sadalītās muižas laukos jaunsaimnieki sabūvēja mājas. Vecie zemnieki sakopa kara laikā aizlaistos laukus un sāka sakopt arī kultūras dzīvi. Daudzesiešos „Svikļu" māju ģimenē, ieprecējās skolotājs Circenis, un sāka strādāt par skolas direktoru.

Pirmskara laikā „Eglainēs" bijusi divstāvīga mūra skola. Kara laika vācieši to nojaukuši. Trūcis ķieģeļu, lai to atjaunotu. Mana māte šinī skolā bija apguvusi visas savas skolas zinības, bet, ja tajā laikā runāja latviski, par sodu starpbrīžos vajadzēja kakla nēsāt uzkārtu dēli.

Muižām sadaloties, palika brīva arī viena no daudzajām grāfa Šuvālova muižām, tur iekārtoja skolu.

Circenis pagastā organizēja citas sabiedriskās organizācijas. Visaktīvākā bija saviesīgā biedrība. Pēc manas mātes un viņas brāļu stāstījuma, biedrība pārbūvēja Daudzeses baznīcas krogu par tautas namu. Atceros, 1924. gada „Atpūtā" bija bilde kā Daudzeses iedzīvotāji būvē tautas namu. Vecā krogus ēka, pārvērtas līdz nepazīšanai. Tur, kur tagad veikals – plaša garderobe un tualešu telpas. Neretas galā – telpa veikalam, bufetei un dzīvoklis saimniekam. Veikala-bufetes turētāji mainījās, bet veikaliņš tur bija visu pirmskara laiku.

Daudzeses pagasta „Rocēnu" saimnieks Kalvītis vadīja baznīcas un pagasta jaukto kori. Mana māmuļa bija dziedājusi jau tūlīt pēc atgriešanas no bēgļu gaitām. Tika organizēts dramatiskais kolektīvs. Teātra zinības palīdzēja apgūt no Rīgas pieaicinātais rakstnieks un režisors Lejas-Krūmiņš. Circenis bija visa šī sabiedriskā darba virzītājs. Aktīvi darbojas pagasta sekretārs Skujiņš, skolotāji Jūlijs un Ādolfs Vanagi un daudzi citi. Jūlijs Vanags bija sarakstījis savu pirmo lugu „Vēja pūtiens". To izdeva Daudzeses saviesīga biedrība un arī rīkoja pirmo teātra uzvedumu. Bija samērā plaša saviesīgas biedrības bibliotēka. Grāmatas, žurnālu komplektus sasējuši kopā bija skolnieki darbmācības stundās. Tika rīkoti sarīkojumi un līdzekļu iegūšanai tā sauktie „bazāri", loterija, kurā apmeklētājs varēja laimēt biedrības biedru izgatavotas un loterijai dāvātas mantas.

Circenis organizēja Daudzevas pienotavu, tagad stāv pusdegusi ēka. Pienotava vēlāk pievienojās Seces-Sērenes piensaimnieku sabiedrībai. Daudzesē palika krejotava.

Daudzevas pienotava pirms kara
Foto no U. Sīpola personīgā arhīva

Pēc 1934. gada 15. maija Tautas namu pārdēvēja par Aizsargu namu, bet rosība pašdarbībā un bibliotēkas apmeklējumi līdz ar to nemazinājās.

1938. gada rudenī sāku dziest pagasta korī, kuru diriģēja direktors Ziņģis. Bija 16 pāru deju kolektīvs, kurā arī dejoju. 1938.–1939. gada ziemā aizsargi rīkoja plašu sarīkojumu, kura piedalījās gan dziedātāji, gan dejotāji.

1939. gadā sākās Otrais pasaules karš, līdz ar to sabiedriskā dzīve Daudzesē pieklusa.

Visi rīkotie plašie sarīkojumi beidzas ar tā sauktajam zaļumballēm. Pagasta pirmais un galvenais danču placis bija Daudzeses muižā, to vietu vēl šodien var atpazīt. Muzikantiem bija apžogots paaugstinājums, ap visu placi dēļu soli. Deju placis bija arī pie „Sudmalnieku" mājām. Tur pat Kārlis Ulmanis uzstājies ar aģitācijas runām.

Kapu svētkos Stalānu kapos tika godināti Daudzevas kaujās kritušie pulka biedri, kuros piedalījās karavīru orķestris no Daugavpils.

Sasniedzot 6 gadu vecumu, saku mammai pie rokas savu pirmo skolas gājienu. Skola izvietojās vecajā muižā – pusotrstāvīgā plašā koka ēkā. Kara laikā šī ēka nodega, palikusi tikai virtuves piebūve. Ēka skolai bija pielāgota, klašu telpas bija caurstaigājamas. Ēkas vidū plaša telpa – zāle-foajē, uz visām pusēm durvis, stūrī vītņu kāpnes uz otro stāvu. Kreisajā pusē bija vēl kāpnes, pa kurām redzēju otrā stāvā vecāko klašu skolēnus kāpelējot.

No skolotājiem šinī skolā atceros direktoru Circeni, skolotājas Liepiņu un Rūķīti. Ar mums, ābečniekiem, ņēmās skolotajā Rūķīte, slaida, šaurā bruncītī – jaunkundze.

Vecais ceļš līkumoja starp diviem dīķiem. Skolas ēkas galējie logi atspīdēja augšējā dīķī. Tagad pēc ceļa iztaisnošanas, dūksnains krūmājs. Pāri dīķiem, mežniecības ceļa galā, lapoja pāris sirmi ozoli, bet gar zemākā dīķa malu – ošu rinda. Aiz dīķu vaļņa pletās plaša un zema bijušā brūža ēka.

Muižas pils, vai skolas ēkas priekšā veidojās neliels parks: kļavas, kastaņas un lapegles vai tā sauktās Vāczemes egles. Rudeņos bija prieks par zeltoto lapu birumu.

1930.–1931. gada ziemu mātes pavadībā, reizumis viens pats piecus kilometrus sestdienās soļoju ābečnieku gaitas. 1931. gada rudenī vecāki un skolotāji nosprieda, ka esot par mazu vai glupu un atkal jau otro ziemu sēdēju ābečnieku klasē.

l932. gada vasarā kalniņā, kā teica elles purva malā, saka vest ķieģeļus, akmeņus un citus būvmateriālus, un sāka čakli

būvēt jauno skolas ēku. 1932. gadā jau biju beidzis savas ābečnieku gaitas un sāku īstās skolas mācības. Skola vēl nebija krāsota, tikai svaigi smaržojošs apmetums un augstie, plašie logi klasēs.

Skolas direktors Circenis Jānis, skolotājas Liepiņa Emīlija, Rūķīte un pirmo gadu darbu uzsāka jaunā skolotajā Strazdiņa, mūsu pirmklasnieku audzinātāja. Skolā mācības sakās ar pirmo oktobri, beidzās ar pirmo maiju. Tie, kuri gāja ganu gaitās, skola ieradās tikai oktobra beigās, bet ap pus aprīli atkal aizgāja ganu gaitās.

Jaunajā skolas ēkā bija četras klašu telpas, zāle, kuru varēja paplašināt izņemot sienu. Katram skolotājam dzīvoklis, sevišķi liels direktoram. Tiem, kas nevarēja izstaigāt uz skolu, tika dotas guļamtelpas, zēniem apakšstāvā, meitenēm augšstāvā. Bēniņos neliela darba mācību telpa. Apkure – lielas podiņu krāsnis. Malku sanesa vecāko klašu skolēni. Kurināšanas un ūdens pievešanas darbus pildīja Upīšu tēvs, pagasta ziņnesis. Klašu telpu grīdas nekrāsotas, tikai saeļļotas. Mācību laikā grīdas netika mazgātas, tikai pārslaucītas. Koridorus no rītiem ar slapju pārslaucīja apkopēja – skolas saimniece. Viņa piepalīdzēja vecāko klašu meitenēm pagatavot pusdienas, un internātniekiem rītos, un vakaros sasildīja tēju.

Skolu apmeklēja vairāk nekā simts skolnieku. Obligāta bija 6-gadīgā izglītība. Tie, kam bija grūtāka galva vai negribēšana mācīties, šos obligātos sešus gadus atsēdēja līdz otrajai, trešajai klasei. Man esot trešajā klasē, pāris ūsainu puišu sēdējā pēdējā solā. Līdz 1934. gadam skolotājas Liepiņas vadībā daļa skolēnu bija „apsēsti" ar zīmēšanu – gleznošanu. Augšējo koridoru rotāja Brencēna „Mērnieku laiku" ilustrācijas. Katru gadu rīkoja lielu vairākcēlienu lugas izrādi. Dekorācijas skol. Liepiņas vadībā gatavoja skolnieki. Tika rīkoti visas skolas pārgājieni, apgūstot dzimtās skolas apkārtni – uz Daudzevas augstāko Baložkalnu un citur.

Skolotāja Rūķīte mācīja valodas, vingrot un dancot, skolotāja Liepiņa dabas mācību, vēsturi, zīmēšanu, skolotāja Strazdiņa dziedāšanu un skolas, pagasta jauktos korus. Direktors Circenis kārtoja skolas un pagasta darīšanas, mācīja matemātiku un rūpējas par dramatisko pulciņu darbību skolā un pagastā. Visi skolotāji katru dienu bija aizņemti mācību darbā pa klasēm. Skolotāji reizumis saslima, bet kaut vienam skolotājam esot pie veselības, mācības skolā netika pārtrauktas. Pagasta sabiedriskā un kultūras dzīve vijās ap skolas kolektīvu.

Pēc 1934. gada 15. maija skolas direktors Circenis ka sociāldemokrāts tika Liepājas nometnē. No skolas darba atstādināts un ticis brīvībā, strādāja Skrīveros Veckrieviņu dārzsaimniecībā par grāmatvedi.

Skolotājas Liepiņa un Strazdiņa arī no Daudzeses aizgāja. Rudenī no vecajiem skolotājiem bija palikusi Rūķīte. Direktors bija Ziņģis, manā skolas laikā līdz 1938. gadam kā skolotāji strādāja Ikase, Skujiņš, Butāns, un man, skolu beidzot, audzinātāja bija Vīksniņa.

1935. gada rudenī skolas būve bija pilnīgi pabeigta. Viss smaržoja pēc svaigām krāsām. Bija plašas iesvētības, ar apriņķa valdības, mācītāju un kaimiņu skolu direktoru piedalīšanos. Pieminēja arī direktoru Circeni, jo viņš bija tas, kas izcīnīja pagastā un ministrijā šīs staltās ēkas būvi.

Skola pagasta kultūras centra nozīmi nezaudēja. Direktors vadīja kori gan skolā, gan pagastā. Pagastā darbojās pie aizsargu organizācijas dramatiskais pulciņš, bet dancoja un vingroja viss pagasts Rūķītes vadībā.

Skolu uzbūvēja kaila lauka vidū un pirmajā rudenī sāka skolas apmežošanu. Koki, kas iekļauj skolu, dēstīti skolas darbības pirmajos pāris gados. Uz ceļa pusi ierīkoja ābeļu un ķiršu dārzu. Sporta laukuma pusē jāņogu, aveņu, upeņu lauki. Palīdzēja darbos vecāki, bet lielo darbu veica vecāko klašu skolēni. Jaunā direktora vadībā apkārtnes sakārtošana un sakopšana turpinājās. Nāca aicinājums 15. maijā stādīt piemiņas birzi. Pavasaros čaklākie pagasta iedzīvināji, aizsargu organizācijas biedri un mazpulcēni savāca vecās lapas un uzkopa baznīckalnu un danču plača apkārtni.

Gar ceļa malu, Zalves virzienā, abās pusēs dēstīja bērzu piemiņas birzi, Tautas nama galā – ozolus. no visa bērzu un ozolu stādījuma nav nekas palicis.

1937. g. vai 1938. g. vasarā Daudzesei cauri brauca luterāņu arhibīskaps Grīnbergs.

Divus ābečnieku gadus un visas sešas riktīgās skolas ziemas stacijas apkārtnes bērni veica ceļu, turp un atpakaļ, staigājot kājām. Tikai sniegotajās ziemas dienās saimnieku dēliņi un meitiņas tika vizināti kamanās.

No skolas pirmās dienas tika mācīts, ka visi ceļa satiktie cilvēki jāsveicina, puikām cepuri paceļot.

Skolā, kā jau skolā, mācības un negribēšana mācīties. Negribēšanu mācīties skolotāji izskauda ar pēcstundām vai vajadzēja mācīties līdz vēlai stundai. Lielākie dauzoņas starpbrīžos un pusdienlaikā balstīja koridora sienas. Ziņģa kungam metode cīņā par skolas disciplīnu bija paplucinašana aiz ausīm. Pats direktors bija neliela auguma resnītis. Jocīgs skats bija tad, kad direktors nogrēkojošo vecāko klašu puisi aiz auss saņēmis vadāja pa koridoru un kauninājа citu priekšā. 1936.–1937. g. ziemā aiz auss

plēšanas iznāca vesels dumpis. Direktors puisi aiz auss paņēmis tik stipri, ka saka pat tecēt asinis. Sestās klases puiši, Kalnozola Paula vadībā saorganizēja delegāciju uz pagasta valdi. Skolas padome dumpja organizētāju uz mēnesi izslēdza no skolas un pavasarī izsniedza skolas beidzēja apliecību bez tiesībām iestāties vidusskolā. 1938. gada pavasarī manas skolas gaitas beidzās, arī bez tiesībām iestāties vidusskolā.

1939. gadā tika noslēgts līgums par armijas bāzēm Latvijā ar Krieviju. Cauri Daudzevas stacijai saka ripot ešeloni ar krievu armijas zaldātiem un tehniku. Puikas stacijā vēroja šos ešelonus, jo nekur citur tik daudz kara tehnikas nevarēja redzēt. 1938. gadā pie Vecumniekiem Iecavas tika rīkoti Latvijas armijas lielie manevri. Cauri Daudzeses siliem pa mazajiem ceļiem „frontes" virzienā soļoja atsevišķas karaspēka daļas. Mana un citu puiku ziņkārība vilka mūs izpētīt krievu ešelonus, bet mēs tikām gaiņāti prom no sliedēm. Tikai pa gabalu varējām aplūkot, kādi tad tie sarkanarmieši ir. Nāca ziema, bet zaldātiņi bija tādi noplukuši, jocīgos pusmētelīšos saģērbti, ar oderi uz augšu. Mājās stāstu tēvam par jocīgo apģērbu, bet tēvs smejas „tā jau krievu pufaika".

1940. gada 14. jūnijā Daugavpilī rīkoja visas Latvijas dziesmu svētkus, kuros piedalījās arī mūsu pagasta koris.

Sākās pirmais komunistu valdīšanas gads. Dažādi rīkojumi sekoja viens otram. Vispirms palielināja algas, tad sadārdzināja pārtiku un sadzīves priekšmetu preces.

Skolā par direktoru atgriezās Circenis un skolotājas Liepiņa, Strazdiņa-Kļaviņa. Steidzīgi bija jālikvidē analfabētisms. Par pagasta vecāko kļuva Ādolfs Vanags. Tika iestudētas revolucionāras lugas, Vanags deklamēja Raiņa dzeju, koris skolotājas vadībā dziedāja jau krievu dziesmas.

1941. gada 14. jūnijā sadrebēja Latvija. Tajā laikā karavīru un miliču pavadībā Daudzeses iedzīvotāji tika sadzīti armijas mašīnās. Sākās pirmais latviešu tautas moku un nāves ceļš. Pēc krievu ienākšanas, nometnes bija pie „Totēniem" un citur. Par brīvu tika rādītas krievu filmas. Nedaudz vēlāk krievu armija no mūsu puses pazuda.

1941. gada 22. jūnijā sākās karš. Pilnīgs sajukums. Pēc Jāņiem dzīvi mūsu pusē izmainīja vācu armija. Kur palika krievu armija, nezināja neviens. Mūsu latviešu pašaizsardzības vīri – „šucmaņi" medīja krievu zaldātus un sākumā nodeva vāciešiem. Vācieši gūstekņus sūtīja uz gūstekņu lāģeriem. „Baigā gada" atmiņas pašaizsardzībniekos pret krieviem bija radījušas lielu naidu. Turpmāk „krievu mednieki" pie velosipēda sēja lāpstu un sagūstītos turpat nošāva un pieraka. Mūsu tautai dziļš iesēdies atriebības velns. *Šāva* krievus, šāva krieviem līdzi neaizbēgušos padomju aktīvistus. *Šāva* 1940. gada saimnieku zemēm atdalītos jaunsaimniekus. Žīdi, tagad saka ebreji, izslaktēti pilnīgi visi, gan lieli, gan mazi. Nezinu, vai kāds vācietis būtu piedalījies nošaušanas darbos. Visu slaktiņa darbu paveica mūsu tautas brāļi – latvieši. Vācu varai nostabilizējoties, sakārtojās un disciplinējās dzīve mūsu pusē. Dzelzceļš kā ripojis, tā ripoja. Pārkraušanas darbiem un dzelzceļa remontam sāka izmantot krievu kara gūstekņus. Dzelzceļa malā, kur tagadējā pumpētava, bija neliels gūstekņu lāģerīts. To apsargāja mūsu vietējie – „šucmaņi". Dzelzceļa remontstrādniekiem izsniedza šaujamos un dažas patronas, tie pavadīja gūstekņus sliežu remontdarbos. 1943. gadā vācieši uz „Kaiju" zemes, kur tagad mežmateriālu krautuve, sabūvēja dzīvojamas barakas un malkas fabriku. 1944. gada vasarā barakās bija novietots bataljons Kaukāza vai Vidusāzijas izcelsmes, vācu armijas ancukos saģērbti, zaldāti. 1950. gadā barakas bija nojauktas un arī malkas fabrikas nebija, viss aizvests vāciem atkāpjoties uz Vāciju.

No 1941.–1950. gadam nebiju mājas, klīdu kara gaitas. Tāpēc arī atmiņas par šo laiku ir epizodiskas, redzētais un dzirdētais īsajos apciemojuma, atvaļinājuma brīžos.

Atmiņas par Daudzevu nebūtu pilnīgas, ja piemirstu pastāstīt par pagasta iekārtojumu, robežām un valdīšanu.

Latvijas pirmās brīvvalsts laikā pagasts bija stipri mazāks. Teritorija, meži, purvi un pa augstākajām vietām izvietojušās zemnieku saimniecības. Pagasta dienvidu robežas iesniedzās Zalves silā, kur robežojās ar Zalves pagastu. Apdzīvotās vietas bija ap Viesītes upi. Austrumos no Seces pagasta robežām pāris nelielas saimniecības. Tā laika saimniecības – „Skujiņas", „Rimeles", „Upenieki", „Lāči", Rundāles mežniecība, „Igauņi", „Jaunupmaļi", „Buļi", „Jaunpātes" u.c. Meža vidū uz „Jūgu" pusi plaša „Kārklu" saimniecība un nelielas mežsarga mājas, Zalves silā saimniecība „Ozolkalni". Mežā uz Mentas pusi „Jūgu" saimniecība un mežsarga mājas, pa Iecavas upes malu abpus dzelzceļam „Māršavas", „Markeviči", „Stalāni" u. c. Dzelzceļa dienvidus pusē ar Ķeikānu mežu un Daudzevas-Jēkabpils ceļa mala pēdējās uz robežas „Rožānu" mājas. Bija vēl daudzas citas labas saimnieku sētas.

Pirmās pagasta telpas bija pāris istabiņas vecā vāgūža galā. Kad skola pārvācas uz jauno ēku, pagasta valde iekārtojās vecajā muižā. Uz skolas pusi, plašajā telpā, pagasta kanceleja, ar mūros iebūvētu un ģerboņiem rotātu dzelzs durvju seifu vienā stūrī. Augšstāvā dzīvoja skolas apkopēja ar savu ģimeni, bet uz dīķa pusi telpas – viena atdota skautu nodarbībām un dzīvoklis pagasta „skrīvera" palīdzei un policijas kārtībniekam.

Atceros pagasta vecāko Mūrnieku, kurš vienlaikus bija arī Daudzeses aizsargu nodaļas priekšnieks. Par pagasta sekretāru strādāja Skujiņš Pēteris. Pagasta valdes aprūpē bija visi pagasta iedzīvotāji.

Skolas skolotājus arī pieņēma pagasta valde. Rūpējās par trūcīgāko skolnieku daļēju apgādi, piešķīra līdzekļus brīvpusdienām, grāmatām un nedaudz apaviem – apģērbam. Vecie vientuļnieki tika nometināti pagasta nabagmājās, pagastā bijušajā kalpu mājā, Sērenes pusē Kuces kroga garajā ēkā. Iedzīvotāji par pagasta jaunumiem, rīkojumiem, par veicamajiem darbiem uzzināja no „pagasta ziņām". Tie, kuri negāja uz baznīcu laulāties, tika salaulāti pagasta valdē.

Pagasta valde vācu laikā un arī pēc krievu otrreizējās ienākšanas, iekārtojās bijušajās tautas nama bufetes telpās.

No Daudzeses mežiem

Alfreds Baiba

Pirmais ko savā bērnībā redzēju, bija dzelzceļa vilcienu kūpošās lokomotīves un ritošo vagonu sastāvi. Ap 1905. gadu uzbūvēta Krustpils-Jelgavas dzelzceļa Daudzevas stacija, kur nepārtraukti ritēja dažādi darbi. Pirmā Pasaules kara laikā uzbūvētais šaursliežu dzelzceļš sasaistīja staciju vai ar visu Jēkabpils apriņķi un pat daļu ar Ilūkstes stūri. Atceros, tēvs strādāja par krāvēju meža un citu materiālu, kas pienāca ar mazo bānīti, pārkraušanā. Daudzevas vīri bija nodibinājuši savu arteli, kas izsolēs no dzelzceļa nolīga pārkraušanas darbus. Šaursliežu sastāvi ritēja uz Daudzevu un viņiem vienmēr pretim bija platsliežu vagoni. Materiāli tika tūlīt pārkrauti, sastāvā bija malka, apses sērkociņu kluči un retumis baļķi. Skujukoku zāģbaļķi vai lapukoku finieru kluči. Darbi ritēja vai visu diennakti. Laukumus apgaismoja augstos stabos piekārtie gāzes lukturi. Vienā mazā bānīša ceļa atzarā bija svari – svaru māja. Visi vagoni tika pārsvērti, maksāja par pārkrauto svaru. Naudas, apmaksas turētājs bija stacijas priekšnieks. Kad uzbūvēja Krustpils cukurfabriku, rudeņos darbi dubultojās. Kārtējā darbu izsolē Jēkabpils vai Daugavpils uzņēmēji mūsējo arteli pārsolīja (pārkraušanu par lētāku samaksu), artelis paputēja un sabrauca strādnieki no Jēkabpils puses. Sāka skanēt krievu valoda. Darba ritms nerimās. Tikai pēc Krustpils-Jēkabpils tilta uzbūves, un platsliežu dzelzceļa pārvilkšanas uz Jēkabpils pusi darbi Daudzevā pieklusa. Mazais bānītis nu pamatos ripoja uz Jēklabpili, kur arī veica pārkraušanas darbus. Kravām līdzi aizbrauca, kā tagad saka, krievvalodīgie strādnieki. Uz Daudzevu nāca dzelzceļa malka, toreiz platsliežu dzelzceļa lokomotīves un mazais bānītis darbojās pamatos ar malkas apkuri. Vēl daļēji nāca sūtījumi pēc vecās inerces platsliežu vagonos saņēmējiem visā mazā bānīša aptvertajā rajonā. Arteļa vīri paklīda, cits cirta mežu, cits veica būvdarbus, citi strādāja pie zemniekiem. Daudzevas stacija tika uzbūvēta plašā mežu masīva vidū. Uz Sunākstes pusi ir Kuces sils, kas aiz Viesītes upes pāriet Saukas mežos līdz pašai Lonei. Zalves sils visu l0 km platumā līdz Zalves-Vērtūžu mācītāja muižai un rietumu pusē plašie Daudzevas un Taurkalnes sili stiepjas līdz Vecumniekiem Baldonē. Brīvās Latvijas laikā mežu izstrādi mūsu pusē vadīja Valenburgas-Sudrabkalnu virsmežniecība. Uz austrumiem bija Sēlpils virsmežniecība ar saviem mežniecību iecirkņiem. Daļu mežu izstrādāja privātie uzņēmēji, tiesības iegūstot cirsmu izsolēs. Lielāko darbu daļu veica pašas mežniecības. Mūsu pusē, aiz muižas dīķa, ceļa Nereta-Jaunjelgava kreisajā pusē, bijušajā muižkunga mājā bija Daudzeses mežniecība. Viesītes upes malā bija Rundāles, vēlāk Lāču mežniecība. Darbu ierādītāji un kontrolētāji bija mežsargi, katrs savā iecirknī. Meža sagādei ciršanas darbi parasti tika veikti ziemā. Sagatavotie materiāli, malka, īsa stutmalka (to toreiz sauca stenceļi), tika vesti uz Daudzevas staciju. Arī daļa lapukoku, finieru baļķi tika nokrauti dzelzceļa malā. Daudzevas stacijā pārkraušanas darbus pamatos veicas divās platsliežu tupikās 6. un 7. ceļā. Visa piesliežu teritorija bija ar stabiņiem sadalīta apzīmētos, sanumurētos malkas laukumos. Visu ziemu pajūgi no mežiem veda malku un citus materiālus, piekrāva šos laukumus. Apkārtējie zemnieki, sevišķi trūcīgākie jaunsaimnieki, tā tika pie liekas naudas saimniecībai un pašu izdzīvošanai. Līdz pavasarim „plači" bija piepildīti un reizumis pietrūka rūmes. Tad malku, stutmalku krāva uz tuvējo zemnieku „Skudru" un „Kaiju" zemes. Starp abiem platsliežu

ceļiem un mazā bānīša sliedēm sagula 6,5 m garie bērza, alkšņa baļķi. Tos pavasarī steidzās nokraut uz Rīgas finiera rūpnīcām. Pāris vīru brigādes ar virvēm velkot baļķus ripināja platsliežu platformās, peļņa bija laba, pietika vai visai vasarai. Plašākajā laukumu stūrī tika savesta papīrmalka un stutmalka. Tur nu visu pavasari gan puikas, gan vīri mizoja un gremzdoja šos materiālus. Visur kūpēja degošās mizas, gan savācot nomizoto, gan sildot mizojamo.

Kā teicu, visu vadīja mežniecība. Mežzinis galvenais, bet visu uzskaites, uzmērīšanas darbu, apmaksas aprēķināšanu vadīja mežniecības darbinieks. Atceros Skujiņu Kārli un Kapeli Kārli. Sestdienās parasti bija algas diena, maksāja par padarīto darbu un liekas nekādi atvilkumi un citi nodokļi nebija. Paraksties un saņem naudu par padarīto. Malku gatavoja apmēram 0,7 m garu un laukumā sakrāva garās grēdās 2,2 m augstumā. Visu vasaru malka žuva un rudenī, ziemā tika nokrauta uz pilsētām apkurei. Toreiz platsliežu vagoni, pamatos bija segtie divasīgie, un tā visi brīvie darba gribētāji malku nesa, stūma ar ķerrām vai vilka ragaviņās līdz vagoniem un tos piepildīja. Maksāja par vagona piekraušanu tie paši uzskaitītāji no mežniecības katru sestdienu. Par pievestajiem un grēdās sakrautajiem materiāliem vedēji apmaksu saņēma mežniecībā. Mežu izstrādei no Latgales brauca mežstrādnieku brigādes. Stacijā strādnieki bija pašu ļaudis, vīri un sievas. 30. gadu beigās uzņēmējs no Krāslavas organizēja priežu celmu laušanu un vešanu nokraušanai uz Krāslavas terpentīna fabriku. Izveidoja pie tepiķa dzelzceļa ziemeļu pusē laukumus celmu uzkrāšanai. Vedēji un lauzēji bija no Krāslavas puses. Kara laikā šis darba ritums nepieklusa, vienīgi vācu laikā strādāja krievu kara gūstekņi. Bet pēc 1944. gada vācieši. Krievu gūstekņiem bija uzbūvēts neliels lāģerītis 7. ceļa malā. Daļu nodarbināja pie dzelzceļa remonta, daļu pārkraušanas darbos. Sargāja vietējie „šucmaņi", un darbā uz sliedēm brigadieriem iedeva līdzi garu franču plinti trim patronām lādējamu un lika tēlot apsargu. Vācu gūstekņiem uzbūvēja speciālu lāģeri pat ar visu pirti un tas atradās starp pumpētavu (sūkņa māju) un „Skudru" mājām. Sardzes mājas vietā tagad ir divstāvu dzīvojamā dzelzceļa ēka. Vācu laikā bijušajos „Kaiju" malkas plačos un ganībās uzbūvēja dažas barakas.

1944. gadā pāris barakās mitinājās apbruņoti Kaukāza un Vidusāzijas republiku iedzīvotāji. Pie rūpnīcas bija piebūvēti mazā bānīša atzari un platsliežu dzelzceļa tupika. 1945. gadā sāka strādāt Jēkabpils meža kombināta Daudzevas pārkraušanas bāze. Meistari, noliktavas pirmie pārziņi, bija Ozoliņš Atis un Lūks Eduards. Tālāk jau nāca krievu „valdīšana". Vācu gūstekņiem aizbraucot, viņus nomainīja demobilizētie un no cietumiem atbrīvotie krievu cilvēki. Smago darbu veica kopā ar vīriem no Krievijas bada izdzītās sievietes. Darbs ritēja atkal dienu un nakti. Mainījās krautuves bāzes pārziņi. Stingrie noteikumi par vagonu izkraušanas-iekraušanas aizturēšanu vairākus noveda uz apsūdzēto sola un pie notiesāšanas. Toreiz parasti ar gadiem lāģeros. l950. gadā priekšnieks bija Baglājevs. Arī tiesāja un no lāģera izglāba tikai kara nopelni. Mazie bāņi vai ik pēc stundas veda materiālus uz Daudzevu. Platsliežu vagoni vairs šīs kravas negaidīja un materiāli bija jāizkrauj piesliežu laukumos. No apkārtējiem mežiem veda mašīnās un ziemā normu pildītāji ar zirgiem baļķus un malku. Pirmsākumā, lai atvieglotu baļķu iekraušanu platsliežu vagonos, 6. ceļā tika sacelta mastu rinda, aprīkota ar blokiem un trosēm (dēriki). Šaursliežu lokomotīve vilka trosēs iekrautās kravas iekraušanai vagonos. Vēlāk bānīti nomainīja trofeju elektrovinča. Deriku brigādes vīri bija krautuves „aristokrātija". Darbs gan vai visas 24 stundas. Pārējo roku darbu, gan izkraušanā no mazajiem vagoniem, gan iekraušanai platsliežu vagonos, veica roku brigādes, 8 līdz 10 vīri katrā. Reizi 1 mēnesī vai 2 mēnešos bija jānokrauj vesels sastāvs ar meža materiāliem Donbasa šahtu atjaunošanai. Tad visi nu visas stundas centās šo sastāvu piepildīt. Nepadarītais skaitījās valsts noziegums. Meža kombināta centrs pārvācās uz Daudzevu ar visiem priekšniekiem „Vecozoliņu" mājās. Komandās un papīros tika runāts tikai krievu valodā. Meistari Tipovskis, Šaligins un Miņicers (divus pēdējos katru savā naktī savāca čekisti, kādēļ nevienam neteica). Kombināta laikā tika izplānots Daudzevas mežstrādnieku ciemats. Pāris mājas arī uzbūvēja. Tad kārtēja reorganizācija. Esam Jaunjelgavas mežrūpniecībā. Milzīgs uzņēmums no Viesītes līdz Ķegumam. Kaut kas saiet grīstē, trūkst meža materiālu, krautuvē stāv vagoni un arī no šaursliedēm nekas prātīgs nenāk. Beidzas Jaunjelgavas mežrūpniecības gādība. Mums jauna priekšniecība. Lielupes pludināšanas kantoris. Priekšniekos parādās latvieši. Daudzevas iecirknis ar visu mazo bānīti nu jākomandē Forandam, bet tehniskais vadītājs ir Lāčkājis. Papīri vēl jāraksta krieviski un vedami tie uz Jelgavu, tur direktors Magaršaks, galvenais inženieris Faļkovs. Tad firma tiek pārkrustīta par Jelgavas mežmateriālu pārkraušanas bāzi. Pirmais ir Daudzevas iecirknis, viss mazais bānītis no Neretas līdz Aknīstei un krautuve pat Indrā [*Krāslavas novadā!*]. Otrs ir Stendes iecirknis ar visiem bānīša līkumiem Kurzemē. Vēl visas mežmateriālu krautuves Mentā, Jelgavā, Elejā un Reņģē, kā arī liela krautuve Glūdā, Liepājas dzelzceļa malā, un Ventspilī. Daudzevā izbūvē 9. ceļu un stāda mastu celtņus, krautuve daļēji pārvietojas šinī laukumā. Pirmais kantoris bija vienslīpu jumta būda ar krāsni vidū, vienā galā meistari, brāķeri un krautuves priekšnieki, otrā galā guļamlāva dežūrējošām brigādēm 7. ceļa malā. Tad uzbūvēja jau lielāku ar rūmi priekšniekiem un grāmatvežiem un plašu telpu strādniekiem. Tāpat bija ļoti saspiests. Jaunjelgavas

mežrūpniecības laikā pabeidza būvēt četru dzīvokļu mājas un vienā ievietoja kantori, grāmatvedību. Divas barakas, vēl tagad stāv rindā.

Pēc 1951. gada mainījās strādnieku sastāvs. Daļa aizbrauca uz Krieviju, Baltkrieviju, viņus nomainīja Latgales puiši, no armijām demobilizētie un no kolhoziem pamukušie. Pamatos paliek roku darbs, tomēr vairojas mehanizācija. Sievas no smagā darba aizgājušas, cita apprecējusies, cita aizbraukusi. Arī mehanizācija mainās. 7. ceļa malā ierīko sliedes un uzstāda pārbīdāmus ķēžu ragaiņus transportierus DSP (ko nozīmē nezinu). Pievelto baļķi saņem uz ragiem un iemet vagonā. Daudz roku darba, maza ražība, un viņi pazūd. 9. ceļā uzstāda somu „Valmet" celtnīti, kurināms ar malku, apakšā vinča, var pievilkt baļķi un darbs veicas raitāk. Mazais bānis ir dabūjis jaunus atzarus, vienu uz graudu punktu, otru turpat blakus 9. ceļam ar atduri taras cehā. No kura laika sāka strādāt gulšņu zāģētava un taras cehs, nezinu. Pie „Birznieku" mājām uz vācu fabrikas pamatiem uzcelta gulšņu zāģētava, taras cehs. 1952. gadā gulšņu zāģēšana beidzās, arī uz šaursliedēm esošās zāģētavas darbu izbeidz. Tagad šaursliežu tupika pievadīta līdz ceham. Tiek ražoti sētu dēlīši (štahetņiks), jumtu dēlīši un taras sagataves, strādā vīri un sievas. Slikti ar elektrības apgādi. Gaismu stacijai un sliežu ceļiem strāvu ražo tvaika dzītas lokomobiles ģenerators pumpētavā. Ceha piebūvē dampis griež ģeneratoru ceha vajadzībām, bet pārējiem mehānismiem elektrības trūkst. Ir uzstādītas pāris dīzeļelektrostacijas vagoniņos, bet vajag tikai vienai apstāties un apstājas vagonu kraušana. Jelgavas bāzes laikā tiek celta elektrostacija, ir importa tvaika dampis ar visu ģeneratoru, viņam blakus krievu „Ivans" griež ģeneratoru. Ar strāvu paliekam bagātāki. Apkure domāta ar koksnes atkritumiem, zāģu skaidām. Taisa speciālas apkures krāsnis, tikai gruntsūdens neļauj tikt līdz vajadzīgajam dziļumam. No Jelgavas atved metāla kesonus. Tos ūdens ceļ ārā, kā nebūt iegremdē.

Nu strāva apgaismo mežrūpnieku ciematu. „Skudru" kartupeļu laukā uzbūvē 11 un 4 dzīvokļu barakas, otrpus bānītim 2 stāvu 8 dzīvokļu māju. Visa kultūras dzīve norit pirmajā barakā-kopmītnē. Vienā galā kopmītnes, tad vienistabu dzīvoklīši atbrīvojās, un viss barakas gals „kultūrai". Jelgavas bāzes laikā pāriet uz stumbru izvešanu. Pavisam jauna lieta. Būvējam jaunu ceļu un kraujam krusteniski baļķus estakādēm. Malku skalda ar cirvi un transportieris, lentas, piegādā līdz vagonam. Materiālus pielāgotās vagonetēs pa šaursliežu ceļu dala pa sortimentiem. Arī pa mazo bāni nāk 6 m gari pusstumbri. Tos vīri ar elektrozāģiem garina un nokrauj dzelzceļa malā. Vēl Jaunjelgavas mežrūpniecības laikā Kārļa Kasandra vadībā tika uzriktēts gateris ar lokomobiles piedziņu laukumā starp kantori ar 9. ceļu. Virsū šķūnis un nu pašiem savi dēļi un nomaļi provizoriskajām estakādēm, plankas grīdām arī paši sazāģējam.

Ar elektrību ir trūcīgi. Pirmais parādās „Vakobs", smags par metru garāks motorzāģis, darbina ar parasto spriegumu. Vēlāk, gatavojot eksporta stutmalku, vienu pierīkoja „propsu" zāģēšanas galdam. Strādāja Barkovskis, deputāta Krištopāna vecaistēvs drīz aizgāja pensijā. Tad atveda zāģus ar visiem kabeļiem un spēkstaciju. Liela klapata! Beidzot, elektrostacijā nolika pāris strāvas pārveidotājus, savilka kabeļus līdz zāģu vietām un darbs sāka ritēt veicīgāk.

Laika gaitā priekšnieki mainījās. Noliktavu pārziņi Lasis, Naglis, Baiba, tad Grandāns, Rācenis, Ploters un atkal Baiba. Iecirkņa priekšnieki bija Naglis, Buse, Onužāns, Zutis, Varfolomejevs. Sešus gadus pirms pensijas esmu es Baiba, tad Sproģis, Krūmiņš. Lukevičs pabeidz krautuves darbu.

Tad 1958.–59. gadā atkal reorganizācija. Jelgavas bāzi likvidē, mūs piedala Jēkabpils mežrūpsaimniecībai. Arī pašā augšā ministrijās pārmaiņas. Bija divas – mežrūpnieku un mežsaimnieku. Tagad visi tiek apvienoti. Centrā viens direktors, Jēkabpilī Kariss, un priekšnieki visām nozarēm. Daudzevā pēdējais priekšnieks krievu oficieris, ne vārda latviski. Pirmajā sapulcē Jēkabpilī tiek palūgts darbu pamest. Daudzevā sāk strādāt Ojārs Bue. Arī darbs mainās. Jau Jelgavas bāzes laikā sāk projektēt jaunu, mehanizētu krautuvi, ar stumbru sagarumošanas estakādēm. Baļķu šķirošanā no transportieriem. Abpus 9. ceļam līdzina laukumus un dzen koka pāļus estakāžu uzbūvei. Vidū veido sliežu ceļus, divus tilta celtņiem. Pārkārto šaursliežu ceļus. Vienlaicīgi būvē jaunu zāģētavu ar diviem gateriem un no skaidu betona plašu taras ražošanas cehu. Visa Daudzeva tiek pieslēgta valsts elektriskajiem tīkliem. Krautuves vajadzībām tiek celta kapitāla transformatora māja. Uzbūvē divas estakādes, vienu 9. ceļa ziemeļu pusē triju stumbru garumā ar mehāniskā skaldītāja māju. Tiek būvēti jauni ceļi iebraukšanai krautuvē un pie estakādēm. Stumbru izkraušanai būvē ar vinču darbināmas stumbru izkrāvējas ietaises un pāri visam laukumam augstos mastos iekārtu kabeļkrānu. Zem viņa plaša rūme stumbru uzkrāšanai. Dienvidu pusē estakāde viena stumbra garumā, izkraušana ar tilta celtni. Tas paredzēts arī no šaursliedēm pienākušo pusstumbru sagatavošanai. Baļķu šķirotāja transportiera galā skaldītājs un pacelta rampa apmēram dzelzceļa vagonu durvju līmenī, malkas uzkraušanai. Sagādāti elektrokāri un speciāli konteineri malkas iekraušanai un pievešanai vagonos. Malku no šīm kastēm izkrauj grēdās vai vagonos elektrokāru mehānisms, malku izspiežot, izstumjot. Darbs visu laiku divās maiņās. Nu jau diezgan augstā mehanizācijas līmenī. Katrā brigādē 12-15 strādnieki. Malku no lielās estakādes vagonos krauj auto iekrāvējs. Izgatavotas no dzelzceļa sliedēm kasetes ap

3 m^3 malkas. Tās nu padod vagonos un ja viņu nav, krauj laukumā. Mežrūpniecības direktors Kariss tiek celts par ministru un mūsu priekšnieks Buse par direktoru un aizbrauc uz Jēkabpili. Daudzevas krautuvē priekšnieks Onužāns Leonards. Krautuve nu uzbūvēta un strādā.

Cehs-zāģētava padots Jēkabpils ceha priekšniekam. Daudzevā komandē meistars Stāls pēc viņa Maizītis Jānis. Naudu skaita katrs savu, tomēr darbs pamatos kopējs. Cehs-zāģētava strādā divās maiņās. Cehā pie darbagaldiem pāris vīru, pārējie strādnieki sievietes. Cehā gulšņu zāģis (špalorezka) resno kluču plankošanai, tad zeimers brusu sadalīšanai. Divi ātrgaitas mazie taras gaterīši un garumošanas galdi. Skaidas, koksnes atgriezumi ar zem ceha iebūvēto transportieri tiek padoti skaidu burikurā, atgriezumi malkas laukumā.

Divās maiņās pie ceha dežūrē pašizgāzēja kravas mašīna, izvedot skaidas no ceha-zāģētavas un gatera produkciju uz nokraušanas laukumu. Koka pāļi nolietojās, bojājās un atkal taisām rekonstrukciju. Koka pāļus nomaina betona. Kabeļkrānu un baļķu izvēlējus nomaina 3. tilta 10 tonnu celtnis. Tiek mainīta estakāžu atrašanās vieta. Nu mazākā estakādē ir bijušā vecā ceha vietā. Malku krauj kasetēs un ar celtni vagonos. Celtņi, lai viens otram nemaisītu, tiek pārmainīti vietām. Materiālus taras izgatavošanai padod ar celtni. Zāģbaļķus zāģētavai tāpat. Tiek iegādāts drupinātājs šķeldas ieguvei. Ceha un zāģētavas nederīgie nomaļi tiek sadrupināti. Kad nepildās plāns, šķeldā drupina sīkkoksni. Uzbūvē skaidu un šķeldas savākšanas laukumu. Pie zāģētavas nojumi pārstrādei. 4-5 sievas no nomaļiem izzāģē taras un mucu dēlīšus. Ceha produkcija: mucu sagatavju dēlīši, dažādu taras komplektu sagataves. Lielā šķūnī vīri naglo no brāķētiem mucu dēlīšiem kastu vairogus Jelgavas mašīnbūves rūpnīcai. Visi rekonstrukcijas un pārbūves darbi tiek veikti ar pašu spēkiem, vienīgi celtņu montāžu veic centra vīru brigāde un ceha mašīnu izvietošanu un lielos remontus arī mehāniķis no Jēkabpils. Cehā un krautuvē lielajā darba laikā strādā ap 150 strādnieku. Darbnīcās mehāniķi, elektriķi, kalējs, metinātājs un zāģu asinātāji arī no pašu vidus. Tūkstošiem kubikmetru stumbru tika sagarināti un nokrauti vagonos, tūkstošiem pārstrādāti zāģmateriālos un taras sagatavēs. Laika gaitā apvieno krautuves stumbru sagarinātāju un materiālu nokrāvēju ar koksnes pārstrādātājiem. Tā kādus 10 gadus darbojas Daudzevas apvienotais cehs. Mainījies meža kombināta laikā iesāktā strādnieku ciemata izvietojums un veids. Jēkabpils MRS laikā uzbūvē vēl četru dzīvokļu māju (Nr. 753), kapitāli izremontē, pārbūvē pāris barakas un 60. gadu sākumā sāk būvēt bērnudārzu ar apmēram 50 vietām. To atklāja 1964. gadā. Tad atkal pašu spēkiem, vadītājam un kādam meistaram piepalīdzot, tiek uzbūvēta 36 dzīvokļu 4 stāvu māja (kuru nodod 1968. gadā) ar klāt piebūvēto katlu māju. 60. gadu beigās un 70. gadu sākumā uzbūvē 18 dzīvokļu 3 stāvu māju, vecās pirts vietā 3 dzīvokļu māju un pirti, pieslēgtu katlu mājai. Ceha strādniekiem pāri par 100 dzīvokļu. Ceļu, kas veda uz pirmo baraku, 50. gadu sākumā dēļu laipu vietā nomaina normāls, pamatīgi būvēts ceļš, pa kuru nu nāk stumbri uz krautuvi. Iztaisno un padziļina ciemata galveno novadgrāvi. Ar grāvjiem iežogo ciemata teritoriju. Mazais bānītis arī beidz savas gaitas, ar skaļu svilpienu atvedot no Viesītes pēdējos vagonus. Autotransports viņu izkonkurējis. Ojāram Busem „priekšniekojot", tiek atvesti ābeļu stādiņi, sadalīta ap mājām esošā zeme un katram iedots iedēstīt savu pāri ābelīšu. Nodeg vecā kopmītne, ilggadējais sarkanais stūrītis un klubs, pieklust saviesīgā dzīve. Kaut ko var darīt mežrūpniecības ēdnīcā. Tagad „Ābelītēs" nu sagaidīts jaunais kantoris ar plašajām saimniecības kantora telpām, jauko sarīkojumu zāli un skatuvi. Likās, ka daudzeviešu sapnis ar to piepildīts.

Sākās 90. gadu pārmaiņas, viss „privatizējās", arī krautuve. Mājas ar iedzīvotājiem pārņem pagasts. Klubs-kantoris, prasti sakot, tiek nodzerts. Tur saimnieko „Dardedze". Vēriens tik plašs, ka bankrots ilgi nav jāgaida, un nu viss paliek kā bankas ķīlas nodrošinājums. Pagasta vadībai trūkst uzņēmības šīs ēkas pārpirkšanai no bankas un tā nokļūst privātās rokās. Krautuvē darbi beidzas, viss tiek plēsts un lauzts. Šodien, ejot gar šo bijušo rosīgo darbavietu, viss ir tā pat kā 100 gadus atpakaļ, ganības un krūmi tikai nu jau piemēsloti ar dažādiem atkritumiem. Manā mūžā tāda tumsa un klusums Daudzevas stacijas teritorijā nav bijis. Sliedes nepieturot izmanto naftas cisternu un baltkrievu kālija konteineru sastāvi. Gadu simtenis atgriezies pirmsākumā. Vienīgi dzīvojamās mājas ar bezcerīgajiem iedzīvotājiem atgādina rosīgo laiku.

8. februārī 2005. gadā
Alfreds Baiba

Atspulgi no toreiz…

Skolotājas Antoņinas Benjavas atmiņas

A. Benjava savās mājās Daudzesē. 2017. gads. Foto: Līga Turjanska.

Kad 1956. gadā beidzu Daugavpils VPI, sadales komisija, vadoties pēc skolu pieprasījuma, pie durvīm piestiprināja sarakstu ar vakantajām darba vietām. Mēs – jaunizceptie skolotāji, iegādājāmies LPSR karti, pētījām dzelzceļa līnijas vai šosejas potenciālo darba vietu tuvumā, to, cik tālu tās atrodas no mūsu mājām.

Vispirms darba vietas izvēlējās ģimenes cilvēki. Viņi *iztērēja* tās darbavietas, kur bija vajadzīgi 2 pedagogi – galvenokārt pilsētās un vidusskolās. Pērējās varējām izvēlēties mēs, pārējie, alfabēta kārtībā. Tā kā kartē bija tāda dzelzceļa stacija Daudzeva un domāju, ka turpat atradīsies arī skola, izvēlējos Daudzesi. Šo pašu skolu bija izvēlējusies arī krievu plūsmas skolotāja Jevgenija Koroļova – labsirdīga meitene ar tumšu matu pīni un lielām, skaistām, brūnām acīm, tikai neprata latviski.

Tā mēs abas sarunājām uz jauno darba vietu braukt kopā – visdrošāk. 3. augustā agrā rīta stundā ar vilcienu ieradāmies Daudzevā. Stacijas ēka bija tā pati, kas tagad. Vislepnākā celtne bija pasta ēka, netālu arī necila dzelzceļa veikala ēka. Pārējās – barakas un dzīvošanai pielāgoti dzelzceļa vagoniņi, purvājs, krūmi… Kur tad skola? Vienā vagoniņā jau kūpēja dūmenis, un mēs gājām prasīt, kur meklējama skola – mums parādīja virzienu, kurp iet. Tā mēs noskumušas soļojām norādītajā virzienā. Pa ceļam upītē nomazgājām muti, sakopāmies – visu nakti vilcienā braucot, nebijām ne aci aizvērušas, baidoties pabraukt garām Daudzevai. Ceļš līdz skolai likās garš un vijās pa purvainu vietu. Beidzot uzkalniņā ieraudzījām kaut ko gaišu – īstu gaismas pili uz Daudzevā redzēto pelēko baraku fona. Direktors Antāns bija aizgājis sēņot, un mēs dabūjām gaidīt, kamēr pārnāk no meža. Apskatījām skolu un apkārtni, un garastāvoklis uzlabojās.

Pārsteidza skaistās puķu dobes visapkārt skolai. Arī skolā uz lielo, gaišo logu palodzēm ziedēja puķes. Kā vēlāk uzzinājām – bioloģijas skolotājas Irmas Circenes nopelns.

Atnāca direktors, un noformējām dokumentus. Direktors neaprobežojās tikai ar diplomu, bet pieprasīja arī sekmju izrakstu, lai zinātu, ar ko darīšana. Noteica, ka darbā jāierodas 15. augustā. tad mēs devāmies uz Jaunjelgavas rajona izglītības nodaļu pie vadītāja Kokina, kur atkal nācās noformēties darbā.

15. augustā ieradāmies darbā. Jevgenijai ierādīja istabiņu „Saulcerītēs", kur dzīvoja arī skolas grāmatvede Zelma Staprāne. Man bija pagaidām jāpadzīvo skolotāju istabā, kamēr izremontēšot istabiņu kluba 2 .stāvā virs ciema bibliotēkas. Tā kā līdzi bija tikai koferītis – problēmu nebija. Mazgāties gāju uz tuvējo dīķi, kurā MRS vīri mazgāja smagās mašīnas… Pārtiku no līdzpaņemtās maizītes. Pirmo darbiņu ierādīja direktors – pārreģistrēt metodisko literatūru. Kad man domātā istabiņa bija izbalsināta, pārvācos tajā. Sienas gan bija baltas, bet plītiņa galīgi sabrukusi… Tētis ar vilcienu atsūtīja apaļo galdu, 4 krēslus un dzelzs gultiņu ar matraci – lietoju vēl šodien.

Izņēmu no galda vidus dēļus, uzliku uz sabrukušās plītiņas, pārklāju ar mātes austo linu galdautu, saliku metodisko literatūru un mācību grāmatas, un darbs varēja sākties…

Blakus bija neliela virtuvīte koplietošanā ar kluba vadītāju. Tuvējā mežā salasīju sausos zarus un iekurināju, uzvārīju tēju. Nedienas sākās ziemā – burtnīcas laboju pirkstainos cimdos, gulēju virsdrēbēs – tādi apstākļi bija pirmajā darba gadā.

Elektrību ražoja vietējā elektrostacija. Tās jauda spēja nodrošināt tikai apgaismojumu diennakts tumšajās stundās. Istabiņas apsildīšanai vienreiz ieslēdzu elektrisko plītiņu, un tūlīt ieradās elektrostacijas direktors un solīja atslēgt gaismu, ja vēl sildīšos pie plītiņas… Elektrības zagli noķert nebija liela problēma – tiklīdz ieslēdzu plītiņu, palika tumšas visas spuldzītes…

Autobuss Jaunjelgava – Daudzeva kursēja divas reizes dienā. Tuvējā pienotavā pienu piegādāja kolhoznieki – stāvēja zirgu pajūgi ar piena kannām vezumā. Ar vienu piena vedēju sarunāju nopirkt kartupeļus. Atveda pusmaisiņu jau nomazgātu kartupeļu – pēc divām nedēļām sapuva…

Galvenā ēdienreize bija pusdienas skolas kopgaldā. Brokastīs un vakariņās sviestmaizītes.

Rudens periodā kopā ar studentiem – kolhoza talciniekiem nomazgājos MRS pirtī, ziemas brīvdienās vecāku pirtiņā –

mājās… Pavasarī zem manas istabiņas loga skaisti ziedēja mežābele, kuras zaros pogoja lakstīgala. Ābele zied arī 21. gs. pavasaros, bet lakstīgalām balsis tādas aizsmakušas…

Tajā pašā ēkā atradās ciema klubs un ap 15. septembri ieradās jaunā kluba vadītāja pēc kultūrizglītības tehnikuma absolvēšanas. Mums abām bija kopīgas rūpes – pirmais darba gads svešā vidē. Starpība tikai tā, ka viņai *pūrā* bija 1 gadu un 2 mēnešus veca meita pie rokas un pauniņa ar drēbītēm. Kluba vadītāja Biruta Feilande bija ļoti talantīga, gudra, saprotoša un dzīves apbižota sieviete, bet ar apbrīnojamu uzņēmību un izdzīvošanas spēju. Es daudz no viņas mācījos un vēl šodien mācos, jo esam draudzenes vairāk nekā 50 gadu garumā.

No kluba vecajiem plauktiem un nolietotajiem aizkariem uzmeistaroja gan guļas vietu, gan skapi. Iepazinās ar potenciālajiem pašdarbniekiem un noorganizēja vīru ansambli, iestudēja skečus, rīkoja balles…

Tā kā darbošanās klubā notika pa vakariem, dienas vidus viņai bija brīvs un to viņa izmantoja – gāja palīgā kolhozniekiem rakt kartupeļus – nopelnīja gan kartupeļus, gan speķa šķēli, gan piena litru meitenei. Vēsākās dienās meiteni pieskatīja Ādolfa Konova mamma. No blakusesošā pienotavā dzīvojošās Ausmas Dikas aizņēmās rokas šujmašīnu un piepelnījās ar šūšanu – blūzes, kleitas, priekšauti u.c. tagad Biruta dzīvo Ogrē. Meita Sandra beigusi mākslas akadēmiju, strādā Vācijā, ļoti rūpējas par mammu.

Skolas kolektīvs

Direktors bija absolvējis Daugavpils skolotāju institūta matemātikas fakultāti. Matemātikas skolotāja bija mainījusi dzīvesvietu, mācību daļas vadītāja skolotāja Krēsliņa dekrēta atvaļinājumā un vairs negribēja strādāt par mācību daļas vadītāju. Tā nu man piedāvāja 12 stundas fiziku – matemātiku un mācību daļas vadītājas amatu. Baidījos es, un baidījās arī darba devēji, tāpēc vienu gadu biju tikai vietas izpildītāja.

Ar šodienas dzīves pieredzi varu tikai apbrīnot savu stulbumu – piekrist bez pedagoģiskas pieredzes uzņemties vadīt tik pieredzējušu pedagogu kolektīvu, kādi bija Alma Kalniņa, Irma Circene, Valda un Vladislavs Matisāni, Vilma Podniece, Elvīra Krēsliņa u.c.

Paldies viņiem par sapratni, cilvēcību un palīdzību! Viņi bija fantastiski cilvēki, gudri, pedagoģiskā darbā pieredzējuši un galvenais – ļoti cilvēcīgi, saprotoši. Cik saudzīgi prata aizrādīt un pateikt arī nepatīkamu patiesību!

Fizkultūru un latviešu literatūru mācīja skolotājs Matisāns, viņš arī bija ļoti prasīgs un taisnīgs arodbiedrības priekšsēdētājs. Elvīra Krēsliņa mācīja latviešu valodu un angļu valodu. Valda Matisāne, Alma Kalniņa, Vilma Podniece un skolotāja Zupa bija 1.–4. klašu skolotājas.

Jaunā krievu valodas skolotāja pēc 1. ceturkšņa bija spiesta aiziet *pēc pašas vēlēšanās* – nespēja tikt galā ar disciplīnu. Galvenais iemesls – neprata latviešu valodu. No ārpuses neko nevarēja palīdzēt. Ja skolotājs nespēj kontaktēties ar klasi – bezcerīgi.

Visas ciema padomes teritorijā esošās mājas bija iedalītas mikrorajonos, un par katru tādu mikrorajonu bija atbildīgs skolotājs. Ļoti stingra prasība bija, lai mikrorajona skolēni apmeklētu skolu. Augustā skolotāji apstaigāja savus mikrorajonus, pārreģistrēja skolēnus un ar galvu atbildēja, lai tie 1. septembrī ierastos skolā. Nelaimīgs bija skolotājs, kura mikrorajonā uz dzīvi apmetās čigāni…

Apstaigājot mājas savā mikrorajonā, iepazinos ar šīs man vēl svešās vietas cilvēkiem, viņu sadzīvi, ar nākošiem skolēniem. Attieksme bija dažāda. Manā mikrorajonā bija mājas „Dreimaņi", kurās dzīvoja Orliņu ģimene. Saimniece bija ļoti neapmierināta, ka atkal uzradusies skolotāja no Latgales. Kad vienreiz atsūtīšot normālus skolotājus, jo te, Daudzesē, čangaļi vien esot: Antāns, Matisāni, Podniece un tagad atkal viena latgaliete Pinupe… Arī tāda attieksme bija. Pēc tādas tikšanās pabēdīgs likās tas sākums…

Tajā laikā bija sešu dienu darba nedēļa. Vienīgā brīvā diena bija svētdiena, kurā bieži vien tika rīkotas vecāku sanāksmes. Pēc lielās jeb kopējās sanāksmes klašu audzinātāji rīkoja klases vecāku sanāksmes – ietaupīja savu un bērnu vecāku laiku. Vecāku sanāksmē vienmēr bija kādam skolotājam jāsagatavo un jānolasa referāts – tēmas dažādas.

Katru nedēļu viena klase sava audzinātāja vadībā dežūrēja skolā. Dežurantiem ap piedurknēm bija īpašas lentes. Kad bija regulāra autobusu satiksme, uz auto pieturu visus mājās braucējus kolonnā pavadīja jaunie kārtības sargi, arī ap rokām īpašas lentas. Kārtība bija nodrošināta!

Skolotājiem atvaļinājuma laikā arī viena nedēļa bija jādežūrē skolā un par katru dežūras dienu bija jāraksta atskaite dežūržurnālā, jāatbild par saņemto telefonogrammu izpildi, jānodrošina darbs uz parauglauciņu atnākušajiem skolēniem.

Pa kara gadiem daudziem jauniešiem nebija iespējams pabeigt skolu, tāpēc darbojās vakarskola. Vienreiz nedēļā mācības notika skolā, otrreiz – Daudzevas dzelzceļa stacijā vai pārkraušanas bāzes kantorī. Uz skolu vakarskolnieki pēc darba no Lāčiem brauca vaļējā smagajā mašīnā.

Uz Daudzevu mēs, skolotāji, gājām kājām, nesot līdzi arī uzskates līdzekļus. Pēc nodarbībām nācām kājām atpakaļ. Mājās bijām pusnaktī… Vēl bija jāpaspēj izlabot burtnīcas, uzrakstīt stundām plānus… Vienu reizi ceturksnī bija jāsatiekas ar skolēnu vecākiem. Katram mājās mums bija ģimene, bērni, jāmazgā veļa, jāpagatavo ēdiens…

Pa kuru laiku paplašināt redzesloku, atpūsties? Trešajā stāvā bija internāta telpas tālāk dzīvojošajiem skolēniem. Lai tās labiekārtotu, vajadzēja līdzekļus. Tos solīja, ja pie 7-gadīgās skolas atvērsim 8. klasi Jaunjelgavas rajona nelabvēlīgajiem skolēniem, pāraudžiem, kurus parastajā skolā bija grūti valdīt, bet kolonijai viņi vēl nebija nobrieduši. Mūsu skolas direktors šo slogu uzņēmās. Tas bija slogs arī visam kolektīvam – gan skolotājiem, gan internāta audzinātājiem. Tā bija arī laba prakse, jo vēlāk tāpat 7-gadīgās skolas pārveidoja par 8-gadīgajām.

Kvalifikācija

Skolotāju metodisko izglītošanu organizēja IM kvalifikācijas celšanas institūts caur rajona metodisko kabinetu, bet tas savukārt noteica prasības skolu mācību pārziņiem caur skolu metodiskajām komisijām. Skolā darbojās:

a) klašu audzinātāju metodiskā komisija;

b) 1.–4. klašu skolotāju metodiskā komisija;

c) valodu metodiskā komisija u.c.

Ik pēc pieciem gadiem skolotājiem bija jāapmeklē kvalifikācijas celšanas kursi savā mācamajā priekšmetā vai fakultatīvajās nodarbībās. Kursos pavadītais laiks tika ieskaitīts darba laikā. Kursus apmaksāja valsts.

Mācību daļas vadītājam (tā toreiz šo amatu dēvēja) bija jāapmeklē (jāhospitē) 12 stundas nedēļā. Tas bija gan vajadzīgs darbs, lai pastāstītu par kolēģu darba pieredzi, gan nepatīkams, jo neviens nevēlas savā stundā skatītāju no malas.

Es galvenokārt apmeklēju stundas, lai mācītos pati no pieredzējušajiem kolēģiem, jo ko gan tāds zaļknābis varēja pamācīt vecākajiem kolēģiem – jāpilda plāns. Labākās pieredzes popularizēšanai organizējām atklātās stundas radniecīgo priekšmetu skolotājiem. Notika arī savstarpējā stundu hospitēšana. Ceturkšņa un gada noslēguma pedagoģiskās padomes sēdēs, kurās analizējām mācību un audzināšanas darbu, dažreiz piedalījās arī vecāku komitejas pārstāvji.

Par darba rezultātiem galvenā atbildība tika prasīta no skolotājiem un audzinātājiem.

Pirmajos darba gados daudz strādājām individuāli ar nesekmīgajiem skolēniem un arī ar spējīgākajiem – gatavojāmies olimpiādēm. Sliņķus un blēņdarus kauninājām īpašā skolas sienas avīzē „Ar ušņu duramo". Tagad tas skaitītos bērnu tiesību pārkāpums, bet toreiz mēs par to nepadomājām, cerot, ka tā atgādinām par skolēna pienākumu mācīties un labi uzvesties.

Skolā darbojās arī vecāku komiteja – organizēja vecāku dežūras sestdienās, dažreiz pat piedalījās stundās, savus novērojumus ierakstīja īpaši iekārtotā dežūržurnālā. Vecāku komiteja savās sēdēs lēma par pabalstu piešķiršanu trūcīgo ģimeņu skolēniem (galvenokārt skolas formu iegādei).

Savu tikai 25 darba gadu laikā apmeklēju kvalifikācijas celšanas kursus: divreiz mācību pārziņiem; kinomehāniķu; fotokino; matemātiķiem; fiziķiem; trīsreiz ķīmiķiem; 1.–4. klašu skolotājiem; pagarinātās dienas grupas vadītājiem. Kursos gūtās zināšanas noderēja ikdienas darbā ar skolēniem – gan mācību stundās, gan ārpus tām.

Kursu laikā brīvajos vakaros apmeklēju teātra izrādes, izstādes – paplašināju redzesloku.

Skolā bija arī metodiskais kabinets, kurā varēja iepazīties ar jaunāko metodisko literatūru, bija apkopota mūsu skolotāju pieredze, uzskates līdzekļi, tabulas īpašos statīvos. Daudz interesantu uzskates līdzekļu pagatavoja paši. Vajadzēja piedalīties pašgatavoto uzskates līdzekļu izstādēs, galvenokārt rudens konferenču laikā.

Uz mūsu skolas bāzes Skolotāju kvalifikācijas celšanas institūts rīkoja republikas mācību pārziņu kursus. Iepriekš atbrauca pārstāvji un apskatījās, vai te būs ko mācīties. Mūsu skolā bija prasmīgi skolotāji, kuru stundās mācību pārziņi piedalījās un pēc tam speciālisti analizēja.

Šis pasākums no kolektīva prasīja daudz spēka un izdomas, arī brīvais laiks kursantiem bija jāaizpilda. Ar rezultātiem apmierināti bija visi.

Pa šiem gadiem skolotāju kolektīvs mainījās – gan aizgāja, gan atnāca. Dažs nodibināja ģimeni, daudzus paaugstināja amatā par direktoriem, mācību pārziņiem, cits aizgāja tuvāk vecāku mājām – katram savs iemesls. Pa lielākai daļai tie bija

jauni cilvēki un, satiekot viņus pēc daudziem gadiem, Daudzesi atceras kā skaistu laiku savā dzīvē. Arī viņi ir atstājuši daudz laba un skaista mums – palicējiem.

Es visvairāk apbrīnoju Skolotājas, kuras bija ieguvušas izglītību Ulmaņa laikā – tās bija personības, kaut viņām oficiāli nebija augstākās izglītības.

Skolotāja Circene – komercskolas izglītība, bet cik inteliģenta un zinoša viņa bija! Zināja angļu, krievu, vācu, franču valodu, bioloģiju. Viņa bija režisore vietējam dramatiskajam kolektīvam. Jauka kā cilvēks, skaistu, izkoptu rokrakstu, prasīga pret sevi un skolēniem.

Skolotāja Roze – vienlīdz laba 1.–4. klašu, matemātikas pasniedzēja, ar labām prasmēm angļu, vācu valodā, spēlēja klavieres, mācīja gan dziedāšanu, gan zīmēšanu. Gribējās pajautāt, ko šī skolotāja neprot, jo tiešām prata tik daudz. Personība spēj audzināt personības. 40 gados iestājās Liepājas pedagoģijas institūtā un to absolvēja ar izcilību.

Skolotāja un cilvēks, no kura es daudz mācījos visādā ziņā, lūdzu padomu kā mammai, bija Alma Kalniņa. Dzīvesbiedrs (no mūziķu Kalniņu dzimtas) bija miris no sirdskaites. Viņa stāstīja, cik saprotošs un cilvēcīgs bijis ārstējošais ārsts. Viņa maksājusi naudu, bet ārsts, zinādams paredzamo iznākumu, naudu nav ņēmis un teicis, ka noderēšot viņai un bērniem. Kad viņai paziņots par vīra nāvi, iesākto stundu novadījusi līdz zvanam…

Tā viņa viena pati audzināja un skoloja divus dēlus. Vecākais – Ints – mācījās tehnikumā, Jānis – tepat Daudzesē. Brīvdienās puikas ar rokas zāģi zāģēja malku, strīdēdamies, kurš spēcīgāk velk… Skolotāja strādāja 1.–4. klasēs, mācīja dziedāšanu un papildus vēl vadīja kopgaldu, pat pa naktīm rēķināja izmaksas katram skolēnam, alga – 43,5 rbļ. neskatoties uz lielo slodzi, viņa spēlēja arī teātrī. Stundas vienmēr bija pārdomātas, burtnīcas izlabotas. Kad pajautāju, kā viņa to visu paspēj, viņa teica, ka stundu plānus izdomājot, gatavojot ēdienu vai darot citus mājas darbus.

Kad lūdzu padomu man svarīgā jautājumā, atbilde bija – vispirms kārtīgi apdomā un tad tikai dari, pasauli nesmīdini! Šo padomu dodu tālāk, ja kāds lūdz.

Viņa dzīvoja vienā dzīvoklītī ar skolotāju Circeni. Skolotāja Kalniņa – caurstaigājamā istabiņā, virtuvīte kopēja. 1957. gadā no izsūtījuma Sibīrijā pie viņas apmetās divi vecīši. Tā viņi visi sadzīvoja, nekurnēja, nesūdzējās. Pavasarī šī mūsu mīļā, gudrā skolotāja pārcēlās uz radinieku dzimto vietu. Vēl dažas reizes viņa apciemoja skolotāju Circeni un manu ģimeni. Ints strādā Jēkabpilī, Jānis miris ar sirdi. Skolotāja atdusas Variešu kapos Jēkabpils rajonā.

Audzināšanas darbs
Oktobrēni

1.–3. klašu skolēni pēc 1. mācību ceturkšņa tika uzņemti oktobrēnos – Ļeņina mazbērnos. Vispirms bija jāiemācās oktobrēnu likumi, jāpierāda, ka esam labi un čakli bērni. Ja kuram vēl neveicās, pārējie draudzīgi palīdzēja. Pie formas tērpa atloka tika piesprausta spoža zvaigznīte, iemantojām draugus – šefus pionierus, kuri vienmēr palīdzēja nedienās.

Klasē bija savs oktobrēnu stūrītis un karodziņš. Klases oktobrēni tika sadalīti zvaigznītēs. Starp zvaigznītēm notika sacensības gan mācībās, gan uzvedībā – organizēja pionieri – šefi. Pionieri, sadarbojoties ar klases audzinātājiem, organizēja oktobrēnu sanāksmes ar rotaļām, dziesmām un dažādu praktisku, sadzīvisku, satiksmes noteikumu un citu iemaņu apgūšanu. Tika organizētas arī oktobrēnu ierindas skates. Bija interesanti gan oktobrēniem, gan pionieriem.

Pionieri

No 10 gadu vecuma oktobrēni varēja kļūt par pionieriem. Arī, lai kļūtu par pionieri, bija jāpacenšas gan mācībās, gan disciplīnā. Jāmācās pionieru likumi un pienākumi.

Iestāšanos pionieru organizācijā pionieru vadītāja pieskaņoja kādam svarīgam notikumam toreizējās valsts dzīvē – Uzvaras dienai, Oktobra svētkiem, Ļeņina dzimšanas dienai utt. sevišķi svinīga uzņemšana pionieros notika partizānu cīņu vietā Jūgās, Brāļu kapos Caunēs.

Piederību pionieru organizācijai apliecināja nozīmīte pie formas tērpa atloka un koši sarkans zīda kaklauts, kuram vienmēr bija jābūt tīram un izgludinātam. Visi klases pionieri veidoja pionieru pulciņu, kurš sastāvēja no posmiem. Katrs pionieru pulciņš cīnījās par kāda Sociālistiskā darba varoņa vai LTK cīnītāja vārdu. Šo vārdu piešķīra tikai tad, ja bija labas sekmes, uzvedība, izpētīti šī cilvēka nopelni.

Tāpat kā oktobrēniem tika organizētas pionieru pulciņu sanāksmes par dažādām tēmām. Šo sanāksmju sagatavošanā tika

piesaistīti komjaunieši, ja tādi skolā jau bija. Īpaši tika gatavotas atklātās pionieru sanāksmes gan skolas, gan rajona mērogā. Viss pionieru pulciņa darbs tika atspoguļots pulciņa dienasgrāmatā, bija jāparedz audzināšanas plānā. Daudz laika un darba tika ieguldīts, lai sagatavotos pionieru ierindas skatei.

Katram pionieru pulciņam bija sava dziesma, savs taurētājs un bundzinieks. Bija jāprot taurēt, bungot un soļot ar sasauksmi, dziedot pulciņa dziesmu. Ierindas skates noslēgums tika pieskaņots vecāku sanāksmei. Uzvarētāji tika apbalvoti ar diplomiem.

Visa šī darba organizators bija īpaša štata vienība – pionieru vadītājs. Pionieru organizācijas darbs bija atkarīgs no pionieru vadītāja sadarbības ar klašu audzinātājiem un kontakta ar bērniem. Pionieru vadītājam bija ļoti daudz kas jāprot pašam, jābūt vispusīgam. Pionieru vadītājus gatavoja īpašā pionieru vadītāju skolā.

Viss pionieru vienības darbs tika atspoguļots pionieru vienības dienasgrāmatā – tā bija sava veida skolas vēsture, skolas darba spogulis ar daudziem skaistiem ierakstiem un fotogrāfijām. Mūsu skolas pionieru vienībai bija piešķirts Otomāra Oškalna vārds. Cik atceros, mūsu skolā par pionieru vadītājām strādāja Gunta Bērziņa, Antonija Vilcāne, Valda Kalniņa.

Komjaunatne

Parasti 8 .klasē aktīvākie skolēni tika uzņemti komjaunatnē. Komjaunatnei bija savi statūti un pienākumi. Katram pionierim, stājoties komjaunatnē, tika dots noteikts uzdevums, jābūt šefam kādam pionieru pulciņam – jāpalīdz organizēt sacensības, pulciņa sanāksmes u.c.

Ja 8. klasē izveidojās komjaunatnes organizācija, tad tika ievēlēts komjaunatnes sekretārs, kuram savukārt padomdevējs bija pionieru vadītājs un skolas partorgs.

Tā pamatā audzināšanas darbs tika veikts caur šīm organizācijām, sadarbojoties ar klašu audzinātājiem. Ja atmet politisko pusi, skolēni, darbojoties šajās organizācijās, ļoti daudz ko iemācījās, attīstīja sevi kā personības: apguva organizatora iemaņas, paplašināja redzesloku, veidojās pienākuma apziņa utt.

Pārgājieni, ekskursijas

Obligāti bija jādodas tematiskos pārgājienos „Pretim pavasarim" un „Pretim zelta rudenim". Oktobrēniem šie pārgājieni bija ar mērķi iepazīt savas skolas apkārtni, vērot dabu, paveikt kādu labu, kaut nelielu darbiņu dabas vai cilvēku labā.

Pionieri un komjaunieši veica garākus pārgājienus, daudzreiz ar velosipēdiem un nakšņošanu teltīs. Šādu pārgājienu laikā saliedējās kolektīvs, skolēni apguva telts uzcelšanas prasmes, iemācījās iekurt ugunskuru dažādos apstākļos, uz ugunskura pagatavot ēdienu. Pēc pārgājiena obligāti bija jānoformē apraksts.

Pionieru pulciņi un komjauniešu grupas devās arī kombinētos pārgājienos – ekskursijās pēc iepriekš rūpīgi izplānota maršruta, kurā daļu ceļa gāja kājām, daļu veica, braucot ar satiksmes autobusu. Piemēram: Daudzese – Jaunjelgava (pārceltuve pār Daugavu) – Skrīveru pārtikas kombināts – A.Upīša muzejs – Skrīveru zemkopības institūts – Daudzese.

Interesantas ekskursijas tika rīkotas pēc 8. klases izlaiduma, kad kopā ar absolventiem un viņu vecākiem brauca audzinātāja un citi skolotāji. Šīs ekskursijas bija organizētas uz kaimiņrepublikām. Daudzas skaistas kombinētās ekskursijas tika organizētas uz Rīgu. Pirms teātra izrādes pa dienu apmeklējām gan P. Stradiņa medicīnas muzeju, gan Brīvdabas muzeju, gan Dabas, Vēstures u.c. muzejus.

Skolotāji kopā ar kolhoza speciālistiem, bērnu vecākiem pabijām gan Ļeņingradā, gan Maskavā, Brestā, Minskā, Tallinā u.c.

Slidošana

Netālu no skolas atrodas dīķis, saukts Muižas dīķis. Tiklīdz ziemā ledus bija drošs slidošanai, uz tā sākās rosība. Dīķmalā esošajās kolhoza darbnīcās izgatavoja sniega tīrāmās lāpstas – gan divatā stumjamas, gan parastās.

Jānis Benjavs kolhoza mehāniskajās darbnīcās no metāla caurulēm sametināja standarta hokeja vārtus un spēles varēja sākties…

Uz dīķa savas brīvās stundas skolotāju uzraudzībā pavadīja arī pagarinātās dienas grupas un internāta audzēkņi. Slidoja gan ar slidām, gan bez tām… Kuri prata slidot, apmācīja vēl nepratējus. Lielākie zēni organizēja hokeja komandas. Par vasarā

nopelnīto, arī vecāku iedoto naudu tika pirktas gan slidas, gan hokeja nūjas. Lai tās ilgāk kalpotu, notina ar izolācijas lentu. Svētdienās uz hokeja mačiem brauca zēni no Daudzevas. Vietējie hokeja entuziasti bija Aldis Podnieks, Andris Antāns, brāļi Benjavi u.c.

Mainījās laiki, nomainījās hokejistu paaudzes. Nav vairs pagarinātās dienas grupas, bērni vairs nedzīvo internātā… Hokeja vārti nogrima dīķi, kad nokusa ledus… vai kāds kādreiz tos izzvejos?

Internātā

Internātā dzīvoja skolēni, kuriem līdz skolai nokļūt bija problēma lielā attāluma dēļ. Pirmdienās viņus atveda ar zirdziņu un sestdienās brauca pakaļ. Daudzreiz ar transportu izpalīdzēja vietējā mežniecība. Internātā par audzinātājiem strādāja tie paši skolotāji, kuri pasniedza stundas. Galvenokārt tie, kuri dzīvoja skolā vai tās tuvumā. Strādāja pēc noteikta plāna un noteikta dienas režīma, kur daudz laika tika atvēlēts nodarbībām svaigā gaisā – darbs un atpūta.

Internātā dzīvojošajiem skolēniem bija jāsanes malka visām skolas krāsnīm, lai apkopējas tās savlaicīgi varētu izkurināt. Tāpat bija jāsanes no akas ūdens virtuvei – pilni katli un citi trauki, lai pietiktu gan ēdiena gatavošanai, gan trauku un telpu mazgāšanai. Arī pašiem mazgāties vajadzēja…

Brīvajā laikā – spēles sporta laukumā, pastaigas svaigā gaisā, priekšnesumu gatavošana.

Par sekmēm atbildīgs bija internāta audzinātājs, jo mājasdarbus gatavoja audzinātāja uzraudzībā. Pavasara un rudens periodā strādāja pie skolas apkārtnes uzkopšanas. Pēc mājasdarbu sagatavošanas darbu pārņēma internāta bērnu auklīte, kura arī kurināja internāta krāsnis.

Pagarinātās dienas grupa

Tajā mācījās skolēni, kuriem bija grūtības bez palīdzības sagatavot mājasdarbus; arī tie, kuriem vecāki aizņemti darbā. Komplektēja uz vecāku iesniegumu pamata. Strādāja galvenokārt priekšmetu skolotāji. Bērni pēc stundām atpūtās svaigā gaisā, paēda launagu, izmācījās grūtākos priekšmetus un skolotāja vai jauno milicijas draugu vadībā devās uz satiksmes autobusu. Par braukšanu autobusā nebija jāmaksā, vien jāuzrāda skolēna apliecība ar foto.

Fakultatīvās nodarbības

Mācību plānā bija atvēlēts noteikts stundu skaits fakultatīvajām nodarbībām. Obligāta prasība bija, lai skolā darbotos Sarkanā Krusta pulciņš, fizkolektīvs, koris. Pārējās stundas drīkstēja izmantot, vadoties no tā, kādi skolā bija speciālisti. Drīkstēja pieaicināt arī skolotājus *no malas*.

Ilgus gadus Sarkanā Krusta pulciņu vadīja skolotāja Vilma Podniece, turpināju es. Pulciņam bija jāstrādā pēc noteiktas programmas. Metodiskajā kabinetā bija atvēlēts stūrītis literatūrai, pirmās palīdzības zāļu skapītim.

Dažreiz nodarbības vadīja vietējās ambulances ārste Zelma Daņēviča. Septembrī ārste skolā pārbaudīja bērnu veselības stāvokli – izklausīja, svēra, mērīja, veica profilaktisko potēšanu u..c.

Katru gadu notika sanitāro posteņu – kopu sacensības, kurām sagatavoties palīdzēja arī ambulances darbinieki. Mēs vienmēr ieguvām godalgotas vietas. Bija patīkami redzēt sava darba rezultātus – mūsu skolas jaunie ugunsdzēsēji palīdzēja samontēt caurules ūdens ņemšanai no dīķa reālā ugunsgrēkā.

Kino – foto

Daudzeses skolas kolektīvs vienmēr ir sadarbojies ar kolhozu. Sākuma gados daudzi darbi kolhozā bija veicami primitīvi – ar roku darbu. Maijā sējām kukurūzu – no tūtām vadziņās. Rudenī vācām ražu ar cirvjiem, cirtnīšiem. Šo kultūru masveidā vēl neaudzēja, raža izauga varena. Par čaklu darbu un sadarbību ar kolhozu prēmija saņēmām kinoaparātu „Ukraina".

Fizikas skolotāja aizbrauca kursos, un drīz mēs varējām reizi nedēļā skatīties kino 1. stāva gaitenī. Elektrību ražojām ar vietējo „elektrostaciju", darbināja „Jauno tehniķu" pulciņa biedri (ar benzīnu). MRS esošā elektrostacija ražoja elektrību tikai dienas tumšajās stundās.

Kad pēc gadiem skolu pieslēdza valsts elektrotīklam, kino skatījāmies biežāk, izmantojām mācību filmas stundu laikā, kas atbilst mācāmai vielai, it sevišķi ģeogrāfijā, bioloģijā, literatūrā.

Filmas pasūtījām pa pastu no mācību filmotēkas Izglītības ministrijā. Bija ierobežots lietošanas laiks, jo citas skolas arī gaidīja. Salikām metāla kastē un sūtījām pa pastu atpakaļ. Skolā bija pieejams mācību un mākslas filmu katalogs, un tā zinājām pieejamās filmas.

Mācību stundās izmantojām arī magnetofona lentās ierakstītus skaņdarbus, literāros lasījumus – galvenokārt dziedāšanā, literatūrā, arī bioloģijā, piemēram, putnu dziesmas.

Par labu sadarbību kolhozs gada atskaites laikā uzdāvināja fotolaboratorijai nepieciešamo inventāru. Atkal fizikas skolotāja brauca uz kvalifikācijas celšanas kursiem un skolā sāka darboties kino-foto pulciņš. Pie fizikas kabineta tika atvēlēta telpa fotopulciņa vajadzībām. Visos skolas pasākumos piedalījās skolas fotogrāfi un pionieru vienības dienasgrāmata tika ilustrēta. Tāds pulciņš prasīja ļoti daudz darba un laika. Toties tagad Daudzeses pagastā ir daudz fotografēt pratēju.

Skolas, ciema, kolhoza lepnums – sieviešu vokālais ansamblis

Ilgus gadus Daudzeses 8-gadīgajā skolā dziedāšanu mācīja un skolēnu kori (5.–8. klasei) vadīja skolotājs no Jēkabpils vidusskolas Česlavs Beļavskis. Viņš arī mācīja sieviešu vokālo ansambli, kurā dziedāja skolotājas Biruta Antāne, Vilma Podniece, skolas tehniskās darbinieces Skaidrīte Ozola, Regīna Dika, Daudzevas mežniecības meža tehniķe Aina Bērziņa. Visas piecas izskatīgas sievietes labākajos gados, skanīgu balsu īpašnieces, mūzikas mīļotājas. Vienmēr eleganti ģērbtas, skaistām frizūrām un balsīm – ciema lepnums.

Dziedāja gan ciemā, gan rajonā, gan republikā. Piedalījās daudz dažādos konkursos gan kā ciema, gan kolhoza, gan Jaunjelgavas MRS ansamblis – zem dažādiem karogiem, bet vienmēr ar labiem rezultātiem.

Skolotāja Staņislava Rancāne vadīja otro – vīru vokālo ansambli. Tajā bija Edvīns Narciško, Jānis Feils, Antons Maskalāns, Pēteris Rusiņš, Arvīds Dinbergs, Eduards Benjavs Viņi galvenokārt dziedāja kolhoza pasākumos.

Pūtēju orķestris

Arī pūtēju orķestrim nepieciešamo instrumentu komplektu sagādāja kolhozs. Skolas vadība ierādīja telpu inventāra glabāšanai un nodarbībām. Orķestra vadību uzņēmās toreizējais Daudzevas dzelzceļa priekšnieks Pēteris Kurpnieks, kurš pats prata spēlēt daudzus mūzikas instrumentus, arī saksofonu. Izvēlējās muzikālākos zēnus no vecākajām klasēm. Muzicēt gribošo bija daudz un varēja izvirzīt papildu prasības – jābūt sekmīgam un disciplinētam.

Apbrīnojama bija skolotāja Kurpnieka pacietība, neatlaidība un darbaspējas, mācot šiem delveriem muzicēt. Lielas grūtības bija savākties visiem vienlaicīgi uz kopmēģinājumiem, jo dažādām klasēm stundas beidzās dažādos laikos. Šīs paaudzes pūtējos spēlēja arī skolotāja dēls Jānis, vēlāk absolvēja konservatoriju. Mūsu skolas pūtēji uzstājās arī TV raidījumā.

Nākošo pūtēju paaudze tika komplektēta savādāk – no vienas klases zēniem. Katram tika piemeklēts atbilstošs instruments, individuāli pastrādāts, un orķestris darbojās. Vieglāk bija ar kopmēģinājumiem – stundas beidzās vienlaicīgi un šo nodarbību varēja ieplānot stundu sarakstā. Pašuvām visiem vienādas cepurītes, pūtēji bija vienā pionieru pulciņā. Tā bija mūsu skolas vizītkarte, jo ne katrā 8.-gadīgajā skolā bija savs pūtēju orķestris. Pūtēji piedalījās visos skolas, ciema un kolhoza pasākumos, arī rajonā. Bija tikpat pieprasīti kā sieviešu vokālais ansamblis.

Skolotājs Kurpnieks iemācīja ne tikai spēlēt instrumentu, bet būt disciplinētiem, darboties kolektīvā, pienākuma apziņu, iemīlēt mūziku. Drīz zēni uz savu roku izveidoja nelielu estrādes ansamblīti. Ja būtu uzņēmīgs vadītājs, noorganizēt pagastā pūtēju orķestri nebūtu problēma, jo daudzi bijušie pūtēji te joprojām dzīvo.

Citi pulciņi

Ārpusklases darbs bija atkarīgs no tā, kādi speciālisti, sava darba entuziasti strādāja skolā. Deju kolektīvu vairākus gadus vadīja pionieru vadītāja Gunta Bērziņa. Viņas māsa pašuva dejotājām tērpus. Skolotājs Jānis Kapelis darbmācības stundās pagatavoja zvārgulīšus un meitenes darbmācības stundās tos piešuva seģenēm.

Literatūras skolotāja Krēsliņa vadīja skolēnu dramatisko kolektīvu. Vienmēr jaungada eglītes sarīkojumā spēlēja piemērotu lugu.

Šo tradīciju veiksmīgi pārņēma un turpināja skolotāja Ārija Bajinska – īsta sava darba entuziaste. Viņas laikā dramatiskais kolektīvs darbojās visražīgāk un kvalitatīvāk visā skolas vēsturē. Tagad viņa strādā Neretā.

Ļoti radoši strādāja mājturības pulciņš skolotājas Margaritas Aršauskas vadībā; viņa izveidoja labāko mājturības kabinetu

rajonā, vadīja arī rajona mājturības skolotāju metodisko apvienību. Viņas nopelns ir tas, ka daudzās daudzesiešu mājās ir prasmīgas saimnieces. 8. martā tradicionāli tika rīkotas interesantas pēcpusdienas ar ģimeņu piedalīšanos – gan konkursi, gan rokdarbu izstādes, gan servēti galdi.

Jauno naturālistu pulciņu vadīja skolotāja Biruta Antāne. Viņa arī plānoja darbus parauglauciņā, sadarbojās ar Skrīveru izmēģinājumu saimniecības zinātniekiem un veica dažādus izmēģinājumus.

Piedalījāmies republikāniskajā konkursā „Mēs tavi saimnieki, zeme!" Smiltenē. Viens no šī konkursa dalībniekiem – Uģis Rubenis – pēc Jelgavas lauksaimniecības universitātes agronomijas fakultātes absolvēšanas saimnieko savā dzimtajā pagastā, ir viens no veiksmīgākajiem zemniekiem apkārtnē.

Fizkolektīvu parasti vadīja fizkultūras skolotājs. Sporta stundas notika gan 3.stāva gaitenī, gan skolas aktu zālē, gan kolhoza klubā. Rudens un pavasara periodā maksimāli tika izmantots sporta laukums.

Ateistu pulciņu vadīja pats direktors. Tas nebija tas mīļākais pulciņš (īpaši vecāku vidū), kaut gan bija iekārtots atsevišķā telpā. Tur bija savākts daudz unikālu kulta piederumu, senas Bībeles utt.

Skolas aktu zālē direktors iekārtoja kauju slavas muzeju, kuru apmeklēja ekskursanti gan no mūsu rajona, gan no visas republikas.

Mūsu Zelmiņa Staprāne

Pirmajos darba gados skolā bija tāds amats – grāmatvede-lietvede.

Viņa kārtoja visus grāmatvedības dokumentus, maksāja algas (brauca arī tām pakaļ uz rajonu), kārtoja obligātās izglītības lietas, atbildēja par arhīvu, sastādīja tarifikācijas sarakstu gan mācību gada sākumā, gan koriģēja izmaiņas mācību gada laikā.

Viņai bija tehnikuma izglītība, bet nelielas grūtības sagādāja latviešu valoda, jo pamatizglītība tika iegūta izsūtījumā Sibīrijā. Viņa ar savu mammu dzīvoja „Saulcerītēs" un iztika tikai no Zelmas niecīgās aldziņas. Pēc dabas viņa bija labestīga, jūtīga, atsaucīga un labi iedzīvojās mūsu kolektīvā.

Kad šo štata vietu likvidēja, pārcēlās pie māsas uz Rīgu.

Kopgalds

Manos pirmajos darba gados skolā ūdensvada nebija. Ūdeni ņēmām no akas gan virtuvei, gan priekš mazgāšanās. Ēdienu gatavoja saimniece Ausma Stīpniece un, kamēr vien spēja, viņai piepalīdzēja mamma. Ausmai strādāt bija īpaši grūti, jo viena kāja pēc lūzuma bija nepareizi saaugusi. Ausma bija neparasti strādīga, taupīga un saprata vienkāršus cilvēkbērnus – grūtdieņus. Slodze bija liela, jo silts ēdiens bija jāgatavo četras reizes dienā:

Brokastis internātā dzīvojošajiem;

Pusdienas visiem skolēniem divās maiņās – 1.–4. klasei, 5.–8. klasei;

Launags internāta skolēniem un pagarinātās dienas grupai;

Vakariņas internāta skolēniem.

Palīgos nāca 2 dežuranti no vecākajām klasēm, pēcpusdienās – internāta bērni, no rītiem kartupeļus mizoja auklītes.

Pamatīgākā ēdienreize bija pusdienās. Vakaros parasti tika vārītas biezputras – mannā, rīsu – ar ļoti garšīgu Ausmas vārītu upeņu ievārījumu. Ja kādam gribējās ko stiprāku, piedāvāja pusdienreizes ēdiena pārpalikumu.

Neskatoties uz fizisko trūkumu, Ausma savu darbavietu – virtuvi un ēdamistabu uzturēja ideālā kārtībā, arī lielos logus vienmēr spožus uzturēja pati.

Kartupeļus kopgaldam piegādāja kolhozs, bet burkāni, garšaugi, bietītes u.c. izauga parauglauciņā.

Parauglauciņš

Parauglauciņa „menedžeris" bija bioloģijas skolotāja Antāne. Viņas vadībā tika veikti dažādi izmēģinājumi. Pavasaros tika sēts un rudeņos novākts – raža kopgaldam. Katrai klasei tika iedalīts savs sektors atbilstoši mācību programmai. Pavasarī, saņemot liecības, skolēni saņēma uzdevumu noteiktos datumos ierasties skolā uz darbiem parauglauciņā, ravēt puķu dobes, sakopt skolas apkārtni. Augustā nolasīja upenes, Ausma ievārīja ziemai ievārījumu, ieskābēja gurķus kopgaldam.

Ausma ar mammu turēja arī kaziņu, kuru kopa mamma. Viņām bija arī neliels sakņu dārziņš, kurā tika izaudzēti ļoti garšīgi agrie kartupeļi, sulīgas zemenes un lielziedu gladiolas. Kādu laiku mums dārziņi bija blakus un es redzēju, ar kādu

mīlestību zemīte tika kopta un cik bagāta raža tika iegūta. Ausma ravēt varēja, tikai rāpojot vai šļūcot uz viena ceļgala, bet izravēts un uzirdināts tas bija vienmēr. Ražas pārpalikumu viņa atdeva kopgaldam.

Ja man kādreiz kļūst grūti kaut ko paveikt, atceros Ausmu, atceros to baltkrievu meiteni, kura ravēja bez vienas rokas, paliek kauns par savu nevarību – saņemos!

Darbs kolhozā

Kad es atnācu strādāt Daudzeses 7-gadīgajā skolā, skolēni nāca no divu kolhozu kolhoznieku sētām – „Sarkanais partizāns" un „Uzvara". Vēlāk šie kolhozi apvienojās vienā kolhozā „Daudzeva".

Sadarbība ar kolhozu, ciema padomi un vietējo Jaunjelgavas MRS Daudzevas mežniecību bija ļoti laba. Nezinu, vai tas bija atkarīgs no vadības, vai arī tāpēc, ka mēs bijām kaimiņi un viens bez otra nevarējām iztikt. Mežniecībā mēs meža darbos neko daudz nevarējām paveikt, bet pavasaros meža stādīšanas un sēšanas darbos piedalījāmies vienmēr, ja aicināja. Nu mūsu stādītos un sētos kokus zāģē uz nebēdu. Kolhozam palīgi vienmēr bija vajadzīgi gan pavasaros, gan vasarās un it sevišķi rudenī.

Oktobrēni lasīja ozolzīles un, ejot ekskursijās uz cūku fermu, tās bija garšīgs ciemakukulis rukšiem. Vecāko klašu skolēni pavasaros no laukiem vāca akmeņus, nokopa meliorētos laukus, ravēja ganības.

Vasarā galvenokārt strādāja individuāli – kopa biešu laukus, strādāja fermā, ganīja lopus, vāca lopbarību. Rudeņos strādājām visi pēc grafika – gan rāvām bietes, gan lasījām un pārlasījām kartupeļus.

Skolēni bija nodarbināti, nopelnīja sev brīvpusdienas, ieguva dažādas darba iemaņas. Mans mazākais dēliņš Uģis vienu mēnesi ganīja kolhoza teles un nopelnīja brīvpusdienas. Strādājot „Čunču" fermā, iemācījās iejūgt zirgu, sagaidīt gotiņai teliņu, nopelnīja naudiņu trompetes iegādei.

Tās nebija tās vieglākās dienas, bet dzīvē ļoti svētīgas – neauga baltrocīši un sliņķi, pašu pelnītai naudai zināja vērtību, nebija brīva laika lielām blēņām.

Par šo skolas kolektīva atsaucību tikām bagātīgi atalgoti no kolhoza puses. Ar katru gadu kolhozs kļuva turīgāks un varēja vairāk maksāt par labi padarītu darbu.

Kolhozam bija savs autobuss, kuru nekad neliedza skolai ekskursijām. Nemaz vairs nevar uzskaitīt tās vietas, kur esam pabijuši ekskursijās ar kolhoza autobusu. Ja gribējām nopelnīt kādu īpašu braucienu (piemēram, uz hokeja spēli), tad pastrādājām svētdienā biešu laukā.

Skaistas un neaizmirstamas bija kolhoza gada darba atskaites sanāksmes. Tajās godināja arī mūsu skolēnu vecākus – kolhozniekus, darba pirmrindniekus; darbs bija vērtības mērs.

Tušas spēlēja skolas pūtēju orķestris. Koncertā uzstājās skolas sieviešu vokālais ansamblis, vīru vokālais ansamblis, skolēni. Daudzreiz uz kolhoza atskaites sanāksmēm tika aicināti Rīgas teātru mākslinieki. Mūsu klubā uzstājušies Valdis Artavs, Edgars Zveja, Pēteris Grāvelis, Plūksna u.c. slaveni dziedātāji un aktieri. Kolhoza atsaites sanāksmēs vienmēr tika ielūgts arī skolas kolektīvs – mūs atcerējās ne tikai tad, kad raža vācama, bet arī svētku reizēs. Vienmēr mums tika uzdāvināta kāda vērtīga un noderīga dāvana.

Saviesīgajā daļā bija dejas un mūzika pie bagātīgi klātiem galdiem, jutāmies piederīgi šim kolektīvam.

Braucot uz Aizkraukli un pa autobusa logu vērojot tagad ar latvāņiem un usnēm aizaugušos kādreizējos koptos kolhoza laukus, atceros, kādas kultūras tur auga, kādus darbus arī mēs tur strādājām…

Savs ceļš ir graudam vagā un saulei debesīs. Tāpat arī mums uz zemes šīs…

Agrāk vai vēlāk skolnieku pateiktais paldies ir tas, kā dēļ ir vērts būt par skolotāju.

Direktors – ideju ģenerators

Kad ierados Daudzesē, direktors bija jauns, enerģisks, pirms dažiem gadiem beidzis Daugavpils Skolotāju institūtu. Strādājis par matemātikas skolotāju Birzgales 7-gadīgajā skolā, tad pārcelts uz Daudzesi par direktoru.

Uz citu skolu bija aizgājusi strādāt matemātikas skolotāja, dekrēta atvaļinājumā bija mācību daļas vadītāja Elvīra Ausma Krēsliņa. Tā nu man bija *jāaizlāpa* brīvā niša.

Pirmā visa kolektīva kopā sanākšana un iepazīšanās bija iešana raudzībās pie skolotājas Krēsliņas. Atceros, kā kopīgi tika cepta torte. Galvenais meistars bija skolotāja Circene. Es varēju *piestiķēt* tikai cukuru… Vēl šodien atceros, kā sveicām mazo

Jānīti, ar ko mūs cienāja: ēdām jaunos kartupeļus ar maltas gaļas mērci un mazsālītiem gurķiem salātos. Saldajā – vaniļas mērce ar cukurūdenī vārītām ābolu pusītēm. Tas bija augustā. Man tā garšoja saldais ēdiens, ka tas kļuva par firmas ēdienu mūža garumā.

Kāpēc par to rakstu? Liekas, ka tāda kopā pabūšana bija lielisks kolektīva saliedēšanas paņēmiens. Arī turpmākajos gados neviens netika piemirsts ne dzimšanas, ne vārda dienā, ne citos svarīgos svētkos. Tāda kopā būšana nebija saistīta ar piedzeršanos, jo nebija jau par ko, pat ja vēlētos…

Vēl līdz mācību gada sākumam mēs, skolotāji, bijām kopīgā talkā kolhoza „Sarkanais partizāns" Circeņu labības šķūnī – tā viens otru iepazinām arī kopīgā darbā.

Atceros, kā skolotājas Circenes vadībā stādījām aleju no vēlīniem jasmīnu krūmiem, ceriņu aleju. Tāds kopīgs darbs saliedēja ne tikai skolēnus, bet arī skolotājus. Mūsu stādītie jasmīni ir nocirsti, daži ceriņi vēl palikuši – nav vairs moderni, neatbilstot šodienas prasībām… Varbūt…

Direktors bija izcils darba organizators, uztvēra visu jauno un pirmais to ieviesa dzīvē. Ļoti labi sadarbojās ar ciema un kolhoza vadību – viņiem bija nauda, direktoram – idejas un palīgi. Pēc tik daudziem gadiem grūti atcerēties visus tos pasākumus. Daudzi no tiem bija pirmie valstī – Bērnības svētki, Pilngadības svētki u.c. Visos pasākumos tika iesaistīti skolēnu un skolotāju kolektīvi, ciema iedzīvotāji – tie bija svētki visiem. No malu malām pie mums brauca smelties pieredzi.

1971. g. 26. jūnijā Daudzeses ciema izpildkomiteja izsniedza tādu dokumentu ar bērna uzvārdu un vārdu, vecāku vārdiem un kūmu vārdiem un uzvārdiem

Kad mūsu skolā atnāca strādāt (ieprecējās) vēl viens matemātiķis – skolotāja Malvīne Maskalāne, mēs ar direktoru pārkvalificējāmies: direktors mācīja vēsturi, man nācās mācīt 1.–3. klasi un ķīmiju – fiziku. Nu direktors sāka enerģiski darboties vēstures jomā. Sadarbojoties ar Stučkas rajona kara komisariātu, organizēja kritušo Bažukova partizānu vienības karavīru pārapbedīšanu Caunu kapos. Tika rīkotas tikšanās ar cīnītāju piederīgajiem, katru gadu 9. maijā bija skaisti svētki visā Daudzesē. Nodibināja sakarus ar Ivana Bažukova skolas kolektīvu un radiniekiem Komi republikā. Komi republikas delegācija viesojās Daudzesē un otrādi.

Kopā ar skolēniem tika izveidotas dēļu laipas uz Ivana Bažukova un Lilijas Eglītes cīņu vietu Jūgu kalniņā. 9. maijā Bažukova kalniņā uzņēma pionieros, darbojās īsta karavīru virtuve. Ļoti daudz neaizmirstamu brīžu piedzīvoja gan skolēni, gan dzīvi palikušie cīnītāji, gan visi ciema iedzīvotāji.

Direktors bija pasākumu vadītājs, organizētājs, ideju ģenerators. Viņam patika būt uz skatuves, patika būt pirmajam, ievērotam un novērtētam. Pēc dabas viņš bija *cīrulis* – strādāja rīta agrumā. Darbā nežēloja sevi un neļāva iesūnot arī pārējiem.

„Ver durvis man skola –
Tā pati vien šķiet,
Bet skolēni citi,
Cits skolotājs iet…"

D. Rubule

Ar šīs dienas acīm...

Atceroties savu bijušo kolēģu attieksmi pret darbu, toreizējās jaunās paaudzes attieksmi pret saviem pienākumiem un vērojot no malas šodienas jaunatni, liekas, ka viss ir mainījies un ne jau uz to labāko. Šodienas bērni ir ļoti zinoši, jo ir daudz vairāk informācijas. Kas manā laikā bija interesants, tagad ir pats par sevi saprotams. Kāpēc jāmācās reizrēķins vai jāprot izvilkt kvadrātsakni, ja pie rokas ir kalkulators? Kāpēc jāmācās glīti rakstīt, ja daudz labāk to prot dators?

Cik augstas raudzes skolotājam šodien jāstāv klases priekšā! Vai kāds to novērtē? Manā laikā – kad debesis bija zilākas un zāle zaļāka – mēs ar bērniem strādājām parauglauciņā, kolhoza laukos. Skolēni pazina kultūraugus, mājdzīvniekus, prata tos kopt, nevairījās nekāda fiziska darba. Arī vecāku saimniecībā bija daudz ko iemācījušies un apguvuši. Šodien palielā rādiusā ap skolu nav ieraugāma gotiņa vai nopērkams lauku piena litrs. Arī piemājas dārziņš kļūst retums, jo aizejošā paaudzes vairs nespēj, bet jaunatne visu pērk veikalā čaukstošā iepakojumā.

Es esmu par to, ka katram jādara tas, ko labāk protam, bet lauku cilvēkam būtu jāprot ģimenei vajadzīgo izaudzēt savā zemītē. Visos grūtos laikos lauki ir bijuši tie, kas palīdz izdzīvot, jo laukos aug pārtika, bet, lai to iegūtu, jāpieliek darbs. Tikai darba rezultātā rodas garīgās un materiālās vērtības.

Nenoliedzu TV lomu cilvēku izglītošanā un personības veidošanā, bet tas nodara arī ļoti daudz ļaunuma, rādot amorālus raidījumus, kultivējot nežēlību, sākot jau ar multfilmām. Bērni redzēto izmēģina arī dzīvē, nežēlo un nejūt līdzi sāpēs ne cilvēkam, ne dzīvniekam – tas ir bīstami.

Daudzreiz aizdomājos par saviem mazbērniem, jo arī viņi dzīvo šajā nežēlīgajā pasaulē, kapitālismā, kur cilvēks cilvēkam vilks. Vai viņi pratīs „meklēt, atrast un citiem dot to sīko saknīti, kas palīdz izdzīvot"? (P. Jurciņš). Ļoti gribētu cerēt, ka to spēs iedot ģimene, jo valsts iekārta un līdz ar to sabiedrība kultivē citas vērtības.

Foto no Vairas Kebžas personīgā arhīva

Citas ierosinātās pārdomu, atmiņu pierakstos.

Vairas Kebžas (86 g.) no „Ausuļiem" atmiņas

Bērnība. Skolas gadi. Latvija pirms 1940. gada

Sāku no autopieturas „Lāču pagrieziens". Dižceļš ved uz Neretu.

Kreisā pusē pie ceļa Jaungrāvenderi. Tur bērnībā pēc avīzēm gāju (saucās pasta palīga nodaļa), kur Pāvulāns Minnas un Kārļa audžumeita Lilija strādāja. Abonējām Jaunākās Ziņas.

Tai pašā ceļa pusē ap Bušu kalnu Bušmuižas zeme samērīta deviņām lauku jaunsaimniecībām. Vistuvāk pie ceļa (atskaitot abus Grāvenderus – vecsaimniecības) Ausuļi, muižas ganībās iebūvējās Kebžu ģimene, tēvs Roberts, māte Natālija, pirmais dēls Otto, otrs Visvaris, meita Vaira pēc astoņiem gadiem.

Gar mežmalu ejot austrumu virzienā, aiz mums piederošās zemes – Rudzītim ganība.

Aiz muižas ganu ceļa, vedot no kalna pret ziemeļiem, Saimniecība Dārziņam Dārziņos (mana medus māja bērnībā), tēvs, māte, meita Berta, dēli Kārlis un Otto guļ Daudzeses baznīcas kapos, meita Olga ar ģimeni dzīvoja Rīgā.

Ap kalnu tālāk Lapsas, Dravnieku ģimene. Noslēgti. Kad tēvs padomu lūdz, viņam atbild – ēd vienu kartupeli vai otru, iztiec ar sevīm.

Kalnā muižas māja Kalnieši – Veidis Emīlija, Pēteris, divi dēli – Krišjānis, Kārlis, meita Zelma.

Muižas kūts, būve no akmeņiem. Jaunsaimnieks Rudzītis visu zem viena jumta dzīvei iekārtojis. Bumbiers Emīlija (tautā saukta Rudžu Mīle) ar savu dēlu Voldi, sīka, veikla sieva, viņas tēvs un māte, kuriem vārdus neatceros. Arī šī būve kalnā.

Lejā Dīķēni – saimnieko Kasandru ģimene, tēvs, māte, pieci bērni: trīs dēli – Jānis, Arvīds, Kārlis, pa vidu meita Zenta, pati jaunākā – Ilga.

Ap kalnu tālāk – Valteri: Ozols Otto ar savu tēvu, Ozols Olga ar savu māti, meita Ilga, trīs dēli – Uldis, Jānis, Andris.

Nākamās mājas – Rēzes. Palsāns Jēkabs ar sievu Annu, meitas Emīlija, Zelma, Elza, Anna, dēls Alberts. Zelma izgāja par sievu Žanim Putram, Anna – Robertam Krastiņam, ir tā kāzu fotobilde.

Caunes – Kapelis Pēteris ar sievu Emīliju (mana krustmāte), dēli Jānis, Kārlis, Voldis.

Lūk, visas deviņas jaunsaimniecības. Ceļa otrā pusē Grāvenderi – Pāvulāns Milda ar māti Zintu ???, Pāvulāns Jānis (mira 42. g.), audžudēls Sproģis Augusts. Mildas otrais vīrs bija Osis Jānis.

Tālāk ceļa otrā pusē, kreisajā – Upītes ar saimniekiem Upīšiem, saimnieka māsa Lība, saimnieka bērni Tija un Imants (varbūt vēl kāds).

Tālāk ceļa labajā pusē Kroņkalni. Novickis Jānis un Matilde ar divi dēliem, Jāni un Voldi.

Aiz Kroņkalniem Rimeles – Zālītis Pēteris un sieva Minna (?), dēls Arnolds, meita Vaira, divi audžubērni – Dzintra un Uldis ???

Dižceļš tālāk. Stūrīši – saimnieks Kleimanis. Žida bode.

Ceļa kreisajā pusē Dālderi. Tālters Ida un Vilma, vēl vīra māte.

Uz priekšu Ielejas, būvēta kā laukstrādnieku miteklis saimniekam Arājam Viesītēs. Dzīvo Panovas Vitālijs, sieva Marija, meitas Marija, Valentīna.

Pāri Pāļupītei Viesītēs Arājs Ede, paša vārdu aizmirsu, meitas Velta, Ilga.

Viesītes upes malā Viesītes krogs – Tiltnieki saimnieko. Gavenis Silvestrs, kāda viņam ģimene, neatceros.

Pāri Viesītes upei Aizupieši (kara laikā nodedzināti) – Ozols Alberts mazā jaunā būvītē.*

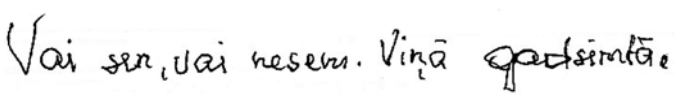
Pēc dažiem kilometriem upes krastā Skujiņas. Ar saimniekiem Skujiņiem nekāda saskare nebija, dēls Kārlis mežzinis, divi audžubērni, nāca skolā – Burkovski Marija un Jānis.

Upes krastā tālāk Jaunpālēni, Stumbru kuplā ģimene: Lība, Antons ar savu māti, piecas meitas: Lilija, Ženija, Elvīra, Biruta, Vija, divi dēli – Edvarts, Uldis, Lības māte un mazā vecāmāte.

Tālāk vēl kādi Pālēni ar saimniekiem Strautniekiem vai Osīšiem.

Un mežsargmāja Stirnas ar Vecumnieku ģimeni: Jāni, Annu. Dēli Imants, Arvīds, Vilnis, Gunārs, Harijs, meita Skaidrīte.

Kā sauca māju, no kuras Maspone Biruta nāca skolā? Dzīvoja tai pašā meža kaktā.

Bērnus vēl stārķi nesa. Un mammai gultā ielika. Ar Dieva ziņu.

Tā pasaulē ienācu, tveicīgā augusta mēneša piektajā dienā, tas bija 1932. gadā. Nāc, bērniņ, nāc, ilgi gaidīts. Pretīm mamma pasniedza abas rokas. Tēvs ar vienu vien noturēja, otra līdz elkonim karā palika. Kāds vārds bērniņam? Mamma teica: Vaira, tēvs otru pierakstīja: Gaida. Ģimenē jau auga Vairas brāļi. Astoņi un deviņi gadi sasnieguši, skolas bērni.

Skaista mana pirmā gulta, no baltām klūdziņām pīts liels grozs, kopā ar mazbērna pūriņu, ģērbjamu, aujamu, sedzamu. Bet mani nemierināja mammas klēpī. Darbā visas garās dienas gāju, kustējos. Grozs nekustējās. Bailēs kliedzu, raudāju. Ieguvu šūpuli. Uz rāmja, virvītēs iesietu, aijājamu, glīti krāsotu mazbērna gultiņu. Šais mājās nava lielo griestu siju, kur aizkabināt šūpuļlīksti. Labi šādi. Arī mammas darbā nogurušām rokām vieglāk. Ir tēvs, ir brāļi var pašūpot. Tā iešūpoja Dieva zaļajā pasaulē.

Kā varu palīdzēt mammai? Lūk, pie kūts sienmalē vistām barības silīte. Vairai iedod pagaru burku ar graudiem, tā ar abām rokām pie krūtīm piespiesta, eju. Kā vistas no silītes atbīdīt? Abas rokas aizņemtas, un putni tik uzmācīgi, re, brīvas ir abas kājas, pasperu ar vienu, ar otru, barība nenokļūst zemā, dubļos, bet silītē. Par to gailis man atmaksā ar biežiem uzbrukumiem vairāku vasaru garumā. Pagalmā tik ar rungu saujā izeju, bet reizēm, šitai karā piekususi, kliedzu pēc palīga.

Vai runkuļu stādīšana vieglāk veicās? Pirtsgalā lecektī stāds kupli saaudzis. Stādāmās vagas tepat laukā pie mājas aiz grāvja. Mamma stāda, Vaira steidzīgi katru iestādīto aplaista. Zilā tējkanna, laistāmais trauks, pa spēkam, ūdens spainī vagas galā. Tā strādājam. Cik gadu toreiz? Neredzēju. Darba beigās pati biju tikpat slapja kā iedēstītie runkuļi.

Kur tētuks? Tas tīra dziļo grāvi, lāpstas kātu kreisajā padusē iespiedis. Grāvis izrakts gar mājas galu, aizved uz viņlauka resno, kuplo vītolu. Vaira iet parunāties. Grāvmala nelīdzena, soļi nedroši, drīz vien atrodos pašā zemākā vietā – grāvja dibenā. Nekas briesmīgs noticis nava, ne lūzis, ne izmežģīts. Arī grāvis sauss, ne ūdens, ne dubļu. Bet knēvelis kliedz mammu, tētuks neredz bērnu.

* pēc kara

Nu, kā vēlāk ar ganiem? Lopaplokā mežmalā iežogots divkārtas dzeloņdrāšu sētas ap koka mietiem. Gaišā, lieliem ragiem, Venta, galvu izgroza starp drāšu kārtām, un labprāt arī pati, ceļos nometusies, tiktu ārpusē. Vairai rokā gara bērzu rīkste, vicoju šai gar acīm, kliedzu: nelien, nelien, nelien. Laikam jau kaut cik noganīju, ja man tādu pienākumu uzticēja.

Kādi toreiz lauku darbi saimniecībā? Rudzus un kviešus pļāva ar vienroci, īsā kātā iesietu izkapti. Kūli no bara izvelt palīdz neliels grābeklītis. Man grābeklītis ir īstais darba rīks saraust klēpīšos izžuvušos āboliņa vālus. Āboliņš, pļauts ar rokas izkapti. Manus kūlīšus tēvs var uzņemt ar sakumu, aiznest kraut žepergubā. Laukā strādājam visi, cik kuram spēka.

Vai tad darbā vien dzīve paiet? Nē jau. Jo krusttēvam, tēva brālim, ir kāzas Burtnieku pagastā, jā, tālu Vidzemē. (Ielūgums uz kāzām foto albūmā redzams.) Braucam. Bija tur tēvs, bija tur mamma, Vaira arī bija, tik manā atmiņā nekāda bilde no visa tā nava palikusi. Varbūt karsta pirts.

Kāzas tepat kaimiņmājā, Rēzēs, labāk redzamas, vairākas meitenes, kaut lielākas par mani, kur skrēja viņas, es barā līdz. Kāds našķis tika viņām, man ar.

Tālāks brauciens mammai pie rokas bija pie viņas brāļu ģimenēm, tur brālēni, māsīcas, onkuļi, tantes. Mammas jaunākā māsa bija Igaunijā aizprecēta, arī tur bijām. Onkulim Jānim sīkpreču veikaliņā Vairu ar kliņģeru krellēm izgreznoja, grauz, cik gribi. Pēdējo reizi tur ciemojos pirms gadiem piecdesmit. Nu visi mūžībā.

Vai pirmais gadu desmits aizritējis? Nē, 1939. gada maijā jāsāk iepazīties ar skolu. Varbūt tas bija nedēļas garumā. Burtus pazinu, lasīju avīzē trekni iespiestos virsrakstus. Rakstīta burta nemācēju, un šais pavasara dienās arī neiemācījos. Vasara nav darbiem istabā. Visu ziemu varēs pa sestdienām mācīties, toreiz ābečniekus tā skoloja. Bet mani rudenī pieņēma pirmajā klasē. Lielā raudāšana tika ar skolotājas „paslavēšanu", Vairai ir ķīniešu raksts. Ar šo skolotāju mums bija nesaskaņas arī vingrošanā, neatceros, kāda. Skolas laiks ilgs, smags un sāpīgs. Desmit gadu garumā. Sesto klasi iesāku ar gauži sāpīgu ceļgalu, tā novembrī nokļuvu Stradiņos. Janvārī mājā. Martā atpakaļ uz apstarošanu, arī vasarā tāpat. Rudenī uz pārbaudi. Rentgenfilma to pašu nelabo kaulā parāda. Apņemos mājā mierīgi gulēt cietā gultā trīs mēnešus, citādi iemūrēs mani ģipsī, un tepat Stradiņos paturēs. Mieru, mieru. Ir jau visi karalaika kašķi un augoņi pārciesti. Par biežām kakla sāpēm nerunājot. Sākot skolu gadu, un lasot, ne klausoties, uztvere atnāk palēninăti. Ciemā ārste tādu pusapziņu nediagnosticē. Braucam uz kaimiņpagastu. Jā, tā varētu būt mazasinība. Un pat ļaundabīga. Ko skolā darīt, ja nespēju atbildēt? Bet risinājums klāt. Vaira, mums Tevis dēļ draud nepatikšanas, nāc, sēdi klasē, kas taču ieķersies atmiņā. Septīto klasi 50. gada pavasarī beidzu ar Ilgas sirsnīgu palīdzību. Manām acīm, ziemā, dārgi izgādātās brilles grāmatā vien miglainas rindas rādīja. Abas sēdējām saulītē, viņa lasīja, es, acis aizvērusi, gatavojos eksāmeniem. Izlaidums saulainā jūnija dienā. Paldies visiem skolotājiem un skolasbiedriem.

Laukā zaļa vasariņa. Martā pēdējo reizi atgriezos no ārstēšanās ortopēdiskā institūtā Rīgā. (Pie vārtiem šīs iestādes nosaukums garāks.) Beidzot divi gadi caurais ceļgals aizdzijis. Mamma ļoti nevēlējās, lai bildētos ārstniecības iestādēs, tā arī atmiņās apeju nedēļas un mēnešus, kad, kur, kas? cik sāpīgs bija.

Bet nu pie rakstu darbiem. Pie cīpariem, skaitļiem un skaitīkļiem. Kantorī kolhozā. Pie amatiem. Izstrādes dienas aprēķināt, ik mēnesi nopelnīto samaksu avansā izmaksāt. Pašpalīdzības kase. Vai vēl kas bija? Katru gadu februārī gada noslēguma sapulce un balle pie klātiem galdiem ar saimniecības ņipro sievu sarūpētu cienastu.

Iesākums? Pierakstīt pēc uzvārdiem visus biedrus, kas šodien tepat muižā tautasnamā ieradušies. Kantorī tas viss tiks protokolēts lielā līnijotā kantorgrāmatā. Priekšsēdētāja atskaite, ko esam ražojuši, ko ieguvuši, cik, ko zaudējuši. Čaklākie paslavēti. Kūtrākie parāti. Sapulcei jālemj, kas attaisnojams par nepaveikto izstrādes dienu minimumu. Kam gadu arī neskaita par pilnu. Paldies priekšnieka teikumam – jūs visi ziniet, ka Vaira nav stipra – saņemu „attaisnota".

Vaira Kebža

Literariſkais Peelikums

Kartupeļu dārzs

Francs Jozefs Cekels

Šo pamācību sacerējis Cēsu pilsētas ārsts Francs Johans Cekels (Franz Johann Zöckel, 1746-1811) un no rokraksta vācu valodā pārtulkojis mācītājs Frīdrihs Daniēls Vārs (Friedrich Daniel Wahr, 1749-1827), 16 lpp. biezā brošūriņa iespiesta Millera tipogrāfijā Rīgā. Pārdriķējot mūsdienu rakstībā, savdabīgākie vārdi atstāti oriģinālā veidā.

[Kartoppelu Dahrs, ko tāpēc, lai mīļi Vidzemes latvieši ne vairs uz priekšu grūtu badu cieš, viens no viņu uzticamiem dzīves biedriem še rakstos stāda. 1790. Maksā 1 vērdinš. Rīga, driķēts no Julius Conrad Daniel Müller.]

Ticiet man, Vidzemes ļautiņi, Jūs latvieši, mani sirdsmīļi!

Gaužas sirds sāpes kremtušas manu sirdi, jūsu badu, jūsu trūkumus izgājušo gadu redzot! Voi ne izdzināt jau pēdīgus lopus pēc pārdošanas? izdevāt visas savas drēbes, postījāt gluži savus ciemus, tik gribēdami sev un savus bērnus no bada nāves glēbt! Cienīgi kungi deve jums labības papilnam, tak viss tas ne bij gan priekš saimes, bērniem, zirgiem un lopiem.

Kas jums tad vēl no labības atlike, pie tās bērat jūs papardus, ušnes, iz mežiem daškārtīgas zāles, lapas, pelavas un visādas jums it kaitīgas lietas. Tā maize, ko no tām cepāt, ne turēja kopā, ne bez šaušalām un riebšanas mutē nij ņemama, ne maz priekš jūsu iekšām veselīga. Suļļas vien padarīja jums tā, un jūsu sērgas piemetās turklāt ir jūsu nāburgiem caur visām valstēm! Kā bij tam citādi būt? Caurām dienām apkārt vazājšas jūsu sieviškas, vis nederīgākās zāles tālīdz kā plaukušas iz zemes, pieplūce un iejauce pabrīžam ar ūdeni bez aizdaru ir bez visu kādu miltumu. Mājas ļaudis prasīja ēst, bērniņi brēce pēc maizes, tad šo savu sautu cēlāt viņiem priekšā. Kādu spēku dabūjāt no šās barības? Izmērdēti, nobālējuši un piekususi vilkaties visos darbos. Ak vai! Cits visu savu sēklu pavasara apēdis, staigāja šurpu turp un turp pēc sēklas, žēlastību visu pēc sagaidīja iz kungu klēts, bet ne atrade ir tur vairs kādu palīgu. Pajūgi pakrite, un dažu zemes gabalu atstājāt ne izstrādāju pareizi, jeb pavisam ne apsētu.

Tā nopūzdamies esat bēdājšies: „Kā būs ar man un maniem bērniem, ne savus parādus varēšu atdot, ko no muižas aizņēmu, tas pats bads būs man aizvien, kā bijis, tukšs palikšu."

Jūs nabadziņi! Dzīves biedri, mani paši mīļie! es kāroju, jums palīdzēt, dzenos jūs un jūsu pēcnākamos no visas bada mērdēšanas visai aizsargāt. Patiesīgi runāju ar jums, es esmu bezviltīgs latviešu draugs, līdz ar jums dzīvoju mūsu tēva zemē. Lūdzami, klausait manu mīlīgu lūgšanu! voi ne patiktu jums tad jele kādu labu padomu no man saņemt? Jūs tak esat cilvēki, cilvēcīga sirds, žēlīga pret sev un saviem bērniem, kustās iekš jums. Tas nu es, jūsu uzticams dzīvesbiedris pielūgdams lūdzu jūs:

stahdait kartoppeles!

Ja jūs ar labu prātu šo manu mīlīgu padomu pieņemiet, nudien! tad aiztrenksiet jūs savas rūktas maizes bēdas, un smagu bada ciešanu no sev un tiem savējiem.

Mūsu Patvaldītāja Ķeizariene kā citi augsti valdinieki ir jau šos zemes augļus saviem apakšniekiem pēc uzturu un par labu tādās vietās likuši stādīt kur nekāda cita labība izdevēs. Jau dažā malā ir redzams priekš acīm, ka tik un tik daudz iedzīvotāji savu pārtikšanu un paēšanu no šiem augļiem ir dabūjuši. Tā līdz daudz no šās Vidzemes ļaudīm bagātu svētību sakrājušies no šiem augļiem; bet kaut ar viņu gārdumus baudījuši, tik vēl ne to īstenu labumu no viņiem izmanījši. Voi ne ir kungi šos augļus uz saviem galdiem cienī? voi ne prot cita muižas saime, kādas kartoppeles smeķīgas un garšīgas? Pie šiem augļiem ne zemes ne darba daudz vaijaga, jo tie vairojās pa pulkiem un izdod gana drīz tādu pašu miltaiņu uzturu, kā labība cita.

Klausaities tādēļ, ko es pats zemi kopdams esmu vērā licis un jums par labu. par uzmodināšanu stāstu.

Papriekš, kur jūs vienu sieku rudzu sējāt, tur var pēc ir seš pūrus kartoppeles izstādīt. Sliktākos gados astoņi ir divpadsmit labos gados pabrīžam astoņpadsmit divdesmit ir divdesmit piec reiz vairāk atdabūt. Labs saimnieks varēs pie tādas izstādīšanas ja ne vairāk tak piecdesmit, iekš auglīgiem laikiem vēl vairāk ne kā simts pūrus cerēt. Tā būs tam tur daudz vairāk mantas, no kā viņš iekš tā paša zemes gabala no citas labības būtu iestrādājies. Kuŗam saimniekam nāksies tas grūt, ja ir kādu daļiņu no sava dārza pēc tam noliek un pēc no sava tīruma pa gabaliņu tik daudz noņem,

ka piec jeb seš pūrus var izstādīt. Labāk der kartoppelēm mella smilts zeme, ne pār lieku slapja bet līdzena. Iekš māla neaugļojās tik daudz. Kartoppeles var ikgados tās pašās vietās stādīt, ja tik tā zeme ikotra jeb iktrešā rudenī apsūdota tiek. Kartoppeļu zemei būs it smalkai un tik dziļi apstrādātai tapt, cik tā labā auglīgā zeme to iznes, ka tie mīksti asni jo labāk var zemē izplatīties. Labi darīsiet jūs, kad tā līdz kā zeme sāk silti mesties, kartoppeles izstādat: bez tam ilgi, kamēr tās dīgst iz zemes.

Vislaban, kad tās tā tiek stādītas: iekš tās vienas vagas aiz arkli tūlīt kartoppeles jāmet viena pēda tāļumā, sprīdi dziļumā. Kad atkal otru vagu atpakaļ dzen, tad iekš šās vagas nekādas jāstāda. Bet tā otrā vaga aizklāj allaž to pirmu un tā pēc reizes jo projām. Zināms: no lielām kartopellēm rodās atkal lielas. Bet jūs varat ar tās lielās stādījamās kartopelles, kad tās stādāt, uz divi, trim jec četrām daļām pušu griezt, tad tiek jums vairāk sēklas; bet sargaities, ka asnu vietas ne līdz pāršķeļat. Divējādas ir tās kartopelles, sarkanas un baltas. Baltās ir miltīgākas, arīdzan gausīgākas, ne kā sarkanās. Kad kartoppeles visas pār zemi vienas sprīdes augstumā ir uzdīgušas; tad tiek tās apsistas ar tādu platu dzelzi, kāda mūrniekam ķelle ir. Žigli un lēti var to bērni, kad tos pamāca, padarīt un ikkurā muižā varat to likt rādīties,

Uzrakt var kartoppeles ap Miķeļa laiku, jeb, ja silts laiks pastāv, vēlāki. Kad tās iekš mērena siltuma apžuvušas, tad var viņas vislabāk pa ziemu iekš pagrabiem un bedrēm, kā salna viņas ne aizņem, iekš veciem kokutrauķiem jeb sasistiem galdiem bez smiltīm glabāt: tā būs viņas pavasarā tik pat labas, ka kad viņas uzrake.

Es ne gribu jums plaši iztulkot, cik gārdas maltītes cienīgi kungi no šiem augiem sev liek sataisīt, bet tik paņēmies jums rādīt, kā jūs ar tiem pašiem varat no bada un maizestrūkumiem glābties.

Glīši apskalojiet pus pūru kartoppeles, novārait tās, saberziet tās labi un iešūrējiet viņa ar cetortu daļu no pūra rudzu miltu, mīcait šo mīklu kā citu maizi, piederīgā laikā ar miltiem. Tā būs jums visgardākā, smeķīgākā maize, kas ilgi mīksta paliks. Badu laikos varat jūs ir vairāk kartoppelu klāt ņemt, un ne vairs spiedīs jūs tāds grūts bads, ka jums pelavas jeb meža zāles būtu jāēd. Arīdzan pie visa cita ēdiena, pie jauniem jeb skābiem kāpostiem, pie putras, zirņiem, pupām var kartoppeles klāt vārīt, un nevaijadzēs tik daudz maizes tērēt.

Tiešām jūsu bērni ēdīs labi vārītu jeb ceptu kartoppeli mīļāk ne kā maizes riecieniņu. Radinājiet tik viņus, ka aizvien kartoppeles ēd, tad gan drīz apklusināsiet savu mīļu bērnu brēkšanu un vaimanas.

Labi tāpat novārait un izdzeseĝiet kartoppeles un liekat tās iekš rūgušu pienu, tad būs jums ar smeķīgs un mīlīgs ēdiens.

Tā būšu es jūs pārliecinājis, ka kartoppeles jūsu maizstrūkumus un lielu badu no jums gluži atšķirs, ja jūs tik no tām labu pulku uz daudz dažādu vīzi cienīsiet un brūķēsiet. Turklāt pilsātnieki pirks labprāt no jums, kas jums no kartoppelēm atliek. Tad būs jums vēl dažs vērdiņš rokā pēc citām jūsu mājas vaijadzībām. Ja Dievs jūs vairāk ar labības apsvētī; tad varēsiet tās atliekamās kartoppeles saviem lopiem, cūkām un putniem izdot, tos var tā labi audzināt ar vārītām un sakapātām kartoppelēm, un ja drusciņ miltu klāt liek, barojās tie to žiglāk.

Ne kavējieties tad, bet steigtin steidzieties, mīļi latvieši. Sāciet nākošiem pavasariem vienu sieku jeb pus pūru kartoppeles jūsu dārzos stādīt un pietaupat tās pirmā rudenī, tad ienāksiet jūs tik daudz, ka ikgados piec jeb seš pūrus pēc sēklas varēsiet uz priekš atlikt un paglabāt.

Kartoppeles augļi ir tiem dāvāti,
Kas pie rēķiņu ir mudīgi.
Bites ziedos medu salasa,
Tā no rēķiņu nāks tev gudrība.
Skudra krāj uz ziemu barību
Krāji tu sev labi daudz kartoppelu.

Varde, kur tu līdi!?

Jāņa Jaunsudrabiņa

Vecais Ķiķers, tas pats, kurš reiz mani nosauca par rupuča ādu un izdzina no ogām, mēdza lielīt savus dēlus. Viņš bij jau agrā jaunībā no Daudzevas pārnācis uz Neretu, bet nebij atstājis vēl savas izloksnes. „Roins-damps," viņš aizvien teica, „bet Jeakaps – louva." Bet kad kāds ievaicājās par Jāni, kurš bij mazāks no auguma un, laikam, pat slimīgs, tad vecais nebūt neapjuka. „Jouks?" viņš teica, „Jouks tis mazākais, tam tij valdīšana pieder."

[Latwijas literariskais pielikums Nr. 7 (40) Sestdien, 16. februārī (1. martā) 1913]

Neretas tirgus

Zalvietis

(Apskats).

Šur tur Latvijā dzird izteicienu: „Brāzējās kā neretiets!" Bet vai šī izteiciena lietotājs arī zin, kur šādi neretieši atrodās. Nu kur? Vienkārši, pie leišu robežas. „Tad jau tik pat kā leiši," – jūs teiksiet. Nekā, mīļais. Viņi ir latvieši caur un cauri, jo to jau var pateikt no runas vien. Un kur tad tirgus! Neretas tirgus! Te tu, cilvēks, vari dabūt ko vien tik vēlies, ko arī jums neretiets apliecinās, teikdams: „Mousu tiergā, tkpot kā Reigā". Un kā gan nē – pat cirkus! Diem'žēl tikai ceļojošs. Bet neretiets, sauciets, zalviets vai daudzesiets neies žēlot latu jeb puslatu. Štrunt! Lai ripo naudiņa! Un ir arī kur ripot.

„Nāk sur! Nāk sur!" un tievs, kalsnējs žīdels rauj tuklu lauku papu aiz svārku stūra.

„Puķu ziepes! Mīlestības ziepes! Ģimenes ziepes! Koloderma ziepes! Glicerina ziepes! Darvas ziepes! Seši gabali par latu! Par latiņu seši gabali! Lūdzu onkul! Lūdzu kundzīt!" kliedz tukls aizsmacis vecis.

„Par divdesmit piecas rubļas, sorok kriņģel!" kliedz mazs, netīrs krievels un vezums viņam ātri tukšojas. Šeptes zeļ.

„Saimeniek, skaties, ērzels kā bilde! Es saku, skrien tā kā briedis! Skat' kas par kājām, – kā zilonim, kakls ar velvi, krēpes kā lauvai! Ko, es melojot! Saimeniek, kurš gan nepazīst čigānu Pēteri"...

„Onkul, padomā, par divdesmit piecnieku zelta pulkstens! Ko-o nekritis? Saimenieks grib par puslatu zirgu nopirkt!" rēc garais slaists. Tarzans kas Tarzans! Un viss pūlis rēc!

„Kriš, līc tam valnam par porslām!" lec vai gaisā mazs kustīgs sauciets.

„Ceļu, ceļu kungi!" sauc garš polismens un jau nākošā brīdī Krišu un asistentu aizved aizsargu „goda vakts" nomierināties...

„Ui, jaunskungs, jūs saket, ka tie ir proste zābake! Kam jūs to saket, mulkem ne man! Vai jūs redz kas tie par zolem, kas par sektem", nebeidz savu preci slavēt garš sarkans žīds un „andele" vārās.

„Māt, iron tu aizej uz noliktav un paņem iron vienu pusstopu, es jau iron naies tam Slomānam moksat otru cenu", saka kāds daudzesiets uz savu otro pusi.

„Mun navaig, mun navaig!" žestikulē Dotkis skriedams ar diviem gaiļiem padusēs.

„Mait, padod man to okmeni, lai es sotais to padocku", saka kāds zalviets, laikam jaunsaimnieks.

Mazs zeņķis „zotē" desu un kliņģerus.

Ak Neretas tirgus! Kur gan neretieši un saucieši ņemtu to brīnišķīgo „ūdeni" kurš dod savādu „švunku" galvā, rokās un galvenais kājās, kājās lai varētu staigāt, sēdēt un gulēt pa grāvjiem un krūmiem. Ak jā, es gandrīz piemirsu zalviešus un daudzesiešus. Pirmajiem jau tā „eliksira krātuve" Sīļu krogā un otrajiem pie stacijas. Nereta, tu, neretiešu, sauciešu, zalviešu un daudzesiešu Rīga. Atkal jau aizmirsu. (Man laikam tāda aizmāršīga tā galva!). Daudzesiešiem taču pašiem tirgus, pie stacijas, bet tā kā viņš „vāji eksistē", tad liela daļa daudzesiešu brauc uz Neretu.

Neretas tirgus, tu, kas tik daudz krievu, žīdu, leišu un latviešu, rubļu, litu, latu un santīmu redzējis! Tik daudz priecīgu kāju un galvu nesis, tev visu apkārtējo pagastu vārdā, novēlu saules mūžu.

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 14, 5.4.1928

Vakarā

P. Skujiņš, Daudzevas pamatskolas IV. kl. skolnieks.

Jau purvus un pļavas
Migla sedz.
Pa miglu zaķīti
Ļēpojam redz.
To manījis, Taksis
Pakaļ tam skrej.
Un nabaga zaķīti
Trenc un rej.
Bet drīz viss tracis
Jau apklusis,
Nāk mājās Taksītis
Nokusis.

[Jaunības Tēkas Nr. 5, 1.05.1923

Vasaras diena

O1ga Dārziņ
Daudzevas pamatsk. IV. kl. skolniece

Ir svētdienas rīts. Es dzirdu, ka mammiņa sauc: „Laiks jau ir celties, jādzen lopi ganos!" Es drīz vien saģērbjos un izeju ārā. Gaiss ir dzidris un daba klusa, trokšņa nav nekāda, ka tikai putnu dziesmas. Pašlaik saulīte brien no tumšzaļā meža ārā. Ieeju istabā un saku: „Šodien būs ļoti karsts laiks." Mammiņa tūliņ steidzas uz kūti un dzen lopus laukā. Es vācu visus kopā un dzenu uz ganībām. Lopi ēd bez mitēšanās garšīgo zāli.

Ja, bet nav ilgi, sāk rasties dunduri un lopiem jāsteidzas uz mājām. Vēl nav septiņi, kad mēs pie kūts.

Tagad man ir garš dienvids, no septiņiem līdz pieciem. Es varu iet kur vien gribu. Bet man gribās iet ogās, jo es zinu, kā zemenes ir gatavas, tikai te tuvumā viņu nav. Kaimiņu krūmos, tur vajaga būt daudz, kā mēdz būt katru gadu. Paņemu stopu un aizeju. Vēl neesu pusstopu pielasījusi, kad dzirdu aiz muguras kliedz: „Ku tu munās ūgās, zogla toda. Noksi tik ūtru roizi, tad numaukšu odu por ocīm." Es skriešus vien aizskrienu uz mājām un izstāstu kā man gāja. No tās reizes es neeju uz kaimiņu krūmiem ogās.

[Cīrulītis Nr. 12, 15.06.1923]

Brauciens Augšzemgalē

Valdis Ūdris

Svētku sestdiena. Jelgavas-Daudzevas vilciens elzdams un pūsdams traucas Augšzemgales laukos. Vagonā ir silti un patīkami. Pasažieri snauž. Ārā, skrien viegli piesnigušie meži un lauki... Vēroju, kā Zemgales plašais līdzenums pāriet Augšzemgales kalnājā. Nepilnās trīs stundās vilciens noskrējis ap 100 km un piestāj Daudzevas stacijā. Pretī braucējs nokavējies, kāpēc gribot negribot jāuzgaida. Pati stacija visai glīta, bet viņas apkārtne, liekas, īstā purvā. Visapkārt lieli krūmāji. Drīz ierodas pretī braucējs – kāds Zalves jaunsaimnieks. Viņam līdzi vesels blāķis kažoku – lidzeklis pret uzbāzīgo ziemas aukstumu. Ir jāsvīst līdz tādos saģērbjas. Un tad mēs kā lieli resni vīri sēstamies kamanās un dodamies ceļā.

Pirmie ceļa iespaidi nesola nekā prātīga. Braucam pa purvainu vietu Kamanas reiz reizēm aizķērās jaunraktā ceļa zemes pikās. Sniega maz. Braucējs saka, ka ceļš esot slikts un būs grūta braukšana. Viņš starp citu pastāsta ari kāpēc Daudzevas stacija ierikota tādā purvā. Pirms 1905. g., kad dzelzceļš būvēts, staciju domāts celt netāļu no tagadējās vietas uz kāda vecsaimnieka zemes. Bijusi skaista un kalnaina vieta, bet muižas grāfs ar to nebijis mierā, staciju gribēja dabūt uz savas zemes – purvā. Viņš cerējis uz tiem ienākumiem, kuŗi rastos no stacijas apkārtnes apbūves. Beidzot uz grāfa spiediena stacija ari uzcelta purvā, zinams ar lielām grūtibām. Lai pie stacijas piekļūtu vajadzējis uzbūvēt vairāk kā km gaŗš akmeņu bruģis lidz tuvejam Jēkabpils-Bauskas lielceļam. Citādi pie stacijas nemaz nevarējis tikt klāt. „Toreiz, kā grāfs gribēja, tā darija" – saka jaunsaimnieks.

Kad uzbraucam uz Neretas-Jaunjelgavas lielceļa, augstā kalnā var redzēt Daudzeses muižu ar stalto skolas namu un kokos paslēpušos baznīcas torni. [...]

Daudzeses jaunais skolas nams lieliska celtne uz laukiem. Skola uzcelta vienā vasarā, pagājušā rudenī būves darbi nobeigti. Nams esot izmaksājis ap 7 miljoni rubļu. Ieprasos, kur daudzesieši tikdaudz naudas ņēmuši, man atbild, ka, kas tad cits došot, ja ne valdība. Ar pabalstu dabūšanu daudzesiešiem arvien laimējoties. Paši viņi iestiguši parādos. Kad braucam caur Daudeses muižu, man rāda koppienotavu un tautas namu, arī te esot valsts palīdzējusi. Pretim šim abām ēkām stāv maza smēdīte aizbrukušiem logiem. Es skatos, no skursteņa kūp dūmi...

Kad tiekam pāri vairākiem kalniem un lejām, tāļāk braukšana neiespējama – ceļš jāturpina pa laukiem un pļavām. Tur kamanas slīd viegli, viegli. Apkārtne vienmuļa, laukos vietvietām krūmāji. Tikai kautkur pamalē saskatāmi lielāki ēku puduri Tās Bušu muižas jaunsaimniecības. [...]

Pie Viesītes kroga, kas vientuļi stāv liela sila malā, uzbraucam uz lielceļa. Nograb Viesītes upes paprāvais tilts un mēs jūtamies tīri omulīgi, kā istabā, jo šeit silā esam pasargāti no nepatīkamā vēja...

[Jēkabpils Vēstnesis Nr. 15, 14.04.1932]

Balva

Alnis Erelis

Tā diena tuvojās.

Tā diena bija jau tepat uz papēžiem, kad arī Klibēnu Jurģis, nevienam pat pušplēsta vārda nebildis, pārveda no Jaunjelgavas īstu un pirmšķirīgu „renneri", vieglām spīlēm un šauram riepām kā zibeņiem. Kā putns, kā vējš Jurģis pārlidoja Kaķukalnu un cauri Jaunsērenei, cauri Daudzeses stacijai, gar pašām centra bodēm – pavisam no otra pasaules gala, iezibsnija Klibēnu pagalmā.

Maruta pašreiz kapāja lakstus lielajā silē, kad aiz muguras noskanēja zvans. Viņas kailā kāja pēkšņi slīdēja no siles malas un kapākslis novicinājās gaisā.

– Drin – drin – drin! – Jurģis lepni zvanīja, zīmēdams slaidu astoņnieku apkārt akai un govju silēm.

– Kāds rekordists! Gandrīz kāju sacirtu...

– Nāc, pavizināšu!

– Paldies. Ecēšas par tuvu nogāztas, lai uz tādiem sacīkstoņu ratiem sēstos. – Zeltainās, pāri elkoņiem atrotītās rokas spēcīgi cirta aso kapāksli sulīgajos lakstos un viss ķermenis spraigi tricinājās.

No pūnes pabāza galvu Sviķiene. Uztraukumā viņai paspruka neizlūkota dējēja un uz brīdi aizcirtās valoda. Atguvusies viņa tomēr nezināja – rāties vai priecāties, jo pārāk dažādas jūtas bija sagrābušas viņas mātes sirdi.

– Tad tomēr nenocieties gan uz to svētdienu. – Tas bija viss, ko viņa beidzot jaudāja izsacīt, un acis tai bija valgas. Jurģim krekls lipa pie miesas un sirds bija pilna kā jūra. Spožie niķeļa loki kā divus saules dega zem kājām – un cēla un nesa. cēla un nesa...

Tas notika piektdienā.

Sestdien Klibēnu puiši pļāva laukmali. Kails līdz jostai, brūns kā sviestā cepināts, Jurģis ar katru trešo vālu gāja vecajam Dāvim garām,

– Sargā kātus! – viņš sauca. Sīkas siltas straumītes notecēja pār krūtīm un viegli sūrstēja aiz jostas.

– Trako, trako, – rūca Dāvis – es jau neiešu ar tevi uz sacīksti, – un, izkapti palēnām strīķēdams, piebilda: – Ek, jau Maruta nāk ar azaidu.

– Sacīksti? – Atnāc svētdien uz Sudmalniekiem, tad tu redzēsi sacīksti.

Aizpļāvis līdz krastam, Jurģis pagrūda izkapti zem vāla, uzrāva nomesto kreklu un gāja uz krūmmali, kur Maruta ēnā klāja azaidu.

– Tad svētdien uz pirmo valsi, Marut!

– Nez', vai tikšu...

– Tev jānāk! Būs traka skriešanās. Pirmā godalga – pulkstenis! Un pēc tam dancosim līdz rīta gaismai!

– Kas tur nu par jēgu – mīties uz tiem vellapēdiem, – it kā sevī prātoja Dāvis, – cita lieta, krietnam kumeļam ieklupt krēpēs! Ek', atminos – kad es vēl tepat Māršavās ganos gāju...

Tas notika sestdienā.

Svētdien jau no paša rīta sacīkšu skrējienam nozīmētajā ceļu lokā bija liela rosība. Daudzi dalībnieki vēl pa vēsumu pāris reizes aplaida krietno līkumu, lai pamatīgāk iepazītos ar dabiskajiem šķēršļiem. Visvairāk klizmu gadījās gar nabagmāju, kur bijušās muižas veco ābeļdārzu ieguvušais jaunsaimnieks klēts būvkokus bija nokrāvis uz paša ceļa. Medļinsku Kārlis tur apmeta kūleni un labu brīdi atpūtās sētmalā, bet bez nokāpšanas retais iztika. Bīstami bija arī asie līkumi ap dīķiem un ap vecā pagastnama stūri, kur lielceļš griezās ap pašu pakšķi un nekad nevarēju zināt, kāds velns tev krūtīs iedrāzīs. Tāpat pie Tapaskroga: ap stūri – un tūliņ no kalna, bet taka iebraukta tikai pa vienu pusi. Gadās, teiksim, kāds pretim – taisni kā no zemes izaug! Kas tur vairs izšķirs labo vai kreiso, kad vienā pusē dziļš grāvis, otrā – irdena smilts. Tāpēc jau arī afišās stāvēja rakstīts – „riteņbraukšanas sacīkstes ar šķēršļiem„. Sākums bija nolikts četros, bet uz lielceļiem, kas veda no Seces, Sērenes, Sunākstes, no Zalves un Mazzalves, no Neretas un Ērberģes, – jau ap trijiem no Siliņkalna varēja redzēt kustamies melnus punktus un paceļamies putekļu mākoņus. Visi tie – gan gājēji, gan braucēji, gan ātrie un zibošie riteņu skrējēji – rindām vien nogriezās lejā gar vecajos laikos slaveno Tapaskrogu, kas bija stāvējis tai vietā, kur Bauskas ceļš satikās ar Neretas-Jaunjelgavas ce]u un no kura tagad pāri palikuši vairs tikai varenie stadulu mūri. Jau aiz Iecavas tilta bija sadzirdama līksmā un rosinošā maršu takts, bet kad iebrauca eglājā, likās – pats mežs tūkstoš balsīm taurēja, pūta un sauca.

Balti putekli cēlās pret sauli.

Laukumā aiz eglēm norībēja šāviens. Kliedzienu un svilpienu pavadīti, zemu pielīkuši, milzīgiem dzelteniem numuriem uz muguras, pāri atmatai joņoja pirmie pieci braucēji. Nebija vēl rimušas ļaužu gaviles, kad jau startēja nākamais piecnieks. Slīpās rindas priekšgalā bija izrāvies Jurģis. Noliektu pieri un sacirstiem žokļiem – jau pašā sākumā viņš bija uzņēmis traku ātrumu un gandrīz nekā neredzēja sev apkārt. Kā miglā garām pazibēja saucošas mutes, paceltas un mājošas rokas, raibi lakati, platmales, naģenes un plīvojošu malu viļņi... – Drin – drin – drin!..

No pavēņa rudzmalā piecēlās vecīte pelēkās vadmalas drēbēs, melnu lakatiņu galvā. Pagāja gabaliņu uz laukuma pusi, vairāk ļaudīs. Ieraudzīja Sviķieni, kas, roku virs acīm turēdama, vēl lūkojās pāri Sudmalnieku laukiem, kur meža ielokā bija pazudis viņas Jurģis, kas nupat te kā vējš no Iecavas pļavām garām aizpūta.

– Labdien, Jurģamāt.

– Ē.., labdien, labdien, Marutas vecomāt. Vai jūsmāju Janka ar'? Tad ta aizlidinājās visi – kā ar spārniem!

Tāds kā mitrums atkal spīdēja Sviķienei acīs. Turpat tuvumā bija gadījies arī Dāvis:

– Gan jau kāds lauzīs kaklu. Par velti tādus pulksteņus paka | nesviež.

– Ķērc, ķērc, tev jau skaudība. Būtu vairāk spalvu uz pakauša, pats vēl skrietu. – Sviķiene noskaitās un pagrieza muguru. Vecīte pēc brīža rāmi jautāja:

– Jūs jau laikam visi kopā – vai manu meitēnu nemanījāt atnākam?

Dāvis it kā nesadzirdēja un meklējās pa kabatām. Sviķiene nodūra acis un ar cietās svētdienas kurpes papēdi urbināja svaigu kurmja cēlumu.

– Pagājušo svētdienu mūsmāju saimnieks pienotavā bija saticis. Solījusies nākt. Gribēju tāpat parunāties par šo un to, – turpināja vecīte, uzlūkodama vienu un otru.

Dāvis tā savādi nošņācās. Sviķienei tomēr bija mīkstāka sirds:

– Marutai šodien iekrita ganudiena. Žēl jau ir – varējām jau mēs, veči, palaist meitēnu, bet kas to deva. Grēks un kauns.

– Kas nu tā runās. Tev jau pašai dēls jāredz un vis...

Arī Dāvis beidzot piebāza pīpi un it kā atvilga:

– Maruta teicās dzīt uz Siliņkalna pusi. Tur visa varza skries garām – būs tikpat laba noskatīšanās kā te. Un pēc slaukšanas būs klāt kā nagla – uz pašu dancošanas laiku.

Vecīte brīdi klusēja.

– Tad jau jāiet mājās. Atnākšu pie vakara, pa vēsumu.

– Tev te tikpat kā ar roku pasniegt: guli zem ābeles un klausies trakosjakus, – mēģināja jokot Dāvis. Vecīte neatbildēja. Lēnām viņa soļoja uz Sudmalnieku pusi, brīžam palūkodamās pāri Iecavas lejai, kur virs zilganās meža strēles slējās vientuļa torņa smaile.

***

... Savā piecniekā Jurģis arvien vēl veda. Pieplaka pār stūri. Mina ātrāk un ātrāk. Pie pirmā kontroles posteņa viņu sagaidīja skaliem uzmudinājumiem, jo uz muguras tam bija desmitais numurs, bet priekšā skrēja tikai pieci. Kā varenas rokas izlingots akmens Jurģis lidoja no Dreimaņu kalna. Jāiedzen!

– Drin – drin – drin – pilnā ātrumā Jurģis laida pakalnē ap līkumu. Un taisni pašā griezienā notika nelaime. Brūns kamols pārvēlās pār grāvi – žēls māviens – un Jurģis jau lidoja pa gaisu, priekšup izstieptām rokām, kā citkārt no Iecavas tilta atvarā nirdams. Pavisam tuvu pretim pazibēja Marutas izbiedētais vaigs. Krūtīs kaut kas it kā aiztrūka. Kauns. Beigas...

Agrā rītā uz Iecavas tilta stāvēja divi cilvēki, sakļāvušies tik cieši, ka vieni svārki, abu pleciem pārsegti, tas pietiekami sargāja no klaidās un vēsās miglas, kas cēlās pār pļavām. Viņam bija pārsieta galva un sārtena puķe atlokā. Viņa tam lūkojās acīs un laimīgi smēja:

– Tas bija skaistākais zieds no mana dārza. Ar ko vēl tevi lai apbalvoju?

Viņš klusēdams piekļāva meiteni ciešāk.

Eglājā modās un dzīroja putni. Tie visi jutās kā uzvarētāji.

Alnis Ezelis

[Atpūta Nr. 750, 17.3.1939]

Ticiet vai neticiet, literatūrzinātniekiem šī pseidonīma un Jūlija Vanaga radniecība nav zināma. Izlasot šo stāstu, mēs droši vien nešaubīsimies, ka to varēja uzrakstīt tikai Siliņkalnā dzīvojušais J.V., kura dažas citas publikācijas atradīsim citur šajā grāmatiņā.

Vecā mēnesī

Jūlijs Vanags

Jau pāris dienas atpakaļ Sprīvuļu Ķūlis bija pamatīgi izpētījis kalendāru un palaidis ziņu pastniekam Sīlītim. Kad saule meta visīsāko ēnu, Sprīvuļu Ķūlis iekāra izkapti cerā, piebāza pīpīti ar labāko pašaudzēto tabaku, uzšķīla uguni – un nesteigdamies kāpa kalnā. – Palika tikai nieka strēle gar Stampas Mārtiņa robežu. To pavakarē nogriezīs Kārlis, pārnācis no sava dienas darba pie dzelzceļu remontiem.

Ķūliene, pamanījusi vīru nākam kalnā, bez vajadzības iespēra kaķim, un viņas vaigs samācās nelāgā nojautā, jo šārīta pļāvuma vāli vēl nebija ārdīti, bet Ķūļa gaitai un klibās kājas pievilcienam jau piemita tas savādais līganums un mednieka vieglums, kas nekad nevēstīja labu. Vaļsirdīgi sakot, bija jau Ķūlis diezgan labs vīrs, un savus divus amatnieka hektārus Daudzeses ciemā apsaimniekoja rūpīgi, piepelnīdams dažu latu ar ceļa rādītāju un izkārtņu daiļošanu, logu iestiklošanu, betona stabiņu un aku grodu liešanu, skārda trauku lāpīšanu, dūmeņu tīrīšanu un līdzīgām smalkām izdarībām, kur allaž nepieciešams labs acumērs un pilna saprašana. Bet kā jau neviens mirstīgs cilvēks nav bez vainas, tā arīdzan Ķūlienes

vīram piemita sava vājība: viņš bija maksķernieks. Šī, varbūt, bija Klibā Ķūļa viscēlākā īpašība un pilnā mērā sirdslieta, bet Ķūlienes acīs tas bija nelabojams lāsts. –

Paķērusi slauktuvi, Ķūliene platiem soļiem devās uz kūtiņu, kur melnraibā govs ar mušām kaudamās īdēja.

Drīz piens skani čurkstēja skārda traukā, bet ar vienu aci Ķūliene stingri sekoja vīra solim. Piegājis akai, Kūlis padzērās, tad nometa svārkus uz zedeņiem un žigli griezās uz klētiņas pusi. Te Ķūliene vairs nevarēja redzēt, jo stendere bija priekšā, bet, kad Ķūlis meta savu līko soli pār pagalmu atpakaļ, viņam plecā bija maiss un rokā maksķeru kāti, – viegli un balti, kādus tikai retais prata izsautēt un ar atsvariem izstiept. Sasējis glītā kūlītī, Klibais Kūlis pieslēja kātus blakus svārkiem, kur uzmeta arī no kūtsaugšas paķerto kažoku, lai viss būtu pa rokai un nekas nepiemirstos. Tad ķērās pie maisa. – Ko nu es ar tādām siksnām apkāršos kā kāds zaldāts, mēdza sacīt Ķūlis, – eku zupura maišelis man pašā reizē. – Tiešām, jāsaka, ka tas bija pietiekami ērts un Klibajam Ķūlim kalpoja labāk nekā dažam mugursoma. Vispirms te novietojās katliņš un panna, tad cirvis, zāģis un tikai pēc tam dažādie zvejas rīki, kā ūdas jeb palaideņi, paša kalti divžuburu āķi, vara stieples pavadiņas un stipras kaņepāju auklas. Te bija arī nazis, vīle, kaltiņš (ko aizdurt karūsai aiz ādas), plakanas kniebles, vecas vagonu plombes un citas pie ūdeņiem derīgas mantas. Ķūliene pa tam jau beidza slaukt un, nākdama no kūtiņas, izlikās vīra nodarbību neredzam, un pavisam mīlīgi teica:

– Gaužī jauks laiciņš. Vāliņus visus izārdīji?

– ... velns tavu mezglu! Ne zobiem atkost...

– Pārnāks Kārlis no darba – varēsiet jau kraut gubiņās. Lūko tikai kā dienasvidū sacērt lapas, pie kašanas vairs nav nekāda meklēšanās.

Atskries rīt Vilmiņa no bufetes – līdz pusdienas laikam sieniņš būs kaudzē.

– Klibais Ķūlis vēl niekojās ap auklām. Tai brīdī pie vārtiņiem apstājās garš vīrietis acenēs, pastnieka cepuri galvā. Ķūliene neredzēja. Gaidot vīra atbildi, viņa bakstīja īkšķi čauganajās piena putās. Pastnieks cēla cepuri:

– Labdien jūsmājās. Vai Sprīvuļu māte arī taisās uz zveju, ka spainis jau rokā?

Ķūliene cirtās apkārt. Ieraudzījusi pastnieku, viņa paslepus nospļāvās, bet labdienu atņēma.

– Raut tevi laukā, kā sabiedēji. Kur tad nu tā – pašā siena laiciņā? Uz zveju vai? Tad gan pašam pagasta vecākam acīs gribi lēkt.

Sīlītis apjuka. Nolaidis maurā smago mugursomu, iemiedza ciešāk padusē nodevīgos makšķeru kātus un slaucīja acenes. Tad tā iesāņš palūkojās uz Klibā Ķūļa pusi. Tas pašreiz aizsēja zvejasrīku maisu. Neceldamies augšā, viņš izdauzīja pret papēdi piesērējušo pīpīti un, sievā pat nepaskatījies, teica:

– Vecen, tu neslamsties te apkārt kā skolmeistars pa suņudienām. Ej, gādā man ceļa kuli. Mēs ar Sīlīti tikmēr pamangosim dīķī karūsas. Šonakt ieiet triju dienu vecā mēnesī – līdakām pats labais laiks. Un pagasta vecākais lai piesargās.

Ķūlienei zuda viss maigums skatā:

– Galīgi bez prāta! Skries nu uz ezeru, un taisni mežsargam nagos, kad siens lejā kā klājiens!

Bet Ķūlis atbildēja itin rāmi:

– Lai kalst pa svētdienu. Pirmdien metīsim kaudzē. Un mežsargs vienam godīgam maksķerniekam nekā nevar padarīt. Mēs pēc likuma.

– Vai tu dzirdējies – pēc likuma! Lai kalst pa svētdienu! Tu, varbūt, tiem Rīgas laika pareģiem švāģeris, ka tā pēc tavas prasības saule spīdēs. Kopš Jāņiem nav lieti redzēti.

– Tu, vecen, valdies pie laika. Citādi var izgadīties, ka pērkons sāk spārdīt tepat no skaidra pīpes kāta. – Iesim, Sīlīt, karūsiņas man dīķī kā pēc mēra.

Dīķis bija ganībās aiz sakņu dārza. Drīz jau abi zvejas vīri bradāja bez biksēm pa kalmēm un pēc pāris metieniem kannā šaudījās pusplaukstu garas un zeltainas zivis – labākā līdaku uzkoda, kā mēdza sacīt Klibais Ķūlis, jeb ēsma, kā teic visi mirstīgi maksķernieki. Kad nu ēsmas likās gana un bradenis bija rūpīgi izžauts, no klēts puses jau steidzās arī Ķūliene, baltu un cieši aizsietu maizes kūli nesdama. Ievīstīja to vīra zvejasmaisā, blakus lupatām notītajam zāģim, un gāja projām, spīvi iecirstu galvu, sakniebtām lūpām. Klibais Ķūlis tikvien nokliedza pakaļ kā par Kārli un pavakarē nopļaujamo pļavas strēli, kad raibais lakatiņš un grābeklis jau nokustēja aiz ceriem uz pļavas pusi. Vēl sapīpējuši, vīri cēlās un ar smagiem nesamiem, bet vieglām sirdīm devās ceļā. Līdz ezeram skaitīja nepilnus septiņus kilometrus, bet, ja nomaldījās meža takās, tad varēja gadīties, ka iziet malā kaut kur pie Valenburgas vai pašos Taurkalniešos, ezera ne sapnī neredzējis. Aiz Sudmalnieku mežsarga mājas pār slīkšņu purvu, kur auga mīklenes, līdz ezeram neveda neviens ceļš. Klibais Ķūlis gan zināja te iziet vai nakts laikā. Vajadzēja tikai atrast lielo grāvi, kas – klaušu laikos rakts – savienoja ezeru ar Iecavas upi; tad pa cieto krastmalu varēja nostaigāt līdz ezeram kā pa sliedi. Šai ziņā vīri jutās bez baiļu, bet bēda Klibajam Ķūlim uzglūnēja pavisam no citas puses. Jau pie Iecavas tilta viņš sāka pārcilāt maisu no viena pleca otrā, bet aiz Sudmalniekiem notuļ vien stājās pūsties. Viņa vainīgā kāja meta arvien mazāku leņķi un cepure sen bija noslīdējusi, lai parocīgāk sviedrus noraust, bet saule karsēja bez mitas. Nonākot pie ezera, Klibais Ķūlis tūdaļ meklēja ēnu un atkrita kā nopļauts. Sīlītis brīnījās, bet kad pacilāja Ķūļa maisu, ieplēta acis:

– Traks! te jau pāris pudu svara! Kādu zirga vezumu tu tur esi sagāzis?

– Bet nu itin nekā īpaši. Viss tāpat kā citām reizēm: cirītis, zāģītis, panniņa un vēl šādi tādi krikumi. Nu, un, zināms, maizes kule un ūdas... Nesaprotu pats. Laikam jau vecums nāk virsū.

Vakarā, kad bija izlikti palaideņi un zušu iemetņi un, kad daža rijīgāka līdaka jau plunčojās tīkliņā, vīri ņēma cirvi un zāģi, nogāza pāris sausākas priedes, sagrieza – un sakrāva varenu sārtu. Mežs te visapkārt kara laikos bija izsvilis un pamazām satrūdēja, tikvien lietā likts, kā dažu zvejas vīru sildot vēsākā naktī. Kad liesmu mēles jau cēlās augšup, kailo priežu silueti pret bālganajām nakts, debesīm iezīmējās kā dīvaini raksti. Tuvumā ierējās stirnu buks. Zivju gārnis atsaucās ezera niedrās. Klibais Ķūlis paklāja kažoku aizvēja pusē un izcēla no maisa maizes kuli. Tā likās pārlieku smaga, bet nakts jaukums bija sakāpis vīram galvā un neļāva iedomāt ļaunu. Arī Sīlītis izbūra no savas mugursomas daudzajām kabatām vienu gardumu pēc otra. Pa tam Klibais Ķūlis jau bija sagriezis speķi garenās šķēlēs un pašlaik bāza roku kulē pēc maizes kukuļa – un tā arī sastinga:
– Izglītota cilvēka priekšā tā iznerrot! Negribējās ticēt, tomēr tā vien bija. It kā vilcinādamies Klibais Ķūlis izcēla no kules lielu, iegarenu akmeni.

– Vecenes politika, – viņš norūca, sadrūmis, bet Sīlītis smēja tik neganti, ka acenes lēkāja vīram virs deguna kā noreibušas.

– Pāri priedēm cēlās mēness un nokāpa ezerā.

– Plati sudraba vārti palika vaļā un it kā aicināja. Klibajam Ķūlim atvilga sirds:

– Nekas, vai mums ēdamā trūkst? Guldīsim līdaku pannā!

Atvāzis kabatas nazi, Ķūlis nogāja pie ezera, izņēma no tīkliņa paprāvu zivi, nokasīja zvīņas, uzšķērda, izgāza iekšas un noliecās pie ūdens skalot. Sīlītis pa tam bija paēdis un grasījās iet palaidņus lūkot, kad aiz muguras noskanēja skarbs sauciens:

– Stāt!

Sīlītis kā rauts apcirtās apkārt. Klibajam Ķūlim līdaka izšļuka no rokām.

Aiz gaismas loka stāvēja divi vīri, bisēm plecos. Klibais Ķūlis tos labi pazina. Neba vienkārši ļaudis drīkstēja ar šaujamiem mežā rādīties. Un vēl te, pie Aklā ezera, ko uz ilgiem gadiem – ar visām zvejas un medību tiesībām – nomāja pats pagasta vecākais un aizsargu priekšnieks Vārnasdūja.

– Ko jūs te darāt?

Tā bija mežsarga Lūka balss.

Dažus mirkļus valdīja saspringts klusums. Sīlītis bija noņēmis un kautrīgi slaucīja savas acenes. Klibais Ķūlis paspēra soli uz priekšu:

Mēs neko. Tāpat... makšķerējām.

Atļauja ir?

Tā bija paša Vārnasdūjas bargā valdītāja balss.

Te jau arī Sīlītis bija atguvies, uzsprauda acenes uz deguna un nobēra kā no grāmatas:

– Pēc likuma, makšķerēšanai ar rokas makšķeri no krasta, valsts ūdeņos, atļauja nav vajadzīga.

– Ak nav vajadzīga? Mežsarg, paskaidro viņiem īsto likumu. Mežsargs Lūks nocēla bisi no pleca un nostādīja priekšā kā varas simbolu:
Kas jums atļāva mežā uguni kurt?

Te nav mežs. Te ir ezermala. Krasts.

Ak krasts? Bet kur te tie publiskie ceļi, pa kuriem jums paredzēta likumīgā staigāšana un visa satiksme? Kā jūs pie tā krasta esat tikuši? Aha, ko! Nu ir mute ķešā. Te neviena tāda ceļa nav. Un saistošos noteikumos par valsts mežu drošību ir skaidri sacīts, ka nevienai nepiederīgai personai bez īpašas mežziņa atvēlēs nav tiesības blandīties pa mežu ārpus publiskiem ceļiem vasaras mēnešos ar uguni vai kā. Bet jūs te veselus sārtus kuriniet. Visus bukus viliniet laukā no tīreļa. Tā jau ir skaidri pierādīta ļaunprātība un valsts mantas apdraudēšana. – Pagasta vecākais, raksti protokolu.

Raksti vien pats, tev amata pienākums. Es tikmēr apskatīšu, kas un kā.

Vārnasdūja iesprauda zobos papirosu un nogāja ezermalā. Te viņš atrada tīkliņu ar zivīm. Turpat blakus mēnesnīcā sudraboti vizēja uzšķērstā līdaka.

– Redz, zagli! Tikpat kā no mutes rauj laukā! Par ko es tos desmit latus gadā maksāju, ko? Lai visādi plikadīdas nāk un mani aplaupa gluži kā uz lielā ceļa!

Noskaities, Vārnasdūja atgriezās pie ugunskura, nometa uz ciņa ar visu žākli izrauto zivju tīkliņu un ar kājas spērienu apgāza pannu ar Ķūļa sarindotajām speķa šķēlēm. Tauki čurkstēdami izlija uz oglēm, un balts liesmu lakats uzšāvās augstu gaisā.

Sīlītis spalgi iekliedzās, satvēris delnām seju, un streipuļodams kāpās atpakaļ.

– Ko? Iedzēla gan bite degunā? – Vārnasdūja ņirgājās.

Sīlītis neatbildēja. Sakņupis uz ciņa, viņš klusi vaidēja. Mežsargs pa tam bija sagatavojies svinīgiem rakstu darbiem un, zīmuli zobos urbinādams, saka:

Uzvārds un vārds?
Acs... pagalam... – izdvesa Sīlītis.
Brīdi viss bija klusu. Tikai attālais bērzs krastmalā viegli šalca. Tā lapas mēnesnīcā ņirbēja kā vizuļains ūdens kritums.
Tad Klibais Ķūlis gāzās Vārnasdūjam krūtīs, un tālu tīrelī atbalsojās viņa sauciens:
– Nu, pagasta vecākais! Tagad tu vienreiz atbildēsi par saviem darbiem.

[Karogs Nr. 1, 01.09.1940]

Rakstos par Jūliju Vanagu teikts, ka daudzām dziesmām izmantoti viņa dzejoļi. Nemēģināsim visus sameklēt, bet atgādināsim tikai vienu.

Vecās likteņdzirnas

Vārdi: Jūlijs Vanags
Mūzika: Eduards Rozenštrauhs

Mežezeru miglā sirmā sagšā tin,
Vecās dzirnas žiglā upe atrast zin.
Straume dzirnu ratos dien' un nakti līst,
Viļņu vālos platos baltas putas šķīst.

Vecās likteņdzirnas
Mūsu mūžu maļ,
Gadi skrien kā stirnas
Un nenāk atpakaļ.

Melderim jau matos sarmo sidrabsniegs,
Acīs vēl tam skatos kvēlo jaunīb's prieks.
Meldermāmulīte, baltābele zied,
Viņas mazmeitiņas, klip, klap iet un dzied.

Vecās likteņdzirnas
Mūsu mūžu maļ,
Gadi skrien kā stirnas
Un nenāk atpakaļ.

Vēstule

Erna Balodis

Kādam puisim Daudzevā es šīs rindas rakstu,
Jo man grūti vakaros vērt aiz laimes plakstus.
Sen varbūt gan aizgājis prom pa svešu taku,
Taču domās atļaus viņš paiet brīdi blaku:
Manus sapņus ielokā ieslēdz egļu sienas,
Tālu pašā leišmalē vadu savas dienas,
Reizēm ilgi vakaros skatos es pret rietu,
Debespusē meklējot tavu dzīvesvietu.
Gaisos ziedos vasara vējus iebūrusi.
Lai tie visi šūpotos tik uz tavu pusi,

Toreiz teici, sūrumā gundegai es rada,
Var jau būt, tak maigums rāms mani tagad vada.
Zini, puisi aušīgais, ja tu kādreiz nāktu
Šurp uz tālo leišmali pabeigt sapni sāktu
Es tev teiktu klusu tā, lai tu tikko dzirdi:
Var pat sūrai gundegai mīla noburt sirdi.

[Literatūra un Māksla, Nr. 1, 01.04.1946]

Mēs droši vien nekad neuzzināsim, kāpēc Erna Balode (dzimusi Sēlijā 1.1.1924., mirusi Rīgā 6.12.2010.) uzrakstīja šīs rindas puisim Daudzevā. Lai tas paliek viņu noslēpums.

Bet vai jums nešķiet, ka šis dzejolis atgādina kādu populāru Eduarda Rozenštrauha dziesmu ar nosaukumu „Kādai meičai Cesvainē"?

Par to, kā šis dzejolis kļuva par dziesmu vispirms ar A(ndreja?) Baloža vārdiem, bet pēc tam jau ar paša Rozenštrauha vārdiem, var izlasīt mazu detektīvstāstu 2014. gadā iznākušajā literatūrzinātnieka Ilgoņa Bērsona grāmatā „Segvārdi un segburti". Otrā gramata iznākusi 2016. gadā. Silti ieteicamas!

Dziesma Daudzevai

MRS Daudzevas jauktais koris. Aiz nosaukuma afišas no kreisās puses ilggadējā kluba vadītāja Elmīra Matule - dziesmas autore.

Elmīras Matules vārdi un mūzika

Nakts zemi klusi jau klājusi
Tik ugunis mirdz
Darbdiena arī jau stājusi
Un cilvēki steidz

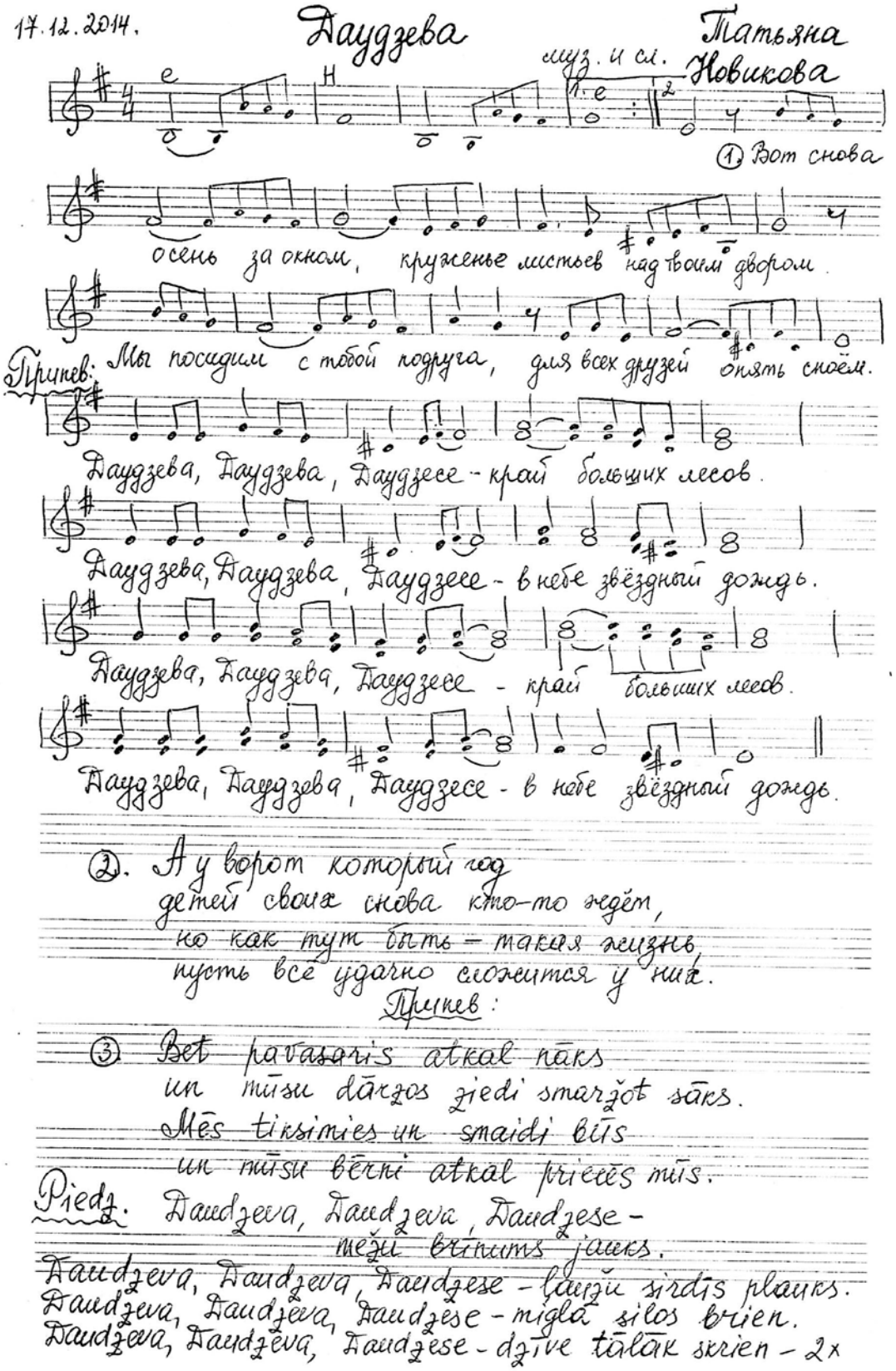
Piedziedājums
Daudzeva, Daudzeva ciemats mans
Klusi tevi mīl sirds
Vienmēr par tevi es domāju
Kad ugunis mirdz

Vilcieni straujā skrējienā
Garām te trauc
Dienu un nakti tālumā
Sliedes mūs sauc

Piedziedājums
Daudzeva, Daudzeva ciemats mans….

Svešinieks saka: te purvs un mežs
Kaut ugunis mirdz
Tavu rītdienu neredz viņš
Bet redzu to es.

Piedziedājums: Daudzeva, Daudzeva ciemats mans….

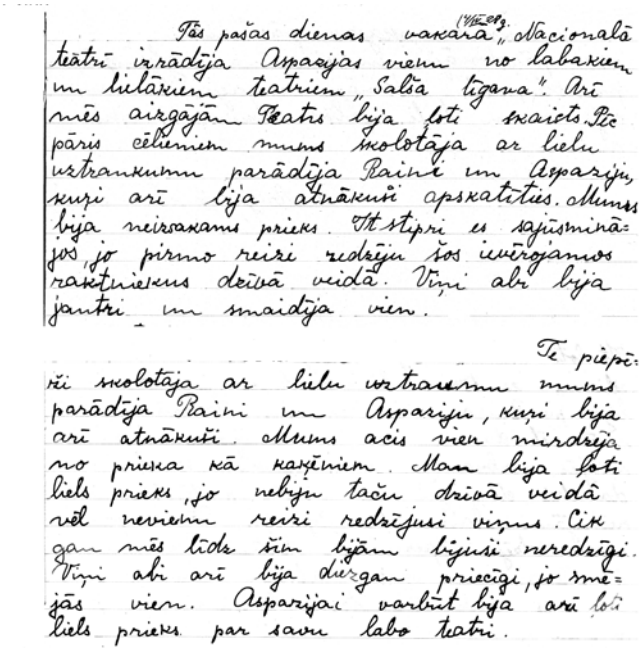
Šī dziesma dāvāta no Senioru ansambļa „Maļinovij zvon" dalībnieces Tatjanas Novikovas Daudzevas draugiem. Ansamblis ieguvis skatēs pirmās vietas Latvijā un Polijā.

Daudzeses pamatskolas ekskursija uz Rīgu

1928

Nezin vai šogad brauks uz Rīgu, es pie sevis nodomāju, lai gan Lieldienas brīvlaiks vēl bija tālu. Kādas divas nedēļas priekš atvaļinājuma, nevaru skaidri atminēt kādā dātumā tas bija, skolotājs ienācis klasē prasīja „Vai jūs gribat braukt uz Rīgu?" Visi sākām kliegt jā, jā! Skolotājs pateica kādam zēnam, lai visus tos pieraksta, kuŗi brauks uz Rīgu. Neviens nevar iedomāties kā es gaidīju to dienu, kad notiks svarīgais brauciens uz Rīgu.

Pats svarīgākais notikums šajā ekskursijā bija Nacionālā teātra apmeklējums, kur bērniem bija negaidīts piedzīvojums...

Tās pašas dienas vakarā (Vēsel) „Nacionālā teatrī izrādīja Aspazijas vienu no labakiem un lielākiem teatriem „Salīa tigana". Arī mēs aizgājām. Teatris bija ļoti svaicts. Pēc pāris cēlieniem mums skolotāja ar lielu uztraukumu parādīja Raini un Aspaziju, kuŗi arī bija atnākuši apskatīties. Mums bija neizsakams prieks. Es stipri es sajūsminājos, jo pirmo reizi redzēju šos izcīņojamos rakstnieksus dzīvā veidā. Viņi abi bija jautri un smaidīja vien.

Te pēpēži skolotāja ar lielu uztraukumu mums parādīja Raini un Aspaziju, kuŗi bija arī atnākuši. Mums acis vien mirdzēja no prieka kā kaķēniem. Man bija ļoti liels prieks, jo nebiju taču dzīvā veidā vēl nevienu reizi redzējusi viņus. Cik gan mēs līdz šim bijām bijuši neredzīgi. Viņi abi arī bija diezgan priecīgi, jo smējās vien. Aspazijai varbūt bija arī ļoti liels prieks par savu labo teatri.

Un pēc 80 gadiem...

Ekskursija uz Rīgu [2008]

Nauris Upelnieks

Kādu otrdienas rītu mēs devāmies ekskursijā uz Rīgu. Vispirms braucām uz Latvijas televīzijas ēku Zaķusalā. Tur mūs gide izvadāja pa daudzām telpām, vispirms uz leļļu telpu. Tur atradās daudz leļļu un masku, kas laika gaitā izmantotas, filmējot TV pārraides. Daudzas lelles bija ļoti sen nelietotas. Pēc leļļu telpas gājām uz televīzijas muzeju. Tur atradās pirmie televizori un vecā uzņemšanas tehnika. Gide par katru tehniku pastāstīja ļoti interesantas lietas. Pēc muzeja mums bija iespēja ieskatīties visu raidījumu studijās. Pēc televīzijas apmeklējuma mēs devāmies uz VEF kultūras pili noskatīties izrādi „Viens pats Ziemassvētkos 2".... ja mazs zēns mājās paliek viens pats, tad noteikti kaut kas notiks, it īpaši Ziemassvētku laikā... Mūzikls bija par draudzīgu ģimeni, kurā katrs mēģina sevi pierādīt. Izrādē brāļus tēloja nu jau pazīstamās bītboksa grupas P.E.R puiši – Ralfs Eilands un Pēteris Upelnieks. Kad mūsu meitenes viņus pazina, bija ļoti sajūsmināta! Zagļi lugā rādīja kaskadieru trikus. Galu galā viss beidzās laimīgi, ļaundari tika pieveikti un ģimene baudīja Ziemassvētku brīnumu visi kopā. Mājupceļā autobuss, protams, piestāja pie lielveikala Pārogre.

[Daudzeses pamatskolas avīze „Starpbrīdis", Nr. 29, 2008. g. decembris]

Veco staļinistu apvērsumam, ar kuru Latvijas PSR 1959. gadā no varas atstādināja nacionālkomunistus (Eduardu Berklavu un viņa domubiedrus), vajadzēja ideoloģisku pamatojumu. Viņiem tagad varēja pārmest arī to, ka „naidīgo izpausmju atdzīvošanos zināmā mērā veicina 1959. gadā atmaskotās buržuāzisko nacionālistu un viņu domubiedru grupas darbība". Te nu Pelše izvērsās...

Izvilkums no Latvijas Komunistiskās partijas CK sekretāra A. Pelšes ziņojuma Padomju Savienības Komunistiskās partijas CK par nepieciešamību pastiprināt cīņu ar pretpadomju darbību.

[1961. gada augustā]

Latvijas PSR darbaļaudis, tāpat kā visa padomju tauta, ar dziļu prieku sagaidīja jaunās PSKP Programmas projektu. Rūpniecības, celtniecības un transporta strādnieki sekmīgi pilda un pārsniedz septiņgades plāna uzdevumus un uzņemtās sociālistiskās saistības. Kolhozu darbaļaudis, veiksmīgi pabeidzot pavasara sēju, novāc ražu. Tiek radīti nepieciešamie apstākļi tālākai lauksaimniecības ražošanas augšupejai, pieņemto sociālistisko saistību par lauksaimniecības produktu pārdošanu valstij izpildei.

Tomēr, neskatoties uz panākumiem un sasniegumiem republikas tautsaimniecībā, nevar neredzēt pēdējā laikā novērojamo nacionālistisko un citu

pretpadomju elementu naidīgās darbības atdzīvošanos. Kara psihoze, ko kurina ASV monopolisti, revanšisms, ko sludina Rietumvācijas valdošās aprindas, uzmundrina un aktivizē naidīgo elementu darbību republikā. To lielā mērā veicina latviešu nacionālistiskās emigrantu organizācijas un centri, ko atbalsta ASV, VFR, Zviedrijas un citu kapitālistiskās nometnes valstu izlūkdienesti. Emigrantu organizācijas, izmantojot „Amerikas Balss", Madrides, Vatikāna radiostacijas, sistemātiski veic pretpadomju raidījumus latviešu valodā. Ar republikā esošajiem tehniskajiem līdzekļiem šo radiostaciju raidījumi tiek slikti traucēti, tāpēc rajonos tos var brīvi klausīties. Šo raidījumu ietekmē republikā ir bijušas vairākas atklāti naidīgas izpausmes.

Tāpat naidīgās ietekmes izplatīšanos veicina ar katru gadu pieaugošie vietējo iedzīvotāju pasta sakari ar radiniekiem un paziņām, kuri atrodas emigrācijā. 1960. gadā iedzīvotāju sarakste ar ārzemēm salīdzinājumā ar 1955. gadu pieaugusi gandrīz 8 reizes. Ar vēstulēm, kas pienāk no ārzemēm, tiek iesūtītas avīzes, lapiņas, ko izdod latviešu emigrantu organizācijas. Palielinās no ārzemēm pienākošo bandroļu skaits, kur ir reklāmas rakstura žurnāli, kas propagandē Rietumu dzīvesveidu, reliģiska satura grāmatas. Tāpat no republikas uz ārzemēm tiek sūtīts ne mazums vēstuļu, kurās tiek pausti apmelojumi par padomju īstenību, lūgumi izbraukt uz ārzemēm, iesniegumi emigrantu centriem.

1960. gadā un 1961. g. pirmajā pusē no starptautiskās sarakstes (izejošā un ienākošā) dokumentiem, kas bija vairāk nekā 1,7 milj., konfiscēti 34,6 tūkst. vai 2% no to kopējā skaita.

Sakarā ar kravu pārvadājumu paplašināšanos trijos gados – no 1957. līdz 1960. – trīs reizes ir palielinājies ārzemju kuģu un šo kuģu ekipāžu skaits, kas apmeklējušas Rīgas un Ventspils ostas. Pēc tam kad 1957. gadā Rīgu atvēra brīviem ārzemnieku apmeklējumiem un organizēja viņiem pansionātu Rīgas Jūrmalā, ievērojami pieauga tūristu, delegāciju un diplomātu skaits, kas apmeklēja Latvijas PSR.

Tūristi, diplomāti un ārzemju jūrnieki nereti nodarbojas ar pretpadomju un ideoloģiski kaitīgas literatūras, avīžu un žurnālu izplatīšanu vietējo iedzīvotāju vidū, veic pretpadomju satura sarunas. Vislielāko aktivitāti tajā izrāda jaunatne no Amerikas Savienotajām Valstīm, diplomāti no Izraēlas, ārzemju jūrnieki no Rietumvācijas.

Tas viss kaitīgi ietekmē nelīdzsvarotos elementus jaunatnes vidū, veicina tās klanīšanos Rietumu kultūras priekšā.

Republikā ir saglabājušās buržuāziskās nacionālistiskās inteliģences paliekas, bijušo politisko partiju un organizāciju līderi, fašistiskā režīma ideologi, cilvēki, kuri cēlušies no šīs vides. Šīs personas dažādos veidos ievazā naidīgus nacionālistiskus uzskatus, veido pretpadomju, antikrievisku noskaņojumu, kā arī neveselīgi ietekmē zināmu latviešu jaunatnes daļu. Kā ieganstu izmantojot tās vai citas ģimenes svinības vai ievērojamus datumus, šīs personas rīko mājas saietus, atceras savu bijušo privileģēto stāvokli, ilgojas pēc šīs „pazaudētās paradīzes", apsmejot un noniecinot visu padomisko, komunistisko, izkropļojot mūsu īstenību. Tas viss tiek darīts jaunatnes klātbūtnē, nereti ar tās līdzdalību, kas uztver un izplata tālāk šos noskaņojumus.

Naidīgo izpausmju atdzīvošanos zināmā mērā veicina 1959. gadā atmaskotās buržuāzisko nacionālistu un viņu domubiedru grupas darbība. Šie cilvēki ne tikai nav atteikušies no saviem iepriekšējiem uzskatiem, bet turpina grupēties, negatīvi ietekmējot politiski nenobriedušo un nepastāvīgo inteliģences un jaunatnes daļu republikā, traucē iepriekš pieļauto kļūdu nacionālajos jautājumos ātrāku novēršanu, tādējādi kaitējot sociālisma celtniecības lietai, republikas darbaļaužu audzināšanai tautu draudzības un proletāriskā internacionālisma garā.

Republikā pēc 1955. gada sakarā ar amnestiju un citu iemeslu dēļ pēc soda izciešanas atgriezās vairāk nekā 50 tūkst. bijušo buržuāzisko politisko partiju darbinieku, pretpadomju nacionālistisko organizāciju un grupu, bruņotu bandu dalībnieku un to atbalstītāju, vācu policijas un citu soda orgānu dalībnieku, nacionālisma ideologu un citu naidīgu elementu.

Lielākā daļa no viņiem ir iesaistījusies sabiedriski derīgā darbā, bet zināma daļa, slēpjot naidu pret padomju iekārtu, lolo atriebību un izrēķināšanos ar vadošiem darbiniekiem, partijas un padomju aktīvu tam piemērotā brīdī, gaidot starptautiskus sarežģījumus. Jau pašlaik ir ievērojami atdzīvojušies viņu naidīgie nodomi. Šīs personas lielā skaitā ir iekārtojušās nelielās organizācijās un uzņēmumos, celtniecībā, atsevišķos kolhozos un sovhozos, dažādos pa visu republiku izkaisītajos Automobiļu un ceļu transporta ministrijas kantorīšos, kā arī mežrūpniecības saimniecībās un uztur savstarpējus sakarus, lai saglabātu kadrus, ar nodomu izdevīgā brīdī vērsties pret padomju varu. Dažos gadījumos viņas atklāti aicina „sist komunistus un krievus", „dzīt krievus pa Ļeņingradas šoseju uz turieni, no kurienes viņi atnāca", un [ir vērojami] citi līdzīgi naidīgi izlēcieni.

Šo elementu darbība neaprobežojas tikai ar aicinājumiem. Dažos gadījumos viņi pāriet aktīvā darbībā. Republikā ir palielinājies nacionālistisku un citu naidīgu izpausmju skaits no 117 1955. gadā līdz 217 1960. gadā. Sevišķi pieaudzis valsts karoga noraušanas gadījumu skaits, pretpadomju uzraksti, pretpadomju skrejlapiņu izplatīšana.

1960. gada beigās mēģināja noslepkavot Krustpils rajona kolhoza „Uzvaras rīts" partijas organizācijas sekretāru b. Bižānu. 1961. g. janvārī tika ievainota Rēzeknes rajona kolhoza „Dzirkstele" partijas organizācijas sekretāre b. Nikonova. 1961. g. jūlijā tika piekauts Madonas partijas komitejas instruktors b. Vičs. 1960. g. beigās kulaka Ziemeļa dēls Bauskas rajonā izveidoja pretpadomju grupu ar nodomu nogalināt kolhoza „Gaisma" priekšsēdētāju b. Laugali. Tiesas sēdē Ziemelis nekaunīgi paziņoja: „Nav tālu tas laiks, kad līs komunistu asins upes."

Pēdējā laikā ir pieaudzis ugunsgrēku skaits kolhozos, sovhozos un rūpniecības uzņēmumos. 1960. gadā republikā bija 842 ugunsgrēki, kas nodarīja zaudējumus par vairāk nekā 592 tūkst. rubļu, bet šī gada 7 mēnešos – 553 ugunsgrēki, kā rezultātā nodarīti zaudējumi par 337 tūkst. rubļu.

Daudzas personas, kas bija piedalījušās aktīvā cīņā pret padomju varu, pēdējos gados ir iegādājušās personiskās automašīnas un motociklus, tādējādi var savā starpā viegli uzturēt sakarus. Viņu rīcībā, pēc nepilnīgām ziņām, ir vairāk nekā 800 vieglo automašīnu un motociklu.

Liela loma naidīgu noskaņojumu veidošanā ir baznīcu darbiniekiem. Republikā darbojas 655 dažādas reliģiskas draudzes ar 440 mācītājiem. Ievērojama daļa mācītāju – vairāk nekā 100 cilvēku – arī izcieta sodu nometnēs un ieslodzījuma vietās par sadarbību ar vācu iebrucējiem, bandītu atbalstīšanu un citu naidīgu darbību jau pēc kara beigām. Atgriezušies Latvijas PSR pēc soda izciešanas, viņi turpina strādāt baznīcās. Tā bijušais bruņoto nacionālistisko bandu organizators Grāvītis strādā Rīgas rajona Lielvārdes draudzē. 1960. gada vasarā, piedaloties Priedīša kāzās, kurš arī atgriezies no ieslodzījuma vietas, Grāvītis aicināja klātesošos „atcerēties noieto lielo ceļu", atcerēties, ka visi viņi „ir savas tautas cienīgi dēli".

Garīdznieki, baznīcu darbinieki un sektanti 1960. gadā noturēja vairāk nekā 70 tūkst. dievkalpojumu, ar baznīcas aktīva palīdzību nodarbojas ar ticīgo apstrādāšanu, lielas pūles veltot, lai iesaistītu savā ietekmes sfērā jaunatni.

Satraukumu rada stāvoklis valsts robežas apsardzē republikas pierobežas rajonos. Šajos un blakus rajonos (tā saucamajā Kurzemes maisā) līdz kapitulācijas dienai darbojās 400 tūkstošu liela hitleriešu armija. Šeit apmetās ievērojams skaits vāciešu atbalstītāju, kuri bēga no citiem PSRS rajoniem. Tādas personas, kas slēpj savu noziedzīgo darbību pie vāciešiem, tiek noskaidrotas līdz šim laikam. [..]

No pierobežas rajoniem tika organizēta latviešu buržuāzisko nacionālistu un citu pretpadomju elementu pārsūtīšana uz Zviedriju. Šajos rajonos pēc 1956. gada no ieslodzījuma un specnometinājuma vietām atgriezies vairāk nekā 1500 cilvēku, kuri bija sodīti par pretpadomju darbību. Pierobežas rajoniem ir raksturīgs tas, ka daudziem to iedzīvotājiem ir radinieki aiz robežām un uztur ar viņiem sakarus.

Tajā pašā laikā no 1960. gada valsts robežas apsardze ir ievērojami pavājinājusies. Rīgas jūras līča krastmala, gar kuru peld kuģi, 80 km garumā netiek apsargāta. Robežapsardzes kuģi nekontrolē Rīgas līča ūdeņus.

1960. gadā divi no trijiem robežapsardzes kuģu divizioniem, kas veica dienestu gar robežu no Kolkas raga līdz Polijas Tautas Republikas robežai, bija likvidēti. Robežu gar Baltijas jūras krastu Liepājas un Aizputes rajonā 140 km garumā uz sauszemes apsargā līdz 400 kaujiniekiem 11 robežapsardzības posteņos, bet no jūras – tikai viens robežapsardzes kuģis.

Tāpat ir samazināts robežapsardzes kuģu skaits jūras robežas iecirknī Ventspils pilsētas rajonā. Nav brīnums, ka tādā robežu apsardzes stāvoklī 1961. gadā rietumvācu un dāņu zvejas šoneri 8 reizes pārkāpa jūras robežu Liepājas pilsētas rajonā, 4 reizes mūsu teritoriālo ūdeņu tuvumā parādījās dāņu karakuģis.

Latvijas KP Centrālā Komiteja veica un veic daudzus pasākumus, lai organizētu izšķirošu cīņu ar naidīgu elementu intrigām republikā. Partijas organizācija sistemātiski veic darbaļaužu audzināšanas darbu tautu draudzības, uzticības Komunistiskai partijai un Padomju valdībai garā.

Modrības paaugstināšanas jautājumi tika apspriesti Latvijas KP CK birojā 1960. un 1961. gadā. 1961. gada aprīlī birojs pieņēma izvērstu lēmumu „Par pasākumiem, lai celtu republikas darbaļaužu politisko modrību". Šī gada jūnijā notika pilsētu un rajonu partijas komiteju pirmo sekretāru sanāksme. Tika izvirzītas stingras prasības VDK, tiesai un prokuratūrai, lai pastiprinātu cīņu ar naidīgām izpausmēm republikā. Jūnijā notika VDK orgānu partijas aktīva sanāksme. Tiek veikti pasākumi čekistu darba līmeņa celšanai.

Arestētas un nodotas tiesai daudzas personas, kuras veica aktīvu naidīgu darbu iedzīvotāju vidū. Pusotra gada laikā – 1960. un 1961. gada pirmajā pusē – Latvijas PSR Augstākā tiesa pēc materiāliem, ko savākuši VDK orgāni, augstāko soda mēru – nošaušanu piesprieda 13 noziedzniekiem. To skaitā 4 bandas dalībnieki, kas pēckara periodā bija šāvuši un piekāvuši padomju aktīvistus, 5 masveida nošaušanu un spīdzināšanu dalībnieki okupācijas gados 18. policijas bataljona sastāvā un citi. Spriedumi ir izpildīti.

Veikta kontrpropagandas pastiprināšana, kas virzīta uz latviešu emigrācijas barvežu un viņu aktīvo palīgu atmaskošanu un kompromitēšanu, uz patriotiskas kustības attīstīšanu ierindas emigrantu vidū. Ir izveidota latviešu sekcija „Komitejai par atgriešanos Dzimtenē un kultūras sakaru nodibināšanu ar tautiešiem".

Avīzes „Dzimtenes Balss", ko izplata emigrantu vidū, izdevniecība ir pārcelta uz Rīgu, saglabājot filiāli Berlīnē. Rietumvācijā tiek izdots progresīvs literatūras žurnāls „Draugs". Izdots un tiek izsūtīts emigrantiem mākslas almanahs „Mana dzimtā zeme, es lūkojos tevī". Divpadsmit reižu mēnesī notiek radiopārraides emigrantiem – pa 4 reizēm no Rīgas, Maskavas un Berlīnes.

Jūtami uzlabojusies antireliģiskā un zinātniski ateistiskā propaganda. Slēgti Viļānu un Aglonas klosteri, pareizticīgo katedrāle un luterāņu Doma baznīca Rīgā. Pēdējos gados no baznīcas amata ir atteikušies un publiski uzstājušies ar reliģijas prettautiskās būtības atmaskošanu 6 katoļu garīdznieki, 4 sektantu sludinātāji, 1 luterāņu mācītājs. Šie apstākļi tika plaši izmantoti cīņā pret baznīcu darbinieku ietekmes pastiprināšanos.

Tomēr visi pieņemtie mēri cīņai ar naidīgajām izpausmēm ir nepietiekami, lai izveidotu stabilu stāvokli republikā.

Latvijas KP CK veic pasākumus tālākai padomju ļaužu modrības celšanai, starptautiskā stāvokļa, Padomju valdības miermīlīgās politikas, komunisma celtniecības lielo perspektīvu izskaidrošanai, kas izklāstītas PSKP Programmas projektā. Arvien lielāka vieta cīņā ar naidīgām un antisabiedriskām izpausmēm ir sabiedrībai.

Latvijas KP CK, ņemot vērā izveidojušos stāvokli republikā, uzskata par nepieciešamu veikt pasākumus valsts drošības orgānu nostiprināšanā.

1960. gadā VDK aparāts bija samazināts par 268 vienībām, to skaitā 217 virsnieku pakāpē. 17 lauku rajonos VDK aparāti tika atcelti. Operatīvais darbs šajos rajonos jūtami pavājinājās, tajā pašā laikā pieauga naidīgo elementu pretdarbība.

Latvijas KP CK lūdz izskatīt jautājumu par VDK aparāta atjaunošanu lauku rajonos, kur tie bija atcelti, un jautājumu par rajonu VDK aparātu izveidošanu trijos Rīgas pilsētas rajonos. Katrā no šiem rajoniem ir no 150 līdz 250 tūkst. iedzīvotāju.

Rīgā ir koncentrēti svarīgi rūpniecības uzņēmumi – VEF, pusvadītāju rūpnīca un citas, kas pilda svarīgus, slepenus PSR Savienības Aizsardzības ministrijas pasūtījumus. Šeit arī atrodas liela jūras osta, ko apmeklē ārzemju kuģi, un citi objekti, kam ir svarīga nozīme Latvijas PSR tautsaimniecībā.

Uzskatām, ka būtu nepieciešams izskatīt un pēc iespējas pozitīvi atrisināt jautājumu par valsts robežas apsardzes pastiprināšanu republikā un robežapsardzes karaspēka apgādāšanu ar nepieciešamo tehniku.

Lai novērstu emigrantu pretpadomju radioraidījumu latviešu valodā demoralizējošo ietekmi uz republikas iedzīvotājiem, lūdzam uzdot PSR Savienības Sakaru ministrijai sniegt palīdzību, lai noslāpētu šos radioraidījumus, jo ar tiem līdzekļiem, kas ir republikā, tā nevar tikt veikta.

Lai aizšķērsotu no ieslodzījuma vietām atgriezušos nacionālistu un citu naidīgu elementu pretpadomju darbību, uzskatām, ka būtu nepieciešams pastiprināt tiesu represijas pret šīm personām, izraidīt šīs personas no Latvijas PSR teritorijas kā nelabojamus padomju tautas ienaidniekus.

Latvijas KP CK sekretārs

A. Pelše

Avots: Latvija padomju režīma varā 1445–1986: Dokumentu krājums.

Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2001. 463 lpp. Nr.50, 244.–255.lpp.

MIRKĻA MOMENTUZŅĒMUMS DAUDZESĒ

Daudzeses pagasta PII „Čiekuriņš" darbinieki. 2017./2018. m. g.

Daudzeses pagasta pārvalde pēc darba. 2018.gada oktobrī. No kreisās: pārvaldes vadītāja Signe Gaigalniece, kasiere Ināra Žiediņa, grāmatvede Indra Gabrāne, sekretāre Ingrīda Ieleja, Komunālās daļas vadītājs Oskars Ezerosis. Foto: Valija Lucāne.

No darba atrautie skolotāji.

Vairākus gadus Daudzeses pamatskolas florbola komandas guva atzīstamus rezultātus valsts mērogā. 2015. gadā meiteņu florbola komanda ieguva sudraba medaļu Latvijas 21. čempionātā florbolā bērniem un jauniešiem.

Daudzeses pamatskolas erudītais skolēns Roberts Ozols, kurš sasniedzis godalgotas vietas vairākos konkursos un olimpiādēs. Attēlā: Roberts tiekas ar valsts prezidentu Raimondu Vējoni kā gudrākais 6.to klašu skolēns pēc spēles „Gudrs, vēl gudrāks" 2016. gadā.

Daudzevas dāmu klubiņš. No labās puses pasniedzēja, tad bibliotēkas vad. V. Lucāne, ambulances vad., daktere I. Ziediņa, E. Bružuka, Z. Rebane, Z. Nāzare, I. Puida, I. Gulbe. 2000. g.

Pasākums „Vecmāmiņu parāde". No labās: Valērija Timinskaite, Biruta Nagle, Anita Bērziņa, Brigita Dūša, Valija Lucāne.

Iepazīstot Latviju, ar čiekuriņiem – bērnudārza audzēkņiem ekskursijā.

ATTĒLI NO AIZKRAUKLES VĒSTURES UN MĀKSLAS MUZEJA KRĀJUMA

Slavenais hercogs Jēkabs Ketlers (1610.–1682.)

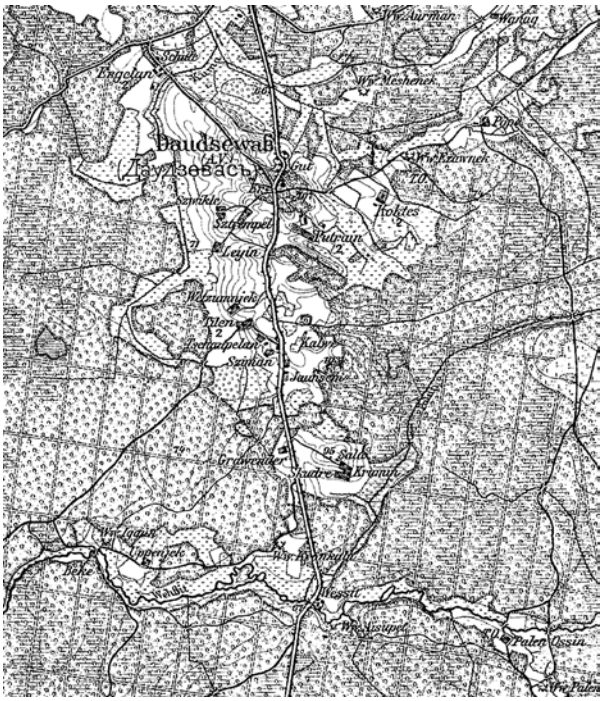
Kurzemes ebrejs ar cimboli 19. gs.

Kurzemnieki 19. gs.

Kurzemnieku tērpi 19. gs.

Baudsewas
Engelan
Szmikln
Satyrmpel
Leyta
Wilauawiek
Kalny
Jaudsen
Krumyn
Kokites
Pilten
Szmian

30 АВГУСТА 1818.

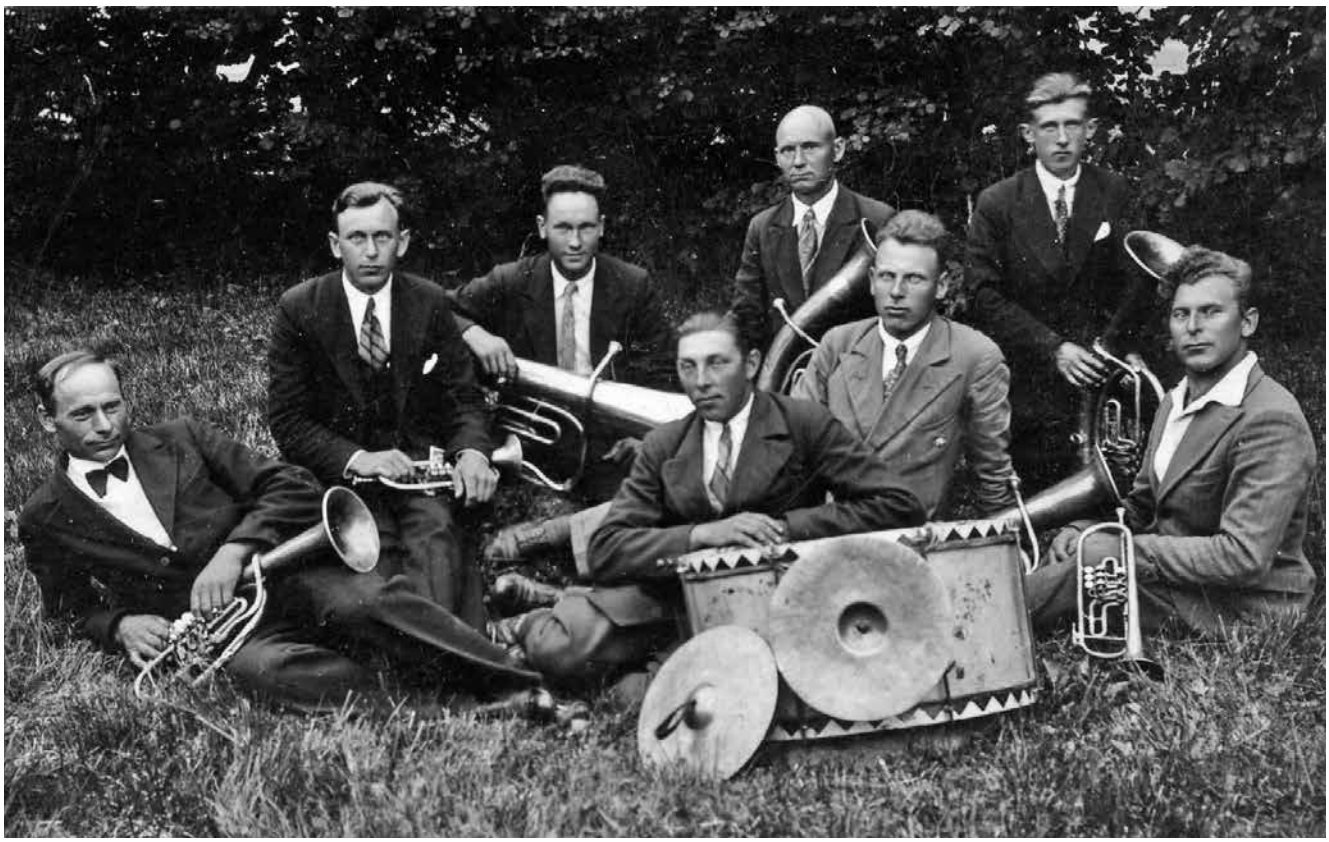

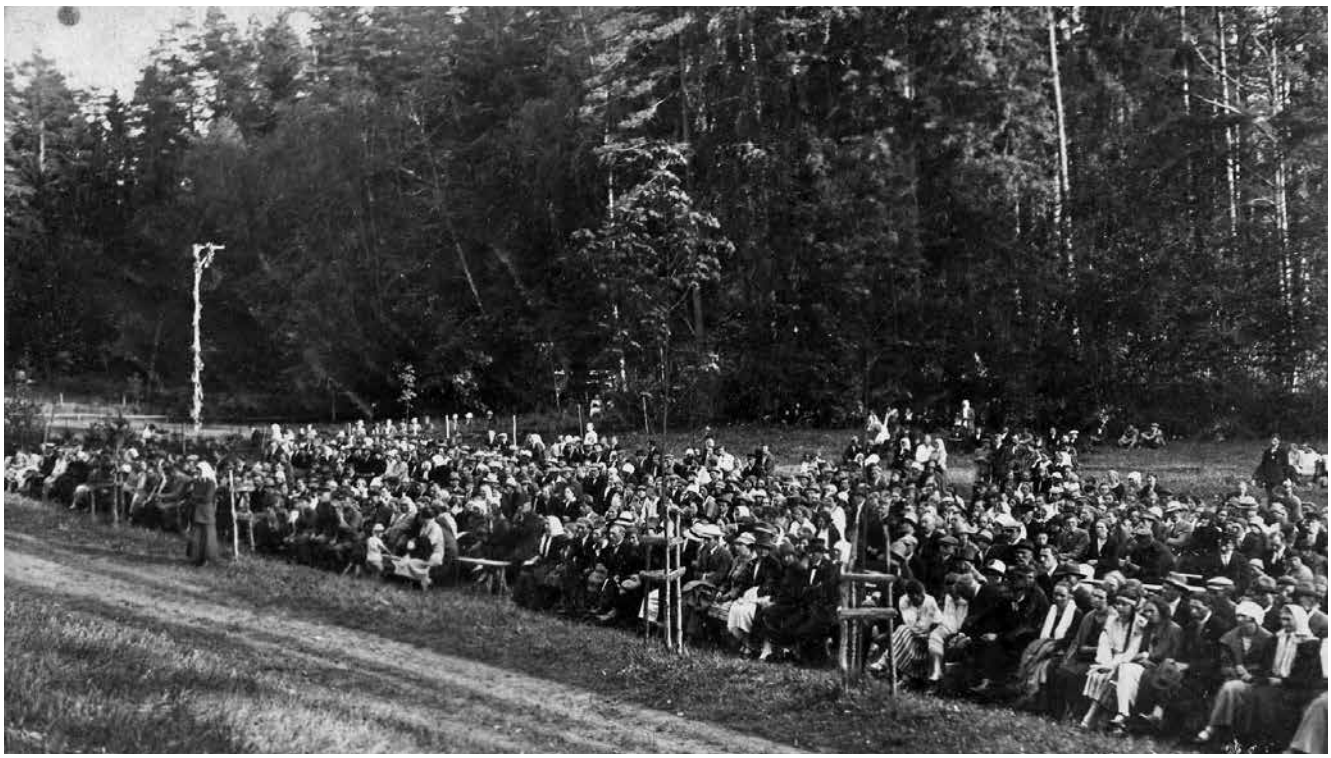

DAUDZESES
LAUKU JAUNATNES
VAKARSKOLA
DAUDZESES
7-GADIGA
SKOLA
ДАУДЗЕССКАЯ
СЕМИЛЕТНЯЯ
ШКОЛА

AVOTI (KUR RAKT DZIĻĀK)

Alfreds Baiba. Mans karš, Jaunjelgava 2012.
V. Hausmanis. Latviešu teātris trimdā. Rīga, Zinātne, 2005.
Juris Juškēvičs. Kurzemes hercogi un viņu laikmets. Rīga, 1988.
V. Klišāns. Livonija XIII – XVI gs. Rīga, 1996.
A. Švābe. Latvijas vēsture. 1. daļa. Rīga, 1990.
Agnis Balodis. Latvijas un latviešu tautas vēsture. Rīga, 1991.
Latvijas vēsture. Rīga, 1992.
Uldis Lasmanis. Ko neparedzēja hercogs Jēkabs. Rīga, 2005.
Arvīds Kviesis. Kāda novada dziesma. Aizkraukle, 2008.
Valdemārs Ancītis. Sēlijas grāmata. Signe, 1999.
„Halt! Kosaken wohin?". Der Kurlander Eduard von Drachenfels erzalt sein Leben. 1821–1882. Karlsruhe, 2005.
Žans Pols Kofmans. Kurzeme... francūža acīm. Zvaigzne ABC. Rīga, 2012.
Johann Georg Kohl. Die Deutsch-russischen Ostsee Provinzen; oder, Natur- und Volkerleben in Kur-, Liv- und Esthland.und Leipzig, in der Arnoldischen Buchhandlung, 1841.
David Kirby. Northern Europe in the Early Modern Period. The Baltic World 1492–1772. Longman, 1990.
David Kirby. The Baltic World 1772–1993. Europe's Northern Periphery in an Age of Change. Longman, 1995.

PĒCVĀRDS

Tā gribētos pielikt punktu un teikt, ka darbs padarīts. Bet, jo tuvāk pēdējai lappusei, jo skaidrāk sapratām, ka varam tikai likt daudzpunkti...

Vācot materiālus šai grāmatai, pamazām iekustinājām pagasta iedzīvotājus, un parādījās arvien jauni senāku vai jaunāku vēstures mirkļu liecinieki, tostarp tādi, kurus liktenis aiznesis tālu no dzimtā pagasta. Nolēmām nesteigties un necensties aptvert neaptveramo. Atšķirībā no drukātās grāmatas, kuru nav iespējams mainīt un papildināt, tās tīmekļa versija būs vienmēr atvērta jauniem papildinājumiem, kritikai un labojumiem, īpaši jau attēliem no ģimeņu albumiem.

Vēl tikai daži vārdi par mūsu pašu iespaidiem. Jo tuvāk mūsdienām, jo skaidrāks kļuva, ka iepriekšējo divu gadsimtu laikā pagasta sabiedriskā dzīve nepārtraukti attīstījās un plauka, bet joprojām nav atlabusi pēc divu totalitāro režīmu izraisītajiem cilvēku un materiāliem zaudējumiem, morāliem un psiholoģiskiem triecieniem. Varbūt tas ir subjektīvs secinājums, tomēr nevar neapbrīnot mūsu vecāku, vecvecāku un viņu vecāku tiekšanos pēc izglītības un mākslas apstākļos, kas šodien šķiet neiespējami smagi. Lai šī grāmata ir maza pateicība viņiem par mums mantojumā nodoto.